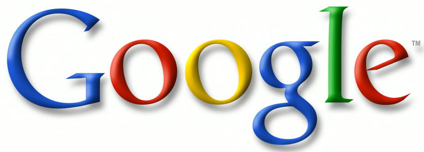
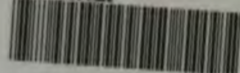




A VIZJOGI TÖRVÉNY,

A KAPCSOLATOS TÖRVÉNYEK ÉS REAJUK VONATKOZÓ RENDELETEK

A KOVÁCSY—KVASSAY-FÉLE MŰNEK BŐVITETT ÉS ÁTDOLGOZOTT KIADÁSA

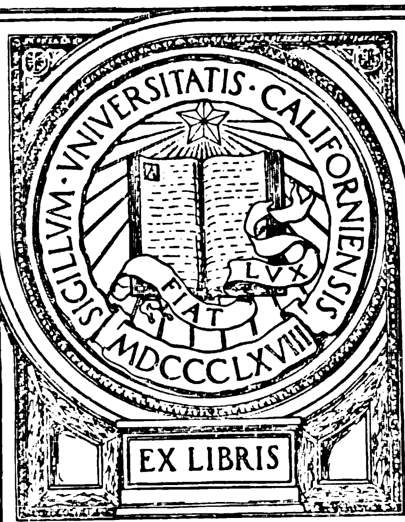
ÖSSZEÁLLITOTTA:

DÁNOS MIKLÓS

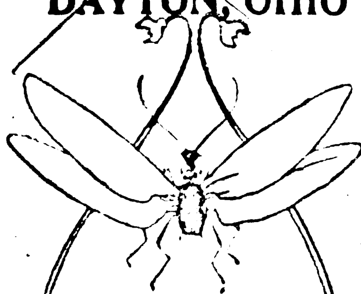
ELSŐ KÖTET

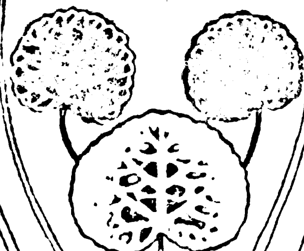
KÉT KÖTET ÁRA 20.— K.

"PÁTRIA" IROD. VÁLL. ÉS NYOMDAI RÉSZV.-TÁRS. NYOMÁSA BUDAPEST 1 9 1 5


SIGILLVM · VNIVERSITATIS · CALIFORNIENSIS
FIAT LVX
MDCCCLXVIII
EX LIBRIS

Morgan Engineering Co.
City National Bank Bldg.
DAYTON, OHIO





A VIZJOGI TÖRVÉNY,

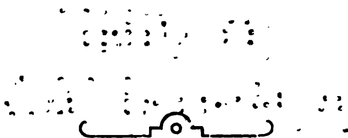
A KAPCSOLATOS TÖRVÉNYEK ÉS REÁJUK VONATKOZÓ RENDELETEK.

*

A KOVÁCSY—KVASSAI-FÉLE MÜNEK
BŐVITETT ÉS ÁTDOLGOZOTT KIADÁSA

*

ÖSSZEÁLLITOTTA DÁNOS MIKLÓS OKL. MÉRNÖK



ELSŐ KÖTET



BUDAPEST.
"PÁTRIA" IRODALMI VÁLLALAT ÉS NYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.
1905.

ELŐSZÓ.

A vízjogról szóló 1885:XXIII. t.-cz. egy év híjján immár két évtized óta áll fenn, a mi teljesen elegendő arra, hogy a törvénynek az életben miként való beválásáról határozott véleményt alkothassunk.

Hogy minden vízjogi törvény nehéz és bonyolult, az csak azok előtt lehet ismeretlen, a kik a külföldnek idevágó alkotásait nem kísérték kellő figyelemmel. Legfellebb tehát arról lehetne szó, hogy a magyar vízjogi törvény viszonylag nehezebb-e, bonyolultabb-e vagy hiányosabb-e, mint az idevágó külföldi hasonló alkotások.

E tekintetben teljes önérzettel mutathatunk reá, hogy a magyar törvény a legmodernebb alapokon épült fel és hogy teljesen kiállja a kritikát a legifjabb egységes osztrák, spanyol vagy franczia törvényekkel, sőt sok tekintetben azok fölött áll. Ezenkívül számos oly intézkedése van, a mely teljesen a hazai földből, a hazai viszonyokból sarjadzott ki és az életben és gyakorlatban teljesen bevált.

Midőn nagyban és egészben fenti meggyőződésünknek adtunk kifejezést, ezzel nem zárkózhatunk el az elől, hogy a törvénynek hézagait és hiányait is fel ne ismerjük; sőt ellenkezőleg az alábbiakban főbb vonásokban megkísértjük vázolni mindazokat a fény- és árnyoldalakat, melyek a törvényben végig húzódnak: hogy ki-ki maga alkothasson magának véleményt fenti kijelentésünk alaposságáról.

Hosszas és beható viták folytak a törvényjavaslat tárgyalásánál, vajjon helyes-e a magyar magánjognak Verbőczytől átvett ama intézkedése, hogy „a vizek partja és medre a parti birtokos tulajdona és a parti birtok elvitáz-

hatatlan alkatrésze“ — (4. §.) és nem-e kellene inkább e téren a német, franczia vagy olasz törvények álláspontjára helyezkedni, melyek a hajózható és tutajozható folyók medrének és partjainak tulajdonjogát az államra ruházzák — különösen arra való tekintettel, hogy nem-e fogja ezen intézkedés a folyók állami szabályozását megnehezíteni. Daczára annak, hogy nincs a világon oly ország — mint azt az 1900. évi párisi kongresszuson is elismerték — mely folyóinak szabályozása körül oly gyökeres munkálatokat végzett volna, mint Magyarország, mégis konstatálhatjuk, hogy a folyók medrének és partjainak tulajdonjogi természete ezen munkálatokra vagy azoknak menetére a legkisebb káros hatással sem volt, mert vízjogi törvényeink egyéb ide vonatkozó rendelkezései az állami munkálatok részére a legnagyobb szabad mozgást biztosítják.

A magán- és közvizek, vagy amint ezt törvényünk óvatosságból definiálta a szabad és hatósági rendelkezés alatt álló vizek tekintetében a magyar vízjogi törvény foglalja el az összes vízjogi törvények között a legliberálisabb alapot (10. §.), anélkül, hogy ebből a földtulajdonra nézve a legkisebb károsodás állott volna be, a mit legjobban igázol az a körülmény, hogy két évtized alatt ideyágólag semmiféle érdemleges panasz nem merült fel. A magyar törvény megállapítása leginkább megfelel a víz közhasználatra szánt természetének és a magántulajdont csak addig a határig védi, míg mások szerzett jogait nem sérti vagy magasabb érdek a korlátozást nem kívánja (11., 12., 13. §.). Nagy szerencsénk, hogy ezen ideális állapotot sikerült minden rázkódtatás nélkül törvénykönyvünkbe bevinni.

A földalatti vizek használatára vonatkozó rendelkezések (13., 15. §.) hasonlóan megfelelnek a legmodernebb elveknek, a földalatti vizek keletkezésének és természetének — és jobbára az olasz és spanyol törvényekből lettek átültetve a hazai talajba.

Az ásvány- és gyógyforrások védőterületére vonat-

kozó rendelkezések (16. §.) a magyar vízjogi törvénynek különlegessége, melylyel megelőztük a világ összes törvényhozásait. Ezen rendelkezés azonban még kibővítendő lesz a városi és községi vízvezetékek vízfőire is, mert a közegészség védelme ezeknél nem kevésbbé fontos, mint az ásvány- és gyógyforrásoknál.

A hatósági rendelkezés alatt álló vizekre — a tulajdonképeni közvizekre — vonatkozó intézkedések természetszerűleg már közelebb állanak a nyugati törvényhozások idevonatkozó alkotásaihoz, mégis vannak egyes részletei, melyek a mi törvénykönyvünk különlegességét képezik. Ilyenek a 28., 29., 30., 31. és 32. §-ok, melyekben fontos elvi határozatok vannak lefektetve és a melyek a vízhasználatok létrejövetelét nagy mértékben vannak hivatva előmozdítani. Ezen rendelkezések eddigelé inkább csak alapigazságokként szerepeltek, de abban a mértékben fogják éreztetni kedvező hatásaikat, a mint a vízhasználatok száma szaporodik. A nyugati törvényhozások ezen rendelkezéseket vagy egyátalában, vagy csak részlegesen és ekkor is nagy áldozatok, kártalanítások árán voltak képesek megvalósítani, míg nálunk a jövő fejlődés teljesen azok keretébe illeszkedik bele.

A vízhasználatok korlátolt időre való engedélyezésében (33. §.) hasonlóan nagy elv lett kimondva, melyet a külföld legtöbb törvényhozása nem tudott megvalósítani.

A 34—39. §-ok legnagyobb részben az olasz törvénykönyvből lettek átvéve és a hazai gyakorlatban is teljesen beváltak.

Ezen első harminczkilencz szakaszban vannak tulajdonképen azok az alapelvek lefektetve, melyeken a jövő vízhasználatok fel fognak épülni és csak szerencséseknek mondhatjuk magunkat, hogy sikerült azokat még oly időben megalkotni, mikor a vízhasználatoknak csekély száma miatt a gyökeres és ideális megoldásnak legyőzhetlen akadályai nem voltak.

A legtöbb nehézség merült még fel a vizeknek ártalmas anyagokkal való megfertőzésére vonatkozó tilalom tárgyában

(24. §.). Az elv teljesen helytálló, azonban a végrehajthatás ütközik sok akadályba amiatt, hogy a gyakorlat és tudomány nem tudta még megállapítani azokat a biztos és amellett olcsó módokat, melyek segítségével a szennyezett vizek tisztíthatók és ártalmatlanná tehetők. E tekintetben a mi állapotaink még rózsásak a nyugat államaihoz képest, a hol az iparvállalatok óriási száma és értéke az ezirányban való haladást rendkívül megnehezíti, hogy ne mondjuk majdnem lehetetlenné teszi. Ha a szennyvizet produkáló iparvállalatokat mindjárt az engedélyezés alkalmával szorítják a tisztításra — az utólagosan felmerülő kellemetlenségektől és bajoktól legbiztosabban szabadulunk meg; a mennyiben az iparvállalatok már az alapításnál számolhatván a tisztítás költségeivel — utólagos rekrimináczióknak eleje vétetik.

A vízi munkálatokról szóló II. fejezetnek első rendelkezése, mely szerint a meder és partok jókarbantartása a meder, illetve parti birtokosok kötelessége — általános és helyes elvet állapít meg; azonban ezen elvnek a gyakorlatban való végrehajtása még mindig nem mondható megfelelőnek. Az elhanyagolt medrek és árkok első tisztogatása valahogyan még csak foganatosítható, azonban a további fenntartás már nagy nehézségekkel jár, mert a hatóságoknak örökös gyámkodását és beavatkozását követeli. Meg volna ugyan erre a társulat alakulásában a kellő eszköz, azonban az ily apró szervezetek — hivatott vezetők hiányában — csak ritkán működnek jól és legtöbbnyire előbb-utóbb feloszolnak. Alulírott már a törvény meghozatalánál, illetőleg az általános rendelet kiadásánál oda törekedett, hogy a belga törvény mintájára a medrek jó karban tartását a községeknek tegye feladatává, a melyek a megállapított hozzájárulás arányában vetnék ki az évi költségeket — akkor azonban ezen eszme elejtetett, mert attól féltek, hogy a vízjogi törvény számos egyéb radikális és szigorú rendelkezései következtében a végrehajtás fog nehézségekbe ütközni. Azóta azonban a magyar mezőgazdaság belterjesség tekintetében óriási lépé-

sekkel haladt előre és a vízfolyások rendezetlenségéből eredő károsodások sokkal súlyosabbak, mint az azok jókarbantartására szükséges költségek.

A 31—45. §-ok általános és helyes elvi rendelkezéseket tartalmaznak. Az állami kezelés alatt álló folyók mentén a társulatok által végrehajtandó partbiztosításokra vonatkozó rendelkezés (46. §.), mely tisztán fiskális jellegű, nem mutatkozott az életben elégségesnek és különösen a Tisza völgyére vonatkozólag sokkal nagyobb engedmények történtek az 1894 : III. t.-czikkben; a gyakorlat azonban ezzel sem érte be és egyes különösen méltánylandó esetekben a kormány kénytelen volt még messzebbmenő segélyeket engedélyezni.

A 47., 48. és 49. §-ok a magyar vízjogi törvénynek sajátosságát alkotják és azokból a nagymérvű töltésépítésekből származtak, melyeknek párját a világ egyetlen más államában sem találjuk meg; a mennyiben a töltések által védett terület a Duna és Tisza völgyén az 5.600,000 kat. holdat (3.200,000 hektár) meghaladja, tehát jóval nagyobb, mint Hollandiának összes mívelt területe. A 49. §-al, mely a töltések közé fogott folyók hullámtéri művelési módjait szabályozza, messze megelőztük a külföldi törvényhozásokat, a mennyiben az ilyirányú törvényjavaslat a porosz képviselőházban most van (1904) tárgyalás alatt.

Nagy jelentőségű, legradikálisabb, de egyúttal legszigorúbb rendelkezése a magyar vízjogi törvénynek 50. §-a, midőn kimondja, hogy ha valamely vízimű létesítése folytán a víz folyásában oly változások állnak be, melyek másokra nézve károsak, az illető mű tulajdonosa annak saját költségén és záros határidő alatt leendő átalakítására hatóságilag kötelezendő. Az okozott kárért a vízimű tulajdonosa felelős. A törvény szavainál és az indokolás értelmében ezen rendelkezés a hatóságilag engedélyezett vízimővekre is áll, a mennyiben az a „körülmény, hogy a terv megállapításához a hatóság is hozzájárul, illetőleg, hogy a tervet esetleg módosítja — semmit nem von le a vízimű tulajdonosának felelősségéből, mert

tőle függ a munkálatot egyáltalán meg nem csinálni, vagy a hatóság által ajánlott terv helyett még jobbat, még biztosabbat készíttetni".

Ezen szakasz szigorú rendelkezései már századok óta feltalálhatók egyes régi törvényeinkben, melyekkel a káros malmok levágatása rendeltetett el. És tényleg a vízjogi törvény egyetlen rendelkezése tekintetében nem merült fel annyi panasz, mint épen ez ellen — a vízimalomtulajdonosok részéről. Azonban kétségtelen az is, hogy ezen gyökeres rendelkezés nélkül a fennállott vízimüvek okozta káros hatásokat megszüntetni nem lett volna lehetséges; mert ha a törvény a kártalanítás elvére helyezkedett volna, akkor az ország folyó- és patakvölgyeit beláthatatlan időkig nem lehetett volna az elmocsárosodás káraitól megszabadítani.

A vízi szolgalmakról szóló III. fejezet nem kevésbbé értékes része a magyar vízjognak, mint a vízhasználatokat szabályozó I. fejezet. Különösen az 59. §., mely a vízvezetési szolgalmat állapítja meg, a legmesszebbmenő intézkedést foglal magában az összes európai törvénykönyvekkel szemben. Nevezetesen a különféle törvényhozások e szolgalmat rendszerint csak a lecsapolásokra adják meg, más törvényhozások, mint a franczia, olasz és spanyol, kiterjesztik még az öntözésekre is; azonban az ipari használatokat is beleértve egész általánosságban csakis a magyar törvényhozás állapítja meg.

A 61. és 62. §-ban az olasz törvény analógiájára szabályozott vízvezetési szolgalom a hazai földben is teljesen megfelelőnek bizonyult és törvénykönyvünknek egyik legértékesebb és legszabadelvűbb rendelkezése. Enélkül a vízhasználatokról legfellebb a papiroson lehetne szó, de az életbe alig volnánk átültethetők.

A 65. és 66. §-ban megállapított szolgalmak kifolyásai a meder- és parttulajdon magántermészetén alapuló rendelkezéseknek; melyek nélkül a vízimunkálatok és vízhasználatok terén sem az állam, sem a magánosok nem mozoghatnának azzal a könnyűséggel és szabadsággal,

mint ezt az illető építmények sajátos természete okvetetlenül megkívánja.

A vízjogi törvénynek túlnyomó részét alkotják a vízitársulatokról szóló rendelkezések, melyek a 68. §-tól egész a 141. §-ig terjedő részt foglalják magukban. Ennek magyarázata ama fentebb érintett körülményben keresendő, hogy nincsen ország, melyben oly nagymérvű vízimunkálatok lettek volna foganatosítva társulati alapon, mint hazánkban. Ezenkívül a társulatokról szóló rész nem csupán a társulatok jogait és kötelességeit szabályozza, hanem megállapítja az ártérfejlesztés, az osztályozás, szóval a hozzájárulás, a teherviselés módozatait is oly részletességgel és annyira önálló nyomon, milyenre preczedenst máshol hiába keresünk. Nem csuda tehát, ha az általában helyes elvek közé egyes oly részleges intézkedések is csúsztak be, melyek nem bizonyultak az életben helytállóknak. Ezeknek a száma is azonban csupán kevés és a joggyakorlat igyekezett a túlzásba való menéstől a társulatokat itt is visszatartani.

A magyar törvénynek és a magyar nemzetnek a vízitársulatok terén kiváló jellemvonása, hogy óriási feladatokat oldott meg a társulati autonómia alapján, míg más országokban ugyanezen munkálatok legnagyobb részt államilag lettek végrehajtva és jelenleg is államilag kezeltetnek; a mi egészséges állapotnak alig mondható.

A társulati autonómia mellett csakis a rendkívül erős állami ellenőrzés és felügyelet tette lehetővé, hogy a társulatok feladatukat oly mértékben oldották meg, mint ezt megvalósítva látjuk. E tekintetben ugyan merültek fel imitt-amott panaszok, azonban nagyban és egészben a társulatoknak a szigorú állami ellenőrzés csak hasznukra vált.

A mi a társulati törvényben hiányos, az a következőkben foglalható össze: az árvédelmi társulatoknál az alakulás más szabályok, más eljárás szerint történik, mint az egyéb vízitársulatoknál; nemkülönben más szabályok és eljárás szerint lesznek hatóságilag letárgyalva és jóváhagyva az általános és részletes tervek; még nagyobb

nehézség, hogy a tiszai társulatokra nem az elvekben, hanem jóformán az apró alakiságokban más rendelkezések állanak fenn, mint a többi társulatokra, az öntöző társulatokra az 1900. évi XXX. t.-cz. részben ismét eltérő részleteket állapít meg; az ártérfejlesztésre és osztályozásra az eljárás ismét más a tiszai és más a többi vízitársulatokra nézve; különösen hiányosnak bizonyult — noha a törvény szándéka a leghelyesebb és legigazságosabb — a tiszai törvény 15. §-ának első bekezdése, mint erre a tiszavölgyi központi bizottság is reámutatott, melyben az ú. n. fensíki árterületeket kívánja megvédeni a mély vagy ősi ártérrel szemben a túlterheléstől; ugyancsak nem sikerült a tiszai törvény 15. §-ának második bekezdésében a társulati védtöltések által védett körtöltések, utak, vasutak, csatornák és épületek tulajdonosai részéről fizetendő hozzájárulási alapnak a következőkben való megállapítása sem: mely szerint azok az ármentesítő költségekhez oly arányban tartoznak hozzájárulni, a mennyivel többe kerülne saját építményük fenntartása, illetőleg azok biztosítása, ha a védmű nem léteznék, a mely rendelkezés szószerint a vízjogi törvény 110. §-ába is átvétetett. Az utakra nézve ez alól messzemenő kivételeket volt kénytelen a joggyakorlat tenni a tiszavölgyi társulat központi bizottságának hozzájárulásával, a mennyiben egyrészt csakis a műutakra nézve lett a hozzájárulás kötelezően kimondva és azoknál is a hozzájárulás alapját a tényleg okozott vagy okozható károk képezhetik, másrészről a gazdasági épületek a hozzájárulás alól egészen kibocsáttattak és a lakó épületekre nézve a legtöbb esetben egyezségi alapon más megfelelőbb módozatok kerestettek; a társulatok túlnyomó része pedig a törvénynek eme rendelkezését nem is vette igénybe.

Számos felszólalás és panasz tárgyát képezte ugyancsak a tiszai törvényből átvett ama rendelkezés is, hogy az ártérfejlesztés alapjául az ott tapasztalt legnagyobb árvízszín veendő (104. §). A szoros jog szempontjából ugyanis kétségtelen, hogy az ú. n. fensíki, vagyis olyan

területek hozzájárulási kötelezettsége, melyek azelőtt nem voltak elárasztásnak kitéve, hanem csakis a töltések általános emelése következtében előállott jelentékeny vízszinemelkedés útján jutottak az ártérbe — erősen vitás, mert hisz ez ellenkezik a törvényben egyébként keresztül vitt haszon aránylagos hozzájárulás elvével, a mennyiben a kérdéses területek nemcsak semmit nem nyertek, hanem ellenkezőleg rosszabb helyzetbe jutottak, mint voltak a munkálatok végrehajtása előtt. Ezzel szemben a törvényhozás nem a quid juris, hanem a quid consilii elvére helyezkedett, midőn kimondotta, hogy az utólagosan ártérbe jutott területek is tartoznak az ősi ártér immár elviselhetlen teherviseléséhez hozzájárulni, mert ha a töltések átszakadnának, abból úgy a fensíki, mint az ősi ártérre egyaránt veszedelem származnék.

Egyáltalán a vízjogi törvénynek a társulatokról szóló fejezete legkevésbbé viseli magán az egységes jelleget, a mi részben annak tulajdonítható, hogy az eredeti törvényjavaslat a képviselőház vízjogi bizottsága által jóformán az utolsó pillanatban lett a tiszai törvénynyel összeházasítva és mindamellett a tiszai törvény még külön is fentartva.

Összefoglalva a mondottakat kitűnik, hogy a törvénynek a társulatokról szóló rendelkezései az anyagi jog terén legnagyobb részben teljesen beváltak és csakis egy-két szakasz olyan, mely némi módosítást kíván; ellenben az alaki rész, nevezetesen pedig az illetékesség kérdése alapos reviziót kíván. Ugyanez alkalomból lesz elbirálandó: vajjon nem-e volna helyesebb az ártérfejlesztésre, osztályozásra, a hozzájárulási kulcsra vonatkozó eljárásnál a rendes bíróságot a közigazgatási bírósággal helyettesíteni, mely egyéb és különösen a magánosok egymásközti hozzájárulásában, tehát teljesen azonos ügyekben anélkül is ítélkezik, de ítélkezik számos társulati ügyben is.

A hatóságokról és eljárásról szóló VI. fejezete a vízjogi törvénynek nagyban és egészben hasonlóan bevált, kifogás tárgyát egyedül az képezte, hogy az eljárás a

közigazgatási bizottságnak, mint másodfokú hatóságnak közbeiktatásával igen nehézkessé, illetőleg hosszadalmassá vált, és hogy talán a törvényben előírt terminusokat nem-e lehetne és kellene egyes egyszerűbb esetekben rövidebbre szabni. Kétségtelen, hogy az engedélyezési ügyekre vonatkozólag az eljárást másként kellene szabályozni és mint valamennyi más törvényhozás teszi, de nálunk is már alkalmazásban van a vasutaknál, közutaknál, csatornáknál, szóval a közérdekű munkálatoknál — a közigazgatási bejárást kellene meghonosítanunk, míg a magánmunkálatoknál az elsőfokú hatóságot képezné a főszolgabíró, a másodfokút az alispán és a harmadfokút a közigazgatási bíróság; a mint ez a közigazgatási bíróságról szóló törvényjavaslat tárgyalása alkalmával már czélba is vétetett és tisztán csak mellékes tekintetekből hagyatott meg a miniszteri hatáskörben.

Az osztrák törvényből átvett vízikönyvi intézmény is teljesen megfelelően funkczionál, sőt a tapasztalásból mondhatjuk, hogy sokkal jobban van végrehajtva, mint az osztrák hatóságoknál, a hol hatósági szakértők, illetőleg állami hivatalok nem állanak az alsóbbfokú hatóságok segítségére.

És egyáltalán, hogy vízjogi törvényünk helyes alapokon nyugszik, mi sem igazolja jobban, mint a vízimunkálatoknak ama nagy kiterjedése és folytonos fejlődése, a mely jóformán mind a törvény életbeléptetése utáni időben indult meg; még lecsapolásokat, alagcsövezéseket is igen nehéz volt régi törvényeink alapján végrehajtani, öntözést berendezni ellenben, ha idegen érdek volt érintve — teljesen ki volt zárva; mai napság mindenféle akár mezőgazdasági, akár ipari vízhasználat engedélyezése keresztül vihető; nem volt még egyetlen esetünk sem, a hol a törvény hiányos anyagi rendelkezései következtében valami helyeset vagy jót végrehajtani nem lehetett volna. Ugyanekkor azonban azt is konstatálnunk kell, hogy a vízitársulatok által kezdeményezett és végrehajtott nagyszabású munkálatok legnagyobb részben már a vízjogi törvény meghozatala előtt jöttek létre az idevonatkozó speciális törvé-

nyek hatása alatt; melyeknek bevált rendelkezései a vízjogi törvénybe is át lettek véve.

Ha valamely törvény helyességének és végrehajthatóságának bizonyos mértékig fokmérője a megfelebbezett ügyeknek a száma; akkor e tekintetben is csak a legnagyobb megnyugvással nyilatkozhatunk a vízjogi törvényről, mert az évenkint elintézett engedélyezési ügyeknek alig néhány százaléka kerül harmadfokú elbirálás alá.

És hogy a vízjogi törvény végrehajtásánál, kapcsolatban a vízimunkálatok számának folytonos szaporodásával, a fentebbieket konstatálhattuk: abban bizonyára nem kis része volt és van a kulturmérnöki intézménynek is, mely a külföldről hazai földbe átültetve, itt egy negyed századot alig meghaladó idő alatt nem remélt fejlődést ért el, és a mely intézménynek a működési teret épen a vízjogi törvény adta meg.

A vízjogi törvénynek a társulatokról szóló fejezetében már le vannak rakva ama alapok, melyek értelmében a végrehajtandó munkálatokra a szükséges hitel (121., 122. és 123. §.) megszerezhető: ezen alapot kibővíti a vízszabályozási és talajjavítási kölcsönökről szóló 1889: XXX. t.-cz., mely a hitelt már a magánmunkálatoknak is biztosítja és végül az 1900: XXX. t.-cz., mely a közérdekű öntözőcsatornák létesítését kívánja előmozdítani.

Közvetlen állami segítséget azonban csakis a vízjogi törvénynek a maximális megterhelést szabályozó 115. §-a állapít meg a közérdekű, vízrendező társulatok javára. Egyáltalán konstatálhatjuk, hogy az összes kulturállamok között nincsen egyetlenegy sem, melyben a kincstárnak közvetlen megterhelése nélkül ily nagyszabású és kiterjedt munkálatok hajtattak volna végre mint hazánkban.

Midőn a fentebbiekben a vízjogi törvény rendelkezéseinek általános és elvi szempontokból való méltatását befejeztük: pár szóval meg kívánunk emlékezni *Dános Miklós* kulturmérnök ezennel közrebocsátott művéről is,

melyben hangyaszorgalommal gyüjtötte össze mindama rendeleteket és elvi határozatokat, melyek a törvény tárgyára vonatkoznak.

A Kovácsy Sándor és Kvassay Jenő-féle kommentár a vízjogi törvénynek 1886-ban történt életbelépésével egyidejűleg jelent meg; mi sem természetesebb tehát, minthogy sok tekintetben kiegészítésre szorul: e munkát Dános a legnagyobb lelkiismeretességgel végezte, mint erről a kéziratnak áttekintésével alkalmam volt meggyőződhetni, miért is a fenti mű szerzői teljes készséggel adták meg Dánosnak az engedélyt, hogy művük eme átdolgozott kiadásban lásson újból napvilágot.

Kelt Budapesten, 1904. év november hóban.

Kvassay Jenő.

AZ I. KÖTET TARTALMA.

Rendelet a vizduzzasztó művekről.



1885 : XXIII. TÖRVÉNYCZIKK.

A VIZJOGRÓL.

(Szentesitést nyert 1885. évi junius hó 14-én. Kihirdettetett az „Országos Törvénytár"-ban 1885. évi julius hó 23-án.)

Átalános határozatok.

„Az 1—5. §-ok oly általános határozatokat tartalmaznak, a melyek különben a polgári magánjogban szoktak rendszerint szabályoztatni. Tekintettel mindazonáltal arra, — mond a ministeri indokolás — hogy kodifikált polgári jogunk még készülőben van*) de tekintettel kivált a kodifikáczió újabb irányára, a mely a részletes viszonyokra vonatkozó átalános jogelveket is inkább a részletes törvénybe veszi fel, czélszerünek mutatkozott ezen átalános határozatoknak a vizjogi törvénybe való felvétele. Annál inkább, mert a polgári törvénykönyv tárgyalására összehivott értekezlet a vizjogra vonatkozó minden intézkedést kihagyandónak határozott a tervezetből".

1. §.

Az átalános magánjogi törvények és szabályok intézkedései a jelen törvény által szabályozott magánjogi viszonyokra csak annyiban alkalmazhatók, amennyiben azt ezen törvény intézkedései ki nem zárják.

Ezen elvnek kimondása a ministeri indokolás szerint főkép azért kivánatos, hogy a különböző törvények és szabályok esetleges eltérő intézkedései esetében az illető eljáró hatóságok tájékoztatva legyenek az iránt, mennyiben alkalmazhatják még a vizjogi törvény érvénye mellett az átalános törvényeket.

A ministeri javaslat utolsó kitételéből, mely igy hangzott: „a mennyiben azt ezen törvény intézkedései, vagy a dolog természete ki nem zárják" — a következő szavak: „vagy a dolog természete", mint esetleg téves magyarázatra okot szolgáltatók, a képviselőházi tárgyalásban kihagyattak.

A ministeri javaslat 2. §-a, mely szerint: „Források, álló- és folyóvizek ingatlan dolgok", a képviselőházi tárgyalásoknál hasonlólag elhagyatott, mert téves felfogásra vezethetne; nevezetesen ennek alapján esetleg a viz telekkönyvi bekebelezését követelhették volna, a mi a törvény szellemével és egyéb intézkedéseivel homlokegyenest ellenkezik.

---

*) Ezidőszerint a tervezet készen áll.

Ezen szakasz értelmében tehát a közigazgatási hatóságok magánegyezségek végrehajtására és az azokból folyó kötelezettségek és jogok megállapitására nem illetékesek és az érdekeltséget s ennek hozzájárulási arányát csak a vizj. törv. által megadott alapon határozhatják meg (F. M. 54315/92.); régi gyakorlat alapjául szolgáló s vitássá vált magánegyezségeket egyátalában nem magyarázhatnak (F. M. 56300/93), és valamely fennálló tényleges állapotnak magánjogi szempontból való jogos vagy jogtalan voltát el nem birálhatják. (F. M. 79085/99.)

Magánjogi szerződésnek az engedélyokiratban megállapitott kötelezettségtől eltérő határozmányai a fennálló vizjogi kötelezettségek közigazgatási úton való végrehajtásának alapjául szintugy nem szolgálhatnak. (F. M. 52904/98.)

2. §.

Vizvezetékek (csatornák, árkok, csövek és hasonlók), melyek a vizet épületbe vagy telekre vezetik, avagy azt onnan elvezetik, a vizvezetési joggal együtt azon ingatlannak tartozékát képezik, a melynek szolgálatára rendeltetve vannak.

Ezen szakasz a vizvezetékek és a vizvezetési jog jogi természetét állapitja meg és kiindul azon jogi elvből, hogy a vizvezeték és vizvezetési jog elválaszthatlan tartozékát képezi azon ingatlan dolognak, a melynek szolgálatára a viz rendeltetve van s mint ilyen minden tekintetben a födolog természetét követi, tehát szintén ingatlan és egyuttal a födolog tartozéka. Ebből kifolyólag tehát a hozzájuk kötött kötelezettségek betartása tekintetében a birtok elidegenitésének esetére külön gondoskodás nem szükséges. (F. M. 1392/96.)

A vizvezetési szolgalmak bekebelezéséről az Á. R. 31. §-a (198. lap) intézkedik.

Ugyanezen szakaszból az is következik, hogy a vizvezeték csak azon ingatlannak képezi tartozékát, melynek szolgálatára rendeltetve van és nem tekintendő egyuttal mindazon ingatlanok tartozékának, melyek a vizvezeték vizét használják. Városi vizvezetéknél pl. a csőhálózat csak a városi vizvezetéki telep tartozéka és nem egyuttal ama házaknak, melyekbe a viz bevezettetik. Viszont azonban vannak házi vezetékek, melyek a nyilvános csőhálózatból ágaznak ki és egyedül az illető ház vagy telek tartozékát képezik.

3. §.

A vizen uszó, de állandóan a parthoz kötött épitmények, melyek rendeltetésüknél fogva a parton levő épitményekhez tartoznak, a parton levő épitménynyel, valamint a vizhasználati joggal együtt egy dolognak tekintetnek.

Ezen szakasz azt az elvet mondja ki, hogy a vizen uszó, de állandóan a parthoz kötött épitmények — a parton levő épitmények tartozékát képezik s következőleg mint ilyenek ingatlan dolgot képeznek, pl. talpon elhelyezett vizemelő szerkezet, mely a parton létesitett öntözésnek képezi kiegészitő részét.

„Ez által a hajómalmokra nézve — mond a miniszteri indokolás — melyek a jelenlegi gyakorlat szerint ingóknak tekintetnek, semmiféle eltérő intézkedés sem tétetik; miután annak eldöntése, vajjon valamely ingatlannal kapcsolatban nem levő vizimü (már pedig ilyen legtöbb esetben a hajómalom) ingó-e vagy ingatlan dolog, vizjogi szempontból alárendelt kérdés, melynek eldöntése tehát jövőre is tisztán a polgári magánjog, illetőleg a judikatura köréhez tartozik“.

Czélszerünek tartjuk e helyen a hajómalmokra vonatkozólag a törvény és rendeletek egyéb intézkedéseit is összefoglalni.

A hajómalmok természetüknél fogva a többi vizhasználatokkal nem esnek ugyanazon megitélés alá, mert mig más vizhasználatoknál a viz mesterséges épitmények segélyével vonható használat alá, addig a hajómalmok kerekei minden mesterséges vizi munkálat létesitése nélkül egyszerüen a viz természetes ereje által hozatnak forgásba. Ennélfogva csakis azon vizimalmok esnek a hajómalmok fogalma alá, melyek minden mesterséges vizi munkálat létesitése nélkül állhatnak fenn, mi rendszerint csak nagyobb folyóknál fordul elő, mert kisebb folyók vizének nincsen elegendő ereje, hogy a malmok kerekeit mesterséges épitmények nélkül forgásba hozhassa. Hajóra épitett vizimalom tehát, vagy oly vizimalom, mely bár hajóra van épitve, de a parthoz van kötve, ha fenékgátja és duzzasztója van, hajómalomnak nem tekinthető, hanem oly vizimalomnak, melynek felállitásához hatósági engedély szükséges (F. M. 80031/98.); ezekre tehát már nem a hajómalmokra vonatkozólag fennálló rendszabály, hanem a vizjogi törvény határozmányai érvényesek. (K. és K. M. 1049/87. és 7357/87.)

A hajómalmoknak második sajátságos tulajdonsága, hogy ingó dolgot képeznek. (1824. évi május hó 29-én kelt udvari rendelet.) De tulajdonságuknál fogva sem képeznek ingatlan dolgot, mert helyük gyakran változik, amint épen a folyamrendőri és hajózási viszonyok követelik, miért is ezekre nézve inkább a folyamrendőri szabályok, mint a vizjogi törvény határozmányai irányadók.

A hajómalmokra vonatkozó eljárást az 1888. évi augusztus hó 21-én 33477. sz. a. kiadott közmunka- és közlekedésügyi ministeri rendelet irja elő. (L. azt a II. k. 251. lapján.)

Hajómalmi kérdések elsőfokú tárgyalására az alispán (l. Á. R. 105. §-ának 2. pontját a 222. lapon), másodfokban a közigazgatási bizottság illetékes; végső fokban azonban nem a közigazgatási biróság, hanem a földmivelésügyi minister hatásköréhez tartoznak. (L. Á. R. 1. §-ának 7. pontját és megjegyzéseit a 183. lapon.)

Az állami kezelés alatt álló folyókon és folyószakaszokon hajómalmi ügyekben a m. kir. folyammérnöki hivatalok, ezek hatáskörén kivül eső folyókon, illetőleg folyószakaszokon és vizeken pedig a m. kir. kulturmérnöki hivatalok az illetékes hatósági szakértők. (L. az 1901. évi 5000. és 5001. számu földmiv. min. rendeletek 43. és 38. §§-ait.)

A fentidézett 1888. évi 33477. számú hajómalmi rendelet 11. §-ának azon rendelkezését, mely szerint nem a kir. folyammérnöki hivatalok felügyelete alatt álló folyókon létező hajómalmok iránti teendőket az illető törvényhatóság kir. államépitészeti hivatala volt köteles elvégezni, a kereskedelemügyi minister 1902. évi julius hó 29-én 49710. sz. alatt kelt rendeletével oldotta fel. Lásd még az erről szóló 1902. évi 72033. számú földmivelésügyi ministeri rendeletet.

Átalános elv ezen malmokra nézve, hogy ilyenek jövőre csak kivételesen és különösen indokolt esetekben engedélyezhetők, a régi jogon fennálló malmok száma pedig lehetőleg csökkentessék, mert azok hajózási szempontból is felette károsak, a vizlefolyási viszonyokat tetemesen rosszabbitják s a partokat igen rongálván, a parti birtokosoknak is kárt okoznak.

Hajómalmi kihágások tárgyalásánál az eljárást az 1880. évi 38547. sz. a. kiadott belügyministeri utasitás szabályozza. (F. M. 10136/93.)

Fürdők és uszodák felállitásánál a vizhasználatokra és vizi munkálatokra nézve a vizj. törvényben előirt hatósági engedély megszerzése nem igényeltetik (F. I. és K. M. 28122/86.), minélfogva telepengedélyhez kötött uszodának az engedélytől eltérő módon való felállitása nem vizrendőri kihágás.

A vizen uszó hajómalmok, fürdők és uszodák a vizikönyvbe nem vezetendők be, mert ezekről úgy is többféle külön kimutatás készitendő. (Lásd a 66654/85. sz. F. I. és K. M. rendeletet a 241. lapon.)

4. §.

A vizek partja és medre a parti birtokos tulajdona és a parti birtoknak elválaszthatatlan alkatrésze.

Átellenes parti birtokoknál a meder középvonala képezi a birtokhatárt.

Mig a törvény a vizek közt olyanokat különböztet meg, melyek a tulajdonos szabad rendelkezése alatt állanak és olyanokat, melyekkel a hatóság szabadon rendelkezik, vagyis más szavakkal magán- és közvizeket, addig másrészt kimondja a 4. §-ban, hogy a vizek partja és medre a parti birtokos tulajdona és a parti bir'oknak elválaszthatlan alkatrésze.

A ministeri indokolás szerint: „ez a kérdés legalább is vitás. Azon vidékeken, ahol az osztrák polgári törvénykönyv érvényes, a meder a hajózható és tutajozható folyamokon az államé; a többi vizeken és az ország egyéb vidékein még hajózható folyókon is különböző szokás honosodott meg, sőt vannak esetek, a midőn a meder telekkönyvezett birtokot képez". Tekintettel arra, hogy a vizek partja tényleg a part mellett fekvő telek természetes folytatása és maga a meder a partnak természetes kiegészitője: a dolog természetének leginkább megfelel a javaslatban felvett az az elv, hogy a part és meder a parti birtok elválaszthatatlan alkatrésze; e tekintetben csakis azt a kivételt kellene felállitani, a mely az esetleg szerzett eddigi jogok fentartását biztositja s ezért vétettek fel a javaslatba e szók is: „ezen rendelkezés a telekkönyvi állapotot és az egyébként szerzett jogokat nem érinti".

Ezen utóbbi intézkedést a képviselőház vizügyi bizottsága megváltoztatta; a bizottsági jelentés erre vonatkozólag ezeket mondja: „Egyuttal súlyt tulajdonit a bizottság azon módositásnak, mely a telekkönyvi állapot és az egyébként szerzett jogok fentartásának homályos intézkedéséből könnyen támadható zavarok és félreértések elkerülésére szabatosabb jogfogalmi meghatározást tartalmaz, kizárván minden kételyt az iránt, mintha e szakaszban a mederre vonatkozó magánjogi czimen szerzett tulajdonon kivül egyéb jogok iránt foglaltatnék bárminemü rendelkezés".

A magánjogi czimen szerzett tulajdon fentartását a főrendiház hármas bizottsága a törvény 5. §-ában foglalt rendelkezésekre is ki akarván terjeszteni, ezen intézkedés a 4. §-ból az 5. §-ba tétetett át.

A magánjogi czimen szerzett tulajdon alatt értetik a telekkönyvileg bekebelezett tulajdon. A törvény 4. §-a tehát az 5. §. utolsó bekezdése értelmében a felperes által már korábban megszerzett telekkönyvi tulajdonra ki nem terjed. (M. kir. Curia 1899. évi 2022. számú itélete.) Magánjogi czimet képez továbbá az öröklés vagy oly, a törvény életbelépte előtt kötött adásvevési szerződés, melynek alapján a még be nem kebelezett tulajdon utólag is bekebelezhető.

Nem tekinthető azonban ily magánjogi czimnek, hogy az osztrák polgári törvénykönyv értelmében a hajózható folyókon a meder tulajdona egy ideig a kincstárt illette; nem tekinthető továbbá a földesuri jog, a malomjog vagy halászati regale sem oly jogczimnek, melynek alapján valaki a meder tulajdonát a maga részére követelje.

Ki kell itt egyuttal emelnünk, hogy a szabályozás által elmetszett u. n. *holt medrekre*, melyek az osztrák polgári törvénykönyv értelmében a kincstárt illették meg és e czimen — különösen a Tisza mentén, az állam számos holt-

kanyarnak a tulajdonosa — a kincstár többé igényt nem tarthat. A ministertanács a kincstár érdekéből e kérdést külön bizottsághoz utasitotta, mely a javaslatba felvett elvet újból beható tárgyalás alá vette, azt helyeselte és a kincstár követelését az elmetszett mederhez sem jogi, sem pénzügyi szempontokból indokoltnak nem találta. Kimondatott azonban ugyanezen alkalomból, hogy az államnak joga van a birtokosokat, a mennyiben az elmetszett medrekből nagyobb hasznot húznak, a munkálatokhoz való hozzájárulásra kötelezni. (43. §.)

Átellenes parti birtokoknál a meder középvonala képezi a birtokhatárt. Ezen intézkedés minden magánjogban bennfoglaltatik és olyképen értelmeztetik, hogy a *meder* azon terület, melyet a folyó vagy patak közönséges árvizei elboritanak; *part* alatt pedig azon keskenyebb vagy szélesebb szalag értendő, mely a folyó vagy patak legalacsonyabb és közönséges árvizének szinvonalai közé esik; az azonfelül fekvő terület képezi a *partszélt*.

Az által, hogy a meder és part magántulajdon és igy kivételesen *) telekkönyvezés tárgyát is képezheti, a meder középvonala csak addig szolgál a birtok határául, mig térképezés és telekkönyvezés által véglegesen meg nem állapittatott; mihelyst ez valahol megtörtént, magától értetőleg többé nem a meder középvonala, hanem a telekkönyvi állapot szerint fog a biró per esetén dönteni. Az által, hogy a folyók medrüket folyton változtatják, itt elmossák, amott feltöltik: meglehetősen bonyolulttá és nehézkessé válik a valódi tulajdonos kipuhatolása.

L. a halászatról szóló 1888 : XIX. t.-cz. 1. §-át.

5. §.

Természetes iszapolások és a mederben támadt szigetek a parti birtok növedékét képezik.

Támadt szigeteknél a határt ugyanazon part birtokosainál az a merőleges vonal képezi, a mely a birtok végpontjáról a vizfolyás középvonalára húzható.

A 4. §. és a jelen §. rendelkezései által az e törvény életbelépte előtt magánjogi czimen szerzett tulajdon nem érintetik.

Miután a 4. §. a part és meder tulajdonjogi kérdését a magántulajdon szempontjából oldja meg, következetesen a támadt szigetek és természetes iszapolások kérdését is a törvény csak ezen elv alapján oldhatta meg, de mint már a 4. §-nál is emlittetett, a parthoz és mederhez való tulajdonjogot több rendbeli korlátozásnak vetette alá; épen igy gondoskodott arról is, hogy az ilyen iszapolások és szigetek a folyó szabályozását szerfelett költségessé, vagy épen lehetetlenné ne tegyék. Ezért mondja tehát ki a 7. §-ban azt, hogy a törvény életbelépte után támadt szigetek és iszapolások a folyamszabályozás vagy hajózás érdekében 30 éven belül a területért való minden kártérités nélkül eltávolithatók.

A törvény életbelépte előtt támadt szigetekről és iszapolásokról a törvény természetszerüleg nem intézkedhetett, miután az ezekre vonatkozó jogok azon törvények szerint itélendők meg, a melyek akkor voltak érvényben, midőn a szigetek és iszapolások támadtak. A gyakorlat azonban az volt, hogy zátonyok és alig kiemelkedő szigetek eltávolitásáért kártalanitás nem adatott.

---

*) A telekkönyvi betétek szerkesztéséről szóló törvények szerint a folyók vizei által elfoglalt területek sem magánforgalom, sem telekkönyvezés tárgyát nem képezik.

A szigetek és iszapolások megosztásának módja a különböző birtokosok között a törvény értelmében a következőleg történik: megállapitják a meder középvonalát, belevéve a szigetet is, vagyis azt nem létezőnek tekintve; már most a sziget a középvonaltól jobbra vagy balra eshetik, vagy a középvonal által metszetik. Ha e vonal a szigetet metszi, az átellenes parti birtokosok között a határt a 4. §. értelmében a meder középvonala képezi. Ugyanazon part birtokosainál pedig a birtokok végpontjairól merőleges vonalakat húzunk a meder középvonalára és a hol a merőlegesek metszik a meder középvonalát: ott fekszenek a szigetnek az egyes birtokokhoz tartozó sarokpontjai. Az egyes birtokok széleit pedig a meder középvonala és a birtok végpontjaiból húzott merőleges vonalak határolják.

A mit a magánjogi czimen szerzett tulajdonra vonatkozólag a fentebbi 4. §-nál mondottunk, az a jelen szakaszra is áll.

6. §.

A meder és part tulajdonosa tulajdonjogát csak a vizhasználatok sérelme nélkül és a rendőri szabályok megtartása mellett gyakorolhatja.

Lásd a 4. §-nál tett megjegyzést.

A közigazgatási biróságról szóló 1896. évi XXVI. t.-cz. 54. §-ának 1. pontja szerint az alispánnak, törvényhatósági város polgármesterének és a székesfőváros tanácsának (mint II-od fokú hatóságoknak) azon határozata ellen, melylyel a meder- és parttulajdonos s a vizhasználatra jogosultak között a vizhasználat gyakorlása körül felmerülő vitás ügyeket eldönti, a közigazgatási biróság előtti eljárásnak és az általa elbirálandó panasznak van helye.

A meder- és parttulajdonos ugyanis a törvény jelen §-a szerint tulajdoni jogát csak a jogos vizhasználatok sérelme nélkül (és a rendőri szabályok megtartása mellett) gyakorolhatja; e tekintetben tehát tulajdonjoga korlátozva van. Ha már most a tulajdonos e korlátozás daczára, a vízhasználatot akadályozza vagy nehezíti, ez iránti cselekményei vagy mulasztásai ellenében a vizhasználatra jogositott panaszszal élhet.

7. §.

Ezen törvény életbelépte után támadó szigetek vagy iszapolások, folyamszabályozás vagy a hajózás érdekében 30 éven belül a területért való minden kártalanitás nélkül eltávolithatók, azonban az azokon levő épületekért, függő termésért és ültetvényekért ezen határidőn belül is kártalanitás jár.

Lásd az 5. §-nál tett megjegyzést. A törvény 1886. január hó 1-én lépvén életbe, a 30 év ez időponttól számitandó.

8. §.

Ha a viz ereje által valamely birtoknak felismerhető része elszakittatnék és a szemben vagy alább fekvő birtokhoz vitetnék, a volt birtokos az ekként elszakitott földnek továbbra is tulajdonosa marad, feltéve, hogy ezen tulajdonjogát az elszakitás

napjától számitott egy év alatt igénybe veszi, — ellenkező esetben annak tulajdonába megy át, kinek partjához azt a viz sodorta.

„A földterületeknek és szigeteknek természetes iszapolás (alluvio) által való keletkezése — mond a ministeri indokolás — oly lassú müködés lévén, a melynél a megiszapolt földnek honnan valóságát, legalább egyéni tulajdonként megállapitani majdnem lehetetlen, az emlitett magánjogi intézkedés (5. §.) — a miként ez más nemzetek magánjogában is tényleg történt — a dolog természetének leginkább megfelelő. Egészen másként áll a dolog némely területeknek oly erőszakos elszakitásánál és elvitelénél, a melyeknél az azelőtti régi birtokos, illetőleg a birtoktárgy egyénileg még továbbra is felismerhető. A vizhatalom ilyen müködésénél (az avulsiónál) a volt birtokos jogát továbbra is fenn kellett tartani".

9. §.

Ha a folyóviz medrét hirtelen elhagyja, egy éven belül mind az elhagyott, mind az új meder birtokosai az eredeti folyást visszaállithatják.

A folyóviz, természete szerint hol károkat, hol hasznot okoz, ha tehát medrét hirtelen változtatja, a mi jobbára csak kis és rohamos esésü patakoknál fordul elő, abból úgy a régi, mint az új folyás birtokosaira nézve nagy kár vagy haszon háramolhatik. Ezen szakasz már most azt az intézkedést mondja ki, hogy sem az új, sem a régi folyás birtokosai nem tartoznak, de jogukban áll, a haszon vagy kár mérlegelése szerint a régi folyást egy éven belül visszaállitani. Az érdekelt birtokosoknak ezen joga azonban, az e czélból szükséges munkálatoknak hatósági nélkül leendő kivitelére felhatalmazást nem ad (F. M. 5631/901.); és épen ezért, mivel ezen szakaszban pusztán elvi kijelentés foglaltatik, ha a visszaterelés csak oly munkálatok által lehetséges, melyekre a törvény 42. §-a értelmében hatósági engedély szükséges, azt a régi állapot helyreállitását megelőzőleg kell az érdekelteknek kikérniök.

Igy nem áll jogában valamely parti birtokosnak partmosás ellen sem a törvény 41. §-ának oltalma alatt pl. sarkantyúkkal védekezni, mert a medernek oly változása, mely a vizfolyás egyik partjának elmosása utján áll elő, a jelen szakasz hatálya alá annyival kevésbbé vonható, mivel az átellenes oldalon ily mederváltozás következtében előálló iszapolás jogi természete a törvény 5. §-a szerint itélendő meg s igy az eredeti állapot visszaállitása esetleg törvényes jogok sérelmével történnék. (F. M. 91989/99.)

A törvény ezen §-a nemcsak kisebb folyókra, hanem kivétel nélkül minden folyóra vonatkozik s a kinek ingatlanát valamely ujonnan képződött folyómeder elfoglalja, az, az eredeti folyást egy éven belül helyreállittathatja. Nem foghat helyt azonban az osztrák polgári törvénykönyv 409. §-ának azon rendelkezése, hogy a viznek új folyása által károsult birtokosoknak joguk van az elhagyott mederből vagy annak értékéből kárpótlást szerezni, mert ez ellentétben áll a törvény 4. §-ának ama rendelkezésével, hogy a vizek medre és partja a parti birtokos tulajdona és hogy az átellenes parti birtoknál a meder középvonala képezi a birtok határát. Ha tehát a folyómeder bármily okból vizmentes marad és a folyás egy éven belül helyre-, illetve vissza nem állittatik, a m. kir. Curiának 1901. évi J. G. 35. számú itélete szerint, minden kártéritési kötelezettség nélkül előáll a parti birtokosnak a törvény 4. §-ában biztositott joga.

I. FEJEZET.

A vizhasználatokról.

A) A szabad rendelkezés alatt álló vizekről.

„A javaslat — mond a ministeri indokolás — a vizek osztályozásánál mellőzi az igen vitatott s a különböző országokban nagyon is különbözően megoldott megkülönböztetést és kifejezéseket, melyek szerint bizonyos vizek: magánvizek és közvizek; mellőzi különösen a vizek tulajdonának kérdését, mert bármely irányban oldatnék is az meg, a gyakorlati életben számos bonyodalomra és tulajdonjogi viták támasztására adna alkalmat, a nélkül, hogy a főczél: a vizek használatának és kellő rendezésének biztositása oly szilárd alapra helyeztetnék, mint a mikép ez akkor történik, ha a vizek tulajdonjogi oldala egészen mellőztetik és tisztán csak a használat szabályozása céloztatik".

A törvény tehát teljesen mellőzi a viz tulajdonjogának meghatározását és ez által azon modern jogi felfogásra helyezkedik, hogy a folyton mozgó és megújuló viz már természeténél fogva sem képezhet vagyont vagy tulajdont és igy csakis annak használatáról szükséges intézkedni. A törvény alapjául szolgáló és a vizjogi értekezlet megállapodásai értelmében kidolgozott ministeri javaslatban a köz- és magánviz kifejezések benfoglaltattak, de utóbb a szövegező bizottság által egyszerüen törültettek, a nélkül, hogy az intézkedések változtak volna; megjegyzendő, hogy ezen szövegezés mellett is a köz- és magánviz nem tulajdonjogi, hanem pusztán használati szempontból vétetett és a törvényben a *szabad* és *hatósági rendelkezés alatt álló* kifejezésekkel helyettesittetett. Ha tehát az alábbiakban rövidség okáért a magán- és közviz kifejezéseket használjuk, ezek mindenkor a fentebbi értelemben veendők és a tulajdonjoggal össze nem tévesztendők, melyet a törvény az által, hogy egyszerüen mellőz, egyuttal hallgatag teljesen ki is zár, mert a viz tulajdonosainak sem meghallgatását, sem kártalanitását nem követeli, sőt még a meder- és partbirtokost is a vizi munkálatok és vizhasználatok érdekében kártalanitás nélküli szolgalom türésének veti alá (65. és 66. §.), mi által a medernek és partnak is bizonyos mérvü közjelleget tulajdonit.

10 §.

Forrásból, talajvizből vagy csapadékból származó vizek és azok lefolyása fölött, mások szerzett jogainak épségben tartása mellett az, a kinek birtokán a forrás vagy talajviz fakad, vagy a kinek birtokára a csapadék hullott, mindaddig szabadon rendelkezik, mig a viz birtokának határát el nem hagyja.

„A vizek — mond a ministeri indokolás — melyek egy birtokos területén keletkeznek (még pedig bármiképen), az illető terület birtokosának szabad

rendelkezése alatt állanak, de csakis addig, a mig a viz a területről le nem folyik: mihelyt a viz a területről lefolyik, ezen lefolyás felett már a hatóság rendelkezik. Ezen szabad rendelkezési jog korlátlan és csakis két irányban talál megszoritást: egyrészt szerzett jogok által, másrészt a természetes szükség által (12. §.) követelt használatoknál. A szerzett jogok kétfélekép hatnak ismét a viz feletti szabad rendelkezésre, a birtokos területén magán ugyanis az illető vizen tényleg szerzett (habár elbirtoklás utján is) vizhasználati jogok jövőre is fentartatnak. De az illető területen kivül szerzett jogok is korlátozhatják a viz feletti rendelkezést, mert ha valaki a lefolyt vizen akár eddig tényleg birt vizhasználattal, akár a törvény értelmében szerez ily használatot, az ebbeli jogától meg nem fosztható vagy nem korlátozható jogában az által, hogy a felső tulajdonos a vizet oly mértékben veszi igénybe, avagy azon oly módon változtat, hogy az által az alsó használó jogaiban sértessék".

„A szabad rendelkezést még a szükség esetére is korlátozni kellett, de e részben az esetek a lehető kevés számra és tényleg a nélkülözhetetlen állaporokra korlátoltattak, a mennyiben csak az ivás, itatás és a házi szükségletre való használat jelöltettek ki ilyenekül, és még ez esetben is a teljes kártalanitás találtatott szükségesnek. Magától értetik, hogy az eféle vizek szükség esetén, pl. tűzvészkor oltási célokra, avagy áradások esetén védekezés tekintetében az állam fenhatósági jogánál és rendőri tisztének fogva igénybe vehetők, illetőleg az ezek feletti intézkedés az illető hatóságok körébe esik. Szintúgy világos, hogy a közegészségügyi és rendőri tekintetekből a vizekre nézve elrendelt intézkedések az ilyféle vizekre nézve is állanak. Ily vizeken eszközlendő épitkezések külön hatósági engedély alá csak annyiban esnek, a mennyiben az eféle munkálatok által a viz lefolyása oly módon változnék meg, hogy mások érdekei sértetnek. (13. §.) A mennyiben az épitkezés külön engedély nélkül mégis megtörténnék, büntetés alkalmaztatik. (184. §. 3. pontja.)"

A jelen szakaszban biztositott szabad rendelkezés jogát a forrás, talaj- vagy csapadékvizek lefolyása fölött, mások által szerzett jogok korlátolják; a tényleges használat megszüntetésének oly módja tehát, melynél a vizfolyás mesterségesen megakadályoztatott, vizrendőri kihágást képez, mert az ily intézkedéshez való jog, ép úgy, mint a mások érdekeit is érintő vizimunkálatok engedély nélkül való fentartásának joga, a szabad rendelkezési jog tartalmához nem tartozik és a vizimunkálatok ily vizeknél is a törvény 42. §-ának hatálya alá esnek. (F. M. 76600/900.)

Mások szerzett jogainak épségben tartása alatt magán a birtok területén elévülés, szerződés és i. t. által szerzett jogok értetnek, melyeknek per esetében való megállapitása a biró illetékességéhez tartozik.

Ugyanezen szakaszból az is következik, hogy csak azon eső-, hó-, talaj- és forrásvizek felett rendelkezik szabadon a birtokos, melyek területén fakadnak vagy keletkeznek; mig ellenben oly vizek, melyek idegen határból jutnak oda, már a 18. §., vagyis a közvizek fogalma alá esnek. A hatóság rendelkezési joga tehát csakis az e szakaszban körülirt birtok határán túl kezdődik és a szabad rendelkezés alatt álló vizek tekintetében a tulajdonost csakis azon esetben befolyásolhatja, ha a birtokon túl való lefolyásában azon viz mások által is már használtatik és a szabad rendelkezés ezen használatot érinti (F. M. 88364/99.); azon körülmény azonban, hogy közvizeken létesitett bizonyos munkálatok saját területen foganatosittattak s a viz természetes lefolyását nem gátolják, azok önkényes létesitésére jogczimül nem szolgálhat. (F. M. 26709/98.)

Valamely, a vizválasztó körül fekvő kiterjedt uradalomnak egész patakai, kis folyói magánvizet képezhetnek, ha azonban e vizek csak pár méternyire i s elhagyják a birtok határát, noha alább oda ismét visszatérnek és hosszasan folynak azon keresztül, azon ponttól kezdve, hol először léptek ki a birtokból, már közvizzé válnak. Hasonlóképen a legkisebb forrás, időszakosan

összegyülemlő esővíz is közvizzé válik, mihelyt a birtokot, hol eredt, elhagyja. Ezen megkülönböztetésnek éle főleg abban nyilvánul, hogy mig a magánvizet mások csak teljes kártalanitás mellett használhatják, addig a közvizzé vált magánvizet bárki ingyen hasznosithatja hatósági engedély alapján. Ezen intézkedés igen elősegiti a vizekben rejlő sokféle haszonnak minél teljesebb mértékben való kiaknázását.

Szabad rendelkezés alatt álló vizen eszközölt jégvágás nem vizrendőri kihágás. Ha azonban és a mennyiben az érdekelt birtokos a panaszolt jégvágás folytán a szóban levő viz használatára vonatkozó szabad rendelkezési jogában sérelmet szenvedett, a vádlottal szemben ebből kifolyólag támasztható igényeit a rendes birói úton érvényesitheti. (F. M. 64682/900.).

Oly vizek, melyek nem a birtokon erednek s azon csak keresztül futnak, a melyek tehát nem egy és ugyanazon egyén tulajdonához tartoznak, a közvizek fogalma alá esnek. Igy nem tekinthetők magánviznek a társulatok által fentartott csatornák sem.

Több birtokos tulajdonát boritó oly vizterület, melynél a termelési hely, illetőleg a forrás keletkezésének helye s azon hely, hová a csapadék hullott, meg nem határozható: teljes egészében hatósági rendelkezés alá tartozik. (F. M. 37397/98.) Igy pl. a velenczei tó adott esetben közviznek lett deklarálva.

A törvény az által, hogy a magántulajdont határozottan megjelöli s következéskép a hatósági beavatkozást ezekre nézve a dolog természeténél fogva csak bizonyos esetekre korlátozza, a vizek egy részét felszabaditja a fennállott 1840. X. t.-cz. nyomása alól, mert ezen törvényczikk nem tett különbséget a vizek közt, hanem mindenkinek megtiltotta, hogy akármiféle vizimunkálatokat az illető törvényhatóság hire s ennek előrebocsátandó küldöttsége által megtartott vizsgálata és jóváhagyása nélkül véghezvigyen. Miután pedig a már hatályon kivül helyezett 1840. X. t.-cz. a hivatalból való beavatkozásra is feljogositotta a törvényhatóságokat s miután ritka vizimunkálatról lehet azt megállapitani, hogy az másoknak egy vagy más irányban — ha csak képzelt — károkat is ne okozzon: a törvénynek ezen általános kifejezése elég indokul szolgált azon szokás kifejlődésére, mely 1886. év január hó 1-éig gyakorlatban volt, hogy a közigazgatósági hatóságok a vizjogi törvény szerint a tulajdonos szabad rendelkezése alatt álló vizek használatába is joggal beavatkozhattak. Ezen gyakorlattal szemben pedig a tulajdonosnak nem volt módjában saját érdekeit azon a czimen, hogy a viz az ő kizárólagos tulajdonát képezi, következéskép a tulajdonjog fogalmánál fogva az ő szabad rendelkezése alatt áll, védelmezni. A vizjogi törvény tehát a hatóságnak alaptalan beavatkozását ezen vizekre kizárta, a mennyiben azok tulajdonosa a törvényt és a rendőri szabályokat megtartja vagy a viz használata által mások érdekeit nem érinti.

A közigazgatási biróságról szóló 1896. évi XXVI. t.-cz. 55. §-a szerint ezen biróság által elbirálandó panasznak van helye a közigazgatási bizottságnak azon határozata ellen, melylyel eldönti: vajjon valamely viz azon vizek közé tartozik-e, melyek fölött a birtokos, mások szerzett jogainak épségben tartása mellett, szabadon rendelkezhetik.

Magánvizet a vizjogi törvény szerint az képez, ami csapadék alakjában mint eső vagy hó valakinek birtokára esik, mint forrás ott fakad, vagy mint talajviz ott képződik a nélkül, hogy a birtok határait elhagyná. A mint ezek a vizek idegen birtokra is folynak, közvizeknek tekintendők. De a magánvizekre is szerezhetnek mások jogokat és pedig pl. szerződés, kisajátitás utján. A közigazgatási elbirálás tárgyát azonban nem az a kérdés fogja képezni, hogy vajjon a szerzett jog érvényes vagy érvénytelen-e, mert ez magánjogi kérdés, mely mint ilyen, a rendes biróságok elé tartozik, hanem a közigazgatási hatóság s igy a közigazgatási biróság elé *a vizek jellegének* (magán- vagy közviz szerinti) *meghatározása* tartozik.

Az ezen szakaszban megjelölt ügyekben első fokban, megyékben az al ispán, törvényhatósági joggal biró városokban a polgármester jár el, a közigazgatási bizottság pedig a másodfokú hatóság.

11. §.

A birtokos azonban mások kárára a viz fölött nem rendelkezhetik: ha mások a vizet a birtok területén kivül hatósági engedély vagy tényleg fennálló jogositvány alapján használják.

Ezén szakasz igen erős korlátozást foglal magában a magánvizre nézve. Igy pl. ha valamely forrást vagy magántermészetü patakot mások malomhajtásra, öntözésre, ivásra vagy itatásra használtak, a birtokos a fölött elveszíti szabad rendelkezési jogát és semmi olyas munkálatot nem tehet, oly használatot nem végezhet, mely által az alsóbbak érdekeit sértené.

A gyakorlat azonban, hogy valakinek tulajdonát képező, illetve rendelkezési joga alá tartozó forrás vizét a községi lakosok ivásra, itatásra stb. használták, a viznek *csatorna* vagy más *mesterséges mü* segélyével való elvezetésére jogot meg nem állapit s ily elvezetés csak az illető vizterület tulajdonosának beleegyezésével foganatositható. (F. M. 41543/96.)

Mig azonban a birtok területén magán, a 10. §. az elévülést a magánjog értelmében nemcsak a multra, hanem a jövőre nézve is fentartja, addig a birtok területén kivül eső munkálatok és használatok a multra nézve csak annyiban vétetnek tekintetbe, a mennyiben hatósági engedély alapján létesültek, vagy a törvény 189. §-a értelmében 1866. év január hó 1-je óta háboritlanul fennállanak a nélkül, hogy mások jogosult érdekeit sértenék s mint ilyenek, az illetékes hatóságok által károsaknak találtattak volna.

Uj munkálatok vagy használatok által, ily jogot a jövőben tehát csakis hatósági engedély alapján lehet szerezni.

Az ily módon lekötött magánviz birtokosának azonban jogában áll a használatot hatósági uton szabályoztatni és a mennyiben vizfölösleg mutatkoznék, azt a maga részére felhasználni. Nem áll azonban jogában, ha ő maga a vizet tényleg nem használja, annak más részére való engedélyezését, természetesen oly ponton, hol az már közvízzé vált, megtagadni és a vizet úgyszólván örök időkre magának biztositani.

A határából, birtokáról lefolyó vizből tehát mindig csak annak a résznek föltétlen birtoklására tarthat igényt, a melyet tényleg használ vagy elhasznál, mások szerzett jogainak épségben tartása mellett.

Ezen szakasz intézkedéséből folyó vitás ügyek már a közigazgatási hatóságok illetékességi körébe tartoznak, melyek a tényleg fennálló jogositványokat a törvény 189—192. §§. értelmében állapitják meg.

A közigazgatási biróságról szóló 1896. évi XXVI. t.-cz. 54. §-ának 2. pontja értelmében az alispánnak, törvényhatósági város polgármesterének és a székesfőváros tanácsának (mint II-od fokú hatóságoknak) azon határozata ellen, melylyel szabad rendelkezés alatt álló vizeknek mások által a birtokterületen kivül hatósági engedély vagy tényleg fennálló jog alapján való használata körül a vizhasználatra jogosultak és a terület birtokosa között előforduló vitás ügyekben dönt, a közigazgatási biróság előtti eljárásnak és az általa elbirálandó panasznak van helye.

A vizjogi törvény megkülönbözteti a szabad rendelkezés alatt álló vagy magánvizeket és a hatósági rendelkezés alatt álló- vagy közvizeket. A magánvizzel a terület birtokosa addig, mig az birtokát el nem hagyja, rendszerint szabadon rendelkezik és e tekintetben a tulajdonjogra vonatkozó szabályok érvényesek. Ha azonban a viz birtokáról lefutva, mások által vizhatósági engedély vagy 1866. év január hó 1-től tényleges gyakorlat alapján

használtatik, akkor a magánvizzel való rendelkezés oly mérvben van korlátolva, a mily mérvben a vizhasználatokra jogositottaknak a lefutó vizre szükségük van. A terület tulajdonosa és a hatósági engedély vagy tényleges gyakorlat alapján a magánviz használatára jogositott között keletkezett vitás ügyek tartoznak tehát az 1896. évi XXVI. t.-cz. 54. §-ának 2. pontja alá.

A vizjogi törvény jelen szakasza büntető szankczióval ellátva nem lévén, ez alapon büntetés meg nem állapitható. (F. M. 65536/92.)

12. §.

Ott, hol a vizben tartós szükség mutatkozik és azon másképen segiteni nem lehetne: a hatóság még a 10. §. szerint fennálló szabad rendelkezési jogot is korlátozhatja, s a viznek ivásra, itatásra és házi célokra forditását, az illető tulajdonos teljes kártalanitása és a 161. és következő szakaszokban megállapított eljárás mellett az érdekelteknek megengedheti.

L. Á. R. 34. §-át a 199. lapon.

13. §.

A 10. §-ban emlitett vizek használása, szabályozása, vagy az általuk okozható károk megszüntetése végett a birtokos, a rendőri szabályok megtartása mellett és a következő 14., 15. §§. figyelembe vételével mindenféle munkálatokat szabadon végezhet.

Ha azonban előreláthatólag ezen munkálatok által a viz lefolyása oly módon megváltoztatnék, hogy mások érdekei érintetnének, e munkálatok csak hatósági engedély mellett eszközölhetők. (42. §.)

L. a 10. és 42. §-t.

Ezen szakasz értelmében a birtok területére hullott csapadékvizek elleni védelem érdekében is a birtokos mindenféle munkálatot szabadon végezhet; azon esetben azonban, ha a vizj. törv. 10. §-a alá tartozó vizek szabályozására, illetve az azok elleni védelemre irányuló munkálatok károsak, ezek a jelen szakasz értelmében kiigazitandók, fentartásuk csak hatósági engedély mellett engedhető meg s a netán okozott károkkal szemben panaszlottnak kártéritési kötelezettsége fennáll, vizrendőri kihágás tárgyát azonban nem képezhetik. (F. M. 27372/98.)

A törvény 10. §-a csak forrásból, talajvizből vagy csapadékból származó vizeknek használati jogát állapitja meg; a használat és az ily károk megszüntetése érdekében teljesitendő munkálatok már a jelen szakasz hatálya alá esnek, s csakis akkor sorolhatók a szabadon végezhető munkálatok közé, ha általuk mások érdekei nem sértetnek. (F. M. 57629/98.)

A haszonbérlő által a haszonbérelt területen levő és szabad rendelkezés alatt álló vizek használata, szabályozása stb. érdekében teljesitett munkálatok úgy tekintendők, mintha azok a tulajdonos által foganatosittattak volna s a tulajdonos a haszonbérleti jognak emlitett szempontból értelmezett sérelmes gyakorlata elleni panaszával a törvény rendes útjára utasitandó. (F. M. 32568/89.)

A vizjogi törvény 13. §-a értelmében törvényes jogalapon végzett és mások által sérelmesnek talált vizimunkálatnak esetleges megváltoztatása a vizjogi

törvény 180. §-ában emlitett eset kivételével nem a 177. §-ban emlitett vizrendőri, hanem a törvény 157. §-ában megjelölt hatóság jogkörébe tartozik. (F. I. és K. M. 60945/87.) Panaszló a kérdéses vizimunkálatok által állitólag előidézett káros befolyásoknak müszaki munkálatokkal leendő igazolása mellett a vizj. törv. 50. §-a értelmében kérheti a káros állapotnak megszüntetését, illetőleg a vizimüvek megigazitását az illető vármegye alispánjánál, ki ezen kérelem felett a vizj. törv. 161. és következő §-aiban szabályozott módon van hivatva eljárni.

14. §.

Az élet rendes szükségletére vizet szolgáltató kutakat saját birtokára mindenki szabadon épithet, azonban az új kut a község belterületén és a lakott külterületen netán már létező kutaktól, tavaktól, forrásoktól, vizcsatornáktól vagy házaktól legalább 3 méter, a község belterületén kivül létező hasonló müvektől pedig legalább 15 méter távolságban épitendő. Ezen távolságok meg nem tartása esetén az új kút az érdekelt fél kérelmére betömendő.

A kutak gazdasági vagy ipari célokra is használhatók, úgy azonban, hogy ezáltal más vizeknek addig tényleg gyakorolt használata meg ne csökkenjen vagy meg ne szünjék.

„A 14—15 §-ok — mond a ministeri indokolás — a földben rejlő viz hasznositása (a kutak ásása) iránt intézkednek, még pedig a földtulajdon és a rendőri biztonság teljes figyelembe vételével. Ez okból közönséges kutak ásása mindenkinek szabad, tekintet nélkül arra, hogy azáltal másnak vize megcsökken vagy sem; gazdasági vagy ipari célokra ily kutak használata csak akkor engedtetik meg, ha ezen használat által más vizeknek eddig tényleg gyakorolt használata meg nem csökken. vagy meg nem szünik. Ezen intézkedés azon elven alapszik, hogy a rendes emberi és házi szükségletre szolgáló viz az illető földbirtokkal, a mely alatt az feltárható, még akkor is okvetetlenül jár, ha esetleg azáltal a szomszéd földbirtok vize elapadna. Egészen másként áll azonban az eset, ha a rendes szükségleten felül vétetik ki a viz. Ez már nem mulhatlanul a földbirtokkal járó használat s minthogy a föld alatt elvonuló vizek tulajdonképen nem egy földbirtok tartozékai, hanem egész területek konfiguratiója szerint több birtok alatt elágaznak, a vizhasználatra szerzett jogok új használatok által nem károsulhatnak. Ugyanezeket az elveket kellett nagyobb vizi épitkezésekre (furásokra, galleriákra és ártézi kutakra) nézve is megállapitani (15. §.), miután ilyféle müvek által még könnyebben lehet messze vidékről az eddig már használt vizet elvonni".

„Rendőri szempontból mindazonáltal már létező kutaktól, forrásoktól, vizektől bizonyos távolságot kell megtartani; hasonlóképen kellett a technikai nagyobb jelentőségü munkálatoktól (vasutak, csatornák stb.) is a nagyobbszerü vizforrásokat távol tartani". (15. §.)

Hatósági engedélyhez csak a 14. és 15. §§-ban megjelölt távolságon belül tervezett kutak létesitése van kötve, egyéb esetekben azonban kutakat a terület tulajdonosa — mások szerzett jogai által határolva — szabadon létesithet; minélfogva az ily munkálatok, ha a rendőri feltételek betartattak, kihágásként még az esetben sem minősithetők, ha azok által mások érdekei károsan érintetnének és a kutásás ellen káros hatás czimén emelt panaszok elbirálása és tárgyalása, valamint azon feltételek meghatározása, mely feltételek mások

jogainak védelmében kikötendő, nem a vizrendőri, hanem az engedélyező hatóság jogkörébe tartozik. (F. M. 76035/93.)

Új kutak létesítésénél, illetve ily kutak vizének ipari célokra való felhasználásánál nem az idegen források vizét, hanem az azokra alapitott tényleges használatot védi a törvény. (F. M. 75966/900.)

Azon törvényes elv, mely szerint kutaknak ipari célokra való kihasználása csak mások tényleges használatának károsítása nélkül engedhető meg, a tényleges használatok fokozásával szemben is érvényesithető. (F. M. 76035/93.)

Saját területén levő kút használata iránt a tulajdonos szabadon rendelkezik és valamint ezen engedélyezést nem igénylő vizimüvek fentartásának kérdése, úgy másoknak a kút használatához való igényök a közigazgatási hatáskörön kivül esik és csakis rendes birói úton rendezhetők, illetve érvényesithetők. (F. M. 58656/97., illetve 36280/99.)

Városi közkutak vizének használatára szabályrendelet alkotandó, mert a vizjogi törvény alapján a közkút vizének ipari célra való aránytalan kihasználását kihágás gyanánt büntetni nem lehet. (F. M. 29043/1903.)

A 14. §. esetében a törvény büntetést nem állapit meg. A vizjogi értekezleten e kérdés beható vita tárgyát képezte és az értekezlet által elfogadott szövegben az „élet rendes szükségletére vizet szolgáltató kút" azáltal lett határozottabban körülirva, hogy az alatt oly kút értendő, „melynel a viz emelésére emberinél nagyobb erő nem alkalmaztatik." A ministeri javaslatból ezen korülirás nem elvi szempontból, hanem azon határozatlanság miatt, hogy mi értendő emberi erő alatt, kihagyatott. A gyakorlat azonban az élet rendes szükségletére szolgáló viznek meghatározását egyes esetekben ép oly tágnak fogja találni és ez esetben az értekezlet megállapodása irányadóul szolgálhat. Az emberi erő nagyságát, mint motorét, a különböző mechanikai kisérletek és tankönyvek 7—10 kilogramm-méterben határozzák meg.

L. az Á. R. 45—48. §-ait a 203. lapon és 95. §-át a 219. lapon.

15. §.

Furások, galleriák és ártézi kutak segélyével a vizet felszinre hozni csak oly feltétel alatt szabad, hogy ez által más vizeknek addig tényleg gyakorolt használata meg ne csökkenjen vagy meg ne szünjék.

Tiltva van furásokat, galleriákat és ártézi kutakat már meglevő hasonló müvektől, forrásoktól, vizfolyásoktól és csatornáktól 100 méternél, épületektől, vasutaktól vagy kőutaktól 40 méternél kisebb távolságban hatósági engedély nélkül létesiteni.

Ezen távolságok meg nem tartása esetén a hatósági engedély nélkül foganatba vett munkálatok az érdekelt fél kérelmére megszüntetendők.

L. az előbbi 14. §-t. — Az ezen szakaszban foglalt intézkedés áthágását a törvény 184. §. 1. pontja 300 frtig (600 K.) terjedhető pénzbüntetéssel bünteti.

Az ezen szakaszban emlitett munkálatok és épitmények engedélyezésére — ha a terület, a melyen azok végrehajtatni szándékoltatnak, nem védterület, az alispán és nem a bányakapitányság illetékes. (F. I. és K. M. 11140/88.) (L. Á. R. 45. §-át.)

Az ártézi kút engedélyezésénél a törvényben lévén előirva azon távolság határa, mely más vizhasználatok védelmének érdekében figyelembe veendő:

az előirt határokon túl puszta feltevésre alapitott következtetések, más vizhasználatok esetleges veszélyeztetése tekintetéből le nem vonhatók. Ha azonban a fúrt ártézi kút más vizhasználatra káros hatással lenne, a károsodó fél jogainak orvoslását a törvény jelen szakaszának határozmányai értelmében kérheti. (F. M. 43,421/95.)

Ártézi kút fúrása csakis oly feltétellel engedélyezhető, hogy a *felesleges viz elvezetése biztosittassék* (F. M. 79895/97.); ebből már számos perlekedés támadt utólagosan, azért célszerű a felesleges vizek elvezetésének kérdését *előzetesen* tisztázni hatósági uton.

A birtokos a saját területén felszinre hozott vizzel szabadon rendelkezik; ha azonban ezen rendelkezés mások érdekeit érinti, a hatóság ezen körülményt a felek és szakértő meghallgatásával tartozik megállapitani. (F. M. 79328/901.)

A 14. és 15. §§. intézkedései nem alkalmazhatók arra az esetre, ha a viz megszünése vagy csökkenése nem a vizjogi törvény keretébe vágó munkálatok, hanem pl. egyéb épitkezések, alapozások stb. következtében áll elő.

A földmivelésügyi ministernek az ártézi kutak fúrásának engedélyezése körül követendő eljárás tárgyában 1892. évi 58943. sz. a. kiadott rendeletét lásd a 310. lapon, ugyanannak az ártézi kutak fúrása körül tapasztalt vizpazarlás megszüntetése tárgyában 1897. évi 6307. sz. a. kiadott rendeletét pedig a 330. lapon.

16. §.

Az ásvány- és gyógyforrásokra és vizekre a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister szakértők és az összes érdekeltek meghallgatásával a helyi viszonyoknak megfelelő védterületet állapit meg.

A védterületen belül harmadik személyek ásásokat vagy furásokat csak hatósági engedély (157. §.) és ez esetben is csak oly feltétel mellett végezhetnek, hogy ez által a védterületen levő gyógyforrás vagy gyógyviz, se minőségében, se mennyiségében veszélyeztetve ne legyen.

Ha az illető gyógyforrás vagy gyógyviz az engedélyezett munkálatok által mégis veszélyeztetnék, a munkálatok az érdekelt fél kérelmére megszüntetendők.

Lásd a törvény 23. §-át és az Á. R. 40—44. §-ait a 201. lapon. A földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister alatt az 1889. évi XVIII. t.-cz. életbelépte óta (1889. évi junius 15.) a földmivelésügyi minister értendő.

Hogy mely vizek tekintetnek ásvány- és gyógyvizeknek, arról az 1876. XIV. t.-cz. 100. §-a rendelkezik.

A jelen szakaszban emlitett védterületek megállapitásánál, valamint az ásvány- és gyógyforrások számára kérelmezett közforgalmú vasutakat vagy közutakat érintő védterületek megállapitása és a védterületeken foganatositandó vasuti és közuti munkálatok engedélyezése körüli eljárás tárgyában kiadott 1887. évi 20955. illetve 1889. évi 24852. számú földm. ipar- és keresk. min. rendeleteket lásd a 280. és 298. lapokon.

Két vagy több ásványos forrás védőterületének megállapitására még akkor is külön-külön foganatositandó a megfelelő eljárás, ha ezen két vagy több forrás ugyanazon érdekeket érint is. (F. M. 46052/97.)

A törvény 184. §. 1. pontja az e szakaszba ütköző kihágást 300 frtig (600 K.) terjedhető pénzbüntetéssel bünteti.

A törvénynek hiánya, hogy a városi és községi vizvezetékek részére védterületet nem állapit meg, a mi csak elnézésből történhetett. Különben a védterületek megállapitása terén a magyar törvényhozás volt az első.

17. §.

Sótartalmú vizekre nézve a sóegyedárúság iránt fennálló törvények, a bányatörvényben megjelölt ásványtartalmú vizekre nézve pedig a bányatörvény intézkedései irányadók.

A sójövedékről az 1868 : XI. t.-cz. rendelkezik.

B) A hatósági rendelkezés alatt álló vizekről.

18. §.

A jelen törvény 10. §-a alá nem tartozó vizek használata felett a hatóság az e törvényben foglalt rendelkezések szerint intézkedik.

L. a 10. §. megjegyzéseit.

A hatósági rendelkezés alatt álló vizek használatához a telek tulajdonosának engedélye törvényes jogczimet nem képez, mert a tulajdon alapján a vizhasználathoz jog nem formálható. (F. M. 17013/94.) Igy a bérbeadó és bérbevevő között közjegyzőileg megkötött szerződés valamely viznek a törvény korlátain belül pl. öntözési czélokra való felhasználását megengedheti ugyan, a tulajdonos felhatalmazásához azonban még hatósági engedély is szükséges. (F. M. 58110/93.)

A viznek használatáért a törvény 10. §-ában emlitett vizek kivételével, egyesek dézsmát vagy más czimen dijakat nem szedhetnek. (F. M. 17013/94.)

19. §.

A hajózás a folyamrendőri szabályok és rendeletek megtartásával mindenkinek szabad.

Tulajdonképeni folyamrendőri szabályok nálunk még ez idő szerint nincsenek s csak egyes rendeletek vannak, melyek az idevágó szabályokat előirják. A földmivelésügyi ministernek 1901. évi 5002. és 5004. számú rendeleteivel kiadott és a folyamfelvigyázók, valamint az alsóbb rendű személyzet (medertisztitó kormányosok) szolgálati szabályzatai szintén ezek közé sorozhatók.

Ez idő szerint a hajózásra nézve fennáll egy ideiglenes rendszabály a folyó-, csatorna- és tóhajózásról, mely a volt közmunka- és közlekedésügyi ministernek 1869. évi április 21-én 2362. sz. a. kelt rendeletével léptettetett életbe és egy ideiglenes utasitás a hajózási jog gyakorlásáról, mely ugyancsak a fentebb idézett ministeri rendelettel adatott ki; ezek azonban végleges rendeletekkel mindezideig nem pótoltattak.

Az 1881. évi galatzi pótszerződésben ki van mondva, hogy „az európai bizottság jogaira vonatkozó minden szerződések, intézkedések, végzések és határozatok megerősittetnek“, ennek IX. czikke pedig elrendeli, hogy „a hajózási és rendőrségi szabályzatot az európai bizottság átvizsgálja azért, hogy az 1878. évi berlini szerződés által létrehozott állapottal összhangzásba hozza“.

Az 1883. évi londoni szerződés 1904. évi április hó 24-éig hosszabbitotta az európai bizottság fennállását és az általa kidolgozott és 1881. évi junius hó 2-áról kelt folyamrendészeti szabályzatot érvényesnek mondotta ki, de ez a szabályzat se lépett életbe.

A fentemlitett ideiglenes rendeleteken kivül a nemzetközi hajózásra nézve irányadók az 1857. évi Duna-hajózási szerződés*), továbbá az 1882 évben Szerbiaval kötött hajózási egyezség (1882. évi XXXI. t.-cz.). (Az idevonatkozó jogállapotokat részletesen és behatóan tárgyalja dr. Török Emil „Nemzetközi jogállapot a Dunán" czim alatt a Vizügyi és Hajózási Közlöny 1903. évi folyamának 4—7. számaiban.) Idesorozható végre még az 1885. évi deczember 31-én 39507. sz. a. kiadott rendelet a vontató utak és szabad kikötés tárgyában. (L. a 262. lapon.)

A közigazgatási biróságról szóló 1896. évi XXVI. t.-cz. 54. §-ának 3. pontja értelmében az alispánnak, törvényhatósági város polgármesterének és a székesfőváros tanácsának (mint másodfokú iparhatóságnak) azon határozata ellen, melylyel a hajózásnak a folyamrendőri szabályok megtartásával való szabad gyakorlása körül egyesek vagy testületek között keletkező vitás ügyekben dönt, a közigazgatási biróság előtti eljárásnak és az általa elbirálandó panasznak van helye.

A hajózás szabadságát ugyanis a hajózható közvizeken nemcsak a törvénynek jelen szakaszában foglalt elvi kijelentés, hanem nemzetközi szerződéseink és a tényleges jogállapot is biztositják. Ha már most pl. hajómalmok felállitásával, magáncélú vizmüvek létesitésével, vontató utak elfoglalásával, a kikötő helyek elvonásával a hajózás elé akadályok gördittetnek, az ezen ügyekből eredő kérdésekben a közigazgatási biróság biráskodik harmadfokúlag.

Oly hajózási balesetek megvizsgálásához, melyeknél a folyamfentartás és medertisztitás is érdekelve lehet, az illetékes folyammérnöki hivatal is meghivandó. Lásd a 8678/1894. sz. a. kiadott kereskedelemügyi ministeri rendeletet a 311. lapon.

Lásd még az állami kezelés alatt álló téli kikötők használata tárgyában 59169/903. sz. a. kiadott F. M. rendszabályt és a 2970/870. sz. belügyministeri körrendeletet a 445. és 455. lapokon.

20 §.

A tutajozás és faúsztatás jogának megszerzésére és gyakorlására nézve az 1879 : XXXI. törvényczikk irányadó.

L. az Á. R. 38—39. §-ait a 201. lapon és az erdőtörvénynek a vizi szállitásra vonatkozó szakaszait a II. k. 113. lapján.

Tekintettel arra, hogy a jelen szakasz szerint a tutajozás és faúsztatás jogának megszerzésére és gyakorlására az 1879 : XXXI. t.-cz. irányadó, és arra, hogy a vizjogi törvény 193. §-ában az erdőtörvénynek semmiféle intézkedése hatályon kivül nem helyeztetett: a tutajozás és faúsztatás céljaira szolgáló vizimüvekre mind engedélyezés-, mind rendőri felügyelet szempontjából az erdőtörvény intézkedései alkalmazandók. (F. I. és K. M. 20187/86.)

Az erdőtörvény 192—195. §-aiban megállapitott eljárás lényegesen eltér attól, melyet a vizjogi törvény és az Á. R. egyéb vizhasználatokra nézve előir.

A faúsztatási és tutajozási edgedélyekre nézve első és utolsó fokban a földmivelésügyi miniszter határoz, az alispán (polgármester) csakis az érdekeltek nyilatkozatait gyüjti össze és azokat saját véleményével együtt végelhatározás végett felterjeszti.

Az úsztatási és tutajozási épitkezések engedélyezése iránt követendő eljárásra nézve a volt földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister által 1887. évi 14484. sz. a. valamennyi törvényhatósághoz és kir. erdőfelügyelőséghez intézett rendeletet lásd a 279. lapon.

*) Lásd a II. k. 89. lapján.

Úsztatási és tutajozási jogok ugyancsak az erdőtörvényben meghatározott uton igazolandók és pedig a vármegye törvényhatósága útján a netalán érdekelt felek és a kir erdőfelügyelő meghallgatása mellett. (F. M. 32708/89.)

A tervek helyszini tárgyalása csak akkor rendelendő el, midőn azt az érdekeltek nyilatkozatai szükségessé teszi, s midőn folyamodó nagyobbszerü vizimüvek felállitását tervezi, milyenek a vizfogók, partvédek, vagy a folyó oredeti folyását megváltoztató sarkantyúk és átmetszések; esetleg, ha a folyón vagy patakon másnemü oly vizimüvek léteznek, melyek a tutajozás vagy faúsztatás gyakorlása közben a szállitandó fa megtámadásai ellen megvédendők.

A helyszini szemlénél az Á. R.-ben előirt eljárás követendő s az ezen rendelet 7. §-ában érintett hatósági szakértőn kivül (187. lap) a faúsztatási, tutajozási, erdészeti kérdésekben mint szakértő az illetékes kir. erdőfelügyelő alkalmazandó. Az eljárási költségeket mindenkoron az engedélyt kérő fél tartozik viselni.

Szolgalom helyett csak kisajátitás állapitható meg.

A fausztatás és tutajozás jogának a vizikönyvbe való bejegyzésére vonatkozó bejelentés körül követendő eljárás tárgyában kiadott földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeri 14620/I. 1888. számú körrendelet lásd a 283. lapon.

Ugyancsak a volt földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministernek az ország határát képező patakokra vonatkozó úsztatási engedélyek megadásánál követendő eljárást szabályozó 29280/1883 sz. rendeletét lásd a II. k. 123. lapján.

21. §.

Kompot vagy révet saját területén és saját kizárólagos céljaira mindenki hatósági engedély nélkül állithat fel, föltéve, hogy ezáltal a hajózás, tutajozás és faúsztatás nem gátoltatik.

A törvény ezen intézkedés által csak azon elvet óhajtotta érvényesiteni, hogy saját használatára és saját kizárólagos céljaira kompot vagy révet mindenki szabadon állithasson fel a komp- vagy révjog privilégiumot élvezőnek minden kártalanitása nélkül. Ezen engedély magában foglalja azt, hogy a ki saját használatára kompot vagy révet állit fel, azon dij nélkül az ő szolgálatában álló embereket is szállithasson, továbbá saját barmait vagy saját terményeit minden beavatkozás nélkül szállittathassa, azonban nem szabad ezáltal a hajózást, tutajozást vagy faúsztatást gátolnia, mert különben a hatóság ezen használatot tőle megvonhatja.

Ki idegen személyek és tárgyak szállitására akar kompot vagy révet felállitani, azt csak az 1890. évi I. t.-cz. 74. §-ában szabályozott eljárás mellett és hatósági engedély alapján teheti. Engedélyező hatóságok: az alispán, közigazgatási bizottság és harmadfokban a kereskedelemügyi minister.

Mennyiben állanak ilyen dijt szedő kompok vagy révek engedélyezésének útjában a már fennálló kompokra és révekre vonatkozó szabadalmi levelek, az az engedélyezési tárgyalásoknál deritendő ki.

A vizjogi törvény életbelépte előtt már fennállott kompok vagy révek tulajdonosai jogaik igazolására a törvény 189—192. §-ainak határozatai értelmében szintén felhivandók voltak és az igazolt jogok terjedelme a vizikönyvbe is bevezetendő. Ily kompok és révek igazolása a vizjogi törvényben szabályozott eljárás alapján, az 1890. évi I. t.-cz. 116. §-ában körülirt módozatok szemmel tartásával történik. Ez esetekben az illetékes hatósági szakértő az illető kerületi kulturmérnöki hivatal (L. az 1891. évi 21184 sz. a. kiadott földmivelésügyi miniszteri körrendeletet a 307. lapon.), mig ujonnan felállitandó kompok és révek engedélyezésénél a kir. államépitészeti hivatal. Kompjogositványok igazolása ügyében harmadfokban a földmivelésügyi minister a kereskedelemügyi ministerrel egyetértőleg határoz.

Kompok engedélyezésénél az engedély részleteinek az engedély megadásával egyidejüleg való megállapitásától csak rendkivüli esetekben lehet eltekinteni és akkor is csak úgy, ha az engedélyezési eljárás hiányai a forgalomba helyezést megelőzőleg pótoltatnak. (K. M. 17781/96.)

Az engedélyokiratban ki kell mondani azt, hogy az illető komp forgalma a viziközlekedésnek hátrányára nem lehet és amennyiben a komp áthelyezése folyamrendészeti, hajózási vagy folyamszabályozási szempontból szükségessé válik, a komptulajdonos az áthelyezést minden kártérités nélkül foganatositani tartozik. (F. M. 4460/96. és 79053/97.)

Már meglevő komptól 7·5 kilométeren belül létesiteni szándékolt újabb komp engedélyezése egyszerüen a fentebbi távolsági viszonylat folytán meg nem támadható, ha csak a már meglevő komp engedélye nem oly hatályú, mely ily távolságon belül újabb kompnak létesitését kizárja. (K. M. 20084/97.)

Dereglyéknek hajózható vizeken való fentartásához minden esetben, tehát ha kizárólag saját használatra szolgálnak is, hatósági engedély szükséges. (F. M. 33875/95.)

Útszolgalom megállapitása valamely révátjárót igazoló határozat keretében helyet nem foglalhat, mert ily szolgalomnak megállapitása a vizjogi törvény intézkedései alapján nem történhetik. (F. M. 18524/92.)

A rév vagy komp kifejezés nem különböző értelemben van véve. (Egyes vidékeken rév alatt a partnak azt a részét értik, hol a be- és kiszállás történik, mig a komp maga az átszállitó eszköz.)

A kompok (révek) és hajóhidak engedélyezése és felügyelete körül követendő eljárást az 1890 : I. t.-cz. 70—80. §-ai szabályozzák.

L. a törvény 172. §-át és az Á. R. 87. §-át a 217. lapon.

L. az Á. R. 96. §-át a 220. lapon.

22. §.

A halászatra a fennálló szabályok irányadók.

A vizjogi törvény a halászati jogot nem érinti. Ennek szabályozása az 1888. évi XIX. törvényczikkben történt. Vonatkozást találunk azonban a törvény 4. és 5. §§-ban, melyeknek intézkedése által a meder és part birtoka világosan és határozottan meg van állapitva. És csakugyan a halászati törvény 1. §-a kimondja: „A halászat joga a földtulajdon elválaszthatlan tartozékát képezi és a meder tulajdonosát (1885 : XXIII. t.-cz. 4. és 5. §.) illeti".

A 3. §. azonban a *szerzett jogokat* a törvényben előirt eljárás mellett és határidőn belül tiszteletben tartja, szóval akik 1888. előtt földesúri jogon gyakorolták a halászatot, ha nem is medertulajdonosok a vizjogi törvény értelmeben — de e jogukat a törvény életbeléptetől számitott egy év alatt bejelentették — azok halászati jogosultságukat továbbra is megtartották.

Igen fontos intézkedéseket foglalnak magukban a halászat javára a törvény 24. és 26. §-ai; az Á. R. 8. §-a (188. lapon) pedig elrendeli, hogy vizhasználatok és vizimunkálatok engedélyezésénél a dolog természete szerint halászati szakértők is meghallgatandók.

Halászati érdekből teljesitett vizimunkálatok létesitésénél a vizjogi törvény rendelkezései irányadók (F. M. 78239/96.) és a halászat céljából szükséges viziépitkezések s az ezek engedélyezésénél követendő eljárás hasonlólag a jelen törvény és az erre vonatkozó rendeletek értelmében történnek.

23. §.

A bányavizekre a bányatörvények irányadók.

„A bányatörvény — mond a ministeri indokolás — csakis annyiban bir hatálylyal a vizhasználatra és a viz elvezetésére, a mennyiben az tényleg

bányavizekre, azaz a bányában származó s a bányákban végigvonuló vizekre vonatkozik.

Azok a vizek, a melyek nem bányákban fakasztattak, ha mindjárt bányászati célokra szolgálnak is, ép oly bánásmód alá esnek és igy ép úgy tartoznak a jelen javaslat keretébe, mint a másféle ipari avagy gazdasági célra használt vizek".

Egyúttal megjegyzendő, hogy a bányavizek is, mihelyt a bánya területét elhagyták és más külvizekbe szándékoltatnak bevezettetni, többé nem a bánya-, hanem a vizjogi törvény keretébe tartoznak; nevezetesen teljes mértékben alkalmazandó rájuk a vizjogi törvény alábbi 24. §-a, nemkülönben az egész engedélyezési eljárás, a vizvezetési jog és i. t.

Az 1854. évi általános bányatörvény a vizeket illetőleg, tárgyalja:

1. A bányavizek használatát azoknak más állandó külvizekkel való egyesüléseig (108. és 128. §.), továbbá a bányatulajdonosnak elöjogát. (129. §.)

Ezek szerint a bányavállalkozónak az általa kihozott bányavizekre nézve, más állandó felszini vizekkel való egyesülésökig használati előjoga van üzleti céljaira. Az előjog öt évig tart és ha ezen idő alatt a kérdéses bányavizek általa használatba nem vétettek, azok másoknak átengedendők. Ekkor a bányavállalkozó ezen vizek után kárpótlást igényelhet azon esetben, ha lefolyásukért ő maga is a földbirtokot kártalanitani kénytelen. A bányákból kifolyó vizek mennyiségeért ez esetekben a bányavállalkozó nem felelős.

2. A külvizek használatát és azoknak vezetését (99.; 105. §.) és a 131. §., mely a bányabirtokost a nyert bányatelki adományozás folytán felhatalmazza a feldolgozó müveihez szükséges tavak és vizvezetékek felállitására.

3. A czementvizek használatát. (3. §.)

4. Az ásványforrások, kutak és épitmények kérdését. (18.; 222. §.)

5. Az aranymosások kérdését.

A bányavizekre, a czementvizekre és az aranymosásra nézve a bányatörvény továbbra is érvényben marad. Mig ellenben:

1. A külvizek engedélyezése a bányahatóságtól a közigazgatási hatóságok hatáskörébe megy át.

2. Az ásványforrásokra, kutakra vonatkozó kérdések a vizjogi törvény értelmében birálandók el. (L. Á. R. 40—48. §-ait a 201. lapon.)

3. Az általános bányatörvény szerint a bányahatóság a gyógyforrásokat a megállapitott védterületen belül csak a bányászati munkák ellenében védi s ha a védelmet megadja, ezen védterületből jövőre nézve mindennemü bányászati müködést kizár, tehát nem is jöhet azon helyzetbe, hogy utólagosan valamit engedélyezzen, a mit már korábban megtiltott.

A vizjogi törvény 16. §-a, illetőleg 157. §-a alapján bányahatósági engedélyre szoruló ásások és fúrások nem a bányatörvény keretébe tartoznak, hanem a felületen eszközlendő ásásokra, fúrásokra, csatornázásokra és i. t. vonatkoznak. Vagyis ugyanazon forrásra kétféle védterület állapitható meg a végzendő munkálatok szerint.

A *szükebb körü védterületen* belül nemcsak a bányászati mélyebb fúrások, hanem a felületi ásások és a házi használatra szolgáló kutak is csak előleges bányahatósági engedély mellett létesithetők. Ezen tilalom csak rendkivül fontos és teljesen indokolt esetekben mondandó ki.

Mig a *tágabb körü* védterület csupán a bányászati, vagyis mélyebb fúrások tilalmára vonatkozik.

Ha valaki bányaterületen pl. ivó vagy ipari vizvezeték céljaira, szóval nem bányaüzemre akar vájatok, galleriák segitségével vizet termelni, ezen munkálatok nem a bányatörvény, hanem a vizjogi törvény alapján engedélyezendők, ha mindjárt a bányákban végeztetnek is.

A bányatörvény nem adja meg a bányavállalkozásnak a használati jogot, a föld mélyében a bányatelek térbeli határain belől előjövő összes vizekre,

hanem csakis azokra, melyeket a bányaüzem jogszerü és szükségszerü müveletei fakasztanak. (F. M. 20305/903.)

24. §.

A vizeknek ártalmas anyagokkal való megfertőztetése tilos.

Hogy mily intézkedések szükségesek arra nézve, hogy gyárakból, bányákból és más vállalatokból hulladékok és megfertőztetett vizek más vizekbe bebocsáthatók legyenek: az iránt a közegészségügy követelményei és a fennálló használatok tekintetbe vételével a hatóság intézkedik.

„Ezen átalános határozat — mond a ministeri indokolás — részben eddigi törvényeinkben is már benfoglaltatik; igy az 1840:X. t.-cz. 14. §-a szerint a vizek vagy csatornák ágyaiba földet vagy trágyát hordani, kendert áztatni — 100 frt vagy egy hónapi árestom — büntetés alatt tiltatik; a közegészségügy rendezéséről szóló 1876:XIV. t.-cz. 10. §-a pedig kimondja, hogy a hatóság mindannak eltávolitását, mi a közegészségügyet előmozdithatja, kényszer utján is eszközölheti".

A javaslatban fölhozott határozat mindazonáltal épen átalános elvi jelentőségénél fogva fontos és szükséges elvül mondja ki, hogy „ártalmas anyagokkal" való megfertőzés tilos s e részben az „ártalmas" szó egész átalánosságban állittatik oda; tehát nem pusztán az egészségügyi szempontból való ártalmas anyagokkal, hanem egyszersmind a haltenyésztésre vagy az iparra vagy átalános más célokra ártalmas anyagokkal való fertőzés is tiltatik. De a midőn igy a fertőzés eltiltatik, ezen tilalom csak annyiban áll fenn, amenynyiben az tényleg ártalmas; ha tehát esetleg bizonyos érdekekre a megfertőzés semmiféle kárral nem jár, az illető vizhasználó, illetőleg a vizet megfertőztető ezt továbbra is akadály nélkül teheti".

Igy pl. vizimunkálatok létesitése nélkül végzett bőrtisztitás vizrendőri kihágást nem képez, minthogy a bőrtisztitás alkalmával vizbe jutó szerves anyagok magukban véve a viz fertőzésére nem alkalmasak (F. M. 25719/91.), a timáriparnál felhasznált viznek valamely vizfolyásba való visszaeresztése azonban már csakis hatósági engedély alapján foghat helyt. (F. M 51414/94.) E helyütt jegyezzük még meg, hogy timárok által bőráztatás céljából létesiteni szokott ideiglenes gátak szintén engedélyezés tárgyát képezik. (F. M. 25719/91.)

Marhahullának valamely tóba történt bedobása is a jelen szakaszba ütköző vizrendőri kihágásnak csak akkor minősithető, ha a viz, mikroskopikus vizsgálat során tényleg fertőzöttnek bizonyul. (B. M. 3650/92.)

A füészpor a vizfertőző anyagok közé tartozik, mert a viznek fürészporral való telitése által nemcsak a halászat érdeke veszélyeztetik a leghatározottabban, de általa még a viz a rendes házi használatra is alkalmatlanná válik, miért is ezen visszaélések ellen hatályos intézkedések teendők és ha esetek mégis felmerülnének, különös tekintettel arra, hogy az ily ténykedés következtében a meder eliszapolódása s rongálása is előidéztetik, azok a törvény jelen szakaszába ütközvén, a legszigorúbban megtorlandók. (F. M 51610/95.)

A kenderlé szintén azon ártalmas anyagok közé tartozik, melyekkel a vizet megfertőztetni a jelen szakasz értelmében tilos. (F. I. és K. M. 50718/86.) A kenderáztatás azonban föltétlen tilalom alá nem esik, hanem a hatóság által megállapitandó azon módozat, mely szerint gyakorolható és a mely által annak káros hatása megszüntethető. (F. M. 17013/94.)

A len- és kenderáztatókat az ipartörvény (1884: XVII. t.-cz. 25. §-a) azon vállalatok közé sorolja, melyekre telepengedély szükséges.

Az 1894. évi XII. t.-cz. 17. §-a szerint kendert és lent áztatni csak a hatóság által e célra kijelölt helyeken és megállapitott módozatok mellett szabad.

Azzal a bizonytalansággal szemben, a mely eddig a kender- és lenáztatásra nézve fennállott, a mezőgazdaságról és mezőrend rségről szóló fentidézett törvény ad határozott útmutatást, a mennyiben a hatóságot, tehát vármegyékben a főszolgabirót és városokban a törvény 102. §-ában megnevezett hatóságokat ruházza fel azon joggal, hogy a helyet, a hol kendert áztatni nem szabad és a módozatokat, a melyek mellett a kenderáztatás megengedtetik, meghatározhassa. A hatóságra nézve a kenderáztatók kijelölésénél irányadó szempontokat az 1894: XII. t.-cz. végrehajtási rendeletének 17. §-a következőkben sorolja fel:

Minthogy a kender- és lennek folyóvizekben s átalában a községek belterületén vagy közvetlen a községek közelében levő vizekben való áztatása közegészségügyi és halászati szempontból meg nem engedhető, másrészt pedig, mivel a kender értéke s ennélfogva a termelés jövedelmezősége a helyes áztatás által jelentékenyen gyarapodik, a hatóságoknak s a járási mezőgazdasági bizottságoknak oda kell törekedniök, hogy — esetleg több község termelőinek sző vetkezésével is — alkalmas helyeken mesterséges áztatók létesüljenek.

A mely községekben mesterséges áztatók vannak, illetve létesittetnek, a kender- vagy lenáztatás más helyen meg nem engedhető.

Egyáltalán nem engedhető meg az áztatás:

1. a község belterületén vagy közvetlen közelében levő vizekben:

2. azon vizekben, a melyek rendesen ivásra vagy állatok itatására használtatnak;

3. azon vizekben, amelyekben rendszeres halászat vagy haltenyésztés üzetik.

A kender- illetőleg lenáztató helyeket ezen határozmányok figyelemmel tartásával minden községben és pedig évenkint május hó végéig a községi vagy körorvos meghallgatásával a járási főszolgabiró jelöli ki. közhirré tétetvén egyúttal, hogy a ki hatóságilag meg nem jelölt helyeken áztat, a törvény értelmében büntetés alá esik.

A járási főszolgabiró engedélye nélkül kenderáztató gödrök senki által nem áshatók, még saját birtokán sem. A járási főszolgabiró az ily gödröknek tisztántartását vagy behányását az áztatás befejezése után elrendelheti s foganatosittathatja.

Addig azonban, mig mesterséges kender- és lenáztatók nem épülnek, a kender- és lenáztatás szükségletét csakis kellőleg elhelyezett és semmiféle *élő vagy halas vizzel összeköttetésben nem álló áztató gödrök* kijelölésével lehet megoldani.

Kábitó és mérgező szereknek a vizbe való bedobása halászás céljából a legsúlyosabb halászati kihágások közé tartozik s mint ilyen büntetendő. (F. M. 64698/96.)

„Mint ogy — mond továbbá a ministeri indokolás — lehetetlen a megfertőzött viz elvezetése nélkül dolgozni, a törvény jelen szakaszában foglalt rendelkezés merev megállapitása nemcsak igazságtalan, hanem sok esetben bizonyos iparágak gyakorlása egyátalában lehetetlen volna, illetőleg a viznek másfelé való elterelése aránylag oly nagy költségekbe kerülne, a mely az illető iparág folytatását teljesen meghiúsitaná; gondoskodni kellett tehát arról, hogy mód adassék mégis a megfertőző anyag fertőző erejének elvonása után e vizek lebocsátására. A folyadékoknak ily ártalmatlanná tétele (neutralizálása) mindazonáltal a különböző viszonyok és esetek szerint oly sokféle, hogy e részben intézkedést a törvényjavaslatba felvenni nem lett volna célszerű; ezt a hatóságoknak esetről-esetre át kellett engedni, elvül csakis az mondatván ki, hogy ezen intézkedéseknél a közégészségügy követelményei és a fennálló használatok veendők tekintetbe".

Czukorgyári és egyéb ipari szennyvizek fertőző hatásának megállapitásánál, valamint ezen káros hatás megszüntetésére szükséges munkálatok tekintetében

az országos vegykisérleti állomás véleménye is kikérendő (F. M. 38704/96.), a mennyiben ily gyári célokra szükségelt vizhasználatok engedélyezésekor úgy a viz visszavezetésének, mint a használt viz tisztitási módozatainak részletes meghatározása is szükséges. (F. M. 32710/97.) (A czukorgyári szennyviztisztitási rendszerek ismertetése tárgyában 1896. évi 70741. sz. a. kiadott földmivelésügyi ministeri rendeletet lásd a 325. lapon.)

Jelen szakasz tilalmi rendelkezése előleges hatósági engedély alapján létesült vagy 20 évi gyakorlatot igazoló gyárakra és iparvállalatokra is kiterjed. Ezért nem köti azt sem a törvény, sem a rendeletek engedélyezési eljárásához.

Ha valamely vizbe ártalmas anyagok vezettetnek, ennek megszüntetése iránt akár hivatalból, akár az érdekeltek panaszára, a szolgabiró intézkedik (Á. R. 97. §-a a 220. lapon) és amennyiben szüksége mutatkozik, a tárgyalásokat az érdekeltekkel megkezdi és azok alapján az elsőfokú határozatot meghozza.

Vegyvizsgálat útján fertőzöttnek bizonyult vizekre nézve a törvény jelen szakaszába ütköző kihágás ténye még azon esetben is megállapitandó, ha a fertőzés tényét állati megbetegedések nem is igazolják. (F. M. 47983/98.)

A mennyiben a létesitendő vállalat az 1884: XVII. 25. §-a értelmében telepengedélyhez van kötve, a szennyvizek kérdése a telepengedélylyel lehetőleg együtt tárgyalandó.

Ha a fertőzött viz oda- vagy elvezetésére külön munkálatok szükségesek ezek a vizjogi törvény értelmében az alispán által engedélyezendők.

A mennyiben az ipar- és vizjogi törvény értelmében tartandó tárgyalások együttesen tartatnak meg, ez esetben legegyszerűbb, ha az alispán a szolgabirót maga helyett delegálja, ki az ipari részre úgy is elsőfokú hatóság.

A jelen szakaszban foglalt tilalom áthágóira a törvény 185. §-ának 1. pontja 100 frtig (200 K.) terjedhető pénzbüntetést ró.

Az összes szennyes vizek között a legveszedelmesebbek a celulose-gyárakból és a bányákból kikerülők, mert ezeknek tisztitása a legkevesebb esetben sikerül, azért ily vizekkel dolgozó vagy ilyeneket termelő vállalatoknál ragaszkodni kell ahhoz, hogy a *tisztitásra vonatkozó részletes* feltételek nélkül a gyár étesithető, illetőleg üzembe helyezhető ne legyen, mert utólagosan igen bajos az idevágó rendelkezéseknek érvényt szerezni.

Bányáknál nem csupán a bányavizekre kell figyelemmel lenni, hanem a *bányából kihordott törmelék kupokból kilúgozott vizekre is,* melyek a természetes vizfolyásokba bejuthatnak.

A mily kétségtelen, hogy az egyes vállalatokra, városi csatornázásokra stb. ezen §. rendelkezései esetleg felette terhesek, de éppen oly kétségtelen, hogy ily vállalatok kedvéért senki bármily csekély károsodását is eltűrni nem tartozik.

25. §.

A rendes házi szükségletre, ültetvények öntözésére vizet meriteni, itatni, mosatni, úsztatni, fürdeni és jeget vágni a hatóság által e célra kijelölt helyeken és a helyi rendőri szabályok megtartásával mindenkinek szabad.

Minden más célra, valamint gépekkel vagy mesterséges készülékkel való vizhasználathoz hatósági engedély szükséges.

„A vizhasználatoknál — mond a ministeri indokolás — elvül fogadtatik el az, hogy a vizet használni csak hatósági engedély mellett szabad. Engedély nélkül csak a szorosan vett természetes használatok gyakorolhatók, azaz szabad engedély nélkül a rendes házi szükségletre vizet meriteni, állatokat itatni, mosatni vagy úsztatni, de ezek a használalok is csak az e végből kijelölt külön

helyeken, a fennálló helyi rendőri szabályok szoros megtartása mellett és oly feltétellel lehetségesek, hogy ily használatokhoz gépek vagy mesterséges készülékek ne alkalmaztassanak; a ki nem jelölt helyeken e jognak űzése tilos és esetleg 100 frt (200 K.) erejéig büntethető (185. §. 2. p.); mihelyt pedig a használat gépek vagy mesterséges készülékek segélyével történik, ezen természetes vizhasználatok már elvesztik eredeti jellegüket és oly használatokká lesznek, a melyek hatósági engedélyhez kötvék."

Az eredeti ministeri javaslatban a szabad használatok körébe soroltatott még az iszap, föld, homok, kavics és kövek szedése, ezeket azonban a képviselőház vizügyi bizottsága kihagyandónak találta, mert „egyrészről szorosan vett vizhasználatot nem is képeznek s másrészt a magántulajdonosok esetleg érzékeny sérelmét képezhetik".

A hol azonban e használatokat 1866. január 1-je óta szakadatlanul és háboritás nélkül élvezték (189. §.), ott a törvény azokat továbbra is fenntartja.

A törvény jelen szakasza csakis természetes vizfolyásokra vonatkozik, oly esetben ellenben, midőn a viz mesterséges müveletek segélyével vitetik valamely helyre, az ezen szakaszban emlitett szabad vizhasználatok szintén csak hatósági engedély mellett s a hatóság által megállapitott feltételek alatt gyakorolhatók. (F. M. 15815/94.) Úgyszintén, ha szabad vizhasználatok mesterséges csatornák mentén rendezetlenül s a csatorna állagát rongáló módozatok szerint gyakoroltatnak, azok épen úgy rendezendők, mint a természetes vizfolyások mentén gyakorolt hasonló viszhasználatok. (F. M. 66774/96.)

A törvény jelen szakaszában emlitett szabad vizhasznalatok s ezek között a jégvágás gyakorlása is a közönség számára lehetőleg kiterjedten biztositandó. (F. M 20626/901.)

A fürdés is szabadon gyakorolható vizhasználat és igy a fürdőház fölállitása csak az esetben képezheti a vizjogi törvényben előirt hatósági engedélyezés tárgyát, ha azzal kapcsolatban valamely engedélyezést igénylő vizimü létesitése is terveztetik. Egyébiránt ily fürdőházak fölállitását a netán fennálló szabályrendeletek értelmében és a közbiztonsági szempontok figyelembe vételével a helyi hatóság engedélyezi, magától értetvén, hogy hajózható folyókon a fürdőház helye és fölállitásának módozatai az illetékes folyammérnöki hivatal véleménye alapján állapitandók meg. (F. M. 54580/1902.)

A szabad vizhasználatokra kimondott azon elv, hogy vizhasználatot károsan érinthető cselekményeket csakis a hatóság által jogerősen megállapitott módozatok szerint szabad gyakorolni, a törvényben kifejezetten meg nem jelölt azon vizhasználatokra is irányadó, melyek a jelen szakaszban felsorolt szabad vizhasználatok közé nem tartoznak. (F. M. 69908/91.)

Régi gyakorlat alapján ugyanazon egy helyen a helyi hatóság tudtával eszközölt itatás vizrendőri kihágást nem képez (F. M. 12789/97.) és a mennyiben a hatóság a törvény jelen szakasza szerinti vizhasználatokra ugyanezen szakasz szerint helyet nem jelöl ki, azok gyakorlata az illető község egész határában mindenütt megengedettnek vélelmezhető. (F. I. és K. M. 12523/88.)

Viznek merités segélyével másnak földjére való átöntése vizrendőri kihágást képez. (F. M. 62827/95.)

L. az Á. R. 98. §-át a 220. lapon.

26. §.

Ha a vizhasználatra jogosult, a folyóviz medrét egész szélességében elfoglalná, a mennyiben ezt a halászat érdeke megkivánja, — haláteresztőt vagy hallétrát tartozik alkalmazni.

„A tapasztalás mutatja — mond a ministeri indokolás — hogy sok helyütt, ott, a hol gyári vállalatok a vizet egész szélességükben elfoglalták, a halak

a vándorlásokhoz szükséges útjukat a vizek felsőbb részeibe meg nem tehetik úgy hogy gyakran egy ilyen gyár intézkedése következtében egész patakok halállománya ment teljesen tönkre. Miután pedig e bajon igen könnyen lehet segiteni, még pedig a vizhasználatra jogositottnak tulságos megterheltetése nélkül, a szóban álló intézkedést felvenni célszerü volt".

Ily hallétákra majdnem kizárólag csak lazaczos és pisztrángos folyókon és patakokon van szükség. Ezen épitmények az állandó fenékgát által elválasztott alsó és felső vizszint lépcsőzetesen kötik össze hallétra vagy haláteresztő segitségével, melyen a viz folyvást folyik és igy a halak azokon a gát fölé is könnyen feljutnak.

Ezen intézkedés nemcsak a jövőben létesitendő, hanem a már fennálló fenékgátakra is kiterjed a törvény 192. §-ának határozatánál fogva, mely szerint az érvényben maradó jogok gyakorlatára nézve a jelen törvény határozatai irányadók.

A hallépcsők felállitásánál követendő eljárást a halászati törvény végrehajtása tárgyában 1889. évi 5000. sz. a. kiadott földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeri rendelet 43—48. §-ai tárgyalják, melyek következőképen szólnak:

IV. Eljárás a hallépcsők felállitásánál.

43. §. A halak szabad közlekedését elzáró vizi müépitmények tulajdonosai, a mennyiben a halászat érdeke megkivánja, a vizjogi törvény 26. §-ában foglalt rendelkezéshez képest hallépcsőt vagy haláteresztőt tartoznak felállitani, mihez képest a következő szakaszokban körülirt eljárás alkalmazandó.

Az eljárás megindítását az illető törvényhatóság alispánja vagy polgármestere, vagy a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister hivatalból is elrendelheti.

44. §. Ha a hallépcső felállitása egy már létező vizi müépitménynél igényeltetik, az iránt az illető halászati jogosultak a vizjogi törvény 157. §-a értelmében az alispánnál (polgármesternél) tartoznak szakértő által készitett felvilágositó rajzokkal és tervekkel kellőleg fölszerelt kérvényt benyujtani.

A kérvényben a következőket kell előadni:

1. a viz és hely körülirását, a hol a munkálat terveztetik;

2. a vizhasználati jogositványnyal biró vizimütulajdonos és azon érdekeltek megnevezését, a kiknek jogai a tervezett munkálat által netán érintetnek ugymint mindezek netáni észrevételeit;

3. a bemutatott terv alapján kiviendő munkálat létesitésének módját;

4. a munkálatból a halászat emelésére nézve várható előnyt és azon hátrányt, mely annak elmaradása esetén előáll.

45. §. Az alispán (polgármester) erről a vizi müépitmény tulajdonosát oly hozzáadással értesiti, hogy ı eki is jogában áll erre vonatkozólag tervet benyujtani, avagy a felállitás ellen kifogásait megtenni, mire nézve 30 napot túl nem haladó határidő engedélyezendő.

46. §. A kitüzött határidő elteltével a kérvény a felektől beérkezett tervekkel és ellenvetéssel együtt a vizjogi törvény 162. §-a, illetve a vizjogi törvény végrehajtása tárgyában kiadott átalános rendelet 7. §-a értelmében a hatósági szakértőnek küldendő meg, ki a tervek célszerüsége iránt is nyilatkozik.

A mennyiben a vizimü tulajdonosa részéről is adatik be terv és az a halászat érdekét amazzal egyenlő mértékben elégiti ki, annak előny adandó.

47. §. A szakértő által tett észrevételek a kérvényezővel záros határidő alatt leendő nyilatkozás végett közöltetnek.

Ha a kérvényező a vizimü tulajdonosa által benyujtott tervet elfogadja és másnak, mint vizhasználatra jogosultnak érdeke a szándékolt épitmény létesi-

tése által nem érintetik, az épitési engedély a vizjogi törvényben erre vonatkozólag foglalt utasításoknak megfelelőleg azonnal kiadandó.

Ellenkező esetben az eljárás a vizjogi törvény 162—174. §-ában, illetve a vizjogi törvény végrehajtására vonatkozólag kiadott átalános rendelet 4—25. §-aiban előirt intézkedések szerint teljesitendő.

A vizimütulajdonos tartozik a hallépcsőt vagy haláteresztőt a hatóság által kitüzendő és az épitési engedély kiadásától számitandó záros határidő alatt felállitani, ellenkező esetben az költségére hivatalból állittatik fel.

48. §. Újonnan létesitendő vizi müépitményeknél a halászati érdekeltek a hallépcső felállitására vonatkozó jogukat a vizhasználati engedély elnyerése iránt folyamatba teendő hatósági eljárásnál érvényesithetik. Ebből folyólag az illető müépitmény által elválasztott vizszakaszokon a halászati jogot önállólag gyakorló tulajdonosok, illetve társulatok elnökségei a tárgyalásra megidézendők.

27. §.

Vizhasználat csak a hajózás, tutajozás és a faúsztatás sérelme nélkül gyakorolható.

„Ezen valamennyi vizjogi törvénybe felvett sarkalatos elv — mond a ministeri indokolás — már eddigi hézagos törvényeinkben is bennfoglaltatik, a midőn világosan kimondatott, hogy a hajózás ártalmára levő malmok lebontandók.

A szóban levő elv természetes magyarázatát abban leli, hogy maga a hajózás, úsztatás és tutajozás csak akkor lehetséges, ha a folyóviz egész hosszában áll rendelkezésre, holott minden más célra a vizhasználat csakis helyi illetőleg a folyóviz kisebb részletére szoritott) szokott lenni s igy ha a helyi érdek megakadályozza a hajózást, annak jelentősége az egész folyóvizen kárba vész, illetőleg szenved; holott ellenkezőleg könnyen lehetséges a helyi érdeket, esetleg a viz magasabb vagy alacsonyabb részeiben való igénybe vétele mellett kielégiteni s igy mindkét célra a viz jótékonyságát igénybe venni".

E szakasz nem annyira a vizhasználatra, mint az engedélyező hatóságokra tartalmaz intézkedést, a mennyiben utasitja azokat, hogy csak oly használatokat engedélyezzenek, melyek a hajózás, tutajozás és faúsztatás érdekeivel nem ellenkeznek. Egyúttal azonban fentartja a kormánynak azon jogát, hogy a már engedélyezett munkálatokat is megváltoztassa, sőt meg is szüntesse, ha azok az emlitett közérdeket sértenék. Ezen, az engedélyesekre szigorú intézkedés abban találja magyarázatát, hogy nem minden vizhasználat vagy vizimunkálat engedélyezése kerül fel a ministerig, hanem felebbezés hiányában már az első- vagy másodfokú határozat alkalmából jogerőre emelkedik. (Vizjogi értekezlet II. k. 14. l.)

A közigazgatási biróságról szóló 1896. évi XXVI. t.-cz. 54. §-ának 4. pontja értelmében a közigazgatási biróság előtti eljárásnak és az általa elbirálandó panasznak van helye az alispánnak, törvényhatósági város polgármesterének és a székesfőváros tanácsának (mint II-od fokú hatóságoknak) azon határozata ellen, melylyel a vizhasználatnak a hajózás, tutajozás és faúsztatás sérelme nélkül való gyakorlása tekintetében a vizhasználatra jogosult és a hajózás-, tutajozás- és faúsztatásra jogositottak között felmerülő vitás kérdésekben dönt.

A törvény értelmében csak olyan vizhasználati jogok engedélyezhetők, melyek a hajózás biztositott szabadságán kivül a tutajozást és faúsztatást sem gátolják. Ha a közigazgatási hatóságok ezen jogokkal ellenkező vizhasználati engedélyeket adnának, az engedély érvényessége megtámadható.

28. §.

A vizhasználat engedélyezésénél a közgazdasági tekintetben fontosabb érdek az irányadó.

Egyenlő jelentőségü vállalatok közül a parti birtokosnak elsősége van, utána következik a vizfolyás fentartásához hozzájáruló birtokos s csak azután más birtokos.

Egyenlő körülmények között a vizfolyás mentén feljebb fekvőnek az alsóval szemben elsősége van.

„A vizhasználatok engedélyezésénél — mond a ministeri indokolás — a javaslat főelvül a nagyobb közgazdasági érdeket tüzi ki, e részben mellőzi a vizhasználatoknak bizonyos sorozatba állitását. Bármiként tekintessenek is az egyes vizhasználatok, átalánosságban lehetetlen az egész országra s valamennyi vizeire nézve okvetetlenül követendő elv gyanánt odaállitani, pl. hogy az öntözés fontosabb használat, mint az ipari vállalaton való mozgató erőnek alkalmazása, hogy az áztatás vagy fehérités fontosabb, mint a malom hajtására szükséges müvelet, stb. Ily elvont elvek a konkrét esetekben igen gyakran igazságtalanoknak tünnének fel. Sokkal helyesebb azt az irányelvet mondani ki, mely a vizeknek lehetőleg legnagyobb közgazdasági kihasználását teszi lehetővé ; ugyanis a javaslatban kimondott elv által lehetséges, hogy a különböző vizhasználatok mindaddig, a mig valamennyire elegendő viz áll rendelkezésre, mind kielégitést nyernek, — csak ha az az eset nem állana be, akkor fontolja meg a hatóság, melyike a használatoknak bir közgazdasági tekintetben nagyobb fontossággal és ez az eljárás lehet a természeti erők közgazdasági kihasználásánál egyedül mérvadó. Ha azután a kihasználásra nézve egyenlő viszonyok állanának be, akkor a természetes fekvés és a vizhez való jogosultság képezi az igazságos aránymegosztást s ezért adja meg a javaslat is az elsőséget a parti birtokosnak, utána a vizfolyás fentartásához járuló birtokosnak s azután következnek csak mások ; továbbá ismét egyenlő körülmények között elsőség jut a vizfolyás mentében feljebb fekvőnek az alsóval szemben. Ez utóbbi a viz használhatóságának természetéből következik, miután a feljebb történt használás következtében a viz és főkép mozgató ereje könnyebben és nagyobb mértékben válik használhatóvá az egész vizfolyás mentében, mint ellenkező esetben“.

Ezen szakasznak visszaható ereje nincsen és csakis akkor kerül alkalmazásra, mikor egyszerre több kérvény nyujtatik be a hatósághoz és nem lehet valamennyit kielégiteni.

29. §.

Vizrendezésekre és lecsapolásokra az engedély abban az esetben is megadható, ha az illető munkálatok keresztülviteléhez vizhasználatok korlátozása vagy megszüntetése volna szükséges.

Ez esetben azonban a viz használatában korlátozott fél teljes kártalanitásra tarthat igényt.

„Ezen munkálatok — mond a ministeri indokolás — bizonyos tekintetben a közcéloknak, főleg a közegészségnek szolgálnak, s ily esetben a magánérdek háttérbe kénytelen vonulni. E tekintetben a javaslat az összes modern vizjogi törvényekbe átment ama elvet mondja ki, hogy a vizelvezetésnek teljes kártalanitás mellett elsősége van a vizhasználatokkal szemben.“

Vizelvezetés érdekeltek beleegyezése nélkül csakis élő vizfolyásba engedélyezhető. (F. M. 50383/94.) Vizlecsapolás a tulajdonjogban változást nem idéz elő; a lecsapolással szárazzá tett terület a lecsapolás után is annak tulajdona marad, a kinek az előbb is tulajdona volt. (M. kir. Curia 1899 : 2022. számú itélete.) Ily esetekben csak haszonaránylagos hozzájárulás követelhető. (L. a törvény 43. §-át.)

30. §.

Oly iparvállalatok kivételével, melyeknek léte a vizhasználat folytonosságát igényli, mint pl. kohóknál, az ipari vállalat céljaira szolgáló viznek öntözésre való felhasználása következő feltételek mellett kártalanitás nélkül engedélyezhető:

1. hogy a viz csak szombat esti 9 órától hétfő reggeli 3 óráig használtassék öntözésre;

2. hogy a vizkivétel rendes és állandó müvek segélyével történjék;

3. hogy a zsilipet vagy tiltót külön e teendővel megbizott felügyelő nyissa ki és zárja be.

L. az Á. R. 48—53. §-ait a 204. lapon.

A törvénybe a vaskohókra és egyéb hasonló vállalatokra vonatkozó kivételt a képviselőház vizjogi bizottsága hozta be azon oknál fogva, hogy munkaszünetet nem tarthatnak és létük a vizhasználat folytonosságát igényeli. Ha azonban a technika vivmányai folytán lehetségessé válik oly berendezéseket tenni, hogy a 30 órai szünetelés ezekre nézve sem jár veszélylyel, akkor a hatóság ezen kikötéstől is eltekinthet. Viszont a hatóság nem köteles minden, a vasárnapi öntözésre vonatkozó kérvényt kedvezően elintézni: ha a munkálat terjedelménél, hatásánál vagy berendezésénél fogva oly természetü, hogy az ipari vállalatok megszoritásából eredő haszon nem áll arányban az abból származó hátrányokkal, vagy az öntözést másképen is el lehetne érni, pl. a felesleges vizek felhasználásával (l. Á. R. 53. §-át a 206. lapon); ez esetben a vasárnapi öntözésre vonatkozó kérvény visszautasitható.

A malomüzlet nem tekinthető a viz folytonosságát igénylő oly iparvállalatnak, mely a vasárnapi — kártalanitás nélküli — öntözést akadályozhatná (F. M. 69251/95.), miért is a vizimalmok céljaira szolgáló viznek rétöntözésre való felhasználása a törvény jelen szakasza értelmében kártalanitás nélkül engedélyezhető. (F. I. és K. M. 64070/88.) Ipari célból engedélyezett vizijogok csakis öntözési célokra korlátozhatók. (F. M. 77907/98.).

Bizonyos vizhasználat engedélyezését vizfelesleg esetén nem lehet megtagadni azon czimen, mert a használat célja, pusztán kényelmi cél; viszont azonban módjában áll a hatóságnak az engedélynek visszavonásig való adása által megakadályozni azt, hogy ily célokra más fontosabb céloktól a viz használata el ne vonassék. (F. M. 38615/96.).

31. §.

A 30. §-ban megállapitott korlátozáson tul öntözésre engedély csak a következő feltételek alatt adható:

1. hogy az ipari vállalatnak a szünetelésért vagy korlátozásért teljes kártalanitás nyujtassék;

2. hogy az engedély legalább 30 évre kéressék.

L. a 30. §. megjegyzéseit.

32. §.

Ha a vizhasználatra berendezett müvek átalakitása által — az eredeti vállalat veszélyeztetése nélkül vizfelesleg nyerhető — ennek használatára engedély adható a következő feltételek alatt:

1. az engedélyes az eredeti vállalatot az átalakitásnál beálló szünetelésért vagy egyéb hátrányokért kártalanitani köteles.

2. az átalakitást saját költségén tartozik végrehajtani.

L. az Á. R. 52. §-át a 206. lapon.

A vizhasználat ilynemü korlátozásának ipari célból helye nincsen; mert csak a viz éltető ereje az, mit semmi mással pótolni nem lehetséges. Ezen kivül az ipari vállalatok káros egymás elleni versenygésére vezetne, miért a külföldi törvények is csak az öntözés esetére szoritkoznak; — ily értelemben fogadta el azt a vizjogi értekezlet is. (I. k. 105. l.) — Az átalakitás rendszerint csak a viz hozzávezetésére, nemkülönben a duzzasztásra szolgáló berendezés vagy erőmü (azaz a vályu, a vizikerekek s azok elhelyezése és az első erőáttétel) hiányos szerkezete következtében előálló vizpazarlás megszüntetésére szoritkozik, a belső berendezés érintetlenül hagyásával, a mennyiben ez utóbbinak megbolygatása sok perlekedésre adhatna okot, noha a törvény és a vizjogi értekezlet magyarázata szerint ez utóbbi eset sincs kizárva. (Vizjogi értekezleti jegyz. II. k. 17. l.)

33. §.

Vizhasználati engedélyek csak meghatározott időre adhatók és legfeljebb 50 évig terjedhetnek. — Különös helyi viszonyoknál és köztekinteteknél fogva az engedély tetszés szerinti visszavonásig adható.

Lejárt engedélyek megújitása esetén mindenkor a már létező müvek birnak elsőséggel, ha fontosabb közgazdasági érdekek nem követelik a vizhasználatnak más célra való engedélyezését.

L. az Á. R. 54. §-át a 207. lapon.

Vizhasználatok engedélyezésénél az engedély tartama a gazdasági tekintetek figyelembe vételével állapitandó meg. (F. M. 68030/93.) A viznek a törvény által 50 évben engedélyezett maximális lekötése kisebb jelentőségü s csekély befektetéssel járó vizhasználatoknál a nagyobb és fontosabb jelentőségü vállalkozás korlátozásának elkerülése érdekében meg nem engedhető. (F. M. 71997/93.)

Ha egy régi jogon fennálló csatornán új vizhasználat (malom) létesittetik, ezen vizhasználattal kapcsolatos jogositvány hatályának időtartama a törvény jelen szakasza értelmében 50 évet meg nem haladhat. (F. M. 39748/95.) Mellékcsatornák nem engedélyezhetők hosszabb időtartamra, mint az a csatorna, melybe ezen mellékcsatornák torkollanak. (F. M. 19831/95.)

Ha a tulajdonjog vitás, a vizhasználat visszavonásig engedélyezendő. (F. M. 27595/901.)

A jelen szakaszban megállapitott 50 évi határidő lejárta a vizhasználat megszüntetését maga után nem vonja, hanem csak újabb engedély megszerzését teszi szükségessé. (F. M. 96880/99.)

A vizek kárai ellen való munkálatok vizhasználatoknak nem tekintetnek, miért is nincsenek időhöz kötve.

34. §.

Vizhiány beálltával a hiányt a vizhasználatra jogosultak között az tartozik türni, a kinek a viz használatához legújabb a jogositványa; egyenlő viszonyok közt pedig az, a ki rendes körülmények között a vizet mint utolsó használná.

„A vizhasználatra adott engedélyek az esetre, — mond a ministeri indokolás — ha vizhiány áll be, gyakran nem használhatók ki oly mértékben, a mint ez az engedélyokiratban kilátásba van helyezve. Ily esetekben, ha egy és ugyanazon területen több jogosult van, kérdés támadhat, ki és mily arányban szenvedje a vizhiányból keletkező hátrányt. A hátránynak arányos megosztása legtöbb esetben oly komplikált és vitás kérdésekre adna alkalmat, s mégis a viz kihasználására nézve oly csekély előnyt nyujtana az egyes használóknak, hogy ezen elvnek fölvételét mellőzni kellett s inkább a dolog természetének s különösen a viz alkalmas kihasználásának megfelelően azt kellett kimondani, hogy ily esetben az, a kinek a vizhasználathoz legújabb a jogositványa (tehát az előbb szerzett jogok épségben tartásával), szenvedi a hiány következményeit, egyenlő viszonyok közt pedig az, a ki rendes körülmények között úgyis utoljára használná a vizet."

A közigazgatási biróságról szóló 1896. évi XXVI. t.-cz. 56. §-ának 1. pontja szerint a közigazgatási bizottságnak (mint II-od fokú hatóságnak) azon határozata ellen, melylyel a vizhiány türése iránt intézkedik: a közigazgatási birósághoz lehet felfolyamodni.

A folyóvizek vizmennyisége ugyanis igen gyakran változik és néha oly mérvü apadás áll be, hogy a vizhasználatokra jogositottak egy része jogát nem is gyakorolhatja, mi az érdekeltek között vitákra ad okot. E tekintetben a vizjogi törvény jelen szakasza azon szabályt állapitja meg, hogy több jogositott között a vizhiányt az tartozik türni, a kinek legújabb keletü vizhasználati jogositványa van; egyenlő keletü jogoknál pedig az, a ki a vizet mint utolsó használná. A viz fogyatkozásából eredő használati sorrend elsőbbsége iránti viták eldöntése tartozik a közigazgatási biróság elé.

Öntöző társulatoknál a vizhiány türésének módozatait a közérdekü öntöző társulatokról szóló 1900 : XXX. t.-cz. 17. §-a rendezi. (L. a II. k. 213. lapján.)

35. §.

A vizhasználatra adott engedélyt, ha kizárólag személyhez nincsen kötve, a terület vagy vizimü birtokosa gyakorolja.

Ha az engedély tartamán belül a jogositott személyében változás állna be, ez a vizikönyvbe való bejegyzés végett bejelentendő.

„A vizhasználati engedély — mond a ministeri indokolás — természeténél fogva reális jog, azaz rendszerint azzal a területtel vagy vizi berendezéssel jár, a mely területen a viz folyik, illetőleg a melynek részére a vizhasználati

berendezés készült. Ezen elv alól csakis akkor történik kivétel, ha az engedély különös oknál fogva határozottan személyre állittatott ki, a mit a különböző viszonyokra való tekintettel, a melyek az életben mégis előfordulhatnak, előre kizárni nem lehetett."

A felett, hogy valamely viz használata kiket, minő terjedelemben illet meg, a közigazgatási hatóság dönt. Ily határozat nélkül a kártéritési igény a miatt, hogy valaki a vizhasználat jogával visszaélt, a m. kir. Curiának 1897. évi 217. számú itélete szerint, polgári perúton nem érvényesithető.

Ha a vizhasználathoz való jog valamely magánjogi ügylet útján igényeltetik, de ezen ügyletből folyó jogviszony vitás, a jogositott személyében beálló változás a vizikönyvbe mindaddig nem vezetendő be, mig ezen változás jogerős volta igazolva nincsen. (F. M. 46173/96.)

Az engedélyes személyében történt változás esetén, az engedélyokirat feltételeinek betartására engedélyes jogutódjai kötelezvék. (F. M. 41418/93.)

A vizikönyvbe való bejelentés elmulasztására a törvény 182. §-a 100 frtig (200 kor.) terjedhető pénzbirságot állapit meg.

L. ezenkivül az 1885. évi 66654. sz. a. rendelet 2. §-ának 1. pontját a 242. lapon.

36. §.

A vizhasználatra nyert engedély megszünik:

1. ha a vizimű a kiszabott idő alatt el nem készül;

2. ha a vállalat 3 éven át nem müködik;

3. ha az engedély ideje lejárt, illetőleg visszavonás mellett történt engedélyezésnél, ha az engedély visszavonatott.

L. a 33. §. megjegyzéseit.

„A vizhasználati engedélyek megszünésére nézve — mond a ministeri indokolás — a vizijog egyik főelve — t. i. az, hogy a vizek lehetőleg legnagyobb mérvben kihasználtassanak — követeli, hogy mindazon esetekben, a midőn az engedélyes hibája következtében ő maga a vizet ki nem használja, a vizhasználatra való jogosultsága megszünjék és igy a viz használata más részére lehetővé váljék."

Ha a vizimű a kitüzött idő alatt el nem készülhet vagy 3 éven át nem müködhetik, akár elemi csapások, akár üzletpangás vagy krizisek miatt — az engedélyesnek mindig meg van a joga az engedély megújitásáért a kérvényt benyujtani és a hatóság az okokat méltányosan fogja elbirálni. (Vizjogi ért. jegyzők. I. k. 189. l.)

Ha az engedélyes nem az engedélyokirat értelmében gyakorolja jogát, az engedély nem vonható meg töle, hanem annyiszor, a mennyiszer a megfelelő büntetés (184. §. 3. p.) alkalmazandó. (Vizj. ért. jegyzők. II. k. 18. l.)

Jogerős határozattal elrendelt munkálatok foganatositásának kötelezettsége alól felmentés csakis azon alapügy újrafelvételének során adható, a mely ügy tárgyalása folyamán a munkálatok elrendeltettek. (F. M. 117/99.) (l. a 172. és 192. §-okat és azok megjegyzéseit.)

Jogerős határozatokkal, időhöz kötött kötelezettségek teljesitésére haladék, vis major eseteitől eltekintve, csakis az érdekeltek beleegyezése mellett adható. (F. M. 51140/96.)

A jelen szakasz határozatai jogositványokra is kiterjednek. (F. M. 5673/96.)

A közigazgatási biróságról szóló 1896. évi XXVI. t.-cz. 56. §-ának 2. pontja értelmében a közigazgatási bizottságnak, mint II-od fokú hatóságnak azon határozata ellen, melylyel a vizhasználatra nyert engedélyt megszüntnek nyilvánitja: a közigazgatási birósághoz van felfolyamodásnak helye.

A vizjogi törvény 25. §-ában felsorolt szabad vizhasználatokon kivül, minden más célra szolgáló vagy gépekkel, mesterséges módon gyakorolt vizhasználathoz hatósági engedély kell. Ily engedély, mely a vizjogi törvény 33. §-a szerint vagy meghatározott időre vagy visszavonásig adatik, ha meg is adatott, a jelen szakasz szerint hatályát veszti :

1. ha a vizimü a kiszabott idő alatt el nem készül ; 2. ha a vállalat 3 évig és pedig a jogositott hibája folytán (mert a vis major által okozott szünetelés nem jön tekintetbe) nem müködik ; 3. ha az engedély ideje lejárt vagy visszavonatott.

A közigazgatási hatóságok hatáskörét az engedélyezés kérdésében az 1896. évi XXVI. t.-cz. érintetlenül hagyja és e tekintetben ezentúl is III-ad fokban a földmivelésügyi minister dönt. Ha azonban az engedélyt adott hatóság (I. fokban az alispán, polgármester, II-od fokban a közigazgatási bizottság) a már megadott engedélyt a fenti okok alapján megszüntnek mondja ki, akkor panasz esetén III-ad fokban a közigazgatási biróság fogja végérvényesen eldönteni, hogy ezen alapon a vizhasználati engedély megszüntnek nyilvánittatik-e vagy sem.

Régi jogon igazolt vizhasználatra a 36. §. rendelkezései nem alkalmazhatók, a gyakorlat szünetelése következtében tehát a jogosultságot megszüntnek vagy elenyészettnek tekinteni nem lehet. (Közig. bir. 1904. évi 1963. szám.)

37. §.

Azon birtokos, kinek területén át más birtokos saját használatára vizvezető árkot, avagy csatornát tart fenn, ez árokból vagy csatornából a viz használatára hatósági engedélyt nyerhet a következő feltételek alatt:

1. hogy ezáltal az eredeti vállalat célja ne veszélyeztessék;

2. hogy a már létező munkálatok és azok fenntartásának költségeihez haszonaránylag hozzájáruljon;

3. hogy a munkálatokon igényelt változtatásoknak és azok fenntartásának költségeit viselje.

E szakasz intencziója a törvény 44. és az Á. R. 50. §-ával (205. lap) egybevetve oda megy ki, hogy a már létező vizhasználatok és vizimunkálatok is a lehető legnagyobb mértékben hasznosittassanak; nem csupán azáltal, hogy a felesleges vizre új engedélyek nyerhetők, hogy a házi használat ily engedélyezett csatornákon is meg van engedve (Á. R. 36. és 37. §-ai a 200. lapon), hanem hogy a nagyobb használat a munkálatok átalakitása, kibővitése által is történhetik, miért is a 37. §. nem azon szükebb értelemben veendő, hogy t. i. csak a szolgalommal terhelt birtokosnak van joga a telkén keresztül vezetett vizet használni, hanem hogy e jog bárki másra is érvényes az előadott feltételek mellett, azon alapelvnél fogva, hogy a hatósági rendelkezés alatt álló viz (közviz) még abban az esetben sem veszíti el eme tulajdonságát, ha az magánosok részére engedélyeztetett. Ellenkeznék ez a törvény és rendeletek szellemével, sőt épen a vizjogi törvény természetéből következik, hogy a hatóságnak jogában, sőt kötelességében áll az engedélyezett vizre folyton felügyelni és a mennyiben az épen nem, vagy nem kellőleg hasznosittatnék, a felesleget elvonhatja és mások számára engedélyezheti.

E nélkül egyes spekulánsok az összes vizet lefoglalhatnák és üzérkedésre felhasználhatnák. Ugyanezen értelemben nyilatkozott a vizjogi értekezlet. (I. k. 93. l.)

A volt földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministernek 1886. évi 59622. számú rendelete értelmében: tekintettel arra, hogy a társulatok által fentartott

csatornák a vizjogi törvény 10. §-a szerint magánvizeknek nem tekinthetők, továbbá arra, hogy a vizimüvek engedélyezésére a törvény 157. §-a értelmében a közigazgatási hatóságok s nem a társulatok illetékesek, ennélfogva a társulat, vizimüveknek vagy vizihasználatoknak (öntözés) a csatornákon való engedélyezéseért dijat követelni jogositva nincsen és ily vizimüveknek hatósági úton leendő engedélyezése esetén csakis a törvény jelen szakaszában meghatározott feltételek teljesitése követelhető.

A közigazgatási biróságról szóló 1896. évi XXVI. t.-cz. 56. §-ának 3. pontja értelmében a közigazgatási biróság előtti eljárásnak van helye a közigazgatás bizottságnak mint II-od fokú hatóságnak azon határozata ellen, melylyel: az idegen birtokon fentartott vizvezető árokból vagy csatornából jövő viz használatára a birtokosnak adott hatósági engedély következtében, ennek a már létező munkálatok, valamint az e munkálatok fentartásának s a rajtuk szükséges változtatásoknak költségeihez való hozzájárulását megállapitja.

A törvény jelen szakasza szerint ugyanis, ha valaki más birtokán saját használatára vizvezető árkot vagy csatornát tart fenn, ennek használatára a föld tulajdonosa maga is nyerhet engedélyt az e szakaszban megállapitott feltételek alatt. Ily ügyekben az engedély megadása a közigazgatási hatóságok hatásköréhez tartozik, nemkülönben azon kérdésnek elbirálása is, hogy az új engedély által nincsen-e veszélyeztetve az eredeti vállalat. A közigazgatási biróság III-ad fokú hatásköre azonban annak birói megállapitására terjed ki, hogy ily esetekben a földtulajdonos a létező munkálatokhoz, azoknak fentartásához és változtatásához tartozik-e és mennyivel hozzájárulni.

38. §.

Vizfolyásból vizelvezetés csak a hatóság által megállapitott müvek segélyével történhetik.

„Hogy a vizfolyásból — mond a ministeri indokolás — vizelvezetést csak hatóságilag megállapitott müvek, illetőleg berendezések által szabad eszközölni, ezt azon tapasztalások követelik, a melyek a folyóvizek elvezetésénél tétettek s melyek szerint a könnyelmüen vagy nem eléggé meggondolt terv szerint készült elvezetések gyakran a folyóvizeket hosszú vonalban használhatatlanokká változtatják, eliszaposodásra vagy más kellemetlen állapotra vezetnek. Itt tehát az egyéni önkényt mellőzni s helyette a hatóság beavatkozását s igy a rendszeres és technikai alapon nyugvó intézkedést kellett elrendelni. Ezen intézkedés megszegése 300 frt (600 K.) erejéig büntethető. (184. §. 2. p.)"

Egyúttal ezen szakasz útmutatásul szolgál a hatóságoknak arra nézve, hogy csak szilárd épitményeket engedélyezzenek, a meder egyszerü bevágása, rőzsegátak (1885. évi 66655 sz a. rendelet 6. §-a a 253. lapon) stb. nem engedélyezhetők, sőt az új átalakitásoknál, a viz által való elvitelnél a régi használatok is csak szilárd szerkezet mellett állithatók helyre.

Mig a vizfolyásokba vizbevezetés a hatóság által minden ellenszolgáltatás nélkül engedélyezhető még akkor is, ha a vizfolyás medre mesterségesen hajózási csatornává alakittatik át, addig a hatóság vizfolyásokból vizkivételt csak úgy engedélyezhet, ha a mesterségesen létesitett vizvezeték engedélyezésénél az ingyenes vizszolgáltatás engedélyezési feltételül kikötötetett. (F. M. 36967/95.)

Faúsztatáshoz bizonyos mederviszonyok között okvetlenül szükséges vizmennyiségből vizelvonás szintén engedélyezhető, ha a mederviszonyok akként javittatnak, hogy az elvont viz az úsztatás szempontjából hátránynyal nem jár.

Ha a vizkivétel mértéke meghatároztatik, az engedélyezés keretében gondoskodni kell arról is, hogy az engedélyezett mérték túlléphető ne legyen, illetőleg hogy a vizkivétel pontos megtartása ellenőrizhető legyen. A vizkivételi

engedély alapján engedélyes a kivett viz felhasználása tekintetében szabadon rendelkezik. (F. M. 58541/94.)

Vizelvonás esetén mások esetleges kártéritési igényeiket az engedélyezés keretében mindaddig nem érvényesithetik, mig saját vizhasználatuk terjedelme hatóságilag megállapitva nincsen. (F. M. 63051/94.)

A vizjogi törvény jelen szakasza a viznek csakis használat czéljából való kivételére vonatkozik s igy annak hatálya a viznek partátvágás által mások érdekeit károsan érintő elvezetésére ki nem terjed (F. M. 42011/95.); ugyszintén vizfolyásnak mesterséges munkálatok, hatósági engedély nélkül létesitett müvek segélyével másfelé való elvezetése nem a törvény jelen szakaszába, hanem a 42. §-ba ütköző kihágást képez. (F. M. 37994/95.)

Engedély nélkül fennálló mesterséges mü segélyével való vizkivétel, ha végérvényesen megszünt vizhasználati jog gyakorolhatásának lehetetlenné tétela iránt intézkedés nem történt, kihágásnak nem minősithető. (F. M. 22312/900.e

39. §.

Vizhasználatnál a vizmennyiség mérésére mértékegységül a vizmérték (modulus) szolgál. A vizmérték azon viztömeg, mely egy másodperczben állandóan száz liter mennyiségben foly.

A vizmérték tized-, század- és ezredrészekre oszlik.

II. FEJEZET.

A vizi munkálatokról.

40. §.

A meder és partok jó karban tartása a meder, illetve a parti birtokosnak kötelessége.

Ezen jó karban tartás költségeihez mindazok, kik abból hasznot húznak, haszonaránylag hozzájárulni tartoznak.

A hozzájárulás arányának megállapitásánál a hatóság meghatározza azt is, hogy a jó karban tartás költségeihez mennyiben és mily arányban kötelesek hozzájárulni az egyes érdekelt községek, az érdekelt törvényhatóságok vagy végül a hajózás és tutajozás érdekéből az állam. (46. §.)

„Hogy a vizek medrének s azok partjainak jó karban tartása — mond a képviselőház vizjogi bizottságának jelentése — a meder s parti birtokosok kötelessége, azt a bizottság természetszerünek találta ugyan, minthogy azonban ezen feladat, kivált nagyobb folyók mentén egyes parti birtokokra s közvetlenül érdekeltekre esetleg elviselhetlen nagy terhet róhatna, a bizottság szükségesnek találta a 40. §-ban emlitett „egyéb érdekeltek“ — körét tüzetesebben meghatározni s a haszonaránylagos hozzájáruláson kivül ama költségeket még az egyes érdekelt községek, az érdekelt törvényhatóságok, vagy végül a hajózás és tutajozás érdekéből az államra is kiterjeszteni.

A törvényhozás intencziója tehát nem volt a parti birtokosnak és medertulajdonosnak kötelezettségét oly folyókra is a munka egész terjedelmét illetőleg kiterjeszteni, melyek partjainak és medrének jó karban tartása sokkal több költségbe kerül, mint a mennyit az ez úton megvédett vagy megmentett terület ér, hanem, hogy a parti birtokos a fentartáshoz csak oly arányban kötelezhető, a mily arányban abból haszna van.

A vizjogi értekezlet első tárgyalása alkalmával e kérdés hosszas és beható vitára adott alkalmat. Az első javaslat akként szólott, hogy a hajózható és országos határt képező folyók medrének szabályozása és fentartása az állam terhére esik, azonban az államnak jogában áll az érdekelteket a nyerendő haszonhoz képest a szabályozási költségekhez hozzájárulásra kényszeriteni, a partok védelme ellenben fele részben az állam, fele részben az illető birtokosok terhére esik. A szabadon tutajozható folyóknál ezen költségekhez az állam 1/8-ad részben járul hozzá, egyéb folyókon azonban mindezen kötelezettségek az érdekelteket terhelik.

Ezt azonban az értekezlet nem fogadta el, mert az ilyen feltétlenül kimondott kötelezettség az államra oly terheket róna, melyeket ez idő szerint elbirni képtelen.

Ennélfogva a szakasz akkép szövegeztetett, mint az jelenleg a törvényben van; nehogy azonban az állam az esetleg létesitendő szabályozásokra nézve az érdekeltek által megakadályoztathassék s hogy az államnak bizonyos meghatározott kötelezettsége a törvényben mégis körülirassék, vétetett fel a 45. és 46. §., mely szerint az államnak joga fentartatik, hogy az országos határt képező, valamint a hajózható és tutajozható folyók szabályozását stb. mindenkor eszközölhesse és az államkezelés alatt álló folyók mentén a társulatok által létesitendő partbiztositásokhoz bizonyos feltételek mellett 1/3-ad részben hozzájáruljon. (Vizj. ért. jegyk. I. k. 138. l., II. k. 11. l.)

A vizjogi törvény jelen szakaszában kimondott karban tartási kötelezettség nemcsak az illető vizfolyás medrének és partjainak jó karban tartására vonatkozik, hanem a mellett az érdekelteket még egyéb feltétlen szükséget képező munkálatok teljesitésére is kötelezi. (F. M. 44272/98.) Igy a viz lefolyására elegendő mederszelvény előállitása és átalában a medertisztitásnak a vizlefolyási viszonyok által megkövetelt mérvü teljesitése az érdekeltek kötelességét képezi s ezen kötelezettség mérve és foganatositásának módozata a hatóság által hivatalból állapitandó meg. (F. M. 58262/92.)

A pataktisztogatás fogalmi keretén kivül eső munkálatok kivitelére azonban az érdekeltséggel szemben kényszer nem alkalmazandó. Igy pl. a pataktisztitás keretében az érdekeltek átmetszések létesitésére nem kötelezhetők. (F. M. 16583/97.)

Ha a munkálatok helyszini elrendezésükben az egész vonalon a meglevő állapotokhoz alkalmazkodnak és a tisztitandó vonalon jelenleg is vizfolyás létezik, — a mi a tervezet hossz- és keresztszelvényeiből kétségtelenül megállapitható — a mennyiben továbbá az elrendelt munkálat csak a vizfolyásokon levonulást nyerő vizmennyiség befogadására, illetve kártalan továbbvezetésére szükséges mederszelvények előállitását célozza: az ily elrendezésü és terjedelmü munkálatok a fennálló törvényes gyakorlat szerint a vizj. törv. 40. §-ában előirt jó karban tartás keretébe tartoznak s igy azoknak teljesitése az idézett törvényszakasz intézkedéseinek alkalmazása mellett helyesen rendelhető el. (F. M. 3679/98.)

A pataktisztitás sikere érdekében szükséges munkálatok költségei a szoros értelemben vehető tisztogatási munkálatok költségeivel együtt egy és ugyanazon alapelvek szerint állapittandók meg és vetendők szét. (F. M. 55926/97.)

A medernek és partoknak a növényzettől való megtisztitása annak kötelezettségét képezi, a ki azoknak jó karban tartásáról köteles gondoskodni. Ha a tisztogatási kötelezettség alanyai és mérve hatóságilag még megállapitva nincsenek, a felületi vizfolyási akadályok eltávolitása és a part jó karban tartásának kötelezettsége egész terjedelmében a parttulajdonost terheli. (F. M. 56815/95. és 22456/98.)

A vizfolyást akadályozó ily benövések vagy füzesek fentartása miatt azonban büntető eljárás alkalmazásának csak az esetben lehet helye, ha a meder és part tisztogatásának mérvét a hatóság előzetesen már megállapitotta. (F. M. 62424/92.)

A törvény jelen szakaszában foglalt s a meder és partok jó karban tartására vonatkozó kötelezettség tartalmában a jegelés benn nem foglaltatik. (F. M. 66916/901.)

Miután a törvény intencziója, hogy a meder- és parttulajdonos csak olynemü fentartásra szoritható, mely arányban áll az abból *reá háramló* haszonnal, azért *a karban tartás* **mértéke** a végzendő munkálattal *összhangba* hozandó.

Igen nehéz kérdés, vajjon a *partok jó karban tartása* alatt értendő-e a partok *biztositása* is *kő, rőzse vagy egyéb anyaggal*, vajjon kötelezhető-e valamely birtokos arra, hogy partjait azért biztositsa, védje, hogy a viz természetes kanyargásából, mozgásából származó partszaggatások, partomlások *másoknak* kárt ne okozzanak. Ez irányban még elvi döntések nincsenek, de a törvény

szelleméből következik, hogy senki másnak a kára elhárítása vagy megelőzése czéljából *költségek* viselésére nem kötelezhető csakis annyiban, a mennyiben abból magának is haszna van.

A felett, hogy a part helyreállitásának költsége kit terhel, a közigazgatási hatóság dönt. Ily határozat nélkül kártéritési igény a miatt, hogy valaki a part fentartása iránti kötelezettségét megszegte, a m. kir. Curiának 217/97. számú döntvénye értelmében polgári perúton nem érvényesithető.

A vizj. törv. és rendeletek értelmében a jelen szakaszban megnevezetteken kivül a meder és a partok jó karban tartásához különösen hozzájárulni tartoznak, kik a vizet duzzasztják (53. §.), vagy a kik azt öntözésre használják. (Á. R. 50. §. 1. p.)

A községek, mint erkölcsi testületek, a hozzájárulásra annyiban szorithatók, a mennyiben a vizet az élet rendes szükségleteire használják (25. §.), vagy a mennyiben oly munkálatokról van szó, a melyek a községi beltelkek vagy az egész községi határ érdekében szükségesek.

A törvényhatóság hozzájárulása főleg a törvényhatósági utak szempontjából itélendő meg s ugyanezen czimen a viczinális és állami közutak, nem különben a vasutak is bevonhatók a jó karban tartás költségeihez.

A hajózható és tutajozható folyókon a főérdek a hajózás és tutajozás, s a törvény ennek alárendeli valamennyi többi vizhasználatot (27. §.), miért is tagadhatatlan, hogy a mederfentartás terheiben az oroszlánrész az államot kell, hogy illesse.

A szomszédos birtokok hozzájárulása főleg csak a partok rongálása, illetőleg védelme szempontjából követelhető és a partok jó karban tartásánál közérdekről csak annyiban lehet szó, a mennyiben egyrészt a hajózás és tutajozás a partokat bizonyos mérvig rongálja, másrészt a partok védelme a mederelfajulást is megakadályozza.

A pataktisztogatások költsége nemcsak a partbirtokosok, hanem a patakkiöntések által tényleg veszélyeztetett területek (Á. R. 76. §.) tehát az ártértulajdonosok által is viselendők. (F. M. 85043/95.)

Ugyszintén a ki valamely vizhasználati jogositványból hasznot húz, vagy a kik a természetes helyzetet munkálataik által súlyosbitják, a súlyosbitás mértékének megfelelőleg a költségekhez való haszonaránylagos hozzájárulásra törvényes alapon szintén kötelezhetők. (F. M. 27339/97.)

Valamely vizszabályozásnak esetleg a jövőben szándékolt keresztülviteléhez való hozzájárulás kötelezettsége azonban egy más vizimü engedélyezése alkalmából előre már, meg nem állapitható. (F. M. 11620/92.)

Ha a tisztitandó patakon vagy vizfolyáson malmok is fennállanak, ezeknek tulajdonosai a tisztogatási költségekhez hozzájárulásra szintén bevonhatók és pedig leghelyesebben azon összeg erejéig, a mennyibe kerülne a malmok feletti duzzasztás okozta iszapolásoknak kitisztitása a vizj. törv. 53. §-a alapján, célszerü azonban az aránykulcsnak (108. §.) egyöntetübb összeállitása okáért, a malmok után is a bevonatási költségeknek megfelelő terület egységet számitásba venni. (Lásd a 69491/91. sz. F. M. határozatot.)

A vizjogi törvény szelleméből folyólag a vizhasználatra jogositottak terhére állapitott hozzájárulási összegek csakis azon *értékek* terhére rendelhetők el, a melyeknek a munkálatból származó haszna a hozzájárulási kötelezettség megállapitására jogczimül szolgálhat. (F. M. 30495/99.)

A partbiztositásoknál szokásban van a hozzájárulás mérvét *a part hosszúsága* szerint megállapitani; lehetnek egyszerü esetek, hol ez a valódi haszonnak és méltányosságnak is megfelel, azonban rendszerint nem igy áll a helyzet. A patak vagy folyó kanyargása nem minden pontját a kanyarnak veszélyezteti egyformán, hanem ez függ a kanyar-, *a támadás haladási irányától* is; vannak a kanyarnak oly pontjai, hol már a folyó újabb támadásokat, szakgatásokat

alig végez, mig ellenben más pontokon a támadás növekedőben van. A hozzájárulás mértékének megállapitásánál ez is kiváló figyelembe veendő.

A hozzájárulási kötelezettség megállapitásánál a hozzájárulási arány végrehajtásra alkalmas alakban részletezendő. (F. M. 71771/93.)

Az érdekeltség szegénysége esetén a teher legkönnyebb lerovásának módja tőle meg nem tagadható; nehogy azonban a munka kivitele ez által koczkáztassék, a kellő biztositékokról az esetre is gondoskodni kell, ha az illetők a reájuk eső részt nem kellő módon hajtanák végre. (F. M. 7825/94.)

Oly szabályozási munkálatoknál, melyeknél a hozzájárulás természetben is lerovható, a költségvetés oly részletezéssel állitandó össze, hogy abban a gyalog és szekeres munka külön külön csoportositva szerepeljen. (F. M. 1631/94.)

Jóllehet azonban ott, a hol a kivitel pontossága nem koczkáztatik, a természetbeni lerovas megengedhető, a tisztogatási munkálatoknak községenkint külön-külön való csoportositása és foganatositása iránti kérelem nem teljesithető, mert eltekintve attól, hogy a munkálatok foganatositásának ezen módja mellett a kivitel nehézkessé tétetnék, a községenkint való tisztogatás a hozzájárulás arányával össze nem egyeztethető, a mennyiben az egyes községek érdekeltjeinek összkötelezettsége az illető községek határában levő patakmeder tisztogatásával járó teherrel nem esik össze. (F. M. 86611/900.)

A hozzájárulási arány megállapitása iránt tett intézkedés, ha ezen arányra vonatkozó munkálatokban nem igazoltatott azon körülmény, hogy az a munkálatból egyesekre háramló haszonnak megfelelne, semmisnek tekintendő, valamint akkor is, ha az érdekeltségi kimutatás tartalma téves. (F. M. 18601/94. és 31481/94.)

Hatósági tévedés hozzájárulási és érdekeltség-megállapitási kérdésekben azonban az eljárás megsemmisítését nem vonja maga után. hanem a tévedés az eljárt hatóság által saját hatáskörében helyesbíthető, feltéve, hogy ezen kiigazítás a tárgyalásba be nem folyt, újabb érdeket nem érint. (F. M. 52509/95.)

A medertisztogatási kötelezettség újabb megállapitása a hozzájárulási arány tekintetében is újabb megállapítást igényel. (F. M. 66610/92.)

Mindazon viziügyekben, melyekben a hozzájárulási kötelezettségnek és mértékének megállapitásáról van szó, 1897 évi január hó 1-éig a gyakorlat a vízj. törv. 108. §-át alkalmazta, mely pedig tulajdonképen csak az ártérfejlesztési munkálatok osztályozására és az ezekhez való hozzájárulásra vonatkozik; vagyis a törvényhatóság első tisztviselőjének (alispán, polgármester) ily kérdésekre vonatkozó határozata birtokon belül csakis akkor volt a földmívelésügyi ministerhez felebbezhető, ha a törvénynek meg nem tartása, vagy helytelen alkalmazása szolgált a felebbezés alapjául. Egyéb sérelmek esetében a meg nem nyugvó fél birtokon kivül és a törvény rendes útján inditandó perrel kereshetett csak orvoslást. Ezen, a kifejlődött gyakorlat alapján keletkezett eljárási szabály a közigazgatási biróságról szóló 1896: XXVI. t.-cz. életbeléptével immár egy, a hozzájárulási kötelezettségre és annak mérvének meghatározására vonatkozó esetben sem alkalmazható többé. A közigazgatási biróságról szóló törvénynek a vízjogi ügyekre vonatkozó fejezete ily megszorító intézkedést nem tartalmaz és így a jelen szakaszból eredő vitás kérdésekben (valamint a vizj. törv. 43., 44., 46., 48—51. és 55. §-aiban tárgyalt hozzájárulási kötelezettségekre és arányokra vonatkozó vitás kérdésekben is), ha a hozzájárulási kötelezettség és mérve az I. és II-od fokú hatóságok által meg is állapíttatott, az ily tartalmú határozatok ellen a közigazgatási biróság által eldöntendő panasznak még akkor is helye van, ha nemcsak a törvény meg nem tartása vagy helytelen alkalmazása, hanem egyéb jogsérelem is szolgál a jogorvoslat alapjául. Lásd a földmívelésügyi ministernek e tárgyban 1896. évi 80500. sz. a kiadott rendeletét a 327. lapon.

Medertisztogatási kötelezettség megállapítása az 1885: XXIII. t.-cz. 157. §. és az 1896: XXVI. t.-cz. 57. §-ában megjelölt hatóságok hatáskörébe tartozik s

mindaddig, míg ezen a vízj. törv. jelen szakaszában megjelölt átalános kötelezettség terjedelme és teljesitésének módja a vízhasználatok törvényesítése czéljából indítandó eljárás keretében egyénenkint meg nem állapíttatik, egyesek vízrendőri úton és e czímen a meder rendezésére nem kötelezhetők s ezen átalános kötelezettség elmulasztása miatt a 185. §. 3. pontjába ütköző kihágásban vétkeseknek ki nem mondhatók. (F. M. 50224/92. és 18725/97.) Viszont azonban addig, míg a kivitel módja megállapítva nincsen, a 40. §. rendelkezése a tisztogatásra való felhatalmazásul sem szolgálhat. (F. M. 34082/98.)

A vízjogi törvény 177. §-ában megnevezett közigazgatási hatóság kötelessége arra felügyelni, hogy a vizek levezetésére szolgáló vízfolyásokon, árkokon és medreken a vizek lefolyása akadályozva ne legyen és a tisztogatás rendesen megtörténjék. Ha ezen rendőri intézkedés felszólamlásra nem ad okot, az érdekelteket a tisztogatás tényleges keresztülvitelére kötelezhetik s mulasztás esetében a mulasztók ellenében a büntető eljárást is folyamatba tehetik (l. a 185. §. 3. pontját), mindazonáltal oly esetekben, midőn a rendőri intézkedés akár a tisztogatás mérve, akár a hozzájárulási kötelezettség megállapítása tekintetében az érdekeltek részéről felszólamlásra ad okot, a rendőri hatóság az eljárás beszüntetésével az illetőket a vizj. törv. 157. §-ában megjelölt engedélyezési hatósághoz köteles utasítani. Csak ha a tisztogatás mérve és a hozzájárulási arány már megállapíttatott, tartozik a későbben szükségesnek mutatkozó tisztogatás elrendelése s az ebből folyó intézkedések megtétele az Á. R. 96. §-a értelmében az elsőfokú rendőri hatóság (vízj. törv. 177. §.) hatáskörébe. (F. I. és K. M. 52890/88.)

Addig is azonban, míg a mederrendezés kötelezettsége az engedélyezési eljárás szerint megoldást nyer, a parti birtokosok a vízfolyást akadályozó cserjék és bokrok, növényzet és fák kiirtására a rendőri hatóság részéről annak felügyeleti jogából kifolyólag rendőri uton is szoríthatók és csupán a meder és partnak oly méretű rendezésére nem kötelezhetők, a melyet a vizeknek kár nélküli lefolyása igényelne, mert a rendezés ezen módozatait, továbbá az érdekeltséget és az érdekeltség arányát a törvény értelmében csak az alispánnak (polgármesternek) van joga megállapitani (F. M. 36744/94.) és mélyitéssel járó medertisztogatás csakis az engedélyezési hatóság által megállapitott módozatok szerint foganatosítható. (F. M. 64103/901.)

Ha valamely vizfolyás a vízj. törv. életbelépte előtt külön szakaszok szerint külön érdekcsoportok által tisztogattatott: addig, míg a 40. §. szerint a haszon szerinti érdekeltség meg nem állapíttatik, tisztogatási kötelezettségeket az érdekcsoportok az eddigi gyakorlatnak megfelelően tartoznak teljesíteni. (F. M. 93496/95.)

Ha a rendes tisztogatásra még sem társulatok, sem egyesek kötelezve nem volnának és a hozzájárulás arányára nézve a meder-, illetőleg parti birtokosok és egyéb érdekeltek megegyezni nem tudnának, az arány az alispán (polgármester) által, a vízjogi törvényben szabályozott *engedélyezési eljárás* útján (162. és következő §-ok) állapitandó meg. (F. M. 18303/92.)

Miután a vízj. törv. jelen szakaszában részletezett kötelezettség *hivatalból* állapítandó meg és minden oly esetben, midőn ezen kötelezettség még végrehajtásra alkalmas alakban kifejezve nincsen, a kötelezettség alanyainak és kiviteli módozatainak meghatározása hatósági feladatot képez (F. M. 51266/94.): az alispán (polgármester) a tisztogatás tervét, költségvetését és a hozzájárulás arányát hivatalból készítteti el és azokat a vízj. törv. 105. (163.) §-a értelmében 30 napi közszemlére kitéteti.

A meder és part jókarbantartása és így azoknak jó karba helyezése is a partbirtokosoknak kötelezettségét képezvén, a tisztogatás mérvének meghatározásához szükségelt *műszaki tervek elkészítésének* kötelezettsége, illetve a szükséges tervek előállítási költségeinek előlegezése ugyancsak a partbirtokosokat terheli. (F. M. 57804/97. és 92086/902.)

Ugyszintén, ha a partbirtokosok terhét képező kötelezettségeknek más érdekeltekre való kiterjesztése kívántatnék, ez egyedül az azokkal megterhelt partbirtokosoknak állván érdekükben, az ezen célból szükséges *előmunkálatok költségei* is általok előlegezendők. (F. M. 43373/97.)

A medertisztogatási kötelezettség megállapitása s az e célból szükséges előmunkálatok megtétele az érdekeltek költségére ugyan, de a mennyiben a kötelezettség teljesitésének szüksége fenforog, hivatalból kell, hogy történjék; addig is, míg a végleges rendezés megtörténik, a hatóság a vízfolyások ideiglenes tisztogatásáról gondoskodni tartozik és a felmerült panaszok elbirálása nem halasztható el oly módon, hogy egyes panaszlók többeket, sok esetben egész vidékeket érintő munkálatok tervezeteinek elkészítésére köteleztetnek. (F. M. 78171/90. Azon körülmény, hogy pl. valamely csatorna mesterséges müvelet, a hatóságot fentebbi feladat alól fel nem menti, a mennyiben a csatorna valamely természetes vízfolyás rendezett medreként szerepel s így annak fentartása tekintetében a 40. §-ban előirt kötelezettség módosulást nem szenved, valamint nem mentesül a hatóság sem ezen kötelezettség hivatalból való megállapításának feladata alól. (F. M. 51206/94.)

Műszaki terv hiányában sem a tisztogatás mérve meg nem állapitható, sem a kivitel nem foganatosítható (F. M. 4460/97.), valamint a 80/1897. és 2739/1898. számú közigazgatási birósági döntvények szerint érdekeltségi és hozzájárulási kérdések is csakis műszaki adatok alapján birálhatók el.

A közszemle idejének letelte után kitüzendő helyszini tárgyaláson (163. §.) első sorban megkisérlendő az Á. R. 71. §-a értelmében az illető vízimunkálat érdekeltségének társulattá alakítása, még azon esetben is, ha az érdekeltek előzőleg jegyzőkönyvileg már ki is jelentették, hogy társulattá alakulni nem kivánnak. (A társulat megalakítási eljárásánál felveendő jegyzőkönyv mintáját lásd a 474. lapon.)

Ha az érdekelteknek akár terület-, akár hozzájárulási arány szerint való többsége társulattá alakulni nem hajlandó, úgy nem marad más hátra, mint a törvény 40. §-a alapján a munkálatoknak, mint medertisztításnak, hatósági kényszerrel való keresztülvitele (F. M. 67668/96.)

Valamely vízfolyás vagy csatorna kitisztítása nemcsak az érdekeltek kérelmére, hanem a hatóság felügyeleti jogából folyólag még az érdekeltek akarata ellenére is elrendelhető. (F. M. 42663/93.)

Medertisztogatás elrendelése ellen irányuló panasz végső fokon a földmivelésügyi minister, a tisztogatási költségek kivetése ellen irányuló panasz azonban a közigazgatási biróság illetékessége alá tartozik. (F. M. 3679/98., illetve 12133/98.)

Valamely vízimunkálat érdekeltségének társulattá alakítása iránt folytatott tárgyalások során készitett ártérkimutatás oly esetben, midőn a társulat meg nem alakul s a munkálat engedélyezése kéretik vagy hivatalból elrendeltetik, újból közszemlére teendő és e kitétel elmulasztása semmiségi okot képez. (F. M. 65138/92.)

Ha az érdekeltek a fentartásra nézve sem hajlandók társulattá alakulni, a helyszini tárgyalásnál a rendszeres tisztogatás és fentartás egyéb módjai kimerítően tárgyalandók, nevezetesen, hogy a tisztogatás a községekre, testületekre vagy vállalkozókra bizassék-e és miféle biztosítékok mellett, vagy pedig ha ez a helyi viszonyoknál fogva kivihető, minden érdekelt által természetben végeztessék.

Sok esetben célszerű a fentartást a községre bizni, mely esetben az egyes érdekeltekre kivetett évi fentartási költségek a községi teherviselési kulcs szerint rovandók ki és a községi pótadóval együtt hajthatók be, miáltal sok húza-vonának eleje vétetik. (Lásd még az Á. R. 86. §-ának utolsó bekezdését a 216. lapon.)

A tárgyalás eredményéhez képest a rendszeres tisztogatás és fentartás

iránt az alispán a vízj. törv. 168. §-a értelmében határozatot hoz, melyben azonban nem engedélyezésről, hanem a törvény 40. §-ában gyökerező kötelezettség végrehajtásának irányításáról lehet csak szó.

Ezen határozat ellen a törvény 157. §-ában megállapított II-od fokú hatósághoz felebbezésnek van helye, melynek határozata ellen a meg nem elégedő fél ismét az 1896. évi XXVI. t.-cz. 57. §-a értelmében a közigazgatási biróság által eldöntendő panaszszal élhet.

Az érdekeltek a határozatnak jogerőre emelkedése után is, bármikor a fentartásra nézve társulattá alakulhatnak.

A m. kir. közig. biróság 1901. február 19-iki 3185/900. számú itéletében kimondotta azt, hogy a h. é. vasutak az 1888. évi IV. t.-cz. 4. §-a által világosan csakis az ármentesítési és vízrendezési *társulati* költségekhez való, bizonyos természetü hozzájárulás alul mentesek, tehát a vizj. törv. 40. §-a értelmében a meder és partok jó karban tartási költségeihez, úgyszintén u. a. törv. 43. §-a alapján, mint ártéri birtoktulajdonosok a vizrendezési munkák költségeihez — a mennyiben azokból közvetlen hasznuk van — bevonhatók.

41. §.

A parti birtokos saját partjainak védelmét és biztositását kő-, fa- vagy másféle burkolattal, nemkülönben a meder és part tisztítását engedély nélkül is eszközölheti, ha mindazonáltal az így foganatosított munkálatok utóbb károsaknak bizonyulnának, tartozik azokat saját költségén a hatóság kivánatára záros határidő alatt átalakítani.

Ezen szakasz, ellentétben a 42. §-al, kijelöl egyes kisebbszerű munkálatokat, melyek nem annyira új építkezésekre, mint inkább a 40. §-ban kimondott kötelezettségekre, t. i. a meder és partok jó karban tartására vonatkoznak és azoknak hatósági engedély nélkül való elvégzését a birtokosoknak lehetővé teszi; ezáltal nemcsak az eljárási költségektől menti meg őket, hanem módot nyujt arra is, hogy a baj és szükség előállta szerint azonnal intézkedhessenek.

Ezen cselekvési szabadság azonban csak azon szoros korlátok között mozoghat, melyeket a törvény megszabott. A vízfolyás partjainak a törvény által megengedett védelme czímén csakis a part erősítésére szolgáló legegyszerűbb munkálatok végezhetők, melyek a víz folyását meg nem támadják és idegen érdekeket nem sértenek (F. M. 10368/97. és 67689/97.); ide sorozhatók a partbiztosító párhuzamművek is, melyek szintén ily vízimüvek jellegével birnak. (F. M. 70893/90.), míg ellenben a sarkantyúk, a mederbe bemenő partvédek és átmetszések ki vannak zárva; nemkülönben tilos minden oly tisztogatás is, mely a megelőző állapot helyreállításán túl megy, a víznek nagyobb mélységet vagy szélességet ad, mint az az engedélyben megállapíttatott. Az ilynemű munkálatok már a 42. §. alá tartoznak s azoknak hatósági engedély nélkül való létesítését a törvény szigorúan bünteti. (184. §. 3. pont.) Partvédezeti munkálatok engedélyezése iránt benyujtott s a tárgyalás során fentartott kérelemmel szemben a hatóság a kivitelt vagy megtagadhatja, vagy azt a tervezet szerint engedélyezheti; nem áll azonban jogában oly munkálatok elrendelése, a melyek által a kitüzött cél meg nem valósíttatik. (F. M. 56300/93.)

A jelen szakaszban megjelölt munkálatok káros hatása csak a munkálatoknak megfelelő átalakítására kötelez, ellenben büntetésre jogczímül nem szolgálhat. (F. M. 89460/99.)

Jóllehet azonban ezen szakasz a part- és mederbirtokosok részére partvédművek létesítéséhez jogot ad, az egyúttal kötelezettség alapjaként nem szolgálhat (F. M. 65695/94.), mert saját birtokának védelme érdekében munkálatok telje-

sítésére senki sem kötelezhető, s hogy valaki birtokát a rátóduló vagy támadó vizek ellen védheti, nem kötelezettség, hanem jog.

Engedély nélkül létesített partvédezetnél első sorban az vizsgálandó meg, vajjon a vízj. törv. 42. vagy 41. §-ának hatálya alá tartozik-e, minthogy a szerint az eljárás is különböző. Első esetben az iratok a főszolgabiróhoz, mint elsőfokú vízrendőri hatósághoz teendők át, ki a vízimüvek azonnali eltávolítása iránt minden további műszaki adat bekövetelése nélkül intézkedik, esetleg pedig s a mennyiben az érintett érdekek a sürgős eltávolítást nem igényelnék, vagy pedig ha a vízimű létesítése még a törvény hatályba léptét megelőző időre vihető vissza: a vízimű tulajdonosának rövid záros határidő kitüzésével módot nyujt arra, hogy vízimüvének fentartásához kellő eljárás mellett, a törvényes jogalapot megszerezhesse. A második esetben ugyancsak a törvény 177. §-ában megjelölt hatóság illetékes eljárni, mely a panaszló fél részéről bemutatott adatok kellő mérlegelése és a felek jelenlétében való letárgyalása után a partvédezet fentartásának vagy eltávolításának kérdésében dönt (lásd a 9066/97. sz. F. M. rendeletet).

A jelen szakasz alá tartozó munkálatok engedélyezési eljárás nélkül lévén felállíthatók, azon esetben, ha károsaknak bizonyulnának, megigazításuk vagy eltávolításuk elrendelésére akár magánpanaszra, akár hivatalból a vízrendőri hatóság illetékes (F. I. és K. M. 886/89.), melynek határozata az alispánhoz felebbezhető. Az alispánnak határozata ellen az 1896 : XXVI. t.-cz. 54. §-a értelmében a közigazgatási biróság által elbirálandó panasznak van helye.

42. §.

A víz használatára, szabályozására vagy az az által okozható károknak megszüntetésére szolgáló mindazon munkálatok, a melyek a víz természetes lefolyását akadályozzák vagy megváltoztatják úgy nemkülönben azok, a melyek idegen területen létesíttetnek, avagy idegen érdekeket érintenek, valamint ezen munkálatokon eszközlendő átalakítások — a mennyiben azok az engedélyokirat határozatainak nem teljesen felelnek meg — hatósági engedély alá esnek.

A jelen szakasz ugyanazon tilalmakra vonatkozik, melyeket az 1840. X. t.-cz. 1. és 5. §-a, nemkülönben az 1874 : XI. t.-cz. 2. §-a megállapít. Nevezetesen a jelen szakasz szerint is tiltva van :

a vizeknek természetes lefolyását és lefolyhatását másnak kárával akármely módon és alakban gátolni és akadályozni ; a vizek kártételeitől való védelem céljából önhatalmulag, az illető érdekeltek meghallgatása és az illetékes hatóság engedélye nélkül a víz medrét mélyíteni, a víznek más irányt adni vagy csatornák nyitása és mélyítése által nagyobb mennyiségű lefolyást előidézni, amennyiben ezáltal a víz idegen határra vagy másnak birtokára bocsáttatik vagy az oda befolyó víz tömege szaporíttatik, valamint másfelől a víz természetes lefolyását nehezítő vagy megakadályozó töltéseket vagy gátakat készíteni.

Sőt a jelen szakasz e tekintetben még a fentebbi törvényeknél is szigorúbb, a mennyiben az 1874 : XI. t.-cz. 3. §-át nem tartja fenn. E szerint nem tekintendők tiltott műveknek a rendes szántás vagy fogasolás által képezett barázdákon való vízlebocsátás, valamint vízmentén a partoknak emelése, ha ezáltal a folyammedernek képessége nem változik ; úgyszintén nem tekintetik tiltott

műnek a birtok vagy birtokrésznek olyan körülárkolása, mely által a víz rendes lefolyása változást nem szenved.

Hogy a vízjogról szóló 1885 : XXIII. t.-cz. ezen intézkedések felvételét mellőzte, ez azért történt, mert nem akarta, hogy a szántásból eredő barázdák, határárkok stb. örve alatt oly munkálatok létesíttessenek, melyek valóban károsak.

A jelen szakasz intézkedése nemcsak a hatósági rendelkezés alatt álló, tehát közvizekre, hanem a magánvizekre is kiterjed (13. §.), mert a hatósági engedély szükségessége nem a vizek minősége szempontjából, hanem a vizeknek mások érdekeire gyakorolt hatásából birálandó el. (F. M. 61610/97.)

Ha a vízelvezetés idegen érdekeket nem érint, saját területen történik s az elvezetett viz is ott használtatik fel, a 42. §-ba ütköző kihágás esete nem forog fenn (F. M. 41045/901.); ellenben a birtokos saját területén sem létesíthet hatósági engedély nélkül oly munkálatokat, a melyek a csapadékvizek természetes lefolyását mások kárával módosítják (F. M. 35505/901.) és bármily csekélységek legyenek is ezen munkálatok, a jelen szakasz értelmében előzetes hatósági engedélyt igényelnek. (F. M. 64103/901.)

A víz természetes lefolyására szolgáló régi medernek kitisztogatása, a nélkül, hogy ezáltal a régi állapot megváltoztattatott volna (F. M. 76600/900.), valamint azon eset, ha a vízimunkálatok nem módosíttatnak s csupán a víz használatának célja változik (F. M. 75364/94.), kihágásnak ép oly kevésbbé minősíthető, mint valamely vízimünek újjáépítése vagy kijavítása, ha az az engedélyokirat határozmányaitól vagy engedélyokirat hiányában az előző állapottól el nem térő módon foganatosíttatik. (F. M. 70411/92.) S valamint az árok csak addig vízimű, mig abban vízfolyás van és általa valamely vízfolyás módosíttatik (F. M. 6907/98.), úgy töltések létesítése is tiltott műnek csak az esetben minősíthető, ha a víz természetes lefolyásának útjában emeltetett (F. M. 70700/93.) s mindkettő csak azon részükben képezik betömetés, illetve eltávolítás tárgyát, a mely részükben vizet vezetnek, illetve a vízfolyást tényleg feltartóztatják. (F. M. 83211/95.)

Árokásás miatt vízrendőri kihágás vétsége tehát csak akkor követhető el, ha az árok vízvezető képessége feltétlen beigazolást nyer. (F. M. 84130/95.)

Ha gazdasági célból létesített árkolás vagy töltés a vizet lefolyásában nem módosítja és ez a rendőri eljárás során kitünik, a munkálat létesítője a vízjogi engedélyezés kérelmezésére nem szorítható. (F. M. 9104/93.) Szekerezés és csapásolás megakadályozására létesített árok vízvezető képességének megszüntetése, valamint vízpartnak a vízfolyás megváltoztatása nélkül végzett kiigazítása (a mennyiben pl. a betömés csak a part bemélyesztését szünteti meg) hatósági engedélyt nem igényel és így vízrendőri kihágásnak nem minősíthető. (F. M. 35749/900. és 58262/92.) Anyaggödör vízimunkálatnak szintén nem tekinthető, miért is annak betömése a vízrendőri hatóság rendelkezési jogkörébe nem tartozik. (F. M. 26709/98.)

Nyúlgátak létesítésével kihágás követtetik el, ha a helyzeti viszonyok által megdöntetik, hogy nem árvízmentesítés czéljából, hanem valamely szomszédos birtokon összegyülemlő vizek szabad szétterülésének megakadályozására emeltettek, mert ez utóbbi művelet csak hatósági engedélylyel létesíthető. (F. M. 6052/94.) Védtöltés megrongálására azonban nem szolgálhat mentségül, hogy az a kihágásban vádolt nevére telekkönyvezett birtoktesthez tartozik, mert idegen érdekeket is érintő vízimunkálatok önkényes megváltoztatása hatósági engedély nélkül átalában tilos. (F. M. 8578/94. és 6421/95.)

Vízlefolyási viszonyok megváltoztatása hatósági engedély nélkül még birtokvédelmi célból sem eszközölhető. (F. M. 55981/900.)

A hatósági engedélyt magánosok beleegyezése vagy szerződéses jog nem pótolja. (F. M. 66893/901. és 76792/901.) Hasonlóképpen tagosítási egyezségek vagy birói itéletek, községi képviselőtestületeknek bizonyos munkálatokra vonatkozó határozatai a kivitel módozataira nézve, a jelen szakaszban előirt

hatósági engedély nélkül szintén végre nem hajthatók. (F. M. 20885/94. és 35419/96.)

Érdekeltek felhatalmazása vagy megegyezése valamely vízhasználatra nézve a hatósági engedélyt nem pótolhatja, mert vízimüveknek engedélyezésére csakis az illetékes hatóság jogosult (F. M. 58273/97.), egyezség tárgyát pedig csakis a költségekhez való hozzájárulas vagy a kártalanítás kérdése képezheti. (F. M. 60781/98.)

Azon körülmény, hogy a telektulajdonos a hatósági engedély megszerzését szerződésszerüleg magára vállalta, de ezen kötelezettségnek meg nem felelt, csupán magánjogi követeléseknek s a mulasztásból származott károsodás megtéritési kötelezettségének képezheti alapját, nem szolgálhat ellenben alapul a kihágást elkövetett egyén felmentéséhez. (F. M. 58110/93.)

Társulat vízjogi engedélyezésre szoruló munkálatok kivitelére engedélyt helyettesítő felhatalmazást nem adhat (F. M. 47370/94.), miért is társulati vízimunkálatoknak választmányi határozaton alapuló, azonban hatósági engedély mellőzésével történt megkezdése törvénytelen cselekményt képez s az engedély kieszközlésének elmulasztóját büntetőjogi felelősség terheli. (F. M. 21840/94.)

Valamely malomnak üzemben tartásához szükséges vízhasználatra vonatkozó engedély malomregale-jog gyakorlására fel nem jogosít; viszont azonban malomregale-jog alapján sem lehet vizhasználatot gyakorolni. (18. §.) (F. M. 49979/96.)

Hatósági engedély nélkül létesített vízimüvek ellen az ellenőrzést gyakorló hatóság (177. és 178. §§.) hivatalból is tartozik eljárni (F. M. 17264/95.); a hatóságnak azonban csak ahhoz van joga, hogy a törvényes alap megszerzésének elmulasztása esetén az ily alap nélkül fennálló vízimüvet megsemmisíthesse, nem pedig arra, hogy a tulajdonos akarata ellenére a törvényesítés adatait beszerezze (F. M. 102791/900.) vagy őt az engedélyezés kérelmezésére kötelezze (F. M. 56922/94.); ez egyeseknek nem kötelezettségét, hanem jogát képezi, minélfogva az engedélyezés kérelmezésére sem büntetés terhével, sem a büntető eljárás meginditásának kilátásba helyezésével nem szorithatók, minthogy a vízimünek káros hatása esetén a hatóságnak a káros hatás megszüntetése módjában és jogában áll. (F. M. 34276/94. és 39751/95.)

Az engedélyezés kérelmezése csupán más terhes rendelkezés függőben tartásának feltétele gyanánt irható elő (F. M. 56922/94.); régi, de törvénytelen fennállású vizimüvekkel szemben tehát helyesen akkor jár el a hatóság, ha kimondja, hogy ha az illető vízimütulajdonos a vízhasználat engedélyezéseért a megállapitott határidőig nem folyamodnék, úgy vízimüveinek sorsa iránt a hatóság fog intézkedni (62624/900.), mert ha a hatóság engedély nélkül létesített vízimü törvényesitésére módot is nyujt, intézkednie kell azon esetre is, ha a törvényesítés kérelmezése elmulasztatnék. (F. M. 50249/901.)

Tényleges állapotoknak megváltoztatása csak hatósági engedély alapján lehetséges, még az esetben is, ha a tényleges állapot törvénytelenül tartatik fenn, minthogy közvetlen intézkedési jog ily állapotokkal szemben is csak a hatóságot illetheti meg; az előző helyzet visszaállitását azonban jövőben létesítendő munkálatoktól függővé tenni nem lehet. (F. M. 27900/95., illetve 82113/98.)

Engedélyezett munkálatok megváltoztatása, valamint megszünt vízhasználatok újabb igénybevétele csakis a jelen szakaszban említett hatósági engedély mellett foganatosítható. (F. M. 67102/93.)

Ha valaki kétséget táplál az iránt, hogy valamely általa végrehajtani szándékolt munkálat a jelen szakasz hatálya alá tartozik-e vagy sem, legcélszerübb, ha erre vonatkozólag a törvény 161. §-a értelmében kérvényt ad be a hatósághoz; a mennyiben a munkálatra hatósági engedély nem szükséges, az vele — kérvényének visszaadása mellett — közöltetik.

E szakasz áthágóját a törvény 184. §. 3. pontja 300 frtnyi (600 K.) pénzbüntetéssel sujtja.

43. §.

Ha vízrendezési és lecsapolási munkálatok által idegen földbirtok értéke növekednék: — a munkálatok létesítője jogosítva van az illető terület birtokosától a munkálatok haszonaránylagos viselését követelni.

E követelés a munkálat befejezésétől számított 5 év alatt elévül.

A hozzájárulás kötelezettségét és mérvét a hatóság állapítja meg.

A törvény ezen intézkedése egymástól több, egészen különböző esetekre nézve találhat alkalmazást. Mindenekelőtt valaki saját birtokán létesíthet oly vízrendezést, melyből másnak is haszna van, pl. ugyanazon árok az idegen terület vizeit is levezeti.

De létesíthet valaki egymaga is oly munkálatot, melyet tulajdonképpen többnek kellene végeznie, a többiek azonban ahhoz önként hozzájárulni nem akarnak, társulat alakítása pedig bármi okokból nem lehetséges; ily esetben a terület szerinti kisebbség is végrehajthatja az illető vízrendezést és utólag vonhatja be a többi érdekeltséget. De végezhet ily munkálatot a terület szerinti többség is, az előzetes bevonást azonban bármi okból mellőzni kivánja; vagy a munkálat végrehajtásánál figyelmen kivül hagyatott, hogy abból másoknak is haszna támadt, a mi csak utóbb tünt ki.

Ha valamely munkálat költségeihez a hozzájárulás megtagadtatik, a munkálat létesítője a közgazgatási hatóságnál kérheti, hogy az idegen terület birtokosa arra köteleztessék. Ezen költségekhez való hozzájárulás megállapítása az engedélyezési formák szerint történik oly különbséggel, hogy a közigazgatási bizottság határozata ellen nem a földmivelésügyi ministernél, hanem a közigazgatási bíróságnál keresendő a jogsegély. (F. M. 17603/97.)

Az 1896: XXVI. t.-cz. 57. §-a értelmében ugyanis a „közigazgatási bizottságnak azon határozata ellen, melylyel az idegen földbirtok tulajdonosát a vízrendezési és lecsapolási munkálatok folytán birtokában előállott értéknövekedés esetében, a kérdéses munkálatok költségeinek haszonaránylagos viselésére kötelezi: a közigazgatási bíróság által eldöntendő panasznak van helye".

L. a 40 §. ide vonatkozó megjegyzéseit is.

Valamely vízimunkálat terheihez mindenki csak a haszon és az érdekeltség arányában köteles hozzájárulni. (Közig. Bír. 2284/98.) Ha a már létező régi műnek költségei kimutatva nincsenek, az ezen költségekhez való hozzájárulás hatóságilag meg nem állapitható. (F. M. 10423/97.)

Az engedélyezési kérdés jogérvényes elintézése előtt, az ezen kérdés elintézése szerint alakuló hozzájárulási kérdés el nem birálható. (F. M. 61351/901.)

A jelen szakaszban említett haszonaránylagos hozzájárulás megállapítása egyike a legnehezebb és egyúttal a legproblematikusabb feladatoknak; hogy ez azzá lesz, annak főoka abban keresendő, hogy a kérdés rendszerint nincsen kellőleg előkészítve. Váratlanul kerül a hatóság elé, adatok híján szükölködnek a folyamodók. Ezen bajokon segítendő, az lenne a leghelyesebb eljárás, ha a vízrendezési vagy a lecsapolási munkálatok létesítője, ki később idegen birtokok tulajdonosait a haszonaránylagos hozzájárulásra bevonni szándékolná, már a munkálat foganatosítása előtt hatóságilag megbecsültetné a bevonandó terület értékét és megállapíttatná annak régi állapotát. A munkálatok végrehajtása után foganatosítandó újabb hatósági megállapítás nyujtaná az igazi haszonaránylagos bevonhatás kulcsát.

44. §.

Ha vízrendezésnél és lecsapolásoknál az tünnék ki, hogy az e végre készült munkálatok felhasználásával más területek is javíthatók, az ily területek birtokosai a vállalatba való fölvételüket a 37. §-ban elősorolt feltételek mellett követelhetik.

L. a 37. §. megjegyzéseit.

Az 1896: XXVI. t.-cz. 57. §-ának 3. pontja szerint „a közigazgatási bizottságnak azon határozata ellen, melylyel valamely érdekeltnek a már létező munkálatok, valamint fentartásuk s a rajtuk szükséges változtatásoknak költségeihez való hozzájárulását elrendeli", a közigazgatási bíróság által eldöntendő panasznak van helye. A vízrendezési munkálatok célja lévén, hogy az azokból eredő előnyök minél szélesebb körre kiterjesztessenek, a vízj. törvény feljogosítja azokat, akik már létező vízrendezési vagy lecsapolási munkálatok felhasználásával ingatlanaikat javíthatják, hogy az ilyen, már fennálló vállalatba való felvételüket a vízj. törv. 37. §-ában felsorolt feltételek mellett követelhessék. A vállalatba való felvétel és az ebből folyó költséghozzájárulás megállapítása felett fog tehát a közigazgatási bíróság végérvényesen dönteni.

45. §.

Országos határt képező, valamint hajózható és tutajozható folyók szabályozását, azok medrének tisztítását és partjainak védelmét az állam bármikor eszközölheti.

A 40. §. megjegyzéseiben már említtetett, hogy a jelen szakasz miért mondja ki az állam jogát csak permissíve s miért nem kötelezi az államkincstárt a hajózható folyók fentartására. Ha ezen kötelezettség a törvény által kötelezőleg mondatnék ki, az államra egyszerre oly teher hárulna, mit elviselni képtelen volna.

A hajózható folyóknál azonban főszempont lévén a hajózás és a szabad forgalom érdeke, természetesen első sorban az állam fog mindent elkövetni, hogy ezen érdek meg is védessék. Ezért ma, úgy mint eddig is, az állam gondoskodik, hogy a mederből a hajózási akadályok eltávolíttassanak s a meder, valamint a partok jó karban tartassanak. Ezen jó karban tartás azonban még legtöbb hajózható folyóinknál csak a legszerényebb igényeket elégítheti ki, miután tökéletes csak azon esetben volna ezen munka, ha előlegesen valamennyi folyó szabályoztatnék, ez azonban csak a távol jövő kérdése.

Mindamellett is, ha az állam oly partvédelmi művet létesít, melyből a parti- vagy távolabb eső birtokosnak szintén haszna van, azokat a haszonaránylagos hozzájáruláshoz a törvény VI. fejezetében és az Á. R. II. fejezetében (185. lap) szabályozott eljárás mellett bevonhatja, természetes, hogy ilyenkor a haszonaránylagosság kérdése nem az állam által viselt költségek szempontjából, hanem a parti birtokosra vagy más érdekeltre nézve mutatkozó tényleges haszon szempontjából bírálandó meg, mert nagyon sokszor egy, az állam által több százezer forint költséggel létesített partvédő műből a parti birtokosra vagy más érdekeltre háruló haszon alig képviselhet pár száz forintnál többet.

A vám- és kereskedelmi szövetség tárgyában Ausztriával létrejött egyezség (1878. évi XX. t.-cz., melynek hatályát az 1887: XXIV., továbbá az 1899: XXX. t.-cz. fentartja) VII. czikke többek közt azt is meghatározza, hogy mindazon belső vizeket illetőleg, melyek folyásukban mindkét állam területét érintik, a hajózásra, a folyamrendőrségre, javításra, vagy jó karban tartásra nézve egyetértő eljárás fog követtetni, s valamennyi belső vizeknek hajók- vagy talpakkal

való használatára nézve a két államterület lakói teljesen egyenlő bánásmódban fognak részesülni.

Az országos határt képező folyóknál előforduló vízi kérdéseknél követendő eljárást meghatározó és az 1888. évi XIV. törvényczikkel beczikkelyezett Magyar-Román határegyezmény alapján kiadott határőrizeti utasitást (10—23 §§.), nemkülönben a földmívelésügyi ministernek a horvát bánnal egyetértőleg 1902. évi 18571. sz. a. kiadott körrendeletét lásd a II. k. 271. és az I. k. 389. lapjain.

Az ország határán átfolyó vizeken előforduló engedélyezési vagy vizrendőri ügyek tárgyalásánál a hatósági szakértői díjfelszámithatásáról szóló 48758/1903. szám. F. M. rendeletet lásd a 444. lapon.

46. §.

Ha az államkezelés alatt álló hajózható folyók mentén keletkezett társulatok a folyók szakadozó partjait saját érdekükben biztosítani akarnák, s az e végett szükséges építkezéseket a közmunka- és közlekedésügyi minister által jóváhagyott tervezet szerint létesitenék, ezen építkezések költségeihez, amennyiben azok a hajózás céljainak előmozdítására is alkalmasak, az államkincstár legfölebb egyharmad részben hozzájárul.

1889. évi junius hó 15-étől kezdve a közmunka- és közlekedésügyi minister helyett a földmívelésügyi minister értendő.

Államkezelés alá tartoznak:

a *Duna* Dévénytől Orsováig az összes mellékágakkal;
a *Tisza* Ugocsa vármegye felső határától a torkolatig;
a *Dráva* egész hosszában;
a *Száva* Capragtól a torkolatig;
a *Kulpa* Károlyvárostól a torkolatig;
a *Temes* a karánsebesi vasuti hidtól a torkolatig;
a *Béga* folyó és csatorna a facseti közúti hidtól a torkolatig a tápláló és árapasztó csatornával együtt;
a *Szamos* Szatmár vármegye felső határától a torkolatig:
a *Bodrog* egész hosszában;
a *Kettős- és Hármas-Körös* a Fehér- és Fekete-Körös egyesülésétől a Tiszáig:
a *Fehér-Körös* a bokszeg-beéli közúti hidtól a Fekete-Kőrössel való egyesüléséig;
a *Fekete-Körös* a görbedi patak beömlésétől a Fehér-Körös beömléséig;
a *Sebes-Körös* nagyváradi alsó vasuti hidtól a Kettős-Kőrösig;
a *Maros* Hunyad vármegye alsó határától a Tiszáig.

A törvény 40. §-ánál már ezen szakaszra is tekintettel voltunk s itt csak azt jegyezzük meg, hogy az állam egy harmadrészben való hozzájárulásának feltétele, hogy a szándékolt építkezés terve a földmívelésügyi minister által előlegesen jóváhagyassék, és hogy az építkezés a hajózás céljainak megfeleljen. Ha azonban egyik vagy másik feltétel hiányzik, a hozzájárulás az állam részéről megtagadható és a hatóság az állam ezen kötelezettségét ki nem mondhatja.

A közigazgatási bíróságról szóló 1896. évi XXVI. t.-cz. 57. §-ának 1. pontja ezen szakaszra is kiterjed. Lásd az e tárgyban a törvény 40. §.-ának vonatkozó megjegyzéseiben mondottakat.

A társulati és állami partbiztosításokra vonatkozólag igen kiterjedt és kényes viták folytak különösen a *Tisza folyóra* vonatkozólag, a melyeket részletesen a tiszai törvénynél (1884: XIV: t.-cz. 1. §.) fogunk tárgyalni. (L. a II. k. 1. lapján.)

47. §.

Ármentesített területeken az ártéri birtokosok, illetőleg a vízrendezésre alakult társulatok gondoskodni tartoznak arról, hogy a magasabb területekről lefolyó eső- és hó-, valamint talajvizeknek lefolyása biztosíttassék.

A jelen szakaszból felmerülhető számtalan kérdésekben az Á. R. 1. §. 6. pontja szerint (183. lap) harmadfokban a közm.- és közl. minister, illetve 1889. évi junius hó 15-étől a földmívelésügyi minister illetékes.

Ezen szakasz kevésbé szigorú, mint az 1879. évi XXXIX. t.-cz. 23. §-a, mely kimondta, hogy a belvizeknek lefolyása a munkálatok által ne akadályoztassék és azok számára *ugyanannyi és oly lefolyás biztosíttassék, a mennyi és minő a szabályozás előtt volt.* A hatályon kívül helyezett törvény most idézett szakasza ugyan a szoros jog szempontjából helyesebb, mint a 47. §., azonban azon szakasz megtartása mellett vízrendezés egyátalán lehetetlen lett volna, miért már az új törvény előtt is a gyakorlat olyan magyarázatot adott az említett határozatnak, mint az az új törvénybe felvétetett, t. i., hogy a munkálatok létesítői a magasabb területekről lefolyó eső-, hó- és talajvizek lefolyásának biztosításáról gondoskodni tartoznak, de nem kötelesek a szabályozás előtti lefolyást biztosítani. Ezen biztosítás legfőként abból áll, hogy a töltések mögött keletkező vizek lefolyására az ármentesítő társulatok tartoznak a kellő számú és méretű zsilipeket felépíteni.

Ezen, a töltések mögött, az ármentesített területen jelentkező vizek azok, melyeket *belvizeknek* nevezünk.

Az 1874: XI. t.-cz. 1. §-a a belvizeknek teljesen ferde fogalmát és értelmezését adta, a mikor kimondta, hogy: belvizek nevezete alatt átalában minden fenekló vagy felfakadó, egyes földterületeket állandóan vagy időszakonkint elborító vizek értetnek.

Ezen meghatározás szerint nemcsak a Balaton, a Fertő és az összes tavak és mocsarak a belvizekhez tartoznának, hanem még a Tátrában fekvő hegyi tavak, sőt a legmagasabb sziklacsúcsokon előálló pocsolyák is.

Ezen helytelen meghatározás és az abból eredt számos bonyodalom birta a vízjogi értekezletet arra, hogy a belviz fogalmát teljesen elejtse.

Belvíz a szó szoros értelmében csak ott létezhetik, a hol ármentesített területek vannak, a hol a töltések a vizeknek mindenkori szabad lefolyását megakadályozzák; fensíkokon támadó és onnét a befogadó medencébe szabadon lefutó vizek nem tartoznak a belvizek közé, valamint a mocsarak, posványok sem, ha nem ármentesített területen vannak; a belvizek tehát mindenkor emberi ténykedés által, vagyis mesterségesen állíttatnak elő és csakis ezen vizekre vonatkoznak a törvény jelen és 48. §-a.

Ezen vizek lefolyásának biztosítására az a hibás elv fejlődött ki a régi gyakorlatból, hogy elegendő a zsilipeket a természetes erek fenekével egy színbe helyezni és méreteit is csak olyképen megállapítani, hogy közvetlenül a töltés mögött elterülő víztömeget vették számításba. Azonban nem szabad tekintet nélkül hagynunk, hogy az ármentesítés a töltések között a víz színét rendszerint emeli és így a lefolyást nehezíti, hogy a töltésezés előtt a vizek nemcsak oly keskeny nyiláson, hanem nagy szélességű ereken és fokokon folyhattak le, hogy a töltésezés előtt a fakadó és szivárgó vizek ismeretlenek voltak, miért is a zsilipek méreteit a mentesített területek legmélyebb pontján és a zsiliphez tartozó vízgyűjtő terület összes kiterjedése szerint kell megállapítani.

Ezen mulasztásnak tudható be az a sajnos körülmény, hogy a legtöbb lefektetett zsilip nem elég mélyen építtetett és mikor a belvizeket rendszeres árokhálózattal össze akarták gyűjteni és a folyóba bevezetni, — a régi zsilipek elégtelensége tűnt ki és ez által nemzetgazdasági kár állott elő, a mennyiben

csekély költségtöbblettel mélyebbre lehetett volna a zsilipet építeni. A vizjogi törvény életbeléptetése a zsilipméretek megállapitásánál és azok elhelyezésénél az eddig követett régi hibás gyakorlattal szakítva, üdvös eredményeket biztositott.

De nemcsak a tulajdonképeni *belvizek levez·tésére* vonatkozik a jelen szakasz rendelkezése, hanem kiterjed az u. n. *külvizek elvezetésére is*, melyek akár patakok, akár egyéb vízfolyások alakjában jelentkeznek. A külvizek természetét az állapí ja meg, hogy keletkezési helyük az *ármentesített területen kívül*, magasságilag pedig a *fölött* fekszik, úgy hogy az ilyen külvizeknek elvezetéséről, ha valahol nagyobb mennyiségben jelentkeznek, *nyílt csatornák* útján kell gondoskodni. Az utóbbi időben számos ily nyilt csatorna épült; nevezetesen a Kék-Kálló, a Lónyay, a Dongéri, a Linka-Birda, a Fekete-Körösi társulat u. n. Felfogó csatornája, a bácsi-tiszai-társúlat Csikéri csatornája, a Csohos-éri nyilt csatorna és így tovább.

Az ármentesítő társúlatok ugyanis nem tesznek azzal eleget feladatuknak, ha csak a főfolyó ellen védelmezik meg az érdekeltek területeit, hanem éppen olyan joggal követelhetik, hogy az egyéb külvizeket is rendezzék; mert ezek jogilag és műszakilag a folyóban lefolyásra jutókkal teljesen azonos természetűek. Ugyanezért a földmívelésügyi minister több vitás eset alkalmából kötelezte a társulatokat, hogy *külvizeiket mint ármentesitő társulatok* még abban az esetben is rendezzék, ha a belvizek rendezését nem tették is még feladatukká.

Árvédelmi töltéseknek az összegyülemlett belvizek levezetése céljából szükséges átvágatását a társulatok saját hatáskörükben teljesítnetik. Ha a társulat és az érdekeltek között erre nézve nézeteltérés merülne fel, vagy közvetlen megkeresésre is, az intézkedési jog az I. fokú engedélyező hatóságot illeti meg, ki az érdekelt társulat és a hatósági szakértő meghallgatásával, a kérelem felett határoz. Az I. fokú határozat ellen fokozatos felebbezésnek van helye. Minden esetben, midőn az átvágás elrendeltetik, az a társulat által eszközlendő. (F. M. 20143/95.)

48. §.

Ármentesített területek birtokosai, illetve a vízrendezésre alakult társulatok azonban követelhetik, hogy a töltések mögött, nemkülönben az ármentesített területeken kívül keletkező eső-, hó- és talajvizeknek lefolyása mindaddig fokozatosan elzárassék, míg a folyó vízállása a leeresztést meg nem engedi. A leeresztést azonban ekkor is csak a hatóságilag megállapitott sorrendben szabad eszközölni.

Ezen rendelkezés keresztülvitele s különösen az ehhez szükséges műszaki munkálatok idejekorán való elkészítése iránt az érdekeltek kérelmére az illetékes hatóság haladéktalanúl intézkedni tartozik.

Hogy a vizek kiöntései elleni védekezés egyátalán értékkel bírjon és eddig nem használt területek legyenek a kulturának megnyerhetők, a vízjogi törvénynek sok oly tételt kellett elfogadni, mely első tekintetre az absolut joggal ellenkezik. Ilyen a 47. §. intézkedése és ilyen a jelen szakasz határozata is, mert mindezek azon elvben összpontosulnak: „megvédeni bizonyos olyan területeket a vizek kártételei ellen, melyek azelőtt nem voltak megvédve".

A törvény ezen védelmének azonban terhes előfeltételei vannak, t. i. az, hogy a vízárnak kitett területek az érdekeltek által első sorban a víz áradásai

ellen töltésekkel láttassanak el, másodszor pedig, hogy az ilyen területek mögött keletkező vizek lefolyása biztosíttassék. S ha mindez megtörtént, csak akkor engedi meg a törvény, hogy ha a folyóvíz állása olyan nagy, hogy abba az ármentesített terület mögött keletkező vizek többé lefolyást nem találhatnak, hanem az ármentesített területet öntenék el, az ártér mögötti vizek lefolyása fokozatosan elzárassék és ezen vizek rendre bocsáttassanak le, úgy, hogy azoknak az ármentesített területeken okozott károk nélkül legyen lefolyásuk. A 48. §. tehát *hátulról való árvédelmet szentesít*, miért is ezen szakasz *nem alkalmazható az ártérben fekvő birtokosok egymásközti belső villongásainál*, hanem csak oly esetekben, hol egész társulatok vannak a hátulról jövő eső- és hóvizektől veszélyeztetve, ilyenek voltak pl. Szeged vidékének védelme a halasi, félegyházai homokdombokról lefutó vizek ellen, a Kék-Kálló vidékén végzett eltömések a Berettyó-szabályozó társulat érdekében stb., vagyis ezen szakasz az árvédelemnek kiegészítése és mint ilyen az Á. R. 1. §-ának 6. pontja értelmében (183. lapon) a volt közmunka- és közlekedési minister illetékességéhez tartozott. Ma már azonban, és pedig 1889. évi junius hó 15-ike óta, ezen ügyek épúgy, mint az összes belvízi perek, a földmívelésügyi minister hatáskörében csoportosítvák és csupán a hatósági szakértők: a folyam-, illetve kulturmérnöki hivatalok jelző határkövei immár a két ministerium régi illetékességi hatásköreinek. (Lásd még a m. kir. országos vízépítési igazgatóság, folyam- és kulturmérnöki hivatalok szervezeti szabályzatát.)

A magasabban fekvő birtokokra a törvény ez intézkedése tagadhatlanul hátrányos, de miután az elzárás nem egy helyen, hanem a szükséghez képest több helyen történik, az egyes birtokosokat sujtó hátrány nem oly káros, mintha a törvény a mindenkori feltétlen levezetést szentesíti, mert ez esetben árvédelmi társulat alig keletkezhetik és rendkivül nagy területek örökké míveletlenül fognának maradni.

Ezen jogot azonban a törvényhozás sem szándékozott feltétlenül érvényesíteni, mert a 48. §. nem alkalmazható nyilt és folytonos folyással biró vízfolyásokra, miután ezeknél a mindenkori lefolyás feltétlenül biztosítandó, azért a szakasz intézkedése csak az eső-, hó- és talajvizekre értendő.

Továbbá ezen eljárás csak a hatóságilag engedélyezett lefolyásoknál nyerhet alkalmazást, míg az u. n. törvénytelen csatornáknál nem, mert ezek mindenkor eltömendők és pedig minden hosszadalmas eljárás mellőzésével a törvény 177. §-ában megnevezett hatóság által, kivéve, ha 1886. évi január hó 1. előtt keletkeztek, azóta háborítlanul fennállottak és a törvény 189. §-a alapján jogosságuk elismertetett, mely esetben azokra is a fokozatos elzárás elve alkalmazandó.

A fokozatos eljárás csakis árvíz tartamára és a mentesített ártér érdekében igénybevehető kivételes eszköz, melynek fogalma alá valamely egyes birtok megvédése céljából létesített állandó kereszttöltés nem sorozható. (F. M. 36902/92.)

A fokozatos elzárásnál szem elől nem tévesztendő, hogy csak azok a területek jussanak viz alá, melyek azelőtt is víz alatt állottak és csak oly mértékben, mint az a töltések építése előtt fenállott; miért is a fokozatos elzárás tervének részletesen ki kell terjeszkednie az *egyes elzárások magasságaira* és az ezek által *elborítás alá kerülő területek nagyságára* illetőleg kiterjedésére.

A fokozatos elzárás csak egy kényszereszköz addig, míg a társulat vizeinek levezetéséről akár nyilt csatornák építésével, akár szívattyútelepek felállításával nem gondoskodik.

A legtöbb társulat, melynek belvízrendezése ezen rendszerre volt alapítva, u. m. a beregi, a bodrogközi é. i. t., mihamarabb átlátták, hogy ez nem felel meg az okszerű gazdálkodás igényeinek és áttértek vagy a nyilt levezetésre vagy a szívattyúzásra.

Oly mesterséges vízvezetésnél, melynél a lefolyás a befogadó bizonyos víz-

állásnál megszüntetendő, a belvizeknek tározásáról, illetve fokozatos visszatartásáról a csatorna létesítője tartozik gondoskodni. (F. M. 49368/95.)

Töltések mögött levő árterületen létesített gátaknál sem lehet azonban azok fentartásánál a fokozatos elzárás jogára hivatkozni, ha ezen elzárások az egész lefolyási vonalon megállapítva nincsenek (F. M. 59,722/96.)

Oly esetben, hol egy felsőbb birtokos saját belvizeit egy, a többi birtokosokkal közös csatornába csatornázás által szándékozik bevezetni, az alantabb fekvő többi birtokosok pedig belvizeiknek gyorsabb lefolyása tekintetében mit sem szándékoznak foganatositani, s midőn egy felette kivánatos s az összes belvizes területekre kiterjedő, összefüggő, rendszeres belvízrendezés nem hajtatik végre, nem lehet ugyan egyesek által tervbe vett részleges belvízrendezést megakadályozni, de szükséges a fokozatos vízelvezetés elvét lehetőleg alkalmazni, mi legcélszerűbben vizgyűjtő tartánynyal történhetik, mely oly nagy legyen, hogy az egész terület káros vizeit befogadhassa. A kiürítés csak akkor történhessék meg, ha alsóbb terület vizei már lefolytak a közös csatornába, viszont a kiürítés csak oly nyláson át történhessék, amelyen csak annyi víz folyhatik ki, hogy a levezető közös csatorna azt képes legyen befogadni és elvezetni. (F. M. 58,176/91.)

A közigazgatási biróságról szóló 1896. évi XXVI. t.-cz. 57. §-ának 4. pontja értelmében a közigazgatási biróság által eldöntendő panasznak van helye a közigazgatási bizottságnak azon határozata ellen, melylyel a töltések mögött nemkülönben az ármentesített terüle eken kívül keletkező eső-, hó- és talajvizek lefolyásának fokozatos elzárására és leeresztésére hatóságilag elrendelt munkálatok költségeihez való hozzájárulás kötelezettségét és mértékét eldönti.

49. §.

Töltések közé fogott folyóknál a töltések közti előtéren a müszakilag megállapított megfelelő normál szélességben, nemkülönben a fakadó és szivárgó vizek ellen való védelemre szükséges területeken csak a közmunka- és közlekedésügyi minister által rendeleti úton megállapított müvelési módok alkalmazhatók.

Ha a rendelet kibocsátása előtt más művelési módok voltak alkalmazva, s ha különösen — a közmunka- és közlekedésügyi minister által műszaki közegei véleménye alapján megállapitandó határig a víz szabadabb lefolyásának biztositása szempontjából — az illető területnek a fáktól, növényektől és más anyagoktól való kitisztitása szükségesnek találtatnék, úgy ezen kitisztítás költségei valamint a művelési mód változásából eredő értékcsökkenés azok által téritendők meg, a kiknek érdekében ez intézkedés történt.

A kivágott fák és más anyagok azonban az illető terület tulajdonosát illetik.

A közmunka- és közlekedésügyi minister helyett 1889. évi junius hó 15-ike óta a földmívelésügyi minister értendő.

Több helyen, hol az árvédelmi intézkedések foganatosíttattak s az árviznek kitett terület azon vizek ellen mentesítve látszott lenni, az nagyobb áradások alkalmával mégis elöntetett, mert az árvizeknek kellő lefolyása biztosítva nem

volt s e miatt az árvíz a természetesnél nagyobb erővel támadta meg a töltéseket, melyek annak nem voltak képesek ellentállni.

Hazai mérnökeink is belátták és ezen nézetükben megerősíttettek a szegedi katasztrófa után meghallgatott külföldi szakértők véleménye által is, hogy csak töltések emelése által az árvíznek kitett területek bizton nem mentesíthetők, hanem szükséges, hogy az árvizeknek rendes lefolyása is biztosíttassék, minélfogva a töltések közti előterekről minden a vízfolyást akadályozó ültetvény vagy épület egy bizonyos szélességben eltávolitandó s az ezen területen alkalmazandó mivelésmódok meghatározandók. Az ilyen rendszabálynak rendeleti úton való végrehajtása azonban számtalan nehézségekre adott volna alkalmat s így várni kellett azzal, míg a törvény rendelkezik.

A vízjogi értekezletben egy a szükségletnek megfelelő szakasz (Vj é. jkv. I. k. 153. lapja) javaslatba is hozatott és elfogadtatott, oly értelemben azonban, hogy a mívelési módokon tett változtatásért az illető tulajdonosoknak megfelelő kártalanítás adandó. Az első értekezlet megállapodásai alapján készített tervezet 69. §-ának (Vj. é. jkv. 69. §. 26. lap) második bekezdése a következőkép hangzott: „A mennyiben a rendelet kibocsátása előtt más mívelési módok voltak alkalmazva, az illető területnek kitisztítása a fáktól, növényektől és más anyagoktól az államkincstár, az érdekelt társulat, magános vagy község terhére esik; a fák s az anyagok azonban az illető terület tulajdonosát illetik“.

Az értekezlet a szakaszt azon módosítással fogadta el, hogy *„az államkincstár, érdekelt társulat, magános vagy község“* helyett *„az árvédelem által“* szavak tétessenek, a szövegező bizottság azonban az *„árvédelem által“* szavakat is kihagyván, a kormány által beterjesztett szövegben csak az *„érdekeltek“* kifejezés maradt meg.

A kormányszöveg azonban a képviselőház vízjogi bizottságában több lényeges módosításon ment keresztül, nevezetesen a volt közmunka- és közlekedésügyi minister utasíttatott, hogy ide vonatkozólag külön rendeletet bocsásson ki, továbbá kimondatott, hogy a kitisztítás költségei, valamint a mívelési mód változásából eredő értékcsökkenés *azok által térítendők meg, a kiknek érdekében* az intézkedés történt.

Azon kérdés már most, hogy hasonló intézkedés kinek érdekében történik, természetes, hogy esetről-esetre dönthető csak el, de azon elvnek mindig irányadónak kell lenni, hogy az árvizek rendszeres lefolyásának biztositása elsősorban mindig annak érdekében szükséges, ki bizonyos területet töltések építése által ármentesíteni akar. Ez lehet társulat, község vagy magános. Foroghatnak esetek fenn, midőn az árvizek rendes lefolyásának biztositása a hajózás vagy mederrendezés szempontjából is hasznos és kivánatos s ilyenkor a törvény szelleménél fogva az államkincstár és a mederrendezésnél érdekelt magánosok is bevonhatók.

A volt közmunka- és közlekedésügyi ministernek a jelen szakasz alapján a védtöltések közti előtéren alkalmazandó művelési módok és a hullámtér megállapítása tárgyában kiadott 1887. évi 8644. számú rendeletét lásd a Rendeletek Tára 1887. évfolyamának 1454. és következő lapjain.

A töltések előterén vagy nyilt árterületeken létesitendő nyári gátak engedélyezése előtt követendő eljárásról szóló 1894. évi 39,815. számú földmivelésügyi ministeri rendeletet lásd a 313. lapon, valamint a folyam- és kulturmérnöki hivatalok szolgálati szabályzatainak 41., illetve 36. §-ai 2. pontja alatt.

A közigazgatási biróságról szóló 1896. évi XXVI. t.-cz 57. §-ának 5. pontja értelmében ezen biróság által eldöntendő panasznak van helye a közigazgatási bizottságnak azon határozata ellen, melylyel a töltések közé fogott folyóknál a töltések közötti előtérnek a fáktól, növényektől és más anyagoktól hatóságilag elrendelt kitisztítása és az előtér területén a művelési módoknak ugyancsak hatóságilag elrendelt megváltoztatása következtében felmerülő költségekhez az érdekeltek részéről való hozzájárulás kötelezettségét és mértékét eldönti s

a mivelési módok megváltoztatásából eredő értékcsökkenés megtérítését és mennyiségét kimondja.

A közigazgatási biróság által tehát III-ad fokban az lesz eldöntendő, hogy kik tekintendők *érdekelteknek* és hogy ezek mennyivel tartoznak hozzájárulni a költség és értékcsökkenés megtérítéséhez.

A törvény 184. §-ának 4. pontja az ezen szakaszban foglalt tilalom áthágóit 300 frtnyi (600 K.) pénzbüntetéssel sujtja.

Ezen törvényszakasz a gyakorlatban eddigelé még csak kis mértékben lett alkalmazva. A Tisza folyóra vonatkozólag az előmunkálatok folyamatba is tétettek, de mivel azok jórészt elméleti alapon készültek, azért foganatosításuk abba maradt. A Tisza szabályozásáról szóló tervezet alkalmából a vízügyi nagy tanács behatóan foglalkozott a mívelési módozatokkal is és kimondotta, hogy az ide vágó munkálatokat csak részletes tervek és helyszini vizsgálatok alapján kivánja végrehajtani, vagyis minden egyes pontra nézve, a hol a felszinen lefolyási akadály van, az a vízszín duzzasztásából mutattassék ki. A mívelési módokból származó nagyobb vízlefolyási akadályok a Rába folyó mentén lettek ily módon konstatálva. A letarolt területeket legkönnyebben rendszeres *legeltetéssel* lehet az újra való elbozótodástól megmenteni.

50. §.

Ha valamely vízimű létesítése folytán a víz folyásában oly változások állnak be, amelyek másokra nézve károsak, az illető mű tulajdonosa annak saját költségén és záros határidő alatt leendő átalakítására hatóságilag kötelezendő.

Az okozott kárért a vízimű tulajdonosa felelős.

„A javaslatban — mond a ministeri indokolás — világosan és határozottan csakis azon hátrányok esetére rendeltetik el a vízi munkálat tulajdonosára nézve az átalakitási kötelezettség, ha a víz folyásában építkezése, illetőleg műve által történik a kárt okozó következmény; azon esetre tehát, ha nem épitkezése következtében, hanem más okoknál fogva (pl. a meder irányának megváltoztatása folytán) következnének be károsodások, amelyek aztán esetleg a vizimű létele és működése által még fokozódnak, akkor már a vizimű létesítőjét nem lehet közreműködésre szorítani; ez esetben az érdekelt károsodottak saját költségükön gondoskodnak a szükséges javításokról, esetleg a vizimünek teljes megszüntetéséről is.“

Ezen, a vizimű tulajdonosára nézve szigorú intézkedést a vízjogi értekezlet (I. k. 121. l.) többi között a következő indokolással fogadta el: A vízimű tulajdonosa ismerheti leginkább a helyi viszonyokat s átalán a kérdés minden oldalát és a várt előny is őt illetvén, ő van leginkább hivatva arra, hogy a kérdéses viszonyokkal behatóan foglalkozzék és oly tervet készittessen, mely az átalános törvényes követelményeknek megfelel. Midőn a vízimű tulajdonosa saját érdekében létesíti a vízi művet, kell, hogy elvállalja azt a felelősséget, hogyha az helytelen terv miatt károssá válnék, akár rögtön, akár idő folytán azt helyreigazítani köteles. Annál inkább, mert az esetleg helytelen terv céljából sem a hatóság, sem az érdekeltek nagy költséget okozó szakértők alkalmazására nem kötelezhetők.

Az a körülmény, hogy a terv megállapitásához a hatóság is hozzájárul, illetőleg hogy a tervet esetleg módosítja, semmit sem von le a vízimű tulajdonosának felelősségéből, mert tőle függ a munkálatot egyátalán meg nem csinálni, vagy a hatóság által ajánlott terv helyett még jobbat, még biztosabbat készittetni. Ezen felelősségnek kifolyása, hogy a birtokos vagy vizimű tulaj-

donosa a hatósághoz benyujtott terveket aláirni köteles. (Á. R. 6. §-ai a 187. lapon)

Hatósági engedély alapján létesitett munkálatok káros hatása miatt emelt panaszok elbirálására, esetleg azok megigazítása iránt intézkedni nem a vízrendőri, hanem az engedélyezési hatóság illetékes (F. M. 98,423/99. és 101,338/99.) Az alispán az engedélyezési eljárást alkalmazva dönt a panasz tárgya fölött s a mennyiben a változtatások által az engedélyokirat feltételei is érintetnének — új engedélyokiratot állít ki. (Á. R. 24. §-a a 194. lapon.)

Gyakoribb eset pl., hogy valamely malomárok idővel az engedélyokmányban megállapított méreteket meghaladólag valamely okból kiszélesedik. A vízvezetési szolgalom az eddigi mértéken túl is kiterjesztetvén, módjában áll panaszlónak e czímen a megfelelő szolgalmi kártalanitás megállapitása s a további partrongálások megakadályozása iránt szükséges munkálatok elrendelése végett a törvény 50. §.-a értelmében illetékes engedélyezési hatósághoz folyamodni, minthogy ily esetben az engedélyes a víz által elfoglalt több területért a partbirtokost kártalanítani s a további rongálásokat törvény szerint megakadályozni köteles.

Ott, hol a bajok gyökeres orvoslása a mérnöki vélemény szerint terjedelmesebb munkálatokat igényel, a fennálló állapot megváltoztatása részlegesen el nem rendelhető. (F. M. 46,244/92.)

A régi vizimüvek a törvény 50. §-a alapján átalakíthatók, vagy a menynyiben káros hatásuk meg nem szüntethető, el is távolíthatók. (F. M. 34,967/93.) Ha azonban a káros hatás nem igényli az egész vízimű eltávolítását, indokolatlan költségek mellőzésével csakis a feltétlenül szükséges intézkedések rendelendők el. (F. M. 91,930/99.)

Igy vízlefolyási akadályt képező építménynél a hatóságnak nem a víz folyását akadályozó építkezés eltávolítása, hanem csak oly átalakítás iránti rendelkezés képezheti feladatát, mely átalakítás a rendszeres lefolyás érdekében szükséges. (F. M. 39,812/94.)

Akárhányszor előadódik, hogy a vasút pályateste által lefolyásukban feltartóztatott vizek egyik oldalon összegyüjtve hozatnak át egy áteresz segélyével a túlsó oldalra, anélkül, hogy gondoskodás történnék a vizeknek tovább vezetéséről és valamely élő vízfolyásba való levezetéséről. Ily esetekben kétséget nem szenved, hogy a vizek természetes lefolyását megváltoztató munkálatok tulajdonosa — a vasút — a káros közvetkezmények elhárítása érdekében a vizeknek rendszeres levezetésére is kötelezhető.

Káros hatás megszüntetése céljából mások érdekeinek veszélyeztetéséve járó munkálatok azonban el nem rendelhetők. (F. M. 70,539/97.) A mennyiben valamely fennálló vizimű ellen a miatt emeltetik panasz, mert állítólag károkat okoz, a kár a panaszló által elkészítendő műszaki felvételek által igazolandó. (F. I. és K. M. 27,579/86.) Oly czímen emelt panasz, hogy valamely munkálat netaláni módosítása esetén a vizek lefolyása megváltozhatik, tárgyalás alapjául nem szolgálhat. (F. M. 9104/93.)

A közigazgatási biróságról szóló 1896. évi XXVI. t.-cz. 57. §-ának 6. pontja értelmében ezen biróság által eldöntendő panasznak van helye a közigazgatási bizottság azon határozata ellen, melylyel a víz lefolyásában beállott változás folytán másokra nézve károsnak bizonyult vizmű átalakítása szempontjából hatóságilag elrendelt munkálatok költségeihez való hozzájárulás kötelezettségét és mértékét megállapítja.

A közigazgatási biróság hatáskörébe tehát a vízimüvek átalakítására vonatkozó ügyekben csupán a munkálatok költségeihez való hozzájárulás kötelezettsége és mértéke tartozik, ellenben az engedélyezésre és az eljárási költségek iránti döntésre a földmivelésügyi minister (Köz. Bir. 204/98.), a kártérítés mérve és mennyisége feletti döntésre pedig a rendes polgári biróság illetékes.

Már fennálló vizimüvek által okozott károk kártalanítása tehát nem von-

ható a vízjogi törvény 170. §-ában jelzett kártalanitás fogalma alá, hanem azok mindig csak birói úton érvényesíthetők. (F. M. 14,790/96.) Kárkövetelési igényeknek birói úton leendő érvényesítésétől egyeseket a közigazgatási hatóságok el nem tilthatnak. (F. M. 88,824/98.)

A vízrendőri hatóság csakis a törvényellenes ténykedésből folyólag felmerült károsodás megtéritésére nézve bir korlátolt hatáskörrel, holott a károsodott kártérítési igényeket a törvényes alapon álló munkálatok tulajdonosaival szemben is támaszthat; ezen, törvénytelen ténykedésként nem minősített ténykedés következtében beállott károsodásból folyó kártérítési kötelezettségre nézve azonban a közigazgatási hatóság még a fentebb említett korlátolt hatá körében sem járhat el illetékesen (F. M. 6052/95.), mert a közigazgatási hatóságok egyátalában nem avatkozhatnak oly kártérítési követelések érdemleges birálatába, mely követelések képzelt vagy tényleges jogalapja a törvény életbelépte előtt keletkezett. (F. M. 20,338/97.)

A vizjogi törvény 50. §-a nemcsak új vizimüre vonatkozik, hanem igazolt vízimüvekkel szemben is hatályos s azért, ha az igazolásnál kitünik, hogy az igazoltatni kért művelet káros, a hatóságnak a káros hatás megszüntetése iránt szükséges feltételek megállapítása kötelességét képezi. (F. M. 45,033/93.)

A törvény 189. §-ában előirt feltételek fenforgása s ennek alapján az illető vízimünek igazolása, a tulajdonos azon kötelezettségét, hogy káros hatás esetén vizimüvét átalakítani tartozik, meg nem szüntetheti. (F. M. 71,127/93.) Vonatkozik a jelen törvényszakasz még az 1840. évi X. t.-cz. hatálya alatt létesített munkálatokra is, mert ezen törvény 1. §-ában foglaltak alapján az 1885, évi XXIII. t.-cz. életbe lépte előtt is csak azon szabályok voltak irányadók, amelyek a vízjogi törvény 50. §-ában kifejezésre juttattak. (F. M. 11,540/97.)

Ha valamely vízimunkálat engedélyezésére vonatkozó határozat jogerőre emelkedett s az engedélyezés ellen az érdekeltek érdemi kifogásokkal élnek, ezen kifogások a vízjogi törvény 50. §-a alapján tárgyalandók. (F. M. 61,724/92.)

Az engedélyezett vízimunkálatok káros behatásának megszüntetésére alkalmas különböző módozatok között engedélyes tetszése szerint választhat. (F. M. 55,400/96.)

Minthogy az engedélyezés célja éppen az, hogy az engedélyezés tárgya által más érdekek károsodást ne szenvedjenek: aziránt, hogy mi történjék akkor, ha a vízimű mégis káros leend, a hatóság az engedélyokiratban helyesen nem intézkedhetik, mert ha ily esélyek fenforognak, a káros hatás lehetőségének kizárásáról már az engedélyezés keretében gondoskodni köteles. (F. M. 55,400/96.) Azon esetre pedig, ha az esetleges károsodás előidézését egyedül az engedélyes helytelen eljárása okozhatja, a hatóság a törvény 50. §-ában megállapitott kártérítési kötelezettséget elegendő biztosítéknak tekintheti. (F. M. 45,021/96.)

Az eredeti vízfolyás visszaállításának kötelezettsége hatósági engedély mellett létesített munkálatok káros hatása esetén is fennáll. (F. M. 55,267/91.)

Vizimunkálatok végrehajtása körül tapasztalt káros következményekért azok felelősek, kik a vízimunkálat kiviteléhez a törvényes alapot megszerezni s a végrehajtás körül a kellő ellenőrzést és felügyeletet gyakorolni elmulasztották (F. M. 32,166/98.), valamely birtokon fennálló létesítmények káros hatásaiért pedig a tulajdonos szavatol. (F. M. 44,451/99.)

Törvényellenesen fennálló vizimű káros hatása ellen önkényesen védekezni s a hatósági jogsegély igénybevételét mellőzni nem szabad. (F. M. 6165/900.) Igy pl. ha valaki már régibb idő óta fennálló védgátat magára nézve károsnak tart, annak átalakítása iránt a közigazgatási hatósághoz tartozik fordulni s nincsen jogosítva azt önhatalmúlag átvágni; mert ha ezt mégis megteszi, a károsult tekintet nélkül azon a közigazgatási hatóság elé tartozó kérdésre, vajjon jogosítva volt-e gátat emelni? őt kárának megtérítése iránt a m. kir. Curiának 1892. évi 2129. számú itélete értelmében megperelheti.

Törvényesíttetlenül maradt állapot oly tényleges állapotként tekintendő,

melynek megváltoztatása csak a természetes állapot megváltoztatásának megfelelő úton-módon történhetik. Ha ily állapot törvényesítése kéretik, a törvényesítés keretében a törvény 50. §-ának a tényleg fennálló vízimüvekre vonatkozó rendelkezései nyerhetnek csak alkalmazást. (F. M. 42,593/95.) Igy pl. ha valamely létező árok törvényesítése, illetve engedélyezése alkalmával valamely érdekelt által egy új hídnak felépítése kéretik, az figyelembe nem vehető, ha káros hatás fenn nem forog, mert ez esetben a törvény 50. §-a nem érvényesülhet s csak arról van szó, hogy valamely ingatlannak könnyebb gazdasági kihasználása tétessék lehetővé, az ezen célból szükséges intézkedés azonban csak az illető ingatlan tulajdonosát terhelheti.

Ha valamely engedélyezett vízimű káros hatása panaszoltatik, elbirálás tárgyát sohasem a tényleges, hanem az engedélyezett helyzet kell, hogy képezze. (F. M. 14,790/96.)

Ha az engedély valamely már létesített vízimüre nézve megadatik, a rendőri eljárás során ezen tény annak sorsa iránti rendelkezésnél figyelmen kívül nem hagyható s a hatóság a tényleges állapotnak csak a törvényes állapot szerint való megigazítását rendelheti el. (F. M. 73,388/94.)

Valamely vízimű átalakítási költségeit azon érdekeltek tartoznak viselni, kik az átalakítás szükségére okot szolgáltattak. (F. M. 27,385/97.) Igy pl. ha valamely belvízlevezetésnél egy vasuti híd alatt csatornaépítés válik szükségessé, mely ismét biztosítási munkálatokat tesz szükségessé, úgy kétségtelen, hogy ezen munkálatok fentartásának, valamint az azok netáni elégtelensége folytán szükségessé válható átalakításoknak költségei az illető engedélyesek terhére állapítandók meg ép úgy, mint azon esetleges többlet költség is, mely a vasuti területen kiásott csatorna tisztogatásánál felmerülend, mert mindezen munkálatok létesitésének szüksége a belvízlevezetés érdekében állott elő. Nem kötelezhetők azonban engedélyesek a vasuti hídnak a vasuti érdekek szempontjából bekövetkezhető áthelyezése költségeinek viselésére, mert ily átalakításra nem ők szolgáltattak okot.

A törvény 50. §-a alapján elrendelt munkálatok esetleges haszna az illető fél által bizonyítandó és a haszon mértékének megfelelő hozzájárulás is az illető fél által kérelmezendő. (F. M. 84,238/900.)

Vízimunkálatok káros hatásának megszüntetését a károsítottak törvényes alapon követelhetik s így azon czímen, hogy a vizimunkálatok átalakítása következtében jövőre károsítva nem lesznek, az átalakítási költségekhez való hozzájárulásukra jogalapul nem szolgálhat. (F. M. 75,771/94.)

51. §.

Ha utakon és vasutakon az áteresze̋k és hidak a víz természetes lefolyására elégtelenek, az utak és vasutak tulajdonosai a lefolyásra alkalmas munkálatokat, — ha azok elégtelensége nem később létesített vízimunkálatok következtében keletkezett, saját költségükön záros határidő alatt tartoznak foganatosítani.

Azonos az 1890. évi I. t.-cz. 65. §-ával.

A magán-vaspályák épitése tárgyában 1868. évi április hó 28-án kiadott volt közmunka- és közlekedésügyi ministeri rendelet (1868. évi Rendeletek Tára 983. lap) 10. §-ának *b*) pontja szerint a vaspálya-vállalatok kötelesek a köz- vagy magántulajdonon okozott kárt megtériteni és oly intézkedést tenni, hogy a vasút által sem annak épitése közben, sem pedig később kárt ne szenvedjenek.

A törvény ezen szakaszának intézkedése tehát csak folyománya a most idézett rendelkezésnek, s miután a hidak és áteresz ek olyan vízimüvek, melyek ha hibásan vagy helytelenül építtetnek, a víz lefolyásának módositása által

másoknak kárt okozhatnak, ennélfogva, jóllehet, hogy az 50. §. ezen elvet átalánosságban kimondja, mégis szükségesnek látszott az utakra és vasutakra vonatkozólag ezt különösen is kiterjeszteni.

Az erre vonatkozó tárgyalások részletesen megtalálhatók a vízjogi értekezleti jegyzőkönyvek I. k. 137. — és a II. k. 22. lapjain.

A vasuti hidak és átereszek kérdése az 51. §-ban megoldást nyervén, ez által a közigazgatási bizottságok hatásköre is változást szenvedett, amennyiben az ezekre vonatkozó kérdések ezen bizottság elsőfokú hatásköréből elvonattak és az alispán (polgármester) illetékességébe utaltattak. (Á. R. 105. és 109. §-ai a 222. és 223. lapokon.)

Az 1890. évi I. t.-cz. 65. §-ába a jelen szakaszban foglalt törvényes elv szóról-szóra átvétetett s annak alkalmazása körül az illetékesség olyként szabályoztatott, hogy I-ső fokban az alispán, II-od fokban a közigazgatási bizottság. III-ad fokban pedig a kereskedelemügyi minister a földmívelésügyi ministerrel egyetértőleg határoz, kivéve, ha viczinális vagy dűlőutakon levő műtárgyakról van szó, a mikor ismét a földmivelésügyi minister a kereskedelemügyi ministerrel dönt végső fokon.

A közigazgatási biróságról szóló 1896. évi XXVI. t.-cz. életbelépte, vagyis 1897. évi január hó 1-étől azonban III-ad fokban ezen biróság dönt és ezen törvényczikk 57. §-ának 7. pontja értelmében e biróság előtti panasznak van helye a közigazgatási bizottság azon határozata ellen, melylyel az utakon és vasutakon levő műtárgyaknak, átereszeknek és hidaknak a viz természetes lefolyására elégtelenné válása esetén azoknak átalakitását elrendeli és megállapitja azt, hogy az elrendelt átalakítási munkálatok költségei kit és milyen arányban terhelnek. E szerint az ily ügyekben felmerülő panaszoknál a közigazgatási biróság nemcsak az *átalakitással járó költségek mérve és hozzájárulási aránya,* hanem az *átalakítás elrendelése kérdésében* is végérvényesen határoz.

Ha valamely vízvezető árkon fennálló híd ügyében folyamatba tett eljárás során az árok tekintetében is intézkedés szüksége forog fenn, ezen intézkedés nem az 1890. évi I. t.-cz., hanem az 1885. évi XXIII. t.-cz. alapján teendő meg. (K. M. 1469/96.)

Régi csatornán fennálló hidak átalakítási kötelezettsége a csatornával kapcsolatos vizhasználati jog gyakorlatának rendezéseig a csatorna tulajdonosára nem róható s ha ezen kötelezettség a joggyakorlat rendezéséből folyólag sem terhelheti a tulajdonost, az átalakítás és fentartás érdekeltsége az 1890. évi I. t.-cz. 65. §-ához képest állapitandó meg. (F. M. 14,612/96.)

Oly esetekben, midőn vizhasználati kérdésekkel kapcsolatban közúti műtárgyak átalakításáról vagy módositásáról is szó van, a földmívelésügyi ministernek 1890. évi 73,725. sz. a. kiadott rendeletében (l. a 306. lapon) előírt eljárás követendő.

Hogy mely esetekben szükséges az 1890. évi I. t.-cz. 64. §-ában foglaltak értelmében a közutakon levő műtárgyak újraépítésénél vagy kijavításánál közigazgatási helyszini tárgyalás megtartása, azt a kereskedelemügyi ministernek — a földmívelésügyi minister 1891. évi 48,091. sz. a. valamennyi m. kir. kerületi kulturmérnöki hivatalnak kiadott rendeletével megküldött — 1891. évi 52,514. számú körrendeletében határoztattak meg. Ezen rendeleteket lásd a 310. és 309. lapokon.

Ily helyszini bejárásokon a földmívelésügyi minister képviseltetése a bejárást kitűző hatóság által mindenkoron közvetlenül a földmívelésügyi ministertől kérendő.

Hidak és áteresztek a vízikönyvbe nem vezetendők be. (l. Á. R. 87. §-át a 217. lapon.)

Ezenkívül lásd még az Á. R. 15. §-át a 190. lapon.

52. §.

Mindazon víziműveknél, melyekre nézve az engedélyokirat a víznek meghatározott magasságban tartásáról intézkedik, a vizimű tulajdonosa gondoskodni tartozik arról, hogy a vizszín a megállapitott legmagasabb vagy legalacsonyabb álláson túl ne emelkedjék, illetve ne sülyedjen.

A legmagasabb, illetőleg legalacsonyabb vizszín a hatóság által a vízimű tulajdonosának költségén állandó jelekkel jelölendő meg.

E jelek sértetlen megőrzéseért a vízimű tulajdonosa felelős.

L. az 1885. évi 66,655. sz. a. kiadott földmiv., ipar és keresk. ministeri rendeletet a 251. lapon, mely a törvény 52—54. §-ainak intézkedéseít részletesen szabályozza.

A jelen szakasz áthágóira a törvény 184. §-ának 5. pontja 300 frtig (600 K.) terjedhető pénzbüntetést szab.

Az engedélyezett viziművek felülvizsgálásánál, valamint azoknak magassági jegyekkel való ellátásánál a rendőri hatóság illetékes eljárni.

Régi vízhasználatoknál, a vízduzzasztás magasságának megállapitására a hatósági intézkedés, gyakorlat vagy az érdekeltek megegyezése által szabályozott állapot irányadó s az ettől való eltérés a törvény jelen és 184. §-ának 5. pontja alapján büntetendő Ebből önként következik, hogy a magassági jegyeket a végleges letárgyalás megtörténte nélkül is lehet elhelyezni s ha engedélyokirat a vízjogi törvény életbelépte előtt fennállott vízhasználatokra nem is állittatott még ki, a vízhasználat mérve s a vizduzzasztásnak magassága legtöbb esetben a régi gyakorlat, az érdekeltek megegyezése vagy hatósági intézkedések által is szabályoztathatott s a törvénynek nem lehetett célja a régi vízhasználatok tulajdonosait a büntethetőség alól addig is kivonni, míg az igazolási eljárás befejezte után vízhasználati jogosítványuknak mérve engedélyokiratokban fog elintéztetni.

Ott is tehát, a hol a duzzasztható vízmagasság szabályszerűen még megállapítva nincsen, a hatóság a régi gyakorlatot védelemben tartozik részesíteni (F. M. 21.799/97.) s ha a duzzasztás megengedett határának megjelölésére szolgáló jegyek hatóságilag elhelyezve nincsenek is, az engedélyezett vízmagasság betartásának bebizonyult szándékos elmulasztása a vízrendőri kihágás tényálladékát megállapitja. (F. M. 88.038/99.)

A míg azonban a vízimű tulajdonosának a vízimű magasságát meghatározó engedélyokirat ki nem adatik, a jelen szakaszba ütköző kihágás tényálladéka fenn nem forog. (F. I. és K. M. 11.574/88.)

Zsilipek engedélyezésekor megállapítandó az is, hogy a zsiliptáblák árvizkor milyen magasra húzandók (F. M. 70.539/97.); az engedélyezés alkalmával megállapított vízmagasság pontos betartásáért csakis az illető vízimű tulajdonosa tehető felelőssé. (F. M. 18.988/97.) Ha azonban ő az engedélyezett vízszín betartását másra bízta, a mulasztásért, kihágásban nem a tulajdonos, hanem megbízottja marasztalandó. (F. M. 10.076/96.)

Az, hogy panaszlott az engedélyellenes vízduzzasztásra utasítást nem adott, őt a büntetőjogi felelősség alól nem menti, mert a kihágás beigazolt tényével szemben, az ennek elkövetésére irányuló szándék hiánya, a felelősség szempontjából különös súlylyal nem bír, a mennyiben a felelősség áthárításának csak akkor lehet helye, ha a felfogadott munkások a mulasztás következményeire figyelmeztetve és a felelősség tekintetében tájékoztatva lettek. (F. M. 89.446/900.)

A vizimű kezeléseért felelős személy a hatósághoz bejelentendő. (F. M. 65.392/901.)

Már fennálló bukógátnak egyszerű erősitése, ha koronájának emelése is egyúttal kétséget kizáróan bizonyítva nem lett — kihágást nem képez, (F. M. 87.410/98.), sőt valamely terelő gátnak olyan javítása vagy emelése sem, mely a gyakorlat szerint változó magasságban tartatott fenn. (F. M. 69.070/99.)

Malmoknál szokásos és az engedélyezett őrlővíz színét túl nem haladó víztározás megszüntetésére szolgáló munkálatok kivitelére csakis azon érdekeltek kötelezhetők, kik a tározás megszünése következtében kedvezőbb helyzetbe jutnak. (F. M. 47.494/98.)

53. §.

Az engedélyokirat meghatározza azon távolságot is, meddig a vízhasználatra jogosított a vízfolyás medrét, partjait és töltéseit jó karban tartani köteles.

Ezen kötelezettség legfeljebb a duzzasztás visszahatásáig állapítható meg.

L. a törvény 40. §-ának megjegyzéseit és a 66.655. sz. a. kiadott ministeri rendelet 11. §-át a 254. lapon.

Ugyanazon indokokból, melyek alapján az engedélyes a meder jó karban tartására kötelezendő, ezen kötelezettség a vízhasználatra jogosítottat a vizi-műveinek hatása alatt álló patakrész gondozására és jókarban való fentartására is kiterjesztendő. (F. M. 53.667/91., illetve 24.378/95.)

Ezen kötelezettség folyományaképen a gát tulajdonosa a duzzasztó gátak mellett jelentkező part- és mederelfajulások terjedésének megakadályozására is szorítandó. (F. M. 90.339/99.)

Rohamos esésű patakoknál a fenékesésnek mérséklése fenékgátakkal, igen alkalmas módja azok szabályozásának és káros voltának megszüntetésére; ez esetben ellenkezően a duzzasztó mű tulajdonosa követelheti, hogy az érdekeltek annak létesítéséhez és fentartásához a törvény 43. §-a értelmében hozzájáruljanak.

Ezen szakasz intézkedéseinek áthágóit a törvény 185. §-ának 4. pontja 100 frtnyi (200 k.) pénzbüntetéssel sujtja.

54. §.

A vízmagasság meghatározására szolgáló jelek alakjának megállapítását és az alkalmazásuk módozatára vonatkozó eljárást a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister a közmunka- és közlekedésügyi ministerrel egyetértőleg rendeleti uton szabályozza.

L. az 52. § megjegyzéseit.

Új vízmagassági és vonatkoztató jegyek használhatásáról szóló 1898. évi 2230. számú földmívelésügyi ministeri rendeletet lásd a 342. lapon.

55. §.

Vízmosások keletkezésének megelőzése végett oly területek birtokosai, mely területeken vízmosások képződhetnek, vagy már létező vízmosások tovább fejlődhetnek, a baj elhárítására alkalmas és

a hatóság által e végből elrendelt elgátlásokat, fonásokat és beültetéseket záros határidő alatt végrehajtani tartoznak.

Nagyobb munkákat igénylő vízmosások megszüntetésének költségeihez ellenben mindazok hozzájárulni tartoznak, kik a javításból hasznot húznak, illetve, kik az okozható károk által veszélyeztetve vannak. (78. §.)

L. az Á. R. 85. és 86. §-ait a 216. lapon és a törvény 175. és 176. §-ait.

A mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló 1894. évi XII. t.-cz. 13. §-a szerint:

„Vízmosásos és vízmosás veszélyének kitett területeken a legeltetés egészben vagy részben eltiltható.

Ha a létező vagy keletkező vízmosások másnak birtokát is károsítanák, vagy kárral fenyegetnék, a szükséges óvintézkedéseket, esetleg ezen területeknek záros határidő alatti befásítását a hatóság elrendelheti s meg nem egyezés esetén a költségek viselése tekintetéből az érdekeltség arányában határoz.

Ha az érdekeltek a hatóság által elrendelt intézkedéseket a kitűzött határidő alatt, elfogadható indok nélkül, végre nem hajtanák, a hatóság által kötelezettségeik teljesítésére annyiszor, a mennyiszer 200 koronáig terjedhető pénzbírsággal szoríthatók."

Az ezen törvény tárgyában kiadott végrehajtási rendelet 13. §-a szerint káros vízmosások megszüntetése céljából a törvény életbeléptétől számított egy év alatt minden község elöljárósága köteles a határában levő állandó vízmosásos helyeket a járási főszolgabírónak irásban bejelenteni.

A bejelentésben körülírandó a vízmosások fekvése, hozzávetőleges kiterjedése, valamint az általuk károsodásnak kitett terület hozzávetőleges nagysága.

A főszolgabíró a bejelentések alapján mindenekelőtt helyszíni szemlét tart, s a mennyiben a vízmosásos terület legeltetésre használtatnék, a legeltetést, ha ez veszélyes vagy a vízmosás terjedését előmozdítja, a törvény értelmében megtiltja. A mennyiben a vízmosások mások birtokát (közutakat, vízműveket stb.) károsítanák vagy kárral fenyegetnék és megkötésük csakis befásítással volna elérhető, a vonatkozó intézkedéseknél a főszolgabíró az illetékes kir. erdőfelügyelőséget igénybe veheti. Ha pedig a vízmosások elleni védekezés szempontjából messzebbmenő kulturmérnöki munkálatok szükségesek, ezek tervezése és foganatosítása iránt az illetékes kerületi kulturmérnöki hivatal keresendő meg."

Habár ugyanezen törvény 121. §-a értelmében az 1894: XII. t.-cz. életbeléptével a mezőrendőrségről szóló 1840: IX. t.-cz., valamint átalában mindazon törvények, rendeletek és szabályok, melyek a jelen törvény tárgyára vonatkoznak és annak határozataitól eltérnek, hatályon kívül helyeztettek, a vízjogi törvény 55., 56., 175. és 176. §-ai, valamint ezen törvény 184. §-ának 6. pontja, nemkülönben a vízjogi törvény végrehajtása tárgyában kiadott 1885. évi 45.689. sz. a. kiadott Á. R. 85. és 86. §-ai érvényüket veszítetteknek még nem tekinthetők, mert egyrészt két évvel későbben, vagyis 1896. évben a közigazgatási bíróságról megalkotott törvényben a vízjogi törvény 55. §-áról még hivatkozás történik (1896: XXVI. t.-cz. 57. §-ának 8. p. lásd alább), másrészt mert e két törvény rendelkezése egymást kiegészítőként is értelmezhető. Ugyanis a vízjogi törvény 55. és idevonatkozó szakaszai csak olyan vízmosásokra értendők, illetőleg azokon végrehajtandó oly munkálatokra vonatkoznak, melyek a vízjogi törvény hatálya alá tartoznak, mig az 1894. évi törvény ezt kiegészítőleg *a befásításról és legeltetés tilalmazásáról* vagy *rendezéséről* intézkedik. A földmivelésügyi ministernek a vizmosások körüli teendőket a két törvényben foglalt intézkedésekre való tekintettel szabályozó és a vizmosások meg-

kötésére vonatkozó eljárás egyszerüsitése céljából kiadott 1903. évi 101,453. számú rendeletét lásd a 462. lapon.

A vízmosások megkötésénél és a vízmosás veszélyének kitett területeken az 1894. évi XII. t.-cz. alapján megindított eljárásnál a kulturmérnöki hivataloknak is részt kell venniök. (Lásd kulturmérnöki hivatalok szolgálati szabályzatának 40. §-át.) A földmivelésügyi ministernek e tárgyban kiadott 1899. évi 46.074. sz. rendeletét l. a 367. lapon.

A közigazgatási bíróságról szóló 1896. évi XXVI. t.-cz. 57. §-ának 8. pontja értelmében ezen bíróság által eldöntendő panasznak van helye a közigazgatási bizottság azon határozata ellen, melylyel a vízmosások keletkezésének s már meglevő vízmosások továbbfejlődésének megakadályozására vagy megszüntetésére hatóságilag elrendelt munkálatok költségeihez való hozzájárulás kötelezettségét és mértékét megállapítja.

A vízmosások keletkezése és továbbfejlődésének megakadályozása, vagy egészben való megszüntetése végett szükséges munkálatok kivitele, úgy a fenyegetett birtokosok kérelmére, mint hivatalból is elrendelhető. A hozzájárulás kötelezettsége mindazokat terheli, kiknek az ily munkálat előnyt nyujt, tehát nemcsak azokat, kiknek birtokán a víz lefolyik, de azokat is, kiknek birtoka az elöntés veszélyének ki van téve. Akár az ilyen érdekeltek panaszára, akár hivatalból, de mindig csak a hatóság rendeletére teljesített munkálatok költségeihez való hozzájárulásról lehet itt szó.

A törvény ezen szakaszában foglalt intézkedések elmulasztói a 184. §-ának 6. pontja értelmében 300 frtig (600 K.) büntethetők.

56. §.

Az 1881: XLI. t.-cz. 1. §-ának rendelkezései a vízmosások meggátlása céljából szükséges területek kisajátítására is kiterjesztetnek.

A kisajátítási törvény (1881: XLI. t.-cz.) 1. §-a a következő:

„Kisajátításnak csak közérdekből és csak a következő esetekben van helye: 1. közutak és közhídak építésére; 2. közhasználatra szolgáló gép- vagy lóerejű vasútak létesítésére; 3. hajózásra, árvízek levezetésére vagy öntözésre szolgáló csatornák építésére; 4. folyóvízek szabályozására; 5. állóvizek és mocsarak lecsapolására, alagcsövezésekre és belvízek levezetésére; 6. árvizek elleni védtöltések emelésére; 7. közhasználatra szolgáló kikötők, parti rakhelyek (dock) és közraktárak építésére; 8. futóhomok meggátlására; 9. távírdák felállítására; 10. hadi erődítésekre; 11. állami épületek és intézetek biztonságának eszközlésére; 12. a fentebbi pontokban elősorolt vállalatok (munkálatok) nagyobbítására vagy czélszerűbb berendezésére; 13. mindazon esetekben, melyekben a kisajátítást külön törvény állapítja meg.

III. FEJEZET.

Vizi szolgalmak.

57. §.

A víz természetes lefolyását a terület birtokosa tűrni tartozik. A magasabban fekvő terület birtokosa az alsóbb terület helyzetét a természetes lefolyás módosítása által nem súlyosbíthatja.

„A vizek használatánál és rendezésénél, mind a vizek használói, mind a vizek mellett fekvő terület tulajdonosai s egyátalában a területek és fekvőségek birtokosai — mond a ministeri indokolás — igen sok esetben oly viszonyok között vannak, hogy ha tulajdonjogukat egész terjedelmében minden megszorítás nélkül érvényesítenék, legtöbb esetben a használatot, illetőleg a rendezést egészen meggátolnák. Ez okból a tulajdonnak alkalmas megszorítása illetőleg szolgalmak megállapítása mulhatlanúl szükséges".

A tulajdonjog, illetőleg a szabad rendelkezés korlátozásának vannak bizonyos átalános módozatai — lehetne mondani természetes szolgalmak — melyek valamennyi polgári magánjogba mindenütt felvétettek. Ilyen első sorban a javaslatnak az az intézkedése, mely szerint a víz természetes lefolyását a terület birtokosa tűrni tartozik; ezen intézkedés különben is eddigi törvényeinkben, jelesül az 1840. X. t.-cz. 1. §-ában ki volt mondva; nehogy mindazonáltal ezen, a dolog természetéből okvetlenül folyó és a telkek egymás mellett levő elterüléséből következő szolgalom esetleges mesterséges módon még súlyosbíttassék, ki kellett mondani azt, hogy a magasabban fekvő terület birtokosa ezt a szolgalmat az alsóbb területre nézve súlyosabbá nem változtathatja; ez által ki van mondva, hogy csak a dolog természetéből, azaz mert a dolgok természetes rendje a vízfolyást a szomszéd és alsóbb telkekre irányitja, ez okból terheltetik a szomszéd telek ezen szolgalommal; mihelyst az emberi közreműködés akár vízrendezési, akár vízhasználati célból oly vízlevezetést idéz elő, mely a természettől magától nem állna elő, a szolgalom önmagából nem keletkezhetik, hanem az esetleges megterheltetés a javaslat későbbi szakaszai (különösen 58. és 59. §-ai) szerint lesz szabályozandó."

E szakasz kimondja azt, hogy a magasabban fekvő terület birtokosának vagyis a felső birtokosnak joga van természetes úton összegyülemlő vizeit az alsóra bocsátani s ily vizek alatt nemcsak forrásvíz, hanem a felsőbb birtokokról természetes lejtés folytán levonúló csapadék vizek is értendők (F. M. 24155/900.); de nem kötelezi öt arra, hogy birtokán oly berendezéseket, munkálatokat pl. árkolásokat, terasse-okat létesítsen, melyek által az alsó birtokos helyzete kedvezőbbé vagy jobbá válik.

Vannak mívelésmódok, mint pl. a szőlőnél, hol a víz természetes lefolyása sok esetben lényeges változást szenved, a mennyiben a víz levezetésére és felfogására egyrészt árkok, barázdák húzatnak, másrészt falak emeltetnek;

ezen és ehhez hasonló munkálatok már nem tartoznak a természetes szolgalmakhoz és a vizj. törv. 13. §-ának elbírálása alá esnek, melyekhez a szomszédok kölcsönös egyetértése is szükséges.

A philloxera által elpusztult szőlők felújításával a régi mívelési módból eredő árkok- és barázdáknak részben fentartásából, részben megújításából a szomszédos érdekeltek érdekeinek megkárosítása és veszélyeztetése címén a vízrendőri panaszoknak egész sorozata keletkezett.

A szőlők elpusztulása után ugyanis a parlagok vagy gazdasági mivelés alá vétettek, vagy érintetlenűl hagyattak; idők multával betelepítésük elhatároztatván, a foganatosított rigolozások alkalmával a régi állapot szükségképpen megváltoztattatott és a régóta fennállott vízlevezető árkok és barázdák — ha azokat a gazdasági mívelés is már el nem tüntette — megszüntek.

A rigolozás után a betelepítéssel kapcsolatban a szőlőjét felújító birtokosnak első dolga volt a régi árkok fentartása címén a régiek helyén vagy a szükséghez képest másutt is árkokat és barázdákat nyitni azon meggyőződésből, hogy a víz azelőtt is mindig arra találta lefolyását és így azoknak visszaállítására neki joga van.

Ily esetekben nyilvanvaló, hogy már nem a hivatolt 13. §., hanem a törvény 42. §-ával van dolgunk, mert az eredeti állapot megszüntetése után létesített vízvezető árkok már a vizj. törv. hatálya alatt létesülteknek tekintendők, minélfogva azoknak a magyarázott értelemben vett fentartása oly természetű új munkálatot képez, melyet panaszlott a vizj. törv. 42. §-a értelmében csak hatósági engedélylyel létesíthetett volna. (F. M. 50754/99.)

A háztetőkről lefolyó esővizek és az udvarokon összegyülemlő vizek levezetése körüli intézkedések a vízjogi törvény hatálya alá tartoznak (F. M. 34586/92.), a felett való rendelkezés azonban, hogy a tetőkről lefolyó esővíz a birtokos saját területére vagy a közútczára csurogjon, részben a polgári törvénykönyvnek a szolgalmakra vonatkozó részébe, részint pedig a helyhatósági szabályrendeletekbe vág.

58. §.

Ha a víz által összehordott tárgyak a víz természetes folyását gátolják, s ezáltal alsóbb vagy felsőbb fekvésű birtokosok károkat szenvednek: — az érdekelt területek birtokosai követelhetik, hogy az illető birtokos a gátló tárgyak eltávolítását megengedje, vagy saját választása szerint azok eltávolítását eszközölje.

Ki a lefolyó vízet tűrni tartozik, az azt is tűrni köteles, mit a lefolyó víz az ő természetes erejénél fogva összehord és tovább nem visz. Hogy az ekként összehordott tárgyak kinek a tulajdonát képezik, azt a vízj. törvény nem dönti el, mert az a magánjogi törvénynek feladata, a vizj. törvény tehát az 58. §-ban csak annyit mond ki, hogy azon birtokos, kinek területére a víz tárgyakat hordott össze, követelheti, hogy az illető birtokos a tárgyakat távolítsa el, vagy azok eltávolítását neki engedje meg.

A törvény határidőt nem állapít meg, az alsóbb terület birtokosa tehát az eltávolítást vagy az eltávolítás megengedését azonnal követelheti, s a menynyiben a felsőbb birtokos a válaszszal késnék, az eltávolítást a felső birtokos beleegyezése nélkül is azonnal teljesítheti. Az alsóbb birtokos az eltávolított és másnak tulajdonába tartozó tárgyaknak az eltávolítás által nem lesz tulajdonosa. Az ez irányban felmerülő kérdések a magánjog alapján döntendők el. Ha azonban a tárgyak olyanok, melyekre nézve a tulajdonjog határozottan meg nem állapítható, mint pl. kő, homok, föld stb., azok a törvény 5. §-ában kimondott elvnél fogva annak tulajdonát képezik, kinek területére azokat a víz összehordta.

L. 60. §. megjegyzéseinek utolsó pontját.

59. §.

Minden birtokos teljes és előleges kártalanítás mellett tűrni tartozik, hogy birtokán keresztül hatósági engedély alapján a víz átvezettessék vagy levezettessék és mindazon munkálatok megtétessenek, a melyek a kitűzött cél elérése szempontjából szükségesek.

Házak, udvarok és kertek ezen szolgalmak alól ki vannak véve.

„Ezen intézkedés — a ministeri javaslat szerint — a vízhasználatok s átalában a vizeknek közgazdasági módon való teljes értékesítése szempontjából nélkülözhetetlen. Számos birtokos földje, illetőleg az a terület, a melyen a vízi berendezés szándékoltatik, nem fekszik közvetlen a víz mellett; ha tehát a szolgalom nem létesül, vagy épen nem, vagy csak számos nehézséggel s jelesül számos egyezkedés alapján volna csak kivihető a vízhasználatra szükséges berendezés. De még a parti birtokosnak is szüksége van ily szolgalomra; ugyanis a legkevesebb esetben lehet csak a vizet duzzasztás által annnyira felemelni, hogy a part mellett közvetlenül öntözést vagy vízimüvet lehessen sikerrel létesíteni; legtöbb esetben, hogy a víz az illető terület színére megkaphassa a kellő esést, a vizet a főmederből hosszabb vagy rövidebb csatornán kell átvezetnünk, tehát jobbára idegen területet igénybe vennünk. Ugyanezek a körülmények állnak a víz levezetésénél is".

A vízvezetés joga mint „szolgalom" eddig ismeretlen volt törvényeinkben is azt bizonyos mértekig a kisajátítás pótolta; a szolgalom azonban sokkal jobban megfelel a *magán*-érdeknek, a melynek céljaira rendeltetve van, úgy könnyebb megállapítása (170. és 171. §.), mint jogi természeténél fogva, a mennyiben a vízvezetési szolgalom nem adja meg a szomszédos vagy a folyó vagy csatorna alatt levő telek tulajdonjogát; a földadók és más, a telket illető terhek annak tulajdonosát terhelik továbbra is.

Míg tehát az 1881. XLI. t.-cz. 1. §-a értelmében kisajátításnak csakis „*közérdekből*" van helye, addig a jelen szakasz szerint megállapított szolgalom a „*magán*" érdeket szolgálja és kiterjed:

1. A víz oda- vagy elvezetésére idegen területen, történjék az akár öntözés, akár lecsapolás, akár pedig valamely községnek vagy telepnek ivóvízzel való ellátása céljából, mely utóbbi esetben még a magánvíz kisajátítását is megengedi a törvény (12. §.).

Idegen területnek a vizhasználatok céljaira való igénybevétele azonban a terület tulajdonosának beleegyezése hiányában csak a szolgalom megállapítása és megfelelő kártalanítás mellett engedhető meg. (F. M. 55813/81.)

2. Út átengedésére oly vízhasználatok részére, melyek gyakorlásánál erre szükség van (60. §.).

3. Gátak építésére a mederben és beköthetésére az idegen partbirtokba (65. §.).

4. Mindazon munkálatoknál szükséges területek végleges és ideiglenes átengedésére (L. Á. R. 32. §-át), melyek a vizek rendezésének, szabályozásának és használatának keresztülvitelénél a cél elérése szempontjából szükségesek, mint a védtöltések, hullámtéren létesítendő védültetvények számára stb. átengedendő területek.

Ezen szolgalom azt is magában foglalja, hogy nemcsak szolgalommal még nem terhelt területek azzal terheltessenek, hanem, hogy maguk a vízvezetékek, csatornák, gátak stb., tehát a fennálló szolgalmak újabb szolgalmaknak képezzék tárgyát, a mennyiben a víz akár alattuk, akár fölöttük, akár bennük (64. §.) is vezethető.

A vízrendező társulatokra (L. Á. R. 67. §-át) és a tutajozásra (20. §.) szolgalom helyett továbbra is kisajátítás alkalmazandó.

Mesterséges vízvezetési szolgalom beltelkekre közigazgatási úton meg nem állapítható. Magánjogi alapon fennálló ily szolgalom tűrésére irányuló követelés, — valamint ily szolgalomnak jogos vagy jogtalan volta kérdésében a döntés joga a rendes biróságot illeti (F. M. 50770/92. és 18911/99.), a tényleges állapot megzavarásának megakadályozása ügyében azonban a közigazgatási hatóság intézkedhetik (F. M. 40369/97.), mely egyúttal a beltelkek tulajdonosait a természetes lefolyás tűrésére is kötelezheti. (F. M. 50770/92.)

A terület tulajdonjoga az illető területen levő vízimunkálat rongálására jogot nem ad (F. M. 50787/901.); régóta fennállott vízlefolyási viszonyokat önkényűleg saját területén sem változtathat meg a tulajdonos s a törvényellenes ténykedés (42. §.) következményei alól a tulajdonjog nem mentesít. (F. M. 94047/900.)

60. §.

A szolgalom joga magában foglalja mindazt, ami annak gyakorolhatására szükséges. A szolgalommal terhelt terület birtokosa tehát türni tartozik, hogy birtokán az érdekeltek a szolgalom megállapítása alkalmával kijelölt úton a vízhez járhassanak, a szükséges tisztításokat és javításokat eszközölhessék.

A szolgalommal terhelt terület birtokosa ellenben követelheti, hogy a területén átvezető csatorna vagy árok mindig tisztán tartassék s azok partjai is a szolgalomra jogosítottnak költségén jó karban tartassanak.

Ezen szakasz szerint a szolgalommal terhelt terület birtokosa tűrni tartozik, hogy az érdekeltek a szükséges tisztításokat és javításokat végezhessék (F. M. 35449/91.); a vízvezeték tulajdonosa az árok, csatorna partszéleit gyephantokkal, karókkal, falazattal vagy terméskővel is megerősítheti, de azokon semmiféle ültetvényeket nem létesíthet. Éppen oly kevéssé végezhet a partszéleken a szolgáló telek tulajdonosa is ültetéseket vagy más földmívelési műveletet.

Ha a szolgalommal terhelt, a szolgalomra jogosítottat a jelen szakaszban biztosított jogának gyakorlásában gátolja, ezért utóbbi, büntetőjogilag elégtételt nem vehet és jogának gyakorlását közigazgatási úton különben is csak úgy biztosíthatja, ha a szolgalom tényleges, illetve törvényes fenforgását igazolja (F. M. 56572/96.). Míg a vízvezetési szolgalom jogos vagy jogtalan fennállásának kérdése bírói úton rendezést nem nyer, a közigazgatási hatóság feladata csak arra terjedhet ki, hogy a tényleges állapotot védje s az önkényes változtatásokat meggátolja, esetleg megtorolja. (F M. 97558/99.)

Az 1896. XXVI. t.-cz. 58. §-ának 1. pontja értelmében a közigazgatási bizottság azon határozata ellen, melylyel a víziszolgalmak használata és megszűnése tárgyában a jogosított és terhelt között előforduló vitás kérdéseket eldönti (1885. évi XXIII. t.-cz. 60. és 62. §-ai) — a közigazgatási biróság előtti eljárásnak van helye.

Miután azonban a közigazgatási biróságról szóló törvény ezen pontja nem casuisticus megjelölést, hanem egy átalános szabályt tartalmaz, minthogy a legis ratio szerint nem lehetett a törvényhozás szándéka az ugyanazen jogviszonyokból — szolgalmi jogok gyakorlásából — eredő vitákat, III-ad fokban kétféle hatóság u. m. a közigazgatási biróság és a földmivelésügyi minister elé útalni, habár a közig. biróságról szóló törvénynek a taxativ felsorolás

képezi egyik alapvető intézkedését, mégis kétségtelen, hogy ezen pont értelmében nemcsak a vízhez való férés és járás, valamint a víz át- és levezetése iránti vízjogi szolgalmak gyakorlásából eredő viták — mint a melyekről tulajdonkép a vízj. törv. 60. §-ában szó van — hanem egyátalán a víziszolgalmak bármelyikének gyakorlásából és megszünéséből keletkező és a vízj. törv. szerint elbírálandó vitás ügyekben — még ha a vízj. törv. 58. és 66. §-aiban szabályozott jogosítványokról van is szó — III-ad fokban a közigazgatási biróság elé tartoznak.

61. §.

A vízvezetési szolgalomra jogosított a munkálatok megkezdése előtt a föld tulajdonosát kártalanítani tartozik.

A kártalanítási összeg áll:

1. az elfoglalandó területek becsértékéből;

2. a becsértéknek ehhez hozzászámított egy ötödéből;

3. az épületeken, függő terméseken és ültetvényeken okozott károk megtérítéséből;

4. a terület szétdarabolása vagy annak más egyébnemű romlása által keletkező hátrányok megtérítéséből.

A vízjogi értekezlet megállapodásai alapján beterjesztett törvényjavaslatban (II. k. 29. l.) ki volt az is mondva, hogy azon területekért, melyek a kiemelt földtömeg elhelyezésére szolgálnak, a károk megtérítésén kívül az 1., 2. és 4. pontok alatt felsorolt kártalanítási összegeknek csak fele fizetendő. Ily esetben azonban a szolgáló telek tulajdonosa a területeken fákat vagy egyéb növényeket ültethet, a felgyült anyagot elterítheti vagy elhordathatja, föltéve, hogy ezáltal a vízvezetéknek kárára nincsen.

A ministeri javaslatban a szakasznak ezen pontja azonban, mint a becsérték meghatározásának korlátozására szolgáló határozmány kihagyatott s ennélfogva most már minden, végleg szolgalommal terhelendő területért, habár az a vízvezeték céljaira közvetlenül nem is szolgál, de közvetve a vízvezetési szolgalom céljából van arra szükség, a 61. §. szerint kártalanítandó. Nehogy azonban az ezen szakaszban meghatározott kártalanítási összeg ideiglenesen, az anyagok lerakása vagy odahordása céljából szükséges területekre is alkalmazást nyerjen, ennélfogva az Átalános Rendelet-ben (32. §. a 199. lapon) kimondatott, hogy ilyen területeknél csak az okozott kár és elmaradt haszon térítendő meg.

Miután az adó és más terhek továbbra is a föld tulajdonosa által viseltetnek, a szolgalom gyakorlásáért fizetendő kártalanítás összege mintegy 20%-al nagyobb a kisajátítás útján fizetendő összegnél.

A kártalanitási eljárás a törvény 170. és 171. §-ai és az Á. R. III. fejezete szerint történik (l. a 195. lapon).

Idegen területen már fennálló csatornának megnagyobbitása esetén csak a kibővités céljaira elfoglalandó terület kártalanitandó, még azon esetre is, ha az engedély mint új engedély az egész csatornázási műveletre vonatkozik. (F. M. 30,874/94.)

62. §.

A szolgalom a vízhasználati jogosítványnyal egyidejüleg szünik meg.

Ha a jogosítvány tartama alatt a jogosított a vízvezetéket 3 év

alatt nem használná, a szolgalommal terhelt terület tulajdonosa a szolgalom hatósági megszüntetését a határidő lejárta előtt is kívánhatja.

A szolgalom megszüntével a szolgalomra jogosított tartozik a vízvezetéknek mindazon részeit, melyek a területnek elválaszthatatlan alkatrészét nem képezik, saját költségén, a hatóság által legalább két hónapra megállapítandó záros határidő alatt eltávolítani, ellenkező esetben ezek a terület tulajdonosának szabad rendelkezésébe mennek át.

A szolgalomra jogosított ily esetekben az általa fizetett kártalanítási összegből semmit vissza nem követelhet.

L. a 33. és 36. §-ok megjegyzéseit, valamint a 60. §. függelékét.

A szolgalom a vízhasználattal együtt szűnvén meg, a szolgalmi teher a vízhasználati engedély tartamával egyenlő időre állapítandó meg. (F. M. 35,449/91.)

Vizvezetési szolgalom mindaddig, míg a szolgalom fentartásának vagy megszüntetésének kérdése bírói úton el nem döntetik, a közigazgatási hatóságok által védelemben részesítendő. (F. M. 1854/90.)

A vízvezetési szolgalom elbirtoklását a maga részére csakis az érvényesítheti, a ki tényleg birtokban vagy a jognak tényleges gyakorlatában van. (A m. kir. Curiának 1897. évi 5175. számú itélete.)

63. §.

A vízhasználatra jogosított a közlekedésre szükséges átjárókat, hidakat vagy átereszeket a szolgalom megállapításakor létező viszonyoknak megfelelően elkészíttetni s azokat jó karban tartani köteles.

„Ez esetben — mond a ministeri indokolás — a teher nem a mindenkori szükséglet szerint fokozódik vagy irányul, hanem a szerint állapíttatik az meg, a milyen a szükséglet akkor volt, a midőn a szolgalom meg lőn állapítva". A közigazgatási bíróságról szóló 1896. évi XXVI. t.-cz. 58. §-ának 2. pontja értelmében a közigazgatási bizottságnak azon határozata ellen, mely a jogosítottat terhelő és a jelen szakaszban felsorolt művek létesítését elrendeli, a közigazgatási bíróság által eldöntendő panasznak van helye. Nem tartozik azonban e bírósághoz az ily művek fentartási kötelezettségét kimondó közigazgatási határozat elleni orvoslat, mert bár a törvény jelen szakaszában erről is szó van, a közigazgatási bíróságról szóló törvény ezen pontja magában a szövegben erre vonatkozó rendelkezést nem tartalmaz.

A törvény jelen szakasza alá eső mulasztások 100 frt (200 K.) erejéig büntethetők. (185. §. 5. pont.)

Régóta fennálló csatornán a hidak jó karban tartási kötelezettségének megállapításánál mindig az eddigi gyakorlat az irányadó. (F. M. 81,710/95.

(Lásd még az 1890 : I. t.-cz. 64. §-át.)

64. §.

Ha valamely területen vízvezető árok már van, a tulajdonos nem tartozik türni, hogy területén át új árok nyittassék, föltéve, hogy a létező vízvezető árok az új célnak is megfelel.

Ez esetben a létező árok használandó fel.

A szolgalomra jogosított mindazáltal ezt nem követelheti.

E szakasz indokolásául a vízjogi értekezlet jegyzőkönyve a következőket tartalmazza. (L k. 151. l.)

Ha valamely birtokra van már egy vízvezető árok, kétségtelen, hogy a legegyszerűbb volna ennek felhasználása, vagyis ezáltal az új ároknak nyitása elkerültetnék; ez a jelen szakasz értelmében a birtokosnak jogában áll, felajánlván a már meglevőt.

A vizeknek ily összekeverése és bizonyos ponton ismét szétválasztása igen gyakran nagy nehézségekbe ütközik, számos esetben a vizek természete, öntözésre való használhatósága is különböző, pl. az egyik iszapos, a másik forrásvíz. A miből végtelen perek és zaklatások keletkezhetnek és ezért igen helyesen mondotta ki az olasz törvény az új, még nem létező használattal szemben, hogy nem követelheti vizének bebocsátását a meglévő árokba, hanem kénytelen legyen megelégedni azzal a jogával, hogy a vízáteresztést a birtokos nem gátolhatja. Ellenben a birtokosnak a törvény igen helyesen megadja a jogot, hogy a nem létező használattal szemben felajánlhassa a meglevő csatornát, megakadályozván ilyképen birtokának további szétdarabolását.

Azon körülmény, hogy a víz elvezetése már meglevő, de idegen tulajdonba tartozó árok felhasználásával terveztetik, vízvezetési szolgalom megállapítását mellőzhetővé nem teszi. (F. M. 23,673/95.)

Vízvezetési szolgalommal telekkönyvileg meg nem terhelt telken átmenő vízvezető árok, mint tényleges állapot mindaddig fentartandó, míg az törvényes alapon meg nem változtattatik. A telekkönyvi följegyzés hiánya a vízfolyás önkényes elzárására jogot nem ad. (F. M. 40,588/94.)

65. §.

A parti és mederbirtokos kártalanítás nélkül megengedni tartozik, hogy a hatóságilag engedélyezett vagy a 45. §. értelmében az állam által létesítendő vízvédelmi, szabályozási és vízhasználati művek a mederben létesíttessenek, valamint hogy a közérdekből létesítendő szabályozási és mederrendezési munkálatoknál nyert anyagot a munkálat létesítője kártérítés nélkül felhasználhassa. A beépített müvek az illető építtető tulajdonát képezik.

L. a 4. §-nál tett megjegyzéseket. A partokon elhelyezett építményekért, töltésekért azonban már kártalanítás jár.

Oly kérelem, hogy valamely csatorna által átszelt vasuti terület tulajdonjogának elismerése fejében valamely engedélyes évenkint egy bizonyos összeg fizetésére köteleztessék, a jelen törvényszakasz szerint nem teljesíthető, ha azon a kérdéses területen azelőtt is víz folyt, mert mederrendezéseket a medertulajdonos a törvény értelmében minden kártalanítás nélkül tűrni tartozik, ily követelésnek tehát törvényes alapja nincsen s ily címen kárpótlásnak annál kevésbbé lehet helye, mivel a kérdéses vízrendezési munkálatok által a tulaj-

donjog egyátalán nem érintetik, sem pedig a fennállott törvényes szolgalom nem súlyosbíttatik. (F. M. 27,385/97.)

Előfordult esetek alkalmából a Duna medréből vasút- és útépítési és egyéb célokra szolgáló anyagok, u. m. kavics és homok kotrásánál: a földmívelésügyi minister azt az álláspontot foglalta el, hogy az ily kotrásokra az engedélyt a folyammérnöki hivatalok felügyelete alatt a minister adja meg, nehogy a meder elrontassék, azonban a kotrási vállalkozó az anyag értékesíthetése szempontjából a *medertulajdonossal* előzetesen megalkudni köteles. Ebből önként következik, hogy ha ily anyagokat az állam akar nem *beépíteni*, hanem pl. a vállalkozóknak a medren kívüli használatra átengedni, az állam is kötve van a medertulajdonossal való előzetes egyezséghez.

66. §.

A parti birtokos kártalanítás nélkül tartozik:

1. a tutajozható és hajózható folyók mentén a vontatásra, emberek és állatok számára szabályrendeletileg megállapított szélességü vontató-utat hagyni;

2. a hajók és tutajok kikötését a hatóságilag megjelölt helyeken megengedni;

3. a faúsztatásra jogosítottak és munkásaiknak — a mennyiben ez a szállítás eszközlése szempontjából elkerülhetetlenül szükséges — közvetlen a víz partján fekvő földeken a szabad eljárást megengedni;

4. vízrendőri szempontból a vízhez való férést megengedni.

Veszély esetén a hajók és tutajok bárhol kiköthetnek, kirakodhatnak és partra vontathatók; ezen esetben azonban a parti birtokos az okozott károk megtérítését igényelheti.

Ezen szakasz a vízjogi törvény egyik legfontosabb intézkedését tartalmazza és épen ezért ennek a gyakorlati életben leendő végrehajthatása céljából a „vontató-utak és szabad kikötés tárgyában“ a volt közmunka- és közlekedésügyi minister által 1885. évi deczember hó 31-én 39,507. sz. a. külön rendelet is adatott ki (262. lap).

Az ezekre vonatkozó kérdések feletti tárgyalások a vízjogi értekezlet jegyzőkönyvének I. k. 142. és II. k 31-ik lapján foglaltatnak.

A vontató utakra vonatkozó szolgalom már emberemlékezet óta fennáll s nemcsak a szükséges terület átengedésére szorítkozott, hanem ha a víz a vontató utat elmosta, a szolgalmi jog új területek elfoglalására is kiterjedt. A vízjogi törvény létesítését közvetlenül megelőző időben ez volt a jogviszony Magyarországon; Horvát-Szlavonországban és a volt katonai határőrvidéken azonban, ezen terhes szolgalom helyett az osztrák polgári törvény uralma alatt azon jogszokás fejlődött ki, hogy az új vontató utakhoz szükséges terület, valamint az elmosott régi vontató utak helyett új területek az állam által kisajátítás útján szereztettek meg.

Az első javaslat tervezete szerint a Magyarországon érvényben állott ingyenes szolgalmi kötelezettség tartatott volna meg s a horvát-szlavon parti birtokosok sem kaptak volna az új vontató utakért kárpótlást, csak akkor, ha az új út mentén épületeket kellett volna lebontani, az épületekért, vagy a

vontató utakért azon esetben, ha a meder mesterséges áthelyezése következtében lett volna szükség a vontató-útra.

A ministertanácsban azonban a kárpótlás nélküli vontató út szolgalma elejtetett és elfogadtatott a 67. §., mely szerint a vontató utaknak bármely oknál fogva szükségessé váló áthelyezése folytán vagy új vontató utak által igénybe veendő területekért a szolgalom fejében a terület tulajdonosának kártalanitás jár. Ezen elvnél fogva tehát, ha a vontató utat a vízmosás következtében beljebb kell helyezni, a tulajdonos ezért is kárpótlást követelhet. Ezen elv az első tervezetben kimondott elvnél igazságosabb s a jogossággal és az ország egy nagy részében kifejlett szokással legjobban is megegyeztethető, mert a hajózás érdekei elsősorban az állam által elégitendők ki és jogtalan követelés, hogy a hajózást, melyből a parti birtokosnak semmi haszna nincs, saját kárával és romlásával mozdítsa elő.

Másik fontos rendelkezése a törvénynek, hogy a parti birtokos a hajók és tutajok kikötését a hatóságilag kijelölt helyen kártalanitás nélkül tartozik megengedni. A földesurak támaszkodva régi jogaikra, a hajózást jelentékeny adózás alá vetették az ugynevezett karópénzek címén. E jog kétségen kívül abból származott, hogy ezen díj előbb tényleg levert karók használatáért fizettetett, később pedig akkor is szedetett, ha ilyen karók nem voltak s rendre mintegy földesúri haszonvétellé nőtte ki magát.

Ha a végrehajtás kellő öntudattal és erélylyel járt volna el, a földesurak ezen visszaélését régen megszüntette volna s nem lett volna szükség külön törvényes intézkedésre; mert az 1751. évi XVII. t.-cz. világosan kimondja, hogy jövőre a hajóktól és szálaktól való bárminemű fizetések büntetés terhe alatt megszüntettetnek. A végrehajtó közigazgatási hatóságok azonban szemet hunytak a földesurak ezen visszaéléseivel szemben s hagyták, hogy a földesurak törvényellenes eljárása a hajózás fejlődését gátolja.

Most a törvény csak az 1751. évi XVII. t.-cz. elvein halad tovább, jogsérelmet tehát nem követ el. Söt, hogy most már a partbirtokos kötelessége és jogai határozottan megállapithatók legyenek, világosan kimondja, hogy a parti birtokosnak ezen kötelezettsége csak a hatóságilag kijelölt helyekre, a ki nem jelölt helyekre azonban nem terjed ki. A földesurak által tisztán a földesúri jogcímen esetleg szedett hasonló illetékek teljesen megszüntek, miután a vízjogi törvény nem ismer többé földesurakat, hanem csak parti birtokosokat.

A hol a vízjogi törvény 66. §-a alapján a kikötésre alkalmas helyet a hatóság ki nem jelölte, ott a díjszedés a parttulajdonos és a hajózók között kölcsönös megegyezés tárgyát képezi. (F. M. 17,358/94.)

A már idézett 39,507/85. sz. a. rendelet 6—18. §a a törvény rendelkezésének végrehajtása iránt intézkedik s mindazon kérdésekre kiterjed, melyek felmerülhetnek, úgy hogy a hatóságok a teendőkre nézve teljesen felvilágosítva vannak.

A most idézett rendelet 7. §-a, nehogy a parti magánbirtokosok esetleg ok nélkül zaklatásoknak legyenek kitéve, első sorban a község tulajdonát képező partot kivánja szabad kikötői helyül kijelölni s csak ha ilyen nem volna, vagy a meglevő terület elégséges nem lenne, akkor engedi meg, hogy a mondott célra magánosok parti birtokai is kijelöltessenek.

Nem hagyható említés nélkül az idézett rendelet 8. §-ának azon intézkedése sem, hogy olyan vízi járművektől, melyek a partot kikötésre nem használják, hanem a mederben horgonyt vetve vagy a part lejtőjén ideiglenesen beütött czövekhez kötve a vizen megállanak, semmiféle díj nem szedhető. — Ezt a rendelet a törvény 65. §-ára fektetett analogia alapján mondta ki, mert ha a mederbirtokos kártalanitás nélkül tartozik megengedni, hogy az engedélyezett vagy az állam által létesitett munkálatoknál a meder használtassék, vagy abban építmények létesittessenek, akkor annyival inkább tűrni kell azt, hogy a mederben a hajók minden fizetés nélkül megállhassanak.

L. a 60. §. megjegyzését, mely szerint az 1896. évi XX. l. t.-cz. 58. §-nak 1. pontja, a szintén vízi szolgalmak gyakorlására vonatkozó jelen törvényszakaszra is kiterjedőnek veendő.

A jelen szakasz ellen vétőket a törvény 185. §-ának 6. pontja 100 frtnyi (200 kor.) pénzbüntetéssel sujtja.

67. §.

Vontató utaknak bármely oknál fogva szükségessé váló áthelyezése folytán, vagy új vontató utak által igénybe veendő területekért a terület tulajdonosának a szolgalom fejében kártalanítás jár.

Kártalanitásnak az előbbi szakasznál idézett vontató úti rendelet szerint csak oly esetben van helye, midőn a hatóság oly vízfolyások mentén, hol a parti birtokot a szóban forgó szolgalom eddig nem terhelte — felmerült szükség folytán újonnan jelöl ki vontató utat, vagyis midőn pl. a vontató útnak a vízfolyás egyik partjáról a másikra való áthelyezése, vagy pedig oly vízfolyás mentén való kijelölése válik szükségessé, a hol a vontatást eddig nem gyakorolták, másrészt akkor is, midőn a szolgalommal terhelt birtok teljesen elmosatván, a vontató utat oly birtokra kell áthelyezni, melyet eddig a vontató úti szolgalom nem terhelt, vagy végre ha a szolgalom gyakorlására bármely okból nagyobb terjedelmű terület vétetik igénybe, mint a mily terjedelmű területen előzőleg a vontatás gyakoroltatott. A vontató úti szolgalom azért nem jogosítja fel a vontatókat az illető partrészleten való legeltetésre, vagy az ily szolgalommal terhelt partbirtoknak bármely más szempontból való igénybevételére, mert a vontatás gyakorlásának a meghatározott szélességű partszalagon belül kötelező tűrésén kivül a tulajdonos birtokát egyébként szabadon használhatja s a vontatók részéről földje terményeiben tapasztalt oly kártevések miatt, melyek nem a vontatással járó közlekedésből származnak, vagy a vontató út szalagján túl okoztatnak, orvoslást mezőrendőri úton kereshet. (F. M. 73375/901.)

IV. FEJEZET.

Vízi társulatok.

68. §.

A jelen törvény értelmében vizi társulat alakítható:

1. Vízrendezésre (meder-szabályozás, partbiztosítás, árvédelem és ezzel kapcsolatos vízlevezetés) (157. §.);

2. vízhasználatra (öntözés, alagcsövezés, lecsapolás, sankolás, mocsárkiszárítás é. i. t).

A törvény IV. fejezete, az eredeti tervezetet tekintve, addig, mig abból törvény lett, a legkülönbözőbb módosításokon ment keresztül. Az első olvasáskor ezen fejezet előadójának nézete az volt, hogy a vízjogi törvénybe az árvédelem, belvízrendezés és öntözésre alakult társulatokról szóló intézkedések lennének felveendők, mig az ipari célokra és a hajózásra szolgáló csatornák kérdését nem tartaná a vízjogi törvény keretébe valónak, átalában pedig a társulatoknál a tiszai törvény (1884. évi XIV. t.-cz.) mintáját óhajtaná alapul venni s a dunai társulatoknak is a tiszai társulatok mintája szerinti szervezetet kivánt adni.

Az értekezlet azonban átalánosabb elveket kivánván a törvénybe felvenni, a tárgyalás során ezen elvből indult ki. (I. k. 191. s következő lapjai.) Az első értekezlet megállapodásai alapján a javaslat szövege az értekezlet most emlitett elvi álláspontjának szem előtt tartása mellett dolgoztatott ki s ezen szöveg kevés módositással a második olvasás alkalmával (II. kötet 32. s következő lapjai) el is fogadtatott. Ezen tervezet szerint a társulati fejezet két részre oszlott, t. i. átalános és különös intézkedésekre, az első rész magában foglalván mindazon határozatokat, melyek valamennyi társulatra, tekintet nélkül, hogy azok mederrendezésre, árvédelemre, töltésezésre, víz- és mocsárlevezetésre, öntözésre stb. alakultak; a második rész ellenben az azon társulatokra vonatkozó különös határozatokat tartalmazta, a melyek a meder szabályozás, partbiztosítás, árvédelem, töltésezés, viz- vagy mocsárlevezetés céljából alakultak.

Ezen tervezet azonban nem maradt meg, hanem a volt közmunka- és közlekedésügyi ministeriumban az egész társulati rész úgy, mint az jelenleg a törvényben van, átalakittatott és módosittatott. A közmunka- és közlekedésügyi ministeriumban ugyanis azon nézet vált uralkodóvá, mely a társulati rész előadójának elől említett nézetéhez is a legközelebb állott, hogy miután a vizjogi törvény végrehajtása és az előforduló ügyekben való illetékesség nem kizárólag ezen ministerium hatáskörébe tartozik, de miután az u. n. vízrendező és vizhasználati társulatok közt azok létesítésére, fennállására és szervezetére nézve oly eltérések vannak, hogy azokat egy átalános fejezetben

megfelelően rendezni nem lehet, helyesebb, ha a tervezett felosztás helyett a vízi társulatok fejezete két részre osztatik ugyan, de nem az átalános és különös intézkedések, hanem más megkülönböztetés szerint, t. i. a vízrendező és vízhasználati társulatokat illető részre. Ezen kívül pedig, hogy az első rész a tiszai törvény vonatkozó határozmányaival egyöntetű legyen, elhatároztatott, hogy ez utóbbi törvénynek mindazon határozatai, melyek átalános elveket tartalmaznak, a vízjogi törvénybe szintén felvétessenek, miáltal a törvény ezen fejezete az eredetileg tervezettnél tetemesen terjedelmesebb lett úgyannyira, hogy a társulati rész, ha nem a szakaszok számát tekintjük, terjedelmileg az egész vízjogi törvénynek csaknem felét képezi.

Egyetlen ugyan az európai vízjogi törvények közt a magyar, melynek társulati része ily terjedelmes és részletes s ámbár nem lett volna szükség ily részletes s nem egy törvény keretébe illő hosszadalmas intézkedéseket felvenni, de a törvényhozótól ezt még sem lehet rosszalni, ha meggondoljuk, hogy az árvizek elleni védelemre jobban talán egyetlen európai állam sincs utalva, mint épen Magyarország, s hogy nekünk már a vízjogi törvény létesítése előtt is terjedelmes és részletes törvényeink voltak az árvédelmet illetőleg s az ezekben letett elveket most csak nehezen lehetett volna az új törvényből kihagyni.

A képviselőházhoz beterjesztett törvényjavaslat indokolásában a vízi társulatokra nézve átalánosságban a következők mondatnak:

„A vizek rendezése és kellő használása épúgy, mint minden más közgazdasági intézkedés, fizikai és nem fizikai egyének által történhetik. Ez utóbbiak között nagy fontossággal birnak az egyes erők kellő összetömörülése folytán a társulatok. Magától értetik, hogy minden törvényeink által megengedett társasági alak a vízjogi viszonyoknál mint alany működhetik, a mennyiben ezt a külön törvények, illetőleg az ezek alapján létrejött társas szerződés (alapszabály) megengedi; e tekintetben felette nagy jelentőséggel bírnak a kereskedelmi törvény által meghonositott közkereseti társas alakok (kivált a szövetkezetek és részvénytársaságok), mint a melyek — az egyéni és elszórt vagyoni tehetségeket illetőleg a közgazdaságnak leginkább megfelelők és a tőkének igen nagy kényelmet biztosítók — a vállalkozási szellemnek elég mozgékonyságot nyujtanak. Tekintettel mindazonáltal azon speciális viszonyokra, a melyek a vizek rendezésénél és a vizek használatánál előfordulnak; tekintettel kivált arra, hogy ezen viszonyoknál az érdekelt egyének nemcsak mint személyek, hanem legtöbb esetben mint bizonyos területek birtokosai, tehát az egyén, mint egyén és mint földbirtokos birnak jelentőséggel, az eddig szokásos társas alakok pedig ezeknek a viszonyoknak nem felelnek meg, ez okból külön társasági alakokról kellett gondoskodni".

„A vízi társulatokról szóló fejezet főelveiben csatlakozik a társasági ügynek nálunk eddig kifejlődött formáihoz s a társaságot akkor tekinti olyannak, a midőn egyrészt a társaság létesitésére vonatkozó akarat az érdekeltek részéről a törvény által megkivánt formában a társulati szerződésben (az alapszabályokban) megtestesült és a minister által jóváhagyatott. A kormány részéről a jóváhagyást azért vette föl a javaslat, minthogy összes társulati ügyünk (a kereskedelmi társulatok kivételével) ily eljárást ismer, és a vízi társulatok eddigi törvényeink szerint ily jóváhagyás alá estek. (1871: XXXIX. törvényczikk 3. §.)"

„A javaslat minden vízrendezésre és minden vízhasználásra vízi társulat alakítását engedi meg (68. §.); e részben azon felfogásból indul ki, hogy az illető érdekeltek legjobban megítélhetik, miért nem kielégitők saját céljaikra a törvényeink által megengedett másféle társas alakok, s miért veszik ez okból épen igénybe a sok esetben talán nehézkesebb vízi társulat alakját. Ép ez okból azonban nem mondja a javaslat, hogy az e célra törekvők mindenesetre vízi társulat alakjába öltöztessék szerződéseiket, hanem egészen az ille-

tők belátásától teszi elhatározásukat függővé. A vízi társulatnak egyúttal a jogi személyiség minősítése adatik, a midőn a javaslat kimondja, hogy e társulatok, mint ilyenek, saját nevük alatt jogokat szerezhetnek, kötelességeket vállalhatnak, a biróságok előtt pert indithatnak és perbe foghatók. (69. §.)"

„Tekintettel arra, hogy a vizek kellő karban tartása sok esetben oly közérdeket képez, a melynek keresztülvitele a közvetetlenül érdekeltek által nagyon kivánatos és ezen helyzettel szemben esetleg egyesek törekvése ezen rendelkezésnek meghiusitására talán az illetők részvétlensége következtében, nem engedhető meg, a vízi társulatoknak bizonyos kényszer útján való létrejöveteléről kellett gondoskodni, Ezen eszme keresztülvitele, valamint a vízrendezésre alakult társulatok más viszonyaira vonatkozólag már jelenleg érvényben levő törvényeink, különösen az 1871: XXXIX. és az 1884 XIV. t.-czikkekben foglalt és helyesnek elismert intézkedések vétettek át a jelen javaslatba is."

A vízjogi törvény életbelépte által az 1840. évi X., az 1871. évi XXXIX. és XL., az 1874. évi XI., az 1879. évi XXXIV., az 1884. évi XXVIII. t.-czikkek és az 1879: XL. t.-cz. 143. §-a, valamint átalában mindazon rendeletek és szabályok, melyek a jelen törvény tárgyára vonatkoznak és annak határozataitól eltérnek, az 1884. évi XIV. t.-cz. kivételével, mely továbbra is érvényben marad, hatályon kivül helyeztetnek s mindazon esetekben, midőn a hatályban maradó törvényekben a hatályon kivül helyezett törvényekre hivatkozás történik, a jelen törvény értendő és alkalmazandó. (A törvény 193. §-a.) Hogy tehát a tiszai 1884. évi XIV. t.-cz. használata megkönnyittessék, a társulati részben az egyes szakaszok tárgyalásánál főleg arra fordittatott gond, hogy azok, valamint a tiszai törvény vonatkozó szakaszai közötti eltéréseket kimutassuk s egyszersmind utaljunk a vízjogi törvény és az Á. R. azon szakaszaira, melyek most már a hatályon kivül helyezett korábbi törvények helyett a tiszai társulatokra is érvénynyel birnak.

Az 1889. évi XVIII. t.-cz. életbelépése időpontjától (1889. évi junius hó 15.) kezdve a közmunka- és közlekedésügyi minister kereskedelemügyi ministernek, — a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister pedig földmívelésügyi ministernek lévén nevezendő, másrészt a két ministerium új ügykörének megállapításánál (l. a kereskedelemügyi és földmívelésügyi ministernek 1889. évi 1500 eln. számú rendeletét a 284. lapon) a közmunka- és közlekedésügyi ministerium ügyköréből az összes vízszabályozási és ármentesítési ügyek a földmívelésügyi ministerium hatáskörébe átadatván, az ezen fejezet összes szakaszaiban említett közmunka- és közlekedésügyi minister alatt immár a földmívelésügyi minister értendő.

69. §.

A vízi társulatok, mint olyanok, saját nevük alatt jogokat szerezhetnek, kötelezettségeket vállalhatnak, a bíróságok előtt pert indíthatnak és perbe foghatók.

Vízrendezési társulatok ártérbirtokainak bejegyzési módjáról a telekkönyvi betétekbe lásd az 1886: XXIX. t.-cz. 9. §.- és az 1889: XXXVIII. t.-cz. 28., 32. és 33. §-ait. A halászatról szóló 1888: XIX. t.-cz. 30. §-a a halászati társulatokra nézve ugyanezen megállapításokat tartalmazza.

a) Vízrendezésre alakult társulatok.

70. §.

Mindennemű folyók és vizek mellett fekvő, vízmentes magaslatok által határolt vagy műszakilag egy egészet képező ártér vagy

valamely sziget birtokosai jogosítva vannak ármentesítő társulatot alakítani.

Meder vagy vízfolyás rendezésére, partok biztosítására ellenben csak oly önálló területek birtokosai alakíthatnak szabályozási társulatot, melyekben az ily szabályozás sem a szemben levő, sem a felső vagy alsó birtokosoknak nem okoz hasonló munkálatok által el nem hárítható károkat.

Annak felderítése, vajjon az ilynemű károsítások esete a szabályozásnál fenforog-e és ha igen, milyen intézkedések teendők azok elhárítására? — a 74. §-ban körülírt eljárás által eszközöltetik.

A tiszai törvény (1884: XIV.) 1. §-ában az állam az iránt vállalt kötelezettséget, hogy a hajózási szempontból szükségessé vált, vagy az állam által már megkezdett mederszabályozást az állam saját költségén hajtja végre. Az államnak ezen kötelezettsége a többi folyóknál nem áll fenn, hanem a többi államkezelés alatt álló folyókra nézve a vízjogi törvény 46. §-a szerint az állam csak azon kötelezettséget vállalta magára, hogy a szakadozó partok biztosításához bizonyos feltételek mellett egy harmadrészszel hozzájárul.

Ezen szakasz csaknem szóról-szóra megegyezik az 1871: XXXIX. t.-cz. 1. §-ával, azzal az eltéréssel, hogy „*a vízmentes magaslatok által határolt*“ kriterium mellé a képviselőház vízügyi bizottsága által „*vagy műszakilag egy egészet képező ártér*“ tétetett és így az ártérre nézve helyesebb fogalmi meghatározás fogadtatott el.

Belvízlevezető és lecsapoló társulatokra az egy társulatba bevonható érdekeltség körét a törvény 130. §-a állapítja meg.

71. §.

Ha a társulat alakítása az érdekeltek közakaratával meg nem történhetnék, az érdekelt birtokosoknak az ártérben bírt holdak mennyisége szerinti többsége is megalakultnak nyilváníthatja a társulatot.

Itt szentesíti a törvény az u. n. kényszertársulatokat, midőn kimondja, hogy a kisebbség a többség által egy társulatba kényszeríthető. A törvény hasonló intézkedése nélkül nem volna vízrendezési társulat létesíthető, s a törvény nem állhat itt azon szabadelvű, s más társulatoknál követhető álláspontra, hogy a belépés mindenkinek tetszésétől tétessék függővé, mert a vízrendezési társulatoknál a fődolog, hogy egy, a vizeknek kitett terület egészen mentesíttessék, miután egy összefüggő területnek csak egyik része nem mentesíthető.

Ezen szakasz csaknem szóról-szóra megegyezik az 1871. évi XXXIX. t.-cz. 2. §-ával s azért átalánosságban a Tisza völgyére is érvényes.

A vízrendező társulatoknak a kisajátítási törvény (1881: XLI. t.-cz.) 1. §. 3—6 pontjai biztosítja a szükséges területeknek kisajátítás útján való megszerezhetését, de a vízjogi törvény is biztosítja, hogy vízvezetékekre vagy más vízi építményekre a szolgalmi jogot is megszerezhetik, tehát nem kell kisajátítási jogukkal élni, hogy pedig ez iránt kétség ne legyen, az Á. R. 67. §-a ezt világosan is kimondja (210. lap.)

72. §.

Az érdekeltek, ha vízrendezési társulatot kivánnak alakitani, általános kimutatást tartoznak késziteni az érdekelt földbirtok holdszámáról, — általános müszaki tervezetet és költségvetést a vízrendezésről és ezeknek megtörténtéről az illetékes törvényhatóság alispánjának (polgármesterének) jelentést tevén, minden érdekeltet közgyülésre hínak össze.

E közgyülésen a társulat megalakul, az elnököt és a választmány tagjait megválasztja, alapszabályait megalkotja, a müszaki tervet, a munkák sorozatát és a végrehajtási határidőket megállapitja, s mindezeket az illetékes törvényhatóság alispánjának (polgármesterének) a 74. §. szerinti eljárás végett felterjeszti.

Társulati müködésének további tettleges foganatosítását azonban csak a felsőbb jóváhagyás után kezdheti meg.

A vízjogi törvény elsőfokúlag átalában az alispán illetékességét ismervén el, a társulatokra nézve is ezen elvet érvényesitette s ez irányban eltér a korábbi társulati törvényektől, melyek társulati ügyekben mindig a törvényhatóságot s illetőleg ennek közgyülését nevezték meg.

Itt meg kell még említeni, hogy az 1871. évi XXXIX. t.-cz. 13. §-a, mely szerint a volt közmunka- és közlekedésügyi minister fel volt hatalmazva, hogy a megalakult társulatoknak a tervezetek elkészítésére előleget adhasson, a vízjogi törvénybe nem vétetvén át, ezen felhatalmazás tehát megszünt.

Nehogy azonban egyes társulatok ezt mégis megkísértsék, vagy számításaikat ilyen előlegekre alapíthassák, az Á. R. 57. §-ában határozottan kimondatott, hogy az előleges költségek fedezéséről a társulatot megalakítani kivánó birtokosok tartoznak gondoskodni, természetesen az ily módon adott előlegek a társulat végleges alakulása után visszatérítendők. 207.

73. §.

Ha az alakulandó társulat müködése több törvényhatóság területére terjed ki: az érdekeltek felterjesztése alapján a közmunka- és közlekedésügyi minister*) jelöli ki azon alispánt (polgármestert), kihez az említett tervek és okmányok a 74. §. szerinti eljárás céljából beterjesztendők, a történtekről azonban a többi törvényhatóság alispánjai (polgármester) is értesítendők.

74. §.

Beterjesztetvén a társulatok által a vízrendezési munkálatok átalános tervezetei az illetékes hatósághoz, az érdekelt szomszédos vízrendezési társulatok, a szemben lévő felső és alsó közegek az

---

*) Az 1889 : XVIII. t.-cz. alapján jelenleg a földmivelésügyi minister.

illetékes alispán (polgármester) által a tervezet benyujtásáról 8 nap alatt értesítendők.

A községek tartoznak a tervezet kitételéről a szokásos helybeli kihirdetésen kívül az érdekelt közvetlen adófizetőket, vagy azok képviselőit értesíteni. Az illető érdekeltek azon címen, hogy értesítve nem lettek, a további eljárás ellen kifogást nem tehetnek, ha a községek postai feladó vevény által kimutatják az értesítés megtörténtét.

A tervek a hirdetési 8 napon túl 30 napig maradnak közszemlére kitéve. Minden, a tervezetre vonatkozó nyilatkozat az érdekeltek által az illetékes alispánhoz (polgármester) ez idő alatt nyujtandó be. Ezen eljárás után az illetékes alispán (polgármester) a tervezet felett legfeljebb 30 nap alatt határozatot hoz s ezt a tervezettel, a beérkezett nyilatkozatokkal és a társulati alapszabályokkal együtt a közmunka- és közlekedésügyi ministernek végleges megerősítés végett felterjeszti.

Hasonló eljárás követendő az átalános tervek alapján elkészítendő részletes tervek hatósági megállapításánál is.

Az 1889: XVIII. t.-cz. értelmében a földmívelésügyi minister értendő.

Lényeges ezen szakaszban az, hogy a hirdetési eljárás a társulatoknál eltérő a 163. §-ban a magán vízimunkálatoknál követendő eljárástól, a menynyiben ott összesen 30 napi határidő követeltetik, a társulatoknál azonban a 30 napi közszemlére kitételen kívül még 8 nap tűzetik ki, a hirdetés közzététele céljából.

Ezen szakaszt, mely különben teljesen megfelel az 1871. évi XXXIX. t.-cz. 12. §-ának, a képviselőház vízjogi bizottsága lényegesen kiegészítette, a menynyiben a második bekezdés felvétele által elrendelte, hogy a szokásos helybeli kihirdetésen kívül az érdekelt közvetlen adófizetők vagy azok képviselői is értesítendők, kimondta továbbá, hogy az e szakaszban rendelt eljárás követendő a részletes tervek hatósági megállapításánál is, ellenben a kormányjavaslatból kihagyta azon határozatot, hogy a tervek jóváhagyása az eljáró közigazgatási hatóságokra a netáni hiányokért vagy káros következményekért kártérítési kötelezettséget maga után nem von, mert a hatósági közegek felelősségének, valamint az állam szavatolási kötelezettségének kérdése nem tartozik a vízjogi törvény keretébe.

Adott alkalomból a földmívelésügyi minister 46,535/86. sz. a. kiadott rendeletében kimondotta, hogy ha az illető érdekelt fél képviselője nem lakik is a megye területén, a hatóság azt tartozik értesíteni, ha a bejelentés erre nézve szabályszerűleg megtörtént.

Belvízrendező munkálatok tervezéséhez szükséges felvételek a 63251/1903. sz. F. M. rendelet értelmében (l. a 462. lapon) a fixpontkövekre alapítandók.

A földmívelésügyi ministernek a szivattyútelepek munkálatainak felülvizsgáltatását illetőleg valamennyi vízrendező és vízhasználati társulathoz intézett 1899. évi 40858 számú leiratát lásd a 366. lapon.

A vízrendező és vízszabályozó társulatok kezelésében levő gőzgépek és szivattyútelepek az 1884: XVII. és 1893: XXVIII. t.-cz. hatálya alól kivétettek és felügyeletük a ministeri megbizottakra és a vízépítési kerületi felügyelőkre bizatott. Az erről szóló 1904. évi 39,301. sz. földmív. min. rendeletet lásd a 467. lapon.

A 74. §-ban körülírt hatósági eljárás alá eső vízrendezési munkálatok engedélyezése tárgyában teendő előterjesztéseknél figyelembe veendő körülményekről szóló 1902. évi 54,944. sz. földmiv. min. rendeletet lásd a 397. lapon. Azon esetben, ha a 74. §. alapján engedélyezendő munkálatnál állami kezelésbe vett erdőterületek is érdekelve vannak, a közszemlére kitételről vagy helyszini tárgyalásról az 1904. évi 34,373. sz. földmiv. min. körrendelet értelmében az illető m. kir. állami erdőhivatal is értesitendő. (L. a 466. lapon.)

75. §.

Az alapszabályoknak jóváhagyása után a társulat a vízikönyvbe bejegyeztetik s jóváhagyott alapszabályainak egy példánya a vízikönyv okirattárába elhelyeztetik.

A vizikönyvekről a törvény 181., 182. és 183. §-ai, továbbá pedig a törvény alapján a vizikönyvek berendezése és kezelése tárgyában 66,654/1885. szám alatt kiadott földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeri rendelet intézkedik. (241 lap.) Azon kérdést illetőleg, vajjon a törvény 189. §-ában kivánt igazolási eljárás a vízrendezési társulatokra is kiterjed-e és vajjon ezen társulatok vízimüveinek tervei is beterjesztendők-e a vizikönyv okirattárába, az 1887. évi 45054 sz. a. kiadott volt közmunka- és közlekedésügyi ministeri rendelet az irányadó. (l. a 281. lapon.)

76. §.

A társulat az alapszabályoknak a 72. §. szerint eszközlendő bemutatásával egyidejüleg igazolni tartozik, hogy az elnök és a választmány megválasztatott.

Az e végre szolgáló beadvány az elnök és a választmány tagjai által aláirandó s ezen aláirások közjegyzőileg hitelesítendők.

Ezen szakasz esetleg magyarázatokra és a gyakorlati életben nehézségekre adhat alkalmat, a mennyiben annak második bekezdését akként is lehetne magyarázni, hogy az elnök és választmány megválasztatásáról szóló s közjegyzőileg hitelesítendő beadvány az elnökön kívül a választmány valamennyi tagja által aláirandó. Ez azonban a törvény betűje szerint soha és semmiképpen nem volna keresztülvihető, mert mint a tapasztalás igazolja, rendesen olyan érdekeltek is vannak nagy számmal a választmányban, kik sem a társulati életben részt nem vesznek, sem az üléseken meg nem jelennek, de érdekeltségüknél fogva a társulat választmányába beválasztatnak. De ettől eltekintve, a választói közgyülésen megjelenni olyanok is akadályozva lehetnek, kik a társulat müködésére jelentékenyebb befolyást gyakorolnak.

Nehogy tehát a törvény végrehajtásánál ezen kérdésre nézve nagyobb nehézségek merüljenek fel s tekintettel a törvény 85. §-ának rendelkezésére, mely szerint a választmánynak az elnökből és legalább 4 tagból kell állania, az Á. R. 58. §-ában (207. lap) kimondatott, hogy a már említett beadványt az elnökön kívül még legalább 4 olyan választmányi tagnak kell aláirnia és aláírásukat közjegyzőileg hitelesíttetniök, kik az alakúló közgyülésen személyesen részt vettek.

A ministeri rendeletnek ezen intézkedése a törvénynyel nemcsak hogy nem ellenkezik, de azt a törvény szellemében helyesen kiegészíti.

77. §.

A ki oly területet szerez meg, a mely valamely társulat kötelékébe tartozik, ez által a társulat tagjává válik.

A kormányjavaslat indokolásában ezen szakaszra nézve a következők mondatnak. A vizi társulatok egyik fő jellemző tulajdonsága a társulati tagok minősége. „Mint már a 68. §-nál is említve volt, a vizitársulat tagjai nem pusztán egyéni és személyi jelentőséggel bírnak, hanem legtöbb esetben szoros kapcsolatban áll a személy az illető területtel, úgy, hogy tényleg a társulat tagja legtöbb esetben csakis azért az, mivel bizonyos területnek birtokosa, miért is a törvénynek ezt világosan ki kellett mondania".

A földmívelésügyi ministernek 10242/1891. sz. határozata szerint a jelen törvényczikk határozmánya a vasutakra nem vonatkozhatik, mert a vasutak csakis a jelen törvény 85., 23., 110., 84., 14. és 15. §-ai alapján kötelezhetők hozzájárulásra.

78. §.

Ily társulatok tagjai nemcsak az érdekelt földbirtokosok, hanem mindazon egyének, testületek és jogi személyek, melyek a társulat működése által közvetlenül érdekelve vannak.

A társulat tagjain kívül az érdekelt csatornák, körtöltések, épületek, utak és vasutak tulajdonosai is tartoznak a társulat költségeihez a 110. §. értelmében hozzájárulni.

Ezen szakasz első bekezdése csak folyománya a 77. §-ban kimondott elvnek, sőt ezen elv a kormányjavaslatban következetesen lett keresztülvíve az utak, vasutak, csatornák, körtöltések és épületek tulajdonosaira nézve is, mert mint az indokolás mondja, a terület alatt nem egyedül a földbirtok szorosabb értelemben, azaz a mezőgazdasági célra alkalmas területek értetnek, hanem minden vagyoni értékkel bíró terület, bármi legyen is rendeltetése, s mihelyt ez a munkálat által érdekelve van, tulajdonosa ép úgy tagja a társulatnak, mint a szorosabb értelemben vett földbirtokos.

Nem ezen — nézetünk szerint a jogossággal teljesen megegyeztethető — elvből indult azonban ki a képviselőház vízjogi bizottsága, midőn a törvény jelen szakaszának második bekezdésében azon elvet mondta ki, hogy az érdekelt csatornák, vasutak, körtöltések, épületek és utak nem lesznek ugyan a a vízrendező társulat tagjai, azoknak költségeihez azonban a 110. §. értelmében hozzájárulni tartoznak.

Mindenesetre különös s az eddigi jogszokásoktól eltérő elv, hogy valaki hozzájárulásra köteleztessék bizonyos költségekhez s ne legyen beleszólása azon költségek felhasználásánál. A törvényhozás tehát itt nem a kellő következetességgel járt el, főleg ha meggondoljuk, hogy a törvény 84. §-a a szavazatjogra nézve az érdekeltség arányát állapította meg, s hogy ezen érdekeltség aránya ugyancsak a most idézett szakasz szerint nemcsak a becsholdak, hanem az értékemelkedés alapján is meghatározható.

79. §.

A társulati kötelékbe később belépni kivánókra a 44. §. intézkedik.

Másfelől azonban a társulatok is fel vannak jogosítva mindazon területeket a társulati kötelékbe utólag bevonni, melyek a társulati munkálatok által megvédettek vagy jövedelmezőbbekké tétettek.

Az eljárást ily esetekben a jelen törvény 103—108. §-ai szabályozzák.

Feloszlott társulat csak a 43. §. értelmében követelhet hozzájárulást a munkálatokhoz, de a társulati kötelékbe utólagosan senkit nem vonhat be, a ki fennállásáig jogerősen bevonva nem volt. (F. I. és K. M. 2819/87.)

80. §.

Közgyülési határozat alapján egyes területek kirekeszthetők, ha ezt a társulati cél szükségessé teszi.

A kirekesztés csak kártalanítás és a közmunka- és közlekedésügyi minister jóváhagyása mellett történhetik.

A kormány indokolásában az ezen szakaszban letett elvre nézve az mondatik, hogy a társulatból való kiválás, illetőleg a tagsági viszony megszűnése, a javaslatban a lehető ritka esetekre szoríttatott. E részben a javaslat kerülni kivánta azt, hogy a nagynehezen létesülő s gyakran csak a kényszer alkalmazásával alakuló társulatok, egyeseknek még oly igazolt körülményei folytán is talán ismét feloszoljanak s ez okból csakis közgyűlési határozat folytán és csak az esetben lehetséges a társaságból való kirekesztés, ha ezt a társaság célja szükségessé teszi, mi fölött a minister (1889. évi junius 15-ike óta a földmívelésügyi minister. Lásd a 68. §. megjegyzéseinek utolsó előtti bekezdését) határoz, a társulati tag pedig kártalanításban részesül.

Hogy ilyen s más hasonló fontosságú esetekben a végeldöntés a ministernek van fentartva, az annak a következménye, hogy közérdekű társulatok a törvény különös kedvezményében részesülnek (115. §.), következésképⁱ a ministeri véghatározat ezen kedvezményeknek csak logikai feltétele.

81. §.

A feladat megoldására alkalmas határokkal nem bíró vízszabályozó és ármentesítő társulatok új beosztással szervezhetők.

Az egyesítés feltételeinek és módozatainak meghatározása az illető érdekeltek egyezkedéseinek tartatik fenn, a mennyiben pedig azok a közmunka- és közlekedésügyi minister által a körülményekhez képest kitűzendő záros határidő alatt sem tudnának megegyezni, az érdekeltek meghallgatása után esetről-esetre a közmunka- és közlekedésügyi minister dönt.

Ezen szakasz a tiszai 1884. XIV. t.-cz. 2. §-ával teljesen azonos s következménye annak, hogy valamennyi vízrendező társulat a vízjogi törvény szerint ugyanazon kedvezményekben részesülvén, mint a tiszai törvény alapján alakult társulatok, a társulatokra váró feladatok sem lehetnek mások.

A közmunka- és közlekedésügyi minister alatt itt is a földmívelésügyi minister értendő.

A közigazgatási biróságról szóló 1896. évi XXVI. t.-cz. 59. §-ának 1. pontja értelmében a közigazgatási biróság előtti eljárásnak van helye a földmívelésügyi ministernek azon határozata ellen, melylyel: a feladat megoldására alkalmas határokkal nem bíró vizszabályozó- és ármentesítő társulatok egyesítésének, illetőleg új beosztásának feltételeit és módozatait megállapítja.

A feladatok megoldására alkalmas határokkal nem bíró vizi társulatok azok, melyeknek árterülete más társulat árterületével összefüggésben lévén,

a saját, valamint az összefüggő terület biztosítására szolgáló védműveket nem tudják a követelményeknek megfelelően létesíteni és fentartani.

Az ilyen társulatok vagy egyesítendők másokkal, vagy megváltoztatott beosztással újra szervezhetők. Az egyesités, valamint az új beosztás feltételeinek és módozatainak megállapítása első sorban az érdekelt társulatok jogköréhez tartozik és csak ha ez kölcsönös megegyezéssel nem sikerül, akkor ez irányban a földmívelésügyi minister (Tiszaszabályozási társulatoknál a tiszavölgyi központi bizottság meghallgatása mellett) határoz, a mely határozat ellen a közigazgatási bíróság előtti panasznak van helye.

Akár egyezség, akár ministeri határozat folytán történik az ilyen egyesités, e tekintetben a vízjogi törvény 125. §-ában, illetve Tisza-szabályozási társulatok egyesitésénél az 1884: XIV. t.-cz. 2. §-ában foglaltak irányadók.

Ezen pont szerint a közigazgatási biróság, mint végérvényesen döntő II-ik forum elé azon vitás ügyek tartoznak, a melyekben, egyezség nem sikerülte esetén, a minister um két vagy több vízi társulat egyesitését, vagy új beosztását a fenti ok folytán elrendelvén, ennek feltételeit és módozatait nem a törvény szerint állapította meg.

82. §.

Közérdek vagy egyöntetű árvédelem s ezzel kapcsolatos vízlevezetés szempontjából a közmunka- és közlekedésügyi minister azon árterületeket, melyek kellőleg biztosítva nincsenek, valamely fennálló társulathoz csatolhatja, esetleg az ilyen árterületek érdekeltségét hivatalból társulattá alakíthatja. Az első esetben az illető társulat az ily területet a jelen törvény által előirt ártérfejlesztési és osztályozási eljárás mellett kötelékébe vonja, a bevonás idejétől kezdve az osztályozás alapján megállapított kivetési kulcs szerint a társulati járulékokkal megterheli s ennek fejében a bevont terület árvíz elleni biztositása végett szükséges védépitkezéseket, mint a már létező társulati védépítmények kiegészítő részét, létesíti.

Oly területek pedig, melyek magaslatok által lévén elzárva, valamely létező társulat kötelékébe nem vonhatók be, külön társulattá alakitandók, de ez esetben az érdekeltekre háramlandó teher nem lehet nagyobb, mint azon értékemelkedés, mely az ármentesítés folytán éretett el.

Az ily külön társulatok alakitásáról a törvényhozásnak esetről-esetre jelentés teendő.

Midőn a műszaki ártérfejlesztési munkálat alapján ugyanazon terület több társulat árterébe tartozónak tűnik ki, ezen árterületnek az illető társulatok között leendő megosztása iránt az érdekelt társulatok meghallgatása után a közmunka- és közlekedésügyi minister határoz.

Ezen szakasz megegyezik a tiszai 1884 : XIV. t.-cz. 3. §-ával.

A közmunka- és közlekedésügyi minister alatt itt is a földmivelésügyi minister értendő.

A bevonás ideje alatt azon idő értendő, midőn az alispán a 106. §. alapján az ártérbe való bevonást kimondotta; felszólalás nemlétében pedig mikor a 105. §. alapján a bizottság határozott.

A közigazgatási biróságról szóló 1896. évi XXVI. t.-cz. 59. §-ának 2. és 3. pontjai szerint ezen biróság előtti eljárásnak van helye a földmivelésügyi ministernek azon határozata ellen, melylyel: a magaslatok által elzárt területeknek külön társulatokká alakitása esetében az értékemelkedés tárgyában dönt, nemkülönben a melylyel a több társulat árterébe eső területnek megosztása következtében felmerülő vitás pénzügyi kérdéseket elintézi.

A vízjogi törvény jelen és a tiszai törvény 3. §-a szerint a közérdek vagy egyöntetű árvédelem céljából azon árterületek, melyek kellőleg biztositva nincsenek, vagy valamely fennálló vizi társulathoz csatolhatók, vagy azoknak érdekeltsége hivatalból önálló társulattá alakitható. Az utóbbi eset különösen akkor forog fenn, ha valamely ártér magaslatok által van körülzárva, a melyek természetszerü vízválasztókat képeznek. Ilyen önállóan szervezendő társulatokra vonatkozik a törvény jelen szakaszának első része és ezeknél elvül szolgál, hogy a társulattá alakulással és vízvédelemmel járó pénzügyi teher nem lehet nagyobb, mint azon értékemelkedés, mely az ármentesítés folytán éreretett. A közigazgatási biróság elé tehát azon ministeri határozatok elleni panaszok tartoznak, a melyek az ilyen önállóan szervezett vizi társulatok birtokának értékemelkedését és az ennek megfelelő pénzügyi terhet megállapítják.

Ugyanezen fentemlített törvényszakaszok szerint, ha a műszaki ártérfejlesztés folytán ugyanaz az árterület több vizi társulathoz tartozik, ez a körülmény az ilyen ártérnek az illető társulatok között és pénzügyi szempontból való felosztását teszi szükségessé, nehogy kétszeres teher súlyosodjék a különböző árterekhez tartozó ingatlanok birtokosaira. Ezen felosztott területek megterhelésére nézve is alkalmazandó a csatolt területek hozzájárulására érvényes az a szabály, hogy valamely vizi társulathoz beosztott terület a beosztás idejétől kezdve az osztályozás alapján megállapított kivetési kulcs szerint terhelendő meg a társulati járulékokkal.

A felosztott terület birtokosai és a terhelő társulat között való, a megterhelésből eredő ezen vitás pénzügyi kérdések végérvényes eldöntése szintén a közigazgatási biróság elé tartozik.

83. §.

Az alapszabályokban mindenesetre a következőket kell megállapitani:

1. a társulat nevét és székhelyét;

2. a társulat célját;

3. a választmány szervezetét, mikénti választásának módját, hatáskörét és müködésének tartamát;

4. a közgyülés mikénti összehívását, megtartásának helyét és idejét, hatáskörét, tárgyalási rendjét, a határozatok hozatalának módját és annak megállapítását, mi történjék az esetben, ha az összehivott közgyülés határozatképes nem volt;

5. a tagok szavazati jogát és ennek mikénti gyakorlását.

Az Átalános Rendelet 59. §-a a törvényben kivánt ezen megállapításokon kívül megkivánja, hogy az alapszabályokba még bizonyos, a társulat beléletére fontossággal biró más határozmányok is felvétessenek. (208. lapon.)

Az alapszabályok négy példányban nyujtandók be. (Bélyegelését lásd a 300. lapon.)

84. §.

A szavazatjog az érdekeltség aránya szerint gyakorlandó.

Ez okból az alapszabályokban meg kell határozni az érdekeltség azon legkisebb fokát, mely egy szavazatra jogosít.

Ezen legkisebb foknál kevesebbel érdekeltek megfelelő csoportokba összeállhatnak, s megbízottjuk vagy megbizottjaik által annyi szavazatot gyakorolnak, a hány szavazategység foglaltatik a reájok eső hozzájárulási arányban.

Az esetre, ha a legkisebb foknál kevesebb érdekeltek önként nem csoportosultak, a községi elöljáróság által a fentebbi módon képviseltetnek.

A társulat összes szavazatainak felénél több szavazatot egy érdekelt birtokos sem gyakorolhat.

Ármentesítési társulatokban az ártérfejlesztési munkálat, osztályozás és a hozzájárulási kulcs végleges megállapítása után minden 100 ártéri becshold, vagy 1000 frt értékemelkedés tulajdonosa bír egy szavazattal.

Ezen szakasz különbséget tesz a vizi társulatok között, a mennyiben az ármentesitési társulatoknál a tiszai 1884: XIV. t.-cz. 4. §-ának megfelelően 100 ártéri becshold, vagy 1000 frt (2000 kor.) értékemelkedés tulajdonosa bir egy szavazattal, más vízrendező társulatoknál azonban hasonló maximumot nem állapít meg, hanem csak azt mondja ki, hogy a szavazatjog az érdekeltségi arány szerint gyakorlandó, ez pedig az alapszabályokban határozandó meg, tehát lehet kisebb fokú érdekeltséghez is kötve, mint 100 becshold vagy 1000 frt (2000 korona) értékemelkedés.

Mindamellett azonban, hogy a képviselőház vízjogi bizottsága az ármentesítő társulatok érdekeltségi arányát a tiszai törvény 4. §-ának megfelelően akarta meghatározni, azt a törvény jelenlegi szövege mellett teljesen el nem erte, mert mig a tiszai törvény szerint egy birtokos annyi szavazatot gyakorolhat, a mennyi őt az érdekeltség arányánál fogva megilleti, addig a vízjogi törvény 84. §-ának hatodik bekezdésénél fogva a társulat összes szavazatainak felénél több szavazatot egy érdekelt birtokos sem gyakorolhat.

85. §.

A társulat ügyeit, a mennyiben azok a jelen törvény vagy a társulati alapszabályok értelmében a közgyülésnek nincsenek fentartva, a választmány intézi.

A választmány az elnökből és legalább 4 tagból áll, kik a társulat tagjai vagy azok meghatalmazottjai közül választandók.

86. §.

A választmány a vizi-könyvbe bevezetés végett az illetékes hatóságnak haladéktalanúl bejelentendők; egyúttal megnevezendők azon választmányi tagok, kiknek kezéhez a társulatot illető kézbesítések jogérvényesen történnek.

A választmány tagjaiban történt minden változás a vizi-könyvbe leendő bevezetés végett az illetékes hatósághoz szintén bejelentendő.

Azon választmány, mely e tekintetben mulasztást követ el, a közmunka- és közlekedésügyi minister által annyiszor a mennyiszer az illető társulat tartalékalapjának javára eső 500 frt erejéig megbirságolható.

A bejelentés az illetékes törvényhatóság alispánjánál, illetőleg polgármesterénél történik, kinél a vízikönyvek az azok berendezése és kezelése tárgyában kiadott 66,654/85. sz. a. rendelet értelmében vezettetnek (241. lapon).

Azon választmányi tagok, kiknek kezeihez a társulatot illető kézbesítések jogérvényesen történnek, nem szükséges, hogy ugyanazok legyenek, kik a 76. §-ban említett beadványt aláirják, hanem erre mások is kijelölhetők.

A közmunka- és közlekedésügyi minister alatt a földmivelésügyi minister értendő.

Ezen, valamint a 85. §. határozatai a tiszai társulatokra nézve is érvényesek.

87. §.

A társulatot hatóságok és harmadik személyek irányában az elnök, vagy a választmány által e végre kijelölt tag képviseli.

88. §.

Azon ügyletek által, melyeket a választmány a jelen törvény és alapszabályok alapján a társulat nevében köt, a társulat lesz jogosítva és kötelezve.

Kölcsönök kötésére nézve minden esetben a közgyülés felhatalmazása szükséges.

89. §.

A választmány, szemben a társulattal, köteles azon korlátozásokhoz alkalmazkodni, melyekhez képviseleti joga, az alapszabályok vagy közgyülési határozatok által kötve van.

90. §.

A közgyülés évenkint legalább egyszer összehívandó. A közgyülés tárgyai minden meghívásban kiteendők. Érvényes határozat csakis a meghívóban kijelölt tárgyak felett hozható. Kivételnek e tekintetben az oly indítványra nézve van helye, mely újabb közgyülés összehívása végett tétetik.

Itt megjegyeztetik, hogy az Á. R. 59. §-a c) pontjához (208. lapon) képest a társulat számadásai a közgyülés által választott számvizsgáló bizottság által az évi rendes közgyülés előtt megvizsgálandók és a közgyülésnek határozathozatal végett a 92. §. intézkedéseinek megfelelően előterjesztendők és az Á. R. 60. §-a szerint (208. lap) a közgyülés által letárgyalt számadások a közgyülés megtartásától számitandó 30 nap alatt az okmányok melléklése nélkül a társulat mellé rendelt ministeri megbizottnak bemutatandók.

Az alapszabályokban tehát gondoskodni kell, hogy mindez bizonyos előre meghatározott határidők alatt foganatosittassék.

Ezen átalános intézkedés, nemkülönben a 87., 88. és 89. §-ok rendelkezései a tiszai társulatokra is érvénynyel bírnak, minthogy az 1884. évi XIV. t.-cz. ez irányban különös intézkedéseket nem tartalmaz, a jelen §-ban rendelt eljárás pedig a tiszai társulatoknál az 1879. évi XXXIV. t.-cz. 3. §-a alapján már a vízjogi törvény életbelépte előtt is gyakorlatban volt.

91. §.

A társulat szavazattal biró tagjainak egy harmadrésze a közgyülés egybehívását, az ok és cél kijelölése mellett, írásban bármikor követelheti. Ha e kívánságnak az összehívásra jogosított közeg az irásbeli kérelem átvétele napjától számítandó 8 nap alatt meg nem felel, az érdekeltek kérelmére a közgyülés összehívását a közmunka- és közlekedésügyi minister, illetőleg a társulat mellé rendelt ministeri megbízott (117. §.) eszközli.

A tiszai társulatokra is érvényes.

A közmunka- és közlekedésügyi minister alatt a földmívelésügyi minister értendő.

92. §.

Azon tárgyak, melyek felett minden esetben a közgyülés határoz, a következők:

1. az alapszabályok megállapítása és módosítása;

2. a foganatba veendő munkálatok tervezete;

3. a társulati tisztviselők, szolga-személyzet és gátőrök létszámának, díjazásának, úgyszintén a választmány és tisztviselők hatáskörének és egymáshoz való viszonyának megállapítása;

4. az elnök és választmány megválasztása, elmozdítása és felmentése;

5. a számadások megvizsgálása;
6. a költségvetés megállapítása;
7. a kölcsönök felvétele;
8. a tartaléktőke és a pénzek mikénti elhelyezése;
9. a társulat feloszlása.

A kölcsönök felvételéhez az összes érdekeltek átalános többsége szükséges, ha azonban az első közgyülés nem lenne határozatképes, az e végből ismét egybehívott közgyülésen a jelenlevők határoznak. A társulat feloszlásához ellenben mindenkor az összes érdekeltek kétharmad többsége szükséges.

Ezen szakasz több tekintetben kiegészíttetett a képviselőház vízjogi bizottsága által, nevezetesen pedig a kormányjavaslattal szemben, mely szerint a társulat feloszlása felett is a nem határozatképes első közgyülés után összehívott második közgyülésen az egyszerű többség határoz, kimondta, hogy a feloszlás felett minden esetben, tehát a második közgyülésen is az összes érdekeltek kétharmad többsége határoz. A törvény a már többször említett szempontokból amúgy sem kívánatos feloszlást ezáltal is meg akarta nehezíteni.

A tiszai 1884. évi XIV. t.-cz. 5. §-a, mely szintén a közgyülésről szól, nem sorolja fel hasonló részletességgel a közgyülés teendőit, mint a jelen szakasz, hanem csak a közgyülés főbb teendőiről szól és igen sok hézagot hagy fenn, melyeknek kitöltéséről a vízjogi törvény immár oly kimerítő részletességgel gondoskodott, hogy a közgyülés teendői fölött többé már semminemű kétely és vitás kérdés fel nem merülhet.

A tiszai társulatok e szerint az alapszabályok szerkesztésénél a közgyülés hatáskörére nézve a vízjogi törvény 92. §-ának határozmányaihoz kötelesek alkalmazkodni, miután ez a tiszai törvény 5. §-ával nem ellenkezik, hanem azt helyesen kiegészíti.

A társulati költségvetések mindig a naptári év kezdetétől annak végéig terjedő időre állapítandók meg és a közgyülés jegyzőkönyvébe egész terjedelmükben felveendők, mi mellett az évi zárszámadások eredményei a költségvetési tételekkel összehasonlításra alkalmas alakban csoportosítandók. Az erről szóló 1900. évi 54,642. számú földmívelésügyi ministeri rendeletet lásd a 385. lapon.

Kölcsönök felvételét tárgyaló közgyülési határozatok érvényességéhez nemcsak az összes érdekeltek átalános többségének jelenléte, hanem annak hozzájárulása is megkívántatik. (F. M. 45,722/901.)

93. §.

Az alapszabályok módosítására, a társulat feloszlására és a költségvetésre vonatkozó közgyülési határozatok a közmunka- és közlekedésügyi minister jóváhagyása után, a kölcsönök kötésére vonatkozó közgyülési határozatok pedig a közmunka- és közlekedésügyi ministernek a pénzügyministerrel egyetértő jóváhagyása után emelkednek jogerőre.

A következő évi költségelőirányzat és a társulati kiadások fedezési módja iránti közgyülési határozat a megelőző év október

15-ig a társulat mellé rendelt megbízott (117. §.) útján jóváhagyás végett a közmunka- és közlekedésügyi ministerhez felterjesztendő.

Ezen határidőnek kellőleg nem igazolt elmulasztása vagy a jelen §-ban említett közgyűlési határozatoknak ministeri jóváhagyás nélküli végrehajtása esetére a közmunka- és közlekedésügyi minister által az illető társulat tartalékalapjának javára eső 500 frtig megbírságolható.

A felterjesztett költségelőirányzat iránt a minister, a társulat mellé rendelt megbizotthoz történt benyujtástól számítva, 60 nap alatt határoz. Ha a minister ezen idő alatt nem nyilatkoznék, a költségelőirányzat helybenhagyottnak tekintendő.

Ezen szakasz első bekezdése új és átalános intézkedést tartalmazván, valamennyi, tehát a tiszai törvény alapján álló társulatokra is érvénynyel bír; a második rész szóról-szóra megegyezik a tiszai 1884. évi XIV. t.-cz. 5. §-ának 6., 7. és 8. bekezdéseiben kimondott határozatokkal.

A társulat feloszlásáról a 100. §. is szól és úgy a jelen, mint a 100. §. az erre vonatkozó határozat jogérvényét a közmunka- és közlekedésügyi minister (immár földmívelésügyi minister) jóváhagyásától teszi függővé. Hogy a minister milyen szempontból bírálhatja el a feloszlás iránti közgyűlési határozatot, arra nézve a képviselőház vízjogi bizottságának előterjesztéséből álljanak itt a következő sorok:

„E mellett azonban kétség merülhetvén fel az iránt, vajjon a legfelsőbb hatóság jóváhagyási joga csupán a hozott határozat törvényszerűségének vizsgálatára szorítkozhatik-e, avagy kiterjedhetne egyéb közgazdasági, jogkötelezettségi és méltányossági szempontok meglatolására is, szükségesnek találta a bizottság tüzetesen meghatározni, hogy a közmunka- és közlekedésügyi minister (értsd földmívelésügyi minister) a feloszlás iránt hozott határozattól mely esetekben tagadhatja meg jóváhagyását A bizottság ennek meghatározását annál is inkább szükségesnek tartotta, nehogy a feloszlás megtagadásának minden esetében az illető társulatok csupán csak a közérdek szempontjából fentartandó társulatok részére biztosított s nevezetesen a törvény 115. §-ában foglalt, az államra esetleg súlyos terhet róvó rendelkezések alkalmazását követelhessék“. (L. a törvény 100. §-át.)

Kormányhatósági jóváhagyást igénylő közgyűlési határozatok helybenhagyása feliratilag külön kérelmezendő. (Lásd a földmivelésügyi ministernek 1897. évi 9752. sz. körrendeletét a 331. lapon.)

94. §.

A választmány a társulat ügyeit vezeti és annak az összes társulati tisztviselők alá vannak rendelve.

Megválasztja a társulat összes tisztviselőit, ellenőrzi azok működését, főleg pedig a társulati pénztár kellő kezelését, kötelessége átvizsgálni a társulat könyveit, iratait és pénztárát, s teljesiti átalában mindazt, a mit a jelen törvény, a kormány rendeletei és az alapszabályok, valamint a közgyűlés egyes határozatai reáruháznak.

A választmány kötelességének pontos teljesítéseért annak tagjai felelősek.

Megegyezik a tiszai 1884. évi XIV. t.-cz. 6. §-ával, kivéve, hogy az ezen utóbbi törvényczikk 6. §-ában az 1871. évi XXXIX. és az 1879. évi XXXIV. t.-czikkre való hivatkozások elhagyattak. A tiszai társulatok is most már a vízjogi törvény 193. §-ának alapján a most idézett és hatályon kivül helyezett törvények helyett a jelen törvény határozatainak vannak alávetve.

Ezen szakasz rendelkezése a vízhasználatra alakult társulatokra is ki lévén terjesztve (129. §.), a társulati tisztviselőknek, tehát az igazgatónak választása a vízhasználati társulatoknál is, a választmány hatáskörébe tartozik. Az e tárgyban kiadott 1899. évi 51,255. számú földmívelésügyi ministeri rendeletet lásd a 368. lapon.

Minthogy továbbá a törvény jelen szakaszának 2. bekezdése szerint a társulati tisztviselők működésének ellenőrzése a választmány feladatát képezi, a társulati igazgató, mint tisztviselő, a választmány tagja nem lehet. (F. M. 73,785/902.)

95. §.

A társulati tisztviselők választása ellen a társulati érdekeltek a választások megejtésétől számított 15 nap alatt a közmunka- és közlekedésügyi ministerhez felfolyamodhatnak,*) ki törvényes és alapos okoknál fogva a választásokat akár egyenként, akár összességükben megsemmisítheti, mely esetben a megsemmisítés által megüresedett állomások haladék nélkül betöltendők.

Megegyezik az 1884. évi XIV. t.-cz. 8. §-ával.

96. §.

A társulatok tisztviselői személyzete az igazgatóból, főmérnökből (mérnökből), a szükséges számú szakaszmérnökökből, pénztárnokból, ellenőrből s a szükséges segédszemélyzetből áll.

Az igazgató és a főmérnök (mérnök) rendszerint fegyelmi határozat vagy bünvádi ítélet alapján bocsáthatók el; a társulati elnöknek azonban, ha ebben a választmánynak az összes tagok $^2/_3$-része hozzájárulásával alkotott határozatával támogattatik, jogában áll a szolgálati viszonyt egyévi felmondás útján bármikor megszüntetni.

A kisebb társulatoknak a közmunka- és közlekedésügyi minister megengedheti, hogy a mennyiben anyagi helyzetüknél fogva mindezen tisztviselőket nem alkalmazhatnák, feladataik megoldásának koczkáztatása nélkül a körülményekhez képest kevesebb tisztviselőt is alkalmazhassanak.

---

*) Az 1901 : XX. t.-cz. értelmében felebbezhetnek.

Az 1889 : XVIII. t.-cz. értelmében itt is a földmívelésügyi minister értendő. Megegyezik az 1884. évi XIV. t.-cz. 7. §-ával.

A társulatok alkalmazottjaira nézve a népfelkelési szolgálat alól való ideiglenes felmentésre vonatkozólag a honvédelmi minister által 1894. évben 4609/eln. sz. a. kiadott utasításban foglalt határozmány alkalmazandó. Az erről szóló 1899. évi 7400. számú földmívelésügyi ministeri rendeletet lásd a 362. lapon.

A fölmentésre azonban csak a közszolgálat érdekében igazán nélkülözhetetlen egyének hozandók javaslatba. (Lásd az 1899. évi 97,465. számú földmívelésügyi ministeri rendeletet a 369. lapon.)

97. §.

Az igazgató a társulati igazgatást vezeti s utasításait a választmánytól, illetőleg annak együtt nem léte esetén az elnöktől veszi.

A műszaki teendőket a főmérnök (mérnök) végzi. Főmérnöknek (mérnöknek) csak az választható, ki mérnöki oklevéllel bír és vízszabályozási, vagy ármentesítési építkezéseknél töltött két évi gyakorlatot, — szakaszmérnöknek azonban földmérői oklevéllel ellátott egyén is megválasztható, ha két évi gyakorlatot igazol.

Az első bekezdés megegyezik az 1884. évi XIV. t.-cz. 9. §-ával, a második bekezdés pedig ugyanazon t.-cz. 10. § ával.

98. §.

A társulat tisztviselői fegyelmi vizsgálat alá vonhatók.

A fegyelmi vizsgálatot elrendelheti a társulat közgyűlése vagy választmánya, valamint a közmunka- és közlekedésügyi minister.

Az, ki a fegyelmi vizsgálatot elrendeli, a fegyelmi vizsgálat alá vont társulati tisztviselőt állásától felfüggesztheti, mely esetben a választmány az illető tisztviselőnek helyettesítéséről a felfüggesztés határnapjától számított 15 nap alatt gondoskodni tartozik.

A fegyelmi eljárásra vonatkozó utasítás kibocsátásával a közmunka- és közlekedésügyi minister bízatik meg.

Ezen szakasz megbízza a volt közmunka- és közlekedésügyi ministert, illetve most már az ennek hatáskörébe lépett földmívelésügyi ministert, hogy a fegyelmi eljárásra nézve utasítást bocsásson ki, mi még a volt közmunka- és közlekedésügyi ministernek 1888. évi február hó 5-én 50,515/87. sz. a. kelt rendeletével megtörtént. (L. a 258. lapon.)

Jelen szakasz megegyezik az 1884 : XIV. t.-cz. 24. §-ával.

99. §.

Minden közgyűlésről, valamint választmányi ülésről jegyzőkönyv vezetendő, melybe a jelenlevő tagok felveendők.

E jegyzőkönyvek eredetiben vagy másolatban a közmunka- és közlekedésügyi ministernek, illetőleg a társulat mellé rendelt ministeri

megbízottnak a közmunka- és közlekedésügyi ministerhez való felterjesztés végett az illető ülés napjától számitott 15 nap alatt bemutatandók.

A választmány, mely e tekintetben mulasztást követ el, a közmunka- és közlekedésügyi minister által annyiszor, a mennyiszer az illető társulat tartalékalapjának javára eső 500 frt erejéig megbirságolható.

A tiszai társulatok, ámbár a tiszai törvényben erről külön határozat nem foglaltatik, ezen kötelezettségnek szintén alá vannak vetve.

A jelen törvényszakaszban említett közmunka- és közlekedésügyi minister alatt a földmívelésügyi minister értendő

A gyüléseken szerkesztett jegyzőkönyveknek a megszabott határidő alatt történő felterjesztése tárgyában 1897. évi 14,933. sz. a. kiadott földmívelésügyi ministeri körrendeletet lásd a 335. lapon.

A választmányi és közgyülési jegyzőkönyveknek ezen felterjesztési kötelezettsége ugyanezen rendelettel a vízhasznosító társulatokra is kiterjesztetett.

Vízszabályozó és ármentesitő társulatok azon közgyülési vagy választmányi határozatairól, melyek nagyobb jelentőségüknél fogva kiválóbb fontossággal bírnak, a ministeri megbízottnak a gyülések után azonnal, indokolt esetekben táviratilag kell jelentést tennie a földmívelésügyi ministerhez. (F. M. 4223/99.)

100. §.

A társulat feloszlik:

1. közgyülési határozat;

2. más társulattal való egyesülés következtében.

Mindkét esetben azonban a közgyülési határozat jóváhagyás végett a közmunka- és közlekedésügyi ministerhez felterjesztendő.

A közmunka- és közlekedésügyi minister a feloszlás iránt hozott határozattól a jóváhagyást megtagadhatja, ha:

1. a feloszlási határozat nem törvényes módon jött létre;

2. a mennyiben a feloszlás nem a 125. §. értelmében egyesülés szempontjából történik, ha a társulat harmadik személyek iránt kötelezettségeinek még eleget nem tett;

3. ha közérdekből a társulat fennállását szükségesnek tartja.

L. a 93. §-nál tett megjegyzést.

Ugy a törvény 93., valamint a jelen szakaszban foglalt határozatok a tiszai törvény alapján alakult társulatokra is érvénynyel bírnak.

101. §.

A társulatnak ministeri jóváhagyással történt feloszlása a választmány által a vizi könyvbe leendő bevezetés végett az illetékes hatóságnak bejelentendő.

Mulasztás esetében a közmunka- és közlekedésügyi minister a választmányt az illető társulat tartalékalapjának javára eső 500 frt erejéig megbírságolhatja.

Ezen szakasz határozatai a tiszai társulatokra is kötelezők s a tiszai társulatok is mulasztás esetén ugyanazon bírsággal sujthatók, mint a többi vizi társulatok.

A közmunka- és közlekedésügyi minister helyett a földmívelésügyi minister értendő.

102. §.

A feloszlott társulatnak a tartozások kielégítése után fenmaradó vagyona, a mennyiben az alapszabályok vagy a társulati közgyülés a közmunka- és közlekedésügyi minister jóváhagyásával másként nem intézkednének, a társulati tagok közt hozzájárulásuk aránya szerint felosztandó.

A tartozások kielégítését és a fenmaradó vagyonnak a társulati tagok közt való felosztását, a mennyiben az alapszabályok vagy közgyülési határozat másként nem intézkednének, a választmány tagjai eszközlik.

Ezen szakasz a tiszai társulatokra nézve is kötelező.
E szakaszban is a földmívelésügyi minister jóváhagyása értendő.

103. §.

Ha az ártérfejlesztési munkálat vagy a hozzájárulási kulcs a társulati tagok között barátságos úton megállapítható nem volna, az eljárásra nézve a következő 104—108. §-ok határozmányai irányadók.

Senkitől azon jog, hogy a kötelezettség mérvére nézve másokkal egyezségre ne léphessen, meg nem vonható, a jelen szakasz tehát csak ezen természetes jogelvnek ad kifejezést.

A 111. §. szerint felmerülhető nézeteltérések és a jogtalan megterheltetés igazságosabb elosztása, illetőleg egy igazságosabb kulcs megállapítása a jelen szakaszban adott felhatalmazás alapján barátságos megegyezés mellett is létesíthető, mert a 103. §. nézetünk szerint nemcsak a társulat keletkezése, hanem a 111. §-ban jelzett esetek előfordulása alkalmával sem szándékozott a barátságos egyezséget kizárni.

104. §.

Az ártérfejlesztési munkálat átalában müszakilag készítendő.

Ezen kötelezettség alól kivétetnek az oly társulatok, a melyeknél az ártérfejlesztés jogerős, vagy ha nem jogerős is, de folyamatban van, ez utóbbiaknak különösen megengedtetik, hogy az ártérfejlesztést oly módon, a mint megindították, befejezhessék.

Az ártérfejlesztési munkálat megállapítja azon térséget, melynek határain belül az érdekeltek a munkálatokhoz hozzájárulásra hivatva lesznek.

Az alakulandó, nemkülönben a már létező közérdekű társulatoknál, a melyeknél az ártérfejlesztés még folyamatban nincs, vagy a melyeknél az ártér újbóli megállapítása szükséges, az ártérfejlesztés alapjául az ezen ártérfejlesztésig ott tapasztalt legnagyobb árvízszín veendő.

Az ártérfejlesztés foganatosítása, vagy megújítása iránt elsőfokúlag a társulat közgyűlése határoz és ez iránti határozatát a társulati érdekeltekkel 30 nap alatt közli.

Az ily határarozatban meg nem nyugvó fél panaszát az értesítéstől számítandó 15 nap alatt a társulati elnöknek benyujtani köteles, ki azt ugyancsak 15 nap alatt másodfokú és végérvényes határozathozatal végett a közmunka- és közlekedésügyi ministerhez felterjeszti.

Az ártérfejlesztési műszaki munkálatnál követendő eljárás rendeleti uton fog szabályoztatni.

A szakasz három első bekezdése új és a törvénynek azon szabálya alól hogy az ártérfejlesztés műszakilag készítendő, a már meglévő vagy folyamatba tett ártérfejlesztéseknél kivételt tesz. E tekintetben a képviselőház vízjogi bizottságának jegyzőkönyvében a következők mondatnak. A műszaki ártérfejlesztés követelményét tartalmazó 104. §. lényeges kiegészítését javasoljuk azon elvi rendelkezések felvételével, hogy ezen kötelezettség alól felmentessenek azon társulatok, a melyeknél az ártérfejlesztés vagy jogerejüleg meg lett már állapítva avagy folyamatban van. — Az alakulandó vagy már létező közérdekű társulatokra nézve azonban, a melyeknél az ártérfejlesztés még folyamatban nincs, vagy a melyeknél az ártér újbóli megállapítása szükséges, feltétlenül elrendelendő, hogy az ártérfejlesztés alapjául az ezen ártérfejlesztésig ott tapasztalt legnagyobb árvízszín veendő. Egyúttal az e munkálatok foganatosítása vagy megújítása iránt illetékes hatóságok megjelölésével a követendő eljárás is megállapítandó volt.

A szakasz többi része pedig teljesen megegyezik a tiszai 1884. évi XIV. t.-cz. 12. §-ával, kivéve, hogy a szakaszból az *osztályozás* szó, továbbá *a központi bizottság meghallgatásának kötelezettsége* és végül az utolsó bekezdés kihagyatott.

A volt közmunka- és közlekedésügyi minister a szakasz utolsó pontjában foglalt rendelkezésnek is eleget tett, amennyiben 1886. évi február hó 12-én 6005. sz. a. kiadta a vízrendező társulatok árterületeinek műszaki fejlesztésénél követendő eljárásra vonatkozó utasítást. (l. a 273. lapon). Ezen utasítás teljesen azonos azon utasítással, melyet ugyancsak a volt közmunka- és közlekedésügyi minister a tiszai törvény 12. §-ának rendelkezése alapján 1885. évi deczember hó 17-én 41.330. sz. a. kiadott.

A törvénynek ama rendelkezése, hogy az ártérfejlesztés alapjául az ezen ártérfejlesztésig ott tapasztalt *legnagyobb árvízszín* veendő, igen fontos és igen terhes kötelezettséget foglal magában. Nevezetesen a törvényhozás ezáltal

kimondotta, hogy az *ármentesitő társulatok* terheihez nemcsak azok az érdekeltek tartoznak hozzájárulni, akiknek területe az *ármentesítés előtt* el volt öntve, hanem azok az érdekeltek is, kik a töltések megépítésével előállott *magasabb vízszín következtében* jutottak abba a súlyos helyzetbe, hogy azelőtt ármentes u. n. *fensíki területeik — elöntés veszélyének immár* ki lettek illetőleg ki vannak téve.

Ezen példátlan elbánásnak magyarázata abban keresendő, hogy az ármentesítő társulatok kivált a Tisza völgyén nem voltak képesek terheiket elviselni, illetőleg töltéseiknek emelését végrehajtani valamelyes segítség nélkül és mivel a 80-as években az állam sem volt abban a helyzetben, hogy az ebből eredő terhekhez hozzájárulhasson — azokat az érdekelteket kényszerítette a teherviselésre, a kik igaz, hogy saját hibájukon kívül — de hasonlóan veszélyeztetve voltak és ha az u. n. *mély vagy ősi* ártérnek segítségére nem jönnek, azok tönkremenésével rájuk nézve is beállott volna a katasztrófa és így végső esetben, ha a közös bajból szabadulni akartak volna, mégis segitségére kellett volna jönniök az ősi ártérbirtokosoknak. Ez tehát a salus rei publicae elve, mely azonban számtalan panaszra, viszályra szolgáltatott okot és alkalmat. Ezt még tetézte az ártérfejlesztési eljárás keresztülvitele, mely szerint számos társulat, hogy mentül több területet vonhasson be az árterébe, *a vízszintes kivetítés elvét* ott is alkalmazta, a hol az teljesen indokolatlan volt. Ezen a bajon az adott viszonyok között az által lehet legnagyobb részt segíteni, ha a *belvizek rendezése* mindenütt keresztül vitetik, mert oly sík területen, milyenek a mi ártereink — belvízlevezető árkokra, csatornákra föltétlen szükség van még a fensíki területeken is; mihelyt tehát a belvízhálózat ezekre is kiterjed — a fensíki területek bevonásából keletkezett méltányos felháborodások a legnagyobbrészt meg fognak szünni vagy a lehető legkisebb mértékre redukálódni.

A helyes árfejlesztés és osztályozás keresztülvitelére a Tiszavölgyi társulat pályadijat tűzött ki, melyet *Faragó Lipót* nyert el „Az ártérfejlesztés és osztályozás legcélszerűbb módozatainak megfejtése“ — című művével.

A szakaszban említett közmunka- és közlekedésügyi minister alatt a földmívelésügyi minister értendő.

A *lecsapoló* és *belvízrendező* társulatok ártérfejlesztésére vonatkozó alapelvek az Á. R. 75—82. §-aiban vannak lefektetve. (l. a 212. lapon.)

105. §.

Az elkészült ártérfejlesztési munkálatot a választmány az érdekeltek által könnyen hozzáférhető helyen 30 napon át közszemlére kiteszi és a kitétel idejéről és helyéről az érdekelteket értesíti.

Az érdekeltek felszólalásaikat ezen 30 napon belül a választmánynak írásban kötelesek benyujtani, a mely azokat együttesen a közgyűlés elé terjeszti.

A közgyűlés a beérkezett felszólalások elintézésére külön és pedig ha szükséges, tekintettel a különböző vidékekre, több bizottságot küld ki. Egy-egy bizottság 5 tagból áll. Érvényes határozat hozatalára legalább 3 tag jelenléte szükséges.

A bizottság határozata az illető érdekeltekkel a választmány útján közlendő.

Ezen szakasz egészben megegyezik a tiszai 1884. évi XIV. t.-cz. 13. §-ának 2., 3., 4. és 5. bekezdéseiben foglalt határozmányokkal, mindamellett a két szakaszban vannak némely oly lényeges eltérések, melyek okvetlenül figyelmet érdemelnek. Igy nevezetesen a vízjogi törvény jelen szakasza szerint az ártérfejlesztési munkálatot *a választmány az érdekeltek által könnyen hozzáférhető helyen teszi ki közszemlére és a kitétel idejéről és helyéről az érdekelteket értesíti.* A tiszai törvény szerint az ártérfejlesztési munkálat *a társulat székhelyén teendő közszemlére s az érdekeltek az alapszabályokban megállapított módon értesitendők.*

A tiszai társulatok alapszabályaiban tehát az érdekeltek értesítésének módjáról kell gondoskodni, a többi társulatok az értesítést a vízjogi törvény 163. §-a szerint kötelesek teljesíteni.

A vízjogi és tiszai törvények itt csak 30 napot kivánnak, eltérőleg a 74. §. rendelkezésétől, mely szerint a tervezeteknél a 30 napon kívül még nyolcz hirdetési nap szükséges.

Eltér még a két törvény abban is, hogy míg a vízjogi törvény a felszólalásokat *a választmánynak, mint a társulat ügyei vezetőjének 5 folyton működő közegének rendeli beadni,* addig a tiszai törvény *azt a közgyűlésnek rendeli bejelenteni.*

A harmadik jelentékeny eltérés a két törvény közt abban áll, hogy míg a vízjogi törvény szerint a panaszok felett határozó öt tagú *bizottság nem köteles minden esetben helyszíni targyalás alapján határozni,* hanem e tekintetben a törvény rendelkezése szerint jár el *s határozatát az érdekeltekkel a választmány útján közli,* addig a tiszai törvény szerint *a panaszok felett minden esetben helyszíni tárgyalás alapján kell határozni es a határozatot a közgyülés útján kihirdetni.*

Mindebből látszik, hogy a tiszai törvény által előirt eljárás mennyivel nehézkesebb, hosszadalmasabb és költségesebb a vízjogi törvény által előirt eljárásnál.

Az ártérfejlesztési műveletnek, valamint az osztályozásnak és kivetési kulcsnak közszemlére kitételéről, annak idejéről és helyéről az érdekeltek *egyénenkint* értesítendők. A földmivelésügyi ministernek a vízrendező és vízhasznosító társulatokhoz e tárgyban intézett és 1902. évi január hó 11-én 3480. sz. a kiadott rendeletét lásd a 386. lapon.

Társulati igazgató és főmérnök (mérnök) az ötös bizottság tanácsainál mint előadók közreműködhetnek ugyan, azonban magában a határozathozatalban részt nem vehetnek s mint ilyenek a határozatot alá nem írhatják. (F. M. 69343/95.)

Olyan esetben, midőn valamely terület a közigazgatási hatóságnak az 1884. évi XIV. t.-cz. 13. és 17., vagy a vízjogi törvény 105., 106. és 108. §-ai alapján hozott határozatával az ártérből kivétetett, az így kivont terület után megfizetett vízszabályozási díjaknak visszatérítése iránt inditott keresetek a m. kir. Curiának 1899. évi 6371. számú itelete értelmében a polgári bíróságok hatáskörébe tartoznak.

106. §.

Ezen határozat ellen a kézbesítéstől számított 30 nap alatt a választmányhoz felfolyamodás adható be, mely azt elintézés végett a 73. §. szerint illetékes törvényhatóság alispánjához, vagy törvényhatósági joggal felruházott városokban a polgármesterhez tartozik benyujtani.

Ha az alispán vagy polgármester a bemutatott iratok alapján határozatot nem hozhat, helyszíni szemlét rendel el, melyből az érdekelt felek legalább 15 nappal a kitűzött határidő alatt értesítendők.

Ezen szemléhez a hatósági szakértőn kívül az érdekeltek is alkalmazhatnak szakértőket.

Ezek szakasz nagyjában szintén megegyezik a tiszai 1884. évi XIV. t.-cz. 13. §-ának 6. és 7. bekezdéseivel, azonban a két törvény közt itt is lényeges eltérések mutatkoznak. Nevezetesen míg *a felfolyamodási határidő a vízjogi törvény szerint a kézbesítéstől,* addig a tiszai törvény szerint *az a közgyűlés napjától számítandó* s míg a vízjogi törvény szerint *a felfolyamodás a választmánynak nyujtandó be, mely azt határidő kikötése nélkül terjeszti az alispánhoz,* addig a tiszai törvény szerint *a felfolyamodás az elnöknek* — ki igen sokszor nem is lakik a társulat székhelyén — *nyujtandó be, ki azt 15 nap alatt köteles az alispánnak átadni.*

Végül a tiszai törvény — daczára a felfolyamodásoknak hova és kihez leendő beadása iránti intézkedésekre — *a 6. bekezdésben mégis azt mondja, hogy ha az alispánhoz a kitűzött határidő alatt panasz nem nyujtatott be, az elsőfokú határozatok jogerőre emelkednek.*

A tiszai törvény 13. §-ának 7. bekezdése az alispán által tartandó helyszíni szemléről csak átalában szól és részletesen a 14. §-ban intézkedik.

Ezen intézkedés a 30 napi határidő kivételével, melyet a vízjogi törvény nem vett át, megegyezik a 106. §. 2. bekezdésével. A tiszai törvény 14. szakasza azonban, valamint ezen törvény 13. §-ának 2. és 3. bekezdése nem vétetett át a vízjogi törvénybe, miután a vízjogi törvény az eljárásra nézve részletes szabályokat tartalmaz s ezen okból a vízjogi törvényben ezen rendelkezéseket nem kellett ismételni.

107. §.

Ha az ártérfejlesztési munkálat végérvényesen megállapíttatott, a területeknek érdekeltség szerint való osztályozása és a hozzájárulási kulcs megállapítása végett a közgyűlés 5 tagú bizottságot küld ki.

Az eljárásra nézve az osztályozás és hozzájárulási kulcs megállapításánál az előbbi 105., 106. §-ok intézkedései irányadók.

Míg a vízjogi törvény az osztályozás és kivetési kulcs megállapítására nézve is ugyanazon eljárást rendeli, melyet az ártérfejlesztési munkálatra nézve előír, addig a tiszai 1884. évi XIV. t.-cz. 15. §-a egészen másként intézkedik. Nevezetesen a tiszai társulatoknál a különböző vízszinek közt és a felvett legalacsonyabb vízszin alatt fekvő területek egymásközti hozzájárulási arányának megállapítása iránt a volt közmunka- és közlekedésügyi (földmivelésügyi) minister a tiszavölgyi társulat központi bizottságának meghallgatása után határoz. Ez az arány a társulati kivetési kulcs készitésénél alapul szolgál s új osztályozás esetén sem változtatható. Erre vonatkozó észrevételeket l. a tiszai törvény 15. §-ánál. (II. k. 17. lapján.)

Csak ha ezen kulcsok már megállapíttattak, választhat a közgyűlés tizenegy tagú bizottságot az osztályozás elkészítésére.

A tiszai törvény 15. §-a 2. bekezdéséről a 110. §-nál van említés téve, ezen szakasz 4., 5. és 6. bekezdései pedig megegyeznek a tiszai törvény 13. §-ának megfelelő határozmányaival, melyekről a 105., és 106. §-nál van ismét említés téve.

A tiszai törvény 15. §-a 7. és 8. bekezdéseiben elrendelt további eljárás nagyban ugyan megegyezik a tiszai törvény 13. §-ában szabályozott eljárással, a különbség azonban mégis az, hogy míg a 13. §. szerint mindenben *a közgyűlés jár el*, addig a 15. §. szerint a közgyűlés a beérkezett panaszok iránt elsőfokúlag határoz, a határozathozatal előtt a törvény által előírt munkálatokat azonban *a választmány végzi.*

A tiszai társulatoknál a felebbezés esetén követendő eljárás az osztályozási munkálatnál is úgy történik, mint azt a tiszai törvény 14. §-a előírja.

Mennyiben tér el ezen eljárási mód a vízjogi törvényben szabályozott és úgy az ártérfejlesztésre, mint az osztályozásra és kivetési kulcsra nézve egyöntetűen megállapított eljárástól, azt már a 106. §-nál kiemeltük.

Hogy a tiszai törvény 15. §-ának utolsó bekezdésében a Temes-Béga völgyi társulatra nézve kivételes eljárás állapíttatott meg, az ezen társulatnak kivételes helyzetéből folyik; azért az általános vízjogi törvényben nincs helye.

Az osztályozás helyes keresztülvitelére nézve részletes útmutatás szerezhető *Faragó Lipót*-nak a 104. §-nál említett művéből. Mint e műben kifejtve van, a helyes osztályozás csakis a *vízosztályoknak* és a *talajminőségi* osztályoknak megállapítása útján érhető el olyképpen, hogy mindenik vízosztályban mindenik földosztályra külön *mintaterek* jelöltetnek ki és ezen mintaterek mindenikére külön-külön megállapíttatik a szabályozásból származó haszon, a mint a katasternél minden mintatérre külön állapíttatott meg a tiszta jövedelem. Ha pl. 3 vízosztály mellett 6 földosztály állapíttatott meg, akkor a mintaterek száma $6\times3=18$, vagyis ennyi parcellára kell a szabályozásból eredt hasznot kikutatni.

108. §.

Az alispánnak (polgármesternek) az ártérfejlesztési munkálat, osztályozás és kivetési kulcsra vonatkozólag hozott határozatai ellen a határozat kézbesítésétől számítandó 15 nap alatt birtokon belül csakis a törvények meg nem tartása, vagy azok helytelen alkalmazása alapján lehet a közmunka- és közlekedésügyi ministerhez felfolyamodni*), ki azon esetben, ha a határozatot feloldja, az ügyet újabb határozathozatal végett egy más alispánhoz utasítja. — Egyébként az alispán által hozott ilyen határozatban meg nem nyugvó fél birtokon kívül a törvény rendes útján kereshet orvoslást.

Ezen szakasz megegyezik a tiszai 1884. évi XIV. t.-cz. 17. §-ával.

A jelen szakaszban említett közmunka- és közlekedésügyi minister alatt szintén a földmívelésügyi minister értendő.

Mindazon vízi ügyekben, melyekben a hozzájárulási kötelezettségnek és mértékének megállapításáról volt szó, a közigazgatási bíróságról szóló 1896. évi XXVI. t.-cz. életbeléptetéséig (1897. évi január hó 1) a hatósági gyakorlat — egyéb törvényes intézkedés hiányában — a vízjogi törvény ezen szakaszát alkalmazta (l. F. M. 45916/96.), mely pedig tulajdonképen az ártérfejlesztési

---

*) Az 1901 : XX. t.-cz. értelmében felülvizsgálati kérelem.

munkálatok osztályozására és az ezekhez való hozzájárulásra vonatkozik. A törvényhatóság első tisztviselőjének ily kérdésekre vonatkozó határozata birtokon belül csakis akkor volt a földmívelésügyi ministerhez felebbezhető, *ha a törvény meg nem tartása vagy helytelen alkalmazása* szolgált a felebbezés alapjául. A közigazgatási bíróságról szóló törvény életbelépte, ezen, a kifejlődött gyakorlat alapján keletkezett eljárási szabályt megszüntette, úgy, hogy az immár a hozzájárulási kötelezettségre és annak mérvének meghatározására vonatkozó — az 1896: XXVI. t.-cz. 57. §-ának 1—8. pontjai alatt felsorolt — egy esetben sem alkalmazható többé.

L. a 40. §-nak erre vonatkozó megjegyzéseit is.

109. §.

Az ártérfejlesztési munkálat, osztályozás és a hozzájárulási kulcs végleges megállapítása után a választmány az ártérről az adókatasterrel lehetőleg összhangzó ártéri telekkönyvet készít.

Az ártéri telekkönyvben az egyes birtokosok neve, a terület helyrajzi száma, a területek kiterjedése, még pedig a különböző osztályok szerint, külön és a hozzájárulási kulcs feltüntetendő.

Megegyezik a tiszai 1884. évi XIV. t.-cz. 18. §-ával.

L. még az 1900: XV. törvényczikket is. (II. k. 65. lapján.)

110. §.

A társulati védtöltések vagy egyéb vízrendezési munkálatok által védett csatornák, épületek, körtöltések, utak és vasutak tulajdonosai oly arányban tartoznak a társulat költségeihez hozzájárulni, amennyivel többe kerülne saját építményük fentartása, illetőleg azok biztosítása, ha a védmű nem léteznék. Ezen hozzájárulási összeget az érdekeltek meghallgatásával első fokban az illetékes törvényhatóság közigazgatási bizottsága s végérvényesen a közmunka- és közlekedésügyi minister állapítja meg.

Ezen szakasz elvi fontosságáról már a 78. §-nál tétetik említés. Ezen szakasz a kormány által benyujtott javaslatban nem foglaltatott benn, hanem a képviselőház vízjogi bizottsága által vétetett be és pedig a következő indokolással:

„Az ártérfejlesztési munkálat végérvényes megállapítása után, a területek érdekeltség szerint való osztályozására és a hozzájárulási kulcs megállapítására vonatkozó szakaszok kiegészítését véljük szükségesnek egy újabb szakaszban, vagyis a 110. §-ban foglalt azon rendelkezés felvételével, hogy a társulati védtöltések s egyéb vízrendezési munkálatok által védett csatornák, körtöltések, utak és vasutak tulajdonosai mily arányban tartoznak a társulat költségeihez hozzájárulni s egyúttal az eddigi gyakorlat fentartásával e törvényben elrendelendőnek véljük, hogy az ez iránti hozzájárulási összeget első fokban az illetékes törvényhatóság közigazgatási bizottsága, végérvényesen pedig a közmunka- és közlekedésügyi (jelenleg immár a földmivelésügyi) minister állapítsa meg".

Ezen, valamint a 78. §-ban e szerint két, a törvény átalános elveitől és irányától eltérő elv van kimondva, először ugyanis az, hogy a vasutak, csatornák,

stb., habár valamely árvédelmi munkálatnál érdekelt felek is, a társulatnak tagjai nem lehetnek, annak ügyeibe beleszólással nem bírnak, azonban érdekeltségük arányában fizetni tartoznak; másodszor pedig az, hogy ámbár a törvény a közigazgatási bizottságok elsőfokú illetékességét átalában mindenütt eltörölte, a fenforgó esetben azt mégis szentesítette. Az első elv megnehezíti nagyon a vasutak stb. hozzájárulását, mert miután azok a társulatnak tagjai nem lesznek, fizetéseket csak hatósági határozatok alapján fognak teljesíteni, a második elv pedig igen megnehezíti az eljárást, mert ezen egy kérdésben más forum illetékességébe utalja ezen ügyeket, e forum pedig az előzményeket és a társulat ügyeit nem ismervén, gyakran csak hosszas előtanulmányok után képes határozni.

Ezen átalános szakasz a tiszai törvény alapján alakult társulatok s az azok keretében lévő vasutak, stb.-re is kiterjed, minthogy a tiszai törvény 15. §-ának 2. bekezdésében szintén benfoglaltatik. A lényeges különbség azonban a két határozmány közt abban fekszik, hogy míg a vízjogi törvény 110. §-a szerint ilyen esetekben elsőfokúlag a közigazgatási bizottság illetékes, addig a tiszai törvény 15. §-a szerint ezen kérdésekben az érdekelt társulat közgyűlésének javaslata, az érdekeltek és a tiszavölgyi társulat központi bizottságának meghallgatása alapján közvetlenül a közmunka- és közlekedésügyi (földmívelésügyi) minister határoz.

A közigazgatási bizottságok hatáskörét az Á. R. 107—109. §-ai szabályozzák. (222. lap.)

Az ezen szakaszban említett hozzájárulás össze nem tévesztendő a társulat tagjai által (77. §.) viselendő hozzájárulással, amennyiben a társulati költségekhez való hozzájárulási arány megállapítása a társulat közgyűlésének (92. §.) s nem a közigazgatási hatóságnak képezi feladatát. (F. M. 15360/97.)

A közigazgatási bíróságról szóló 1896. évi XXVI. t.-cz. 60. §-a értelmében a közigazgatási bíróság előtti eljárásnak van helye: a földmívelésügyi ministernek, illetőleg a közigazgatási bizottságnak azon határozata ellen, melylyel a társulati védtöltések vagy egyéb vízrendezési munkálatok által védett csatornák, épületek, körtöltések, utak és vasutak tulajdonosai részéről a társulat költségeihez való hozzájárulás kötelezettségét és arányát eldönti. (1884: XIV. t.-cz. 15. §-a, 1885: XXIII. t.-cz. 110. §-a és 1890: I. t.-cz. 65. §-ának utolsó előtti bekezdése.)

Az idetartozó ügyeknél az eldöntendő kérdés az lesz, hogy valamely vízi társulat védművei által védett csatornák, vasutak, épületek stb. tulajdonosai, *a nélkül, hogy a társulat kötelékébe felvétetnének*, tartoznak-e és mennyivel a társulat költségeihez hozzájárulni?

A törvény 104. §-a azt rendeli, hogy az ártérfejlesztés alapjául az ezen ártérfejlesztésig ott tapasztalt legnagyobb árvízszín veendő. Kérdés már most, hogy a vasutak é. i. t. hozzájárulására nézve ugyancsak a 104. §-ban előírt vízszín veendő-e alapul? Több eset alkalmából úgy a Tiszavölgyi központi bizottság, mint a közigazgatási bíróság arra a 110. §-ban lefektetett elvre helyezkedett, hogy a hozzájárulás arányának megállapításánál ugyan a tapasztalt legnagyobb árvízszín veendő alapul — azonban a 110. §. ama módosításával, mintha *„a védmű nem léteznék"*. Miután pedig számos esetben a legnagyobb árvízszín egészen másként jelentkezik, ha védmű nem léteznék, mintha a védművek által a vízszín összeszoríttatik és ily felemelt magasságban tartatik: azért a vasutakra nézve *nem minden esetben* fogadható el az ártérfejlesztésnél használt *vízelosztási tervezet*, hanem azt külön el kell még bírálni abból a szempontból is, vajjon ugyanaz maradna-e a vízelosztási tervezet abban az esetben is, ha a védmű nem léteznék. Számos esetben pl. kis öbölzeteknél vagy igen hosszan tartó árvizeknél, pl. mint az alsó Tiszán — a kettő között alig lesz lényegesebb eltérés, de a folyók nagyobb esésű völgyeiben

sem a vízszintes kivetítés elve, sem a vízelosztási tervezet nem felel meg a törvény ama feltételének, mintha a védmű nem léteznék.

A vasuti hozzájárulások tekintetében már kiterjedt joggyakorlat fejlődött ki. Itt csak annyit kivánunk kiemelni, hogy a hozzájárulás két címen állapíttatik mindig meg u. m. *alapbefektetés és a védekezés megtakarítása* címén.

A *helyiérdekü vasutak* ezen hozzájárulás alól az 1880: XXXI. t.-czikket módosító és kiegészítő 1888: IV. t.-cz. 4. §-a alapján ki vannak véve. (l. a II k. 124. lapján.)

A m. kir. közig. biróság 1901. február hó 19-iki 3185/900. sz. ítéletében azonban kimondotta azt, hogy a h. é. vasutak az 1888. évi IV. t.-cz. 4. §. által világosan csakis az ármentesítési és vízrendezési *társulati* költségekhez való, bizonyos természetű hozzájárulás alul mentesek, tehát a vízj. törv. 40. §. értelmében a meder és partok jó karban tartási költségeihez, úgyszintén u. a. törv. 43. §. alapján, mint ártéri birtoktulajdonosok a vízrendezési munkák költségeihez — a mennyiben azokból közvetlen hasznuk van — bevonhatók.

Sokszor vitatott kérdés, vajjon a vasutak a 110. §. rendelkezésein felül kötelezhetők-e egyéb *címen* is a társulati költségekhez való hozzájárulásra? Nevezetesen, hogy a vasutak az ártérben fekvő esetleges *mezőgazdasági, vasuti célokra nem szükséges birtokaik* után tartoznak-e hozzájárulni a társulati költségekhez? Ily birtokokhoz a vasutak azáltal juthatnak, hogy a kisajátítási törvény értelmében a birtokból elvágott kisebb részeknek megvételére a kisajátíttató kötelezhető. Kétségtelen, hogy ily területek után a vasút éppen úgy tartozik ártérjárulekkal, mint bármely más birtokos, sőt ez még a helyi érdekű vasutakra sem lehet kétséges.

Az *utak hozzájárulása* tekintetében a Tiszavölgyi társulat központi bizottságának hozzájárulásával az a joggyakorlat fejlődött ki, hogy az utak kifejezése alatt csak a *műutak* értendők és ezek hozzájárulásánál az *alapbefektetés* nem veendő tekintetbe, hanem csak a *ténylegesen okozott, vagy okozható károk alapján* számíttatik ki a hozzájárulás.

(Lásd még a tiszai törvény 15. §-ának erre vonatkozó megjegyzéseit is a II. k. 19. lapján.)

A közigazgatási bíróságnak 1898. évi 2221. számú ítélete szerint állami utak a legnagyobb árvízhez mért megerősítés és védekezés tekintetéből nem vonhatók be az ártéri teherviselésbe, hanem legfeljebb azon helyreállítási költségek címén terhelhetők meg, amelyekből az árvizek által okozható megrongálások elmaradása folytán megmenekülnek.

A *körtöltéseknél* és egyéb *elválasztó*, elkülönítő töltéseknél még teljesen megállapodott joggyakorlat nem fejlődött ki, ezeknél a hozzájárulás alapját rendszerint a *megtakarított árvédelmi költség képezi.*

Az *épületek* hozzájárulását illetőleg a legtöbb társulat oly irányú határozatot hozott, hogy ezeket külön nem vonja be, hanem az épületeket, kerteket és átalában belsőségeket a legmagasabb osztályba eső területek hozzájárulásával terheli; átalában véve igen nehéz volna ezekre a törvény rendelkezéseit alkalmazni, mert a legkezdetlegesebb, legkevesebb értékű épületek hozzájárulása volna a legmagasabbra emelendő, mert ezeknek biztosítása kerülne a legtöbbe, ha a védmű nem léteznék.

111. §.

Ha az osztályozás befejezésétől számított legkevesebb 5, legfeljebb 8 év után kitűnnék, hogy a végrehajtott osztályozás nem felel meg az elért állapotnak, a magukat érdekeikben sértve érzőknek jogukban áll a társulati közgyűlésen új osztályozást indítványozni.

Ha a közgyülés határozatában az illetők meg nem nyugodnának, a határozat kézbesítésétől számított 15 nap alatt a közmunka- és közlekedésügyi ministerhez felebbezhetnek.

A képviselőház vízjogi bizottsága ezen új, a kormányjavaslatban nem foglalt szakasz felvételét a következő indokolással javasolta: „Az osztályozási munkálatok tekintetében a bizottság teljesen jogosult kivánalomnak tartja, hogy az esetben, ha az osztályozás befejezésétől számított bizonyos, határozottan megállapítandó időszakon belül kitünnék, hogy a végrehajtott osztályozás nem felel meg a tényleges állapotoknak, az érdekeikben magukat sértve érző érdekeltek új osztályozást kérelmezhessenek. Hogy a társulati közgyülésnek elutasító határozata ellen felebbezésnek kell helyt adni, ép oly természetes, mint az, hogy a fent említett időszaknak, melyen belül új osztályozás kérelmezhető legyen, meg kell határozva lennie, nehogy az osztályozás költséges művelete örökös bolygatásnak legyen kitéve.“

Ezen mindenesetre helyes és igazságos határozat, kétségen kívül igen meg fogja könnyíteni a társulatok létesítését, sőt az első osztályozásra nézve a barátságos egyezség létrejöttét is, mert a törvény biztosít mindenkit, hogy a mennyiben a későbbi tapasztalatok azt mutatnák, hogy az első osztályozás reá nézve káros, azt javítani is lehet.

Ezen határozatot korábbi törvényeink nem ismerték s ennélfogva a tiszai törvényben sem nyert kifejezést, de a vízjogi törvény alapján most már a tiszai törvény alatt álló társulatokra is alkalmazható.

112. §.

Ha a 82. §. szerint újra szervezendő, vagy hivatalból alakítandó társulat a közmunka- és közlekedésügyi minister által kitüzendő határidőig alapszabályait meg nem alkotná s a választmányt meg nem választaná, vagy működését tényleg meg nem kezdené, a társulati tisztviselőket a minister fogja alkalmazni.

Ezen tisztviselők a minister utasításai és rendelete szerint fognak eljárni.

Ily esetekben a társulati ügyekben való véleményadás végett a minister az ártéri nagyobb birtokosokból és az érdekelt községek képviselőiből bizottságot alakít, melynek ügyrendjét is megállapítja.

Miután a törvény a közérdekű társulatoknak oly messzemenő kedvezményt biztosít, hogy bizonyos esetekben (115. §.) még az államot is hozzájárulásra kötelezi, természetes következményként meg kellett engedni, hogy az államkormány a társulatok beléletébe is betekintést nyerhessen, sőt szükség esetében azok kormányzását is vezethesse. Ezen elvből indulva ki, adja meg a törvény jelen szakasza azon befolyást a közmunka- és közlekedésügyi (földmívelésügyi) minister részére, melyet nem közérdekű társulatokkal szemben meg nem engedhetne. (116. §.)

Ezen szakasz szóról-szóra megegyezik a tiszai törvény 20. §-ával.

113. §.

Azon társulatoknál, melyeknek védművei valamely folyam egységes szabályozására, valamint az összefüggő ármentesítésre való

tekintettel vagy más közigazgatási vagy közbiztonsági tekinteteknél fogva közérdekből fentartandók, a közmunka- és közlekedésügyi minister jogosítva van a társulati védművek jó karban tartására és felügyeletére szükséges összegnek a költségelőirányzatba való felvételét és a társulati tagokra való kivetését hivatalból elrendelni.

Az ily társulatnak joga van ezen rendelet ellen annak vételétől számított 15 nap alatt ugyanazon minister előtt felszólalni; ha azonban a minister ezen felszólalás daczára is ragaszkodnék rendeletéhez, a társulat azt nyomban végrehajtani köteles.

A társulati választmány tagjai felelősség terhe alatt kötelesek a helybenhagyott költségvetésbe felvett összeget a társulati tagokra a hozzájárulási kulcs arányában kivetni és annak behajtásáról gondoskodni.

A képviselőház vízjogi bizottsága a kormány által beterjesztett ezen szakasz szövegét részben módosítván, a következőket mondja: „Kiváló fontossággal bír a törvényjavaslat ezen szakasza, mely összhangzólag a tiszavölgyi társulatokra vonatkozó 1884. évi XIV. t.-cz. (21. §-ának) rendelkezéseivel, elvi meghatározását tartalmazza annak, hogy mely társulatok azok, a melyek közérdekből fentartandók, a minek jelentősége az ily társulatokra nézve a jelen törvényjavaslat 115. §-ában meghatározott maximális megterhelés előnyében rejlik, a mennyiben az azon túl terjedő költségtöbbletet avagy befektetendő alaptőkét az állam viseli. A bizottság ép azért az e szakaszban foglalt meghatározást, mely a 82. §-ban foglalt rendelkezéssel teljesen összhangzásban sem áll, kiegészíttetni ajánlja e szavak közbeszúrásával: *vagy más közigazgatási vagy közbiztonsági tekinteteknél fogva közérdekből fentartandó*". A bizottság ugyanis a közérdekű tekinteteknek taxativ felsorolását nem tartja lehetségesnek, noha például a közegészségügyi tekintetek, községek vagy vasutak biztosítása aggálytalan felvételt lelhetne, de az ily felsorolást sem kielégítőnek, sem célirányosnak nem találjuk, főleg azért, mert egyúttal a közérdek mérvének meghatározása is szükséges lenne ahhoz, hogy az állam esetleges nagymérvű megterhelése a törvény által absolut hatálylyal kimondassék".

Ámbár tehát a tiszai törvény 21. §-ában a képviselőház vízjogi bizottságának javaslata alapján a 113. §-ban felvett fentebb idézett szavak a tiszai törvény 21. §-ában nem foglaltatnak, a tiszai törvény hatálya alatt álló társulatok közérdeküségének eldöntésénél az átalános törvény ezen intézkedései mégis mérvadóknak kell hogy tekintessenek.

A tiszai törvény 21. §-ának utolsó soraiban az 1879. évi XXXIV. t.-cz. és az 1883. évi XLIV. törvényczikkre történt hivatkozás most már elesik és ezek helyett a vízjogi törvény 122. és 123. §-ai lesznek alkalmazandók. Lásd az ezen szakaszoknál tett megjegyzéseket.

A jelen szakaszban említett közmunka- és közlekedésügyi minister alatt a földmívelésügyi minister értendő.

Lásd még az 1884. XIV. t.-cz. 1. §-ának megjegyzései között az állami és társulati partbiztosításokra vonatkozó vitákat a II. k. 1. lapján és a földmívelésügyi ministernek a beregmegyei társulathoz 4319/99. eln. sz. a. intézett rendeletét a 353. lapon.

114. §.

Ha a közérdekből fentartandó társulat kötelezettségeinek eleget nem tenne, vagy a ministeri megbizott által a helyszíni vizsgálat alapján szükségesnek jelzett munkákat a minister rendeletére a kellő időben meg nem indítaná, vagy a kellő gyorsasággal végre nem hajtaná, a közmunka- és közlekedésügyi minister ezen kötelezettség teljesítésére, valamint a ministeri megbízott által szükségesnek jelzett munkák végrehajtására záros határidőt tűzhet ki.

Ha az ily társulat kötelezettségének a kitűzött záros határidő alatt sem tenne eleget, a minister a munkák végrehajtásáról és fentartásáról a társulat terhére gondoskodik és az ekként végrehajtandó munkákra szükséges összegeket az érdekeltségre a végrehajtás megindításakor azonnal és pedig, ha másként nem lehet, — vagyis hozzájárulási kulcs nem léte esetében — ideiglenesen az ártérbe eső földbirtok után fizetendő földadó arányában kivetheti.

Az ekként beszedett járulékok helyesbítése és kiegyenlítése a rendszeres hozzárulási kulcs megállapítása után és annak alapján hajtatik végre.

Ezen szakasz teljesen megfelel a tiszai törvény 22. szakaszának, csak az 1871. évi XXXIX. és 1879. évi XXIV. törvényczikkekre vonatkozó hivatkozások hagyattak el abból.

Ezen szakaszban is immár a földmívelésügyi minister értendő.

115. §.

Ha a 113. §. értelmében közérdekből fentartandó társulatoknál az 1881. XLII. t.-cz. szerint kiszámítandó befektetett alaptőke meghaladja azon összeget, a mit a társulati alakulás alapján felvett vízszín alatti ártér új katasteri tiszta jövedelme húszszorosának 60%-a és azon társulatnál, melyhez később magasabban fekvő ártér is vonatott be, — ennek új katasteri jövedelme húszszorosának 20%-a együttvéve kitesz, — akkor ezen többletet vagy az azután befektetendő alaptőkét az állam viseli.

Azon társulatoknál azonban, melyeknek árterei az új földadókatasterben még mentesítés előtti állapotuk szerint vannak felvéve és melyeknek költségei az adóvisszatérítés céljából az 1881. XLII. t.-cz. értelmében nem is liquidáltattak, az általuk viselhető legnagyobb teher nem a fentebbi mód szerint, hanem — alakultak legyen azok önként, vagy alakíttattak legyen a jelen törvény

82. §-a értelmében — a szabályozás által elért értékemelkedéshez képest külön eljárás szerint állapítandó meg.

Azon területek, melyeknél a pénzügyi különállás az új beosztás szerinti szervezések daczára is fenmarad, a pénzügyi különállás tartama alatt a jelen törvény 113., 114. és a jelen §. rendelkezéseit külön is igénybe vehetik.

Minden társulat, mely ezen kedvezményt igénybe venni kivánja, tartozik igazolni:

1. hogy az ártér műszakilag fejlesztetett; esetleg a meglevő ártérfejlesztési munkálat a kormány által elfogadhatónak találtatott;

2. hogy az így fejlesztett ártér minden része, beleértve az újonnan bevonandó érdekelteket is, a költségekhez aránylag hozzájárul.

E célra az 1881. XLII. t.-cz. szabályai szerint a pótliquidátiók megejtendők, tekintet nélkül azon rendelkezésre, hogy a már liquidált alaptőkének a liquidálandó új befektetés legalább $^1/_4$-ét kitegye.

A túlterheltetés ezen megállapítása nem zárja ki azt, hogy rendkívül mostoha anyagi viszonyok fennállása esetén vagy rendkívüli baleseteknél az illető társulat az állam részéről esetleg segélyben részesüljön.

Ezen szakasz teljesen azonos a tiszai törvény 23. §-ával, csak a temesbégavölgyi társulatra vonatkozó két utolsó bekezdés — mint különös intézkedés — hagyatott ki belőle.

Az állami megterheltetés eszméje olyan társulatoknál, melyek tulajdonképen önvédelemre és földjeiknek jobb használhatása végett alakultak s rendszerint a nyerendő haszonnal arányban álló terheket is vállalnak magukra, új és nem is látszik igazságosnak; hazánk sajátságos helyzeténél fogva azonban nagyon is indokolt, mert vannak és lehetnek társulataink, melyek azért, hogy területeiket megvédjék, aránylag sokkal inkább vannak költségekkel megterhelve, mint azon haszon, melyben a védelem következtében részesülnek. Azonban nem ez az oka a törvény ezen intézkedésének, mert ez ellen van segítség, t. i. ha a társulat feloszlik, hanem az, hogy némely társulatok feloszlása bizonyos más fontos közérdekek miatt meg nem engedhető (100. §.), ha pedig meg nem engedhető, akkor csakugyan a jogosság kivánja, hogy az, a kinek hatalmában van egy társulat feloszlását megtagadni, a társulatra ebből származó költségek viseléséhez hozzá is járuljon.

A szakasz második bekezdése szerint azon társulatoknál, melyeknek árterei az új földadó-katasterben még mentesités előtti állapotok szerint vannak felvéve és melyeknek költségei az adóvisszatérítés céljából nem is liquidáltattak, a viselendő legnagyobb teher nem a szakasz első bekezdésében említett mód szerint, hanem a szabályozás által elért értékemelkedéshez képest külön eljárás szerint állapitandó meg. Ezen bekezdésben foglalt intézkedés tehát a szakasz első bekezdésében foglalt intézkedés alól mintegy kivételt képez.

Azon területekre nézve, melyeknél a munkálatok a katasteri osztályozás megtörténte után lettek végrehajtva, a pénzügyministernek 1895. évi 56 652. sz. a. a földmívelésügyi ministerhez intézett átirata jelöli ki azon elveket, melyek az *értékemelkedés* helyett a maximális megterhelés megállapításánál irányadóúl volnának tekintendők.

„A kérdéses rendelkezés célja, — mint az a Tiszának és mellékfolyóinak szabályozásáról stb. szóló törvényjavaslat tárgyalása alkalmából a képviselőház közlekedési bizottságának 1884. évi február hó 26., 27., 28. és 29. és márczius hó 4-én tartott üléseiből kelt jelentéséből is látható — egyedül az volt, hogy az oly társulatok, melyeknél az új földadó katasteri tiszta jövedelem még a mentesítés előtti állapot szerint vétetett fel s így nem áll rendelkezésre *a védművek által előidézett javulásnak megfelelő tiszta jövedelem*, a többi társulatokkal szemben jogtalan e önyökben ne részesíttessenek s az államkincstár utólagosan meg ne terheltessék".

„Ezen kivételes rendelkezésnek a törvénybe való felvétele a többi társulatokkal szemben a legnagyobb teher kiszámításánál alapul szolgáló egyéb tényezőnek, vagyis az új katasteri tiszta jövedelemnek hiányából történt".

„Ha tehát az ily társulatok kötelékébe tartozó ármentesített területeknek a védművek talajjavító hatályával elért katasteri tiszta jövedelme rendelkezésre állana, akkor az ily társulatok által viselhető legnagyobb teher szintén az idézett törvényczikkek és szakaszokban előírt rendes eljárás, vagyis a katasteri tiszta jövedelem alapján volna megállapítható".

„Minthogy pedig egyrészt a társulati tagok anyagi érdekeinek kellő méltatása, másrészt az államkincstár túlságos megterheltetésének elkerülése csakis az esetben biztosítható, ha az ily társulatok által viselhető legnagyobb teher is az új katasteri tiszta jövedelem alapján számíttatik ki, ennélfogva, hogy az ily társulatok a többi társulatokkal szemben jogtalan előnyökben ne részesüljenek, az egyedüli helyes eljárás az volna, hogy oly társulatoknál, melyeknél az adóalapul szolgáló katasteri tiszta jövedelem még a mentesítés előtti állapot szerint vétetett fel, a kötelékébe tartozó területek katasteri *tiszta jövedelme a beállott javulás figyelembe vételével kizárólag e célra megállapíttatnék* s az általuk viselhető legnagyobb teher szintén az így megállapított új katasteri tiszta jövedelem alapján számíttatnék ki".

Ezen elvhez a Tiszavölgyi társulat központi bizottsága is hozzájárulván, az ide vonatkozó eljárást a pénzügyminister 1896. évi 81989. sz. a. kiadott és valamennyi kir. pénzügyigazgatósághoz és kir. katasteri helyszínelési felügyelőséghez intézett körrendelete szabályozza. (l. a 328. lapon.)

A 115. §. utolsó előtti bekezdése a *pótliquidátióról* szól; ennek megérthetése végett az *adóvisszatérítésre* (adórestitutio) vonatkozólag a következőket kell előrebocsátanunk:

Az adóvisszatérítés a földadó szabályozásáról szóló 1875. VII. t.-cz. 8. és 18. §-ának következő elvi határozatain alapszik.

„A föld tiszta jövedelmének vétetik a közönséges gazdálkodás mellett tartósan nyerhető középtermésnek értéke, levonván belőle a gazdálkodási rendes költségeket". (8. §.)

„Oly földterületeknél, melyeknek jelen termőképességben tartása folytonosan különös költségeket igényel, minők a vízöntés és elhomokosodás elleni gátak, a vizek levezetésére vagy öntözésre szolgáló csatornák, csövek és készülékek, vízmosások, zuhatagok és hószakadások elleni védművek, a határvidék és a telek vagy a telek egy részének mívelhető állapotban tartására szükséges töltések, árkok vagy alagcsövezés stb fentartására szükséges költségek a rendes gazdálkodási költségekbe számítandók". (18 §.)

A tiszta jövedelemből tehát a fentebbiek értelmében levonandók a külön költséggel vagy külön munkával létesített javítások tőkeértéke évi kamatban kifejezve és a fentartásra szükséges különleges költségek, mert különben az

állam a szorgalmat, iparkodást nem hogy gyámolítaná, hanem ellenkezőleg sujtaná a hanyagsággal és közönyösséggel szemben.

Ezen törvénynek végrehajtása közben merült fel az eszme, hogy a társulatoknál a tiszta jövedelem úgy vétessék fel, a mint azt a becslésnél találják, tehát a fennebbi külön beruházások és külön fentartási költségek levonása nélkül; az ebből az adóban eredő többlet pedig a társulatoknak évnegyedes részletekben az adóhivataloknál fizettessék ki, vagyis a mivel több adót szed be az állam az egyes birtokosoktól, hogy a tiszta jövedelmet nem redukálja a különleges befektetésekhez, a fentartásokhoz képest, ugyanazon összeget kumulative térítse meg a társulatoknak, melyek ezáltal biztos bevételekhez jutnak, melyre rendes háztartásukat alapíthatják és egyúttal elesnek a költséges és bizonytalan eredményű társulati járulékbehajtások terheitől is.

Alapjában véve tehát az adóvisszatérítés nem valami nagy állami kedvezmény, mert csak a behajtás terheit és esetleges költségeit veszi le a társulatok vállairól; de az elvnek az 1881. XLII. t.-czikkel szabályozott liberális végrehajtása következtében az államra egyes társulatokkal szemben oly terheket rótt, hogy az 1889. XXIX. törvényczikkben a törvényhozás kimondani volt kénytelen, hogy az adóvisszatérítés nem lehet nagyobb az illető területek állami adójának 80%-ánál; mert előfordultak volna esetek, hogy az állam nemcsak összes eddigi adóját veszítette volna el egyes javított területeken, hanem még kénytelen lett volna reá is fizetni, a mi az adóvisszatérítés alapeszméjével ellenkezik.

Ugyanezen törvény az adóvisszatérítés mérvének változatlanságát 50 évre állapítja meg, mert több társulat kölcsönei felvételénél, hogy előnyösebb feltételek mellett juthasson hozzá, az adóvisszatérítést is lekötötte a hitelező intézetekkel szemben.

Ellenben egyes társulatok adóvisszatérítést nem élveznek; ennek oka és magyarázata abban rejlik, hogy a mely társulatok védműveiket a katasteri osztályozás után építették ki, tehát a mely területeknek a katasteri osztályozás alkalmával még a mentesítetlen állapotnak megfelelően lett a tiszta jövedelme megállapítva — azok sem különleges befektetési, sem különleges gazdálkodási költségekkel nem bírván — e címen adóvisszatérítésre sem tarthatnak igényt mindaddig, míg ugyanazon területen új katasteri osztályozás nem történik, mely a tiszta jövedelmet a javított vagy ármentes állapotnak megfelelően állapítván meg, az adóvisszatérítés jogcíme önmagától előáll.

Azon eljárást, melynek alapján az adóvisszatérítés a társulatoknak megállapíttatik és folyóvá tétetik, *liquidátiónak* szokás nevezni és ezt az 1881. évi XLII. t.-cz. szabályozza. (Lásd a II. k. 56. lapján.) A *pótliquidátió* pedig azon eljárás, mely akkor lép életbe, ha a társulat eddig befektetett összes tőkéjének több, mint 1/4-ét fektette be védelmi munkálatainak kiépítésére, emelésére é. i. t.

A pótliquidátió az 1881. XLII. t.-cz. 15. §-a értelmében előbb nem volna megejthető, mig valamely társulat, mentesített ártereinek jelen termőképességben tartására szükséges új védművek emelése vagy az eddigieknek nagyobbítása folytán annyi új költséggel nem terheltetnék, mennyi a liquidált alaptőkének 1/4 részét teszi, tehát a közérdekű társulatoknál a törvény kivételt enged.

A közigazgatási bíróságról szóló 1896. évi XXVI. t.-cz. 59. §-ának 5. pontja értelmében a földmívelésügyi ministernek azon határozata ellen, melylyel a közérdekből fentartandó vízrendező társulatok maximális megterhelése és az államnak a társulat költségeihez való hozzájárulása tárgyában, a hozzájárulás kötelezettsége és mértéke iránt intézkedik, a közigazgatási bíróság előtti eljárásnak van helye.

A földmívelésügyi minister ugyanis elrendelheti, hogy közérdekből valamely vizi társulat megalakíttassék vagy fentartassék. Az ilyen közérdekűnek jelzett társulat követelheti, hogy az állam viselje azon költségtöbbletet vagy tőkebefektetést, mely a vízszín alatti ártér új katasteri tiszta jövedelme húsz-

szoros összegének 60%-át, illetve oly társulatnál, melybe később magasabban fekvő ártér is bevonatott, azon költségtöbbletet vagy tőkebefektetést, mely az új katasteri jövedelem húszszoros összegének 20%-át meghaladja.

Az ezen kérdésekre vonatkozó földmívelésügyi ministeri határozattal szemben, panasz esetén, a közigazgatási bíróság hatásköréhez tartozik annak elbírálása, hogy igényelheti-e a társulat az állami hozzájárúlást a fenti címen és ha igen, mennyit tesz ki a 60%-ot, illetve a 20%-ot meghaladó többlet vagy tőkebefektetés, mely az államot terheli.

A m. kir. közigazgatási bíróság 1207/1901. sz. végzésében kimondta (lásd 75238/1901. sz. földm. min. rendeletet), hogy ezen ügyekben való határozatnak meghozatalára a fennálló és a bíróság által elfogadott gyakorlat szerint nem a földmívelésügyi, hanem a pénzügyminister illetékes és *ennek* határozata ellen kereshető a bíróságnál orvoslás.

116. §.

Hogy valamely társulat közérdekből fentartandó vagy alakítandó-e, azt a közmunka- és közlekedésügyi minister az illető társulat vagy érdekeltség és a szomszédos társulatok meghallgatása után határozza meg.

A 82. §. értelmében hivatalból alakított, mint szintén azon társulatokra, melyeknek felosztási határozata a közérdek szempontjából nem hagyatott helyben, a 113., 114. és 115. §-ok határozmányai mindenesetre alkalmazandók.

A közérdekből fenn nem tartandó társulatokra nézve a 113., 114. és 115. §-ok határozmányai nem alkalmazandók.

Mint már a 82. §-nál utaltunk reá, ezen szakasz határozottan megmondja, hogy mely társulatoknál alkalmazandók a 113., 114. és 115. §-okban foglalt határozmányok és melyeknél nem. A tiszai törvény ezen határozatot nem tartalmazza, de annak szellemébõl folyik, miután az is csak a közérdekből fentartandó társulatoknak nyujtandó kedvezményről szól.

Ha azonban a tiszai törvény alapján netán kételyek támadhatnának, akkor is az átalános törvény fog a hozandó határozatnak irányadóul szolgálni.

A 116—128. §-okkal parallel intézkedések a tiszai 1884. évi XIV. t.-czikkben nem foglaltatnak, az ezen szakaszokban foglalt határozmányok tehát átalában a tiszai törvény alatt álló társulatokra nézve is alkalmazandók.

A jelen szakaszban emlitett közmunka- és közl. minister alatt szintén a földmivelésügyi minister értendő.

117. §.

A közmunka- és közlekedésügyi minister megbizottak által a társulatok müködését folytonos figyelemmel kiséri és a felett őrködik, hogy azok müködésükben a törvény, az alapszabályok és a közgyülés határozatai értelmében járjanak el.

Ez okból a ministeri megbizott minden választmányi ülésre, valamint a közgyülésre meghivandó és ezen ülésekben szólási

joggal bir, sőt a mennyiben a hozott határozatok által a védművek sorsát kellően biztosítva nem látja, azok ellen 15 nap alatt a közmunka- és közlekedésügyi ministerhez felfolyamodást*) adhat be.

A közmunka- és közlekedésügyi minister alatt a földmivelésügyi minister értendő.

Az 1871: XXXIX. t.-cz. 10. §-a ugyan a vízrendező társulatok feletti felügyeleti jogot közvetlenül a törvényhatóságokra ruházta, az ezen t-czikk idézett szakaszának határozmánya azonban már az 1879: XXXIV. t.-cz. 11. §-a által módosittatott, a mennyiben a társulatok védtöltései feletti felügyelettel a folyammérnöki, illetve az államépítészeti hivatalokat bízta meg, mig az 1885. évi XXIII. t.-cz. a közvetlen felügyeleti jogot a közmunka- és közlekedésügyi (földmivelésügyi) ministerre ruházta, ki ezen felügyeletet ezen törvény jelen szakasza értelmében megbízottak által gyakorolja (K. és K. M. 42945/86.)

A törvény ezen szakaszában megnevezett *„ministeri megbizott"* és a 124. §-ban említett *„ministeri biztos"* között, ámbár a két kifejezés csaknem azonos, mégis lényeges különbség van. Mig ugyanis a „ministeri megbizott" egy a társulat bel- és küléletét folyton figyelemmel kisérő, a társulat ügyeibe nem avatkozó, nem rendelkező, hanem a ministert felvilágositó közeg, addig a a *„ministeri biztos"*, ki a korábbi törvények szerint *„kormánybiztos"*-nak neveztetett, egy, a minister által bizonyos esetekben a társulat müködésének megakadása, az alapszabályokban foglalt kötelezettségeknek nem teljesitése vagy pénzügyi zavarok esetén ideiglenesen a társulat és a választmány jogait némely megszorításokkal, melyek a törvény 124. §-ában és az Á. R 64—66. §-aiban határozottan körvonalozva vannak, gyakorolja és teendőit végzi. A *ministeri biztos* nem birhat közhatósági jelleggel, sőt inkább a 124. §-nál felsorolt esetekben az illetékes hatóságnak ép úgy alá van rendelve, mint a társulat vagy választmány. (L. a 124. §-nál tett megjegyzést.)

A *ministeri megbizott* kötelességei és jogai a 117. §-ban csak átalánosságban lévén körvonalozva, az Á. R. 61., 62. és 63. §-ai (208. lap) azokat részletesen szabályozzák s egyúttal a társulatok kötelességeit is a ministeri megbizottal szemben meghatározzák.

A ministeri megbízottra nézve a törvény 117. §-ában, valamint az Á. R. 61., 62. és 63. §-aiban (208. lap) foglalt határozatok a tiszai társulatokra is érvényesek. A társulatok a tiszai törvény 25. §-a alapján ép úgy, mint a vízjogi törvény 126. §-nál fogva állami felügyeleti díjak czímén évenkint és gátkilométerenkint 3 frtot (6 koronát) tartoznak fizetni, melyből azután az állam a ministeri megbízottnak útazási és napidíj illetményeit fedezi. Az államkincstár ennélfogva állami felügyelet címén a társulatoktól semmiféle költség megtérítését nem követelheti.

Az állami felügyelet fogalma alá nem esik azonban, ha egyik vagy másik társulat a földmivelésügyi minister engedélyével a ministeri megbízott által olyan munkát végeztet, melyet a társulati mérnöknek vagy főmérnöknek kell végeznie. Ezen eset különösen felülvizsgálatoknál gyakran előfordul, de ekkor a társulat a kiküldött mérnöknek nemcsak úti- és napidij költségeit, hanem esedékes rendes fizetését is megtériteni köteles.

A földmivelésügyi ministernek 36095/1893. sz. rendelete értelmében a társulatok műszaki előterjesztései a ministeri megbízott útján mutatandók be.

A vízrendező társulatok által végrehajtott munkálatok felülvizsgálása tár-

---

*) Az 1901. évi XX. t.-cz. értelmében felebbezést.

gyában kiadott 1899. évi 28356. és 1902. évi 54,944. számú földmivelésügyi ministeri rendeleteket lásd a 364. és 397. lapon.

A ministeri megbizottak jelentései közvetlenül a ministerhez terjesztendők fel. (1898. évi május hó 5-én 68600/97. sz. a. kiadott földmivelésügyi ministeri körrendelet.)

118. §.

A társulatok tartoznak árvédelmi tartalékalapot képezni, melynek összege a megvédendő vonal minden egyes kilométere után számítva, az alapszabályokban határozottan megállapítandó.

Az árvédelmi tartalékalap a társulat pénzeitől külön és akként kezelendő, hogy az a veszély idején szükséges árvédelmi költségek fedezése végett mindig rendelkezésre álljon.

Az árvédelmi tartalékalapból kiadott összeg az árvíz elmultával a társulati tagokra kivetendő és azoktól a 122. §. által megjelölt módon behajtandó, úgy, hogy a tartalék-alap az árvíz elmultával legfölebb 6 hónap alatt okvetlenül ki legyen egészítve.

Az árvédelmi tartalékalap célja lévén, hogy a társulatot az árvíz elleni védekezés készületlenül ne érje, gondoskodni kellett arról, hogy ez mindig rendelkezésre álljon, illetőleg hogy felhasználás esetén az mielőbb ismét kiegészíttessék; sőt, hogy az a hitelezők lefoglalása ellen is biztosítva legyen, minélfogva a hitelezők kielégítésének a társulatok által az árvédelmi tartalékalap érintése nélkül más uton kell megtörténnie. (Lásd a 120. §-t.)

A törvény ezen intézkedései a tiszai társulatokra is érvénynyel bírnak.

E szakasz intézkedése egyébként megfelel a hatályon kívül helyezett gátrendőrségi törvény (1871: XL. t.-cz.) 9. §-ának.

119. §.

Az árvédelmi társulatok kötelesek a külön szabályrendeletek által meghatározott vízmérczéket felállítani és kellő számú állandó őröket alkalmazni.

A 178. §. intézkedése ezen társulati őrökre is kiterjesztetik.

A 178. §. szerint a hatóság által alkalmazott őrök a mezei rendőrcsőszöknek adott bizonyítási és zálogolási joggal bírnak. Ugyanezen jog az árvédelmi, tehát a tiszai hasonló társulatok által alkalmazott őröknek is megadatik.

120. §.

A munkálatok fentartásához, vagy a védelemhez szükséges anyagok és felszerelések, valamint az árvédelmi tartalékalap végrehajtás alá nem vehetők.

A mennyiben ennek következtében a végrehajtás útján behajtandó követelés nem volna kielégíthető, a hiányzó rész fedezésére a társulati érdekeltek a hozzájárulási kulcs arányában kötelezhetők.

L. a 118. §-nál tett megjegyzést.

A ministeri indokolásban ezen szakaszra nézve a következők foglaltatnak: „A vízvédelmi társulatoknak közérdekű jellegénél fogva célszerű volt azokat bizonyos, a társulat, illetőleg az általuk kezelt vállalat természetével szorosan kapcsolatos előnyökkel felruházni. Igy kimondatik, hogy a munkálatok fentartásához és a védelemhez szükséges anyagok és felszerelések, valamint maga az árvédelmi tartalékalap végrehajtás alá nem vehetők, ezek a tárgyak, habár kétségtelenül vagyoni értéküek, mégis a társulat közérdekű céljainak oly nélkülözhetlen eszközei, a melyeket egyszerűen a közönséges vagyoni jog rendszeres érvényesitésére kiszolgáltatni nem szabad. De midőn a javaslat a társulatot közérdekű jellegénél fogva így védi a törvényszerű végrehajtás ellen, gondoskodnia kellett arról is, hogy a hitelezők kellő végrehajtási alap hiányában mégis szerzett jogaik érvényesítéséhez jussanak s az okból kimondja, hogy a végrehajtás útján behajtandó követelés a társulati tagoktól az osztálykulcs arányában fedezendő, a mely fedezés a társulatoknak már említett állami ellenőrzése mellett esetleg a minister által is elrendelhető".

121. §.

A társulatok által kivetett járulékok (a társulat által felvett kölcsön kamatjának és törlesztési járulékának az egyes birtokra eső részletei is) az illető birtokon fekvő oly terhet képeznek, mely az elsőbbséggel biró egyenes adók természetével bír és minden, még a telekkönyvileg bejegyzett követelés előtt elégítendő ki.

Ily ingatlanok birói eladásánál és csőd esetén a járulékok, illetőleg hátralékaik elsőségére nézve az e tárgyban fennálló külön törvények intézkedései alkalmazandók.

Ezen szakasz az 1879. évi XXXIV. t.-cz. 5. §-ának felel meg és a ministeri indokolásban erre vonatkozólag a következők mondatnak: „Egy másik nagy előnye ezen társulatoknak, a mely főkép hitelük szempontjából igen mérvadó, az, hogy a társulat által kivetett járulékok nem tisztán személyes természetüek, hanem az illető birtokon fekvő terhet képeznek, még pedig a telekkönyvi terhek előtt való elsőbbséggel". E részben a javaslat eddigi törvényeink (1871: XXXIX. t.-cz. 19. és 1879: XXXIV. 5. §.), intézkedései szellemében járt el. A vízszabályozó társulati járulékok tehát tekintet nélkül arra, hogy az ártéri birtokot időlegesen ki birtokolja, a birtok telekkönyvi tulajdonosára vetendők ki (F. M. 56711/900.), másrészt a vízszabályozási tartozások az állami egyenes adók jogi természetével birván, azokra az 1881. évi LX. t.-cz. (végrehajtási törvény) rendelkezései nem alkalmazhatók. (M. kir. Curia 1902. évi 687. sz. ítélete.)

A vízjogi törvény előtt négy évvel alkotott és már 1882. évi január 1-én életbelépett végrehajtási törvény 189. §-ának c) pontja olyképen rendelkezik, hogy ingatlanok árverésénél befolyt vételár sorrendi tárgyalása alkalmával a jelzálogos hitelezők követelései előtt előnyös tételként az ingatlant terhelő „vízszabályozási tartozásnak az árverés napját megelőzőleg esedékessé vált 3 évnél nem régibb időről hátralékban levő részletei" sorozandók.

Ugyancsak a végrehajtási törvény 197. §-a pedig már azt mondja ki, hogy ha a végrehajtási törvény 189. §-a c) pontjában felsorolt, tehát előnyösen sorozandó vízszabályozási tartozás valódisága vagy összege az adós által kifogásoltatik, a hitelező, — tehát a vizi társulat — perre utasitandó, ha a sorrendi targyaláson nem igazoltatik az, hogy a társulati járulék jogerejű itélet vagy birói egyezség által már megállapittatott, vagy végrehajtható okiraton

alapszik, vagy végre, ha az iránt a per már megindittatott. Ha pedig ilyenképen nem bizonyíttatik a társulati járulék fennállása és mennyisége és azt valamely hitelező kifogásolja, akkor ez köteles a vízitársulat ellen pert inditani.

Ezzel szemben a végrehajtási törvény 196. §-a az előnyös tételként bejelentett adókra és illetékekre nézve úgy rendelkezik, hogy a telekkönyvi hatóság csupán azon kérdés felett dönt, hogy a kimutatásban kitüntetett adók és illetékek a törvény 189. §-a szerint az előnyös tételek közé sorozandók-e vagy sem, erre nézve felvilágosítást kérhet az adóhivataltól. A követelés mennyisége vita tárgyává nem tehető és a kinek az ellen kifogása van, csak a pénzügyi hatóságnál kereshet orvoslást.

Minthogy tehát az utóbb alkotott vízjogi törvény a vizi társulatok járulékait az egyenes adók jogi természetével ruházta fel, ellentmondás keletkezett a végrehajtói és a vízjogi törvény között, a melyet a Curia döntvénye megszüntetett azáltal, hogy a „lex posterior derogat priori“ elv alkalmazásával kimondo ta, hogy a vízjogi törvénynyel szemben az 1881 : LX. t.-cz. rendelkezései többé nem alkalmazhatók.

A vizi társulatok járulékai tehát az egyenes adók természetével biró, a telekkönyvileg bekebelezett követelések előtt kielégitendő és előnyösen sorozandó követelést képeznek, melyeknek behajtása — bár a társulat kérésére — a vízjogi törvény 122. §-a szerint az adóbeszedésre hivatott közegek által történik, tehát az adóhivatalok által is kimutatandók abban a hátraléki kimutatásban, melyet az adóhivatal a sorrendi tárgyaláshoz a telekkönyvi hatóságnak beterjeszt. *És ha ilyen társulati járulék mennyisége a sorrendi tárgyalásnál kifogásoltatik, ezt a telekkönyvi hatóság tekintetbe nem veheti, nem sorozhatja a követelést feltételesen és a társulatnak nem kell az iránt külön pert inditani*, ép oly kevéssé, mint a hogy az adóhivatal az adóhátralékként kimutatott adó és illeték követelés mennyiségét és fennállását nem tartozik per útján és itélettel bizonyítani.

A 121. §-ban megállapított dologi terhet a vízszabályozási és talajjavítási kölcsönökről szóló 1889: XXX. t.-cz. 6. és 35. §-ai pontosabban körülirják és a tág „*birtok*“ kifejezést „az illető *telekkönyvi jószágtest*“-tel helyettesitették. (L. a II. k. 124. lapján.)

Az ártérnek a *katasterben* és a *telekkönyvben* való kitüntetése iránt a telekkönyvi betétek szerkesztéséről szóló 1886: XXIX. t.-cz. 9. és 76. §-ai rendelkeznek.

Nevezetesen a 9. §. a következőket tartalmazza:

„A mennyiben a vízrendezési társulatok ártérfejlesztése a betétek szerkesztéseig már jogerejüleg és olyan módon eszközöltetett, hogy az egyes ártéri részletek biztosan kimutathatók: az e társulatok kötelékébe bevont ártér-birtokok a betétekbe külön helyrajzi számok alatt veendők fel és ártér minőségük az *A.* lap 6-dik rovatában kitüntetendő“.

„Ha a földkönyvben egy helyrajzi szám alatt felvett ingatlanok csak egy része képez ártér-birtokot: e rész a betétek szerkesztése alkalmával külön helyrajzi szám alatt elkülönítve veendő fel a nélkül, hogy e végből a jelzálogos hitelezők beleegyezése és meghallgatása szükséges lenne. A szabályszerű térvázrajznak hivatalból való elkészitésére és az elkülönitett részleteknek tört számokkal való megjelölésére úgyszintén az *A.* lap 5-ik rovatának egyelőre ki nem töltésére a 7. §. intézkedései alkalmazandók“.

A 76. §. idevonatkozó rendelkezései pedig:

„Az igazságügyi minister felhatalmaztatik, a telekkönyvi rendeleteket ideiglenesen, a törvényhozás további intézkedéseig rendeleti úton módositani és pótolni a következő irányban:

2. Hogy a vízrendezési társulatoknak kérelmére és költségére a jelen törvény 9. §-ában foglalt előfeltételek esetében és a jelen törvény vonatkozó

intézkedéseinek megfelelő alkalmazása mellett, az ártér-birtok a telekkönyvi betétek szerkesztése előtt a telekjegyzőkönyvekben, a telekkönyvi betétek szerkesztése után pedig a betétekben elkülöníthetők és külön helyrajzi számok alatt bejegyezhetők legyenek; és hogy a vízrendezési társulatok kölcsönei — elsőbbségük sértetlen fentartása mellett, — a társulatok kérelmére, az ártérbirtokokra bekebelezhetők legyenek".

Ezen rendelkezésnek két célja volt, először, hogy a telekkönyv hitelessége a birtokot illető terhek tekintetében megbizható legyen; másodszor, hogy a vízszabalyozási kölcsönök telekkönyvileg is előjegyezhetők legyenek, hogy ily módon a kölcsön biztositéka növekedvén, a kölcsönök olcsóbban legyenek beszerezhetők. Az azóta szerzett tapasztalatok ez utóbbi irányban a rendelkezés feleslegességét tüntették ki, mert a vízszabályozási kölcsönök aránylag igen előnyös feltételek mellett nyujtatnak a nélkül, hogy ezer és ezer birtokosnak nagy számú parcelláira kellene azt bekebeleznie. Az első főcélt illetőleg — a telekkönyvek hitele tekintetében — azonban a rendelkezés annál szükségesebb, mert a kölcsönök bekebelezve nem lévén, a vevőnek nem is volna esetleg módjában meggyőződést szerezni, hogy az általa megvásárolni szándékolt birtok egyúttal társulati költségekkel is van terhelve.

L. ide vonatkozólag az „1900:XV.t.-cz. (II. k. 65. lapján) végrehajtása tárgyában az ártérminőség telekkönyvi feltüntetéséről a betétszerkesztés folyamán" 1900. évi 40735. sz. a. kiadott igazságügyi ministeri rendeletet a 382. lapon.

A törvény jelen szakaszának intézkedései a tiszai törvény alatt álló társulatokra is kiterjed.

122. §.

A kivetett társulati évi költségjárulékok, valamint a társulat által felvett kölcsön kamatjának és törlesztési járulékának az egyes ártéri birtokra eső részleteiről az illető ártéri birtok tulajdonosai a társulati igazgató által egyénenként értesítendők.

A társulati tagok kötelesek járulékaikat négy részben és pedig: minden évnegyed első napján, tehát január, április, julius és október elsején a közgyülés által meghatározandó helyeken lefizetni.

A ki járulékát az évnegyed második havának közepéig be nem fizeti, évi 6 százalék*) késedelmi kamatot fizet az egész évnegyedre azon összeg után, melylyel hátralékban maradt.

A járulékok és hátralékaik beszedését, illetve behajtását a társulat kérésére a pénzügyminister az egyenes adók beszedésére hivatott közegek által az 1883: XLIV. t.-cz.-ben szabályozott eljárás szerint eszközölteti.

Ez esetben a hátralékok után szedendő késedelmi kamatok egy hatodrésze az államkincstár javára esik.

A költségjárulékoknak az egyenes adók módjára való behajtása esetén:

---

*) Az 1895: XXXVI. t.-cz. értelmében jelenleg csak 5 százalék.

1. a társulati pénztárnok tartozik a járulékhátralékokról és pedig:

a) azon társulati tagokra nézve, kik adójukat a kir. adóhivatalnál fizetik, szolgabirói járásonkint;

b) azon társulati tagokra nézve, kik adójukat a községnél (városnál) fizetik, községenkint (városonkint) elkülönített kimutatásokat késziteni és azokat az évnegyed második havának utolsó napjáig az illetékes kir. adófelügyelőnek megmutatni;

2. a kir. adófelügyelő a kimutatott járulékhátralékok nyilvántartására, biztosítására, beszedésére és behajtására nézve az 1883: XLIV. t.-cz. értelmében jár el és gondoskodik arról, hogy a kir. adóhivatalok s községi közegek az ezen hátralékok törlesztéseül befolyt összegeket, valamint a befizetett késedelmi kamatoknak öthatod részét a társulati pénztárba minden hó végén pontosan és kifogás nélkül átszolgáltassák, a befizetett késedelmi kamatoknak hatodrészét pedig az állam javára számolják el;

3. oly esetekre nézve, midőn a társulati tagok által az egyenes adók, községi pótlékok és társulati járulék címén fenlévő hátralékaikra befizetett összegek összes tartozásukat nem fedezik, a befizetett összegnek ezen három rendbeli hátralékokra való felosztásának módját a pénzügyminister az illető társulatok meghallgatása után rendeleti úton szabályozza;

4. a hátraléki kimutatások elküldése napjáig a társulati pénztár elfogadhat ugyan a kimutatásokban foglalt hátralékokra is fizetéseket, de köteles a befizetett összegből mindenekelőtt az egész évnegyedre járó késedelmi kamatot levonni, a fizetés megtörténtét a hátraléki kimutatásban feljegyezni és a beszedett késedelmi kamatok hatodrészét az illető kir. adóhivatalnak megküldeni.

Ezen szakasz a képviselőház vízjogi bizottsága által tetemesen kibővíttetett és jelen szerkezetében összevág az 1879. évi XXXIV. t.-cz. 6. §-ának határozmányaival, holott az eredeti kormányjavaslatban csak az általános elvek voltak kimondva.

A képviselőház vízjogi bizottsága jelen szakaszt a következő indokolás mellett ajánlja elfogadásra:

„A kivetett *társulati évi költségjárulékok*, valamint a társulat által felvett kölcsön kamatjának és törlesztési járulékának beszedésére s illetve behajtására vonatkozó 122. §-ban foglalt rendelkezéseket a bizottság összhangba hozta az 1883: XLIV. törvényczikkel, mely célból a pénzügyminister úr meghallgatásával a törvényjavaslat eredeti 118. §-ának négy utolsó bekezdése helyett, tetemesen kibővített szövegezést ajánlunk elfogadásra. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy az 1879: XXXIV. t.-cz. 6. §-ának *g*) pontjában foglalt azon felosztási kulcsot, mely az egyenes adók, községi pótlékok és társulati járulékok címén fennálló tartozásokra befizetett összegek aránylagos megosztására vonatkozik, a bizottság kielégítőnek nem tartotta s azért a jelen törvényjavaslat rendelkezéseibe fel nem vette, célravezetőbbnek tartván, hogy azon felosztás módját a pénzügyminister az illető társulatok meghallgatása után rendeleti uton szabályozza. (A m. kir. pénzügyministeriumnak a hátralékok behajtása és felosztása tárgyában a pénzügyigazgatóságokhoz intézett 1891. évi 46,423. számú rendeletét lásd a 308. lapon.) Ellenben a társulati kölcsönök

kötésére s azok kamatjának és törlesztési járulékának beszedésére vonatkozó 1879 : XXXIV. t-cz. 7., 8. §§-ban foglalt feltételeket s rendelkezéseket a bizottság a jelen törvényjavaslatba is felveendőnek találta s ezért megfelelően összhangzó szövegezéssel a 123. §. felvételét ajánljuk elfogadásra, megjegyezvén, hogy e szakasz *e*) pontjában a birtokos személyében vagy tartozása mennyiségében előállott változások egyénenkinti nyílvántartására irányuló rendelkezést vélünk felveendőnek, a járulékok behajtása körül tapasztalható rendetlenségek lehető elhárítása végett. A bizottság azonban kénytelen beismerni, hogy e részben úgy a hiteltelekkönyvi birtokváltozások, mint a katasteri birtokállapotoknak felette hiányos nyílvántartása folytán, a törvényhozásnak ez irányban égető szükséget képező reformalkotásai nélkül, a kitűzött cél elérése a törvényjavaslatban foglalt rendelkezések által egymagában alig valósítható".

A 3. pontban foglaltak tekintetében az 1889 : XXX. t.-cz. 31. §-a részletes rendelkezéseket tartalmaz a hátralékos befizetéseknek miként való felosztására nézve. (L. a II. k. 135. lapján.)

Lásd még a földmívelésügyi ministernek 32,979/96. sz. rendeletét a 323. lapon és a 121. §. megjegyzéseit is.

A kir. adófelügyelőségek az 1889. évi XXVIII. t.-cz. életbeléptetésével 1889. évi augusztus hó 1-ével megszüntettetvén, a jelen szakaszban említett kir. adófelügyelő alatt a kir. pénzügyigazgató értendő.

A földmiv. minister 56711/900. sz. a. a pénzügyi és igazságügyi ministerekkel egyetértőleg megállapitotta azt, hogy a vizi társulatok által a társulati költségjárulékok helyesen és a törvényeknek megfelelően csakis az ártéri birtokok tulajdonosaira vetendők ki. Ezek alatt pedig a pénzügyi közigazgatási bíróságnak 1884. évi 1062. és 1885. évi 3515. sz. határozatai szerint mindig az ingatlan *telekkönyvi tulajdonosa* értendő. Fenmarad azonban a tulajdonosnak az a joga, hogy magánjogi igényei alapján az adó visszatérítését a haszonélvezőtől polgári per útján érvényesíthesse.

123. §.

A kölcsönök kötésére vonatkozó közgyülési határozatok jóváhagyásának (93. §.) kinyerése céljából a társulat köteles a közmunka- és közlekedésügyi ministernek a következőket előterjeszteni:

1. a közgyülési határozatot és a kölcsönfelvétel szükségének indokolását;

2. a kölcsön feltételeit, nevezetesen a fizetendő kamatozási és törlesztési tervet.

A kölcsönvevő társulatoknak kérésére a pénzügyminister megengedheti, hogy a kölcsön kamatait és törlesztési részleteit az egyenes adók beszedésére hivatott közegek szedjék, esetleg hajtsák be, ha a kölcsönvevő társulat:

a) a hitelezővel egyetértőleg az évjáradékok lejáratát oly napra tüzi ki, mely az egyenes adók esedékességének egyik határidejével (1883 : XLIV. t.-cz. 39. §-a) összeesik;

b) a társulati tagok által fizetendő évjaradéki részletek esedékességét akkép állapítják meg, hogy az a hitelezőnek fizetendő évjáradék lejáratát három hónappal megelőzze;

c) a társulati tagokat terhelő évjáradéki részletek egyénenkénti kimutatását a pénzügyminister által meghatározott alakban összeállítva és a 122. §. 1. pontjában körülírt módon elkülönítve, a kölcsön felvétele előtt, az illetékes kir. adófelügyelőnek megküldi;

d) a kölcsön felvétele napján a kölcsönösszeg egy évi kamatjának és törlesztési járulékainak megfelelő összeget készpénzben vagy kamatozó kincstári utalványokban biztosíték gyanánt azon kir. adóhivatalnál, vagy állami pénztárnál, mely az illető hitelezőnek, a pénzügyminister utasítása folytán, az évjáradékokat fogja kiszolgáltatni, leteszi és eről az illetékes kir. adófelügyelőt értesíti. Ezen biztosíték s annak esetleges kamatai a társulatot illetik. Azonban az évjáradék fizetésére szükséges összegek, a mennyiben a fizetési napra teljesen be nem folynának, ezen biztosítékból, illetőleg elsősorban annak folyó kamataiból fedezendők. Viszont a hátralékos évjáradéki részletek ezen biztosíték kiegészítésére fordítandók. Az egész kölcsön visszafizetése után a biztosítékból s annak folyó kamataiból még fenmaradó összeg a társulat rendelkezésére tartalékalap gyanánt kiadatik;

e) a *c*) pontban említett egyénenkénti kimutatásokban a birtokos személyére, vagy a tartozás mennyiségére nézve előállott változásokról egyénenkénti jegyzékeket évről-évre elkészíti és azokat az adóévet megelőző év deczember hava 10-ig az illetékes kir. adófelügyelőnek megküldi.

Lásd a 122. §-nál a képviselőház vízjogi bizottsága részéről az ezen szakaszra vonatkozólag is elmondott indokolást.

A jelen szakaszban említett közmunka- és közlekedésügyi minister alatt a földmívelésügyi minister (1889 : XVIII. t.-cz.), a kir. adófelügyelő alatt pedig a kir. pénzügyigazgató értendő. (1889 : XXVIII. t.-cz.)

Az 1883 : XLIV. t.-cz. idézett szakasza így szól:

„39. §. Az egyenes adók négy egyenlő részben és pedig minden évnegyed első napján, tehát január, április, julius és október 1-én esedékesek és az illető évnegyed közepéig fizetendők.

Addig, míg a folyó évre történt adókivetés eredménye az adózó adókönyvecskéjébe bejegyezve nincsen, az évnegyedi részletek a megelőző évi adókivetés szerint fizetendők.

A netaláni különbözetek az adókönyvecskék kiállításának (36. §.) befejezését követő részletfizetés alkalmával egyenlítendők ki.

Részletfizetések feltétlenül elfogadandók.

Az adóba semmi más természetű követelés nem számíttatik be".

124. §.

A társulat müködésének megakadása, alapszabályaiban foglalt lényeges kötelezettségeinek ismételt utasítás daczára nem teljesítése

vagy pénzügyi zavarok esetén, a közmunka- és közlekedésügyi minister a társulati ügyek igazgatására ministeri biztost rendel ki.

Ha valamely társulat ügyeinek rendezésére ministeri biztos küldetik ki, ezen biztos működésének tartámára a törvényhatóság felügyeleti és ellenőrzési joga felfüggesztetik.

A ministeri biztos — a 92. §. 1., 7. és 9. pontjai alatt felsorolt esetek kivételével — a közgyülés és a választmány jogait gyakorolja és teendőit végzi.

Ezen biztos mellé a minister az érdekeltek köréből véleményező bizottságot állít.

A biztos működése legfeljebb két évig tarhat.

Ezen idő leteltével, vagy ha a megbízás rövidebb időre szólna, a társulat közgyűlését a választmány megalakítása végett összehívja, s annak a társulat ügyeit további kezelés végett átadja.

Ha azonban a minister a körülmények folytán indokoltnak találná, vagy ha az érdekeltek maguk kérelmeznék, a biztos működését további 2 évre meghosszabbíthatja, de az erre vonatkozó rendeletben az újabbi határidő minden esetben határozottan megjelölendő.

A közmunka- és közlekedésügyi minister alatt a jelen szakaszban is a földmivelésügyi minister értendő.

A *ministeri biztos*, valamint a *ministeri megbízott* közötti megkülönböztetésre vonatkozólag lásd a 117. §. megjegyzéseit.

A képviselőház vízjogi bizottságának javaslata alapján az eredeti tervezet oly módon egészíttetett ki, hogy ministeri biztost a minister akkor is küldhessen ki, ha a társulat az alapszabályokban foglalt lényeges kötelezettségét nem teljesiti.

Miután a jelen szakasz harmadik bekezdése határozottan megmondja, hogy a ministeri biztos a 92. §. 1., 7. és 9. pontja alatt felsorolt esetek, t. i. az alapszabályok módosításának, a kölcsön felvételének és a társulat feloszlásának kivételevel a közgyűlés és a választmány jogait gyakorolja és teendőit végzi, nem látszik indokoltnak, hogy miért mondja ki a jelen szakasz második bekezdése azt, hogy a *ministeri biztos működésének tartamára a törvényhatóság felügyeleti és ellenőrzési joga felfüggesztetik.*

A képviselőház elé terjesztett kormányjavaslatban ezen határozmány nem foglaltatott, de ilyen határozmány a törvény szellemével is ellenkezik és eltekintve attól, hogy helytelenül lett az 1879 : XXXIV. t.-cz. 4. §-a alapján ezen határozmány a törvénybe felvéve, mert a törvény az ellenőrzéssel és felügyelettel nem a törvényhatóságot, hanem az alispánt, illetőleg polgármestert bízza meg, kivihetetlennek is látszik, mert ha a ministeri biztos azon jogot gyakorolja, mint a közgyűlés és választmány, hogy adhat neki a törvény kivételes állást mindazon ügyekben, melyekre nézve a közgyűlés és választmány az alispánnal szemben kötelezve van.

Győrmegye megkeresésére (21,607/86. sz. a.) az akkor még illetékes két minister kijelentette, hogy a törvény ezen intézkedése alatt a törvényhatóság

általános felügyeleti joga értendő, mely szerint a törvényhatóság területén létező társulat a törvényhatóság felügyelete alatt áll.

A törvényhatóságok felügyeleti joga a vízrendező társulatok felett tehát csak oly mérvű lehet, mint a mily mérvben a törvényhatóságok területükön működő s közvetlen törvényhatósági felügyelet alatt nem álló más társulatokra felügyelni hivatva vannak. (K. és K. M. 42,945/86.)

E szerint tehát a ministeri biztos, daczára az idézett kifejezésnek, köteles mindazt megtenni, mit a törvény a vizrendező társulatokra nézve előír, nevezetesen az átalános terveket a törvény 74. §-a értelmében az alispánnak (polgármesternek) bemutatni, az ártérfejlesztési és osztályozási munkálatoknál a 104—108. §-ok rendelkezéseihez képest eljárni, a társulati működés ellenőrzésére kiküldött ministeri megbizottal szemben mindazt megtenni, mit a törvény 117. §-a és az átalános rendelet 61—63. §-ai (208. lap) előírnak s végül a ministeri biztos ugyanazon birságokkal sujtható, melyekkel a tényleg működő társulat lett volna sujtható, ha az a törvényben előirt szabályoktól eltérőleg cselekszik, vagy mulasztást követ el. (A törvény 93. és 146. §-ai.)

A vizjogi törvény jelen szakaszában említett s ministeri biztos kinevezése esetén felfüggesztett felügyeleti jog alatt tehát szintén csakis azon felügyeleti jog érthető, melyet a törvényhatóságok a törvényhatósági jogban gyökerező feladatuknál fogva bármely, a törvényhatóság területén működő, közvetlen törvényhatósági felügyelet és ellenőrzés alatt nem álló társulatra vagy testületre gyakorolnak. (K. és K. M. 42,945/86.)

A ministeri biztos hatáskörét egyébként az Á. R. 64., 65. és 66. §-ai (209. lapon) részletesen meghatározzák s különösen a 64. §. kimondja, hogy a társulat feloszlása, alapszabályainak módosítása és kölcsönök felvétele, ha ministeri biztos van is, csak rendkívüli közgyűlési határozat alapján történhetik; a 65. § kimondja, hogy a ministeri biztosnak hatásköre az imént említett megszorításokkal mindazt magában foglalja, mit a törvény a közgyűlésnek és választmánynak hatáskörébe utal; a 66. §. pedig azt, hogy a ministeri biztos kiküldésével járó s a volt közmunka- és közlekedésügyi (jelenleg földmivelésügyi) minister által megállapitandó költségeket tartozik az évi költségelőirányzatba felvenni és a társulat többi költségeivel együtt beszedni.

A ministeri biztosi számadások felülvizsgálatáról a 15,304/1893. sz. földmívelésügyi ministeri rendelet akként intézkedik, hogy az átalános rendelet 65. §-ának második kikezdését hatályon kívül helyezve, meghagyja, miszerint: „a társulati évi számadások érdemleges átvizsgálása céljából a társulat véleményező bizottsága által saját körén kívül álló társulati érdekeltekből kétévenkint legalább háromtagú számvizsgáló bizottság választandó, mely a számadásokat úgy érdemleges, mint pedig számszerűleg felelősség terhe alatt átvizsgálni tartozik. Ezen számvizsgáló bizottságnak jelentései a véleményező bizottság által tárgyalandók és a véleményező bizottság tárgyalásáról szóló jegyzőkönyvi kivonatok az ülés megtartásának napjától számítandó 30 nap alatt a fentebb idézett átalános rendelet 60. §-a szerint az évi számadások másolataival együtt hozzám felterjesztendők; fentartván a jogot magamnak, hogy a számadási okiratok felterjesztését esetről-esetre elrendelhessem".

125. §.

Két vagy több társulat egyesülése esetében a következő szabályok irányadók:

1. a beolvadó társulat vagyonállaga mindaddig külön kezelendő, míg a társulati kölcsönök és a hitelezők által az egyesülésnek a vizi könyvbe való bevezetésétől számított hat hónap alatt bejelentett

másnemű követelések kielégítve vagy biztosítva nem lettek; maga a kezelés azonban az új társulat igazgatósága által történik;

2. a multból eredő terhek s azon költségek, melyek a szabályozási műveknek egyenlő biztonságot nyujtó méretekben leendő kiépítésére szükségesek, a társulatok illető tagjait épen úgy terhelik, mintha az egyesülés meg nem történt volna;

3. az egyesülés csak a közmunka- és közlekedésügyi minister jóváhagyása után vihető keresztül;

4. a beolvadás megtörténte a vizi könyvbe való bevezetés végett az illetékes hatóságnak azonnal bejelentendő.

A közmunka- és közlekedésügyi minister alatt a földmívelésügyi minister értendő.

Ezen szakaszra vonatkozólag, mely korábbi törvényeinkben hiányzott, a ministeri indokolásban a következők mondatnak:

„Összeolvadó társulatoknál, a vagyonjogi állapotra nézve ezen társulatok sajátságos jellegénél fogva külön intézkedéseket kellett fölvenni; ugyanis azáltal, hogy két társulat egyesül, tényleg és jogilag a volt két társulat megszűnik és egy új társulat keletkezik; a hitelezőkre nézve, a kik követeléseik tekintetében nemcsak a társulat jogi személyességében, hanem a tagok területeiben birtak biztosítékot és támaszt, nem lehet közönyös, miképen alakul ez a viszony esetleg más társulattal való összeolvadás következtében. Ily körülmények között vagy azt kellett volna mondani, hogy az egyesülés csak a hitelezők beleegyezésével történhetik, a mi sok esetben talán a kivánatos átalakulást lehetetlenné, mindenesetre azonban igen nehézkessé tette volna; vagy a hitelezők jogi állapotára nézve lehetőleg a status quo ante-t kellett biztosítani, a mi minden tekintetben egyszerűbbé teszi az egész helyzetet. Ez utóbbi álláspontot foglalja el a javaslat, a midőn rendeli, hogy a beolvadó társulat vagyona mindaddig külön kezelendő, a míg a hitelezők kielégítve, illetőleg kellően biztosítva nem lettek, s hogy a multból eredő terhek a társulat illető tagjait ép úgy terhelik, mintha az egyesülés meg nem történt volna".

Lásd a 81. §. megjegyzéseit, melyek a jelen szakaszra is vonatkoznak. Az egyesülésből származó pénzügyi differencziák esetén, valamint az egyezség nem sikerülte esetében felmerülő vitás ügyekben, mint végérvényesen döntő II-ik forum az 1896: XXVI. t.-cz. 59. §-a 1. pontja értelmében a közigazgatási biróság.

126. §.

A közmunka- és közlekedésügyi minister a társulati védgátakat és egyéb építményeket annyiszor, a mennyiszer szükségesnek találja, de legalább is évenkint kétszer megvizsgáltatja.

A társulatok az állami felügyeletért töltéskilométerenkint 3 frt évi átalányt tartoznak az állampénztárba fizetni.

Ezen átalányon kívül a társulatok állami felügyelet címén semmi néven nevezendő költségek fizetésével nem terhelhetők.

Ezen szakasz megegyezik a tiszai 1884. évi XIV. t.-cz. 25. §-ával.

A közmunka- és közlekedésügyi minister alatt a földmívelésügyi minister értendő.

A ministeri megbízott hatáskörére vonatkozó megjegyzést lásd a 117. §-nál.

A kilométerenkint fizetendő 3 frt (6 korona) az egyes társulatok által a földmívelésügyi minister által esetről-esetre kijelölendő adóhivatalba félévenkint januárban és juliusban, előleges részletekben fizetendő be.

A töltések tavaszi és őszi beutazására vonatkozólag valamennyi ármentesítő és vízszabályozó társulat mellé rendelt ministeri megbízotthoz, illetve valamennyi vízrendező társulathoz, ministeri biztoshoz és ministeri megbízotthoz intézett 6677/902., illetve 49,306/902. számú földmivelésügyi ministeri rendeleteket lásd a 388. és 395. lapokon.

127. §.

Kisebb jelentőségű vizi munkálatoknál a közmunka- és közlekedésügyi minister az érdekelteket a jelen fejezetben előírt alakszerűségektől, úgyszintén a szavazatjog gyakorlására a 84. §-ban megállapított legkisebb érdekeltségi arány követelményétől időlegesen vagy állandóan felmentheti.

Ezen szakasznak felvételére a ministeri indokolásban a következők mondatnak: „A javaslatnak azon intézkedése, mely szerint kisebb jelentőségű vizi munkálatoknál az érdekeltek a társulatoknál kívánt alakszerűségektől ideiglenesen vagy állandóan felmenthetők: abban találja indokolását, hogy gyakran lesz szükséges a vizi társulat alakjában bizonyos vállalatokat létesiteni s mégis vagy a tagok csekély száma, vagy maga a vízimunkálat nem teszik szükségessé, hogy a társulatoktól követelt összes apparatus egész teljességében müködjék. Ily kivételes esetekre tehát kivételes intézkedés volt célirányos.“

A ministeri felmentés e szerint csak az alakszerűségekre, valamint az érdekeltségi arányra nézve megállapított törvényszerű intézkedésekre vonatkozhatik, de a minister nem mentheti fel a társulatot az alól, hogy alapszabályokat készítsen (75. §.), azokat a vízikönyvbe be ne jegyeztesse, hogy elnököt ne válaszszon (76. §.), hogy a terveket el ne készíttesse és hatóságilag ne tárgyaltassa (74. §.), ellenben felmentheti az alól, hogy választmány is legyen és a választmány legalább négy tagból álljon (85. §.), hogy a szavazatjogot csak 100 becshold vagy 1000 frt (2000 K.) értékemelkedés után lehessen gyakorolni, hogy a közgyülés minden évben összehívassék (90. §.), hogy a társulat csak a 96. §-ban előírt képesítéssel biró műszaki egyéneket alkalmazhasson.

Ilyen kisebb jelentőségű társulatok azonban ezen lényeges kedvezményekkel, illetőleg könnyítésekkel szemben nem igényelhetik azon kedvezményeket, melyeket a közérdekü társulatok részére a törvény biztosít.

128. §.

A vízrendező társulatok összes levelezései, ha a hivatalos pecséttel és a borítékon e megjegyzéssel: „Vízszabályozási ügyben“ el vannak látva, postadíjmentesek.

Tekintettel a vízrendező társulatok közérdekű jelentőségére, a képviselőház vizjogi bizottságának javaslata alapján, a tiszai társulatoknak (1884. évi XIV. t.-cz. 32. §-a) adott postadíjmentesség az általános vizjogi törvény alapján alakult vízrendező társulatoknak is biztosíttatott.

E tárgyban részletes megállapításokat tartalmaz a földmívelésügyi ministernek 36,127/96. sz. rendelete.

b) Vízhasználatra alakult társulatok.

A 68. §-nál közölt ministeri indokolásból kitűnik, hogy a vízjogi törvény keretén kívül még számos formája lehet a társulatoknak, melyek főleg a vízhasználatnál érvényesülhetnek, hol a 130. és 131. §-t kivéve, kényszernek helye nincsen.

Nem ritkán fordulhatnak elő azonban esetek, hol sem a kereskedelmi, sem a vízjogi törvény szerint nem kivánnak az érdekeltek csoportosulni, hanem ennek eléje teszik az egyszerű *szerződéses alakot.*

Ha az érdekeltek egyhangúlag nem képesek megalakulni, ha a törvényben megállapított kedvezményeket élvezni akarják, ezt csak akkor tehetik, ha a törvényes formák között társulattá alakulnak. Társulat alakítása nélkül tehát senki sem kötelezhető közös célú munkálatokban való részvételre. Az érdekeltségnek azon alakja, mely az 1840: X. t.-cz. 6. és 7. §-ai alapján, kivált kisebb munkálatoknál, az országban meglehetős elterjedésnek örvendett és a melynél a vármegye vitte az összes intézkedést, többé nem alkalmazható.

Alapszabály vagy szerződés nélkül közös munkálatot végrehajtani a vízjogi törvény életbeléptével nem lehet, legyen az magában véve még oly kicsiny. A szerződés azért szükséges, hogy a hatóság tudja, kik élvezik a törvényből és az engedélyokiratban megállapított jogokat, de egyszersmind, kik szoríthatók a kötelezettségek teljesítésére. A szerződés lehetőleg közjegyző előtt köttessék.

Ily szerződéses munkálatoknál az érdekelt területek parcella-számai az engedélyokiratba felveendők és a szerződés kötelezettségei a telekkönyvben is előjegyzendők az Á. R. 31. §-ában körülírt eljárás szerint.

E nélkül jogállapot a vizi munkálatoknál nem keletkezhetik, miért is az engedélyező hatóságoknak erre kiváló figyelmet kell fordítaniok, annál inkább, mert sem a törvény, sem a rendeletek e tekintetben nem intézkednek, hanem tisztán az engedélyező hatóságra bízzák, hogy miként állítsa ki ily esetekben az engedélyokiratot és miként biztosítsa a vizi könyv alkotásánál a törvényhozó szeme előtt lebegett czélt.

A vízhasználati társulatokhoz a törvény 68. §-a értelmében mindazon társulatok tartoznak, melyek *nem vízrendezésre* (mederszabályozás, partbiztosítás, árvédelem s ezzel kapcsolatos vízlevezetés) alakultak; ide tartoznak tehát a szorosabb értelemben vett *mezőgazdasági,* u. m. patak-szabályozás, lecsapolás, belvízlevezetés, mocsárkiszárítás, alagcsövezés, öntözés, sankolás, nemkülönben az *ipari és közegészségi* célból alakult társulatok, ha a vízjogi törvény kedvezményeit kivánják igénybe venni.

A vízrendező és vízhasználati társulatok alakulásának és működésének alapelvei ugyanazok, csakis a részletekben, nevezetesen pedig az eljárásban van köztük kisebb-nagyobb eltérés, minek oka a magasabb közgazdasági érdekből, de egyúttal a nagyobb veszélyből is könnyen értelmezhető.

A vízrendező társulatoknál nem csupán a talaj értékesebbé tétele vagy biztosítása forog kérdésben, hanem igen gyakran községeket, épületeket és vasutakat kell egyúttal megvédelmezni, ezenkívül a vízrendező társulatoknál részben a nyujtott kölcsönök, részben a kölcsönért elvállalt jótállás miatt az állam igen közelről van érdekelve: mi mind arra vezetett, hogy úgy az engedélyezésnél, mint az eljárásnál e társulatok részére az átalános szabályoktól eltérő és a kormány közvetlen befolyásától sokkal inkább függő és szigorúbb elvek lettek megállapítva. E társulatoknál minden mulasztás nemcsak az illetőket, hanem nagy vagyoni értékeket, esetleg emberéletet is veszélyeztet.

A vízhasználati társulatokkal szemben a törvény sokkal szabadabb elvű eljárást állapít meg, ezenkívül úgy az engedélyezést, mint a közvetlen felügyeletet a helybeli hatóságokra bízza és csakis a társulati alapszabályok jóváhagyását és a felügyeletet tartja fenn a ministernek és a peres kérdésekben való harmadfokú biráskodást.

Maga a ministeri indokolás erre nézve a következőket mondja:

„A vízhasználatra alakult társulatok nem bírnak oly közérdekű jelleggel, mint a vízrendezésre alakultak s ez okból nem is kivánatos és nem is szükséges, hogy azok oly kiváltságos jogokkal ruháztassanak fel, avagy oly szigorú állami ellenőrzésnek vettessenek alá, a mint ezt a vízrendezésre alakult társulatokat illetőleg okvetetlenül megkivántatik. A vízhasználati társulatoknál tehát inkább a társulati alaknak biztosítása és a társulati élet alkalmas fejlődése képezi a javaslat feladatát. Ez okból mindazok az intézkedések, a melyek egyenesen a társas alakra és életre vonatkoznak és a vízrendezési társulatoknál is előfordulnak, ezen társulatokra egyszerűen kiterjesztetnek".

A midőn tehát a törvény a vízhasználati társulatoknál a fősúlyt a társas alakra és a társas életre fekteti, nem pedig az alakiságokra: meg akarta könnyíteni az ily társulatok megalakulását.

Az érdekeltek a társulat alakításának legegyszerűbb alakjait is választhatják; azonban *alapszabályok, elnök vagy igazgató és közgyűlés nélkül társulat nem lehetséges,* tehát a legegyszerűbb társulatnál is a három feltételnek meg kell lennie.

Ezen korláton belül a társulat bárminemű szabadabb mozgását a törvény 127. §-a lehetővé teszi.

129. §.

A jelen törvény 75., 76., 77., 85., 86., 87., 88., 89., 90., 92., 94., 101., 125. és 127. §-aiban foglalt határozatok a vízhasználat céljából alakult társulatokra is kiterjesztetnek; a lecsapolás céljából alakult társulatokra ezen kívül még a jelen törvény 78., 79., 84., 103—111., továbbá 117., 121. és 124. §§. is érvényesek, azzal a módosítással, hogy a vízhasználatra alakult társulatoknál mindenütt a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister illetékes.

Az 1889. évi XVIII. t.-cz. értelmében a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister alatt a földmívelésügyi minister értendő.

A vízhasználati társulatok megalakításánál követendő eljárás iránt a törvény nem intézkedik, miért is az az Á. R. 68–82. §-ai (210. lapon) által szabályozták. Az ily megalakítási eljárásnál felveendő jegyzőkönyv mintáját lásd a 474. lapon.

A törvény 70. §-a megállapítja, mely érdekeltségeknek van joguk vízrendező társulatot alakítani, a jelen szakasz ellenben a lecsapolás céljából alakítandó társulatokra vonatkozik, hová a belvízlevezető, mocsár-kiszárító és a alagcsövező társulatok tartoznak; ez utóbbiak csak bizonyos feltételek mellett. (L. az Á. R. 79. §-át a 213. lapon.)

Az 1881. évi LX. t.-cz. (végrehajtási törvény) csak „vízszabályozási tartozásról" szól, a mi esetleg arra a félreértésre adhat okot, hogy csak a vízrendezési társulatok járulékai volnának előnyös és közadók természetével biró követelésnek tekinthetők. Ez téves felfogás lenne, mert a végrehajtási törvény alkotásakor vízjogi törvényünk még nem volt és bár az utóbb életbelépett vízjogi törvény megkülönbözteti a vízrendezésre és a vízhasznosításra alakult társulatokat egymástól, de mert a vízjogi törvény 129. §-a a lecsapolás céljából vízhasználatra alakult társulatokra is kiterjeszti a 121. §. határozatait, ennélfogva ilyen lecsapolási társulatok járulékai is az egyenes adók természetével bírnak. Ezeknél azonban az a furcsa helyzet keletkezik, hogy a vízjogi törvény 129. §-a szerint a 122. §. rendelkezései már bármilyen vízhasználatra, tehát lecsapolásra is alakult társulatra ki nem terjesztetvén, ezek hátralékköveteléseit a társulat maga tartozik érvényesíteni a sorrendi tárgyalásnál, a mi azonban a társulati járulék adószerű természetén nem változtat.

130. §.

Ha lecsapolás céljából a társulat az érdekeltek közakaratával meg nem alakulhat, az érdekelteknek többsége terület arányában a kisebbség ellenében is a társulat megalakítását elhatározhatja, föltéve, hogy a kisebbség területének bevonása nélkül a szándékolt munkálat kivitele célszerüen nem eszközölhető.

Ugyancsak ide tartoznak mindama lecsapoló társulatok, melyek a túlságos nedvességtől csak *vízemelés* (gőzszivattyúk) útján szabadulhatnak meg (Lásd a földmívelésügyi ministernek 1899. évi 40.858. és 1904. évi 39301. számú idet vonatkozó rendeleteit a 366. és 467. lapon.

A belvizek kiemelése, valamint öntözések foganatositása céljából létesitet szivattyútelepek kezelése és fentartása tárgyában 92.968/1902. sz. a. kiadot F. M. rendeletet s az azzal kibocsátott „Tájékoztatót" lásd a 399. lapon.

„A lecsapolás céljából alakuló társulatok tekintetében a törvény jelen szakasza azt a rendelkezést tartalmazza, hogy abban az esetben, ha a társulat az érdekeltek közakaratával meg nem alakulhat, az érdekeltek többsége terület arányában a kisebbség ellenében is a társulat megalakítását elhatározhatja.

A törvényes többséggel keletkező társulatok megalakítására nézve az Á. R. 71—73. §-ai részletesebb intézkedéseket tartalmaznak s ezen szakaszokban elő van írva, hogy ily esetekben az eljárás a hatóság közbenjötte mellett történik.

Minthogy pedig kétségtelen, hogy a törvény határozott intentiója egyfelől az, hogy a lecsapolás által tervbe vett közgazdasági érdek a kisebbség ellenzésével szemben is előmozdittassék, másfelől a törvény határozott intézkedést tartalmaz arra nézve is, hogy azok, a kik a társulati kötelékbe önként belépni nem akarnak, a társulati kötelékbe csak akkor vonassanak be kényszerítőleg, ha az érdekeltek terület szerinti többsége a társulat által tervbe vett munkálatok keresztülvitele mellett nyilatkozott; oly esetekben tehát, a hol a tervbe vett lecsapolási munkálatokra nézve az érdekeltek egyértelmű megállapodásra jutni nem tudnak, a társulat megalakításánál mindenekelőtt az hozandó tisztába, hogy az érdekeltek közül terület szerint kik vannak a társulati munkálatok létesítése mellett és kik vannak ellene?

Ezen intézkedésekből s a törvény szelleméből folyólag a társulat alakítása mellett nyilatkozó többség megállapítása hatósági eljárás tárgyát képezi; mindaddig tehát, míg a társulat megalakításához szükséges többség a jelenlevő hatósági közeg által meg nem állapíttatik, továbbá az alapszabályok le nem tárgyaltatnak, a társulati elnök és választmány meg nem választatik, az alakuló közgyülésen az elnöki teendők végzésére a jelenlévő alispán, illetőleg a vízjogi törvény 165. §-a értelmében helyettese van hivatva." (F. I. és K. M. 41,554/87.)

A lecsapolás céljából alakult társulatokra nézve a törvény nem szab oly szoros határokat, mint a vízrendező társulatokra, a mennyiben a többség a kisebbséget a hozzájárulásra csak az esetben kötelezheti, ha a nélkül a szándékolt munkálatok *célszerüen* nem eszközölhetők.

A míg tehát a vízrendező társulatoknál a törvény lehetőleg nagy területeket igyekszik egységes vezetés és terv alá vonni, addig a lecsapoló, belvízlevezető és hasonló irányú társulatoknál megadja a jogot, hogy a viszonyokhoz képest kisebb érdekeltségek keletkezhessenek és ügyeiket önállóan intézhessék.

Különösen fontos ez ott, hol vízemelésről van szó, hol az ilyen nagy érdekeltségek alakítása sem technikai, sem gazdasági szempontokból nem kívánatos. És ha a törvény lehetővé teszi is, hogy a kisebbség indokolatlan ellenzését a terület többsége legyőzhesse, de másrészről megakadályozza, hogy a többség olyanokat is bevonjon s társulatba, a kiknek érdeke nem azonos a többségével, vagy a kik nélkül a többség vízbajait önállóan is megoldhatná.

A „célszerűen“ kifejezés kényszeríti a szakértőket, hogy a lecsapolás különböző módjait alapos bírálat tárgyává tegyék és minden esetben kimutassák, hogy az illető bevonandó terület nélkül a munkálat technikailag és egyúttal gazdaságosan keresztül nem vihető; a mennyiben technikailag majdnem minden kérdést meg lehetne ugyan oldani, de csak oly költségek árán, melyek nem állanak arányban az elérendő haszonnal — tehát nem célszerűen.

Egy átalános belvízrendezés keretébe tartozó terület tulajdonosa elkülönítő töltések létesítése által a belvízrendezés kölségeihez való hozzájárulás kötelezettsége alól nem mentesül. (F. M. 51.047/94.)

Hogy alagcsövezéseknél mely területek vonhatók be a társulat keretébe és melyek nem, arra nézve az Á. R. 79. §-a intézkedik (213. lapon).

131. §.

Öntözés céljából az érdekeltek kétharmada terület arányában a kisebbség ellenében is megalakíthatja a társulatot, föltéve, hogy:

1. a bevonandó területek addig állandó rétet vagy legelőt képeztek;

2. a munkálatok legalább 100 katasteri holdra terjednek;

3. a munkálatok célirányos foganatosítása végett a kisebbség belépése szükséges.

L. az Á. R. 80. §-át a 213. lapon.

A közérdekű öntöző csatornák létesítése tárgyában (1900: XXX. t.-cz.) kibocsátott törvény 14. §-a bizonyos tekintetben kiegészíti ezen szakasz intézkedéseit. (L. a II. k. 210. lapján.)

132. §.

Ha valamely, a megelőző 130. vagy 131. §. alapján akarata ellenére bevont érdekelt kimutatja, hogy a munkálatoknak hatóságilag megállapított befejezése után legkevesebb 5 év alatt a kitűzött cél saját területére nézve el nem éretett, jogosítva van teljesített járulékainak visszafizetését és a birtokán netán feleslegessé vált munkálatok eltávolítását követelni.

Az erre vonatkozó eljárás a jelen törvény 107. és 108. §§. értelmében történik.

A társulat közgyűlésének hasonlólag jogában áll, egyes érdekelteket kirekeszteni hatósági engedély és megfelelő kártalanítás mellett, ha az a társulatra nézve tetemes haszonnal jár, avagy a kirekesztendő terület más szomszédos társulat keretébe jobban beilleszthető, vagy külön berendezéssel is célszerűen ellátható.

Ezen szakaszt a képviselőház vízjogi bizottsága hozta be a következő indokolással:

„A vízhasználatra alakult társulatoknál a bizottság föleg az érdekeltségbe vont kisebbség védelmére méltányosnak találja, hogy az esetben, ha valamely akarata ellenére bevont érdekelt kimutatja, hogy a munkálatok befejezése után bizonyos megállapított időszak alatt a kitűzött cél saját területére nézve el nem éretett: jogosított legyen teljesített járulékainak visszafizetését és a netán eszközölt munkálatok eltávolítását követelni“.

A befizetett járulékok után kamatok a törvény értelmében nem itélhetők meg.

A vizjogi értekezlet a társulati tagok kibocsátásának kérdését behatóan tárgyalta és az előadó erre nézve a következő javaslatot mutatta be:

„Vízrendező társulatoknál kibocsátását egy érdekelt sem követelheti".

„Egyéb társulatoknál valamely érdekelt kibocsátásának a társulat kötelékéből a többiek akarata ellenére akkor van helye, ha a kibocsátandó birtoktestre vagy vállalatra nézve, a kitűzött javítás a munkálatok hatóságilag megállapított foganatosítása után 5 év alatt a birtokos saját hanyagsága nélkül el nem éretett".

„Ha a kilépő akarata ellenére vonatott a társulatba, akkor teljesitett járulékainak visszafizetését és a kilépés folytán birtokán netán feleslegessé vált művek eltávolítását követelheti, feltéve, hogy a többi társulati tagokra nézve ennek folytán nehezedő teher a műveletek által háramlott haszonnál nem nagyobb".

„A társulat közgyűlésének hasonlólag jogában áll a közérdek szempontjából egyes érdekeltek kirekesztését követelni megfelelő kártalanítás mellett, ha az a társulatra nézve:

a) tetemes haszonnal jár;

b) más szomszédos társulat keretébe jobban beilleszthető vagy külön berendezéssel is célszerűen ellátható".

„Ha oly érdekelt akar kilépni, a ki utólagos felvétele által oly újabb berendezésekre és változtatásokra szolgáltatott okot, melyek az illetőnek kilépése által a közös célra nézve károsakká válnak, akkor a társulat kivánságára kötelezhető az előbbeni állapotot helyreállítani vagy a kár elhárítására szükséges egyéb intézkedéseket megtenni".

Ezen jobbára az osztrák törvényből átvett intézkedést a ministeri javaslat mellőzte, valamint az új osztályozásra a vizjogi bizottság által behozott 111. §-t is, nem akarván az úgy is nagy nehézségekkel alakuló társulatokat későbbi bolygatásoknak kitenni.

A vizrendező társulatoknál, melyek műszaki ártérfejlesztés alapján alakulnak, a társulat kötelékéből való kibocsátását tehát egyetlen érdekelt sem követelheti, legfeljebb az új osztályozást.

A vizhasználati társulatoknál pedig a törvény a kilépést csak azok részére engedi meg a társulat akarata ellenére, kik kényszer útján vonattak be a társulatba.

Mivel ezen jogokat esetleg igen sokan fel kivánják használni arra, hogy a társulati költségektől szabaduljanak, azért a közigazgatási hatóságoknak a legnagyobb körültekintéssel kell e tekintetben itélniök.

A társulati kötelékből való kibocsátásra s a befizetett járulékok visszatérítésére irányuló kérelem fölött érdemileg az alispán nem intézkedhetik, hanem a törvény jelen-, illetve 105. és 107. §-aiban előírt eljárás foganatositandó. (F. M. 45.311/95.)

A közgyűlésnek egyes érdekeltek kirekesztésére vonatkozó joga három esetre szorítkozik, melyeknek azonban nem összesége szükséges, hanem a melyek külön-külön is elegendők a kirekesztés kimondására.

133. §.

A társulat megalakultnak tekintetik, ha a közgyülés által elfogadott társulati alapszabályok a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister által jóváhagyattak.

Azok, kik a jóváhagyás előtt a társulat nevében eljárnak, személyesen és egyetemlegesen felelősek.

A társulat megalakítására vonatkozó eljárást az Á. R. 68—74. §-ai szabályozzák (l. a 210. lapon.)
A földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister alatt a földmivelésügyi minister értendő.

134. §.

A helybenhagyott általános és részletes tervezetek módosítására vagy megváltoztatására közgyülési határozat és hatósági jóváhagyás szükséges.

Ezen szakasz lényeges eltérést állapít meg az eljárásra nézve a vizrendező és vízhasználati társulatok között; míg a vizrendező társulatoknál az eljárást a 72—74. §-ok szabályozzák, addig a vizhasználati társulatokra nézve az általuk foganatositandó munkálatokat illetöleg ugyanazon intézkedesek érvényesek, melyeket a törvény VI. fejezete a hatóságok és az Á. R. II. és III. fejezete (3—32. §.) a magánosok által foganatosítandó munkálatokra nézve megállapít. (185. lap.)

135. §.

Az alapszabályokban mindenesetre a következőket kell megállapitani:

1. a társulat nevét és székhelyét;

2. a társulat célját;

3. a társulat tartamát;

4. a társulathoz tartozó birtokok megjelölését, esetleg a társulat tagjainak nevét;

5. az egyes tagoknak a társulat költségeihez való hozzájárulási arányát;

6. a választmány szervezetét, mikénti választásának módját, hatáskörét és működésének tartamát;

7. a közgyülés mikénti összehívását, megtartásának helyét és idejét, hatáskörét, tárgyalási rendjét, a határozatok hozatalának módját és annak megállapítását, mi történjék az esetben, ha az összehívott közgyülés határozatképes nem volt;

8. a tagok szavazati jogát és ennek mikénti gyakorlását.

Ezen szakasz megegyezik a 83. §-szal, kivéve a 3., 4. és 5. pontokat, melyek a vízrendező társulatoknál elhagyattak, a mennyiben ott bizonyos tekintetben ideiglenes alakulás fordul elő, vagyis a részletes tervek elkészítése után történik még csak meg a valódi alakulás, míg a vízhasználati társulatoknál a részletes tervek is azonnal bemutatandók.
Az alapszabályok 4 példányban nyujtandók be és az elnök és két választmányi tag által írandók alá. Bélyegmentességüket lásd a 300. lapon.
Alapszabály mintát lásd 476. lapon.

136. §.

A társulat szavazattal bíró tagjainak egy harmadrésze a közgyülés egybehívását, az ok és cél kijelölése mellett bármikor követelheti.

Ha e kivánságnak az összehívásra jogosított közeg 8 nap alatt meg nem felelne, az érdekeltek kérelmére a közgyülés összehívását a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister eszközölteti.

Megfelel a törvény 91. §-ának.
A földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister alatt a földmivelésügyi minister értendő.

137. §.

Azon közgyülési határozatok, melyek az alapszabályok módosítására vagy a társulat feloszlására vonatkoznak, jogerővel csak akkor bírnak, ha azok a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister által jóváhagyattak.

A vízhasználati társulatoknál, ellentétben a vízrendező társulatokkal (99. §.), a közgyülésen felvett jegyzőkönyvek kezdetben nem a ministerhez közvetlenül, hanem a törvényhatóság alispánjához voltak benyujtandók, ki azokat a ministerhez felterjesztette. Később 1891. év junius havától kezdve, a ministeri megbízottak kötelességévé tétetett, hogy a jegyzőkönyveket az országos vízépítészeti hivatal útján terjeszszék fel (l. a 19509/1891. sz. a. kiadott földmívelésügyi rendeletet a 307. lapon), míg az 1895. évi november hó 19-én 1512 eln. sz. földmiv. min. rendelet értelmében utóbb közvetlenül a ministerhez.

Az 1897. évi márczius hó 15-én 14933. sz. a. kiadott földmívelésügyi ministeri rendelet (335. lapon) végre kötelességévé tette a vízhasználati társulatoknak, hogy úgy a közgyülési, valamint a választmányi ülési jegyzőkönyveket két, a társulati elnök vagy igazgató által hitelesített másolati példányban terjeszszék be a meghívó egy példányával a ministeri megbízotthoz, ki azt haladéktalanúl a ministerhez felterjeszteni tartozik.

A törvény 141. §-a, illetőleg 123. §-a értelmében kölcsönök kötésére vonatkozó közgyülési határozatok érvényességéhez ugyancsak a minister jóváhagyása szükséges. Egyéb közgyülési határozatok, a mennyiben akár egyes társulati tagok, akár a ministeri megbízott által a közgyüléstől számított 15 nap alatt felebbezve nem lettek, jogerőre emelkednek. Ez azonban nem zárja ki, hogy egyéb kérdéseket is a minister átalános főfelügyeleti jogánál fogva bármikor birálat tárgyává tegyen.

A törvény és alapszabályok értelmében kormányhatósági jóváhagyást igénylő közgyülési határozatok minden esetben külön felirattal terjesztendők a ministeri megbízott útján a ministerhez. (Lásd a 9752/97 sz. földmív. min. rendeletet a 331. lapon.) Lásd végül még az 1900. évi 37704. és 54642. sz. a. kiadott földmív. min. rendeleteket a 380. és 385. lapokon.

138. §.

A társulat feloszlik:

1. azon idő elteltével, melyre a társulat alakult;
2. közgyülési határozat,
3. más társulattal való egyesülés következtében.

A 2. és 3. pont alatt említett esetben a vonatkozó közgyülési

határozat jóváhagyás végett a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerhez felterjesztendő.

L. a törvény 100. §-ának hasonló intézkedését a vízrendező társulatokra nézve.

A 100. §-nak a feloszlást megtagadó intézkedéseiből az 1. és 2. pont alattiak önként értetődőleg a vízhasználati társulatokra nézve is állanak, a 3. pont azonban már csak a vízrendező társulatokra nézve áll fenn.

A földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister alatt a földmívelésügyi minister értendő.

139. §.

A feloszlott társulatnak a tartozások kielégítése után fenmaradó vagyona más intézkedés hiányában a társulati tagok közt hozzájárulásuk aránya szerint felosztandó.

A tartozások kielégítését és a fenmaradó vagyonnak a társulati tagok közt való felosztását, a mennyiben az alapszabályok vagy közgyülési határozat másként nem intézkednének, a választmány tagjai eszközlik.

Megfelel a törvény 102. §-ának azon eltéréssel, hogy a társulati közgyülés határozata a vízrendező társulatoknál csak a közmunka- és közlekedésügyi minister (földmívelésügyi minister) jóváhagyásával válik jogerőssé.

140. §.

A földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister a társulat feloszlatását kimondhatja, ha az alapszabályok megerősítése után a társulat munkálatait a kiszabott idő alatt meg nem kezdette, vagy azokat 2 éven át a társulat hibája következtében nem folytatja.

Ezen intézkedés csakis a vízhasználati társulatokra nézve áll.

A földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister alatt a földmívelésügyi minister értendő.

141. §.

Az öntözés, alagcsövezés, lecsapolás és sankolás céljából alakúlt társulatoknál a járulékok és hátralékaik beszedését, illetve behajtását a társulat kérésére a pénzügyminister az egyenes adók beszedésére hivatott közegek által az 1883. évi XLIV. t.-cz.-ben szabályozott eljárás szerint eszközöltetheti a 122. és 123. §-ban megállapított módon és feltételek alatt.

L. a 122. és 123. §-ok megjegyzéseit.

V. FEJEZET.

Vízrendőri intézkedések.

Mint a ministeri indokolás mondja: „a vízrendőri intézkedések legnagyobb része átvétetett a gátrendőrségi (1871. XL. t.-cz.) törvényből s ha a most említett törvényczikk számos rendelkezései szóról-szóra nem vétettek át, történt az egyrészt azért, minthogy a jelen szerves vízjogi javaslatban több rendőrinek tetsző intézkedés a javaslat más fejezeteiben, mint átalános elv, már kifejezést nyert, például: hogy a vizeket befertőztetni nem szabad (24. §.), hogy a meder és partok jó karban és tisztán tartassanak (40. §.), hogy vizi építmények engedély nélkül nem létesíthetők (42. és 184. §-ok) stb., stb.; történt továbbá azért, minthogy a javaslat lehetőleg elvek megállapítására kíván szorítkozni s a kivitelt illetőleg az ország különböző viszonyaihoz képest szabad intézkedést óhajt hagyni a közigazgatásnak és végül történt azért, mivel egyes intézkedések gátrendőrségünkben nem feleltek meg teljesen a követelményeknek."

Ezen fejezet intézkedései átalánosak lévén, a tiszai társulatokra is érvénynyel bírnak, a tiszai 1884. évi XIV. t.-cz. III. fejezete azonban ezeken kívül még különös intézkedéseket tartalmaz, nevezetesen: hogy minden társulat köteles az eszközöket és szereket minden év deczember, a rőzseanyagot pedig február 20-áig beszerezni, mert ha elmulasztja, a beszerzésről a minister gondoskodik (33. §.), a közmunkaerőt a társulat megkeresésére köteles a szolgabíró vagy ezzel egyenrangú hatóság (177. §.) minden év deczember 10-ig összeírni s az igazgató a célszerü alkalmazás iránt deczember 30-áig intézkedni s erről az elöljárókat értesíteni, valamint a kimutatást a többi hatóságoknak is megküldeni (34. §.), végül pedig kimondja, hogy a védekezést a társulat részéről kizárólag az igazgató és a főmérnök vezetik.

A Tiszavölgyére vonatkozó ezen árvédelmi rendelkezések ministeri rendeletekkel a Dunavölgyére is ki lettek terjesztve (l. a 4712/98. sz. és 101726/99. sz. földm. min. rendeleteket a 343. és 370. lapon), úgy hogy ma már az összes árvédelmi társulatokra nézve azonos intézkedések állanak fenn.

Hasonló intézkedések más társulatoknál is szükségesek, de a tiszai társulatoknál sincsenek kimerítve a felsoroltakkal az összes részletes intézkedések, minélfogva a vízjogi törvény a 146. §-ban gondoskodott arról, hogy a védelmi eljárásról és a zsilipek kezeléséről részletes szabályzatot készítsenek és azt a közmunka- és közlekedésügyi (földmívelésügyi) ministernek jóváhagyás végett terjeszszék fel.

A vízrendőri ügyekben a hatóságokhoz benyujtott beadványok, felebbezések és i. t. az illetéki díjjegyzék 14. tétele 1., illetve 49. tétele s) és 53. tétele e) pontja értelmében bélyegmentesek. (Lásd az erre vonatkozó rendelkezést a 300. lapon.)

A bélyegmentességre felek figyelmeztetendők. (F. M. 18870/99.)

142. §.

A vízfolyások, medrek, partok és vizimüvek mindennemü rongálása tilos.

Jelesen tiltva van:

1. A víz medrébe szilárd tárgyakat dobni, melyek annak mélységét csökkentik, iszaplerakodásra és zátonyképződésre okot szolgáltatnak;

2. a vízmedreken keresztül, az e célból kijelölt átjáró helyeken kívül szekerezni, lovagolni vagy marhát áthajtani;

3. a meder partszéleihez szabályrendeletileg megállapított távolságnál közelebb fát vagy bokrot ültetni.

A jelen szakasz 3. pontja alatt érintett szabályrendeletet az Á. R. 83. §-a tartalmazza. (L. a 214. lapon.

A ki a jelen szakaszban említett tilalmakat áthágja, 100 frtig (200 koronáig) terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. (185. §. 7. pontja.)

A vízjogi törvénynek célzata a vízimüveket általában védelme alá venni s az önbíráskodási jogot ezáltal teljesen kizárni, következésképpen az érdekelteket odautalni, hogy valamely vízimű tulajdonosa által elkövetett törvénytelen cselekmények ellen az illetékes hatóságnál keressenek orvoslást, mely egyedül lehet arra hivatva, hogy a panasz jogos vagy jogtalan voltát megbírálja.

Miután pedig a törvény jelen szakaszában kimondatik, hogy a vizimunkálatok mindennemű rongálása tilos, a törvény ezen szavai szerint nem tesz különbséget az sem, hogy a megrongált vízimű engedélyezve volt-e vagy sem. (F. M. 52215/89.)

A jelen szakaszban körülírt rongálás tényálladéka alapján azonban csakis azon esetben állapítható meg kihágás, ha a rongálást rosszakarat, gondatlanság vagy vigyázatlanság okozta. (F. M. 30485/98.)

Ha valamely község belterületén keresztülvonuló útárok vízhasználatot közvetít, az ároknak járművel történt eltömetése nem az 1890. évi I. t.-cz. alapján minősítendő; de viszont ily cselekmény a vízjogi törvény alapján sem büntethető, ha bebizonyítást nyer azon körülmény, hogy az árok létesítői által felállított, de ismeretlen tettes által felszedett híd helyett az árok fennállása által érdekeltek a közlekedést kötelességszerüen nem biztosították. (F. M. 66522/94.)

Állatoknak vízmederben vagy csatornában való fürösztése és általuk a mederben való turkálás a mederrongálást már magában véve is megállapítja (F. M. 62645/94.), azon esetben azonban, ha valaki a malomárok mentén legeltet, a jelen szakaszba ütköző kihágás tényálladéka még meg nem állapítható (F. M. 84514/99.) és a parton termett fűnek lekaszálása is vízrendőri kihágásnak csakis az esetben minősíthető, ha a kaszálás folytán a part megrongáltatott, mely körülménynek igazolva kell lenni. (F. M. 7364/96.)

143. §.

Az árvédelmi töltéseknek s az ezekhez tartozó müveknek, nemkülönben a védültetvényeknek rongálása egyátalán tilos.

Jelesen tiltva van:

1. a védtöltést leásni, átszúrni, levágni, kivölgyelni, róla gyepet szedni, abba czöveket, rudakat vagy egyéb tárgyakat beverni;

2. a védtöltés vagy a hozzátartozó padkák testébe és lejtőinek lábvonalához 6 méternél közelebb fát vagy bokrot ültetni, kerítést felállítani;

3. a védtöltés lábvonalához 10 méternél közelebb földet ásni, 5 méternél közelebb szántani, vagy a járás-kelést ennél szűkebb térre szorítani;

4. a védtöltésen keresztül, az e célra kijelölt átjáró helyeken kívül szekerezni, lovagolni, vagy marhát áthajtani;

5. a vízmérczéket s az átjárókon a korlátokat rongálni.

A községek beltelkeinél a hatóság a 2., 3. és 4. pont alól kivételeket engedhet meg.

Az ezen szakaszban felsorolt tilalmak áthágói 300 frtig (600 koronáig) terjedhető pénzbüntetéssel büntetendők. (184. §. 7. pont.)

Oly védtöltésre, mely sem a törvény 42. §-a értelmében hatóságilag engedélyezve, sem pedig annak 189. §-a szerint igazolva nincsen, a jelen szakasz intézkedései nem alkalmazhatók. A védtöltés létesítése alkalmával fennállott tényleges állapot megváltoztatása a védtöltés engedélyezésével egyidejüleg eszközlendő, mert az ily változtatások az engedélyezési kérdés részleteihez tartoznak. (F. M. 65566/91.)

Ismeretlen tettesek által eszközölt gátátvágás betömési költségei, ha a gát tulajdonosa ismeretlen, azon fél által viselendők, kinek a gátátvágás érdekében állott, mert ily esetben azon elv alkalmazása válik szükségessé és indokolt, hogy a költségeket a hasznot húzó érdekeltek a visszkereseti jog fentartása mellett közösen tartoznak viselni. (F. M. 65711/90.)

Fűkaszálás védtöltésen nem képez oly cselekvényt, mely a vízjogi törvény rendelkezéseibe ütközném (F. M. 63258/901.); úgyszintén az sem büntethető a vízjogi törvény alapján, ki a társulati védanyagból rőzsét lop. (F. M. 78847/900.)

A védtöltéseken való közlekedést a földmívelésügyi minister 1895. évi 101,767. sz. rendelete szabályozza. (L. a 321. lapon.)

144. §.

A védtöltés tulajdonosának engedélye nélkül tiltva van:

1. a védtöltés és padkák koronájára vagy lejtőire tömeges tárgyakat lerakni;

2. a védtöltésen legeltetni vagy azon szekerezni lovagolni és marhát hajtani.

A védtöltésen előállítandó *gyepszövetnek* gondozásáról az 1897. évi 40,322 és a *lucerna* vetés tárgyában az 1897. évi 63,875 sz. ministeri rendelet gondoskodik. (L. a 336. és 340. lapokon.) A töltések védelmére szolgáló *füzesek kezelésére* nézve pedig az 1898. évi 10,604. sz. a. ministeri rendelet ad utmutatást. (L. a 346. lapon.)

Az itt említett tilalmak áthágói 100 forintig (200 koronáig) terjedő pénzbüntetéssel sujtandók. (185. §. 7. pont.)

Védtöltésen való legeltetés a vízjogi törvény alapján büntetendő (F. M. 52178/900.), a csatornamenti idegen területen való legeltetés azonban, ha a

terület nem védtöltés, mezőrendőrségi kihágást képez, melynek elbírálása bírói útra tartozik. (F. M. 44568/91.)

A védtölfés padkáján való lovaglás kihágás, mert a padka a védtöltéssel egy testet képez. (F. M. 14090/98.)

145. §.

A társulatok tartoznak igazgatóik, mérnökeik, őreik vagy egyéb, a felügyeletet teljesitő megbizottjaik nevét és lakását az illető első fokú hatóságoknak (177. §.) bejelenteni.

A társulatok tisztviselői, igazgatói, mérnökei stb. különösen árvízveszély alkalmával a védelemnél bizonyos közhatósági jogkörrel vannak felruházva (150. §.), következéskép a törvény joggal rendeli el, hogy a társulatok a szakaszban megnevezett alkalmazottjaiknak neveit és lakását az illetékes elsőfokú hatóságnál (177. §.) bejelenteni kötelesek.

Azon társulati közeg, ki ezen bejelentést elmulasztja, 100 forintig (200 koronáig) terjedhető pénzbüntetéssel sujtandó. (185. §. 8. pont.)

146. §.

Minden árvédelmi társulat megalakulása után, legkésőbb 3 hónap alatt, az árvíz idején szükséges védelmi eljárásról és a mennyiben zsilipek létesíttetni terveztetnének, azoknak kezeléséről részletes szabályzatot késziteni, s azt a közmunka- és közlekedésügyi ministerhez jóváhagyás végett felterjeszteni tartozik.

Az ez ellen vétők az illető társulat tartalékalapjának javára eső 500 frtig terjedhető pénzbírsággal róhatók meg.

Ezen árvédelmi szabályzatban határozottan és világosan megjelölendők azon vízállások és körülmények, melyek bekövetkeztével fokozottabb felügyelet, nagyobb munkaerő alkalmazása, a közigazgatási tisztviselők és a kényszermunkaerő igénybevétele válik szükségessé, valamint előirandó az ily esetben követendő eljárás is.

A közmunka- és közlekedésügyi minister alatt a földmívelésügyi minister értendő.

A szakasz ezen átalános intézkedésének indokolására a ministeri indokolásban a következők emeltetnek ki: „A gátrendőrségről szóló törvény jelenleg a védelmi társulatok teendőire nézve bizonyos részletes intézkedéseket is tartalmaz (1871. évi XL. t. cz. 3—8. §-ai); ezeket a javaslatba azért nem látszott célszerűnek felvenni, minthogy a különböző viszonyoknak egyátalán nem igen felelnek meg s épen azért azokat tényleg keresztülvinni nem is lehetett. Helyettesíteni ezen, az idézett törvényben megállapított elveket kormányrendeletekkel szintén nem látszott indokoltnak, ép azon oknál fogva, mert a különböző viszonyoknak megfelelő átalános szabályrendelet — habár ez könnyebben módosítható, mint a törvény — szintén csak nehézkes intézkedés volna. Ez okból legjobb volt ezt az ügyet egészen a társulatokra bizni, de ép azért kötelezni is, hogy nemcsak, mint eddig, a gátvédelemről, hanem a zsilipek kezeléséről is részletes szabályzatot készítsenek s azt életbeléptessék".

Az árvédelmi készültség nyilvántartása tárgyában valamennyi ármentesítő társulathoz 103,374/1899. sz. a. intézett földmívelésügyi ministeri rendeletet lásd a 372. lapon.

A székes anyagból épült töltéseknél az illető szakaszoknak megjelöléséről az 1895. évi 51372. sz. földmív. ministeri rendelet intézkedik. (L. a 316. lapon.)

147. §.

Mihelyt az emelkedő vízállás az árvédelmi szabályzatban megjelölt magassághoz közeledik, a társulat kőteles erről úgy az illetékes közigazgatási tisztviselőket, mint az illető államépítészeti, illetőleg folyammérnöki hivatalt értesíteni.

Az árvédelmi munkálatokhoz a hatóság által megállapított munkabérnek a társulat által leendő megfizetése mellett a társulati megbízott kérelmére az általa kijelölt számú munkaerő hatóságilag kirendelendő.

A 147—152. §-okra nézve a képviselőház vizjogi bizottsága némely alábbi kimutatandó módosítványt hozván javaslatba, melyek a törvénybe fel is vétettek, ezeknek indokolására a következőket mondja: „A vizrendőri intézkedéseknél a bizottság nem fogadja el s nem ajánlja elfogadásra a törvényjavaslatnak az 1871: XL. t.-cz. rendelkezéseitől s annak alapján fejlődött gyakorlattól eltérő álláspontját, hanem az árvédelem fokozatainak megkülönböztetése mellett megállapitandónak vélte, hogy a 148. §-ban körvonalazott végveszély bekövetkezte előtt is igénybe vehető ugyan a közerő, de csak a hatóságilag megállapított díjazás mellett, nehogy a társulatok esetleg zsarolásig terjedő munkabéri igények által feladatuk teljesítésében akadályoztassanak. Hogy pedig a végveszély közeledtekor a közerő díjtalanul is igénybe vehető (151. §. utolsó pontja), azt az elemi csapás elhárítására irányuló végszükség eléggé indokolja és kétségbe sem vonható, hogy ezen esetek a magánjogi érdekkör fölé emelkednek. Mindezeknél fogva a törvényjavaslat 147—152. §-aiban foglalt megfelelő módosításokat ajánljuk elfogadásra".

Ezen indokolás alapján a 147. §-nál új bekezdés szúratott a törvénybe, mely felhatalmazza a társulati megbízottat, hogy a hatóságtól fizetés melletti munkaerő kirendelését kérhesse s ez által a kormányjavaslatba letett azon fontos elv, hogy a társulat minden védelmi munkát, legyen az bár közerő, köteles megfizetni, módosíttatott s a munkaerő díjazásának kötelezettségét csak a 147. §. esetére mondta ki, ellenben a végső veszély alkalmával (151. §.) a munkaerő díjazására a társulat nem köteleztetik.

Hogy a közerő kirendelésével a társulatok vissza ne éljenek ez irányban 1899. évi 78,205. sz. a. ministeri rendelet intézkedik. (L. a 368. lapon.)

Ki az ezen szakaszban előirt értesítést elmulasztja, a 184. §. 8. pontja értelmében 300 forintig (600 koronáig) terjedhető pénzbüntetéssel sujtandó.

Az árvíznek az árvédelmi szabályzatban megjelölt magasságra való emelkedésénél a közigazgatási hatóság értesítésének és a közerő kirendelésének elmulasztása miatt a társulati tisztviselő nemcsak formailag felelős, de ellenében a kihágási eljárás is megindítandó. (F. M. 65965/95.)

Az árvíz elleni védekezés körül, egyfelől az árvédelem teljesítésére hivatottak, másfelől a vasutak által követendő eljárás szabályozása tárgyában 20934/1898. sz. a. kiadott F. M. és 19,044/98. sz. K. M. rendeleteket lásd a 346. és 347. lapokon, az esetleg szükségessé váló árvédekezés tekintetéből megkivántató hatósági előintézkedéseket illetőleg pedig az 5141/99. számú földmívelésügyi ministeri rendeletet a 359. lapon.

148. §.

Ha a védtöltés nem látszik elég erősnek, vagy ha az az árvíz által annyira megrongáltatnék, hogy a társulat az általa alkalmazható munkaerővel és eszközökkel nem lenne azt képes többé sikerre való kilátással megvédeni, vagy végre, ha a folytonosan növekedő árvíz szine a védtöltés koronájához közelednék, erről az illető közigazgatási tisztviselő és a szomszéd községek azonnal értesítendők.

Ezen szakasz határozata azon fokozatos intézkedésekre vonatkozik, melyek az árvízveszély emelkedésével teendők. Ki az itt előírt értesítést elmulasztja, épen úgy, mint a 147. §. esetében, a 184. §. 8. pontja értelmében 300 forintig (600 koronáig) terjedhető pénzbüntetéssel sujtandó.

A tiszai társulatokra vonatkozólag lásd a 142. §-nál tett megjegyzést.

A földmívelésügyi ministernek 1900. évi 33,497 sz. rendelete értelmében nemcsak a vizek állását és a vészt jelző, hanem oly közérdekű táviratok is, melyek az árvédelmi munkákra és intézkedésekre vonatkoznak, a hatóságoktól, hivatalos közegektől és ármentesítő társulatoktól díjmentesen fogadandók el.

149. §.

Az illetékes közigazgatási tisztviselő a 147. §. rendelkezése szerint vett értesítés után haladéktalanul intézkedik az ártéri községeknél, hogy elöljáróik közül egyet jelöljenek ki, a ki a községbeli közerővel s a szükséglendő anyagokról teljes hatalommal rendelkezzék és a ki a közerőt és az anyagokat akár hatósági rendeletre, akár a társulat előre kijelölt s megnevezett közegének megkeresésére azonnal kiállítsa.

A 72173/97. sz. földmív. min. rendelet értelmében belügyministeri döntvény szerint közigazgatási tisztviselők az árvédelem körüli eljárásukért napidíjat és fuvarköltséget a védekezés által érdekeltek terhére fel nem számíthatnak.

Az árvédekezéshez kirendelt, de a helyszínén meg nem jelent közerő kiállítása céljából igénybe vett karhatalom költségeinek behajtásáról s az árvédekezésnél közreműködött közigazgatási tisztviselők napidíjáról l. a K. és K. M. 54079/87. sz. rendelettel közölt belügyministeri rendelkezést.

150. §.

Ha a 148. §-ban jelzett körülmények valamelyike bekövetkeznék, az illetékes közigazgatási tisztviselő a helyszinén azonnal megjelenni köteles s ott a munkások engedelmességére felügyel, a társulat védelmi működését támogatja és a védtöltést őrizet alá veszi.

A m. kir. belügyministernek, árvízveszélykor a védtöltéseknek kellő megőrzése tárgyában valamennyi vármegye főispánjához 22538/95 sz. a. intézett körrendelete következőképpen intézkedik:

„Ismételve tapasztaltatott, hogy árvízveszély közeledtekor a védtöltések kellően nem őriztetvén, azok a fenyegetett községek lakossága vagy egyesek által is átvágatnak, minek folytán kiszámíthatlan károk okoztattak. Felkérem ennélfogva Méltóságodat, hogy intézkedni sziveskedjék, miszerint a kormányzatára bízott törvényhatóság területén létező védtöltések netáni árvízveszély beállta esetében szigorúan őriztessenek, hogy azoknak átvágása megakadályoztassék, a mennyiben pedig valamely hatóság erre elegendő erővel nem rendelkeznék, odautasítandó, hogy a szükséges csendőrség, esetleg katonai karhatalom kirendelése iránt tegyen hozzám előzetesen felterjesztést“.

151. §.

Ily esetekben joga van a közigazgatási tisztviselőnek vagy ennek megérkezéséig a társulati megbízottaknak, az egyes lakosok, birtokosok s helységek birtokában levő anyagszereket és szerszámokat lefoglalni és azokat a védelemhez felhasználni; jogában áll továbbá az érdekeltek összes munkaerejét s igavonatait a veszély helyére kirendelni s amennyiben mindez elegendő nem lenne, a szomszéd községek lakosai is mindnyájan, védszereikkel, marháikkal és cselédjeikkel a szükséges védmunkát szünet nélkül teljesíteni kötelesek. Az ily módon kirendelt közerő díjazására a társulat nem kötelezhető.

Ezen szakasz a képviselőház vízjogi bizottsága által azzal toldatott meg, hogy „az ily módon kirendelt közerő díjazására a társulat nem kötelezhető“, minélfogva a következő szakaszból következetesen ki is hagyattak a „*munka és igavonó napszámok*“ szavak. Különben a közerőre nézve lásd a 147. §. megjegyzéseit.

Árvíz-védelem czéljából s az árvíz által okozható károk megelőzése érdekében tett vizi munkálatok létesítése vízrendőri kihágásnak nem minősithető (F. M. 20592/94.), szóval a *jogos önvédelem* árvízelöntés esetén meg van engedve, ha azonban az ily munkálatok a víz lefolyását akadályozzák vagy másokra nézve sérelmesek, azoknak eltávolítása vagy megváltoztatása iránt a hatóság a 180. §. értelmében vagyis a felebbezés kizárásával jár el. (Lásd egyúttal a 155. §-t is.)

152. §.

Az áradás elmultával az említett közigazgatási tisztviselő, a társulat megbízottjának, a községi erő kiállításával és vezetésével megbízott elöljáróknak és egyéb érdekelt feleknek közbejöttével, a védelem közben díjtalanul felhasznált anyagszerek és szerszámok mennyiségéről és értékéről, a védmunka által okozott károk értékéről azonnal kimutatást állít össze, s ennek alapján megkisérti az illető felek és a társulat között a kiegyenlítést; mi ha nem sikerülne, e kimutatásokat 8 nap alatt az alispánnak, vagy polgármesternek további eljárás végett megküldi.

Az alispán vagy polgármester a fölterjesztett iratok, vagy ha szükségesnek látja általa megbizandó szakértő küldöttség becslése alapján megállapítja a társulat által megtérítendő költségek öszszegét, — melyet a társulat, különbeni végrehajtás terhe alatt, az alispáni határozat kézbesítésétől számítandó 30 nap alatt kifizetni köteles.

Az alispáni katározatban meg nem nyugvó fél birtokon kívül a törvény rendes útján kereshet orvoslást.

A 147. §-nál már említve volt, hogy mely okból köteleztetik a társulat csak a védelem közben díjtalanul felhasznált anyagszerek, szerszámok, valamint a végmunka által okozott károkat megtériteni és miért nem kötelezhető egyúttal a közerő és igavonó napszámok árát is megfizetni.

Ezen szakasznak még egy másik, a törvény általános elveitől eltérő intézkedését is ki kell emelnünk, mely abban áll, hogy az alispánnak (polgármesternek) elsőfokú határozata végérvényes jelleggel bír, mely ellen további fellebbezésnek nincs helye és a határozatban meg nem nyugvó félnek csak azon joga marad fenn, hogy birtokon kívül a törvény rendes útján kereshessen orvoslást.

A törvény jelen szakasza értelmében a védmunka által okozott károk értékéről a közigazgatási tisztviselő az áradás elmultával azonnal kimutatást állít össze és ennek alapján megkísérti az illető felek és a társulat között a kiegyenlítést.

A törvény ez intézkedéséből bizonyos, hogy a védmunka által okozott kár összegének az alispán vagy polgármester által való megállapítása csak az esetben történhetik, ha előbb a közigazgatási tisztviselő által a kár értékéről a kimutatás összeállíttatott és ennek alapján a kiegyenlítés nem sikerült. (A m. kir. Curiának 1896. évi márczius hó 10-én 913. sz. a. hozott itélete.)

153. §.

Ha a beérkező jelentés alapján vagy a társulat kérésére a közmunka- és közlekedésügyi minister valamely különösen veszélyeztetett helyre ministeri biztost küld ki, ezen ministeri biztos árvédelmi intézkedéseit mind az érdekeltek, mind a társulati és törvényhatósági s községi tisztviselők teljesíteni tartoznak.

A közmunka- és közlekedésügyi minister alatt a földmívelésügyi minister értendő.

Az ezen szakaszban jelzett esetekben kiküldendő *ministeri biztos* jellege eltérő a 124. §-ban említett esetekben kiküldendő *ministeri biztos* jellegétől, amennyiben az árvédelmi biztos csak az árvédelem tartamára bír a megfelelő jogkörrel s az árvízveszély megszünte után biztosi minősége megszünik, holott a 124. §. eseteiben kiküldendő ministeri biztos működése hosszabb ideig tart s csak akkor szünik meg, ha azon állásától a minister által felmentetik, tehát az önkéntes megszünés ki van zárva.

A másik lényeges különbség a két ministeri biztos hatáskörében fekszik, mert mig a törvény szelleménél és a ministeri biztos állásánál fogva a 124. §. eseteiben kirendelt biztos a dolog természete szerint — ámbár a törvény a törvényhatóság felügyeleti jogát fel is függeszti — csak a társulati közgyűlés

és választmány jogait gyakorolja, addig a 153. §. eseteiben kirendelt árvédelmi ministeri biztosnak ugyancsak a dolog természeténél fogva feltétlen rendelkezési jogának kell lenni valamennyi az árvédelemnél érdekelt köztisztviselő és társulati alkalmazott felett, de viszont a társulat közgyülésének és választmányának jogait, a mennyiben azok a védekezéssel semmi összefüggésben nincsenek, nem gyakorolhatja. Végül a harmadik lényeges különbség a két biztos között abban áll, hogy a 124. §. eseteiben ministeri biztos csakis társulatokhoz küldhető, holott a 153. eseteiben bárhova, hol árvédelemre szükség van, tehát magán, vagy községi védtöltésekhez, vasuti vonalak védelmére is, sőt az sem lehetetlen, hogy valamely társulat árvédelmi intézkedéseihez akkor is árvédelmi ministeri biztos küldessék ki, ha azon társulatnál a 124. §. értelmében már ministeri biztos van. (155. §.)

Az árvédelmi ministeri biztos tekintetében igen fontos kiegészítő intézkedést tartalmaz az 1897. évi 12642. sz. ministeri rendelet, midőn kimondja: Ezzel azonban a tisztviselőknek a törvényekben és szabályokban előirt kötelességei változást nem szenvednek, sem egyéni felelősségük nem érintetik illetve nem csökken. Magától értetődik továbbá, hogy a társulatok autonom jogköre ily árvédelmi ministeri biztos működésének tartama alatt is érintetlenül és teljes érvényében marad mindazon ügyeket illetőleg, melyek az árvédelem körén kívül esnek.

154. §.

Ha minden védelmi intézkedés daczára valamely mentesített területre az árvíz betörne, a betódult víznek közvetlen az ármederbe való visszabocsátása végett, az érdekelt felek meghallgatása után, az alispán vagy polgármester a védtöltés átvágását is elrendelheti; ez esetben azonban előre gondoskodni tartozik, hogy az árvíz lefolyása után, vagy ha a folyó vizállási viszonyai szükségessé tennék, előbb is, a védtöltésben támadt rés idejekorán betömessék.

E tekintetben is kiegészítő rendelkezés foglaltatik az 1897. évi 12642 sz. a ministeri rendeletben (L. a 332. lapon), amennyiben úgy a kitört árvíz lokalizálását, mint annak az élő vízmederbe való visszavezetését elsősorban a társulatok feladatává teszi. (Lásd még a 34531/1902. sz. földm. min. rendeletet a 391. lapon.)

Töltésszakadások esetén az árvíz statisztika nyilvántartására vonatkozó 103,374/99 sz. földm. min. rendeletet lásd a 372. lapon.)

155. §.

Ezen fejezetnek az árvédelemre és az árvédelem céljából létesített építmények megvédésére vonatkozó rendelkezései mindazon magán védtöltésekre nézve is érvényesek, melyek egyes vidékeknek, községeknek vagy azok határainak árvíz elleni védelmére hatósági engedély alapján létesíttetik.

A ministeri indokolás szerint, hogy kétség ne legyen a felett, „hogy a jelen fejezet intézkedései nem pusztán a társulatok által fentartott védelmi művekre terjednek ki, a magánműveket is határozottan meg kellett említeni“,

ha azok egyes vidékeknek, községeknek vagy azok határainak árvíz elleni védelmére hatósági engedély alapján létesíttettek, az ilyen védművek tulajdonosai ennélfogva kötelesek ép úgy, mint a társulatok a fejezet határozataihoz alkalmazkodni s mulasztás esetén azon büntetéssel sujtatnak, mint a társulatok illető közegei (145—151. §-ok), de ezen védtöltésekkel szemben a minister szintén élhet a 153. §-ban adott joggal.

Árvíz elleni jogos önvédelem vízrendőri kihágásnak nem minősíthető. Egyeseknek az önvédelem által indokolt cselekményeivel szemben azonban a hatóságnak is meg vannak a rendkívüli viszonyok által parancsolt gyors intézkedésre vonatkozó jogai, minélfogva a hatóság az egyesek által önvédelmi célokból létesített munkálatokkal szemben nincs kötve a vízjogi törvény által előirt eljárás megtartásához, hanem minden hosszadalmas tárgyalás mellőzésével jogában áll mindazon intézkedéseket megtenni, a melyekre szükség van, hogy a kiöntött arvíz egyeseknek minél kisebb károsodása mellett a rendes mederbe levezethető legyen, mely célból az önvédelem végett létesített munkálatokat széthányattathatja, ideiglenesen fentartathatja, vagy ideiglenesen vizimunkálatokat (töltést, árkolást stb.) létesíttethet, s hogy mindezt megtehesse, nem szükséges mások panaszát bevárni vagy az érdekelteket kihallgatni, hanem ha a veszély elhárítása gyors intézkedést igényel, saját felelősségére a helyzet és a viszonyok által parancsolt irányban legjobb belátása szerint intézkedik és határozatát azonnal végrehajthatja. (180. §.) (K. és K. M. 47968/87.)

Közérdek fenforgása esetén biztosítani kell, hogy az illetékes hatóság az árvédelmi célra szolgáló töltés fennállása és fentartási módozatai iránt érdemlegesen határozhasson. (F. M. 96286/900.)

Ha a hatósági engedély nélkül létesített védtöltés fentartása más érdekeket nem sért, az engedély utólagos megszerzésére mód nyujtandó. (F. M.18870/99.) Ily gátak további fennállása csak úgy engedhető meg, ha a törvényes jogalap megszereztetik s a fentartás módozatai a vízjogi törvény szelleméből kifolyólag az összérdekek kivánalmaihoz képest megállapíttatnak. (F. M. 70637/94.)

Azon körülmény azonban, hogy valamely védtöltés engedély nélkül áll fenn, vagy hogy az, más nevére telekkönyvezett birtoktesthez tartozik, a védtöltés megrongálására jogcímet nem ad és mentségül nem szolgálhat, mert idegen érdekeket is érintő vízimunkálatok önkényes megváltoztatása hatósági engedély nélkül átalában tilos, a védtöltés jellegét pedig nem az engedélyokirat, hanem azon cél adja, a mely célból a védtöltés létesíttetett. (F. M. 8578/94 és 6421/95.)

A földmívelésügyi minister 41007/901. sz. leiratában a belügyministerrel egyetértőleg kimondja, hogy a községek árvédelmi szabályrendeleteinek jóváhagyására a törvényhatóságok illetékesek.

VI. FEJEZET.

Hatóságok és eljárás.

156. §.

Mindazon ügyekben, melyek a jelen törvény szerint a vízszabályozásra, vízhasználatra és a vizek elleni védelemre vonatkoznak, a közigazgatási hatóság illetékes.

A jelen szakasz a közigazgatási hatóság illetékességét átalánosságban s a bírói hatáskörrel szemben jelöli meg. (Különböző közigazgatási hatóságok közötti illetékességre nézve a 157. és 177. §-ok iránytadók. (F. M. 28,270/93.)

A vízj. törv. a vízszabályozásra és vízhasználatra vonatkozó ügyekben akár magán- (10. §.), akár közvizek (18. §) legyenek azok, a közigazgatási hatóságok illetékességét állapítja meg, ellentétben az olasz és más külföldi törvényekkel, melyekben a magánvizek használata, vagy az azok elleni védelem a bíróságok hatáskörébe utaltatott. Mindazonáltal a tisztán magánjogi és a kártalanítási kérdésekben a bíróságnak fontos szerepe jutott a törvény végrehajtásánál. Nevezetesen a biró illetékes a vízj. törv. 2. §-a esetében annak megállapításánál, hogy a vízvezeték tartozékát képezi-e az épületnek vagy teleknek, hová a víz vezettetik, vagy elvezettetik.

A 3. §. esetében, hogy a vízen úszó, de a parton levő építménynyel állandóan összekötött építmények a parti építmények tartozékát képezik-e vagy sem.

A 4. és 5. §. esetében, vagyis mindazon kérdésekben, melyek a meder és part és a természetes iszapolások tulajdonjogaira vonatkoznak.

A 7. §. esetében, vajjon a sziget fennállott-e már 30 év előtt és szigeten levő épületekért, függő termésért és ültetvényekért felmerülő kártalanítási kérdésekben.

A 8. §. esetén, ha valamely birtok felismerhető részét a víz elszakította és azt a szemben vagy alább fekvő birtokhoz sodorta.

A 10. §. esetén, hogy másoknak mennyiben van szerzett joguk a magánvízre, elbirtoklás, szerződés és i. t. alapján.

A 11. §. azonban már a közigazgatási hatóságok illetékességéhez tartozik és a vizikönyv, illetőleg az átmeneti intézkedésekben előírt eljárás alapján bírálandó meg.

Továbbá a törvény 170. és 171. §-ai alapján a bírósághoz tartoznak mindazon *kártalanítási ügyek*, melyek a törvény 7., 12., 29., 81., 32., 59., 61. és 152. §-aiban foglalt intézkedésekből következnek.

Végül az 50. §. esetén mindazon károk megítélésénél, melyek a fennálló vízművek által okoztatnak. Ez esetben a panasz a közigazgatási hatóság mellőzésével egyenesen a bíróságnál nyujtandó be.

157. §.

Engedélyezési ügyekben elsőfokú hatóság azon megye alispánja, vagy azon törvényhatósági joggal felruházott város polgármestere, melynek területén az eljárás tárgyát képező vízimű létezik, vagy ily víziművek megigazítása, berendezése vagy létesítése céloztatik;

másodfokú hatóság ugyanazon törvényhatóság közigazgatási bizottsága; *)

harmadfokú hatóság és végérvényesen határoz a vízhasználatra vonatkozó ügyekben a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister, vízrendezési és az ármentesítéssel kapcsolatos vízlevezetési (47. és 154. §.) ügyekben a közmunka- és közlekedésügyi minister. (68. §.)

Ha a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister hatáskörébe utalt ügyek által a közmunka- és közlekedésügyi minister illetősége alá tartozó vízrendezési ügy is érintetnék, azokban a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister csakis a közmunka- és közlekedésügyi minister hozzájárulásával intézkedhetik és viszont.

Ásvány- és gyógyforrásokra és vizekre megállapított védterületeken az ásásra vagy fúrásra az engedélyt a következő §-ban foglalt eljárás megtartása mellett a bányakapitányság adja meg, melynek határozata ellen a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerhez lehet felebbezni.

A vízjogi törvény a közigazgatási hatóságok tekintetében kétféle illetékességet állapít meg:

engedélyezési ügyekben elsőfokú hatóság az alispán (polgármester), másodfokú hatóság a közigazgatási bizottság, harmadfokú hatóság a minister; minden egyéb, nevezetesen vízrendőri és felügyeleti ügyekben elsőfokú hatóság a szolgabíró (vagy hasonállású közeg), másodfokú hatóság az alispán és harmadfokú hatóság a minister.

Az 1889. évi XVIII. t.-cz. értelmében, ennek életbelépése időpontjától, vagyis 1889. évi junius hó 15-étől kezdve a közmunka- és közlekedésügyi minister kereskedelemügyi-, a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister pedig földmívelésügyi ministernek lévén nevezendő, másrészt a fent hivatolt törvényczikk értelmében megállapított ügybeosztás (lásd 1500/1889 eln. sz. rendeletet a 284. lapon) szerint az összes vízrendezési és ármentesítéssel kapcsolatos vízlevezetési ügyek a földmívelésügyi ministerium hatáskörébe utaltatván, megszűnt a hatáskör harmadfokban való megosztásának szüksége, úgy, hogy jelenleg az összes vízjogi, engedélyezési és vízrendőri ügyekben a harmadfokú hatóság a földmivelésügyi minister, a mennyiben elsőbben említettekre nézve

---

*) Fiuméban a kormányzói tanács. (L. az 1901 : IX. t.-cz.)

az 1896. XXVI. t.-cz. II. fejezete V. címében felsorolt vízjogi ügyekben a közigazgatási bíróság illetékességét meg nem állapította.

Az 1896. XXVI. t-cz. 54. §-a értelmében az 1885. XXIII. t.-cz. 6., 11., 19., 27., 41. és 177. §§., 55. §-a értelmében a vízj. törvény 10. §., 56. §-a értelmében a vízj. törv. 34., 36. és 37. §§-ai, 57. §-a értelmében a vízj. törv. 40., 46., 43., 44., 48., 49., 50., 51. és 55. §§., 58. §-a értelmében a vízj. törv. 60., 62. és 63. §§., 59. §-a értelmében a vízj. törv. 81., 125., 82. és 115. §§. és végre 60. §-a értelmében a vízjogi törvény 110. §-a alatt foglalt vízjogi ügyekben van végső fokban a közigazgatási bíróság előtti eljárásnak helye.

A közigazgatási bíróság csak az administratio jogköréhez tartozó kérdésekben bíráskodik, a tulajdonképpeni magánjogi jogviszonyok elbírálása továbbra is a rendes bíróságok elé tartozik.

A közigazgatási bíróság által eldöntött kérdésekre nézve nincsen helye a törvény rendes útján való további pervitelnek, sem ministeri felülvizsgálatnak, úgy, hogy felügyeleti jog címén sem lehet ezen ügyekben a ministeriumtól intézkedést kérni.

A közigazgatási bíróság előtti panasznak és eljárásnak kizárólag csak azon ügyekben van helye, melyeket az 1896. XXVI. t.-cz. taxative felsorol; de ministertanácsi felhatalmazás alapján kiadott rendelettel kiterjeszthető lesz a ministeri rendeletek és szabályrendeleteken alapuló vitás kérdésekre is. Azonban kizárja e törvény a közigazgatási bíróság hatáskörének a felek vagy a bíróság által „*per analogiam*“ való kiterjesztését. De ha ezen bíróság által eldöntendő vitás kérdés más olyan közigazgatási ügygyel áll szoros kapcsolatban, mely különben az administrativ hatóságok elé tartoznék, de a mely nélkül a bíróság elé tartozó kérdés el nem bírálható, akkor az összefüggő ügy fölött is.

Nem terjed ki a közigazgatási bíróság joghatósága *vízrendőri ügyekre*, melyek továbbra is a közigazgatási hatóságok hatáskörében maradnak és végül az 1896. XXVI. t.-cz. szerinti eljárás csak azon közigazgatási intézkedések és határozatok ellen alkalmazható, melyek a törvény hatályba lépte után keletkeztek.

A közigazgatási bíróság elé tartozó vitás ügyekben a bíróság előtti eljárás igénybe vehető akkor is, ha mindkét alsóbb fokú közigazgatási hatóság teljesen egybehangzó határozatot hozott. (Lásd a vízj. törv. 177. §-a 3. pontjának 2-ik bekezdését és az erre vonatkozó megjegyzést a jegyzetek második pontja alatt.)

Azon módozat megállapítására, mely mellett a vizek okszerű és mások megkárosítása nélkül való levezetése (42. §.) lehetséges, a jelen szakaszban megjelölt hatóságok illetékesek. (F. M. 14,315/93.) Úgyszintén vízimunkálatoknak s azok kiviteli módozataiknak megállapítása nem a vízrendezési, hanem az engedélyező hatóság jogkörébe tartozik (F. M. 23,095/900.) és vízimunkálatok fentartási kötelezettségének megállapítása tekintetében is — előző hatósági intézkedések hiányában — határozathozatalra nem a vízrendőri, hanem az engedélyező hatóság illetékes. (F. M. 63,112/96.)

Ezen törvényes rendelkezésnek figyelmen kívül hagyása esetében új eljárásnak és új határozat hozatalának van helye. (F. M. 62,464/93.)

A midőn engedélyezést igénylő vizimunkálatokkal kapcsolatos kötelezettségek vagy jogok megállapításáról van szó, azok eldöntésére ugyanazon hatóságok illetékesek, a melyek a munkálat engedélyezésére. (F. M. 12,283/98.)

Közegészségi tekintetekből létesíteni kívánt vizimunkálatok alapja az 1876. XIV. t.-cz. határozmányaiban gyökerezvén, ily munkálatok elrendelése az engedélyező hatóság illetékességi körébe nem tartozik. (F. M. 59,662/94.)

Az ásvány- és gyógyforrásoknál szükséges ásási engedélyekre nézve lásd a vízj. törv. 23. §-át és az Á. R. 40—44. §-ait a 201. lapon.

Jóllehet, sem az 1885. XXIII. t.-cz., sem a végrehajtása tárgyában kiadott Á. R. az érdekelt hatóság helyettesítése iránt nem intézkedik, az általános közigazgatási gyakorlatból kifolyólag a delegálás joga az esetben, ha elsőfokú

hatóság van érdekelve, a II-od fokú hatóságot illeti, még pedig akként, hogy érdekelt szolgabíró helyett egy másik szolgabíró, érdekelt polgármester helyett pedig egy másik polgármester bízandó meg az eljárással.

A másodfokú hatóság érdekeltsége esetén a delegálás jogát a földmivelésügyi minister magának tartotta fenn. (F. I. és K. M. 39,813/86. és 42,004/86.)

Ha valamely törvényhatóság első tisztviselője, mint I-ső fokú vízjogi hatóság delegáltatik, II-od fokon az eljárásra ugyanazon törvényhatóság közigazgatási bizottsága külön delegálandó.

A II-od fokú nem illetékes hatóság csak akkor delegálható, ha ugyanazon okok, melyek az I-ső fokú hatóság érdekeltségét megállapítják a II-od fokon illetékes hatóságra vonatkozólag is fenforognak. (F. M. 54,656/87. és 73,566/96.)

158. §.

Ha valamely vizi munkálat több törvényhatóság területére terjed ki, azon alispán vagy polgármester, kihez az eljárás megindítását célzó kérvény benyujtatott, köteles ezen kérvény másolatát a többi érdekelt törvényhatóságok alispánjainak vagy polgármestereinek azonnal megküldeni, hogy azok az értesítés vételének napjától számítandó 15 nap alatt az illetékesség ellen esetleg fenforgó észrevételeiket a tudósító alispánnal vagy polgármesterrel írásban közölhessék.

Ha a felhívott alispánok vagy polgármesterek 15 nap alatt az illetékességre nézve kifogást nem tesznek, első fokban azon alispán vagy polgármester illetékes, kihez a kérvény beadatott; ha pedig az illetékességre nézve kifogás tétetett, azon alispán vagy polgármester, kihez a kérvény benyujtatott, az illetékesség megállapítása végett az összes iratokat az illetékes ministerhez késedelem nélkül felterjeszti.

Az illetékes alispán vagy polgármester a többi érdekelt törvényhatóságok alispánjait vagy polgármestereit a tárgyalásokra minden esetben meghívni tartozik; ezek akadályoztatásuk esetében helyettest küldhetnek.

Az, hogy a meghívott alispán, polgármester vagy ezeknek helyettese a tárgyaláson meg nem jelent, az eljárást és a határozathozatalt meg nem akaszthatja.

Jelen szakasz az 1884. XXVIII. t.-cz. („Az 1840. X. t.-czikkben megszabott hatósági illetékesség némely határozmányainak módosításáról.") 2. §-ával majdnem teljesen megegyező.

Az illetékességi kérdés eldöntésére nézve a törvény semmi elvet nem állapít meg, hanem a ministerre (az 1889 : XVIII. t.-cz. értelmében immár csak a földmivelésügyi ministerre) hagyja, hogy ő jelölje ki vita esetén az illetékes alispánt. A gyakorlat azonban mindenesetre oda fog fejlődni, hogy a minister azon elvi álláspontot fogja elfoglalni, hogy a vízjogi értekezlet megállapodásainak meg-

felelőleg az illetékes elsőfokú hatóság azon törvényhatóság alispánja, illetőleg polgármestere legyen, melynek területén a vízimunkálat főbb része van vagy terveztetik. (Az olasz vizjogi törvény szerint öntözésnél főbb résznek az tekintendő, hol a vízkivétel van, lecsapolásnál pedig, a hol annak nagyobb része fekszik.)

Az érdekelt törvényhatóságok részéről a tárgyalásokra meghitt és megjelent alispánok és polgármesterek utiköltségei és napidíjai az eljárási költségekkel együtt állapítandók meg (169. §.) és térítendők meg az érdekeltség által. (F. M. 52,010/92.)

Ha maga a törvényhatóság kíván engedélyt nyerni, az esetben a minister jelöli ki azon törvényhatóságot, mely az engedélyezési eljárást vezeti, úgy, hogy a három forum itt is megtartatik.

159. §.

A 45. §-ban említett és az állam által közérdekből létesítendő más munkálatok fölött engedélyezési eljárás nélkül a közmunka- és közlekedésügyi minister határoz.

Az 1889 : XVIII. t.-cz. értelmében itt is a földmívelésügyi minister értendő.

Ezen szakasz intézkedése nem zárja ki, hogy a minister — a mikor azt jónak látja — az érdekelt hatóságok vagy birtokosok véleményét meghallgathassa, de nem kívánja ezt a minister kötelességévé tenni, a mi némely nagy állami munkáknál igen nagy terheket és hosszas eljárást róna az államra. Az állam által közérdekből létesített munkálatok a vízikönyvekbe sem vezettetnek be.

Hajózó csatornák építésénél a vasutak engedélyezésénél követett közigazgatási bejárás elvileg hasonlóan foganatosítandó volna.

160. §.

Ha vizi munkálatok végett másnak tulajdonát képező területeken és vizeken előmunkálatok teljesítendők s az illető terület tulajdonosa azokat akadályozná, a vállalkozó az illetékes alispántól vagy polgármestertől előmunkálati engedélyt kérhet.

Az előmunkálati engedély a meghatározott időre szól és jogot ad arra, hogy a tervezett vállalat céljára szükséges előnyomozásokat és tanulmányokat az engedélyes saját költségén, a fennálló törvények megtartása mellett megindíthassa és a szükséges felmérési munkálatokat foganatosíthassa.

Az előmunkálatok megkezdésének helye és ideje a megkezdés előtt legalább 3 nappal az illető község elöljáróságának bejelentendő, miről az elöljáróság az érdekelt birtokosokat egyénenkint, vagy a helyi szokásnak megfelelő hirdetményben értesíti.

Ha az előmunkálatok alkalmával valakinek kár okoztatnék, azt az előmunkálatokra engedélyt nyert azonnal megtéríteni köteles. Ezen kártérítési kötelezettség biztosítása végett valamelyik érdekelt fél kérésére az illetékes hatóság megfelelő biztosíték letételét

készpénzben vagy óvadékképes értékpapirokban rendelheti el, s annak megtörténtéig a vállalkozót az előmunkálatok megkezdésétől vagy folytatásától eltilthatja.

Ezen szakasz intézkedése megegyezik a kisajátítási 1881. XLI. t.-cz. 8. §-ával.

Előmunkálati engedélyek adása a területileg illetékes alispán (polgármester) hatáskörébe tartozik. (F. M. 57,767/96.)

Régi jogon fennálló, igazolt vagy engedélyezett vizimunkálatok és vízhasználatok káros hatásának bebizonyítása céljából szükséges műszaki adatok beszerzésére (lásd vízj. törvény 50. §-ának megjegyzéseit) a jelen szakasz értelmében előmunkálati engedélynek van helye. (F. M. 68,685/900.)

Előmunkálati engedély ugyanazon vízfolyáson egyszerre többeknek is adható. (F. M. 20,656/97.)

161. §.

Az, a ki vízhasználat vagy vizi munkálat engedélyezéseért folyamodik, az elsőfokú hatósághoz szakértő által készített felvilágosító rajzokkal és tervekkel felszerelt kérvényt tartozik beadni.

A kérvényben a következőket kell előadni:

1. a munkálat terjedelmét és célját, azonkívül vizhasználatoknál azon víz és hely megnevezését és megjelölését, a hol a munkálat terveztetik és a szükséglendő vízmennyiséget;

2. a bemutatott terv alapján eszközlendő munkálatok létesítésének nemét és módját;

3. a munkálatból várandó előnyt és azon hátrányt, mely annak elmaradása esetén előáll;

4. mindazon vízhasználati jogosítványnyal bírók és más érdekeltek megnevezését, kiknek jogai a tervezett munkálat által érintetnek és azoknak netáni nyilatkozatait;

5. azon területek, vizek és vizi művek részletes megjelölését, melyek megszerzendők vagy szolgalommal terhelendők, úgyszintén azok tulajdonosainak neveit.

L. az Á. R. 4., 5., 11., 26., 27. és 33. §-ait.

A beadványok bélyegszükségletét lásd a 300. lapon.

Az engedélyezési eljárás célja másoknak a vizi munkálat által való megkárosítását megakadályozni s azon módozatokat megállapitani, melyek szerint az lehetséges. (F. M. 56,499/901.) Miután pedig ezen kérdések elbirálása és eldöntése csak műszaki adatok alapján történhetik, az engedélyért folyamodó kérvényét tervekkel köteles felszerelni.

A vizeknek kártalan levezetését célzó, azonban terv és számitás nélkül bemutatott s így, méreteiben ismeretlen vízimű, a hatóság által nem tárgyalható és engedélyezés alapjául nem szolgálhat. (F. M. 71,997/93.)

A hatóság, a vallás- és közoktatásügyi ministernek 1890. évi 22,578. számú rendelete értelmében (lásd a 303. lapon) csak okleveles mérnök által készített és aláírt terveket fogadhat el tárgyalás alapjául. (F. M. 51,134/95. és 20,075/96.) Engedélyes terveinek helyességeért a hatóság nem szavatol. (F. M. 19,832/95.)

Engedélyezési kérelem, hiányos felszerelés miatt el nem utasitható, hanem a szükséges pótlások rendelendők el. (F. M. 84,074/900.)

Ha új vízhasználatok engedélyezése esetén egyes korábbi vízhasználatok korlátozva lesznek, az engedélyező hatóságnak a korábbi vízhasználatokhoz fűződő és azokkal kapcsolatos jogokat és kötelezettségeket ismernie kell, mert ezeknek ismerete nélkül a kérdést helyesen meg nem oldhatja. (F. M..32,750/97.)

A kisebb jelentőségü vizi munkálatok engedélyezési eljárásának egyszerűsítése és olcsóbbá tétele érdekében a F. M. által 8020/903. sz. a. kiadott rendeletet lásd a 443. lapon.

A bolgár kerekek engedélyezéséhez szükséges műszaki adatokat a hatósági szakértő bocsátja a hatóság rendelkezésére. Az erről szóló 59,899/903. számú F. M rendeletet lásd a 444. lapon.

162. §.

Ha a tervezett munkálat közérdekbe ütköznék, azon esetben a kérvény indokolt határozattal minden további tárgyalás nélkül visszautasitandó, ellenkező esetben a hatósági szakértőnek nyilatkozás végett kiadandó, ki szükség esetén a helyszinére is kimenni és a hatóság által feltett kérdésekre, különösen pedig a következő pontok iránt tartozik részletes felvilágositást adni:

1. létesithető-e a munkálat egyátalán és ha igen, minő módozatok mellett legcélszerűbben;

2. minő előnyök s minő hátrányok várhatók abból, mily arányban állanak az előnyök a hátrányokhoz; a vízfolyás természetes rendjének szándékolt megváltoztatása következtében harmadik személyek ki lesznek-e téve károsodásoknak, s ha igen, mily mérvüeknek és indokolt-e ily károsodásért kártalanítás?

3. a tervezett munkálat más már létező vizi munkálatokkal szemben mily hatással leend;

4. a munkálathoz más tulajdon megszerzése vagy szolgalommal terhelése szükséges-e;

5. a munkálathoz más érdekeltek bevonandók-e és mily mértékben.

L. az Á. R. 6., 7. és 8. §-ait a 187. lapon.

Jelen szakasz értelmében a kérvény visszautasításának csak akkor van helye, ha a tervezett munkálat közérdekbe ütköznék.

Magánverseny által való károsodás, malomjognak hiánya stb. azonban a vízjogi engedély megtagadására alapul ép oly kevéssé szolgálhat (F. M. 10,145/94.), mint a hogy meg nem tagadható az engedély azon alapon, hogy az engedélyezendő mű káros lehet, vagy hogy a vízhasználat gyakorlására szolgáló építmények tulajdonjoga vitás, mert első esetben a káros hatás be is bizonyítandó (F. M. 29,577/91.), második esetben pedig az ellenvetések érdemében a közigazgatási hatóság birálatot nem gyakorolhat és a tényleges birtokkal szemben annak jogos vagy jogtalan voltát nem mérlegelheti. (F. M. 27,595/901.)

Nem tagadható meg egyszerűen már fennálló régi töltések engedélyezése iránti kérelem sem, hanem azok sorsa felett rendes eljárás alapján kell határozni (F. M. 36,230/93.); egyöntetű intézkedéseket igénylő s összefüggő egészet

képező védvonal részlegesen engedélyezés tárgyát azonban nem képezheti (F. M. 71,771/93.), a mennyiben hatásilag összefüggő (pl. egy létező és egy tervezett töltés valamely patak mentén) munkálatok engedélyezése együttesen oldandó meg. (F. M. 1631/94.)

Midőn a hatóság valamely vizi munkálatot az elébe terjesztett alakban engedélyezhetőnek nem tart, az egyszerű visszautasítás helyett közgazdasági szempontból szükséges, hogy megállapítsa azon módozatokat, melyek mellett a kivitel megengedhető. (F. M. 26,442/93.)

Nem engedélyezhető valamely vizi munkálat, ha a kivitel terheiről a költségvetés tájékozást nem nyujt s az érdekeltek az előnyök és hátrányok tekintetében a tervezet hiányos szerkesztése miatt felvilágositást nem szerezhet. (F. M. 65,138/92.)

Akkor, midőn a törvény által óvott idegen érdekek védelméről van szó, a hatóság eljárása csakis ezen védelem szükségességéből folyó intézkedések foganatosítására irányulhat s az, hogy a védelem mily költségeket igényel, csak másodrangú szerepet játszik, mivel a káros hatás okának megszüntetésével kikerülhető a védelmi intézkedés is. (F. M. 70,231/95.)

Az engedélyező hatóságnak azonban nemcsak azt kell vizsgálnia, vajjon a törvényesíteni szándékolt művek által mások érdekei sértetnek-e vagy sem, hanem a módozatokat és feltételeket is kell mérlegelnie, melyek mellett a már létező viz művek mások érdekeinek károsítása nélkül fentarthatók. (F. M. 52,069/94. és 79,344/95.)

Az engedélyezési eljárás keretében a hatóság az engedély megadását feltételekhez kötheti; de nem áll jogában az engedélyezés alá bocsátott munkálat létesítésének elrendelése, kivált ha nem is az elrendelt munkálat kéretett, mert ha a hatóság a kérelmezett munkának kivitele által az eredményt biztositottnak nem is tartaná, a kérelem a vizj. törv. 163. §-a értelmében tárgyalás alá veendő. (F. M. 23,517/90.)

Lecsapolás esetén az engedélyt kérő gondoskodni köteles arról, hogy a befogadó vízvezető képessége szükség esetén oly mértékben fokoztassék, a mily mértékben a vízszaporulat munkálata következtében előáll. (F. M. 85,043/95.)

Malomtulajdonos részére csakis oly vizimüvek engedélyezhetők, melyek a tulajdonát képező vízhasználat gyakorlásához szükségesek s mint ilyenek a vízhasználattal egy dolognak tekintendők (F. M. 74,185/97.); a malomépületre és annak belső berendezésére tehát az engedély ki nem terjed. (F. M. 49,979/96.)

Ha egy töltés által visszatartott vizek a töltés mögött létező vízimüvek segélyével levezethetők lennének is, a töltés engedélyezésének keretében nem lehet a töltés tulajdonosát a levezetés megengedésére kötelezni. (F. M. 71,285/92.)

A munkálatok engedélyezhetősége s a költségekhez való bevonás kérdéseiben a hatósági szakértő a hirdetmény közzétételét (163. §.) megelőzőleg előterjesztés tételére hivandó fel. (F. M. 56,300/93)

Ha a vízhasználatban időközileg oly mérvű változások állanak be, melyek terjedelmének és gyakorlási módjának ismerete nélkül a hatóság érdemben nem határozhat, az engedélyt kérőt újabb tervezet benyujtására kell kötelezni. (F. M. 57,324/901.)

A hatósági engedélyezést igénylő vizimüvek fentartásának kérdése az engedélyezési eljárás keretében s illetőleg ezen eljárás formái szerint oldandó meg. (L. a 172. §-nak a fentartásra vonatkozó megjegyzéseit.) Engedélyezést nem igénylő vizimüvek fentartásának kérdése a közigazgatási hatáskörön kívül esik.

163. §.

Ha a szakértő által észrevételek tétetnének, azok a kérvényezővel záros határidő alatt leendő nyilatkozás végett közöltetnek.

Ha a szakértő által észrevételek nem tétetnek, vagy ha a

kérvényező az észrevételek közlése után is eredeti kérése mellett megmarad: az eljáró hatóság a tervet a szakértői észrevételekkel együtt az érdekeltekre nézve alkalmas helyen 30 napi közszemlére teszi ki, erről, valamint a tárgyalás idejéről az érdekelteket hirdetmény útján értesiti.

A hirdetménynek magában kell foglalni a munkálatnak és tervezetnek rövid ismertetését, a tervek kitételének és a tárgyalásnak helyét, továbbá a tárgyalás idejét, mely a közszemle után való időre tűzendő ki, végül pedig azon felhívást, hogy az érdekeltek a munkálat tekintetében netáni ellenvetéseiket akár a közszemlére való kitétel alatt irásban, akár a tárgyalás alatt szóval annál inkább adják elő, mivel ellenkező esetben a határozat további meghallgatásuk nélkül fog meghozatni.

L. az Á. R. 9. és 10. §-át a 189. lapon.

Az irásban beadott nyilatkozatok bélyegelését lásd a 300. lapon.

Ha az egyes érdekelteket terhelő kötelezettségekből kifolyólag felmerülő költségekben való hozzájárulási aránynak megállapítására vonatkozó adatok közszemlére kitéve nem voltak s átalában a költségmegosztás és érdekeltség arányának kérdése tárgyalás alapját nem képezte, ez határozatilag el nem dönthető. (F. M. 14436/93.)

A jelen szakasz alapján kibocsátott hirdetmény ellen felfolyamodásnak helye nincs.

Lásd még a 34,373/1904. számú földmivelésügyi ministeri körrendeletet a 466. lapon.

164. §.

A hirdetmény az érdekelt községekben kifüggesztendő, azonkívül pedig a folyamodó által megnevezett vagy a hatóság előtt ismeretes érdekelteknek, a kisajátítandó vagy szolgalommal terhelendő birtokok tulajdonosainak kézbesítendő.

L. az Á. R. 12. §-át a 189. lapon.

Engedélyezési (hozzájárulási) tárgyalásról a szomszédos vizimütulajdonosok egyénileg értesitendők. (F. M. 16644/97.) Ennek, valamint vízrendezéseknél a munkálat felett és alatt levő érdekeltség kiértesítésének elmulasztása semmiségi okot képez. (F. M. 5808/93.)

Ismeretlen birtokosok érdekeit érintő határozat nem emelkedhetvén jogerőre, az engedélyező hatóság érdemileg mindaddig nem határozhat, míg az érdekelt birtoktestek tulajdonosainak kiléte megállapítva nincsen s azoknak a tárgyaláson való részvételre mód nem nyujtatott (F. M. 14811/900.)

Ha szolgalommal terhelt ingatlan tulajdonosa a tárgyalásról nem értesíthető, a perrendtartás határozmányai alkalmazandók. Gyám és gondnokság alatt állóknál a gyám vagy gondnok, jogi személyeknél az igazgatóság vagy az alapszabályokban kijelölt közeg, községeknél az elöljáró, a kir. kincstárért a kir. ügyészség, a közalapítványokért végre a közalapítványi ügyigazgatóság idézendő. (F. M. 18524/92.)

A szolgalommal terhelendő ingatlan tulajdonosa a tárgyalásra külön is meghívandó lévén, ha a meghívás részére kézbesíthető nem volt, érdekeinek

védelmére a kisajátítási eljárásnál követett gyakorlatnak megfelelően az 1881. XLI. t.-cz. 37. §-a értelmében ügygondnok rendelendő. (F. M. 61985/96.)

Ha az ismert érdekeltek tartózkodási helye ismeretlen, az illetők részére a perrendtartás analogiájára hasonlóképen ügygondnok rendelendő.

Az ügygondnok hatásköre éppen úgy, mint a kisajátítási eseteknél, a kártalanitási egyezségre ki nem terjed. A kártalanítási összeget ily esetekben mindig birói letétbe kell helyezni. (170. §.) Az ügygondnok költségei ez eljárási költségekkel együtt állapítandók meg s a szolgalmat, illetőleg a hozzájárulási bevonatást kérelmező fél által viselendők. (169. §.) (F. M. 18524/92.)

165. §.

A helyszíni tárgyalást fontosabb esetekben az alispán, illetőleg a polgármester vagy helyettese, különben az alispán vagy polgármester megbízása következtében a szolgabiró, illetőleg a rendezett tanácsú város polgármestere, vagy törvényhatósági bizottsági tag vezeti.

E tárgyaláson fontosabb esetekben a hatósági szakértőnek is részt kell venni.

L. az Á. R. 13., 14., 15., 16., a 8. §. utolsó bekezdését és a 28-ik §-t a 197. lapon.

Az alispán érdekeltsége esetén delegálásnak van helye; lásd a 157. §-nál tett észrevételt.

166. §.

A tárgyalás szóbeli.

A tárgyalásról jegyzőkönyv vezetendő, melyben a felek vagy megbízottjaiknak nyilatkozatai röviden felveendők. A jegyzőkönyv a tárgyalásban résztvevők által aláirandó; az aláírás megtagadásának oka megemlítendő.

L. az Á. R. 17. §-át a 191. lapon.

A hatósági tárgyalás alkalmával hiányosnak és helytelennek talált tervek szakértői javaslattétel alapjául nem alkalmasak. (F. M. 9931/98.)

Vízjogi ügyekben a felek, illetve képviseletük meghallgatása nélkül határozat nem hozható. (F. M. 9066|97.) Érdekeltségi kifogások mindenkor a tárgyalás során érvényesítendők. (F. M. 763/900.)

A hatóság tekintélyét sértő kifejezések használatáért az eljárás az 1879. XL. t.-cz. 46. §-a alapján teendő folyamatba. Az alispánnak az ezen alapon megindítandó büntető eljárást elrendelő intézkedése ellen fellebbezésnek helye nincsen.

Sértő és tiszteletlen kifejezések megtorlására a sértett hatóság — a kihágási eljárás mellőzésével — a 2466|85. sz. belügyministeri körrendelet utolsó pontja értelmében a sértő felet dorgálással vagy pénzbirsággal büntetheti és igy nem lehet helyén, hogy a megtorlást az illetékes felsőbb hatóságnál kérelmezze. (F. M. 56332/98.)

A jegyzőkönyv aláírása megtagadásának oka a jegyzőkönyvben megemlítendő, ezen körülmény azonban a határozat hozatalára befolyással nem lehet.

A jegyzőkönyvek bélyegelését magánfeleknél l. a 300. lapon.

167. §.

A helyszíni tárgyalásnál a munkálat ellen felmerülő nehézségek elhárítására, különösen pedig a nyujtandó kártalanításra nézve egyezség kisérlendő meg és ha az egyezség létrejön, annak pontozatai a jegyzőkönyvben felveendők.

Ha ez nem sikerülne, a felmerült kérdések: a munkálat ellen felhozott érvek, a kivitel módozata, az egyesek érdekeltsége s a netán szükséges szolgalmak kimeritően tárgyalandók.

L. a 166. §. megjegyzéseit.

Azon esetre, ha valamely vízhasználat engedélyezése alkalmával magánjogi címeken alapuló kifogások tétetnek, a felek között a barátságos egyezkedés megkisérlendő, mely ha nem sikerülne, a kifogást tevő fél a törvény rendes útjára utasítandó, a nélkül, hogy az ez érdemben hozandó bírói határozattól a vízimű felállításának engedélyezése függővé tétethetnék. (F. I. és K. M. 70939/86.)

168. §.

A tárgyalás befejezése után a munkálat engedélyezése iránt indokolt határozat hozatik.

A határozat a munkálat kiterjedését, módozatait és feltételeit, különösen az időt, a mely alatt a munkálat az engedély különbeni elvesztésének terhe alatt végrehajtandó, a szükséges területek átengedését és szolgalmakat állapítja meg.

Ez a határozat az érdekeltekkel a 164. §-ban megállapított módon közlendő.

L. az Á. R. 18—25. §-ait a 191. lapon.

Engedélyezési ügyeknél a magánjogi címen emelt kifogások a közigazgatási engedély kiadását nem gátolhatják, mert ily vitás kérdések eldöntése a biróságok hatáskörébe tartozik, kimondandó azonban a határozatban, hogy a fentartott magánjog az illető vízimű engedélyezése által nem érintetik. (F. I. és K. M. 30019/98.)

Az engedélyezés célja az lévén, hogy az engedély tárgya által más érdekek károsodást ne szenvedjenek: az iránt, hogy mi történjék akkor, ha a vizimű engedélyezése által ily esélyek mégis fenforognak, a hatóság már az engedélyezés keretében gondoskodni köteles. (F. M. 16909/98.)

A hatóság új vízimüre engedélyt csakis akkor adhat, ha mások érdekeinek károsítása kizártnak tekinthető, vagy esetleg ha a kérdéses mű engedélyezéséhez az érdekeltek beleegyezésüket adják. (F. M. 20153|97.) Oly esetben is azonban, ha az engedélyezes alapját az érdekeltek megegyezése képezi, tartozik a hatóság az engedély megadásánál az egyezségtől függetlenül minden oly kérdést megoldani, mely az engedélyezésnél a törvény értelmében elintézést igényel. (F. M. 98637/99.)

Engedélyes vagyoni és erkölcsi megbizhatósága a vízj. törv. által előirt eljárás során az engedély megadására vagy megtagadására indokul nem szolgálhat. (F. M. 42102/94.)

Ha az engedélyezési ügygyel kapcsolatban az engedélyezés előtti állapot

tekintetében panaszok merülnek fel, az engedélyező határozatnak ezekre is ki kell terjeszkednie s a munkálatok esetleges káros hatásának megszüntetése céljából szükséges intézkedések megállapítandók. (F. M. 62775/96.)

Vízhasználat engedélyezésénél a vízhasználat jogos voltának kérdése is tisztázandó, mert fennálló jogokkal ellentétes jogosítványok nem engedélyezhetők. (F. M. 64810/05.)

Oly esetben, midőn az engedély a közszemlére kitett tervezettől eltérőleg adatik meg, az eltérés mindig indokolandó. (F. M. 5808/93)

A határozat a félnek, vagy képviseltetése esetén igazolt képviselőjének (meghatalmazottjának) kézbesítendő s ennek elmulasztása semmiségi okot képez. (F. M. 9943|93.) Rosszúl kézbesitett határozat az érdekelt féllel szemben jogerrőssé nem válik és újabb kézbesítés után felebbezési jogát nehézség nélkül érvényesítheti (F. M. 26888|94.)

Az érdekeltek meghallgatása nélkül hozott s ezen érdekelteket terhelő határozatok törvényeseknek nem tekinthetők. (F. M. 70601/91.)

169. §.

Az engedélyezési eljárásnál felmerülő költségek az engedélyért folyamodót terhelik s általa elölegezendők.

Magánfelek egyéb ügyeiben felmerülő eljárási és tárgyalási költségek azon fél által viselendők, mely fél az eljárás megindításáért folyamodott, avagy mely fél az eljárásra hibája s nevezetesen konok akadékoskodása által okot szolgáltatott.

Az eljáró közigazgatási hatóság határoz a felett is, hogy közös érdekeltség esetén a költségek az egyes érdekeltek által mily arányban viselendők és hogy a vesztes fél hibája által az ellenfélnek okozott költségek mennyiben térítendők meg.

A törvényes rendelkezések áthágása által okozott vizsgálati költségek mindig azt terhelik, ki hibásnak találtatott.

Az eljárási és tárgyalási költségek közigazgatási úton szedetnek be, illetőleg a közadók módjára hajtatnak be.

L. az Á. R. 20. §-át a 192. lapon.

Lényeges elvi kérdés döntetett el a volt közmunka- és közlekedésügyi ministernek a m. kir. belügyi ministerrel egyetértőleg 1880. évi január hó 24-én 1501. sz. a. hozott határozatával, mely szerint az érdekelt feleknek ugyan jogukban áll közigazgatási, tehát vizügyek tárgyalásánál is magukat meghatalmazottak által képviseltetni, a mennyiben azonban erre kötelezve nincsenek s főleg a mennyiben a közigazgatási eljárásnál a tényállás hivatalból deritendő ki és a felek érdekei egyaránt hivatalból óvandók meg, a felek képviseltetéséből felmerülő díjak és költségek közigazgatási úton egyáltalán meg nem állapíthatók.

E szerint ügyvédi képviseltetési költségek és díjak akár engedélyezési, akár kihágási ügyeknél merültek légyen is fel, közigazgatási úton meg nem állapithatók, hanem azokat a képviselők csakis saját ügyfeleik ellenében számíthatják fel. (F. M. 66813|96.) Ily követeléseknek a képviselt féllel szemben való megállapítása vagy behajtása közigazgatási útra nem tartozik. (F. M. 36379/91. és 56922/94.)

A törvényhatósági tisztviselők által kiküldetéseik alkalmával felszámítható utazási költségeket az 1902. évi november hó 12-én 125,000/1902. B. M. számú rendelettel kiadott vármegyei ügyviteli szabályzat 25—29. §-ai állapítják meg. Ennek főbb rendelkezései a következők:

Utiátalányt nem élvező tisztviselők, úgy közérdekben, mint magánérdekben teljesített kiküldetésük után napidíjat és utazási költséget számíthatnak fel.

A vármegyei bizottsági tagok közhatósági eljárás esetén napidíj és utazási költségek felszámítására szintén jogosultak.

A tisztviselő saját lakóhelyének belterületén végzett kiküldetés után napidíjat és utazási költséget fel nem számíthat; a külterületén teljesített kiküldetés után is csak akkor, ha a belterület határától számitott távolság 1 kilométert meghalad és a kiküldetés $1/2$ napnál hosszabb időt vesz igénybe; ennél rövidebb tartamú és 1 kilométert meghaladó távolságban teljesített kiküldetés után csak utazási költség jár.

Utiátalánynyal ellátott tisztviselők napidíjat és utazási költséget csak abban az esetben számíthatnak fel, ha a vármegyén, illetőleg a járáson kivül, vagy a vármegye, illetőleg a járás területén ugyan, de magánérdekben járnak el.

A fuvardíj kilométerenkint 50 fillér. Ha több tisztviselő ugyanabban az ügyben, ugyanarra a helyre küldetik ki és az utazás kocsin történik, akkor ketten egy kocsin kötelesek utazni; ily esetben csak az egyik (a magasabb állású, illetőleg a szolgálatban idősebb) tisztviselő számíthatja fel a fuvardíjat.

Ha az utazás vasuton történik, az alispán (főjegyző) és a vármegyei bizottsági tagok az I. osztályú, a többi tisztviselők (akkor is, ha egyszersmind a vármegyei bizottságnak tagjai) a II. osztályú menetdijat számíthatják fel.

Azok a vármegyei alkalmazottak, kiknek félárú vasuti menetjegygyel való utazásra jogosító arczképes igazolványuk van, a rendes vasuti menetdijaknak csak felét számíthatják.

Gőzhajón a tisztviselők, vármegyei bizottsági tagok I. osztályú menetdíjak felszámítására jogosultak.

A napidíjak felszámításának részletes módozatait és mértékét a vármegyei szabályrendeletek állapítják meg.

A felszámított napidíjak és utazási költségek csak akkor utalványozhatók ki, ha az utiszámlán a kiküldetést és a távollét időtartamát a hivatalfőnök igazolta és a számvevőség az utiszámlát érvényesítette.

Az államépítészeti hivatalok kiküldöttjeinek felszámításánál a kereskedelemügyi ministernek „az államépítészeti hivatalok személyzeti létszámába tartozó műszaki tisztviselők által a hivatalos külfoglalkozások vagy a költözködések alkalmából felszámítható illetmények tárgyában“ 1895. évi julius hó 23-án 50,332. sz. a. kelt rendeletével kiadott *szabályzat* szolgál irányadóul, melynek 2. §-a értelmében a VII. fizetési osztályba tartozó tisztviselő 13 K., a VIII. fizetési osztályba tartozó 10 K., a IX. fizetési osztályba tartozó 8 K., végre a X. és XI. fizetési osztályba tartozó tisztviselő, illetve hivataltiszt 7-, illetve 6 K. napidíjat számíthat fel.

Fuvarköltségek címén: *a)* vasuton vagy gőzhajón a VII. fizetési osztályba tartozó tisztviselők az I-ső osztályú, ellenben a VIII—XI. fizetési osztályba tartozó tisztviselők és gyakornokok vasuton a II-od osztályú, gőzhajón azonban az első osztályú viteldíjakat számíthatják fel;

b) tengelyen történő utazás esetén az államépítészeti hivatalok személyzeti létszámába tartozó tisztviselők ugyanazon fuvarilletményeket számíthatják fel, mint a többi hasonló rangban levő tisztviselő.

A kulturmérnökök által — ha mint hatósági szakértők működnek — felszámítható költségekre nézve a volt földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister 1886. évi 17,202. szám alatti rendeletének 8-ik §-a intézkedik. (L. a 269. lapon.)

A folyammérnöki hivatalnokok felszámításainál az 1883. évi december 16-án kelt 1568. eln. közmunka- és közl. min. rendelet volt irányadó, a föld-

mívelésügyi ministernek 1897. évi márczius hó 12-én 523. V/3. szám alatt kelt rendelete értelmében azonban hatósági szakértői minőségükben a kulturmérnökökkel egyformán számítják fel költségeiket.

Ezen átalános felszámitási szabályok alapján a helyszíni tárgyalás vagy előleges felvétel költségei hozzávetőlegesen már eleve megállapíthatók lévén, a fél a megfelelő előleg lefizetésére biztos alapon kötelezhető. (L. Á. R. 11. §-át a 189. lapon.)

A törvény jelen szakaszában érintett eljárási költségek alatt csakis a hivatalos nyomozás költségei értendők. (F. M. 49475/94.)

Az eljárási költségeknek az érdekelt felek által határozathozatal előtt történt kifizetése, a költségek megállapításának s a megtérítési kötelezettség kimondásának mellőzésére alapul nem szolgálhat. (F. M. 36902/92.)

Az eljárási költségek a határozatban már azért is megállapitandók és részletezendők, hogy felebbezés esetén elbirálhatók legyenek.

Az eljárási költségek előzetes befizetésének azonban csak engedélyezési tárgyalásoknál van a törvény értelmében helye. Vízrendőri kihágási eljárásnál jogerős itélet nélkül az eljárási költségeket bevétetni nem szabad (F. M. 45539/96., 39668/900.), sőt azok behajtása iránt is intézkedés csak jogerős itélet alapján tehető. (F. M. 64,103/900.)

Az eljárási költségek viselése iránti intézkedés csak a vízj. törv. jelen szakaszán alapulhat. (F. M. 60196/93.) Oly költségek, melyekről az alaphatározatok nem intézkednek, ugyanazon hatóságok által állapitandók meg, amely hatóságok az ügyben eljártak. (F. M. 7802/99.)

Eljárási költségek megállapitása a kártalanitási igénynek az engedélyezési eljárás keretébe utalt elbirálásával kapcsolatos. (F. M. 38035/97.)

Az eljáró hatósági közegnek minden egyes (engedélyezési vagy vízrendőri) tárgyalás alkalmából felmerülő költségei külön költségjegyzékben számítandók fel és a költségjegyzék mindig a tárgyalási irathoz csatolandó. (F. M. 50624/93.)

A tárgyalási jegyzőkönyvben meg nem jelölt és nem részletezett eljárási költségek az 1896. évi november hó 1-én 67893. sz. a. kelt földmiv. min. körrendelet (lásd a 325. lapon) értelmében meg nem állapithatók.

A tárgyalás költségeiről szerkesztett költségkimutatásban felszámitott öszszegek az illetékes hatóság által felülvizsgálandók és számvevőileg érvényesítendők (kihágási ügyekben a 38547/80. sz. belügymin. elj. szabályzat 69. §-ának e) pontja értelmében); e nélkül határozatilag meg nem állapíthatók, az ítéletben pedig ezekre a marasztalás csak átalánosságban mondható ki. (F. M. 11690/96.)

Hatósági közeg mulasztásából származó (F. M. 46764/901.), továbbá hiányos eljárás pótlása céljából (F. M. 45368/900.) történt — vagy indokolatlan kiszállás alkalmából (F. M. 53416/98.) felszamitott költségek a felek terhére meg nem állapithatók, hasonlóképen kihágási ügyekben való önálló bíráskodásra a törvényhatóság részéről fel nem hatalmazott és így a helyszíni tárgyalás vezetésére nem illetékes tisztviselőnek eljárási költségei sem. (F. M. 45014/900.)

Vízrendőri kihágási ügyekben a hivatal székhelyén végzett rendőri szolgálatért az eljárt közeget (F. M. 74949/900.), valamint az elöljáróság tagjait rendőri eljárás alkalmából községük területén való közreműködésük után napidij nem illeti meg (F. M. 21531/98., 33622/900. és 37433/900.), míg a jegyzőkönyvvezető részére nem napidíj, hanem munkadij állapitandó meg. (F. M. 64981/901.)

Az eljárási és tárgyalási költségek azon fél által lévén viselendők, mely fél az eljárásra okot szolgáltatott: a kihágás vádja és következményei alól történt felmentés az eljárási költségek viselése alól való felmentésre indokul még nem szolgálhat. (F. M. 71507/97.) Ép úgy a kihágás vádja alól elévülés

címén történt felmentés sem jogcím az eljárási költségek megfizetésének terhe alól való felmentésre, ha az eljárásra a felmentett félnek oly önkényes ténykedése szolgáltatott okot, mely ténykedés a hatósági intézkedést különben is maga után vonta volna. (F. M. 52744/96.)

Azon esetben, ha új tárgyalás és ítélethozatal rendeltetik el, a hozandó ítéletben az első tárgyalás alkalmából felmerült eljárási költségek behajthatósága végett megfelelő jogalapról is kell a hatóságnak gondoskodnia. (F. M. 32067/94.)

Ha valamely vízrendőri kihágási eljárásból kifolyólag az engedélyezési eljárás is folyamatba tétetett, úgy a kihágási eljárás költségei viselésének kérdése a vízrendezési ügy keretében oldandó meg, mert helyesen csak ennek folyamán dönthető el a panasz alapos vagy alaptalan volta. (F. M. 54118/900.)

A kisebb jelentőségű vizimunkálatok engedélyezésénél a szakértői eljárási költségeknek elengedhetéséről szóló 8020/1903. eln. sz. földmiv. min. átiratot lásd a 443. lapon.

A szakértői díjfelszámításnak nincsen még helye a 48758/903. sz. földmiv. min. rendeletben (lásd a 444. lapon) említett esetekben sem.

170. §.

A határozat a nyujtandó kártalanítás nagysága és módozata iránt is intézkedik.

A kártalanítási összeget, ha egyezség jött létre, a felek kölcsönös megegyezése, ennek hiányában, a kisajátítás esetében az 1881. évi XLI. t.-czikkben jelzett, minden más esetben a közigazgatási hatóság állapítja meg.

Ha az érdekeltek vagy a jelzálogos hitelezők a kártalanításra vonatkozó határozatban meg nem nyugosznak, a közigazgatási hatósági határozatban megállapított kártalanítási összeg az illetékes birtokbíróságnál letéteményezendő.

A kártalanítás összege a jelen törvény 59. és 61. §-ai alapján a kisajátítási törvényben a kártalanításra nézve megállapított eljárás megfelelő alkalmazása mellett az illetékes birtokbíróság által állapítandó meg.

Ha ingatlan terület terheltetik szolgalommal, a közigazgatási hatóság által megállapítandó kártalanítási összeg kisebb nem lehet, mint az illető terület adókatasterben felvett jövedelmének ötvenszeres összege.

L. az Á. R. 29–32. §-ait a 197. lapon.

A jelen szakaszban említett birtokbíróság alatt a királyi törvényszék értendő.

A közigazgatási hatóságok által az 1885. évi XXIII. t.-cz. alapján csakis azon kártalanítási összegek állapíthatók meg, amelyek vízhasználat engedélyezésénél más vízhasználatok korlátozásával járnak; de ha oly magánjog korlátozásáról van szó, melynek fennállása bírói bizonyítást igényel s átalában vitás, az esetben a közigazgatási hatóság kártalanítást még nem állapíthat, mert határozatával a vitás jog érdeme is érintetnék. (F. M. 68593/94.)

A kártalanítási összegnek úgy a kisajátított ingatlanok értékét, mint az összes számításba veendő tényezők eredményét is magában kellvén foglalnia, a m. kir. Curiának 1899. évi 2725. számú itélete értelmében külön kisajátítási és külön kártalanítási ár megállapításának nincsen helye. Azon kártalanítási összegek pedig, melyeknek kifizetése telekkönyvi akadályokba ütközik, akkor is az illetékes telekkönyvi hatóságnál helyezendők letétbe, ha a jogosultak kiskorúak vagy gondnokság alatt állanak.

Szolgalmi jogért járó kártalanítás az illetékes hatóság által a tulajdonos tetszésétől függetlenül állapitható meg. (F. M. 50166/900.)

171. §.

Az, ki a kártalanítási összegben meg nem nyugszik, köteles ezt a határozat kézbesítésétől számítandó 15 nap alatt bejelenteni és kinyilatkoztatni, hogy a 170. §-ban megadott joggal élni akar, mely esetben a jogerejű határozat a tárgyalási iratokkal és tervekkel együtt az illetékes törvényszékhez haladék nélkül átteendő.

A szolgalmi jog gyakorlatba vétele avagy a vízhasználat korlátozása vagy megszüntetése a kártalanítási összegnek a bíróság által való végmegállapítása és kifizetése előtt csak akkor engedtetik meg, ha az engedélyes a kártalanítás fedezésére a bíróság által megállapítandó biztosítéki összeget, mely a közigazgatási hatóság által megállapított kártalanítási összegnél kisebb nem lehet, készpénzben vagy óvadékképes s a letétel idejében jegyzett tőzsdei árfolyam szerint számítandó értékpapirokban a birtokbírósághoz leteszi. A biztosítékul leteendő összeget az engedélyes kérelmére szükség esetében a tulajdonos és a szakértők meghallgatása után a kir. törvényszék előzetesen és soron kívül hozandó végzésben állapítja meg, mely ellen jogorvoslatnak helye nincsen.

Valamely vízimű létesíthetésére vonatkozó munkálatok tehát még a hatósági engedély elnyerése után sem kezdhetők meg addig, míg az esetleg igénybe veendő idegen területekre nézve a szolgalom meg nem állapíttatott, illetve míg a kártalanítás tekintetében a jelen szakaszban előírt feltételeknek engedélyes eleget nem tett. (F. M. 75116/94.)

L. az Á. R. 29. és 30. §-ait (a 197. lapon).

172. §.

Ha a határozat jogerőre emelkedett, a vízimunkálat vagy használat számára engedélyokirat állíttatik ki.

Az engedélyokiratban fel kell említeni:

1. az engedélyes vezeték- és keresztnevét;
2. a vizet és helyet, a hol a munkálat vagy használat lesz;
3. a munkálat vagy használat célját;

4. az engedély tartamát;
5. a vízmennyiséget, melyre az engedély adatik;
6. a különös feltételeket.

L. az Á. R. 18. §-át a 191. lapon.
Engedélyokirat kiállítása a vízj. törv. életbelépte előtt nem volt szokásos a közigazgatási eljárásban, hanem csupán végzések adattak ki, melyek, miután az alsóbb forumok határozatai rendszerint több módosításon mentek keresztül, nem nyujtottak tájékozást arra nézve, hogy mi és miként engedélyeztetett. A vízj. törvény életbeléptetésével azonban már mellőzhetetlenné vált, hogy az ügyek letárgyalása után rendszeres engedély okirat állíttassék ki, nehogy az engedély terjedelmére és részleteire nézve félreértések keletkezhessenek.

Az engedély-okiratok szövegének megállapítása kiváló gondot igényel; az Á. R. 18. §-ához (191. lap) adott engedély-okirat minta nagyjában ugyan tájékozást nyujt arra nézve, hogy mit kell abba belefoglalni, de az egyes eseteket az általános keretbe nem lehet beleszorítani.

Különösen nagy gondot kell fordítanunk az engedély-okiratok kiállításánál arra, hogy a jogok és kötelességek pontosan előirassanak, és pedig necsak a munkálatok foganatosítását, hanem azok jövőben való fentartását illetőleg is.

A fentartási kötelezettség terjedelmét azon körülmény határozza meg, hogy a meder mily hosszban áll a vízhasználat gyakorlására szolgáló vízművek hatása alatt. (F. M, 78594/99.)

Igy pl. a malomtulajdonos a malma alatti mederrésznek fentartására is kötelezhető azon indokból, hogy azt a lebukó víz rongálja.

Mesterséges munkálatokat csakis az azokat létesítő vagy azokból hasznot húzó érdekeltek kötelesek fentartani. (F. M. 44451/96.) Oly vízimüvek tehát, melyek csak egy engedélyest érdekelnek, csakis az illető engedélyes által tartandók jó karban; ily műveknek a közös vízimüvekre való hatásából folyólag szükséges munkálatok létesítése tehát külön kötelezettségként állapítandó meg. (F. M. 69251/91.)

Oly esetekben, midőn közös használatra szolgáló vízimüveknél a fentartás közössége megállapíttatik, egyúttal a közös kötelezettségben való résztvétel aránya is megállapítandó. (F. M. 61987/96.)

Közös tulajdonba tartozó vízimünél a vízimű jó karban tartásának kötelezettsége a társtulajdonosokat egyetemlegesen terheli s ezen kötelezettségnek elmulasztása miatt a törvényes következményekért a tulajdonostársak mindegyike szavatol. (F. M. 10850/90.)

Engedélyezett vízimünek jó karban tartására vonatkozó kötelezettség végrehajtásánál magánjogi szerződésnek az engedélyokirattól eltérő határozmányai közigazgatási úton az eljárás alapjául nem szolgálhatnak (F. M, 52904/98.), mert ily kötelezettségek megállapítása a rendes bírói útra tartozik és miután a közigazgatási hatóságok a kötelezettségek alanyául mást, mint a ki a törvény szerint kötelezve van, ki nem jelölhetnek. (F. M. 65178/98.)

Oly esetben, midőn az egyik érdekelt az összérdekeltség teendőit hatósági megbízás nélkül teljesíti, költségeinek közigazgatási úton való behajtására igényt nem tarthat s azoknak aránylagos megtérítését csakis rendes bírói úton követelheti. (F. M. 67108/96.)

A kötelezettség terjedelmének megállapítása nem hagyható fenn a végrehajtás feladatául, hanem az, a kötelezettséget kimondó határozatban, illetve az engedély-okiratban jelölendő meg; a kötelezettség terjedelmét, teljesítési módját és mértékét szabatosan meg nem jelölő határozat végre nem hajtható s ily megjelölés hiányában az végrehajtás alapjául sem szolgálhat. (F. M. 20249/94 és 24941/94.) Ebből kifolyólag valamely vízimű jó karban tartására irányuló általános kötelezettség teljesítésének elmulasztása vízrendőri kihágást

csak akkor képez, ha a kötelezettség tartalma, vagyis a jó karban tartás módozatai hatóságilag megállapíttattak. (F. M. 88038/99.) Az engedély-okíratban átalánosságban megállapitott kötelezettségeknek felmerült esetekre való kiterjesztése kerdésében azon hatóság dönt, a mely az átalános kötelezettséget kimondotta volt. (F. M. 69899/900.) Engedély-okíratban az engedélyes kötelezettségeként csakis oly teljesítmények írhatók elő, melyek a közérdek, esetleg mások megkárosodhatásának elkerülésére szükségesek (F. M. 56815/95.) és oly alakban, hogy azok közigazgatási úton végrehajthatók legyenek (F. M. 15657/97.); az engedély-okíratban megállapitott kötelezettségen felül további kötelezettséggel azonban engedélyes meg nem terhelhető. (F. M. 48919/97.) Az engedélyokírat rendelkezései betartásának elmulasztásával járó következmények mindenkoron megjelölendők (F. M. 13047/900.); az engedélyesek azonban nem pénzbüntetéssel, hanem az engedély visszavonásával, illetve a kárt okozó víziművek eltávolításával és az üzem beszüntetésével szorítandók kötelezettségeiknek a teljesítésére. (F. M. 47577/97.) Pénzbüntetések és kihágás engedélyokíratban meg nem állapithatók (F. M. 77521/901. és 48919/97.) és a jövőben beálló vagy beállható károsodások címén engedélyestől biztosíték letétele nem követelhető. (F. M. 42102/94.) Oly esetben azonban, ha valamely vízhasználat engedélyezése iránt az eljárás bizonyos kötelezettségből folyólag tétetik folyamatba, vagyis midőn az engedélyezett munkálat elhagyása által maga az engedélyes tehertől mentetnék meg, a létesített munkálat pedig nem az engedélyes ingatlanának tartozékát képezi, a létesitett mű fentartása tekintetében a hatóság engedélyessel szemben biztositékról tartozik gondoskodni; és pedig oly módon, hogy az engedély-okírat azon szakaszában, a hol a jogok és kötelezettségek a jogutódok részére is megadatnak, illetve átszállíttatnak, kimondandó, hogy az engedélyest, illetve jogutódjait terhelő fentartási kötelezettség, mint engedélyes ingatlanán nyugvó dologi teher telekkönyvileg kitüntetendő. Ez okból engedélyes az engedély-okirat kiadása előtt, legkésőbb azonban a megszabandó záros határidő alatt az e célból szükséges beleegyező nyilatkozat kiállítására és a nyílvánkönyvi kitüntetésnek saját költségén való foganatosítására utasítandó. (F. M. 74680/95.)

Egyes személy vagy társulatok részére kiállítandó engedély-okíratok még nem igényelnek annyi körültekintést, mint oly munkálatok, melyeket több birtokos közös akarattal, de társulás nélkül kíván végrehajtani.

Ily esetben az egyeseknek egymás iránti jogai és kötelezettségei szabatosan meghatározandók, sőt legcélszerübb az illetőket már előzőleg közjegyző útján szerződéses viszony kötésére szorítani, úgy a munkálatok foganatosítását, mint azoknak jövőben való fentartását illetőleg és ezen kötelezettséget a telekkönyvben is előjegyeztetni (l. a 129. §. előtti megjegyzéseket); mert különben egyik vagy másik tag elhalálozásával vagy birtokos változás esetén az egész jogviszony megbomlanék és a munkálatokból eredő esetleges kár nem volna kin végrehajtható.

A törvény értelmében nem csupán vízhasználatok, hanem a lecsapolások, ármentesítések, komptulajdonosok stb. részére is állítandó ki engedély-okírat; átalában mindazon munkálatokra, melyek hatósági engedélyt igényelnek.

Az engedély-okírat tervezetét az Á. R. 18. §-a értelmében a hatósági szakértő állítja ki; ezen tervezet rendszerint a szakértői előterjesztés alapján a 168. §. értelmében kiadandó határozatba beléfoglalva, felebbezés esetén a tárgyíratokkal együtt a felsőbb hatósághoz terjesztetik fel, a hol az elsőfokú határozat esetleges módosítása esetén hasonlólag változást szenved. Az összes forumok elbírálása után az engedély-okírat végleges szövege is megállapitva lévén, az engedély-okírat egyik példánya az Á. R. 22. §-a értelmében a kérvényezőnek megküldetik, másik példánya pedig a vizikönyvi okírattárban elhelyeztetik.

Lényeges kelléke az engedély okíratnak: *a.*) az engedélyesek felsorolása. (F. M.

49325/93.) Közös tulajdonnál a közösség mindig kifejezésre juttatandó és azon egyén neve, a kire a víziművek feletti felügyelet bízatik, a hatóságnál bejelentendő. (F. M. 10509/94.) *b.*) a vízmennyiségnek megállapítása. E nélkül az engedélyezett, vagy újabb vízkivételnek valamely vízhasználat üzemére gyakorolt hatása sem elbírálható (F. M. 101584/99.), sem a más vízhasználatok részére esetleg még rendelkezésre álló vízfölösleg megállapítható nem lenne. Az engedélyokírat kiterjeszkedik a megállapított szolgalmakra is.

Az engedély-okírat megküldése felhatalmazásul szolgál a munkálatok megkezdhetésére.

Az engedély-okírat kiadása után az érdekeltek által az engedélyezés ellen támasztott újabb kifogások a vizj. törv. 50. §-a alapján tárgyalandók. (F. M. 61724/92.)

Ha az engedélyes az engedély feltételeit magára nézve terheseknek találná, módjában áll a kitűzött cél elérésére alkalmas újabb tervezet beadása által a kérdésnek más megoldásáról is gondoskodni. (F. M. 15663/97.)

Ha az engedélyes idővel oly javításokat akar végezni, melyek az engedélyokírat tartalmának nem teljesen megfelelők, új engedélyt tartozik kérni és részére új engedély-okírat állíttatik ki. (Á. R. 24. §-a a 194. lapon.) Úgyszintén valamely vízhasználathoz tartozó vizimünek (malomzúgó, duzzasztógát) nem az engedély-okíratban megjelölt helyen történt felépítése is oly munkálatnak tekintendő, melynek engedélyezése körül a vízj. törv. 163. és következő §-aiban megállapított eljárást és ennek során az érdekeltek meghallgatását mellőzni nem lehet. (F. M. 1883/93.)

Az engedély-okíratba utolsó előtti pontul célszerű felvenni, hogy: „a jogosított (engedélyes) személyében beállott változás, a változás napjától számított 30 nap alatt az alispánnál a vízikönyvbe való bevezetés céljából 100 forintig (200 koronáig) terjedhető pénzbírság terhe alatt bejelentendő". (A volt földm.-, ipar- és kereskedelemügyi ministernek 1885. évi 66654. sz. a. kelt rendelete 2. §-ának 1. pontja és 9. §-a értelmében.) Ez annyival is inkább indokolt, mert különben tudatlanság miatt a bejelentések nagy része elmaradna és így a vízikönyvek intézménye nem érné el a kívánt eredményt.

Az engedély-okírat megszerkesztésénél még a következőket célszerű szem előtt tartani:

Az engedélyezett vízhasználat csak a hajózás, tutajozás és faúsztatás sérelme nélkül gyakorolható és szigorúan megtartandók a törvényben, rendeletekben és rendőri szakaszokban előírt intézkedések.

Az engedélyesnek nincsen a hatóság ellenében panaszra joga, ha az engedélyezett vízmennyiség egészben vagy részben, akár időlegesen, akár állandóan megfogyna vagy elapadna, vagy csak a korábban szerzett jogoknak engedély-okíratilag biztosított gyakorlatára volna elégséges.

Valamely vízhasználat engedélyezésének keretében egy még csak a jövőben gyakorlandó vízhasználat céljainak szolgálatára hivatott vízimű nem engedélyezhető. (F. M. 62153/95.)

Közuti műtárgyak terveit az engedélyes az illető közút fentartására illetékes hatósághoz, előzetes jóváhagyás végett tartozik bemutatni. (Trvhat. közútnál a vármegye alispánjának, viczinális közútnál az illető uti-bizottságnak, községi közdülő útnál pedig a községi elöljáróságnak.) Ezen kötelezettség az engedélyokíratban is feltüntetendő. (F. M. 67934/901.)

Az engedélyes kötelessége saját költségén mindazon módositásokat és változásokat létesíteni, a melyeket a gyakorlat vagy a körülmények tesznek szükségessé az engedélyezett munkálatoknál a meder, a hajózás, a parti birtokok és harmadik személyek régibb keletű jogainak védelmére.

Az engedélyezett munkálatokon vagy azok egyes részein végzendő minden oly változások és átalakítások, amennyiben az engedély-okírat határozatainak

nem teljesen megfelelők, újabb hatósági engedély alá esnek. Az ez ellen vétők 300 forintig (600 koronáig) terjedhető pénzbüntetéssel büntetendők.

Ha az engedélyes a természetes vízfolyás irányától eltérő medret létesít, még az esetre sem követelheti, hogy azzal a vízfolyás felettes medre más által hozassék összeköttetésbe, ha az általa ásott új meder a vízlefolyási követelményeknek inkább megfelel. Ha azonban a felettes meder rendezését az érdekeltség szintén munkába veszi, a hatóság a helyes kapcsolatot engedélyezési feltételül kötheti ki. (F. M. 96453/99.)

Jogerős alispáni határozatnak olyképen való megváltoztatása, hogy az abban foglalt rendelkezések egyelőre függőben tartassanak, szintén csakis újabb eljárás mellett s a rendes hatósági fokozatok betartásával eszközölhető. Ily ügyben hozott határozat ellen a felebbezés csak birtokon kívül engedhető meg. (F. M. 8600/900.)

Az engedélyes az engedély-idő elmultával saját költségén köteles mindazon átalakításokat és lerombolásokat megtenni, melyeket a hatóság e célból elrendel.

Hatósági engedélyek azon okból mert engedélyes a törvényes határozmányokat be nem tartja, meg nem szüntethetők, hanem ily esetben a mulasztás a törvényes megtorlással sujtandó.

Az engedély-okíratok mintájának egyformaságát biztosítandó, a volt földm.-, ipar- és kereskedelemügyi minister az 1886. évi 15719. számú körrendeletet bocsátotta ki (268. lapon), mely szerint az engedély-okírat nyomtatvány 100 ívenként 1 forint 80 krért (3 korona 60 fillérért) beszerezhető.

Az engedély-okíratra 1 frtos (2 koronás) bélyeg ragasztandó; jogosítványok engedély-okíratai azonban bélyegmentesek.

Az Á. R. függelékében közölt fenthivatolt engedély-okírat minta nem alkalmas minden vízhasználatra nézve kiadandó engedélyre, így pl. a komp általi közlekedés tárgyában kiadandó engedély kiállítására sem. Ily esetekben legcélszerűbb az engedélyt határozat alakjában megadni, melyben a vízjogi törvény értelmében szükséges határozmányok is felvétetnek. Igy pl. felveendők lesznek abba a többek között a szolgalomra vagy tulajdon megszerzésre, az engedély tartamára, az engedélyezett munkálat megkezdése- és befejezésére, valamint a rendelkezések betartásának elmulasztásával járó következményekre vonatkozó határozmányok.

173. §.

Az engedélyokirat a vizi könyvbe bevezetendő, a hozzávaló tervezet pedig a vizi könyv okirattárába helyezendő.

174. §.

Az engedélyezett vizi mű, elkészülte után hatóságilag megvizsgáltatik.

Az engedélyezett tervnek megfelelően létesített vizi műről szóló vizsgálati jegyzőkönyv a vizi könyv okirattárába elhelyezendő.

Ha valamely hatóságilag engedélyezett vízimünek felülvizsgálata alkalmával az engedélyokirattól eltérő építkezések konstatáltatnak, a felülvizsgálat eredményéhez képest egyszerü megigazításnak, mulasztás esetén hatósági végrehajtásnak, nem pedig büntető eljárásnak van helye. (F. M. 65023/93.)

Ha az ekkor talált állapot fentartása veszélyesnek tartatnék, úgy az engedélyokirat határozmányainak birtokon kivül is, azonnal érvény szerzendő. (F, M. 6129/94.)

Hatósági engedélylyel létesített vizimüveknél a felülvizsgálat alkalmával a felülvizsgálati leletben megállapított eltérések megigazításának elrendelésére az engedélyező hatóság illetékes. (F. M. 69649/98.)

Vizimünek az engedélyokirat feltételeitől eltérő létesítése miatt a felülvizsgálat előtt vízrendőri eljárásnak helye nincsen (F. M. 15941/92.), mert annak elbirálása, hogy valamely, még hatóságilag felül nem vizsgált vizimü az engedélyokirat szerint létesíttetett-e vagy sem, nem a vízrendőri eljárás keretében tartozik. (F. M. 95092/900.). Engedélyezett, de még felül nem vizsgált vizimü ellen támasztott panaszok a hatósági felülvizsgálat során intézendők el (F. M. 6240/900.), a melynek alapján az esetleg talált eltérések megfelelően helyesbítendők. (F. M. 15941/92.)

Ideiglenes engedély alapján létesített vízimüvekkel szemben, minden tekintetben ugyanazon eljárás követendő, mint a véglegesen engedélyezett munkálatoknál.

Ha az érdekeltek a már felülvizsgált állapoton később bármely irányban valamely változtatást óhajtanak keresztülvinni, ebbeli kérelmeik az engedélyokirat rendelkezéseinek végrehajtása keretében nem tárgyalhatók, hanem azok fölött új határozattal az engedélyező hatóságok vannak hivatva dönteni. (F. M. 69899/900.)

A felülvizsgálat indokolt esetekben el is maradhat, ha az építkezés oly lényegtelen, hogy szót is alig érdemel; ez iránt a hatósági szakértő tartozik nyilatkozni, valamint az iránt is, hogy a felülvizsgálat egyszerűen a szolgabiró vagy egyúttal szakértő közbenjöttével történjék. (L. az A. R. 22. §-ának utolsó bekezdését.)

Államsegélylyel létesitett vizimüvek hatosági felülvizsgálata a ministerium által elrendelt külön felülvizsgálat alkalmával teljesitendő. Az e tárgyban 61162/1902. sz. a. kiadott földmivelésügyi ministeri rendeletet lásd a 398. lapon.

A hatósági felülvizsgálat kisebb jelentőségű vizimunkálatoknál a kulturmérnöki hivatal kiküldöttje által foganatositandó. Az erről szóló 8020/1903. sz. földm. min. átiratot lásd a 443. lapon.

Vízrendező társulatok által végrehajtott vizimunkáknak a ministerium kiküldött közegei által eszközölt felülvizsgálata a törvény 174. §. szerint minősülő hatósági vizsgálat hatályával bir. Lásd Föld. Min. 28,356/99 sz. rendeletét a 364. lapon.

175. §.

Vízmosások meggátlására szükséges eljárás megindítását, mind a vízmosásos területek birtokosai, mind az alább fekvő területek érdekelt birtokosai kérhetik.

A megindítást az illető törvényhatóság alispánja vagy polgármestere, vagy a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister is hivatalból elrendelheti.

L. a törvény 55. és 56. §-ait.

1889. évi junius hó 15-étől kezdve itt is a földmivelésügyi minister értendő.

Jelen szakasz szerint vízmosások türésére senki sem szorítható.

A mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló XII. t. cz. és annak végrehajtása tárgyában 48000/94. sz. a. kiadott rendelet 13. §-a értelmében a járási főszolgabiró hivatott és köteles eljárni természetes vízmosások megkötése és kártalanná tételére.

A földmívelésügyi ministernek a vízmosások megkötése tárgyában Z. vármegye alispánjához intézett 1899. évi 3599. számú leiratát lásd a 362. lapon.

L. még az 1899. évi $\frac{46074 \text{ számú}}{\text{I/3.}}$ földmív. min. rendeletet a 367. lapon.

176. §.

Az eljárásra azon törvényhatóság alispánja vagy polgármestere illetékes, a melynek területén a vízmosásos terület fekszik.

Az eljárás az engedélyezésre nézve fennálló 161. és következő §§. szerint történik.

177. §.

A jelen törvény szerint engedélyezett munkálatok és vízhasználatok feletti felügyeletre, valamint a jelen törvény szerint engedélyezést nem igénylő ügyekben való intézkedésre nézve:

1. elsőfokú hatóság kis- és nagy községekben a szolgabiró, rendezett tanácsú városokban a polgármester, törvényhatósági joggal felruházott városokban a rendőrkapitány, illetőleg a tanácsnak a rendőri ügyek vezetésével megbízott tagja és Budapest fővárosban a kerületi elöljáró;

2. másodfokú hatóság az alispán, törvényhatósági joggal felruházott városokban a polgármester, Budapesten a városi tanács;

3. harmad- és utolsó fokban az illetékes minister a 157. §. értelmében megállapított hatáskör szerint.

A jelen törvény 157. és ezen §-a által szabályozott ügyekben felebbezésnek az első- és másodfokú hatóságok egybehangzó határozatai ellen is helye van.

L. az Á. R. 92. — 109. §-ait „a közigazgatási hatóságok teendőire nézve a vízjogi törvény végrehajtásánál“ a 219. lapon.

A jelen szakasz rendelkezését a közigazgatási eljárás egyszerűsítéséről szóló 1901 : XX. t. cz. 2. §-ának b) pontja is fentartja, mert a vízjogi engedélyeknél fontos idegen érdekek védelméről van szó, amely védelem módja első sorban műszaki szempontokon fordul meg. Abban az esetben azonban, ha két egybehangzó határozat ellen a felebbezés kizáratnék, a műszaki kérdések nagyon egyoldalú megitélésben részesülnének, sőt esetleg felülbirálat alá nem is kerülnének, mert csak az elsőfokú határozat támaszkodik műszaki véleményre, a másodfokú hatóság (közigazgatási bizottság) ellenben külön szakértővel nem rendelkezvén, határozatában az ügy műszaki felülbirálatára ki sem terjeszkedhetik. (A 6218/1904. B. M. körrendelet (464. lapon) értelmében a kulturmérnöki hivatalok főnökei a közig. biz. üléseken az elnök megkeresésére előadói a hatáskörébe tartozó ügyeknek.)

Az idézett törvény 9. §-a szerint: „az, aki a felebbezést vagy felülvizsgálati kérelmet elháríthatatlan akadály miatt kellő időben (6. §. értelmében a határozat kihirdetését vagy kézbesítését követő naptól számított 15 nap) elő nem terjeszthette, vagy a hatóság idézésére meg nem jelenhetett, igazolási kérelemmel élhet. Az igazolási kérelmet a felebbviteli határidő leteltétől számított 15 napon belül az első fokon eljárt hatóságnál szóval vagy irásban

(7. §.) kell előterjeszteni. Az igazolást elutasító végzés ellen ugyancsak 15 napon belül felfolyamodásnak van helye. Az igazolás kérdésében a másodfokú hatóság végérvényesen dönt".

Jelen szakasz 3. pontjában említett illetékes minister alatt az 1889. évi XVIII. t. cz. értelmében a földmívelésügyi minister értendő. (L. a 157. §. megjegyzéseit).

Az 1896. évi XXVI. t. cz. 54. §-ának 6. pontja értelmében az alispánnak, törvényhatósági város polgármesterének és a székesfőváros tanácsának (mint II-od fokú hatóságoknak) azon határozata ellen, melylyel engedélyezett munkálatok és vízhasználatok birtokosát törvény-, rendeletbe- vagy engedélyokiratba ütköző intézkedésre kötelezi, vagy a vízhasználatban törvény, rendelet vagy engedélyokirat ellenére korlátozza, III-ad fokban a közigazgatási biróság által elbirálandó panasznak van helye. Ezen pont alá nem valamely vízimű vagy vízhasználat engedélyezési ügyei, hanem a már engedélyezett munkálatok vagy a használat ellenőrzése cimén hozott sérelmes határozatok elleni panaszok tartoznak. A vízimű létesítésével és a használat gyakorlatával járó jogok a törvényben, illetve rendeletben, vagy az engedélyokirat tartalmán alapulván, a jogosított egyrészről nem kötelezhető arra, a mi ezekkel ellentétben áll, másrészről nem tiltható el a jogaiból folyó jogosítványok gyakorlásától. Az ellenőrzésre a vízj. törv. 177. §-ának 1. pontjában, a felebbvitelben pedig annak 2. pontjában megjelölt hatóságok vannak hivatva eljárni, III-ad fokban azonban a földmivelésügyi ministernek felülvizsgálati jogköre megszűnik és ennek helyébe a közigazgatási biróság előtti eljárás lép.

Az eljárásra hivatott hatóság érdekeltsége esetén követendő eljárást lásd a 157. §. megjegyzéseinek végén.

Engedélytől eltérő vagy engedély nélkül történt fúrásnál a jelen szakaszban megjelölt hatóságok illetékesek eljárni; a bányakapitányság hatáskörébe csakis a védőterületen való kútfúrás engedélyezése tartozik. (F. M. 23620/94.) (L. az Á. R. 44. §.-át).

Ugyancsak a jelen szakaszban megjelölt hatóságok illetékesek engedély nélkül létesített s idegen érdekeket károsan befolyásoló vízimunkálatok sorsa fölött intézkedni (F. M. 70117/901.) és természetes vízfolyásoknál a vízlefolyási akadályok elhárítására vonatkozó rendelkezéseket (F. M. 48890/93.), valamint a törvényes állapot helyreállítása céljából szükséges intézkedéseket megtenni. (F. M. 41197/95).

Oly panaszolt cselekmény, mely beigazolás esetén kihágást képez, habár alapjául magánszerződés szolgált is, a közigazgatási hatóság illetékessége alól ki nem vonható (F. M. 5809/93.), a vízrendőri hatóság azonban valamely vízimű végleges fentartása iránt határozni nem illetékes. (F. M. 25096/92.)

Kihágási ügyekben való biráskodásra nézve a főispán előtt külön tett eskü a törvényhatóság által adandó felhatalmazást nem pótolhatja, amennyiben az 1881. évi november hó 1-én 1567. kih. sz. a. kiadott belügymin. rendeletnek, a főispánhoz intézett 1892. évi január hó 30-án 6700. sz. a. kelt körrendelet magyarázata szerint a szolgabiró csak törvényhatósági felhatalmazással bíráskodhatik. (F. M. 53611/900.) A földmivelésügyi ministernek 19475/1902. sz. (l. a 390. lapon.) a jelen szakaszban megjelölt hatósági közegek felhatalmazásukat az iratokban mindenkor igazolni tartoznak.

Másodfokban a vármegyékben csak az alispánnak vagy törvényszerű helyettesének a főjegyzőnek van joga itéletet hozni. A főjegyzőn kivül az 1886. évi XXI. t.-cz. 69. §-a értelmében más hatósági tag ezen jogot még akkor sem gyakorolhatja, ha helyettesi minőségben működött is. Illetéktelen hatósági tagnak vagy a közigazgatási bizottságnak II-od fokban vízrendőri kihágási ügyben hozott itélete semmisnek tekintendő. (F. M. 41896/97. és 67558/98.) Másrészt viszont ily kihágási ügyekben az alispán II.-od fokú hatóság lévén, vízrendőri kihágási panaszokat I-ső fokban, az engedélyezés keretében el nem intézhet. (F. M. 39151/92).

A varosnak, mint partbirtokosnak érdekeltsége miatt a törvényszerű eljárásra illetékes polgármester ellen érdekeltségi kifogásokat emelni nem lehet. (F. M. 763/900).

Vízrendőri kihágási ügyekre nézve a felebbezés korlátozása tekintetében az 1890. évi 2608. sz. belügymin. utasítás érvénynyel nem bir, mert a jelen szakasz utolsó bekezdése értelmében tekintet nélkül a büntetés mérvére a felebbezésnek az első- és másodfokú hatóságok egybehangzó határozatai ellen is helye van. (F. M. 14902/93).

Valamely cég képviselőjének kihágás miatt történt megbüntetése esetén a büntető határozat ellen a cég felebbezéssel nem élhet (F. M. 51650/96.), valamint nincsen felebbezésnek helye a hatóságnak rendbüntető határozata ellen (F. I. és K. M. 52890/88.) és a panaszló fél részére a büntetés mérvére nézve. (F. M. 890/93).

Marasztaltak felebbezési jogaiknak mikénti gyakorlására kitanítandók vagy az itélet rendelkező részében kifejezetten figyelmeztetendők és az itéleti rendelkezések megértése s azokban való megnyugvásuk aláirásukkal, kézjegyükkel vagy az eljáró hatóság által igazolandó. (F. M. 74280/98. és 84132/99.) Kihirdetés útján közölt itélet ellen a felebbezés élőszóval azonnal bejelentendő és a bejelentés a jegyzőkönyvbe felveendő. (F. M. 11606/97.)

Posta útján benyujtott felebbezéseknél nem az érkezés, hanem a postára adás ideje az irányadó. A felebbezés benyujtásának napját, tehát a postai feladóvevény igazolja. (F. M. 6180/900).

A felebbezést illető eg lásd még az Á. R. 21. §-át a 192. lapon.

Vízrendőri kihágásokra vonatkozó beadványok, jegyzőkönyvek, itéletek és az utóbbiak ellen benyujtott felebbviteli beadványok bélyegmentesek. (L. az 1890. évi 2245. sz földmívelésügyi min. rendeletet a 300. lapon).

Újabb eljárás és határozathozatal érdemi felülbirálás mellőzésével csak semmiségi indokok alapján rendelhető el, egyébként pedig a felülbirálási fokozatban csak az alsóbb fokú itélet megváltoztatásának vagy helybenhagyásának, vagy ha a tényálladék hiányosan van megvilágítva, póttárgyalás elrendelésének van helye. (F. M. 38279/94).

Lásd még az ide vonatkozó 54,944/1902. sz. földmiv. min. rendeletet a 397. lapon. A vízrendőri eljárás egyszerűsítése s az eljárási költségek apasztása céljából 7694/1904. sz. a. kiadott földmiv. min. rendeletet lásd a 465. lapon.

178. §.

Vizek és vízimüvek felett az elsőfokú hatóság (177. §.) gyakorolja a közvetlen rendőri felügyeletet.

Ezen hatóság a szükséges őröket, esetleg a községi elöljáróságok igénybevételével alkalmazza. Ez őrök ugyanazon szabályok szerint állíttatnak szolgálatba, ugyanazon bizonyítási képességgel és ugyanazon zálogolási joggal birnak, mint a mezei rendőrcsőszök.

Jóllehet ezen szakasz szerint a vizek és vízimüvek felett a vízrendőri hatóság gyakorolja a közvetlen rendőri felügyeletet: a vízimű lényegét érintő átalakítások, továbbá meglevő, vagy újonnan létesíteni kívánt vízimüveknek mások érdekeivel egyező kiviteli módja vízrendőri úton el nem rendelhetők (F. M. 41146/98. és 11892/99.). hatósági engedély nélkül fennálló vízi munkálatok további fentartására pedig ezen hatóság engedélyt nem adhat. (F. M. 31881/99.)

A birtokos engedélyével, de idegen birtokon levő mesterséges befogadó felhasználásával foganatosított vízvezetés közigazgatási úton való beszünteté-

sének csakis káros hatás esetén lehet helye s ez esetben az eljárásra a 157. §-ban megjelölt hatóságok illetékesek. (F. M. 27823/95.)

L. még a vízj. törv. 119. §-át és az 1894: XII. t.-cz. 80—88. §-ait.

179. §.

Ha az érdekeltek a hatóság rendeletének a kitűzött időben eleget nem tesznek, a szükséges munkákat a hatóság költségükre foganatosítja.

A ki a vizimüvein elrendelt átalakítások foganatosítását elmulasztja, nem követ el vízrendőri kihágást, hanem az elrendelt átalakításoknak költségére leendő hatósági végrehajtatását teszi esedékessé (F. M. 90907/95 és 81813/99.), miért is valamely itéletnek, vagy határozati rendelkezésnek végre nem hajtása esetén pénzbüntetés megállapítása, vagy annak kilátásba helyezése mellőzendő, mert a vízj. törv. megadja a hatóságnak a jogot, hogy rendelkezéseinek a fél vonakodása vagy mulasztása esetén is, annak költségére érvényt szerezhessen. (F. M. 1854/90.)

Engedélyesek az engedély visszavonásával, illetve a kárt okozó vizimüvek eltávolításával s az üzem beszüntetésével szorítandók kötelezettségeik teljesítésére. (F. M. 47577/97.)

Ép úgy régi jogon igazolt vízhasználatokra vonatkozó engedélyeknél az engedélyokiratban foglalt rendelkezések elmulasztása a jogosítvány megszűnését maga után nem vonhatja, amennyiben a hatóságnak feladata a jogosítvány további káros gyakorlatának beszüntetéséről és ezen rendszabály hatálytalan volta esetére a káros hatást gyakorló vízimű megfelelő átalakításáról — esetleg eltávolításáról — közigazgatási végrehajtás útján gondoskodni. (F. M. 24985/98.)

A végrehajtás keretében a végrehajtás alapját képező jogerős határozat érdeme ellen jogorvoslatnak helye nincs. (F. M. 46652/93.)

180. §.

Az eljáró hatóságnak a veszély elhárítására okvetlenül szükséges intézkedései felfolyamodás esetén is végrehajthatók.

L. az Á. R. 25. §-át a 194. lapon.

Ezen szakasz azt mondja, hogy jóllehet végzések felebbezhetők, ha azonban a végrehajtás elhalasztásából veszély származhatnék, a hatóság a szükséges munkálatokat az érdekelt fél költségére a felebbezésre való tekintet nélkül foganatosíthatja. (F. M. 73570/90.)

Ha a kihágás ténye előtt közvetlenül létezett állapot pontosan meg nem állapítható, de a természetes vízlefolyás régibb viszonyai ismeretesek, ezeknek visszaállítása iránt intézkedhetik a hatóság rendőri úton. (F. M. 70835/97.)

Ha azonban a régi állapot annyira változott, hogy az engedély nélkül fennálló vízimű eltávolítása más érdekeket is érint, a vízimű eltávolítása vízrendőri úton el nem rendelhető és a hatósági intézkedés csak arra szorítkozhatik, hogy másoknak az önkényüleg megváltoztatott vízfolyásból eredhető károsodása megszüntettessék. (F. M. 31881/99. és 42607/901.)

Ha a víz folyásában történt változtatás s ezen változtatás miatt folyamatba tett eljárás között jelentékenyebb idő telt el, vagy általában, ha a vízfolyás helyreállítása az időközben módosult helyzet folytán mások érdekeire káros hatást gyakorolna, az eredeti állapot helyett a hatóság részéről, tekintet nélkül a régi állapotra, a helyzeti viszonyoknak legmegfelelőbb munkálatok rendelendők el. (F. M. 34964/94.)

Veszélyeztetett idegen érdekek megóvása céljából a régi állapot helyreállítására az kötelezendő, a ki ezen állapotot megváltoztatta. (F. M. 74185/97.)

Ha valaki a vízimű eltávolítására nézve ítéletileg megállapított kötelezettségét nem teljesíti s a hatóság az ítéletnek a fél költségén való végrehajtásáról nem gondoskodik, az a hatóság mulasztásából eredőleg új eljárási költségekkel nem terhelhető. (F. M. 56449/901.)

Helyreállítási kötelezettség teljesítésére kitűzött határidő elmulasztása esetén hatósági végrehajtásnak lévén helye, pénzbüntetésnek kilátásba helyezése az ítéletben helyet szintén nem foghat. (F. M. 57981/900.)

181. §.

Minden törvényhatóság alispánjánál vagy polgármesterénél vízi könyv vezetendő, mely a törvényhatóság területén már létező, vagy a jelen törvény értelmében engedélyezendő vízi műveket és vízhasználatokat, a szolgalmakat és a társulatokra vonatkozó adatokat tartalmazza.

Mindenkinek jogában áll a vízi könyvet és az okiratgyüjteményt megtekinteni és a szabályrendeletileg meghatározott díjak lefizetése mellett azokból hiteles másolatokat kivenni.

L. a volt földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministernek 1885. évi 66654 sz. alatti rendeletét a vízikönyvek berendezése és kezelése tárgyában a 241. lapon.

A vízikönyvbe való bevezetés tárgyát csakis a vízj. törv. alapján engedélyezett vagy törvényesített, illetve igazolt jogok és ezen jogok gyakorlására szolgáló vízimüvek képezhetik (F. M. 24513/98.); megszűnt vagy eltávolított vízimüvek és vízhasználatok vagy engedély nélkül fennálló vízhasználat a vízikönyvbe be nem vezethetők. (F. I. és K. M. 5537/87. és 67102/93.)

A gyűrűvel ellátott s a vízikönyvhöz használt lapoknak az 1890. évi 63578. sz. földmívelésügyi ministeri rendelettel (l. a 305. lapon) elrendelt kicserélése, csak ott foganatosítandó, a hol a kicserélés elrendelésére szolgált indok fenforog. A kicserélés következtében, mint átalában a vízikönyvek kezelése körül felmerülő költségek a törvényhatóságok által viselendők. (F. M. 272/91.)

182. §.

Mindazok, kik a vizikönyvekbe való bejelentést elmulasztják, amennyiben a jelen törvény magasabb bírságot nem állapít meg, a vízikönyvek vezetésével megbízott hatóság által 100 frt erejéig megbírságolhatók.

L. a 181. §-ban említett rendelet 9. §-át. Az 1899. évi XXXVI. t.-cz. értelmében a 100 frt 200 koronával helyettesítendő.

Vízikönyvbe való bejelentés elmulasztása miatt kirótt birság a vármegye házipénztára javára fordítandó. (F. M. 38212/900.) Lásd még az 1901 : XX. t.-cz.-nek a „Kihágási büntetéspénzek"-re vonatkozó 23. és 24. §-ait is.

Kompok és révek a vízikönyvbe bevezetendők, hidak nem.

183. §.

A vizi könyvek vezetése, az okiratgyüjtemények berendezése, valamint a másolatokért fizetendő díjak mennyisége külön rendelet által szabályoztatik.

L. a 181. §-nál említett rendelet 11. §-át a 245. lapon.

VII. FEJEZET.

Büntető határozatok.

184. §.

Kihágást követ el és háromszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő;

1. a ki a 15. §-ban megállapított távolságon belül forrásokat nyit, galleriákat vagy artézi kutakat csinál vagy a 16. §-ban megállapított védterületen belül engedély nélkül fúrásokat eszközöl;

2. a ki a vízfolyásból hatóságilag meg nem állapított művek segélyével vizet elvezet (38. §.);

3. a ki a jelen törvény 42. §-a alá eső munkálatokat hatósági engedély nélkül létesít;

4. a ki az előtéren, nemkülönben a fakadó és szivárgó vizek ellen való védelemre szükséges területeken a szabályrendeletileg megállapított művelési módoktól eltér (49. §.);

5. a ki az engedélyokiratban megállapított legmagasabb vagy legalacsonyabb vízszínt meg nem tartja (52. §.);

6. a ki a vízmosások meggátlására elrendelt munkálatokat a kitűzött záros határidő alatt nem eszközli (55. §.);

7. a ki a jelen törvény 143. §-ában foglalt tilalmat áthágja;

8. azon társulati közeg, mely a jelen törvény 147. és 148. §-aiban előírt értesítést elmulasztja.

Visszaesés esetében, ha az utolsó büntetés kiállásától két év még nem mult el, egy hónapig terjedhető elzárás állapítandó meg.

L. a törvény 190. §-át, mely szerint az 1879:XL. t.-cz. 143. §-a hatályon kívül helyeztetik és helyette a jelen szakasz 7. pontja, illetőleg a következő 185. §. 7. pontja alkalmazandó.

Vízáradás okozásának büntette az 1878:V. t.-cz. 429—433. §-ai alapján büntetendő.

Az 1. pontot illetőleg lásd az ártézi kutak fúrásának engedélyezése körül követendő eljárás tárgyában kiadott 58943/92. sz. földmivelésügyi ministeri rendeletet a 310. lapon.

A koronaértékben való kötelező számítás behozataláról szóló 1899. évi XXXVI. t.-cz. értelmében 300 frt helyett 600 korona értendő.

185. §.

Száz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő:

1. a ki a vizeket ártalmas anyagokkal megfertőzteti (24. §.), a mennyiben az az 1879:XL. t.-cz. 105. §-ába nem ütközik;

2. a ki a jelen törvény 25. §-ában szabadnak nyilvánított vízhasználatokat nem a kijelölt helyeken, vagy nem a fennálló szabályok értelmében gyakorol;

3. a ki a jelen törvény 40. §-ában megállapított kötelességét nem teljesíti

4. azon vízhasználatra jogosított, a ki a hatóságilag megjelölt távolságig a medret, partot és töltéseket jó karban nem tartja (53. §.);

5. a ki a jelen törvény 63. §-a értelmében a terhére eső átjárókat, hidakat vagy átereszeket fel nem építi, vagy azokat jó karban nem tartja;

6. azon part- és mederbirtokos, a ki a jelen törvény 66. §-ában megállapított szolgalmak gyakorlását meg nem engedi vagy akadályozza;

7. a ki a jelen törvény 142. vagy 144. §-aiban foglalt tilalmat áthágja és ellene vét;

8. azon társulati közeg, a mely a jelen törvény 145. §-ában előírt bejelentést elmulasztja.

A jelen szakasz 1. pontjában hivatolt 1879:XL. t.-cz. 105. §-a ekképen szól: „A ki az emberek használatára szolgáló kútba vagy forrásba ronda vagy undorító tárgyat dob: 3 napig terjedhető elzárással büntetendő. A ki pedig közhasználatban levő kutat, vízvezetéket, forrást szándékosan akként ront meg, hogy vize élvezhetetlenné válik, vagy használhatósága félbe szakad: 15 napig terjedhető elzárás és 100 forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő".

Az előző szakasznak a koronaértékre vonatkozó utolsó megjegyzése a jelen szakaszra is kiterjed.

186. §.

A pénzbüntetés megállapításával meghatározandó egyszersmind az elzárás tartama, mely a pénzbüntetés behajthatatlansága esetében ennek helyébe lép.

Két forintot felül nem haladó pénzbüntetés helyett tizenkét óránál hosszabban tartó elzárás nem állapítható meg.

Két forinttól tíz forintig egy napi, azon felül minden tíz forintig terjedő összeg helyett egy-egy napi elzárás állapítandó meg.

Büntetéseknek egyetemleges vagy családonkint való kirovása törvényes alapon helyt nem foghat, miután kihágási ügyekben a büntetés mindig egyénileg szabandó ki. (F. M. 47512/95. és 9140/98.)

Ha az ítéletben csupán pénzbüntetés állapíttatik meg, meghatározandó egyszersmind az elzárás tartama, mely a pénzbüntetés behajthatatlansága esetén ennek helyébe lép (F. M. 42074/92.); úgyszintén megjelölendő mindenkoron a kiszabott pénzbüntetés hovafordításának alapja is. (F. M. 44017/93.)

A büntetéspénzek hovafordítása iránt intézkedő 1878. évi V. t.-cz. 27. §-a, utóbb az 1887 : VIII. t.-cz. által módosíttatott, sőt későbben ezen t.-cz. rendelkezései is hatályon kívül helyeztettek az 1892. évi XXVII. t.-cz. (a fogház és elzárás büntetés végrehajtása és a pénzbüntetésekből befolyó összegek felhasználása tárgyában) által. Ezen törvényczikk 3. §-a értelmében mindennemű pénzbüntetés, akár a kir. bíróságok, akár pedig közigazgatási hatóságok állapították azt meg, ha csak az itélet alapjául szolgáló törvény, ministeri rendelet vagy az 1879. XL. t.-cz. 1. §-ának 3. és 4. pontja alapján megállapított szabályrendelet világosan más rendelkezést nem tartalmaz, az igazságügyminister kezelése alá tartozik és a felmerülő szükséghez és célszerűséghez képest letartóztató intézeti építkezésekre, javítóintézeti és rabsegélyezési célokra fordítandó.

Büntetéspénzek behajtásának csak az itélet jogerőre emelkedése után van helye. (F. M. 78607/98.) Különös — méltánylást érdemlő — esetekben a kihágási pénzbüntetések behajtását az ítélkező hatóság a marasztalt fél mezei terményeinek értékesítése idejéig elhalaszthatja. (F. M. 28753/99.)

Az elzárás által felmerült és behajthatatlan élelmezési költség valamely megfelelő alap terhére számolandó el. (F. M. 92431/900.)

Pénzbírság nem változtatható át elzárásra. A pénzbírság behajtása nem fizetés esetén, közigazgatási úton foganatosítandó. (F. M. 94693/900.)

A vízrendőri kihágásoknál — mint egyéb kihágásoknál is — elkobzott tárgyak megsemmisítése csak azon esetben rendelhető el, ha azok használata tiltva van, különben pedig értékesítendők (F. M. 26226/900.) és a befolyt összeg ugyanazon célra fordítandó, melyre az illető kihágások után kirótt pénzbüntetés. (1879 : V. t.-cz. 61. §-a.)

187. §.

A jelen törvény szerint büntetendő cselekményekre is a kihágásokról szóló büntető törvénykönyv átalános határozatai érvényesek.

A büntethetőségnek elévülés útjáni megszünése által az illetőnek kártérítési és a munkálatok helyreállítása iránti kötelezettsége módosulást nem szenved.

Ezen szakasz azon rendelkezést tartalmazza, hogy azon esetben, ha a kihágás el is évült, az elévülés a tettes vagyonjogi felelősségét a büntetendő cselekmény következményeire nézve meg nem szünteti (F. M. 53923/97. és

70835/97.) és így valamint hogy az elévülés valamely törvénytelen munkálat eltávolítási kötelezettsége alól nem mentesit, mert a kihágás káros következményeit a kihágásban vétkesek megszüntetni kötelesek (F. M. 60133/94.), ép úgy az eljárási költségekkel az elévülés miatt fölmentett panaszlott is megterhelhető. (F. M. 74818/99.)

Az elévült kihágás elkövetőjét terhelő helyreállítási kötelezettség megállapítása céljából a vízrendőri eljárás szabályszerűen lefolytatandó. (F. M. 763/900.)

Vízvezető csatornáknál, hol az előző állapot helyreállítása csak a vízvezetés következtében rendeltetik el, elegendő, ha utóbbinak megszüntetése végett a csatorna helyenkint töltetik el. (F. M. 71278/95.)

A végrehajtás esedékessége záros határidő kitűzésével állapítandó meg. (F. M. 8700/1900.)

A felek között létrejött egyezség a hatóságot a büntetőjogi intézkedések megtételének kötelezettsége alól nem menti fel. (F. M. 76417/95.)

188. §.

Ezen ügyekben a 177. §-ban említett hatóságok illetékesek.

L az Á. R. 110. §-át (223. l.), mely szerint a kihágásoknál az eljárás az 1880. évi 38547. sz. alatti belügyministeri rendelet alapján történik, azzal a különbséggel, hogy a büntetést első fokban a szolgabiró, masodfokban az alispán és harmadfokban a minister állapítja meg, még pedig ez utóbbi fokban a törvény 157. §-ában és az Á. R. 1. és 2. §-ában előirt megkülönböztetés szerint.

VIII. FEJEZET.

Átmeneti intézkedések.

189. §.

Jelen törvény életbeléptétől számítandó két év alatt az alispán vagy polgármester köteles a hivatalos lapban és az illető vidéken megjelenő jelentékenyebb lapokban háromszor megjelenő s a községekben is közzéteendő hirdetményben a fennálló vízi művek és a vízhasználati jogosítványok tulajdonosait felszólítani, hogy az általa kijelölt, de a hirdetmény keltétől számított 3 hónapnál — a jelen törvény életbeléptétől ellenben egy évnél — rövidebbre nem szabható határidő alatt, a jogosítványaikra vonatkozó engedélyt mutassák be, vagy igazolják, hogy vízitműveik a törvény életbeléptétől visszafelé számított 20 év óta háborítlanul fennállanak a nélkül, hogy mások jogosult érdekeit sértenék és mint ilyenek, az illetékes hatóságok által károsaknak találtattak volna, ellenkező esetben a jogosítványok továbbra fennállóknak nem tekintetnek.

Ezen eljárás a különböző folyóvizekre külön és különböző időben rendelhető el.

L. az Á. 87. §-át a 217. lapon.

Az átmeneti intézkedések a vízjogi törvény életbelépte előtt fennállott vízimüvek elbírálásánál adnak útmutatást. Az ezen vízimüvek rendezésére vonatkozó intézkedéseknek azonban nem az a célja, hogy bizonyos tényleges állapotok egyszerűen tudomásul vétessenek, hanem hogy a régi állapotok az újabb törvény szellemében rendeztessenek s egyes kötelezettségek meghatároztassanak. (F. M. 19096/97.) Az átmeneti intézkedések alapján folyamatba tett eljárás során tehát nemcsak a tényleges állapot jogossága, de a talált állapotnak az általa érintett érdekekre való hatása is elbírálás tárgyát kell, hogy képezze (F. M. 26836/95.)

Az átalános joggyakorlat szerint, tekintettel arra, hogy a vizjogi törvény 181. §-a értelmében is csak létező (nem pedig megszűnt vagy eltávolított) vízimüvek és vízhasználatok vezetendők a vízikönyvb., bejelentés tárgyát is csak ilyenek képezik, és igazolás alapjául is csak tényleg gyakorolt jogosítványok fogadhatók el. A használatra vonatkozó puszta jognak igazolása a vízj. törvény szellemével összeegyeztethető már azért sem lenne, minthogy ily

alvó jogok figyelembe vétele esetén a víznek a törvény által célzott mennél kiterjedtebb mérvű kihasználása akadályoztatnék meg (F. M. 40346/94.); oly víziművek pedig, melyek valamely vízhasználati jog gyakorlására szolgálnak, fennállásuk tekintetében a joggal teljesen egy megitélés alá kerülnek, s azok részére külön jogi lét nem igényelhető. (F. M. 53995/93.) Ha nem létező víziművekkel és vízhasználatokkal együtt tényleg létezők is jelentettek be, úgy a bejelentés — feltéve, hogy különben a szabályszerű kellékeknek megfelelnek — csakis utóbbiakra nézve veendők tárgyalás alá, amennyiben a vízjogi törvényben szabályozott jogosítványokról van szó. (F. I. és K. M. 5537/87. és 28191/88.)

Azon körülmény, hogy valamely vizimű a vízjogi törvény életbelépte előtt hatóságilag rendezve lett, azt az átmeneti intézkedések hatálya alól ki nem vonja s azzal szemben a hatóság éppen úgy jár el, mint más jogosítványok gyakorlatának szabályozásánál. (F. M. 11540/97.) Nem alkalmazható azonban a vízjogi törvény 189. §-a oly víziművekre, melyeknek hasznossága bár kétségbe nem vonatott, de a melyek engedély nélkül és 20 éven belül létesíttettek, miután azok tulajdonosainak a törvény 161. és következő §-ai értelmében szabályszerű engedélyezésért kell folyamodniok. (F. I. és K. M. 12784/87.)

A vízjogi törvény 189. §-a az igazolás feltételéül nem azt írja elő, hogy az igazolásra bejelentett vízimű 20 éven keresztül mindig a 20 év előtti állapotban tartassék fenn, hanem a víziművek 20 évi fennállását, s azt kívánja meg, hogy abban az állapotban, melyben fentartatott, a hatóság által mások jogosult érdekeire nézve károsnak nem találtatott. (F. M. 34,663/900.)

Helybeli lakosok által kiállított és kívánatra esküvel is megerősíteni igért nyilatkozat a vízhasználati jogosítvány 20 évi háborítatlan fennállásának igazolására tárgyalás alapjául elfogadandó. (F. M. 14,401/900.)

Vízhasználati jogosítványt és víziművet igazolás végett nemcsak a tulajdonos, de egyes érdekelt is bejelenthet. (F. M. 8460/91.) Azon körülmény azonban, hogy ha valamely haszonbérbeadó valamely vízhasználatot a vízjogi törvény 189. §-a értelmében be nem jelentette s azt utóbb a hatóság megszüntette, a haszonbérbeadó részéről a haszonbérbevevővel szemben jogi beszámítás alá eső olyan mulasztásnak és a tévedésbeejtés olyan alapjának — a m. kir. Curiának 1898. évi márczius hó 22-én kelt 17. számú döntvénye értelmében — nem tekinthető, a minek következtében a haszonbérbeadó kártérítési kötalezettsége haszonbérbevevővel szemben jogszerűen megállapítható volna.

Oly vizimüre vonatkozólag, mely a vízbérszedési jog tulajdonosa által több víziművel együttesen a vízjogi törvény 189. §-a értelmében igazolás végett bejelentetett, — ha a bejelentő nyilatkozata szerint a vízbérszedési jog ezen vizimű tulajdonosával szemben is gyakoroltatott — az összbejelentés elfogadandó és ehhez képest a vízhasználati jogosítvány a 190. §. szerint tárgyalandó. (F. M. 26,887/93.)

Maga a vízbérszedési jog azonban, miután a vízjogi törvényben gyökere nincsen, sem igazolás tárgyát nem képezheti, sem pedig az igazolás keretébe be nem vonható, hanem azon magánjogi alapon, a mely alapon ezen jog keletkezett, az illető jog fennállásának jogos vagy jogtalan volta csakis a rendes bíróság által dönthető el. (F. M. 66,824/900.)

Épp úgy nem képezheti igazolás tárgyát a vámszedési jog, még akkor sem, ha a víziművel kapcsolatban gyakoroltatik is. (F. M. 89.828/98.)

Az állami és törvényhatósági utakon, továbbá a vasutakon fennálló víziművekre, hidakra és átereszekre, vagy az azok épitése céljából létesített vízimunkálatokra vonatkozó engedélyekre a vízjogi törvény VIII. fejezetének határozmányai nem alkalmazandók. (L. a közmunka és közlekedési ministernek 1886. évi 28,124. sz. a. rendeletét a 278. lapon és az 1890 : I. t.-cz. 80. §-át.)

Mindazon esetekben, midőn valamely bányatulajdonos a bányatörvény

128—130. §-ai szerint a bányában fakasztott bányavizekre — azoknak más felszíni vizekkel való egyesülésükig — saját üzleti céljaira 5 éven belül igénybe vehető előjogával élt, úgy az általa gyakorolt vízhasználatokra a vízjogi törvény 189. §-ában megállapitott átmeneti intézkedések szintén nem alkalmazandók, hanem az ily vízhasználatok jogosultsága iránti kérdések a bányatörvény határozatai szerint bírálandók el (lásd vízj. törv. 23. §-ának megjegyzését). Ha azonban a bányavizeken egyéb vízhasználatok állanak fenn, vagy pedig a bányavállalkozó a bányatörvény 105., esetleg 131. §-a alapján a felszíni vizeken létesít vízhasználatot: ezekre nézve már az átmeneti intézkedések alkalmazandók és jogosultság szempontjából megvizsgálandók, a jog igazolása azonban a bányatörvény 105. és 131. §-aiban megállapított esetekben a bányatörvény anyagi szabályai szerint történik. (F. I. és K. M. 14,934/86.)

Régi víziművek ellen emelt panasz esetén első sorban a vízjogi törvény 189. §-a értelmében annak fennállási jogosultsága vizsgálandó meg; az átmeneti intézkedések alapján bejelentett jogosítványok azonban letárgyalásukig jogosan fennállóknak tekintendők. (F. M. 5673/96.)

A vízjogi törvény átmeneti intézkedéseinek elmulasztása egy harmadik személy részére különös jogot nem nyujt, hanem csak azon átalános jogelőnyt biztosítja, hogy új jogszerzésben a régi szerzett jogok által korlátozva nincsenek.

Az igazolásra felszólított víziműtulajdonosok felhívandók, hogy a mennyiben terveik és rajzaik vannak, azokat bejelentésükhöz csatolják; ilyen rajzok hiánya miatt azonban a bejelentés még vissza nem utasítandó, hanem a közreműködő hatósági szakértő (kulturmérnök) fogja esetről-esetre meghatározni, vajjon a vízimű tulajdonosa tervek benyujtására kötelezendő-e vagy sem. (F. I. és K. M. 52,255/86.)

Az igazolás végett bejelentett vízhasználatok gyakorlásának megállapítása céljából a hatósági szakértő véleménye alapján műszaki tervek követelhetők; mindazonáltal a műszaki tervek beadására irányuló kötelezettség rendszerint nem akadályozhatja meg azt, hogy a vízhasználatok fennállásukra nézve a rendes igazolási eljárás alá vétessenek. (F. I. és K. M. 64,566/88.)

Víziműveinek bejelentésére senki sem kötelezhető. (F. M. 55,691/93.)

A törvény jelen szakasza a vízrendező társulatokra nem alkalmazható. Lásd a volt közm. és közl. ministernek e tárgyban 45,054/87. sz. a. kiadott körrendeletét a 281. lapon.

190. §.

Az alispán vagy polgármester a jogosítványt, illetőleg a 20 évi gyakorlatot igazoló bejelentést az illető községgel közli, hogy arra nézve az érdekeltek 30 nap alatt észrevételeiket tegyék meg.

Ennek alapján az alispán vagy polgármester a jogosítvány iránt határozatot hoz, mely a féllel és az illető községgel közlendő.

Ha felszólalás történt, vagy ha az alispán a jogosítványt igazoltnak nem találta, a félnek jogában áll 15 nap alatt az illetékes ministerhez felfolyamodni.

A jogérvényes határozattal igazolt jogosítványok a vízikönyvbe bevezetendők.

A mennyiben e célból helyszíni eljárás szükséges, annak költségeit a jogosított viseli.

L. az Á. R. 88. és 89. §-ait a 217. lapon.

Az, hogy az illető vizimű a törvény életbeléptétől, vagyis 1886. év január hó 1-étől visszafelé számított 20 év óta háborítlan fennálljon és gyakoroltassék a nélkül, hogy mások jogosult érdekeit sértené és mint ilyen az illetékes hatóságok által károsnak találtatott volna, az igazolásnak mellőzhetlen feltétele. (F. M. 98,827/901.)

A vízjogi törvénynek az az intentiója, hogy az igazolási eljárás mielőbb befejeztessék és az igazolt vízimüvek a vízikönyvbe bejegyeztessenek. Ennek elérhetésére a vizj. törv. 189. §-a alapján kiadott hirdetményre a vizimüvekre és vízhasználatokra vonatkozólag beérkezett összes bejelentések az illetékes kerületi kulturmérnöki hivatalok közbenjöttével megbírálás alá veendők; a vízikönyvbe való bevezetés tárgyát nem képező bejelentések visszautasítandók, a vízjogi törv. rendelkezései alá tartozók pedig, a törvény 190. §-ának rendelkezéséhez képest, 30 napi közszemlére való kitételük végett az illető községeknek megküldendők. A közszemléről visszaérkezett bejelentések, a mennyiben ellenük felszólamlás nem adatott be, fennállásukra nézve igazoltatnak és erről az igazolt vízimütulajdonosok oly hozzáadással értesitendők, hogy vízimüveik gyakorlásának közelebbi feltételei a netán felmerülő panasz, átépítés, javítás stb. esetén, vagy egyes völgyek rendezése alkalmából, a hivatalból beszerezni rendelt müszaki tervek beérkezte után, később fognak megállapíttatni, a midőn a 66,655/1885. számú földmív., ipar- és keresk. ministeri rendelet értelmében a vízduzzasztó jelek is elhelyezendők lesznek. Az ideiglenes igazoló határozat ezen körülmény bejegyzése mellett a vízikönyvbe bevezetendő.

Az igazolás keretében tett oly kijelentés, mely szerint az érintett érdekek szempontjából tett észrevételek a joggyakorlat szabályozása alkalmával lesznek mérlegelendők, jogsérelmet nem képez s felebbezésre indokul nem szolgál. (F. M. 50,562/97.)

A mennyiben pedig a közszemlére való kitétel ideje alatt az illető vízimüvek ellen felszólamlások adattak be, az iratok ismét az illetékes kerületi kulturmérnöki hivatalnak adandók ki, hogy a további intézkedések ennek müszaki véleménye alapján megtétethessenek. Igazolásra bejelentett vízhasználati jogosítványok elbírálásánál tisztába lévén hozandó, vajjon a gyakorlat a törvényes követelményeknek megfelel és így továbbra is fenntartható-e? a müszaki adatokat az igazolást kérő fél a hatósághoz benyujtani köteles. (F. M. 58,976/95.) A terveket jogosított vagy maga szerzi be, vagy pedig kéri a hatóságot, hogy azokat költségére szereztesse be. Az érdekeltek kérelmére a kulturmérnöki hivatal által készített s tárgyalás alapjául előterjesztett tervezet a vízhasználatra jogosítottak által előterjesztett müveletként tekintendő s ha a jogosított a tárgyalást megelőzőleg annak módosítását nem eszközölteti, az eljárás megsemmisítése nélkül, a tervezett munkálat csakis a tárgyalás alapjául szolgált eme tervezet és müszakilag indokolt megoldási módozat szerint engedélyezhető. (F. M. 21,025/95.)

Ha a jogosított a hatóság felhívására a terveket be nem nyujtja, sem pedig azoknak elkészíttetéseért nem folyamodhatik, azokat — feltéve, hogy jogosítványát továbbra is fentartani kívánja — költségére a hatóság hivatalból szerzi be.

Midőn több vízhasználat együttes rendezése végett szükséges tervek költségei az érdekeltekre előzetesen kivettetnek, az előzetes kivetés nagysága nem támadható meg azon az alapon, hogy a többi érdekelt vízhasználat nagyobb terjedelmű, a kivetés azonban a végleges rendezés keretében helyesbítendő. (F. M. 13,756/97.)

Tervek elkészítésére vonatkozó halasztási kérelem fölött az engedélyezési eljárás formái szerint, a vízj. törv. 157. §-ában felsorolt hatóságok határoznak. (F. M. 5322/900.)

Ha a jogosított saját jogának meghatározására téves adatokat nyujt be, a

hatósági meghatározásnál alapul az esetben is a helyes adatok veendők, ha a téves adatok jogosított hátrányára szolgálnak.

Azon körülmény, hogy a bejelentés kellő felszerelés végett visszaadatott, a bejelentés joghatályán mit sem változtat (F. M. 101,584/99.), viszont azonban azon körülmény, hogy vízhasználatok bizonyos vízfolyásokon még igazolva s terjedelmük az átmeneti intézkedések során megállapítva nincsenek, nyilt vízhasználatok engedélyezését nem akadályozhatja, szükséges azonban, hogy a hatóság ily esetben a jogos érdekek védelmének legmesszebb menő biztosítékait állítsa szembe az új vízhasználattal. (F. M. 25,533/96.)

A 20 évi háborítlan birtoklást igazoló községi bizonyítvány egymagában az igazolásra nem elegendő jogcím, hanem azt a bejelentéssel együtt 30 napi közszemlére is ki kell tenni; ennek elmulasztása semmiségi ok. (F. M. 64,018/96.) Viszont mellőzhetetlen feltétele az igazolásnak az is, hogy az illető vízimű a vízjogi törvény életbeléptétől (1886 jan. 1.) visszafelé számított 20 év óta háborítlanul fennálljon és gyakoroltassék a nélkül, hogy mások jogosult érdekeit sértené és mint ilyen, az illetékes hatóság által károsnak találtatott volna (F. M. 98,827/900.)

Régi vízhasználat mindig oly terjedelemben igazolandó, a mily terjedelemben az a vízj. törv. életbelépte előtt engedélyeztetett és a mily terjedelemben az mások érdekeinek sérelme nélkül gyakoroltatott. (F. M. 5019/96.)

A 20 évi háb rítlan gyakorlat alapján bejelentett jogosítvány tartama és terjedelme azon jogviszony szerint igazolandó, a mely viszonylatban az a törvényes elbirtoklási időn belül gyakoroltatott. (F. M. 12,842/96.)

Vízművek egyes része nem igazolható, hanem az igazolás, a bejelentés alapján az egész vízműre terjesztendő ki. (F. M. 71,494/90.) Úgyszintén, ha vízhasználati bejelentések tárgyalásánál oly kérdések merülnek fel, melyek más vízhasználatokkal közösek, azok együttes tárgyalás keretében tisztázandók. (F. M. 2765/94.) Ha oly munkálatokról van szó, melyek több más hasonló vízművel hatásilag összefüggnek: azoknak sorsa iránt csakis az összes összefüggő művek megvizsgálása és rendezése mellett tehető indokolt intézkedés. (F. M. 74,492/94.) A vízjogi törv. átmeneti intézkedései alapján folyamatba tett igazolási eljárásnak a malomjog megállapítása nem képezi tárgyát. (F. M. 64,391/92.)

Csoportosított bejelentéseknél a külön természetű vízhasználatok külön határozatokkal rendezendők (F. M. 58,269/95.), ha pedig a bejelentett jog által többen érdekelvék, a bejelentések azok visszavonása esetén is tárgyalandók. (F. M. 8460/91.)

Oly munkálatok, melyek az 1871. évi XXXIX. t.-cz. 12. §-a értelmében a vármegye közönsége által jóváhagyattak, újabb engedélyezést nem igényelnek. (F. M. 54,315/92.)

Engedélyezést igénylő vízimunkálatokra nézve a vízj. törv. életbelépte előtt megindított, de 1886. évi január hó 1-éig be nem fejezett hatósági eljárás a vízj. törvény- és rendeletekben előírt szabályok szerint folytatandó. (B. M. 45,399/92.)

Nem tagadható meg valamely vízhasználati jogosítvány igazolása, ha a törvény által előírt igazolási feltételek teljesíttettek (F. M. 23,009/95.) azon címen, hogy a joggyakorlat ellen észrevételek emeltettek (F. M. 73,025/92), vagy hogy az igazolásra bejelentett jogosítvány által mások jogai befolyásoltatnak (F. M. 50,565/96.), illetve hogy a vízhasználat más jogán gyakoroltatott (F. M. 24,674/94.), mert a törvényes alapon álló jogok védelme a joggyakorlat rendezése alkalmával biztosítandó (F. M. 50,565/96.)

Igazolás, mások akaratától függő feltételhez nem köthető. (F. M. 68,858/92.)

Az igazolási kérelem indokolatlan mellőzése, az engedélyesek egy részének ismeretlen volta s az engedély kiadásának a fentartásra vonatkozó barátságos egyezség létrejöttétől való függővé tétele semmiségi esetet képez. (F. M.

51,605/91.) Viszont azonban a vízhasználati jogosultságot kimondó s meg nem felebbezett oly határozat, mely a vízjogi törv. 189. §-a által megkívánt alapfeltételek hiányával hozatott meg, szintén törvénytelen és így magában véve is semmis. (F. M. 23,703/94.)

Az átmeneti intézkedések alapján tett bejelentést megelőzőleg 3 évig nem szünetelt vízhasználati jogosítvány megszűntnek nem tekinthető, ha a bejelentés és az igazolási határozat meghozatala között 3 évnél több idő telt is el, mert a vízjogi törv. 36. §-a kifejezetten csakis a vízhasználati engedélyek megszűnése tekintetében intézkedik és mert a bejelentőnek mód és alkalom nyujtandó, hogy jogfentartási szándékát megvalósíthassa. (F. M. 7899/95. és 47,286/98.)

Oly jogosítványok azonban, a melyek a törvény életbeléptekor nem gyakoroltattak s illetőleg a törvény életbeléptétől számított 3 év alatt gyakorlatba nem vétettek, nem igazolhatók. (F. M. 64,325/91. és 98,827/900.)

Az igazolással a hatóság csak azt mondja ki, hogy a bejelentett vízimű további fennállása s az annak segélyével vezetett víz további használata — tekintettel a 20 évi gyakorlatra — közigazgatási szempontból kifogás alá nem esik (F. M. 29,357/99.), az igazolás és az igazolásnak a vízikönyvbe való beiktatása által azonban tulajdonjog nem szerezhető (F. M. 30,677/96.), az igazolás által semminémű magánjogi igény nem érintetik és általa a vízhasználat gyakorolhatásához való kizárólagos joga senkinek meg nem állapíttatik. (F. M. 23009/95.) Az igazolásnak a bejelentők nevére történt kimondása tehát a vitatott jog tényleges birtokosai ellenében fennálló jogaik megsemmisitésére indokul nem szolgálhat s fel nem használható. (F. M. 1409/94.)

Tulajdonjogoknak igazolása az átmeneti intézkedések keretébe nem tartozván (F. M. 40346/94.), másrészt magánjogok a vízikönyvbe való bevezetés tárgyát nem képezvén, az ily jogok címén emelt kifogások a vízimű igazolására vonatkozó határozat kiadását sem gátolhatják; de ha a jogosított jogát mások magánjogainak megsértésével korlátlanul gyakorolná, ezen gyakorlata jogalapot nem talál és vitás magánjogi kérdéseknek eldöntése előtt, a vízhasználati jogosítvány, tulajdonosa által csakis saját veszélyére és felelősségére gyakorolható. (F. M. 22913/94 és 65103/96.) Igy például engedélyezett vízhasználati jog, a malomregale címén emelhető magánjogi igényekkel szemben jogvédelmül nem szolgálhat. (F. M. 48244/93.) A vízjog használatáért létrejött haszonbérleti jogügyletből származott haszonbérlet követelés iránt indított keresetnél azonban az igénylő, a m. kir. Curiának 1893. évi 6678. számú döntvénye szerint, beigazolni tartozik, hogy vízjoga van s ezen joga az illetékes hatóságnál a vízj. törv. 189. §-a értelmében be lett jelentve.

Vízvezető csatorna igazolásánál a csatorna vizének kizárólagos használatára jog nem szereztetik s a jog terjedelmét a tényleges használat határozza meg. (F. M. 24674/94.)

Oly esetben, midőn az igazolási eljárás függőben tartatott s időközben az igazolási bejelentés tárgya ellen panasz emeltetik, az igazolási eljárás folytatásával egyidejüleg a joggyakorlat szabályozása is elrendelendő. (F. M. 25347/900.) Ha az igazolási eljárás folyamán valamely vízimű ellen kifogás nem tétetett, panasz esetén mindenesetre hatósági vizsgálat tárgyává teendő, vajjon a régi jogon igazolt vízhasználat gyakorlása az érvényben álló törvényes intézkedéseknek megfelel-e. (F. M. 50188/99.)

Oly törvényszabta módon igazolt vízimüvel szemben, melynek joggyakorlata még szabályozást nem nyert, a mű lényegét érintő intézkedések a vízrendőri eljárás keretében meg nem tehetők. (F. M. 22323/97.) Azon körülmény azonban, hogy a vízhasználat igazoltatott-e vagy sem? a tényleges állapot önkényes megváltoztatására jogalapul nem szolgálhat s ha különben a kihágás tényálladéka megállapítható, az igazolási kérdés az ítélethozatalt nem akadályozhatja. (F. M. 63376/91.)

Midőn a kihágási eljárás oly kötelezettségek elmulasztása miatt tétetik folyamatba, vagy a kihágás megállapítása oly kötelezettség tisztázásától függ,

mely a vízj. törv. átmeneti intézkedései alapján még rendezve nincsen, ezen rendezés befejezéséig a kihágási eljárás függőben tartandó. (F. M. 67277/95.)

Igazolás végett bejelentett árkok tisztítása mindaddig, míg azoknak szelvénye hatóságilag megállapítva s a tisztításnak ezen hatósági megállapítástól eltérő keresztülvitele bizonyítva nincsen, kihágásnak nem minősíthető, kötelessége azonban a hatóságnak, hogy ezen vízimunkálatok sorsa az érintett idegen érdekekre való tekintettel, haladék nélkül rendeztessék. (F. M. 6052/94.)

Ha az átmeneti intézkedések hatálya alá eső vízimunkálatokra vonatkozó igazoló határozat megsemmisíttetik s a munkálatnak törvényesítése iránt új eljárás rendeltetik el, a tényleges állapot nem létezőnek vagy törvénytelennek azért nem tekinthető. (F. M. 49373/95.)

Közigazgatási bizottság csakis a vízimüvekre vonatkozó jogosítvány gyakorlatának megállapítása kérdésében határozhat másodfokon; ellenben vízhasználati jogosultság igazolása tárgyában határozni nem illetékes. (F. M. 64693/91.)

191. §.

Kik jogositványukat igazolni nem tudják, vagy igazolás végett a kitüzött határidőben nem jelentkeznek: új hirdetményben felhivandók, hogy ezen hirdetmény keltétől számított 6 hónap alatt engedélyért folyamodjanak, különben jogosítványuk elenyészettnek tekintetik, s vizi müveik fölött a hatóság intézkedik.

A 190. és jelen §. alkalmából felmerülő eljárás, valamint az erre szükséges beadványok és egyéb iratok bélyeg- és illetékmentesek.

L. az Á. R. 90. §-át a 218. lapon.

A jelen szakasz első pontjában foglaltakból kétséget kizáróan kitűnik, hogy azon vízimüvek és vízhasználatok, amelyekre nézve az első hirdetményben kitűzött határidő alatt a jogosítvány fennállása nem volt igazolható, vagy amelyek be nem jelentettek, fennállóknak nem tekinthetők, miből önként következik, hogy ily vízimüvek és vízhasználatok igazolási eljárás alá nem vehetők. Az ekkép fenn nem állóknak minősített vízimüvekre nézve azonban a hatóság rendelkezési joga — feltéve, hogy azok másoknak kárt nem okoznak — az első hirdetmény lejártával még nem áll be; mert az érdekelt vízimü- és vízhasználati jog tulajdonosainak a törvény 191. §-a értelmében kitűzött 6 hónap alatt jogukban áll hatósági engedélyért folyamodni. Abban az esetben, ha a vízimüvek és vízhasználatok tulajdonosai az előbb érintett második hirdetményben kitűzött határidőn belül folyamodnak az engedélyért, folyamodványuk s az eljárás a törvény 191. §-a értelmében a bélyegmentesség kedvezményében részesül s ezenkívül a törvény 192. §-ának rendelkezéséhez képest az ily jogok fennállására, terjedelmére és időtartamára vonatkozólag a vizj. törv. rendelkezései ki nem terjednek s azoknak csakis gyakorlatára terjedhet ki az engedélyezési eljárás; abban az esetben azonban, ha az érdekelt vizimüvek és vízhasználatok tulajdonosai az első hirdetményben kitűzött határidő alatt igazolás, illetőleg a második hirdetmény tartama alatt engedélyezés végett a hatósághoz nem folyamodnak, jogosítványuk elenyészettnek tekintendő.

A jogosítvány elenyésztével a hatóság rendelkezési joga az ily jogosítványokra nézve feltétlenül érvényre jut s ez alapon a hatóság az ily vízimüveket és vízhasználatokat meg is szüntetheti. Amennyiben azonban egyes vízimüvek, illetőleg vízhasználatok senkire nézve sem károsak, újonnan keletkező vízhasználatoknak útjában nem állanak, eltávolításuk pedig közgazdasági szempontból hátrányos lenne, az ily elenyészett jogosítványokra nézve az

az álláspont foglalandó el, hogy addig legalább, míg a kellő időben igazolásra, illetőleg engedélyezésre bejelentett többi jogosítványok a hatóság által rendeztetnek, mindennemű zaklatástól menten megtűrendők s eltávolításuk csakis műszakilag igazolt káros voltuk esetén rendelhető el; önként értetvén, hogy az ily jogosítványok tulajdonosainak bármikor szabadságukban áll elenyészett jogosítványuk engedélyezéseért a vízj. törv. 161. és következő §-ai értelmében a hatósághoz folyamodni s ekkép jogosítványuk fennállását biztosítani. (F. I. és K. M. 16413/88.)

A vízj. törvény átmeneti intézkedései értelmében nem igazolt vízimüveknek és vízhasználati jogosítványnak régibb idő óta való gyakorlása miatt büntető eljárásnak helye nincsen, mert általa a törvényes tilalmat még meg nem szegték (F. M. 2930/94.); mint tényleges állapot, az önkenyes cselekményekkel szemben törvényes védelemben is részesülnek (F. M. 53961/92, 14806/97, és 74700/900.), azon esetben azonban, ha az illető műnek törvényesítése iránt az e célból kitűzendő záros határidő alatt az érdekeltek lépéseket nem tesznek, az eredeti állapot helyreállítása, vagyis a vízimünek eltávolítása mondandó ki (F. M. 82226/98.), mert egyes vízimüvek fentartásából és vízhasználatok gyakorlásából ismét más érdekekre hátrány és kár nem háramolhatik. (F. M. 43955/97.) Ugyancsak régi vízimüvek tulajdonosai azok engedélyezését utólag is kérhetik, a hatóság azonban gondoskodni köteles, hogy e jognak igénybe nem vétele esetére, az eredeti állapot helyreállítása biztosíttassék. (F. M. 38035/97.)

Vízhasználatok törvényesítésére a mód és alkalom birtokon belül megadandó (F. M. 6417/94 és 65245/901.). mert a törvényes alap megszerezhetésétől senki el nem ütbető (F. M. 47955/94.), a mü engedélyeztetésére azonban a régi jogon fennálló, de törvényesítésnél nélkül maradt vízimü tulajdonosát kötelezni nem lehet. (F. M. 36974/901.)

Ha egy már létező vízimunkálat fentartása nem engedélyezhető, a hatóság nem az eltávolítás, hanem csakis a mások érdekeinek megóvása iránt köteles rendelkezni. (F. M. 52069/94. és 79344/95.)

A vízj. törv. életbe lépte előtt létesített vízimunkálatokat, amennyiben fennállásuk kifogás tárgyává tétetik, azon érdekeltség, mely a fennállást előnyére valónak tartja, a rendes engedélyezési úton birtokon belül törvényesítheti s annak fennállását továbbra is biztosíthatja, ha az meglevő alakjában idegen érdeket nem sért vagy oly módon alakíttatik át, hogy annak következtében a sérelem megszűnik.

Minden körülmények között az illető vízimü fennállásával kapcsolatos érdekek tartoznak azonban azon adatokat beszerezni és bemutatni, amely adatok szükségesek annak megítélésére, hogy az illető munkálatok jogos kifogás tárgyát képezhetik-e vagy sem. (F. M. 76792/901.)

Oly vízhasználati jogosítványoknál, melyek az átmeneti intézkedések értelmében bejelentve nem lettek, azon körülmény, hogy ezen jogok mily idő óta gyakoroltatnak, fontossággal nem bir, minthogy ily jogok, tekintet nélkül a régi gyakorlat időtartamára, egyaránt megszűnteknek tekintendők. (F. M. 61040/94.)

A vízhasználati jogának bejelentését elmulasztó fél nem tarthat arra igényt, hogy őt az alispán a törvényesen előírt hirdetményen kívül külön is figyelmeztesse (F. M. 79439/99.), másrészt elkésetten beadott bejelentés igazolási alapul szintén el nem fogadható. (F. M. 3894/98.)

192. §.

Az előbbi szakaszok szerint igazolt és érvényben maradó jogok fennállására, terjedelmére és időtartamára vonatkozólag ezen törvény rendelkezései ki nem terjednek; azoknak gyakorlatára nézve azonban a jelen törvény határozatai irányadók.

A vízjogi törvény által érintett, de nem szabályozott jogok: 1. a malomjog, 2. a halászati jog, 3. révjog.

A malmokra vonatkozólag csupán a gőzmalmokról szóló 1880. évi XXXIV. t.-cz. és a hajómalmok tárgyában 1888. évi 33,477 sz. alatt kiadott közm. és közl. min. rendelet (l. a II. kötet 250. lapján) állanak fenn.

A malomjog a földesúri regalek, kisebb királyi haszonvételek sorába tartozik és máig is fennáll. Ha tehát valaki nem gőz-, de más (vízi) erővel dolgozó malmot akar építeni, a malomjog tulajdonosával egyezségre kell jutnia s ha valaki a malomépítésre, malomüzletre telepengedélyt, illetőleg iparigazolványt kapott is az illetékes iparhatóság által, ezen engedély a malom regale jogot nem sértheti.

A malomjogra nézve 1870-ben készült ugyan egy törvényjavaslat az igazságügyi ministeriumban, mely azt megszüntetni tervezte, ez azonban tárgyalás alá nem került.

A vízjogi törvény vízbérszedési jogot nem ismer s így ily jogok közigazgatási úton meg nem állapíthatók, amennyiben pedig magánosok az engedélyezési eljárás során ily címen követelésekkel nem a vízjogi törvény, hanem más a közigazgatási hatóság elbírálása alá nem tartozó magánjogi alapon állnának elő, követeléseikkel — a vitatott jog érintetlenül hagyása mellett — egyszerűen bírói útra utasítandók. Ezen eljárás követendő akkor is, ha ezen követelések teljesítésének megtagadása miatt emeltetik panasz, minthogy ily kérdések elbírálására a közigazgatási hatóság nem illetékes.

Megjegyzendő egyébként, hogy a legtöbb esetben vízbérek (malomtaksa, malombér) a malmok tulajdonosaitól nem a víz használata, hanem az őrlésjog gyakorlata címén a malomregale alapján követeltetnek. (F. M. 95759/99.)

A halászati jog úgy terjedelmére, mint gyakorlatára nézve, a vízj. törv. keretén kívül esik, azt az 1888. évi XIX. t.-cz. szabályozza. (L. a vízj. törv. 22. §-ának megjegyzéseit.)

A révjog törvényeink értelmében privilégiumot képezett mindenkoron és mint ilyen bírálandó el. A törvény 21. §-a e jogot bizonyos mértékig megszorítja, illetőleg korlátozza a közgazdaság érdekében. A vízjogi törvény életbelépte előtt fennállott kompok, mint vízhasználatok, szintén a 189—192 §-ok határozatai alá esnek. (Lásd az 1891. évi 21184. számú földmívelésügyi min. rendeletet a 307. lapon.) Ha kompok és révek igazolása közben a vámszedési jogosultság címén tétetnek kifogások, azok elbírálására az igazoló hatóságok nem illetékesek, mert a vámszedési jog igazolása az 1890. évi I. t.-cz. alapján történik.

A vámszedési jog a földesúri jogok közé tartozik, azt tehát egyesek saját jogon nem gyakorolhatják. (F. M. 31775/85.)

A többi ipari és mezőgazdasági vízhasználati jogok a jelen szakasz intézkedése alá tartoznak és teljes mértékben áll rajtuk a törvény ama határozata, hogy gyakorlásukra nézve nem a régi, hanem a jelen törvény intézkedései érvényesek.

A törvénynek a közvizek használatát szabályozó összes intézkedései tehát, vagyis a 19, 21, 24—27, 29—32 és 34—38. §-ok nemcsak a későbbi engedélyekre, hanem a törvény életbelépte előttiekre is teljes mértékben érvényesek,

Ugyancsak érvényesek a régi víziművekre is a törvény 40—44. és 47—54. §-ai, valamint az e szakaszokra vonatkozólag kiadott rendeletek.

A joggyakorlat szabályozása következtében kiadandó engedélyokirat bélyegmentes. A földmívelésügyi ministernek e tárgyban 32964/1899. sz. a. kiadott rendeletét lásd a 366. lapon.

Aki vízimüvét kellő időben igazolás végett az illetékes hatóságnál bejelentette, az a vízimű fennállására, terjedelmére és időtartamára nézve a vízj. törv. 192. §-ában biztosított jogot megszerezte és attól többé el nem üthető.

Nem áll tehát a hatóságnak jogában, hogy a bejelentőt bejelentésének műszaki adatokkal leendő felszerelésére a jogosítvány elvesztésének terhe alatt utasítsa, mert a gyakorlat szabályozásának megállapítására szükséges felvételeket az illető fél költségére hivatalból is eszközöltetheti. (F. I. és K. M. 44178/88.)

Jóllehet azonban a vízjogi törv. 192. §-a értelmében a régi jogok fennállására, terjedelmére és időtartamára a törvény rendelkezései ki nem terjednek, de ugyanazon szakasz alapján ezen jogok gyakorlatánál a vízj. törvény határozmányai alkalmazandók. Ezen gyakorlat nagyobb mértékben nem biztosítható, mint a mily terjedelemben a bejelentett jog tényleg gyakoroltatott. (F. M. 53294/900.) Nem kötelezheti továbbá a vízhasználati jogosítvány gyakorlását szabályozó határozat a jogosítottat oly munkálatok teljesítésére, melyeknek létesítését sem köz-, sem magánérdek nem indokolja (F. M. 40356/94.) és a melyek nem valamely káros hatás megszüntetése, hanem csak a vízhasználati jogosítvány gyakorlása érdekében szükségesek, mert ezen rendelkezések már a magánfél jogkörébe vágnak. (F. M. 59109/95.)

A jog terjedelmét korlátozó hatósági intézkedés csak azon egy esetben jogosult, ha az mások tényleges károsodásának meggátlása érdekében válik szükségessé s ha azt károsított követeli. (F. M. 36652/95.)

Ha ez az eset fenn nem forog, mások érdekében álló, vagy mások kötelezettségét képező munkálatok létesítésére jogosított még a visszkereseti jog biztosítása mellett sem kötelezhető. (F. M. 18169/95.) A jogosítottaknak esetleg fölösleges kiadásokkal való terhelése annál kevésbbé indokolt, minthogy az érdekeltek felszólalása esetén a káros hatást ellensúlyozó munkálatok megtételére jogosítottak törvényes alapon különben is kötelezhetők. (F. M. 36652/95.)

A vízj. törv. 189. §-ában előirt feltételek fenforgása s ennek alapján az illető vízimüvek igazolása viszont, a tulajdonosnak azon kötelezettségét, hogy káros hatás esetén vízimüvét átalakitani köteles, meg nem szüntetheti. (F. M. 71127/93.)

A vízjogi törv. életbelépte előtt gyakorolt vízhasználat tulajdonosát a fentartási kötelezettség is csak azon esetre és oly terjedelemben terheli, ha és amily terjedelemben ezen kötelezettség az illetőt a törvény életbelépte előtt is terhelte. (F. M. 28366/94.)

A vízhasználati jogosítványok gyakorlási feltételeinek megállapítása az engedélyezési eljáras formái szerint történik. (F. M. 66220/91.) A gyakorlat szabályozása érdemében a vízj. törv. 192. §-a alapján hozandó alispáni (polgármesteri) határozat ellen a vízj. törv. 157. §-ában megállapított fokozatos felebbezésnek van helye (F. I. és K. M. 59174/88.) és ahol nem a megállapított vízhasználat kiterjesztéséről, hanem az igazolt vízhasználati jog gyakorlatának végleges rendezéséről van szó, nem a közigazgatási bíróság, hanem a földmívelésügyi minister dönt. (F. M. 94736/99.)

Az igazolt jogok gyakorlatának rendezése érdekében az eljárás megindításához magánpanasz nem szükséges (F. M. 55963/95.), mert a régi jogon fennálló vízhasználati jogosítvány gyakorlását hivatalból köteles a hatóság akként rendezni, hogy az a törvény rendelkezéseinek megfeleljen. (F. M. 6175/96.) A jogosítvány terjedelmének és gyakorlási módjának szabatos meghatározása úgy a jogosítvány érdekében, mint az ellenőrzés lehetővé tétele végett, feltétlenül szükséges. (F. M. 61713/95.) És mivel az igazolás csak a jog törvényszerű biztosítéka, a joggyakorlat feltételeinek megállapítását, illetőleg a joggyakorlás módozatainak rendezését a hatóságnak a közérdek szempontjából elmulasztania nem szabad. (F. M. 36129/96 és 48528/99.)

Az érdekeltek jogainak gyakorlatához szükséges kikötések a vízjogok rendezésénél a határozatba akkor is felveendők, ha a jogot gyakorló fél azt kifejezetten nem kívánja. A hatóságilag elrendelt átalakítások létesítésének költséges volta a vízimünek régi állapotában való meghagyására indokul nem szolgálhat. (F. M. 2915/97.)

Ha az engedélyes az elrendelt munkálat költségeinek megfelelő összeget a hatóságnak rendelkezésére nem bocsátja, jogáról lemondottnak tekinthető. (F. M. 16583/97.)

Azon körülmény, hogy valamely vizimunkálat már régi idő óta bizonyos módozatok szerint tartatott fenn, a módozatok megváltoztatását ki nem zárja, mert a joggyakorlat rendezésének is éppen az a célja, hogy mások érdekei teljes védelmet találjanak. (F. M. 8271/95.) Az ily rendezés céljából tartott tárgyalások költségei azon felet terhelik, a mely fél által az igazolási költségek viselendők. Azon körülmény, hogy a hatóság a joggyakorlás rendezése iránt az igazolás alkalmával azonnal nem intézkedett, hogy továbbá ez iránybau az eljárást csak magánpanaszra tette folyamatba, a fél kötelezettségén mit sem változtat, mert általa a panasz alapján csak oly költségek fedezendők, mely költségek panasz nélkül is felmerültek volna. (F. M. 6175/96.)

Részletes műszaki tervezetek hiányában az igazolt vízhasználati jogosítványok gyakorlata nem szabályozható (F. M. 101000/99.) és ha a joggyakorlat rendezése a tényleges állapotot hűen fel nem tüntető tervezetek alapján történik, a tervezeteknek a tényleges állapottól eltérő volta semmiségi okot képez. (F. M. 76554/95.) Hasonlóképen feloldandó a határozat akkor is, ha műszakilag helytelen számításon alapszik s a vizhasználati jog gyakorlatának kérdését kielégitő módon nem rendezi. (F, M. 97903/900.) Összefüggő vízvidékeken fennálló és igazolt vízművek fentartási feltételei együttesen állapítandók meg. (F. M. 68858/92.)

Azon munkálatok, melyeknek létesítése a régi jogosítványok gyakorlási feltételeként rendeltetett el, minden tekintetben az illető jogosítványok gyakorlására szolgáló eredeti munkálatok kiegészítő részei gyanánt tekintendők. (F. M. 54604/96.) Régi és új vízhasználatok közötti összefüggés úgy az engedély-okmányban, valamint a vizikönyvben kellően kitüntetendő. (F. M. 100399/99.)

Az átmeneti intézkedések alapján bejelentett régi jogosítványok visszavonásig nem engedélyezhetők. (F. M. 54604/96.)

Káros hatású vizíműveknek az átmeneti intézkedések alapján történt bejelentése azoknak ily alakban való tovább fentarthatására jogot nem ad (F. M. 59722/96.) és valamely vízimű igazolt volta a vízimű ellen beadott panasz elutasítására indokul nem szolgálhat, hanem a panaszt a vízhasználati jogosítvány gyakorlatának szabályozása keretében kell eldönteni, hacsak a panaszolt hatás és orvoslásának módja a tárgyalásokból és beszerzett adatokból egyébként is meg nem állapitható. (F. M. 39241/93. és 39735/900.) Mert annak megállapitása, hogy valamely igazolt vízhasználat gyakorlása következtében idegen érdekek sérelmet szenvednek-e vagy sem, s igenlő esetben mely intézkedések teendők a sérelem megszüntetésére, a jogosítvány gyakorlási módjának rendezése körébe tartozik. (F. M. 77340/901.)

A joggyakorlat szabályozása iránt teendő lépésekre csak a vízimű tényleges tulajdonosa kötelezhető és az eljárás hivatalból ennek terhére foganatosítandó. (F. M. 50188/99.)

Ha a vízrendőri kihágás miatt folyamatba tett eljárás során kitűnik, hogy azon vízimű, melynél a kihágás tárgyi tényálladékát képező cselekmény elkövettetett, igazolás végett be van jelentve, de fentartási feltételei még megállapítva nincsenek, a kihágási eljárás a joggyakorlat rendezéséig felfüggesztendő (F. M. 57098/96.) annyival is inkabb, mert a joggyakorlat szabályozása körüli eljárás tárgyalási adatai a kihágás tényálladékának megállapítására is fontossággal birhatnak. (F. M. 47349/93.)

Régi engedély, vízimunkálatok fentartására jogalapot nyujt ugyan, a fentartásnak módozatai azonban a vízjogi törvény szelleméből kifolyólag mások érdekeinek teljes megóvásával határozandók meg. (F. M. 32069/94.)

A vizíművek gyakorlása, illetőleg az ezen gyakorlat céljából létesített vízimüvek ellen irányuló panasz alapján a gyakorlat megállapítása rendelendő

el s azon körülmény, hogy valamely vízimű jelenlegi alakjában vagy más alakban tartandó-e fenn, illetékesen nem a vízrendőri-, hanem a joggyakorlás módozatainak megállapítása céljából folyamatba teendő és az engedélyezési eljárás formái szerint lefolytatandó tárgyalás keretében határozandó meg. (F. M. 70377/91.)

Régebbi idő óta rendszeresen gyakorolt töltésemelés és javítás vagy ideiglenesen igazolt árkok és töltések jó karban nem tartása mindaddig, míg ezen gyakorlat a vizj. törv. 192. §-a értelmében szabályozva nincsen, kihágásnak még azon esetben sem minősíthető, ha az által mások érdekei sérelmet szenvednek; ezeknek azonban joguk van a gyakorlat oly szabályozását követelni, hogy károsodásuknak eleje vétessék. (F. M. 52911/91.) Addig is pedig, míg a fentartási kötelezettség véglegesen rendeztetett, az igazolt károsodások megakadályozása céljából a helyreállítás kötelezettsége a vízhasználatra jogosultak terhére vízrendőri úton és ideiglenesen megállapítandó. (F. M. 59503/93.) Az e tárgyban folyamatba tett eljárás költségeiben azonban az illető vízimüvek tulajdonosai elmarasztalandók, mert a joggyakorlat megállapítása előtt beadott panaszok, a joggyakorlat megállapításának keretében tárgyalandó felszólamlásoknak tekintendők, a vízhasználati jogok gyakorlatának szabályozásával kapcsolatban felmerült költségek pedig mindig a jogosítottak által viselendők. (F. M. 61196/91.)

Régi jogosítvány alapján létesített és igazolt vízimünek a tulajdonos által hatósági engedély nélkül történt megváltoztatása kihágást és így büntetendő cselekményt képez; ebben az esetben azonban nem a vízimű eltávolítása mondandó ki, hanem a vízimű sorsa az igazolt jogosítvány gyakorlatának megállapítása keretében döntendő el és határozandó meg az igazolt jog gyakorlatának módozata is. (F. M. 44017/93.)

Valamely vízimű tartozékának hatósági engedély nélkül történt építése vagy megváltoztatása miatt folyamatba tett vízrendőri kihágási ügyben az ezen építménynek bizonyos mérvű átalakítását elrendelő itélet, mint egyoldalú intézkedés, a szomszédos vízhasználatoknak a vízj. törv. értelmében való végleges hatósági rendezése előtt helyt nem foghat. (F. M. 36379/91.)

Régi jogon igazolt vizhasználatra az 1885. XXIII. t.-cz. 36. §-ának rendelkezései nem alkalmazhatók, a gyakorlat szünetelése következtében tehát a jogosultságot megszüntnek vagy elenyészettnek tekinteni nem lehet. (Közig. biróság 1904. évi 1963. szám.)

IX. FEJEZET.

Zárhatározatok.

193. §.

Jelen törvény életbeléptével az 1840:X., az 1871:XXXIX. és XL., az 1874:XI, az 1879:XXXIV., az 1884:XXVIII. törvényczikkek és az 1879:XL. t.-cz. 143. §-a, valamint átalában mindazon rendeletek és szabályok, melyek a jelen törvény tárgyára vonatkoznak és annak határozataitól eltérnek, az 1884:XIV. t.-cz. kivételével, mely továbbra is érvényben marad, hatályon kívül helyeztetnek. S mindazon esetekben, midőn a hatályban maradó törvényekben a hatályon kívül helyezett törvényekre hivatkozás történik, a jelen törvény értendő és alkalmazandó.

A szakasz utolsó pontja főleg az 1884:XIV. t.-cz. miatt vétetett fel a törvénybe, miután ezen törvényczikk, mely a vízj. törv. által nem helyeztetett hatályon kívül, több helyen tartalmaz idézeteket az 1871:XXXIX. (a vízszabályozási társulatokról) és az 1879:XXXIV. t.-cz. (az 1871:XXXIX. t.-cz. módosításáról és kiegészítéséről), melyek pedig a jelen törvény által hatályon kívül helyeztettek.

A Ferencz-csatorna jogviszonyainak rendezéséről szóló 18003/95. sz. F. M. rendelet értelmében a Ferencz-csatorna oly vízfolyásnak tekintendő, melynek az anyagi jog körébe eső viszonyaira első sorban az 1870:XXXIV. és 1873:XVII. t.-czikkek intézkedései, az 1885:XXIII. t.-cz. pedig csak annyiban irányadók, amennyiben azt az idézett törvények ki nem zárják.

194. §.

Jelen törvénynek az ásvány- és gyógyforrásokra és vizekre (16. §.), valamint a hajózható folyókon eszközlendő vízrendezésekre vonatkozó intézkedései Horvát-Szlavonországokra is kiterjednek.

A horvát-szlavon-dalmát országos kormány belügyi osztályának 1892. évi október hó 8-án 48602. sz. a. kelt rendelete folytán 1892. évi november hó 1-én életbeléptetett horvát-szlavon vízjogi törvény a jelen törvény ezen határozmányát érintetlenül fentartotta.

L. az 1891. évi deczember 31-iki horvát-szlavon autonom vízjogi törvény 150. §-át.

195. §.

Jelen törvény 1886. évi január hó 1-én lép életbe.

196. §.

Jelen törvény végrehajtásával a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi, a közmunka- és közlekedésügyi, a pénzügyi, az igazságügyi és a belügyminister bizatik meg; Horvát-Szlavonországokra nézve pedig a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister, úgyszintén a közmunka- és közlekedésügyi minister, kik esetleg e tekintetben a Horvát-, Szlavon- és Dalmátországok bánjával a fennálló törvények értelmében egyetértőleg járnak el.

Az 1889. évi XVIII. t.-cz. értelmében 1889. évi junius hó 15-étől kezdve a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister helyett a földmívelésügyi-, a közmunka- és közlekedésügyi minister helyett pedig a kereskedelemügyi minister értendő.

A kereskedelemügyi és földmivelésügyi m. kir. ministerek 1500/89. számú tájékoztató rendeletét az 1889: XVIII. t.-cz. értelmében megállapított ügybeosztás tárgyában lásd a 284. lapon.

I.

A volt földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministernek 45,689. szám alatt valamennyi törvényhatósághoz intézett körrendelete a vízjogi törvény végrehajtása iránti átalános rendelet kiadása tárgyában.

A vízjogról szóló 1885: XXIII. t.-c., annak 195. §-a értelmében, 1886. évi január hó 1-én lép életbe, melynek végrehajtására vonatkozólag a közmunka- és közlekedésügyi m. kir. ministerrel egyetértőleg megállapított „Átalános rendelet"-et a törvényhatóságnak a kellő számú példányokban megküldöm.

Ezen átalános rendeleten kivül a törvény rendelkezéséhez képest, a közmunka- és közlekedésügyi m. kir. ministerrel egyetértőleg, még a következő külön rendeleteket adtam ki, u. m.:

az 1885. évi 66,655. számú rendeletet a „vízduzzasztó művekről" és

az 1885. évi 66,654. számú rendeletet a „vízikönyvek berendezéséről és kezeléséről".

A midőn a vízjogi törvény végrehajtását a törvényhatóság kiváló figyelmébe ajánlom, el nem mulaszthatom, hogy vázlatilag föl ne említsem azon fontos intézkedéseket, a melyekre a vízjogi törvény kiterjed.

1. A törvénynek a vízhasználatra vonatkozó I. fejezete (10—39. §§.) az öntözéseknek és talajjavításoknak, nemkülönben az ipari vízhasználatoknak a közgazdaságra nézve fontos ügyét rendezi.

2. A vízjogi törvénynek a vízduzzasztó művek alkalmazására (52—54. §§.) vonatkozó része sok malompörnek és gazdasági károsodásnak kivánja elejét venni és egyúttal a malom- és iparmű-tulajdonosokat a folytonos zaklatástól megmenteni.

3. A vízi szolgalmakra (57—67. §§.) vonatkozó határozatok a vízvezetés igen fontos jogát idegen területen keresztül is a mezőgazdaság és az ipar érdekében egyeseknek megadja, a kisajátítást azonban csak közérdekből engedi meg.

4. A vízikönyvek behozatala (181—183. §§.) által elérhető lesz, hogy a fennálló vízhasználatokban, nemkülönben az újonnan enge-

délyezendőkben a rend és áttekintés folytán megtartassék, másrészről az egyesek szerzett jogai hathatósabban megvédessenek.

5. A törvény átmeneti intézkedései (189—192. §§.) szerint a fennálló vízhasználatok, a törvény életbeléptétől számított két év alatt engedélyezésükre nézve megvizsgálandók és a vízikönyvbe bevezetendők.

6. A földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi és a közmunka- és közlekedésügyi m. kir. ministerek hatáskörének megosztása a törvény 157. §-ában és a jelen körrendelethez csatolt „Átalános rendelet" 1—2. §-ában állapíttatik meg.

7. Végül a törvény egyik következménye az, hogy a kulturmérnökök, kik eddigelé inkább, mint az egyes gazdák tanácsadói és magántechnikai közegei működtek, a vízjogról szóló törvény végrehajtása körül közigazgatási teendőkkel bízatnak meg, a mennyiben a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministerium hatáskörébe utalt ügyekben, hatósági szakértők gyanánt hivatvák szerepelni.

A kulturmérnöki hivataloknak szervezetét és azoknak az alispánhoz és közigazgatási bizottsághoz való viszonyát külön rendeletben fogom megállapitani.

Midőn a törvénynek ily sokoldalú és komoly tanulmányt igénylő méltatására a törvényhatóság figyelmét felhívom, egyúttal célszerűnek találnám, ha a törvényhatóság első tisztviselője a jegyzői személyzet közül egyet állandóan megbízna a vízi ügyek előadásával, a mi különösen a vízikönyvek kezelését és az átmeneti intézkedéseknek minél rövidebb idő alatt való végrehajtását és átalán a vízi ügyek szakszerű elintézését fölötte előmozdítaná.

Ezeket előrebocsátva, a vízjogi törvény végrehajtására vonatkozó átalános rendeletből a járásbeli tisztviselők számára egy-egy példányt, a közigazgatási bizottságoknak két-két példányt ezennel ide mellékelek.

Felhívom végül a törvényhatóság közönségét, hogy ezen körrendeletemet közhírré tenni és tisztviselőit a rendeletek pontos végrehajtására utasítani ne késsék.

Kelt Budapesten, 1885. évi deczember hó 31-én.

Gróf Széchényi s. k.

Földmivelés-, ipar- és keresk. és közmunka és közlekedésügyi ministerek által 45,689/1885. szám alatt kiadott „Átalános rendelet“ a vizjogi törvény tárgyában.

I. A közmunka- és közlekedésügyi és a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerek hatásköre.

Eltekintve azon hatáskörtől, melyet a vízjogi vagy más speciális, a vizjogi törvény által hatályon kivül nem helyezett törvény az egyik, vagy másik ministerre nézve határozottan és igy további magyarázatot nem is kivánó módon megállapit: a vizjogi törvény életbe léptetése alkalmából és ezen törvénynyel összefüggőleg a két minister hatásköre a következőleg szabályoztatik.

1. §.

A közmunka és közlekedésügyi minister illetékessége alá tartoznak:

1. A hajózásra és tutajozásra vagy ezekkel kapcsolatos összes igazgatási és müszaki ügyek.

2. Minden vízrendezési munkálat, nevezetesen a meder és partok biztositása, jó karban tartása és védelme, a támadó szigetek és iszapolások, vizek szabályozása vagy az általuk okozható károk megszüntetése körül felmerülő összes kérdések.

3. A vizjogi törvény 68. §-a szerint vizrendezésre (mederszabályozás, partbiztositás, árvédelem és ezzel kapcsolatos vizlevezetés) alakult társulatok és azoknak összes ügyei.

4. Valamennyi az ország bármely folyóján, patakján, csatornáján és igy tovább az állami, megyei és községi utakon, nemkülönben a vasutakon épitendő hidnak és áteresznek, valamint kompnak és átjárónak engedélyezése vagy a megigazitás iránti intézkedések, továbbá a vasutak és közutak mentén azok fennállása érdekében szükséges vagy azokat átalában érintő vizi munkálatok.

5. A létező és új vontató utak és az ezekre vonatkozó szolgalmi, valamint a hajók és tutajok kikötése körül felmerülő kérdések.

6. A törvény 47. és 48. §-aiban megnevezett belvizek lefolyásának biztosítására, illetőleg azok fokozatos elzárására vonatkozó kérdések.

7. Az összes vízrendőri intézkedések a jelen szakasz 1—6. pontja alatt felsorolt ügyekben, ideértve a hajómalmi rendszabály módosítását, illetve megállapítását és végrehajtását, valamint a vízen úszó fürdők és uszodák ügyeit.

Az „Átalános Rendelet“ ezen szakaszának rendelkezése az 1889. évi XVIII. t.-cz. életbeléptetésével (1889. évi junius hó 15.) lényegesen módosult,

a mennyiben a közmunka- és közlekedésügyi, valamint a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister — „kereskedelemügyi" — illetve „földmivelésügyi" minister elnevezéssel új hatáskörrel ruháztattak fel. Azon hatáskör, mely a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministert a vizjogi törvény végrehajtása tekintetében eddig megillette, továbbra is a földmivelésügyi minister hatáskörében maradt, mig a közmunka- és közlekedésügyi ministerium ügyköréből a földmivelésügyi ministerium hatáskörébe átadattak:

1. Az összes vizjogi ügyek, az alább tett kivételekkel.

2. Az összes vizszabályozási és ármentesitési ügyek.

3. A medertisztítás, vontatóutak és víziépítmények fentartása (kivéve a közúti és vasuti építményeket).

4. A hajózási akadályok elhárítására vonatkozó intézkedések, ideértve a téli menhelyek előállítását is.

5. A Ferencz-csatorna vízépítészeti vagy vízjogi természetű ügyei.

6. A hajómalmi ügyek.

7. Az ezen ügykörben működő hivatalok és közegek, nevezetesen az összes folyammérnöki hivatalok, kirendeltségek és ministeri biztosok.

Ellenben megmaradtak a kereskedelemügyi minister hatáskörében a közmunka- és közlekedésügyi ministeriumba eddig beosztva volt ügyek közül:

a) Az összes folyó, csatorna és tóhajózási, valamint a hajótársulati ügyek és a hajózásra vonatkozó felügyelet; ide nem értve a nem hajózható folyókon gyakorlandó tutajozást.

b) Az aldunai Vaskapu szabályozása és kezelése.

c) A fiumei kikötő összes építkezései.

d) A Ferencz-csatorna-részvénytársaság igazgatási, gazdászati és hajózási ügyei. (L. a kereskedelemügyi és földmívelésügyi ministerek 1889. évi 1500. eln. számú tájékoztató rendeletét az 1889. évi XVIII. t.-cz. értelmében megállapított ügybeosztás tárgyában a 284. lapon.)

Az 1889. évi XVIII. t.-cz. értelmében a közmunka- és közlekedésügyi ministerium kebeléből az összes folyammérnöki hivatalok is a földmívelésügyi ministeriumba menvén át, az egyes hivatalok területi hatásköre az országos vízépítési igazgatóság egyes osztályainak ügykörére vonatkozólag 3030/99. eln. sz. a. kiadott földmívelésügyi ministeri szabályzatban, valamint a m. kir. folyam- és kulturmérnöki hivatalok 5000/901. és 5001/901. számú szolgálati szabályzataiban nyert megállapítást.

További tájékozásul szolgáljanak még a következők:

1. Az erdőtörvény (1879 : XXXI. t.-cz.) 181. §-a alapján „a tutajozás a hajózható folyókon, valamint azon folyószakaszokon vagy patakokon, melyeken mesterséges víziépítmények nélkül, *eddig is tényleg állandóan* gyakorlatban van, a fennálló folyó-, csatorna- és tóhajózási rendszabályok megtartása mellett, mindenki által szabadon gyakorolható".

„Azon nem hajózható folyókon, folyószakaszokon és patakokon pedig, melyeken a tutajozásnak előmozdítása érdekében, mesterséges építmények létesíttettek, csak hatósági engedély mellett gyakorolhatók".

Ezen engedélyt a nevezett törvény 182. §-a értelmében a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister a közmunka- és közlekedésügyi ministerrel egyetértőleg adja meg, az 1889. évi hatáskörváltozás folytán azonban immár csak a földmívelésügyi minister.

2. Az összes azon *belvízügyeknél*, melyeket ármentesitő társulatok saját területükön végeznek, az illető folyammérnöki hivatal, minden más esetben, akár *önálló belvízlevezető társulatok* ügyeiről legyen szó, akár pedig magánosok, községek vagy érdekeltségek létesitsenek valamely vízimunkálatot ármentesítő társulatok területén, az illető kulturmérnöki hivatal az illetékes hatósági szakértő, figyelemmel lévén ugyanezen rendelet 7. §-ára és az 1895. évi 35436. sz. ministeri rendeletre (315. lapon).

3. A vizen úszó fürdők és uszodák csakis oly helyen köthetők ki, hol a hajózást és forgalmat nem akadályozzák s minthogy a felállítás helye mindig hatóságilag jelölendő ki, a hajózási szempont már a fürdő vagy uszoda állomásának kitüzése alkalmával figyelembe kell, hogy vétessék s a helyi hatóság felügyelni tartozik arra, hogy az illető uszoda vagy fürdők tulajdonosai által a folyamrendőri szabályok megtartassanak s hogy különösen a hajózási rendszabály 32. és következő szakaszainak érvény szereztessék.

Azért tehát a hajózási szempontok s a folyamrendőri tekintetek külön vizsgálatot és más vízhasználatokra nézve a törvényben előírt megelőző eljárást nem igényelnek, hanem a helyi hatóság állandó felügyeletét teszik szükségessé.

2. §.

A földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister illetékessége alá tartoznak:

1. Az összes vízhasználati, öntözési, lecsapolási, alagcsövezési, mocsárkiszárítási, sankolási, árvédelemmel kapcsolatban nem álló belvízlevezetési, a víz mozgató erejének kihasználására és egyéb ipari használatra vonatkozó ügyek valamennyi folyón és vízen.

2. Az 1. pont alatti célokra alakult vízhasználati társulatok ügyei.

3. A vízi könyvekre vonatkozó határozatok végrehajtása.

4. Az 1. §. 2. és 3. pontjaiban felsorolt ügyek a sem részben, sem egészben nem hajózható vagy tutajozható folyóvizeknél, melyek azonban a közmunka- és közlekedésügyi ministerrel egyetértőleg intézendők el.

5. Az összes vízrendőri intézkedések a jelen szakasz 1—4. pontjai alatt felsorolt ügyekben.

Lásd az 1. §. megjegyzéseit.

Ugyszintén a földmívelésügyi ministerium hatáskörébe tartoznak azon vízjogi ügyek, melyek a *városi vízvezetékek* és *csatornázások* körül felmerülhetnek.

A városi és községi vízvezetékek és csatornázások nagyjában és egészben azon építkezések körébe tartoznak, melyeket a városok és községek mint erkölcsi testületek hajtanak végre s mint ilyenek végső fokban a belügyminister illetékessége alá tartoznak. Ha azonban ezen építkezéseknél esetleg vízjogi momentumok merülnek fel, azok a vízjogi törvény értelmében döntendők el és végső fokban a földmívelésügyi minister illetékessége alá tartoznak és csak azzal egyetértőleg intézhetők el.

A jelen szakaszban felsorolt viziügyekben szakértőkül nem az államépítészeti, hanem a kulturmérnöki hivatalok hívandók meg. (F. I. és K. M. 11140/88.)

II. Vízhasználat vagy vízi munkálat engedélyezésénél követendő eljárás.

3. §.

A ki bárminemű oly vízimunkálatot szándékozik végrehajtani, mely a vizek természetes lefolyását akadályozná vagy megváltoztatná, mely idegen területen létesíttetik vagy idegen érdekeket érint (42. §.), —

a ki a vízjogi törvény 25. §-ában szabadnak kijelentett használatokon kívül bárminemü más vízhasználatot akar létesíteni, —
a ki végül a már engedélyezett vízhasználatokon vagy vízimunkálatokon oly átalakításokat akar eszközölni, a melyek az engedély-okirat határozatainak nem teljesen felelnek meg, —
a vízhasználat megkezdése, vagy a vízimunkálat, illetőleg az átalakítások létesítése előtt azon törvényhatóság alispánjához, vagy hasonló állású tisztviselőjéhez (polgármester), melynek területén a vízhasználat vagy vízi munkálat létesítése céloztatik, az engedély kieszközlése céljából kérvényt tartozik benyujtani.

Vízimunkálatok engedélyezését magánfelhatalmazás nem pótolhatja. (F. M. 59273/97.)

A hatósági engedély megszerzése az engedélyt kérő tetszésétől függvén, annak kieszközlését a vízrendőri hatóság el nem rendelheti, hanem csakis a megtorló intézkedés feltétele gyanánt mondhatja ki.

4. §.

A kérvényben a vízjogi törvény 161. §-ában foglaltakat kell előadni, egyúttal megnevezendők mindazon érdekeltek (felső, alsó és szemben fekvő szomszédos birtokosok, községek, társulatok, vasutak vagy más vállalatok), kik a létesítendő munkálat vagy vízhasználat által közvetve vagy közvetlenül érintetnek.

Ezenkivül, ha vízmotorról van szó, leirandó annak természete, megjelölendő a kerekek és kövek száma; az elvezetendő víz mozgató ereje lóerőben fejezendő ki, 75 kilogramm-métert számitva egy lóerőre.

A kérvény és mellékletei a szabályszerü bélyegekkel ellátandók.

A vízjogi törvény értelmében beadandó kérvényekre, felebbezésekre, az engedély-okiratra és így tovább alkalmazandó *bélyegeket* illetőleg lásd a 300. lapon.

5. §.

A kérvényhez melléklendő müszaki leirások, rajzok és tervek két példányban, lehetőleg hivatalos iratformában (hosszúsága 34 centiméter, szélessége 21 centiméter) nyujtandók be.

A helyszínrajzok egyik példánya kemény papiron állítandó elő, a hossz- és keresztszelvények milliméter papiron is készíthetők.

A kérvényt a kérvényező vagy meghatalmazottja, a müszaki leirásokat és rajzokat ezenkivül még azok készítője irja alá. Minden rajz keltezéssel és léptékkel látandó el.

A tervek és azok részletei oly nagyságban állítandók elő, hogy azoktól az egyes méreteket le lehessen venni, ezenfelül a főbb méretszámok a tervbe bevezetendők.

Tárgyalási alapul csakis a mérnök aláirásával ellátott terv fogadható el. (F. M. 51134/95.)

Engedélyezés céljából a hatósághoz benyujtott tervezet mindazon területtulajdonosok, esetleg törvényes meghatalmazottjaik által aláirandók, kik maguk részére a jogosítványt a tervezet szerint megszerezni óhajtják. (F. M. 59524/95.)

A bolgár kerekek engedélyezéséhez szükséges műszaki adatokat a hatósági szakértő bocsátja a hatóság rendelkezésére. Az erről szóló 59899/1903. sz. F. M. rendeletet lásd a 444. lapon.

6. §.

Ha a tervezett munkálat közérdekbe ütköznék, a kérvényt az alispán (polgármester) indokolt határozattal minden további tárgyalás nélkül visszautasítja. (162. §)

Visszautasításnak később is, a tárgyalás alatt bármikor helye van, ha a tervezett munkálat közérdekbe ütközőnek találtatnék.

Közérdekbe ütközőnek tekintendő az oly vízhasználat vagy vízi munkálat, mely közlekedési, építés- és tüzrendőri, életbiztossági, hajózási, tutajozási és faúsztatási vagy közegészségi tekintetbe ütközik, vagy ha engedélyezés esetén a vízhasználat által valamely víz a rendes házi használattól annyira elvonatnék, hogy az ezen célnak többé meg nem felelhetne.

A visszautasító határozat ellen a vízjogi törvény 157. §-ában szabályozott úton egész az illetékes ministerig van felebbezésnek helye.

Kétség esetén, hogy valamely vasutat vagy a hajózást érintő vízimunkálat vagy vízhasználat közérdekbe ütközik-e, a m. kir. vasuti és hajózási főfelügyelőség előzetesen megkérdezendő.

7. §.

Ha a munkálat közérdekbe nem ütközik, a beérkezett iratokat az alispán (polgármester) a hatósági szakértőnek adja ki nyilatkozás végett.

A hatósági szakértő a közmunka- és közlekedésügyi minister hatáskörébe utalt munkálatokra a folyammérnöki, illetőleg olyannak nem létében az államépítészeti hivatal, a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister hatáskörébe utalt munkálatokra nézve az illető kulturmérnöki hivatal.

A mennyiben azonban a törvény rendelkezésénél, vagy a dolog természeténél fogva az engedélyezésre szoruló vízi munkálat vagy vízhasználat a másik minister műszaki közegének hatáskörét is érintené, a fent megjelölt hatósági szakértő az összes iratokat saját véleményével együtt visszavárólag a másik szakértőhöz átteszi.

Lásd az 1. §. megjegyzéseit és a földmívelésügyi ministernek 1895. évi 35436 számú rendeletét a 315. lapon, és a folyam- és kulturmérnöki hivatalok 5000/901. és 5001/901. sz. szolgálati szabályzatait.

Vízrendőri ügyekben e hivatalok meghallgatása nem kötelező. (F. M. 62389/97.

A törvény és jelen rendelet értelmében mindazon víziügyek, melyek eddig az államépitészeti hivatalok, mint a törvényhatóság szakértője által kezeltettek, a folyam- illetve kulturmérnöki hivatalok hatáskörébe mentek át s így az államépitészeti hivatalok vízi ügyekben mint hatósági szakértők tulajdonképen csak akkor szerepelnek, ha a folyammérnöki hivatalt helyettesítik.

Árvízveszély idején is az államépítészeti hivatalnak értesítése csak azon esetben kötelező, ha ezen hivatal hatásköre az illető vízszabályozó társulatra kiterjed. (F. M. 63304/97.)

A közúti hidak, átereszek engedélyezése és építése, miután azok nem tekintetnek vízhasználati dolgoknak, minden folyóvizen és patakon az államépítészeti hivatalok hatáskörébe tartozik, a mennyiben azonban azok méreteire nézve adatok és felvilágosítások szükségesek, azokat az államépitészeti hivatalok a folyam- és kulturmérnöki hivataloktól kell, hogy beszerezzék.

A folyam- és kulturmérnöki hivatalok úgy ezen, valamint mindazon esetekben, midőn közutak és hidak vízszabályozásokkal kapcsolatosak, a szükséges rajzokat, adatokat és felvilágosításokat az illető törvényhatóságok- és államépítészeti hivataloknak ez iránti megkereséseikre rendelkezésre bocsátani kötelesek. (Lásd a földmívelésügyi ministernek 1894. évi 20274. és a kereskedelemügyi ministernek ugyanez évi 1284. számú rendeletét a 311. és 312. lapon.)

A vasuti hidakra és átereszekre nézve a vasuti főfelügyelőség mindenkor meghallgatandó. (Á. R. 15. §-a a 190. lapon.)

8. §.

A hatósági szakértő a hatóság által feltett és a vízjogi törvény 162. §-ában felsorolt kérdésekre, esetleg a helyszinén beszerzendő adatok alapján részletes felvilágosítást tartozik adni.

Ezen felvilágosításokon kivül a hatósági szakértő köteles arra is kiterjeszkedni, vajjon a törvény és rendeletek értelmében, vagy a dolog természeténél fogva szükséges vagy kivánatos-e még más (gazdasági, erdészeti, orvosi, vegyészeti, halászati, bányászati, hajózási és így tovább) szakértők meghallgatása.

Végül a hatósági szakértő nyilatkozni tartozik, hogy a dolog természeténél vagy a felmerült körülményeknél fogva szükségesnek tartja-e, hogy a helyszíni tárgyaláson hatósági szakértők és milyenek — vegyenek részt.

A rendelet értelmében minden engedélyre nézve a hatósági szakértő meghallgatandó és egyúttal minden engedélyre külön engedélyokirat állítandó ki; nem köti ki azonban a rendelet, hogy minden helyszíni tárgyalásnál hatósági szakértő részt vegyen, sőt ellenkezőleg azt csak fontosabb esetekre szorítja. (Lásd az Á. R. 13. és 16. §-át a 190. és 191. lapon.)

Oly esetekben, midőn az engedélyezési tárgyalásokon a hatósági szakértő megjelenése szükségtelen, ezen körülmény már a szakértői észrevételek alkalmával tudatandó a hatósággal.

A mennyiben valamely elháríthatatlan akadály következtében a hivatal képviseltetése későbbben, a szakértői észrevételek elküldése után válnék lehetetlenné, erről a tárgyalás elnöke idejekorán írásban értesitendő s egyúttal a tárgyalás megtartására vagy elhalasztására javaslat teendő.

Az ezen szakaszban említett hatósági szakértő alatt nem a hatóság által felszólítható bármely műszaki egyén, hanem a megelőző 7. §-ban érintett mérnöki hivatalok értendők és alkalmazandók. Ezek mondják meg, szükségesnek találják-e, hogy maguk a tárgyaláson megjelenjenek és esetleg még mily más-

nemű szakértők is hívassanak meg. A következő 9. §. értelmében a hatóságnak jogában áll a mérnöki hivatal által ajánlott szakértőkön kivül más gazdasági, erdészeti, orvosi, vegyészi, bányászati, vasuti stb. szakértőket is meghallgatni az engedélyezésnél felmerülő kérdésekre nézve, de azon kérdésekre, melyek tisztán *vízépítészetiek*, az alispán a megelőző 7. §-ban érintett hatósági szakértőhöz köteles fordulni. Még azon körülmény sem jogosítja fel az alispánt, hogy más hatósági szakértőt alkalmazzon, ha netán az engedélyezni kért munkálat tervezője és a hatósági szakértő egy és ugyanazon hivatal, mely eset kivált a kulturmérnöki hivataloknál gyakran fordul elő.

Magánszakértő alkalmazása e szerint kötelező nem lévén, az a hatóság által el sem rendelhető. (F. M. 58261/92.)

9. §.

A szakértői nyilatkozat alapján az alispán (polgármester) mindenekelőtt megállapítja, hogy tétettek-e a szakértő által a vízi munkálat vagy vízhasználat létesítése ellen észrevételek vagy nem, merültek-e fel a terv kivihetősége, célszerűsége vagy a terv megbirálására szükséges adatok tekintetében kételyek; ha igen, azokat a kérvényezővel záros határidő alatt leendő nyilatkozás végett közli. (163. §. első bekezdés.) Magától értetik, hogy az alispánnak (polgármester) joga van a hatósági szakértő által a fentebbi 8. §. értelmében ajánlott szakértőkön kivül esetleg más szakértőket is meghallgatni.

10. §.

Ha a szakértő által észrevételek nem tétetnek, vagy ha azokra a kérvényező a kellő és esetleg műszakilag újból megbirálandó választ vagy kiegészítést megadta: az eljáró hatóság a tervet a szakértői észrevételekkel együtt az érdekeltekre nézve alkalmas helyen 30 napi közszemlére teszi ki; erről az érdekelteket (jelen szabályrendelet 4. §.) hirdetmény útján értesíti s egyúttal felhivja, hogy a munkálat tekintetében netáni ellenvetéseiket a közszemlére való kitétel alatt irásban vagy a tárgyalás alatt szóval, annyival inkább adják elő, mivel ellenkező esetben a határozat további meghallgatásuk nélkül fog meghozatni.

11. §.

A hatóságnak jogában áll a kérelem benyujtása alkalmával a folyamodót az eljárási költségek megtérítésének biztosítására szolgáló összeg lefizetésére kötelezni.

Az eljárási költségekre nézve célszerű előlegesen bizonyos összeget a kérelmező féltől beszedni, mert utóbb a behajtásnál kellemetlenségek fordulhatnának elő. Ezen költségek megállapíthatására nézve l. a törvény 169. §-ánál tett megjegyzéseket a 148. lapon.

12. §.

A vízjogi törvény 164. §-ában elrendelt hirdetmény kifüggesztéséről és a megtörtént kézbesítésekről az igazolások a tárgyalási iratokhoz csatolandók.

13. §.

Ha a tervbe vett munkálat ellen műszaki nehézségek forognak fenn, a helyszíni tárgyaláson a hatósági szakértőnek is részt kell venni.

14. §.

A helyszíni tárgyaláson rendszerint ugyanaz a hatósági szakértő vesz részt, kinek a jelen szabályrendelet 7. §-a értelmében a kérvény tanulmányozás céljából kiadatott.

Ha azonban a vízhasználat vagy vízi munkálat kizárólag vagy első sorban közegészségügyi, vegyészeti vagy átalán oly szempontok alá esik, melyek nincsenek a mérnöki foglalkozással kapcsolatban, a hatóság más szakértőket alkalmaz és a mennyiben nem állanának közszolgálatban, azokat a tárgyalás előtt meghitelteti.

15. §.

Ha a tervezett munkálatok által köz- és vasutak érintetnek, a tárgyalásra az államépítészeti hivatal, illetőleg az illető vasútigazgatóság, sőt a mennyiben vasuti hidakról és átereszekről van szó, a m. kir. vasuti főfelügyelőség is meghivandó.

Közúti műtárgyak (hidak, átereszek stb.) és azokkal kapcsolatos vízhasználatok engedélyezése nem külön, hanem együttesen tárgyalandó. A földmívelésügyi ministernek e tárgyban valamennyi alispánhoz és polgármesterhez 1891. évi január hó 17-én 73275/1890. sz. a. intézett rendelete így szól: „Midőn a kerületi kulturmérnöki hivatal a vízhasználati munkálat tervét a hatóságnak közszemlére leendő kitétel végett átküldi, a közúti műtárgy újjáépítésére vagy átalakítására vonatkozó tervezetről előzetesen elkészített hiteles másolatot az illetékes államépítészeti hivatalnak is megküldi, mely azt véleménye kíséretében elbírálás végett a kereskedelemügyi ministerhez terjesztendi föl. Az államépítészeti hivatal a helyszíni tárgyalásra a műtárgy tervezetét a kereskedelemügyi minister elhatározásával együtt elhozza vagy megküldi".

Városok és községek belterületén vagy nyílt pályán, hatóságok vagy magánosok az úttestbe csatornákat, víz-, gáz és egyéb vezetéket csak az 1894. évi 64630. sz. a. kiadott kereskedelemügyi ministeri rendelet (l. a 314. lapon) pontjainak betartásával helyezhetnek el.

Azon elvi kérdés eldönthetésére, hogy mely esetekben szükséges az 1890: I. t.-cz. 64. §-a értelmében a közutakon levő műtárgyak újraépítésénél vagy kijavításánál közigazgatási helyszíni tárgyalás megtartása, a kereskedelemügyi ministernek a földmívelésügyi ministerrel egyetértőleg 1891. évi augusztus hó 22-én 52514/I. sz. a. körrendelete (lásd a 309. lapon) az irányadó. (Kiadatott a 48091/1891. sz. F. M. rendelettel (lásd a 310. lapon).

Községi közlekedési utakon épített hidaknál első sorban az döntendő el, hogy a fentartási kötelezettség mely községeket terheli s ha ez tisztáztatott s az érdekeltség a hidépítés és fentartó által érintett vízi érdekek bevonását is szándékolja, a bevonást a vízjogi törvény értelmében eszközli. Egyik fél részéről tett ajánlat, ha a másik fél által el nem fogadtatik, marasztalási alapul nem szolgálhat. (F. M. 28366/94.)

A vasuti főfelügyelőség a jelen szakaszban megjelölt eseteken kívül is mindig meghívható, ha azt a hatóság a kérdés tisztázása szempontjából szük-

ségesnek találja, sőt ha a tervezett munkálat vagy vízhasználat által a vasút állaga érintetnék, a vasuti főfelügyelőség okvetlen meghivandó.

A vasuti és hajózási főfelügyelőség kiküldöttje azonban vízjogi ügyekben az eljáró hatósági közegek közé nem sorozható s így bár meghívása az Á. R. jelen §-a szerint minden oly ügyben elő van írva, midőn a vasút állaga érintetik: megjelenéséből folyólag felmerült költségei törvényes alap hiányában az érdekeltség terhére fel nem számíthatók. (F. M. 73898/97.)

Vasuti átereszek alatt szükséges vízvezetési munkálatok kivitele, a vasút tulajdonát képező műtárgyak és a forgalom veszélytelenségének biztosítása érdekében a vasuti igazgatásra bizandó. (F. M. 84226/900.)

16. §.

Egyszerübb esetekben az eljárási költségek lehető megkímélése céljából a tárgyalásnál a hatósági szakértő jelenléte mellőzendő. Ily tárgyalásokon a szolgabíró, vagy a helyben vagy közelben lakó törvényhatósági bizottsági tag elnökölhet.

Lásd a törvény 162. §-ának megjegyzéseit is.

Az eljárási költségek megkímélése tárgyában a közigazgatási bizottságok felszólamlására a földmívelésügyi minister 63644/99 sz. a. a következő körrendeletet adta ki.

„A közigazgatás egyes ágai állapotára nézve az egyes közigazgatási bizottságok által a ministerelnök úrnak előterjesztett, általa pedig velem közölt évi jelentésekben a vízjogi törvény végrehajtása körül az engedélyezési eljárás hosszadalmas és költséges volta több ízben hangsúlyoztatván, értesítem Czimet, hogy mivel az említett eljárás módozatai törvényben vannak megállapítva, azok megváltoztatása, illetve egyszerűsítése ezen törvény reviziója keretében nyerend annak idején megoldást".

„A mi ezen eljárás költséges voltát illeti, felhívom Czím figyelmét a vízjogi törvény végrehajtása tárgyában 45689/85 sz. a. kiadott átalános rendelet 16. §-ának határozmányaira, melyek szerint egyszerübb esetekben az eljárási költségek lehető megkímélése céljából a tárgyalásnál a hatósági szakértő jelenléte mellőzendő és ily tárgyalásokon a szolgabíró vagy a helyben, vagy a közelben lakó törvényhatósági bizottsági tag elnökölhet".

A kisebb jelentőségü vizi munkálatok engedélyezési eljárásának egyszerűsítése és olcsóbbá tétele érdekében 8020/1903. sz. a. kiadott F. M. rendeletet lásd a 443. lapon.

17. §.

A közszemlére kitétel alatt vagy a tárgyalásnál írásban beadott megjegyzések a jegyzőkönyvben egyszerűen felsoroltatnak és a tárgyalási iratokhoz csatoltatnak, azok tartalma pedig legfeljebb kivonatilag veendő fel. (166. §.)

18. §.

A tárgyalás befejezése után az összes iratok kiadatnak a hatósági szakértőnek, hogy a vízjogi törvény 162. §-ában foglaltakhoz képest műszaki szempontból tegyen indokolt előterjesztést és ha a munkálatot vagy vízhasználatot engedélyezendőnek találja, a vízjogi törvény 172. §-ának megfelelőleg dolgozza ki az engedély-okirat tervezetét. („A" minta.)

Az engedély-okirat kiállítását illetőleg lásd a törvény 172. §-át.

19. §.

A szakértő előterjesztése és a tárgyalási iratok alapján az alispán (polgármester) határozatot hoz.

A határozat az érdekeltekkel a vízjogi törvény 164. §-ában megállapított módon közlendő.

A jelen szabályrendelet 7. §-ában megnevezett folyammérnöki vagy államépítészeti és kulturmérnöki hivatalnak a határozat hasonlólag kézbesítendő.

Az Átalános Rendelet 19. és 21. §-ainak kiegészítése céljából a volt közmunka- és közlekedésügyi minister, a földm.-, ipar- és kereskedelemügyi ministerrel egyetértőleg 1886. évi 35803 sz. a. következő rendeletet adta ki: „A földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister úr hozzájárulása mellett a vízjogi törvényhez 1885. évi 45689. sz. a. kiadott átalános rendelet 19. és 21. §-ainak kiegészítése céljából rendelem, hogy:

1. a 19. §-hoz negyedik kikezdésként a következő szavak vétessenek fel: „Az elsőfokú határozat a m. kir. vasuti főfelügyelőségnek is megküldendő mindazon esetekben, midőn a határozat tárgyát képező vizi munkálat vagy vízhasználat által vasutak érintetnek“.

2. a 21. §-hoz második kikezdésként a következő szavak veendők fel: „A vasuti főfelügyelőség jogosítva van mindazon határozatok ellen is felebbezéssel élni, melyek annak a 19. §. értelmében kézbesittettek, habár a helyszíni tárgyalásnál kiküldöttje által részt nem is vett volna“.

20. §.

Az elsőfokú határozat megállapítja az eljárás költségeit is.

21. §.

A munkálat engedélyezésére vonatkozó elsőfokú határozatot, valamint minden közigazgatási úton hozott határozatot, mely ellen a törvény értelmében felebbezéssel lehet élni, úgy az érdekelt felek, mint a jelen szabályrendelet 7. §-ában érintett hivatalok és a 15. §. esetében a m. kir. vasuti főfelügyelőség a kézbesítéstől számított 15 nap alatt felebbezhetik. (157. §.)

A felebbezés mindenkor az elsőfokú hatóságnál nyujtandó be.

Lásd a 19. §. megjegyzéseiben foglalt 35803/86. számú rendeletnek ide vonatkozó részét. A vasuti főfelügyelőség átalános felügyeleti jogánál fogva hivatalból is tehet előterjesztéseket, melyeket a hatóság figyelembe venni köteles.

A jelen szakasz értelmében a hatósági szakértőt megillető felebbezési jog a vízrendőri kihágási ügyeknél nem hatályos (F. M. 46369/94.); a felebbezési határidő azonban ily ügyekben is egyaránt 15 nap. (F. M. 61362/92.)

Rendes felebbezési határidőben beadott igazolási kérelem, mint felebbezés tárgyalandó. Semmiségi panasz a felebbezési határidő alatt adandó be. (F. M. 13270/97.)

Az engedélyező határozat ellen elkésetten beadott s így figyelembe nem vett felebbezés beadójának úgy a vízjogi-, mint a magánjogi törvények alapján érvényesíthető jogai épségben fenmaradnak. (F. M. 27830/94.)

Valamely község, mint parttulajdonos, éppen olyan magánfélnek tekintendő, mint a patak tisztogatásának és jó karban tartásának költségeihez való hozzá-

járulásra kötelezett többi érdekelt parttulajdonos és így ily esetekben nem a község által autonom hatáskörben, saját belügyében hozott határozat elleni felebbezés határidejéről -- melyre az 1886. évi XXII. t.-cz. 25. §-ában a közhírré tétel tekintetében foglalt rendelkezések vonatkoznak — hanem egy oly hatósági törvényes intézkedésről van szó, mely a község egyetemét csak mint egyik magánfelet illeti; ily esetekben pedig a felebbezési határidő a határozatoknak kézhezvételétől és nem azoknak kihirdetésétől számítandó.

A község elöljárósága tartozik arról gondoskodni, hogy a községet érdeklő határozatok ellen irányuló felebbezés beadása kérdésében határozni hivatott képviselő testületi gyűlés a felebbezésre kitűzött határidőn belül kellő időben összehivassék. A községi elöljáróság ebbeli mulasztása folytán netalán érdekelt harmadik személyre káros jogkövetkezmény nem háramolhatik. (F. M. 12133/98.)

A közigazgatási bírósághoz intézett panaszok az 1896: XXVI. t.-cz. 85., 93., 94. és 95. §-ai értelmében a kézbesítést közvetlenül követő naptól számítandó 15 nap alatt azon közigazgatási hatóságnál (a közigazgatási bizottság határozata ellen a főispánnál) adandók be, melynek intézkedése vagy határozata ellen a panasz irányul. A hatósági szakértői előterjesztésekben ezen körülményre érdekeltek figyelmeztetendők.

Azon hatóság, melynek határozata ellen felebbezés adatott be, a felebbezést érdemi bírálat tárgyává nem teheti.

A határozat megfelebbezett része az illetékes hatóság felülbírálása nélkül jogerőre nem emelkedhetik. (F. M. 55952/93.)

Közbevetett intézkedés, mely senkire kötelezettséget nem ró, jogot nem sért, hanem csak bizonyos törvényes kötelezettség megállapítására és ezen kötelezettség alanyainak kipuhatolására nyujt módot, felebbezés tárgyát nem képezheti. (F. M. 43873/900.)

A hatóságnak rendbüntető határozata ellen felebbezésnek szintén nincsen helye. (F. I. és K. M. 52890/88.)

Semmiségi panasz a felebbezési határidő alatt adandó be. (F. M. 7262/94.)

Lásd még az 1901: XX. t.-cz. 11. §-át és az ezen törvény 1—12. §-ainak életbeléptetése tárgyában kiadott 4600/901. M. E. sz. rendelet 11. §-ának B. 6. pontját, továbbá az 1896: XXVI. t.-cz. 84. §-ának b. pontját.

A felebbezésekre járó bélyegszükségletekre nézve lásd a földmívelésügyi ministernek 1890. évi 2245. sz. rendeletét a 300. lapon.

22. §.

Ha a határozat jogerőre emelkedett, az alispán (polgármester) a kérvényezőnek az engedély-okirat egyik példányát megküldi, mi egyúttal felhatalmazásul szolgál az építkezés megkezdésére.

Az engedély-okirat második példánya pedig a vízikönyvbe helyeztetik.

A határozat jogerőre emelkedéséről ezenkívül a járási szolgabíró, illetőleg az azzal ugyanazon hatáskörrel bíró közeg (177. §.) és ezen szabályrendelet 7. §-ában megnevezett hivatal is külön értesítendő az esetleg szükséges rendőri és műszaki felügyelet és ellenőrzés megtétele céljából.

Ezen értesítésben az is kimondandó, vajjon az építkezés megkezdése és hatósági felülvizsgálata az engedély-okirat határozatához képest a szolgabiró, illetőleg az azzal ugyanazon hatáskörrel biró közeg (177. §.) vagy a hatósági szakértő közbenjöttével is történjék.

A határozat az utolsó kézbesítéstől számított 15 napra emelkedik jogerőre.

Oly esetben, midőn valamely vízimű hatósági engedélylyel állíttatik fel

vagy igazíttatik meg, jelen szabályrendelet 22. és 23. §-ai értelmében felülvizsgálatnak s ennek eredményéhez képest egyszerű megigazításnak és nem büntető eljárásnak van helye. (F. I. és K. M. 21945/88.)

23. §.

Az engedélyes a munkálatok megkezdését, illetőleg bevégzését a fentebbi 22. §-ban megnevezett hatóságnak bejelenteni tartozik. A ki ily bejelentés nélkül a munkálatokat megkezdi, vagy a vízhasználatot megindítja, a jelen szabályrendelet értelmében kihágást követ el és 100 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

A 100 frt helyett 200 korona értendő.

Vízimunkálatok megkezdésének bejelentése megkövetelendő már a jelen szakasztól eltekintve is, mert a bejelentés alapján lehet csak alkalma a vízrendőri hatóságnak a munkakivitel módozataiból másokra netán háramolható jogsérelem meggátlása iránti intézkedések megtételére. (F. M. 46369/94.)

Ha az engedélyezési tárgyalásnál az engedélyeztetni kért vízimüvek már készen találtatnak, ezen vízimüveknek hatósági engedély nélkül való létesítése miatt a vízrendőri eljárás azonnal megindítandó. (F. M. 50166/900.) Úgyszintén a büntető eljárás folyamatba tételének van helye két egybehangzó, azonban jogerőre még nem emelkedett határozat alapján megkezdett építkezés esetén is. (F. M. 10145/94.)

Nem helyes azonban valakit megbüntetni azért, hogy egy csatornát a felülvizsgálat előtt használatba vett, a mennyiben valamely csatornánál a befejezés és használatba vétel egymással elválaszthatatlanul összefügg. (F.M.11281/98.)

Oly esetekben, midőn idegen érdekek megóvása céljából elrendelt munkálatok teljesítésére jogerős határozatokkal megállapított határidő meghosszabbítása kérelmeztetik: az időhaladék az egyoldalú kérelem alapján meg nem adható, hanem mindazon érdekelteknek meghívása mellett, a mely érdekeltek károsításának megszüntetése céljából az illető munkálatok elrendeltettek, a kérelmezett időhaladék megadása iránt helyszini tárgyalás tartandó, s a menynyiben az érdekeltek az időhaladék megadását fenforgó károsításnak tekintetéből kifogásolnák, a káros hatás megszüntetése, illetve megelőzése céljából tett rendelkezések végrehajtása végett szükséges intézkedések a vízmütulajdonos terhére haladék nélkül megteendők. (F. M. 47577/97.)

24. §.

Ha az engedélyes a vízi munkálaton idővel az engedély-okirat határozatainak nem teljesen megfelelő javításokat vagy átalakításokat akar eszközölni, erre nézve a vízjogi törvény 42. §-a értelmében új engedélyre és ennek megfelelőleg új engedély-okirat kiállítására van szükség; az engedély tartama azonban ez alkalommal érintetlen marad, vagyis a régi határidő állapítandó meg.

L. a törvény 172. §-ának megjegyzéseit is.

25. §.

Sürgősség vagy veszély esetén, hogy ha a fentebbi szakaszokban megkivánt alakiságok megtartásából nagy kár származhatnék, az alispán (polgármester) lehetőleg a hatósági szakértő meghallgatásával ideiglenesen megengedheti azon munkálatok foganatosítását, a melyek a veszély elhárítására szükségesek, nemkülönben meg-

engedheti visszaállítani a vízfolyást, ha a nélkül a malmok és más vizi művek működhetése megakadna, az érdekeltek azonban a munka megkezdése előtt a hatóság által felveendő jegyzőkönyv alapján kötelezendők, hogy mindazon rendelkezéseket megtartsák, melyeket a hatóság utólagosan és jogerősen kibocsát.

Az ideiglenes engedélyben záros határidő tüzendő ki, mely alatt az engedély elvesztésének terhe alatt a kérelmezők kötelesek az engedély-okirat megszerzése iránt a törvényszerű lépéseket megtenni.

Az ezen szakaszban említett ideiglenes engedély megadása csakis a jövőben létesítendő munkálatokra alkalmazható s úgy a szükség, mint a jogalap hiányzik az ideiglenes engedélyezésnek valamely már meglevő munkálatokra való kiterjesztésére. (F. M. 47955/94.)

Ideiglenes engedély megadásának azon célból, hogy egyesek valamely haszonhajtó vállalatot mielőbb megkezdhessenek, csakis akkor van helye, ha műszakilag kétségtelenül igazolva van, hogy a vízhasználat gyakorlása által mások érdekei sérelmet nem szenvedhetnek. (F. M. 40133/92.)

Lásd a földmívelésügyi ministernek e tárgyban 1894. évi julius hó 2-án 38832. sz. a. kiadott rendeletét a 313. lapon.

Az engedélyezési eljárás célja az lévén, hogy az engedélyezés tárgya által más érdekek károsodást ne szenvedhessenek, a káros hatás lehetőségének kizárása érdekében már az ideiglenes engedély megadása esetén gondoskodni kell arról, hogy az idegen érdekek kellő jogi biztosíték nélkül addig se maradjanak, míg az előre látható jogsérelem legalkalmasabb orvoslási módját a hatóság megállapíthatja. (F. M. 27366/97.)

Ideiglenes engedélyt adó, vagy megtagadó határozatok felebbezhetők. (F. M. 53087/93.)

Szolgalommal kapcsolatos engedélyezéseknél a szolgalom megállapítása előtt vagy az érdekeltek beleegyezése nélkül, valamely munkálat foganatosítására a vízjogi törvény 171. §-ára tekintettel, ideiglenes engedély nem adható (F. M. 9370/89.) és a szolgalommal való terhelés kérdésének tisztába hozatala előtt a munkálatok meg nem kezdhetők. (F. M. 52999/97.)

Hatósági engedély nélkül, önkényesen létesített vízimű eltávolításának nincsen helye azon esetben, ha arra időközben az ideiglenes engedély megadatott. Fentarthatása azonban az engedélyezési eljárás befejezéséig az ideiglenes engedélyben megállapított feltételekhez kötendő. (F. M. 57282/94.)

Ideiglenes hatósági engedélylyel létesített vízimunkálatok kivitele ellen felmerült panaszok a munkálatok végleges megállapításáig vízrendőri eljárás keretében el nem bírálhatók, hanem a gyakorlat szabályozásával orvoslandók. (F. M. 85071/901.)

A kerti műveléshez szükséges vizikerekek (u. n. bolgár kerekek) rendszerint ideiglenes vízművek jellegével bírván, ily művek létesítésére a jelen szakasz alapján ideiglenes engedély adandó. A földmivelésügyi ministernek e tárgyban 59,899/1903. sz. a. kiadott rendeletét lásd a 444. lapon.

III. Szolgalom igénybevételével járó vízhasználat vagy vizi munkálat engedélyezésénél követendő eljárás.

26. §.

Ha valamely vízhasználat vagy vizi munkálat létesítéséhez a kérvényező szolgalmat igénybe venni, vagy valamely fennálló víz-

használatot korlátozni kíván, ebbeli kérelmét az engedélyezésért benyujtott kérvényben tartozik előadni.

A szolgalomnak vagy a vízhasználat korlátozásának megállapítása azonban külön is kérhető, ha ilyenre valamely létező vízhasználat vagy a törvényben megengedett vagy szabályozott gyakorlat céljából van szükség.

27. §.

A kérvényhez a vízjogi törvény 161. §-a és a jelen szabályrendelet 5. §-ában előírt kellékeken kívül a következőket kell még mellékelni.

A szolgalommal terhelendő ingatlan vagy korlátozandó vízhasználat tervrajzát és az összeírást 2 példányban, melyek a következő szabályok szerint készítendők el:

1. A tervrajzon a szolgalmi eljárás tárgyául szolgáló birtokrészletek és azok helyrajzi számai is kitüntetendők.

Ugyane terven a szolgalommal terhelendő részletek külön szinnel tüntetendők elő és az összeírás sorszámával, az egyes alkatrészeken fekvő épületek betükkel, a régibb szolgalmak pedig keresztalakú jegyekkel jelölendők meg.

A terv egyes szeletekre is felosztható, de minden szeletnek egy és ugyanazon mérték szerint kell készittetnie.

2. A szolgalmi összeírásnak a tervvel összhangzásban kell lennie s a következő rovatokkal birnia:

a) sorszám;

b) a szolgalmi telek tulajdonosának neve;

c) telekjegyzőkönyvi és helyrajzi, valamint katasteri, helyszinelési száma azon birtokrészletnek, a mely szolgalom alá esik;

d) a városrésznek és utczának, illetőleg dülőnek neve és száma, melyben a szolgalommal terhelendő ingatlan fekszik és a részlet művelési ága;

e) az egész birtokrészlet katasteri térfogata és katasteri tiszta jövedelme;

f) a szolgalommal terhelendő rész térfogata, mérnöki felvétel szerint kat. holdakban és ölekben;

g) a szolgalommal terhelendő egyéb tárgyak leírása;

h) a földterület és tartozékainak szolgalommal terheléseért felajánlott ár tételenkint és összesen;

i) a hatóságilag vagy egyezségileg megállapított ár;

k) észrevételek.

Az összeírás végére az esetleg korlátozandó jogok (vízhasználatok) leírása iktatandó be, mely a tulajdoni viszonyokat és az illető jog minőségét tünteti elő; továbbá ugyanott a szolgalommal terhelendő ingatlanokra már bekebelezett szolgalmak is kitüntetendők.

Az összeírás elkészítésére szükséges adatokat úgy a telekkönyvi hatóságok, mint az adófelügyelők és községi elöljárók kiszolgáltatni kötelesek.

Nagyobb, kivált társulati terveknél nem szükséges, de nem is lehetséges, hogy a jelen szakaszban előírt kimutatások és tervek, mindjárt az első tárgyalásnál *részletesen* kidolgozva adassanak be és az elfoglalandó területek egész az utolsó négyszögméternyi pontossággal tüntessenek elő. Annál kevésbbé, mert a tervek részleteikben a kivitel alatt is változást szenvedhetnek, de a közigazgatási eljárás által is oly módosításokon mehetnek keresztül, hogy az egész nagy gonddal és költséggel készített tervek és kimutatások elvetendők és újból készítendők.

Az ily terveknél a szolgalom kötelezettsége csak átalánosságban mondatik ki a csatornák irányára nézve a szolgalommal terhelendő birtokosok és parcelláik megnevezésével és a jelen szakaszban megkövetelt részletes tervek és kimutatások a munkálatok előhaladásával adatnak be és tárgyaltatnak le; a tulajdonképeni végleszámolás pedig a munkálatok befejezése után végeztetik, a mint ez a kisajátítás esetében is történik.

Miért is a jelen szakaszban előírt részletes tervek és kimutatások csak a *magánosok* által készített munkálatoknál követelhetők.

A pénzügyministernek 1897. évi június hó 13-án 44911. sz. a. kiadott azon körrendeletét, mely az 1886. évi 40785. sz. a. a kir. adófelügyelőkhöz intézett körrendelet érvényét — a szolgalmi összeírások céljaira szükséges adatok lemásolhatása tárgyában — a m. kir. pénzügyigazgatóságokra is kiterjeszti, lásd a 341. lapon.

A beadványokra és összeírásokra szükséges bélyegeket lásd a 300. lapon.

28. §.

Ha valamely munkálatnál a szolgalommal vagy vízhasználati korlátozással terhelendőkön kívül mások is vannak érdekelve, a helyszíni tárgyalásnál először a terv átalánosságban tárgyalandó és csak a mennyiben az erre vonatkozó ügyek el lettek intézve, veendő fel, illetőleg folytatandó a tárgyalás azokkal, kiknek ingatlanai szolgalommal terhelendők, illetőleg vízhasználati joga korlátozandó.

A mennyiben egy és ugyanazon a napon a tárgyalás előreláthatólag vagy célszerűen nem volna megtartható: a szolgalommal terhelendő ingatlanok, nemkülönben a korlátozandó vízhasználatok birtokosaival a tárgyalás külön napra és helyre is kitűzhető.

29. §.

A határozat a vízjogi törvény 168. §-a értelmében meghozatván, a ki a kártalanítási összegre vonatkozó első- vagy másodfokú határozatban meg nem nyugodnék, a kézbesítéstől számított 15 nap alatt köteles az alispánnál felebbezését beadni, vagy pedig ugyanazon idő alatt kinyilatkoztatni, hogy a közigazgatási úton való felebbezés mellőzésével egyedül a vízjogi törvény 171. §-ában megadott jogával akar élni és a kártalanítási összeg nagyságát az illetékes birtokbiróság által kívánja megállapíttatni.

A kártalanítási összeg nagyságára vonatkozó és a vízjogi törvény 171. §-ában szabályozott birói eljárás azonban csakis a közigazgatási úton hozott határozat jogerőre emelkedése után indítható meg, mikor is a jogerős hatósági határozat a kártalanításra vonatkozó tárgyalási iratokkal és a jelen szabályrendelet 27. §-a szerint előállított tervekkel együtt haladék nélkül az illetékes törvényszékhez teendő át.

Ha az illető szolgalommal terhelendő ingatlan több törvényszék területén fekszik, a jogerős határozat a szolgalmi eljárásra vonatkozó tervekkel és tárgyalási iratokkal együtt mindenik törvényszéknek külön megküldendő.

A jelen szakasz intézkedése szerint a kártalanítási kérdések vagy végig mennek a közigazgatási hatóságokon egész a ministerig, vagy egyenesen az alispántól a birósághoz utaltatnak, a szerint, a mint a kártalanítandó félnek tetszik, ugyanis a törvény nem kötelezi az illetőt, hogy a közigazgatási hatóságok mindhárom forumán át felebbezéssel éljen, hanem jogában áll akár az első-, akár a másodfokú határozat után kinyilatkoztatni, hogy a közigazgatási úton való felebbezés mellőzésével, a biró által kívánja a kártalanítási összeg nagyságát megállapítani.

Szolgalom megállapitása ellen felszólamló tulajdonosok a szolgalom tűrésére csak azon esetben kötelezhetők, ha a kérdéses ingatlan szolgalmi megterhelésének megfelelő kártalanításban részesittetnek. (F. M. 69845/94.)

Ha valamely szolgalom birói úton állapíttatott meg, annak megszüntetése vagy megváltoztatása is csak birói úton intézhető el.

Ha pedig a tárgyalások során a kártéritési igény kellő megállapítást nem nyer, úgy felszólamló igénykeresetével birói útra utasítandó. (F. M. 39151/92.)

30. §.

Ha az engedélyért folyamodó a munkálatot előbb meg akarja kezdeni vagy a vízhasználatot igénybe venni, mint a kártalanítási összeg nagysága birói úton véglegesen eldöntetett, az esetben az engedélyes a vízjogi törvény 171. §-ának második bekezdése értelmében birói úton megállapítandó biztosítéki összeget tartozik a birtokbiróságnál letenni.

Csak ha az erre vonatkozó birói határozatot és a letétről szóló nyugtát az alispánnál (polgármester) bemutatja, akkor adatik ki részére a jelen szabályrendelet 22. §-ában érintett építési engedély.

31. §.

A vízvezetési szolgalmak telekkönyvi bekebelezése az uralkodó telek tulajdonosának költségére hivatalból történik. E végből az alispán (polgármester) az engedély-okiratot és annak másolatát az illetékes telekkönyvi hatósághoz átteszi.

Ezen szakaszra vonatkozólag az igazságügyminister 1886. évi 13091. sz. a. rendeletet bocsátott ki az összes telekkönyvi hatóságokhoz (l. a 272. lapon); a volt földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister pedig a volt közmunka-

és közlekedésügyi ministerrel egyetértőleg az 1886. évi 17446. sz. a. körrendeletet adta ki, melynek 1. és 2. pontja szabályozza a vízi szolgalmak telekkönyvi bejegyzési ügyét (l. a 271. lapon).

32. §.

A vízjogi törvény 61. és 170. §-ában megállapított kártalanítási összeg csupán a véglegesen elfoglalandó területekért jár, az ideiglenesen, az anyagok lerakására vagy odahordására szükséges területeken az elmaradt haszon és okozott károk térítendők meg.

IV. Kisajátítással járó vízhasználat vagy vizi munkálat engedélyezésénél követendő eljárás.

33. §.

Kisajátításnak az 1881 : XLI. t.-cz. 1. §. értelmében csak közérdekből van helye.

Ha valamely vízhasználat vagy vízi munkálat létesítéséhez a kérvényező kisajátítást akar igénybe venni, ebbeli kérelmét az engedélyezésért benyujtott kérvényben tartozik előadni.

A kisajátítás megállapítása azonban külön is kérhető, ha arra valamely létező vízhasználat vagy a törvényben megengedett vagy szabályozott gyakorlat céljából van szükség.

Az eljárásra nézve az 1881 : XLI. t.-cz. intézkedései irányadók.

A kisajátítási jog megadásának feltételeként előírt hatósági engedély alatt az 1885. évi XXIII. t.-cz. szerinti engedély értendő. Kisajátítási jognak oly joghatálylyal való engedélyezése, hogy a kisajátítandó terület a kisajátítási terv megállapítása s a kártalanítási becsár birói letétbe helyezése után azonnal elfoglalható legyen, helyet nem foghat, mert az 1881 : XLI. t.-cz. 45. §-a szerint ily engedély csakis már tényleg megállapított kisajátítási terv alapján adható. (F. M. 62531/95.)

Azon kérdés eldöntése, vajjon ingatlanok állítólagos tartozékát képező vízjog kisajátítandó-e? továbbá, hogy a kisajátítani kért jogok a létesítendő vízimű által érintetnek-e vagy sem? nem a kisajátítási terv megállapítása iránti tárgyalás és határozat keretébe tartozik, hanem az engedélyezési eljárás során birálandó el. (F. M. 92776/93.)

Koleraveszély elhárítása érdekében teljesítendő lecsapolási munkálatokra az 1881 : XLI. t.-cz. 86. §-ában biztosított kedvezmény ki nem terjeszthető; az igénylendő területeknek elfoglalása a kisajátítási terv megállapítását megelőzőleg meg nem engedhető, hanem a terület igénybevételét a fenti törvényczikk 45. §-ában előírt feltételek teljesítésének kell megelőznie. (F. M. 66082/93.)

V. Utasítás az ivó és házi használatra szolgáló víz engedélyezésénél felmerülő kérdésekre nézve.

34. §.

A törvény a házi használatra szükséges víz engedélyezését a legfontosabb közgazdasági érdeknek tekinti, a mennyiben még a szabad rendelkezés alatt álló vizekre nézve is korlátozást mond ki. (12. §.)

A mennyiben községek és városok vízvezetéket kivánnának berendezni, úgy a terület tulajdonjogának, mint a víz megszerzésére nézve az 1881: XLI. t.-cz. 2. §-a irányadó.

Mindazok részére ellenben, kik a vízjogi törvény 12. §-a értelmében a szabad rendelkezés alatt álló vizek használatára igényt tarthatnak — csak szolgalom állapítható meg. Az eljárást a vízjogi törvény 161. és következő szakaszai és szabályrendelet 3—32. §-ai szabályozzák.

Lásd jelen rendelet 2. §-ának végmegjegyzéseit a 185. lapon.

35. §.

A hatósági rendelkezés alatt álló vizeken a vízjogi törvény 25. §-a értelmében a községi elöljáróságnak, illetőleg a felette álló hatóságnak (177. §.) kötelessége arról gondoskodni, hogy a szabad használatokra minden községben kellő számú alkalmas hely jelöltessék ki.

A mennyiben ily alkalmas helyek nem volnának, vagy nem a kellő számban, a törvény 59. §-ában megállapított szolgalom útján szerezhetnek úgy községek, mint egyesek maguknak helyet és utat a vízhez.

A hatóság köteles lévén arról gondoskodni, hogy a hatósági rendelkezés alatt álló vizeken a szabad használatokra minden községben alkalmas hely kijelöltessék, ily kijelölés hiányában a jégvágás is a helyi rendőri tilalmak figyelembe vételével és mások szerzett jogainak épségben tartása mellett mindenki által, minden alkalmas helyen szabadon gyakorolható. (F. M. 26894/99.)

36. §.

A hatósági rendelkezés alatt álló vizekből kiágazó árkokon és csatornákon is, habár azok magán engedélyesekéi lennének, a házi használatra szükséges vizet edényekben mindenki meríthet és elvihet. A merítésnek azonban csakis kézzel szabad történnie, mindennemű gép vagy készülék használata nélkül és a nélkül, hogy a víz folyása feltartóztatnék, vagy az árok, csatorna partszélei megrongáltatnának. Ha azonban ebből az engedélyesre kár háramlanék, a hatóságnak e jogot a panaszos kérelmére korlátoznia kell.

Hasonlólag meg van engedve ily csatornákban és árkokban ruhát, edényt vagy más tárgyakat bárkinek is mosni a fentebbi feltételek mellett, ha azon használat, melyre a víz szolgál, annak tiszta állapotban való tartását nem igényli.

Magától értetik, hogy magán tulajdonra senkinek sem szabad a tulajdonostól kieszközölt engedély nélkül vízmerítés végett behatolni.

Marhát vagy lovat itatni és füröszteni csak erre kijelölt helyen szabad.

37. §.

Ha másnak tulajdonát képező árkon, csatornán valaki a fentebbi 36. §-ban megállapított használatokon kivül nagyobb házi használatot akar létesíteni, erre nézve hatósági engedélyt nyerhet a vízjogi törvény 27. §-ában megállapított feltételek alatt.

Magától értetődik, hogy ezen szakasz intézkedése csak a közvizekből kiágazó árkokra és csatornákra és nem a magánvizekből táplált vízvezetékekre áll.

VI. Utasitás a faúsztatás vagy tutajozás engedélyezésénél felmerülő kérdésekre nézve.

(1885: XXIII. t.-cz. 20. §-a.)

38. §.

A tutajozás és faúsztatás jogának megszerzésére és gyakorlására nézve az 1879: XXXI. t.-cz. irányadó.

39. §.

A tutajozási és faúsztatási engedélyek a vizikönyvbe bevezetendők, a tervek és iratok pedig az okirattárba elhelyezendők. Miért is a tervek és hozzájuk tartozó leírások 2 példányban nyujtandók be, ellenkező esetben azok az engedélyes költségére hivatalból másoltatnak le.

A volt földmiv., ipar-és kereskedelemügyi ministernek a faúsztatás és tutajozás jogának a vizikönyvbe való bejegyzésére vonatkozó bejelentés körül követendő eljárás tárgyában valamennyi kincstári erdőhatósághoz 1888. évi 14620 sz. a. intézett körrendeletét lásd a 283. lapon.

VII. Utasítás az ásvány- és gyógyforrások és azok védterületeinek megállapitásánál felmerülő kérdésekre nézve.

(1885: XXIII. t.-cz. 16. §.)

40. §.

A ki ásvány- vagy gyógyforrásra nézve védterületet kiván megállapitani, mindenekelőtt az 1876: XIV. t.-cz. 100. és 101. §-a értelmében a belügyministernél kieszközölni köteles, kogy vize ásvány- vagy gyógyforrásnak nyilváníttassék.

A belügyministeri engedély alapján a vízjogi törvény 16. §-a értelmében a védterület megállapítása céljából a kérvény a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerhez nyujtandó be.

Az 1889. évi XVIII. t.-cz. értelmében a földmív., ipar- és keresk. minister alatt a földmívelésügyi minister értendő.

41. §.

A kérvény szakértő által készített felvilágosító rajzokkal és tervekkel szerelendő fel.

Nevezetesen szakértőileg ki kell mutatni, hogy a védműveletre szükség van, a mennyiben új kutak vagy források nyitása által a meglevő források vagy egészen elapadnának vagy minőségükben megromolnának, nemkülönben ki kell mutatni a geologiai alakulások alapján azt a legkisebb határt, a meddig a védterületre szükség van.

Ha a jelen szakaszban foglalt adatok megszerzése céljából másnak tulajdonát képező területeken és vizeken előmunkálatok teljesítendők s az illető terület tulajdonosa azokat akadályozná, a vállalkozó az illetékes alispántól a törvény 160. §-a értelmében előmunkálati engedélyt kérhet.

42. §.

A földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister a jelen szabályrendelet 40. §-a értelmében benyujtott kérvényt az illetékes bányakapitányságnak küldi meg.

A bányakapitányság a vízjogi törvény és a jelen szabályrendelet 3—32. §-ai értelmében jár el.

A tárgyalás befejezése után a munkálat engedélyezése iránt a bányakapitány indokolt határozati javaslatot tesz, melyben a védterület kiterjedését, módozatait és feltételeit részletesen megállapítja és azt az összes iratokkal együtt határozat végett a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerhez felterjeszti.

A földmív.-, ipar- és keresk. minister alatt a földmívelésügyi minister értendő.

43. §.

A védterületre nézve a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister által kiadott határozat egy-egy példánya az illető félnek, a törvényhatóságnak és a bányakapitányságnak megküldetik.

Lásd az előző szakasz megjegyzését.

A törvényhatóság ezen határozatot a vízi-könyvbe helyezi el; azonban a védterület tulajdonosára nézve nem kötelezők a birtokváltozásnál előirt bejelentések, mert ezek nem az alispánnál, hanem a bányakapitányságnál tartatnak nyilván.

44. §.

Védterületeken belül ásásra vagy fúrásra az engedélyt első fokban a törvény 157. §-a utolsó bekezdése értelmében a bányakapitányság adja meg, miért is a szükséghez képest felvilágosító rajzokkal felszerelt kérvény ezen hatóságnál nyujtandó be.

A bányakapitányság a kérvény tartalmát közli a védterület engedélyesével záros határidő alatt való nyilatkozás végett és a mennyiben helyszini szemle megtartása vagy szakértő meghallgatása válik szükségessé — azt elrendeli és annak alapján meghozza az elsőfokú határozatot. Ha az ásási vagy fúrási munkálatok által a meglevő ásvány- és gyógyforrások veszélyeztetve volnának,

ugyanezen határozatban megállapítja a biztosítékul leteendő összeg nagyságát.

A határozat az érdekelt felekkel a vízjogi törvény 164. §-ában megállapított módon közlendő és a kézbesítéstől számított 15 nap alatt a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerhez felebbezhető. E felebbezés a bányakapitánysághoz nyujtandó be.

L. a 42. §. megjegyzését.

VIII. Utasitás a földalatti vizek használatánál, valamint árkok, kutak közt megtartandó távolságok megállapításánál felmerülő kérdésekre nézve.

(1885: XXIII. t.-cz. 14. és 15. §.)

45. §.

A földalatti vizek használatára szolgáló építmények engedélyezésénél, a mennyiben a vízjogi törvény rendelkezésénél fogva erre szükség van, ugyanazon eljárás követendő, mint a melyet a vízjogi törvény 161. és következő és a jelen szabályrendelet 3—32. §-ai átalánosságban írnak elő.

Tekintettel azonban arra a körülményre, hogy a földalatti vizek járása és természete nehezebben ismerhető fel és állapítható meg, mint a felületi vizeké, az engedélyezési kérvényhez melléklendő terveknek szakértői tanulmányozásánál (162—163. §§.) kiváló gond fordítandó arra, hogy a szándékolt munkálatok által más szomszédos vizek használata meg ne csökkenjen, vagy meg ne szűnjék.

Erődített helyek közelében a katonai hatóság, bányaterületeken vagy azok szomszédságában az illető bányatulajdonosok is meghivandók a tárgyaláshoz.

46. §.

A föld alatti vizek használatánál a törvény által megállapított rendőri távolságok a vízjogi törvény 14. és 15. §§-aiban foglaltaknak.

Vízvezető árkoknak, medenczéknek, más árkoktól vagy medenczéktől, idegen határtól való legkisebb távolsága 2 méterben állapíttatik meg, ha csak a felek közt erre nézve külön egyezség nem jött létre.

Csöveknél a legkisebb távolság 1 méter. Ezen távolságok az ároknak vagy medenczének szélétől számítandók, tekintet nélkül azok partjainak rézsútjára; a mennyiben pedig az ily építmények rézsút nélkül vagy elégtelen rézsúttal épülnének, oldalfalaik szilárd anyagból készítendők.

Ha az árkok, medenczék 3 méternél mélyebbek a legkisebb távolságnak legalább oly nagynak kell lennie, mint azok mélysége, nem számítva a rézsútot.

A mennyiben ezen távolságok a különösen indokolandó helyi körülményeknél fogva elégteleneknek látszanának, az engedélyező hatóságnak jogában áll, nagyobb távolságokat is megállapítani. A fentebbiekben megállapított távolságok a határárkokra nem terjednek ki.

47. §.

Ha a földalatti vizek használata által — a rendes szükségletre szolgáló kutakon kivül — más vizeknek tényleg gyakorolt használata megcsökken vagy megszünik: az erre vonatkozó panasz vagy kérvény az illetékes alispánhoz (polgármester) nyujtandó be.

A panasz tárgyát az eljáró hatóság köteles záros határidő alatt leendő nyilatkozás végett a panaszolt építmény tulajdonosával közölni.

Az erre adandó válaszban műszakilag kifejtendő a munkálatnak befolyása a panaszos ügyre és hogy miféle intézkedések által lehetne a bajon segíteni, vagy annak elejét venni, a mennyiben pedig célszerű segítség nem mutatkoznék, a bepanaszolt nyilatkozni tartozik, hogy hajlandó-e a panaszos félnek a hatóság által megállapítandó kártalanítást nyujtani.

48. §.

A beérkezett nyilatkozat alapján az alispán (polgármester) az eljárást a vízjogi törvény 161. és következő §-ai értelmében megtartja és a hozandó határozatban indokolni köteles, vajjon a vízjogi törvény 28. §-ának első bekezdése értelmében a fontosabb közgazdasági érdek szempontjából az újabb építmény fentartandó-e vagy sem és ha fentartandó, mily kártalanítás nyujtassék az érdekeiben sértett félnek.

Sürgősség vagy veszély esetén, mely ilynemű munkálatoknál gyakran előfordulhat, az alispán a törvény 180. és a jelen rendelet 25. §-a értelmében ideiglenes rendelkezéseket tehet.

IX. Utasítás az öntözésnél és a vízhasználati engedélyek időtartamánál felmerülő kérdésekre nézve.

(1885 : XXIII. t.-cz. 30—33. §§.)

49. §.

Oly vízfolyásokon, melyeken már vízhasználatok vannak, az újabb vízhasználatok engedélyezésénél — a vasárnapi öntözés esetét kivéve (30. §.) — a következők tartandók szem előtt:

1. Megállapítandó az a vízmennyiség, melynek rendes háziszükségletre, itatásra vagy tüzrendőri szempontból a patakban folyvást meg kell maradnia, a mennyiben újabb szaporulat (mellék-

vizek) nélkül községeken, lakott helyeken halad keresztül. Határozottabb adatok hiján egy lélekre fejenkint és naponkint 50 liter és egy nagy állatra 100 liter számítandó, ott hol a házi használatra szükséges víz egyedül a patakból vétetik.

2. Megállapítandó, hogy a létező vízhasználatokra másodperczenkint legkevesebb hány liter víz szükséges; a mennyiben a vízi-könyv már egyes vízfolyásokon be volna rendezve, ezen adatok annak alapján tüntetendők ki.

3. A mennyiben a vízfolyások, melyek vizének használatára engedély kéretik, nem ömölnek bővizű folyókba, hanem a főfolyókon levő használatoknak a mellékfolyók vizére is okvetlenül szükségük van — egyúttal az is kimutatandó, hogy a mellékfolyó vizének esetleges elvonása, mily befolyással lenne a főfolyás vízi műveire és vízhasználataira és ezen hatás, mely pontnál vagy vízi-műnél válik elhanyagolhatóvá.

Csak azon vízmennyiség engedélyezhető, mely az ily módon megállapított vízszükségleten túl mint felesleg mutatkozik.

Egy nagy állatra — ló, szarvasmarha — 10 darab kis állat — sertés, juh — számíttatik.

Vízfeleslegre adott engedély esetén a tényleges vízhasználat vízszükséglete pontosan megállapítandó s az újabb vízhasználat gyakorlására szolgáló vízi-művek úgy állapítandók meg, hogy azok segélyével a víz a mederből csakis a régi használatok által igényelt mennyiségen felül legyen kivehető. (F. M. 34512/96.)

50. §.

A vasárnapra szóló öntözési engedélyek megadásánál (30. §.) a törvény rendelkezésein kivül még a következők tartandók szem előtt:

1. A vasárnapi öntözés a természetes medrekből minden kártalanítás nélkül engedélyezendő, azon kikötés mellett, hogy az, kinek a vasárnapi öntözési jog megadatik, a meder és partok jó karban tartásához a vízjogi törvény 40. §-a értelmében haszonaránylag hozzájárulni tartozik.

Ezen haszonarány az öntözési engedély megadásával egyidejűleg szintén megállapitandó.

Mesterséges csatornákból, malomárkokból a vízért kártalanítás hasonlólag nem követelhető, a használó tartozik azonban az árok vagy csatorna létesítéséhez és annak fentartási költségéhez a vizjogi törvény 37. §-a értelmében hozzájárulni.

2. A vasárnapi öntözésre a folyó vagy csatorna egész vízmennyisége engedélyezhető, értve ez alatt azt a vízmennyiséget, mely a patakban vagy folyóban folyton megújul; víztartókba gyüjtött vagy más módon raktározott vizek vasárnapi öntözésre nem engedélyezhetők; a raktározás azonban a vasárnapra nézve megtakarítható.

3. Az engedélyezett vízmennyiség katastrális holdankint egy öntözésre 1000 köbméternél és az április 1-étől szeptember 1-éig terjedő időszakra összesen 4000 köbméternél több nem lehet.

4. Az engedély-okiratban megállapítandó a sor- és órarend is, melyben az öntözés eszközlendő; a vasárnapok sorrendje április 1-étől kezdve számítandó. A ki a részére kijelölt napot vagy órát elmulasztja, a reá engedély-okiratszerüleg eső következő vasárnapig nem tarthat igényt az öntöző vízre.

A vasárnapi öntözés engedélyezése oly kivételes kedvezmény, melynek csakis akkor van helye, ha az öntözéshez szükséges vízmennyiség egyéb módon rendelkezésre nem áll. (F. M. 10423/97.)

51. §.

Ha a vasárnapi öntözések az egész rendelkezésre álló vízmennyiséget igénybe vették, a vízhasználatok által lekötött vízmennyiségen belül (jelen szabályrendelet 49. §-ának 2. és 3. pontja) új öntözésre csak a vízjogi törvény 31. §-a értelmében adható engedély.

A kártalanítás mindazon vállalatoknak megitélendő, melyektől a szükséges vízmennyiség elvonatott, vagy melyeknek működése korlátoztatott. (Jelen szabályrendelet 49. §. 3. p.)

Az engedély-okiratban megnevezendők azon hónapok, napok és órák, melyeken az öntözésnek meg kell történnie.

52. §.

Ha az öntözési engedélyt kérő a vízjogi törvény 31. §-ában foglalt kártalanítás helyett a helyi körülményeknél fogva előnyösebbnek találná a vízi művek átalakítása által vízfelesleget létesíteni és arra engedélyt kérni, erre nézve a vízjogi törvény 32. §-a kedvezményét veheti igénybe.

53. §.

Minden vízelvezetésnél (vízfő) megjelölendő az a magasság, a melyen túl arra a vízfolyásra nézve a vízfelesleg előáll és a melyet a vízhasználóknak tetszés szerinti mennyiségben jogukban áll minden kártalanítás nélkül elvezetni és felhasználni.

A csurgalékot azonban a hatóság által jóváhagyott és kijelölt utakon tartoznak elvezetni.

Ezen határon túl tehát többé sem óra-, sem sorrendet nem kell tartani, hanem mindenki akkor és úgy használja a vizet, a mint az hozzá érkezik.

Későbbi vízhasználatokra kárpótlás nélkül engedély csak vízfeleslegre adható, a vízfelesleg pedig csak úgy állapitható meg, ha a már gyakorolt, illetőleg engedélyezett vízhasználatok által igényelt víz mennyisége ismeretes. (F. M. 35449/91.)

54. §.

Vízhasználati engedélyek a törvény értelmében csak meghatározott időre és legfeljebb 50 évre adhatók.

Lecsapolásokra, mocsárkiszárításokra és átalán oly munkálatokra, melyek a vizek kártételei ellen való védelemből engedélyeztettek, ezen intézkedés nem terjed ki.

Az engedélyek lejárati ideje minden törvényhatóság területén a körülményekhez és a vízhasználatok természetéhez képest lehetőleg olyképen állapitandó meg, hogy az egyes engedélyezéseknél későbbi tapasztalatok szerint esetleg mutatkozó hiányok idővel kiküszöbölhetők legyenek s a víz természetszerű rendeltetésére minél nagyobb mértékben felhasználható legyen, nemkülönben, hogy az egyes elaprózott használatok, melyek vízpazarlással járnak, minél inkább csoportosíttassanak.

X. Utasítás a vizrendezésre alakult társulatokra nézve.

(1885 . XXIII. t.-cz. 68. §. 1. p.)

55. §.

Az 1884 : XIV. t.-cz. a vízjogi törvény életbelépte után is hatályban maradván, az 1884 : XIV. törvényczikkben említett társulatok az ugyanazon törvényben szabályozott kérdések tekintetében jövőre is az idézett törvény intézkedéseinek maradnak alávetve, mindazon esetekben azonban, midőn az 1884 : XIV. t.-cz.-ben a hatályon kivül helyezett 1871 : XXXIX. és az 1879 : XXXIV. t.-cz.-re történik hivatkozás, a vízjogi törvény és a jelen szabályrendelet határozatai értendők és alkalmazandók.

56. §.

Az 1884 : XIV. t.-cz. hatálya alá nem tartozó vízrendező társulatok összes ügyeire nézve kizárólag a vízjogi törvény, különösen pedig ezen törvénynek a vízrendezésre alakult társulatokról szóló fejezetében és a jelen szabályrendeletben foglalt határozatok irányadók.

57. §.

A társulatot alakitani kívánó birtokosok a vízjogi törvény 72. §-ában szükségesnek jelzett előmunkálatok költségeinek fedezéséről maguk tartoznak gondoskodni. Ezen költségek azonban a társulat végleges alakulása után azoknak, kik azokat előlegezték, a társulat által visszatérítendők.

58. §.

A vízjogi törvény 76. §-a szerint az elnök és a választmány megválasztásáról kivánt igazoló beadványt az elnökön kivül még legalább 4 olyan választmányi tagnak kell aláirni és aláírásukat

közjegyzőileg hitelesíttetni (85. §.), a kik az alakuló közgyűlésen személyesen részt vettek.

59. §.

Az alapszabályokba a vízjogi törvény 83. §-ában foglalt határozatokon kivül még felveendő, hogy:

a) elnök és alelnök csak érdekelt birtokos vagy annak meghatalmazottja lehet;

b) a társulati közgyülés az elnököt és alelnököt átalános, a választmányt egyszerű szavazattöbbséggel 3 évre választja;

c) a lefolyt évi számadások a közgyülés által választott társulati, de nem választmányi tagokból alakított számvizsgáló bizottság által vizsgálandók át;

d) a társulat évi költségvetései és számadásai a társulat tagjaival a közgyülés előtt miként közöltessenek.

60. §.

A számvizsgáló bizottság által megvizsgált és a közgyülés által letárgyalt számadás másolata az okiratok melléklése nélkül a közgyülés megtartása napjától számitandó 30 nap alatt a társulat mellé rendelt ministeri megbizottnak a közmunka- és közlekedésügyi ministerhez való felterjesztés végett, a közgyülési határozat hitelesített másolatával együtt bemutatandó.

Ha a számadás egyes tételeire nézve kételyek merülnének fel, vagy másnemű felvilágosítások lennének szükségesek, a minister a számadási okiratok felterjesztését is elrendelheti, mely rendelkezésnek a társulat azonnal eleget tenni köteles.

Ha a bemutatott számadás másolatára, annak beérkeztétől számítva 6 hónap alatt a közmunka- és közlekedésügyi minister részéről észrevételek nem tétetnének, vagy a számadási okiratok be nem kivántatnának, a számadások, kifogástalanoknak tekintendők.

Az 1889. XVIII. t.-cz. értelmében a közmunka- és közlekedésügyi minister ebbeli hatásköre a földmívelésügyi ministerre szállott át.

61. §.

A vízjogi törvény 117. §-ában foglalt felhatalmazás alapján a társulatokhoz kirendelendő ministeri megbizottak nevei minden társulattal külön fognak közöltetni.

Minden ministeri megbizott őrködik a felett, hogy a társulat törvény- és alapszabálybeli kötelességének megfeleljen, hogy a társulat által foganatosított építkezések a jóváhagyott tervekkel megegyezzenek, hogy hatósági engedély nélkül építkezések ne létesíttessenek, a gátak jó karban tartassanak, vagy az azok védelmére szükséges munkálatok és beszerzések idejekorán megtétessenek, illetőleg foganatosíttassanak.

62. §.

A ministeri megbizott felügyeleti jogából kifolyólag köteles tapasztalatait a társulattal közölni, s a mennyiben azt látná, hogy figyelmeztetéseit a társulat tekintetbe nem veszi, a törvényeknek, alapszabályoknak és az ezeken nyugvó rendeleteknek meg nem felel, vagy azoktól eltérő intézkedéseket tesz, vagy végül mulasztást követ el: a közmunka- és közlekedésügyi ministerhez kimerítő jelentést tesz.

Lásd a 60. §. megjegyzését.

63. §.

A társulat tartozik a ministeri megbízottat kötelességének gyakorlásában támogatni és e célból a gátakra és védművekre vonatkozó minden adatot, tervet, leírást stb. a ministeri megbízott kívánságára annak kiadni, mindarról tudósítani s mindazon adatokat rendelkezésére bocsátani, melyekre a ministeri megbízottnak a vízjogi törvény 117. és 126. §-aiban és a jelen szabályrendeletben meghatározott kötelességeinek gyakorlása céljából szüksége van.

64. §.

A vízjogi törvény 124. §-a alapján a társulathoz kinevezett ministeri biztosnak joga a mellé rendelt véleményező bizottság meghallgatása után sem terjed ki arra, hogy a társulat alapszabályait módosítsa, kölcsönt vegyen fel, vagy a társulat feloszlását kimondhassa, az ezen kérdések fölötti határozathozatal tehát mindenkor a társulat közgyűlésének hatáskörébe tartozik.

Ha a ministeri biztos az előző pontban említett egyik vagy másik kérdésnek tárgyalását tartaná szükségesnek, az azok feletti határozathozatal céljából a tárgy határozott megnevezése és a közmunka- és közlekedésügyi minister előzetes engedélye mellett a társulatot rendkivüli közgyűlésre hívja össze.

A közgyűlés összehívásánál, a határozat hozatalánál, valamint határozatképtelenség esetén, az újabb közgyűlés összehívásánál a ministeri biztos a vízjogi törvény és a társulati alapszabályok határozataihoz köteles alkalmazkodni.

Lásd a 60. §. megjegyzését.

65. §.

A ministeri biztos hatásköre, jelen szabályrendelet 64. §-ában megnevezett esetek kivételével, mindazon ügyekre kiterjed, melyeket a vízjogi törvény 92—96. §-ai a társulat közgyűlésének és választmányának hatáskörébe utalnak.

A ministeri biztos köteles az évi költségelőirányzatot és az okiratokkal felszerelt számadásokat a vízjogi törvény 93. §-ának és a jelen szabályrendelet 60. §-ának megfelelően a közmunka- és közlekedésügyi ministerhez felterjeszteni.

Lásd a 60. §. megjegyzését és a vízjogi törvény 124. §-ának megjegyzései végén közölt 15304/1893. sz. földm. min. rendeletet.

66. §.

A ministeri biztos kiküldésével járó költségeket a közmunka- és közlekedésügyi minister állapítja meg. Az ekként megállapított költségek a társulat évi költségelőirányzatába felveendők és a társulat többi rendes költségeivel együtt beszedendők.

Lásd a 60. §. megjegyzését.

67. §.

A társulati munkálatok által igénybe vett idegen területek megszerzésére és kártalanítására nézve jövőre is a kisajátítási törvény irányadó ugyan, mindamellett a vízrendező társulatok a vízvezetékekre vagy más viziépítményekre szükséges földterületek használhatása céljából a dolog természetéhez képest a vízjogi törvény 59. és 61. §-ainak kedvezményét igénybe vehetik, mely esetben az idézett kérvényben szabályozott eljárást kell követniök.

XI. Utasítás a vízhasználatra alakult társulatokra nézve.

(1885: XXIII. t.-cz. 68. §. 2. p.)

68. §.

A vízhasználati társulatok által tervezett munkálatok engedélyezésénél ugyanazon eljárás alkalmazandó, melyet a vízjogi törvény 161. és következő §-ai és a jelen szabályrendelet 3—32. §-ai a magánosok által létesítendő vízi munkálatokra nézve előírnak.

69. §.

A társulatok megalakulásánál az eljárás kétféle, a mint azok egyhangúlag vagy a törvényes többséggel (130. és 131. §§.) alakulnak.

A víz mozgató erejének kihasználására vagy egyéb ipari célra törekvő vízi társulatok csak az összes társulati tagok egyhangú akaratával alakulhatnak meg.

70. §.

Az egyhangulag alakuló társulatok az alapszabályokat a vízjogi törvény 135. §-a értelmében megállapítva, az alakuló közgyűlésen az elnököt és választmányt megválasztják és az erre vonatkozó beadványt a vízjogi törvény 76. §-a értelmében kiállítva, az összes tervekkel és iratokkal felszerelve az alispánnál a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerhez való felterjesztés végett benyujtják. A további eljárásra a társulati munkálatok engedélyezésénél a jelen szabályrendelet 68. §-a irányadó.

A földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister alatt az 1889: XVIII. t.-cz. értelmében a földmívelésügyi miniszter értendő.

71. §.

A törvényes többséggel alakuló társulatoknál, vagyis ha a vízjogi törvény 130. és 131. §-aiban felsorolt célokra az érdekeltek közakarattal társulattá alakulni nem tudnának, a társulattá alakulni kivánók a terveket, költségelosztást és alapszabályokat előlegesen elkészítve, azokat az alispánnál (polgármester) benyujtják.

72. §.

Az alispán (polgármester) a közgyülés megtartására határnapot tüz ki, arra az összes, a társulatba bevonandó érdekelteket meghívja és azon maga is megjelenik.

A mennyiben a munkálatban számos kisbirtokos volna érdekelve, ezek községenkint külön-külön előlegesen hivandók össze és hallgatandók ki arra nézve, kivánnak-e az alakulandó társulatba belépni vagy sem.

Az erre vonatkozó jegyzőkönyvben kiemelendő, hogy az érdekelt birtokosok a gyülésre a kellő módon meghivattak, felsorolandók név szerint, kik szavaztak és mennyi területtel a társulat mellett, kik ellene és kik voltak távol. A szavazás egyénenkint és területenkint jegyzőkönyvbe vétetik, ezen jegyzőkönyvnek az alakuló közgyülésen való bemutatásával az abban foglalt szavazatok az alakulásra nézve irányadóul szolgálnak.

73. §.

A közgyülésről jegyzőkönyv vezetendő.

A társulat megalakulására vonatkozó érdemleges nyilatkozatok után az elnök az érdekelteket megszavaztatja, illetőleg a szavazatokat a megelőző 72. §. értelmében számba veszi, összeszámítva hányan vannak a társulat mellett, hányan vannak a társulat ellen és hányan vannak távol és a mennyiben a társulat mellett nyilatkozók terület szerint a törvényes többséget (130. és 131. §.) képviselik, a társulatot megalakultnak jelenti ki, az alapszabályokat letárgyaltatja és ennek megtörténte után az elnököt és választmányt megválasztja.

A közgyülésről felvett jegyzőkönyvet az elnökön kívül legalább négy a gyülésen jelen levő választmányi tagnak kell aláírni. A közgyülésen jelen levő alispán (polgármester) a jegyzőkönyvön igazolja, hogy a törvénynek és rendeleteknek az alakulásra vonatkozó szabályai megtartattak.

Az alakuló közgyülésen felveendő jegyzőkönyv mintáját lásd a 474. lapon.

74. §.

Az alispán (polgármester) a felvett jegyzőkönyvet az alapszabályokkal és összes iratokkal együtt a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministernek felterjeszti.

A további eljárásra a társulati munkálatok engedélyezésénél a jelen szabályrendelet 68. §-a irányadó.

Lásd a 70. §. megjegyzését.

Az összes iratok alatt az átalános tervek is értendők, hogy a minister felebbezés esetén megítélhesse, hogy elég tétetett-e a törvény intézkedéseinek, nevezetesen, hogy célszerű határok szerint alakult-e a társulat, hogy szükséges-e a kisebbség bevonása, hogy öntöző társulatoknál elég tétetett-e a törvény 131. §-ában érintett feltételeknek és így tovább. A minister azonban a terveknek részletes tárgyalásába, melyek első fokban az alispánhoz tartoznak, nem megy bele.

75. §.

Vízhasználati társulatoknál az ártérfejlesztési munkálat megállapítja azt a térséget, melynek határain belül az érdekeltek a munkálatokhoz hozzajárulni vannak hivatva.

Ezen és a következő, a belvizek ártérfejlesztésére vonatkozó szakaszok azon belvízi társulatokra is érvényesek, melyek árvédelemmel kapcsolatban alakultak, vagyis a hol egy és ugyanazon társulat eszközli az ármentesítést és belvízlevezetést.

76. §.

Lecsapolásoknál, belvízlevezetéseknél és mocsárkiszárításoknál csakis a tényleg víz alatt álló és oly területek vonhatók be az ártérbe, melyek nedvességtől szenvednek és e miatt rendes mívelésre vagy nem, vagy csak feltételesen alkalmasak. Az ártérbe tehát oly területek, melyekre a vizek esésüknél fogva eljuthatnának ugyan, de a melyek tényleg víz alatt még sem állottak — be nem vonhatók.

Belvízlecsapolási érdekeltség költségeihez valamely község részéről való hozzájárulás, ha a község mint jogi személy arra kötelezve nem volt, érvénynyel nem bírhat és az ily költség a község összes lakosaira pótadó kivetése utján át nem hárítható. (Belügymin. 37011/1887. sz. leirata.)

77. §.

Ha a belvizeknél az ártérfejlesztés műszakilag történik is: a mozgó belvizeknek hossz- és oldalesése csak a ténylegesen megállapított adatok alapján határozandó meg és a műszaki felvételek pusztán arra szorítkoznak, hogy a műszer segélyével kerestessenek fel az elborított területek azon határszélei, melyek különben szabad szemmel akár a növényzeten, akár a talaj alakulásán fel nem ismerhetők vagy hiteles bemondások alapján meg nem állapíthatók.

78. §.

Kötött, agyagos természetű talajoknál, melyek nem csupán és nem annyira az összegyülemlő felületi vizektől, mint inkább a megrekedő talajvizektől szenvednek: az egész nedves vagy nyirkos terület bevonandó az ártérbe.

79. §.

Alagcsövezéseknél a vízjogi törvény 130. §-ában megállapított kényszer útján csak azon területek vonhatók be valamely társulatba, melyek mocsáros, posványos és vadvizes természetüknél fogva szorulnak alagcsövezésre.

Oly talajok ellenben, melyeknél az alagcsövezés csupán azok túlságos kötöttségét van hivatva javítani — kényszer útján a társulatba belépni nem kötelezhetők.

80. §.

Öntözéseknél egyes területek kényszer útján csak a vízjogi törvény 131. §-a értelmében vonhatók be valamely társulatba; vagyis ha azok úgy feküsznek a többi öntözendő terület között vagy mellett, hogy azok nélkül a tervezett öntözés célszerűen nem vihető keresztül.

81. §.

Az ártérfejlesztési munkálatnál a bevont területek határszéle a helyszínrajzon kék vonallal jelölendő.

82. §.

Nem mezőgazdasági mívelésre szolgáló területek és egyéb vállalatok bevonása a lecsapoló társulat költségeihez azon arányban történik, a mint azok a munkálatból több vagy kevesebb hasznot húznak. (78. és 110. §.)

Igen kényes kérdést képez: bevonhatók-e az erdők a belvízi érdekeltségekbe vagy sem. Az ármentesítő társulatok az erdőket, ha a legmagasabb árvízszín alá esnek, bevonhatják a törvény 104. §-a értelmében az érdekeltségbe. A belvízi társulatoknál azonban a jelen rendelet 76. §-a értelmében csakis a tényleg víz alatt álló és oly területek vonhatók be az ártérbe, melyek nedvességtől szenvednek.

Az erdőknek az időszakos elöntések nem ártanak, ezért csakis az állandó vagy tartósan víz alatt álló területek vonhatók be az ártérbe, melyeken a fa növésében a víz által károkat szenved.

Igen gyakran azonban egyes területek azért míveltetnek mint erdők, mert a vízkárok miatt más, belterjesebb mívelésmódra nem alkalmasak, az ily területek birtokosai tehát azon ürügy alatt, hogy az erdőnek az elöntések csak használnak: kimenekülnének a teherviselésből és mikor a munkálatok befejeztettek, az erdőt kivágva, szántófölddé alakítanák azt át.

Ez ellen a társulatok igénybe vehetik a törvény 79. §-át, mely szerint a társulatok fel vannak jogosítva mindazon területeket a társulat kötelékébe utólag is bevonni, melyek a társulati munkálatok által megvédettek, vagy jövedelmezőbbekké tétettek, míg a magánosok által végrehajtott munkálatoknál a törvény 43. §-a szerint ezen követelés a munkálatok befejezésétől számított öt év alatt elévül.

XII. Utasítás a vizmedrek partszéleihez ültethető fák vagy bokrok távolságára nézve.

(1885 : XXIII. t.-cz. 142. §. 3. p.)

83. §.

A vízjogi törvény 142. §. 3. pontja értelmében a meder partszéleihez ültethető fák vagy bokrok legkisebb távolsága a következőkben állapíttatik meg:

1. Oly folyókon, melyek a vízjogi törvény 66. §-a értelmében a vontató út szolgalmának vannak alávetve, a legkisebb távolság tekintetében a vontató utakra és szabad kikötésre nézve a közmunka- és közlekedésügyi minister által 1885. évi 39,507. sz. a. kiadott szabályrendelet 1—3. §-ai irányadók.

2. Egyéb tisztogatásra szoruló medreknél, árkoknál és csatornáknál a legkisebb távolság, melyre a meder, árok vagy csatorna partszélétől fát vagy bokrot szabad ültetni vagy tartani, 3 méterben állapíttatik meg.

3. Ezen intézkedés alól ki vannak véve az öntözőárkok és csatornák és oly vízfolyások, melyek partjai rohamos esésük következtében a megtámadásnak és alámosásnak vannak kitéve és a melyek védelmére fűz, éger, vagy más megfelelő ültetvények alkalmaztatnak.

A meder és partok jókarban tartása szempontjából az eljáró hatóságnak jogában áll mindenütt, hol szükségesnek mutatkozik, a hatósági szakértő meghallgatása mellett, az ilynemű ültetvények alkalmazását és megfelelő mívelés módját elrendelni.

Az 1. pont alatt említett rendeletet lásd a 262. lapon.

A jelen szakasz 2. pontjában megjelölt tilalom a 3. pont értelmében nem feltétlen. A 3 méter távolság csak a határt jelöli meg, melyen belül a hatóság intézkedési joga törvényes alapon nyugszik; a hatóság ezen távolságon belül a fák eltávolítását elrendelheti, de a szükséghez képest az eltávolítástól részben vagy egészben el is tekinthet. (F. M. 17280/99.)

Vizek partjain levő ültetvények eltávolítása előtt tehát első sorban megvizsgálandó azon körülmény, vajjon ezen ültetvények eltávolítása folytán a part megtámadásnak vagy alámosásnak nem lesz-e kitéve. (F. M. 22092/95.)

A rendelet 2. pontja az abban megállapított távolságon belül nemcsak az ültetést, de a már ültetettek fentartását is tiltja. (F. M. 20063/94.)

Ha tehát a 3. pontban megjelölt esetek fenn nem forognak, a meder széleihez a megjelölt távolságon belül lévő fák eltávolítási kötelezettségének teljesitését, a kihágásban való bűnösség fenn- vagy fenn nem forgása, nem befolyásolhatja. (F. M. 26562/98.)

Miután a vízfolyásnak mesterséges műveletek által való megakadályozása tilos, másrészt tilos a meder szélétől bizonyos távolságban fát vagy bokrot ültetni, illetve fenntartani: igy törvényes alapon a természetes gyepű is csak oly esetben tartható fenn, ha általa a viz folyása akadályozva nincsen. (F. M. 17878/98.)

Élőfáknak a parton való fentartása is tiltva lévén, a faültetés idejétől az eljárás megindításáig eltelt idő alatt a cselekvény büntethetősége el nem évül. (Vízj. törv. 142. §. 3. p. és 185. §. 7. p.)

Oly esetben azonban, midőn valamely vízfolyás mentén a faültetés gyakorlatban van, a jelen szakaszban megjelölt határon belül létesitett faültetésekért egyesek nem büntethetők, hanem megállapítandó a hatóság részéről, hogy a vízfolyás természete olyan-e, mely a faültetés által való védekezést szükségessé teszi. (F. M. 4042/94.)

Vízpartokat a meghatározott szélességen belül fákkal beültetni a tulajdonosnak sem szabad s a tulajdonjog ezen tilalom alól sem mentesít. (F. M. 27900/95.)

A medernek az ültetvényektől való megtisztítása nem az engedélyező, hanem a rendőri hatóság hatáskörébe tartozik. (F. M. 16223/94.)

Ha azonban a vízmeder helyzete akként módosulna, hogy ezáltal valamely eredetileg a medren kivül állott kerítés a meder szelvényébe esik, a kerítés helyreállítása engedélyezést igénylő munkálatnak tekintendő. (F. M. 53028/99.)

XIII. Utasitás a közegészségügyi szempontból hatóságilag elrendelhető vizlevezetésekre nézve.

84. §.

A lakóhelyek légkörének tisztántartása tekintetéből a törvényhatósági közgyűlésnek az illető közegészségügyi közegek meghallgatásával jogában áll (1876 : XIV. t.-cz. 159. §. b. p.) az egészségre ártalmas posványok és mocsarak lecsapolását vagy kiszárítását elrendelni.

Ha az ily, a közegészségügyre veszélyes vizek levezetésére felvételek és nagyobb munkálatok szükségesek, a törvényhatósági közgyűlés egyúttal intézkedik a tervek elkészítése és azok foganatosítása iránt is.

A mennyiben a községek vagy az érdekeltek a munkálatokat egyébként teljesíteni nem volnának képesek, a mocsarak és állóvizek levezetésére szükséges költségeket a községi pótadóval együtt vethetik ki, illetőleg hajthatják be.

Ha a községek ezen megterhelést el nem bírnák, jogukban áll a törvényhatósági közgyűléshez segélyért vagy közmunka átengedéseért folyamodni.

Ha a törvényhatóság sem birná a költségeket fedezni, az állam segélyének elnyeréseért lépések tehetők.

A községek belterületén levő mocsarak lecsapolásánál követendő eljárásra nézve a volt földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister, a belügyministerrel egyetértőleg 1887. évi 38512. sz. a. következőleg határozott:

„Az 1876. évi XIV. t.-cz. 159. §-ának b) pontja, valamint az 1885. évi XXIII. t.-cz. végrehajtása iránt 45689/85. sz. a. kiadott átalános rendelet 84. §-a semmi kétséget nem hagy fenn az iránt, hogy a kérdésben levő mocsarak levezetésének elrendelése a törvényhatósági közgyűlésnek áll jogában, mely azt az érdekelt magánfelek, községek vagy a hatósági közegek felszólamlására mondhatja ki“..

„A lecsapolások keresztülvitelénél azonban csakis az 1885 : XXIII. t.-cz.

határozatai lehetnek irányadók és pedig annyival is inkább, mert e tekintetben az 1876 : XIV. t.-cz. utasításokat nem tartalmaz, de céljánál fogva nem is tartalmazhat".

„A törvényhatósági közgyűlés tehát minden ilyen előforduló esetben utasítani fogja az alispánt, hogy az egészségi szempontból szükségesnek mutatkozó lecsapolások tekintetében az eljárást hivatalból megindítván, a továbbiakra nézve az 1885 : XXIII. t.-cz. VI. fejezete értelmében járjon el".

„Abban az esetben, ha a vízjogi törvény 59. §-a alapján igénybe vehető szolgalom elégséges nem lenne, az 1881 : XLI. t.-cz. 1 §-ának 5. pontja értelmében kisajátításnak van helye".

XIV. Utasitás a vizmosások megszüntetése vagy megelőzése szempontjából hatóságilag elrendelhető munkálatokra nézve.

(1885 : XXIII. t.-cz. 55. §.)

85. §.

A vízmosások meggátlására szolgáló munkálatok iránti eljárás megindítására nézve a vízjogi törvény 175. és 176. §-ai irányadók.

Lásd a vízjogi törvény 55. §-ához fűzött megjegyzéseket.

86. §.

Keletkező vagy már létező, de tovább fejlődhető vízmosások javítása iránt a vízjogi törvény 55. §-ának első bekezdés intézkedik.

Oly vízmosások és kopár területek javítására nézve, melyek feltétlen erdőtalajt képeznek, az 1879 : XXXI. t.-cz. 165. és következő szakaszai irányadók.

A mennyiben pedig különben mívelésre alkalmas területeken egyes, nagy vízmosások léteznének, melyek megkötése a terület birtokosainak erejét felülmulná, azoknak megszüntetésére vonatkozó intézkedések az összes érdekeltek hozzájárulásával a vízjogi törvény 55. §-ának második bekezdése értelmében indítandók meg.

A vizmosások megszüntetésére vonatkozó intézkedések lehetőleg összhangba hozandók a vízmedrek és árkok fentartására és rendszeres tisztogatására szolgáló munkálatokkal és a mennyiben lehetséges, a társulatok vagy a fentartást vezető közegek felügyelete és vezetése alá helyezendők.

Lásd a vízj. törv. 55. §-ának megjegyzéseit. A korlátolt forgalmú birtokokon létező kopár területek befásítása tárgyában az 1894 : XII. t.-cz. 14. és a 48000/94. sz. földmiv. min. végrehajtási körrendelet 14. §-a intézkedik, mig erdőterületen fekvő s az erdőtörzskönyvbe felvett kopárok beerdősítése iránt az 1879 : XXXI. t.-cz. 165—177. és az 1898 : XIX. t.-cz. 1. és 2. §-ai rendelkeznek.

A vízmosások megkötésére vonatkozó eljárás egyszerűsítése tárgyában 101,453/1903. sz. a. kiadott földmivelésügyi ministeri rendeletet l. a 462. lapon.

XV. Utasítás az átmeneti intézkedésekre nézve.

(1885 : XXIII. t.-cz. 189—192. §§.)

87. §,

A vízjogi törvény 189. §-a értelmében az alispán (polgármester) a fennálló vízimüvek és vízhasználati jogosítványok tulajdonosait felszólítani tartozik, hogy a jogosítványaikra vonatkozó engedélyt mutassák be vagy igazolják, hogy vízi müveik 1866. év január 1-je óta háboríttatlanúl fennállanak a nélkül, hogy mások jogosult érdekeit sértenék és mint ilyenek az illetékes hatóságok által károsaknak találtattak volna.

Az erre vonatkozó felszólításban 3 hónapnál rövidebb határidő a jogosítványok beadására nem szabható, ezenkivül a legrövidebb határidő 1887. január hó 1-je, vagyis ezen határidő előtt senki sem kötelezhető jogosítványának jogvesztés terhe alatt való benyujtására.

Ezen kötelezettség minden hatósági engedélyre szoruló vízi munkálat tulajdonosára kiterjed, tehát öntözési, lecsapolási, ármentesítési, folyószabályozási, ipari és így tovább vállalatokra egyaránt érvényes. Kivételt képeznek itt azon szabályozási munkálatok, melyeket az állam közérdekből foganatosított s ennélfogva magántulajdont nem képeznek.

Kompok és révek, úgyszintén a csónakok által közvetített átkelések is, a vízikönyvbe hasonlólag bevezetendők.

Komp és révjogosítványok igazolási eljárásánál az illetékes hatósági szakértő az illető kerületi kulturmérnöki hivatal. (Lásd az 1891. évi 21184. számú földmívelésügyi ministeri rendeletet a 307. lapon).

A vízen úszó fürdők, uszodák és hajómalmok a vízikönyvbe nem vezetendők be. A hajómalmokról különben rendes lajstromok, törzskönyvek vezettetnek. (Lásd a törvény 3. §-át és annak megjegyzéseit.)

A hidak és átereszek hasonlólag nem tartoznak a tulajdonképeni vízhasználati müvekhez, miért is a vízikönyvekbe való bevezetésük elhagyandó.

Természetes vízfolyásokká vált átmetszések a törvény átmeneti intézkedései értelmében bejelentés tárgyát nem képezik. (F. M. 55691/93.)

Valamely vasút érdekében gyakorolt vízhasználat azonban azon címen, mert az ily vízhasználatoknak az átmeneti intézkedések alapján köteles bejelentése nem követeltetett, a fennállás jogalapjának bizonyítása alól nem mentesül. (F. M. 13917/96.)

88. §.

Az alispán (polgármester) a jogosítványt, illetőleg a husz évi gyakorlatot igazoló bejelentést és az arra vonatkozó iratokat az illető községgel, esetleg a hatósági szakértővel is, a vízjogi törvény 190. §. rendelkezéseihez képest közli.

Ha az érdekeltek 30 nap alatt észrevételeiket megtették és ezek az alispán által olyanoknak találtatnak, hogy azok felett az engedély-okirat kiadása előtt tárgyalást tartani szükséges, a bejelentés

tárgyalására helyszini szemle tüzendő ki, melynél az eljárást a vízjogi törvény 165—167. és a jelen szabályrendelet 3—32. §-ai szabályozzák.

A határozat az érdekeltekkel a vízjogi törvény 164. §-ában megállapított módon közlendő.

A határozat ellen a kézbesítéstől számított, vagy a községben való közzétételtől 15 nap alatt az illetékes ministerhez lehet felebbezni. (157. §.)

A legtöbb esetben valamely bejelentett vízhasználatra, vagy vizi munkálatra vonatkozó iratok és tervek nem lesznek oly rendben, hogy azok alapján a vízi-könyvbe való bevezetés eszközölhető volna, más részről igen sok munkálat ellen fog panasz és észrevétel felmerülni, úgy, hogy az átmeneti intézkedések végrehajtása bizonyos mértékig új engedélyezésnek tekinthető, annál inkább, mert a volt földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister 1885. évi 66,655. sz. alatti rendeletének kisérő irata szerint (l. a 251. lapon) a vízduzzasztó jelek elhelyezése is lehetőleg az átmeneti intézkedésekkel egyidejűleg tárgyalandó.

Ugyanez alkalommal tárgyalandó a malomárkok és csatornák fentartási kötelezettsége is, szóval mindazon kérdések, melyek a jogok és kötelezettségek szabatos megállapítása szempontjából szükségesek.

Magán vizekre (a törvény 10. §-a) az átmeneti intézkedések nem terjednek ki és az azok használatára szerzett jogok birói úton érvényesitendők, s mint ilyenek a telekkönyv és nem a vízikönyvi bejegyzés tárgyát képezik.

A vízhasználati jogosítványok igazolására szükséges tárgyalások megindítását, illetőleg a jogosítványok fennállásának igazolását nem zárja ki egy harmadik személynek a jogosítványra vonatkozólag támasztott magánjogi igénye. Amennyiben az igazolás tárgyát képező bejelentésekre nézve magánjogi kifogások emeltetnek, érdemleges határozathozatal előtt a felek szabályszerűen megtartandó tárgyalás során a vitás kérdések irgnt kihallgatandók, a felek között a tárgyaláson a barátságos kiegyeztetés megkísérlendő, a mi ha nem sikerül, az eljáró hatóság a magánjogi kérdés érintetlenül hagyása mellett, csakis a vízimű igazolási kérdésében van hivatva határozni. (F. I. és K. M. 20747/88.)

89. §.

A régi engedélyt, illetőleg a husz évi gyakorlatot igazoló jogérvényes határozat a vízi könyvbe bevezetendő, az iratok és tervek, valamint a régi engedély másolata az okirattárba helyezendők.

90. §.

A kik a vízjogi törvény 191. §-a értelmében jogosítványukat igazolni nem tudják, vagy igazolás végett a kitűzött határidőben nem jelentkeztek: azokra nézve oly eljárás követendő, mintha az illető vízi művek nem is léteznének, tehát ezen müvekre a vízjogi törvény 163. és következő szakaszai és a jelen szabályrendelet 3—32. §-ai alkalmazandók.

A hozott elsőfokú határozat ellen a felebbezés a közigazgatási bizottsághoz intézve, az alispánnál nyujtandó be.

91. §.

Az 1886. évi január hó 1-én végleg be nem fejezett ügyeknél — a további eljárásra a vízjogi törvény és jelen szabályrendelet határozatai alkalmazandók.

XVI. A közigazgatási hatóságok teendői a vízjogi törvény végrehajtásánál.

A) A szolgabiró és az azzal ugyanazon hatáskörrel biró közeg hatásköre.

92. §.

Elsőfokú hatóság a vízjogi törvény értelmében engedélyezett vagy már létező vízi munkálatok és vízhasználatok fölötti felügyeletre, valamint a törvény szerint engedélyezést nem igénylő ügyekben való intézkedésre nézve. (177. §.)

A törvényes állapot helyreállítása céljából szükséges intézkedések megtétele a vízrendőri hatóság feladata. (F. M. 41197/95.)

A szolgabiró jogosítva van az ezen rendeletben reá bízott ellenőrzést és felügyeletet, amennyiben e célból külön őrök nem alkalmaztatnának, az illető községi elöljáróság útján gyakorolni, mely esetben a községi elöljáróságot utasítja, hogy minden változásról vagy tapasztalatról további intézkedés végett neki haladéktalanul jelentést tegyen.

93. §.

A vizek és vízi művek fölött a közvetlen rendőri felügyeletet gyakorolja.

A szükséges őröket esetleg a községi elöljáróságok igénybevételével alkalmazza. (178. §.)

94. §.

A vízjogi törvény 188. §-a értelmében a vízrendőri kihágási ügyekben elsőfokúlag eljar és a törvényszabta büntetéseket kirója.

Miután a szolgabiró ítélete ellen felebbezésnek van helye, azért célszerű, sőt szükséges, hogy amennyiben mérnökileg készített helyszínrajz a panaszos ügyről nem léteznék, a szolgabiró az egész helyzetről egyszerű tiszta, vagy irónvonásokkal vázlatrajzot készítsen és azon a panasz tárgyát képező munkálatot betükkel, a főbb méreteket lépésekkel vagy becslés alapján számokban fejezze ki; nem kell ezért mindjárt hatósági szakértőért az alispánhoz fordulnia, a mi az eljárási költségeket igen emelné.

95. §.

Felügyel arra, hogy az újonnan épitendő kutaknál a vízjogi törvény 14. §-ában és az ártézi kutaknál, galláriáknál, forrásoknál a törvény 15. §-ában megállapitott távolságok megtartassanak és az érdekelt fél kérelmére a törvény rendelkezéseinek meg nem felelő építmények betömetése vagy eltávolítása iránt intézkedik.

96. §.

Felügyel arra, hogy a vízjogi törvény 21. §-a értelmében a birtokos saját területén és saját kizárólagos céljaira szabadon felállítható kompot vagy révet idegen személyek vagy tárgyak szállítására ne használja és hogy a komp vagy rév felállítása által a hajózás, tutajozás és faúsztatás ne gátoltassék.

97. §.

Felügyel arra, hogy a vizek ártalmas anyagokkal meg ne fertőztessenek. (24. §.)

A vízjogi törvény 24. §-a a len- és kenderáztatásra nézve a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló 1894. évi XII. t.-cz. által hatályon kívül helyeztetett. (1894: XII. t.-cz. 17. és 121. §-a.)

98. §.

Gondoskodik arról, hogy a községi elöljáróságok által megfelelő számú és könnyen hozzáférhető helyek jelöltessenek ki, hol a rendes házi szükségletre, ültetvények öntözésére vizet meríteni, mosatni, fürdeni és jeget vágni mindenkinek szabad. (25. §.)

Amennyiben szüksége mutatkozik, gondoskodik arról, hogy a helyi rendőri szabályok megalkottassanak és jóváhagyás végett a törvényhatóságnak bemutattassanak.

99. §.

Felügyel arra, hogy a vizek partja és medre jó karban tartassanak (40. §.) és a megállapított időszakokban kitisztíttassanak.

Ha az illetők ezt elmulasztanák, pénzbüntetést ró ki.

Jóllehet azonban a vízjogi törvény 177. §-ában megjelölt vízrendőri hatóságok medertisztogatási ügyekben rendelkezési joggal birnak s ha a rendőri intézkedés felszólamlásra nem ad okot, az érdekelteket a tisztogatás tényleges keresztülvitelére kötelezhetik s mulasztás esetén a mulasztók ellenében a büntető eljárást is folyamatba tehetik, mindazonáltal oly esetekben, midőn a rendőri intézkedés akár a tisztogatás mérve, akár a hozzájárulási kötelezettség megállapítása tekintetében az érdekeltek részéről felszólamlásra ad okot, a rendőri hatóság az eljárás beszüntetésével az illetőket a vízjogi törvény 157. §-ában megjelölt, az engedélyezési ügyekben eljáró hatósághoz köteles utasítani, mely hatóság a ker. kulturmérnöki hivatal, mint hatósági szakértő közbenjöttével a tisztogatás mérvét s a hozzájárulási arányt, amennyiben az érdekeltek társulattá nem alakíthatók, vagy az érdekelt felek közt egyezség létre nem hozható, a vízjogi törvény 105. s következő szakaszaiban szabályozott módon van hivatva megállapítani. (F. I. és K. M. 52890/88.)

(Lásd a törvény 40. §-ának megjegyzéseit.)

100. §.

Felügyel arra, hogy hatósági engedély mellett létesíthető (42. §.) vízi munkálatok — a vízjogi törvény 41. §-ában felsorolt munkálatokon kívül — előleges engedély nélkül ne létesíttessenek; a

netán megkezdett munkálatok folytatását eltiltja; veszély esetén akár kész, akár megkezdett munkálatoknál a szükséges intézkedéseket felebbezés esetén is végrehajthatja. (180. §.)

Valamely engedély nélkül foganatosított munkálatnál nem tartozik a szolgabiró feladatai közé annak hasznos vagy káros voltát kutatni vagy mérlegelni, egyszerűen előkéri az engedélyokiratot, amennyiben olyan nincsen és a munkálat nem 1866. év január elseje előtt készült, vagy a munkálat az engedélyokirattól eltér, azt rögtön beszünteti és a pénzbüntetést kiszabja.

Ha az illető a munkálathoz ragaszkodik, erre nézve nyitva áll előtte az engedélyezési eljárás a törvény 161. és következő szakaszai alapján.

A törvénynek és rendeleteknek ezen intézkedése igen megkönnyíti a vízrendőri kihágásokban való eljárást az 1874 : XI. törvényczikkel szemben, hol az ily engedély nélküli munkálatok elleni panaszban az alispán volt az elsőfokú hatóság.

Ha a szolgabiró egyes esetekben nem képes megítélni, vajjon a panaszos műnél van-e eltérés az engedély-okirattól vagy sem, az esetben a hatósági szakértő véleményeért az alispánhoz fordul. Ezen eljárásból eredő költségek a törvény 169. §-a értelmében itélendők meg és hajtandók be.

Lásd még jelen rendelet 94. §-ának megjegyzéseit is.

101. §.

Felügyel arra, hogy a vízi műveknél felállított maga ssági jegyek (52. §.) jó karban tartassanak, megsértésük vagy e lpusztulásuk esetén erről az alispánnak sürgősen jelentést tesz.

102. §.

Felügyel arra, hogy tutajozható és hajózható folyók mentén létező vontató utak és a hajók és tutajok szabad kikötése tárgyában a közmunka- és közlekedésügyi minister által 1885. évi 39,507 sz. a. kiadott szabályrendelet határozatai végrehajtassanak és eljár az ezen szabályrendelet által reá bizott teendőkben.

103. §.

Felügyel arra, hogy a vízjogi törvény 142—144. §-aiban foglalt vízrendőri intézkedések megtartassanak.

104. §.

Árvédelmi intézkedéseknél:

1. A mennyiben a társulat elmulasztaná, bekívánja a társulati igazgatónak, mérnöknek, őröknek vagy egyéb a felügyeletet teljesítő megbízottaknak nevét és lakását. (145. §.)

2. Bekívánja a társulattól azokat az árvízmagasságokat, melyeknél az árvédelmi szabályzat fokozottabb felügyeletet, esetleg munkaerőnek igénybe vehetését rendeli el és a munkaerőt a társulati megbízott kérelmére kirendeli. (147. §.)

3. Teljesíti mindazt, mit az árvédelem további fokozataiban a vízjogi törvény 148—152. §-ai elrendelnek.

B) Az alispán (polgármester) hatásköre.

105. §.

Az alispán (polgármester) illetékessége vízi ügyekben a vízjogi törvény 157. §-ában és a jelen szabályrendelet határozataiban részletesen van szabályozva; minden kétség eloszlatása céljából az alispán (polgármester) illetékessége alá tartoznak még a korábban a közigazgatási bizottságok hatáskörébe tartozott következő ügyek:

1. A vasuti átjárók és átereszek megnagyobbítása, megszüntetése, áthelyezése, vagy új átereszek és hidak létesítése iránti kérdések. (A közigazgatási bizottságok részére a közmunka- és közlekedésügyi minister által 1876. évi 1528. eln. sz. a. kiadott utasítás 30. §.)

2. A közmunka- és közlekedésügyi minister által 1867. évi szeptember 16-án 4916. sz. a. kiadott ideiglenes hajómalmi rendszabály azon részének végrehajtása, mely a közigazgatási bizottságok részére kiadott utasítás szerint korábban a közigazgatási bizottság hatásköréhez tartozott. (Ugyanazon utasítás 38—40. §-ai.)

Az első pontba hibásan csúszott be az „átjárók" szó, hanem a helyett „hidak" értendő, mert az *átjárók* nem lévén vizimunkálatok, a vízjogi törvény alapján az eljárásra vonatkozó illetékesség nem is volt megváltoztatandó, hanem marad ugyanaz, mint az a közigazgatási bizottságok részére a volt közmunka- és közlekedésügyi minister által 1876. évi 1528/eln. sz. a. kiadott utasítás 30. §-ában meg van állapítva. Ezen hiba különben a volt földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerrel egyetértőleg 1886. évi márczius hó 30-án 17,446. sz. a. kiadott körrendelet 3. pontjában ki van igazítva. (L. a 271. lapon.)

Itt egyébként megjegyeztetik, hogy a belügyminister által a közigazgatási bizottságokhoz 1885. évi deczember hó 22-én 66,324. sz. a. kiadott rendeletben ezen hiba nem foglaltatik.

106. §.

Az alispán (polgármester) elsőfokú hatóság mindazon ügyekben, melyeket a vízjogi törvény 147. §-a hatáskörébe utal, másodfokú hatóság pedig mindazon ügyekben, melyeket a vízjogi törvény 177. §-a első fokban a szolgabíróra és az azzal ugyanazon hatáskörrel bíró hatóságra bíz.

C) A közigazgatási bizottság*) hatásköre.

107. §.

A közigazgatási bizottság első fokban határoz a vízjogi törvény 110. §-ában megnevezett esetekben, nevezetesen mindazon kérdésekben, melyek a vízrendezési társulati védtöltések, vagy egyéb vízrendezési munkálatok által védett csatornák, épületek, körtöl-

*) Fiuméban a kir. kormányzói tanács. (1901 : IX. t.-cz.)

tések, utak és vasutak aránylagos hozzájárulása tekintetében egyrészt a vízrendezési társulatok, másrészt pedig a védelemben részesült csatornák, épületek, körtöltések, utak és vasutak tulajdonosai közt felmerülnek.

Itt különböztetést kell tenni a tiszai 1884. évi XIV. t.-cz. alatt álló társulatokra nézve, melyeknél a csatornák, épületek, körtöltések, utak és vasutak aránylagos hozzájárulásának meghatározása nem a közigazgatási bizottságok elsőfokú illetékessége alá tartozik, hanem a tiszai törvény 15. §-ának második bekezdése szerint a társulati közgyűlés javaslata és az illető érdekeltek, valamint a tiszavölgyi társulat központi bizottságának meghallgatása alapján a földmívelésügyi minister által állapíttatik meg. (L. a törvény 110. §-ánál tett megjegyzést).

Ugyancsak nem áll a jelen szakasz intézkedése a lecsapolás céljából alakult társulatokra, melyekre nézve a törvény és rendeletek egészen külön eljárást állapítanak meg, ezen társulatoknál hasonló ügyekben az alispán az elsőfokú hatóság.

108. §.

A közigazgatási bizottság a vízjogi törvény 157. §-a szerint másodfokú hatóság mindazon ügyekben, melyekben az alispán (polgármester) elsőfokúlag határoz, amennyiben a vízjogi törvény egyes meghatározott esetekben (74., 108. és 152. §-ok) máskép nem intézkedik.

Közigazgatási bizottság csak a fentartásnak az engedélyezési formák szerint megállapítandó föltételei tekintetében illetékes az alispáni határozat felülbírálására; a jogok igazolása, vagyis azok fenn-, vagy fenn nem tartása tekintetében a határozat felülbírálása II-od fokon a földmívelésügyi ministert illeti. (F. M. 14436/93.)

A belügyministernek a kulturmérnöki hivatalok főnökeinek a közig. bizottságok ülésein előadókként való működése tárgyában 6218/904. sz. a. kiadott rendeletét l. a 464. lapon.

109. §.

A közigazgatási bizottság hatásköre és első fokban való illetékessége a vízjogi törvény alapján 1886 január 1-étől kezdve megszűnik, a közmunka- és közlekedésügyi minister által 1876. évi 1528. eln. sz. a. kiadott utasítás 36—40. §-ában felsorolt ügyekben.

Megszűnik továbbá a közigazgatási bizottság elsőfokú illetékessége a most idézett utasítás 30. §-ában a vasútvállalat által létesített átjárók és átereszek körül felmerülő kérdésekben, a 30. §-ban felsorolt többi kérdésekben azonban a közigazgatási bizottság hatásköre változást nem szenved.

Az ezen szakasz második bekezdésében említett vasuti „átjárók“ szavak helyett vasúti „hidak“ értendők, a megelőző 105. §-nál már kifejtett okokból.

XVII. Utasitás a büntető határozatok végrehajtására nézve.

110. §.

A vízjogi törvényben megállapított kihágásokra nézve az illetékes hatóságok ugyanazok, melyek a vizek és vízimüvek felett a vízjogi törvény 177. §-a szerint a felügyeletet gyakorolják.

Az eljárás, amennyiben a vízjogi törvény másként nem intézkedik, az 1880. évi 38,547 sz. a. belügyministeri rendelet alapján történik.

A vízrendőri eljárás egyszerüsítése és az eljárási költségek apasztása céljából F. M. által 7694/1904. sz. a. kibocsátott rendeletet lásd a 465. lapon.

A vízrendőri kihágások tárgyalására vonatkozó tájékoztató útmutatást lásd a 468. lapon.

A vízjogi törvény 187. §-a értelmében a vízrendőri kihágásokra is a kihágásokról szóló büntető törvény határozatai érvényesek.

Az 1878. évi V. t.-cz. 107. §-a szerint az elévülés kezdetét veszi:

1. A bevégzett büntettre vagy vé ségre nézve a véghezvitel napjával;

2. A megkísérlett bűntettre vagy vétségre nézve a véghezvitelre irányzott utolsó cselekmény elkövetésének napjával.

Minthogy az 1879. évi XL. t.-cz. 26. § a szerint a kihágások kísérlete nem büntettetik, az elévülés csak az 1. pont alatt említett esetekben jöhet figyelembe. (Lásd az ad 5277/1890. sz. földm. min. rendeletet a 305. lapon.

A vjt. 177. §-ában megnevezett hatóságok előtt tett panasz esetén tehát az eljáró hatóságnak első sorban azt kell tisztáznia: vajjon a kihágás befejeztetett-e s ha igen, a befejezés és a panasz emelése között az eljárás megindíthatását kizáró elévülési idő (6 hónap) eltelt-e, vagy sem.

Ennek vizsgálatánál 3 esettel találkozhatunk:

1. Ha a kihágás be nem fejeztetett. Ez esetben a büntetés nem alkalmazható, hanem tettes a kihágástól eltiltatik és a kárban (100 koronáig terjedőleg) elmarasztaltatik.

2. Ha a kihágás befejeztetett — de elévült. Ekkor az eljárás csakis a kihágás következményeinek elhárítása, esetleg a kártérítés jogosultságának megállapítása iránt tétetik folyamatba.

3. Ha a kihágás befejeztetett — és el nem évült. Ez esetben a tárgyalás a kihágás alanyi és tárgyi tényálladékának kiderítésére irányítandó.

Az alanyi tényálladék vagy beismerés vagy tanúk vallomása alapján állapíttatik meg. (Eskü: hamis eskü 1 évi fogház vagy 2000 K. pénzbüntetéssel fenyíttetik; rokon, tanuzásra nem kényszeríthető.)

Megbízásból vagy a nélkül követtetett-e el a kihágás?

Mily viszony van megbízott és megbízó között?

Ha ezen viszonyból folyólag tettes a cselekményt teljesíteni tartozott (gazda — cseléd stb.) úgy csak a megbízó, ellenesetben mindketten büntetendők.

„Utasítás folytán elkövetett vízrendőri kihágásért nem a tettes, hanem az vonandó felelősségre, aki a tettest a kihágás elkövetésére utasította“. (F. M. 29640/92.)

„Mások közvetlen ténykedéseért büntetőjogi felelősség senkit sem terhelhet, ha csak az illető kötelező utasítás alapján nem járt el. Azon esetben, midőn a törvénytelen ténykedés az illető által adott megbizatás keretében s a megbízás keresztülvitele érdekében követtetik el, a vagyonjogi felelősség a megbizót is terheli“. (F. M. 32285/95.)

„Megbízás alapján történt ténykedés vízrendőri kihágás gyanánt nem büntethető“. (F. M. 23976/95.)

„Cselédnek vízrendőri kihágást képező cselekvényeért a gazda csak az esetben büntethető, ha igazoltatik, hogy a cselekvény az ő rendeletére történt“. (F. M. 7325/93.)

„Vízrendőri kihágási ügyben ítéletileg el nem marasztalt szülőknek szavatossága s fizetési kötelezettségük megállapítása külön is indokolt határozattal mondandó ki“. Ha t. i. az elmarasztaltak (gyermekek) vagyontalanok és e miatt a kárkövetelés a szülők ellen irányul, a főszolgabírónak tárgyalást kell tartania és ennek eredményéhez képest s abályszerű határozatot hoznia. (F. M. 52947/92.)

„Oly munkálatért, melyet a panaszlott maga nem végzett, sem pedig arra utasítást nem adott, felelősségre nem vonható“. (F. M. 65392/901.)

A tárgyi tényálladék megállapításánál (tanuvallomások vagy helyszini szemle elrendelésével) a tárgyalás a cselekmény elkövetésének bebizonyítására s azon ismérvek kiderítésére irányul, melyek a cselekményt kihágássá minősítik.

„A vizrendőri hatóság feltétlenül köteles megállapitani azon körülményt, hogy az elkövetett kihágásért a büntetőjogi felelősség kit terhel." (F. M. 37154/98.)

„A kihallgatás elkövetésének idejét és tárgyi tényálladékát ítélkezésre alkalmas módon kell kideríteni." (F. M. 23384/900.)

A vízjogi törvény a tárgyi tényálladék megállapitását megkönnyítette azáltal, hogy a kihágást a cselekmény káros hatásától függetlenül minősíti. A tárgyi tényálladék megállapításánál tehát a hatás mérlegelése rendőri szempontból az eljáró hatóság feladatát nem képezi.

„Ahhoz, hogy a kihágás ténye megállapittassék, nem szükséges, hogy mások károsodása tényleg bekövetkezzék." (F. M. 64018/91.)

„Ha a vízrendőri eljárás folyamán a kihágást képező cselekmény elkövetése megállapíttatott, a panasz el nem utasítható, hanem megfelelően tárgyalandó." (F. M. 59041/93.)

Az alanyi és tárgyi tényálladék megállapitása után a beszámithatóság kérdése tisztázandó.

Be nem számítható a cselekmény annak:

1. Aki öntudatlanul követte azt el. (Hülye, őrült. Részegség a beszámíthatóságot nem kizáró ok, mert a szándékosság vízrendőri kihágásoknál nem bir különös büntetőjogi jelentőséggel.)
2. Aki 12 éven aluli életkorban van.
3. Aki 12—16 évek közötti életkorban van, ha a kellő belátással nem birt.
4. Aki azt jogos önvédelemben teszi. (Csak rendkivüli körülmények fenforgása esetén.)

A kihágási ügyekből kifolyólag nem pénzbirságok, hanem pénzbüntetések szabandók ki.

A büntetés kiszabásánál figyelembe veendő:

1. Hogy forognak-e fenn enyhítő, vagy súlyosbító körülmények?
2. A tettesnek anyagi helyzete.

Enyhítő körülmények: a büntetlen előélet, a sérelem enyhe foka és az intelligenczia mérve.

Súlyosbító körülmények: a visszaesés és a származható veszély nagysága.

Az anyagi helyzetnek figyelembe vétele pedig arra szükséges, hogy a törvény szigorát mindenki egyenlően érezze.

„A büntetés kiszabásánál a vádlott előélete és anyagi viszonyai figyelembe veendők." (F. M. 35487/97.)

Ha valamely személy több rendbeli kihágást követ el, vagyis midőn kihágások halmazatának esete forog fenn, vagy ha a kihágás vétsége többek t terhel, amennyiben pénzbüntetés rovatik ki, a pénzbüntetés minden egyes kihágásra külön-külön és egyénenkint szabandó ki. (1879. évi XL. t.-cz. 29. és 30. §§.)

Folytatólagos kihágások, vagyis midőn a kihágások bizonyos láncolatban egy célból követtetnek el, mindaddig, míg a hatóság közbe nem lépett, egy kihágásnak tekintendők s legfeljebb a büntetés súlyosbítható.

Mindaddig, míg az ítélet meg nem hozatott, az elévülés a kihágási eljárás megindítását, illetve folytatását akasztja meg; az ítélet meghozatala után azonban az elévülés bekövetkezte a büntetés végrehajtását zárja ki.

Az ítélet végrehajthatásának elévülése azon a napon kezdődik, melyen az jogerőre emelkedett és félbeszakad, mihelyst a hatóság a végrehajtást célzó valamely intézkedést tesz. A félbeszakítás után a tett intézkedéstől számítva az elévülés újból kezdődik; ellenben szünetel, illetve nyugszik oly esetekben, midőn az eljárás megindítása vagy folytatása, vagy végül a végrehajtás foganatosítása előzetes kérdés hatósági elintézésétől függ. Ily esetekben az elévülés, amint az előzetes kérdés határozatilag eldöntetik, nem kezdődik újra, hanem tovább

folyik, vagyis az előzetes kérdés iránti intézkedés előtt lefolyt elévülési idő az ítélet utáni elévülési idővel együttesen vétetik számításba.

Ez okból pl. azon vízrendőri esetek, melyek a vízhasználati jogosítványok s vízimüveknek igazolására való tekintettel függőben tartattak, az igazolási tárgyalásokhoz szükséges idő alatt el nem évültek, szükséges azonban, hogy az igazoló határozat meghozatala után, a vízrendőri ügy azon hatósághoz, mely által az függőben tartatott, haladék nélkül áttétessék.

Az elévülés a sértett félnek kártalanítási igényét meg nem szünteti, mert az eziránti kereseti jog a polgári keresetekre megállapított idő alatt évül el.

A haláleset a büntetést kizáró okok közé soroltatik, a pénzbüntetés azonban, ha a haláleset az ítélet meghozatala után következik be, a hagyatékot terheli.

Az ítélet mindenkor 15 napon belül megfelebbezhető. (L. 177. §. és Á. R. 21. §-át.)

A vízrendőri kihágások iránt folyamatba tett eljárás keretében a felek részére akár megjelenés, akár képviseltetés, akár pedig a panaszirat elkészítése vagy beadása címén költségek meg nem állapíthatók (F. M. 61196/91., 59276/92. és 30853/95.), ellenben a tanuk, élelmezési és fuvarköltségekre igényt tarthatnak, mert a felek szükségszerű megjelenése előírva nincsen és a kihágás nyomozása hivatalból történik, míg ellenben a tanuk a megjelenésre kényszer útján is kötelezhetők.

Ügyvédi költségek és követelések a képviselt féllel szemben közigazgatási úton meg nem állapíthatók, hanem azokat a képviselők csakis saját ügyfeleik ellenében számíthatják fel. (56922/94. és 66813/96. sz. F. M. rendeletek.)

Hasonlóképpen ügyvédi díjaknak behajtása sem tartozik közigazgatási útra, még ha közigazgatási vitás kérdéseknél merültek is fel.

A kihágási eljárás költségeinek előlegezésére a panaszkodó vagy sértett fél nem szorítható. (F. M. 14269/91.)

A vízrendőri kihágásoknak leggyakrabban előforduló formája az, midőn a vízimüvek hatósági engedély nélkül létesíttetnek, mely kihágásokra a vízjogi törvény 184. §-ának 3. pontja 300 frtig (600 K.) terjedhető pénzbüntetést szab.

A hatóságnak ily kihágási panaszok ellátásánál kettős feladata van. Egyik feladata a kár megállapítása a kihágásokról szóló 1879. évi XL. t.-cz. végrehajtása tárgyában kiadott 38547/1880. számú belügyministeri utasítás 4. §-a értelmében minden oly esetben, midőn a kár az 50 frtot (100 K.) meg nem haladja s ha annak megállapítása külön tárgyalásokat, vagy bővebb bizonyítást nem igényel (F. M. 69874/92.); másik feladata pedig, hogy az érdekelteket a további károsodásoktól megvédje. E résznek mikénti ellátása iránt a törvény nem intézkedik, a gyakorlat szerint azonban minden egyes esetben a kihágással kapcsolatban e kérdés is megoldandó és ha a kihágási eljárás megindítása el is évült, a kihágást képező cselekmény káros következményeinek megszüntetése iránt az eljárás a vízrendőri hatóság által mégis folyamatba tétetik.

Hatósági engedély nélkül létesített vízmüveknél két eset fordulhat elő:

1. Ha a vízjogi törvény életbe lépte előtt, vagy
2. ha annak életbelépte után létesíttetett.

Első esetben a gyakorlat azon irányt követi, hogy a vízimű engedélyezésére a tulajdonost a törvényben előírt eljárásra záros határidő és az eltávolíttatás terhe alatt utasítja, abból indulván ki, hogy ha hosszas időn keresztül a panaszkodó érdek annak fennállását tűrte, az engedélyezési eljárás folyamatba tételére, vagyis a törvényes jogalap megszerzésére kitűzött határidőig a vízimű fentartása által jogsérelem nem történik.

„Az engedély záros határidő alatt való megszerzésének kötelezettsége azon okból mondandó ki, hogy egyrészt a munkálathoz szükséges törvényes alap megszerezhető, másrészt pedig az érintett idegen érdekek védelme megfelelő eljárás keretében érvényesíthető legyen“ (F. M. 42569/97.)

A második eset alá tartozó vízimüvekkel szemben ellenben már az eltávolítás vagyis a káros megszüntetése céljából szükséges átalakítás elve érvényesül. Ily esetben t. i. már nem lehet a hatóságnak oly jogot adni, hogy mások érdekeinek kárával a jog- és törvényellenes cselekmény következményeit egyesek csak ideig-óráig is tűrjék. Azért ily esetekben a törvénytelen helyzet megszüntetésétől, ideiglenesen is csak akkor lehet eltekinteni, ha annak további fentartásából másokra kár nem háramlik, illetőleg ezen helyzet ideiglenes fentartása is csak akkor engedhető meg, ha a károsítás kétséget kizárólag megszünik.

Célszerű különben, ha az eljáró hatóság panaszost megkérdi, nincs-e ellenvetése, ha az érdemleges döntés az engedélyezési eljárásra halasztatik. Ha nincsen, úgy panaszlott *ítéletileg* az engedélyezési eljárásra oly kikötéssel utasíttatik, hogy a kiszabott határidő elmulasztása esetén a vízimű költségére fog eltávolíttatni. Ha van, és az eltávolitás és újraépítés számbavehető anyagi hátránynyal nem jár, helyszíni tárgyalás nélkül, azon az alapon, hogy a fennállás törvénytelen, az eltávolítást ítéletileg kimondja. Értékesebb és fontosabb építkezéseknél a káros hatás megállapítása céljából szakértő közbenjöttével helyszíni szemlét rendel el és ennek eredményéhez képest vagy az azonnali eltávolítást mondja ki, vagy pedig a fentartást ideiglenesen és feltételesen — t. i. hogy az engedélyezési eljárás a kiszabott határidőig folyamatba tétetik — engedélyezi.

Ha tehát a kihágás, vízimüveknek hatósági engedély nélkül történt létesítése által követtetett el, ezen vízimüvek sorsa a folyamatba tett kihágási eljárás keretében minden esetben hatósági intézkedést igényel s itt figyelembe veendő: a vízimű hatása és létesítésének ideje. Ha a vízimű létesítője vagy tulajdonosa annak, a törvény életbe lépte előtti létesítését igazolni nem tudja, az vélelmezendő, hogy az a vízjogi törvény hatálya alatt létesült.

A kihágási eljárásoknál szem előtt tartandó átalános főelvek közelebbi megvilágítására és a közigazgatási bíráskodásnál bizonyos egyöntetűség elérhetésére szolgáljanak a következő jogesetek.

„A kihágási eljárás megindítását az a körülmény, hogy a törvénytelen cselekmény törvényesítésére a lépések megtétettek, nem akadályozhatja meg". (F. M. 9045/900.)

„Engedélyezési eljárás folyamatba tétele által valamely munkálat törvénytelen foganatosításának következményei alól senki sem mentesül, sőt e tekintetben felmentést az utólagos engedélyezés ténye sem szolgáltat". (F. M. 73388/94.)

„Oly esetekben, midőn a büntető eljárás megindíthatásának elévülése a tárgyalási iratokból kétségtelenül megállapítható, az eljárás azonnal beszüntetendő". (F. M. 18911/94.)

„A kihágási eljárás megindítása az elévülés beállta folytán utólag el nem rendelhető." (F. M. 42011/95.)

„Ha a kihágás már elévült, nyomozás elrendelésének értelme nincsen". (F. M. 31881/99.)

„Az átalánosságban, személy megnevezése nélkül tett feljelentés egyesekkel szemben (F. M. 18911/94.), valamint azon esetben, ha vízrendőri kihágás gyanuja több egyént terhel, de hatósági intézkedés csak egyik ellenében tétetik, ezen intézkedés a többivel szemben az elévülést félbe nem szakítja". (L. 1878: V. t.-cz. 108. §.) (F. M. 27506/95.)

„Azon körülmény, hogy valamely kihágás miatt az eljárás vétség címén tétetett folyamatba és a büntető biróság által hozott végérvényes ítélet jogerőre emelkedése után a kihágás üldözése céljából a panaszló fél részéről a közigazgatási hatósághoz külön beadvány nem intéztetett, az elévülés kimondására jogos alapul nem szolgálhat". (F. M. 23/94.)

„Az elévülés tényét hatóságilag kell igazoltatni". (F. M. 763/900.)

„Elévülés esetében panaszlott a vízrendőri kihágás vádja és következményei alól határozottan felmentendő“ (F. M. 74818/99.), — „és ennek az 1880. évi 38547. sz. B. M. utasítás 69. §-ának 1. bekezdése értelmében az ítéletben is kifejezés adandó“. (F. M. 32610/96.)

„Az alanyi vagy tárgyi tényálladék tisztázásának elmulasztása semmiségi esetet képez és a hatóság felületes eljárása és a kihágási eljárás során megejtett tárgyalás alkalmával a dolog természetében rejlő kérdések tisztázásának vagy e körülmények kiderítése megkisérlésének elmulasztása következtében szükséges újabb eljárás költségei a felek részéremeg nem allapíthatók“. (F. M. 10435/92., — 60706/91., — 91080/95. és 48267/96.)

„Jogi személy, cég, mint ilyen kihágást el nem követhet (F. M. 69874/92. és 47370/94.), miért is kihágási eljárás is csak fizikai személy ellenében tehető folyamatba és csakis kihágásban vétkesnek talált személyek büntethetők (F. M. 58324/93.), az eljárás során tehát azon közvetlen tettes, ki felelősséggel tartozik, hivatalból kutatandó ki.“ (F. M. 23843 95.)

„Atyai hatalom alatt álló gyermek tettének magánjogi következményeiért a szülő felelős (F. M. 7000/98.); büntetőjogi felelősségre azonban az apa, fia tettéért csak akkor vonható, ha a kihágási eljárás során beigazolást nyert, hogy fia azt az ő utasitására követte el.“ (F. M. 2090/98.)

„Gazdatiszt által saját hatáskörében a gazdaság érdekében tett intézkedésért a vagyonjogi felelősség a bérlőket is terheli, de a büntetőjogi felelősség csakis a tettessel szemben állapitható meg“. (F. M. 72541/94.)

„A gazdákat cselédjeik, vagy a megbízókat megbizottjaik ténykedéseiért büntetőjogi felelősség csak abban az esetben terhelheti, ha a cseléd vagy megbízott utasítás alapján járt el, egyébként az illetőket a következményekért csakis a közvetett és csakis vagyonjogi felelősség terheli“. (F. M. 65696/95.)

„Birtoktulajdonos engedélyével teljesített munkálat következményeiért a vagyonjogi felelősség az engedélyezőt terheli“. (F. M. 8228/96.)

„A községi elöljáróság felkérése hatósági utasításnak nem tekinthető és a törvénytelen cselekmény következményei alól nem mentesít“. (F. M. 34270/901.)

„Az alkalmazott által szolgálatadójának utasítása nélkül, de ennek érdekében elkövetett vízrendőri kihágás magánjogi következményeiért, visszkereseti jogának fenmaradása mellett a szolgálatadó felelős, ha az alkalmazott felelősségre nem vonható“. (F. M. 44781/97.)

„Vádlottnak a hozzá intézett kérdés téves értelmezésén alapuló beismerése, ha a beismert tény egyébként a vizsgálati adatok által beigazoltnak nem tekinthető, elmarasztalásra kellő jogcímet nem képez“. (F. M. 6483/93.)

„A panaszlónak esküvel megerősített állítása nem tekinthető oly bizonyítéknak, melyre marasztalás volna alapítható, ha ezen állítás egyéb bizonyítékok által nem támogattatik“. (F. M. 42239/94.)

„Feljelentő hatósági közegek egybehangzó vallomásával szemben panaszlottaknak mivel sem erősített tagadása figyelembe nem jöhet“. (F. M. 25088/94.)

„Egy tanunak terhelő vallomása, ha a tett elkövetésének időpontjára határozott tájékozást nem nyujt, marasztalásra alapul akkor sem szolgálhat, ha különben a tárgyi bizonyítékok a marasztalásra egy tanu terhelő vallomása mellett elégségesek volnának is“. (F. M. 10128/97.)

„Azon körülmény, hogy tanu büntetve volt, magában véve vallomását aggályossá nem teszi“. (F. M. 72538/94.)

„Panaszlottnak nem a hatóság által tett nyilatkozatai, hanem tárgyaláson kivül, magánosok előtt tett beismerése a kihágás tényálladékának megállapításához elegendő alapot nem nyujtanak és az ítélet meghozatalánál marasztalási alapul nem szolgálhat“. (F. M. 97258/95. és 56641/96.)

„A kihágás tárgyi tényálladékának időközben való elenyésztetése által a kihágási cselekmény büntethetősége meg nem szünik“. (F. M. 59466/92.)

„Káros következmények meggátlása által a kihágás ténye meg nem történtté nem tétetik". (F. M. 45671/91.)

„Ha a kihágás ténye meg van állapítva, azon körülmény, hogy vádlottak tagadnak, felmentésre indokul nem szolgálhat s a hatóságnak az alanyi tényálladékot hivatalból kell kiderítenie". (F. M. 48267/96.)

„Kihágási ügyekben az alanyi és tárgyi tényállás megállapításán kivül különös figyelem forditandó arra is, hogy a kihágás mely időben követtetett el; mert annak ismerete hiányában — az elévülés eshetőségére való tekintettel — a büntethetőség kérdése nem bírálható el (F. M. 22092/95.), miért is a kihágási eljárás során a kihágás elkövetésének ideje mindig vizsgálat tárgyává teendő". (F. M. 48267/96.)

„Ha a kihágás természetével biró cselekmény elkövetésének ideje meg nem állapítható, a kihágást elévültnek kell tekinteni". (F. M. 6189/93.)

„Az eljáró hatósági közegnek saját belátásától függ annak megállapítása, hogy az eldöntés alatt álló ügy tisztázása céljából helyszíni szemle szükséges-e, vagy sem (F. M. 29640/92.), mert a főszolgabirót mi sem gátolja abban, hogy törvényszerű ítélkezési jogának helyes alapon való érvényesíthetése céljából a szükségesnek talált adatokat beszerezze". (F. M. 24165/92.)

„Vízrendőri kihágási ügyekben megejtett tárgyalásokról minden egyes esetben jegyzőkönyv veendő fel s ha az a helyszínén fel nem vétetik, a hiány a szemle befejezése után pótlandó". (F. M. 27506/95.)

„Azon körülmény, hogy panaszlott kellő idézés daczára a tárgyaláson sem személyesen meg nem jelent, sem képviseltetéséről nem gondoskodott, a 38547/80. számú belügymin. eljárási utasítás 58. §-a alapján csakis azon joghátránynyal jár, hogy az ítélet panaszlott meghallgatása nélkül hozható meg, a hatóságot azonban a tényállás kellő kiderítéséhez szükséges adatok beszerzésének kötelezettsége alól nem menti fel és az eljáró hatóság az eljárási utasítás 63. §-a szerint az igazság kiderítésére szükséges adatokat összegyűjteni köteles". (F. M. 9640/98.)

„A kihágás ténye által érdekelteknek a tárgyalásra való meghívásuk csak oly esetben képez elengedhetlen követelményt s az eljárást megsemmisítő indokot, ha az illetők az érdekeiket érintő tényt vagy munkálatot panasz tárgyává tették, különben pedig a kihágások hivatalból lévén üldözendők, a bizonyítékok is hivatalból szerzendők be". (F. M. 38279/94.)

„Vízrendőri ügyekben a helyzet megérthetéséhez szükségelt vázrajz, a menynyiben költségkímélés szempontjából a tárgyaláshoz szakértő meghíva nem volt, lehetőleg az eljáró hatósági közeg által készítendő". (F. M. 72541/94.)

(A vázrajz irónnal vagy tintával készíthető, melyen a kérdés elbírálására szükséges méretek akár mértékkel, akár lépéssel lemérve benfoglaltassanak. Magától értetődik, hogy azon esetben, ha a tárgyaláson szakértő is résztvesz, a vázrajz elkészítése az ő feladata és kötelessége.)

„A hatóság a meghívott szakértő nem kielégítő szakvéleményeért felelősségre nem vonható". (F. M. 69564/900.)

Vízrendőri kihágási ügyekben a kultur-, illetve folyammérnöki hivatalok nem hatósági szakértők, az eljáró hatóságnak tehát jogában áll más mérnök szakértőt is meghívni. (L. Á. R. 8. §-ának megjegyzéseit.)

Az ily szakértőt véleményszerkesztés, leírás, átnézeti térkép másolása, rétegvonalak berajzolása, hosszmetszet szerkesztése vagy tárgytanulmányozás stb. címén külön díjak meg nem illetik.

„Közigazgatási eljárásban a feleknek mód és alkalom nyujtandó arra, hogy védekezhessenek (F. M. 47830/95.) és egyik fél részéről bemutatott szakvélemény a másik féllel észrevételeinek megtehetése végett közlendő". (F. M. 10162/96.)

„Ha a vízrendőri eljárás folyamán a kihágást képező cselekmény elkövetése megállapíttatott, a panasz el nem utasítható, hanem megfelelően tárgyalandó".

„Kihágási ügyek tárgyalása közben kiderülő büntetendő cselekményekre az eljárás hivatalból terjesztendő ki". (F. M. 38508/94.)

„A törvénytelen cselekményeknek különböző beszámítás alá vonása mivel sem indokolható. Jogtalan cselekmények beszámíthatósága az által, mert panaszló hasonló cselekményeket követett el, változást nem szenved, mert egyesek jogtalan cselekményei mások hasonló cselekményei következtében jogosakká nem lesznek s a mennyiben egyesek munkálataikat hatósági engedély nélkül tartanák fenn, azokkal szemben a hatóságnak hasonló intézkedések megtétele szintén kötelességében áll". (F. M. 12215/94.)

„Azon körülmény, hogy a kihágás büntetése az érdekelt fél által nem kérelmeztetett, ha a kihágás tényálladéka különben bebizonyítottan fenforog, a büntetés elengedésére helyes indokul nem szolgálhat, minthogy a kihágás ily esetben hivatalból üldözendő és torlandó meg". (F. M. 50224/92.)

„Kihágásként minősitett cselekmények beigazolt fenforgása esetén az illető cselekményekre megállapított büntetés alkalmazása csak azon esetben mellőzhető, ha annak alkalmazása a büntető eljárás átalános szabályai szerint helyt nem foghat". (F. M. 70700/93.)

„Kihágás büntethetőségéhez a ténykedés káros hatása nem szükséges". (F. M. 51924/93.)

„Többek által elkövetett kihágás tényének fenforgása a tetten ért személy felmentésére indokul nem szolgálhat, mert mások hasonló tényeért csak megfelelő büntetés alkalmazása, nem pedig a tetten értnek felmentése lehet következménye. (F. M. 47790/98.)

„Az, hogy engedély nélkül létesitett vizimű által okozott káros hatás nem szándékosan idéztetett elő, a büntetés kiszabásánál a hatóság által mérlegelhető ugyan, de ez a panaszlottakat az 1879. XL. t.-cz. 28. §-a értelmében a törvényes megtorlás alól nem mentesítheti". (F. M. 59972/97. és 97867/901.)

„Kihallgatás nélkül senki sem marasztalható el". (F. M. 23384/900.)

„A kihágás tényének tagadása a felek szabad védekezési jogából folyólag a büntetés kiszabásánál súlyosbító indokot nem képezhet (F. M. 84023/98.), valamint azon körülmény sem, hogy a vádlott cselekményeinél kihágási halmazat esete forog fenn". (F. M. 75776/94.)

„Egyezség útján csakis a vagyonjogi vonatkozású részletek rendezhetők, de a hatóságot a büntetőjogi intézkedések megtételének kötelezettsége alól fel nem menti". (F. M. 76417/98.)

„A törvénynek nem ismerése vagy téves értelmezése senkit a büntethetőség alól nem mentesít (F. M. 37/99.), a marasztalt fél jóhiszeműsége azonban a pénzbüntetés kiszabásánál enyhítő körülménynek tekintendő".

„A büntető itéletet a panaszló. vagy sértett fél a büntetés mértékére nézve a vízrendőri kihágási ügyek elbírálásánál is figyelembe veendő 2265/1880. sz. I. M. rendelet 30. §-a értelmében nem felebbezheti és az ellen jogorvoslattal nem élhet (F. M. 89671/900) és csak a magánjogi igényeire vonatkozó határozatokra nézve van felebbezési joga, amennyiben azokkal a polgári per útjára nem utasíttatott".

„Ha a panaszlott az I. fokú itéletnek a büntetés kiszabására vonatkozó részét meg nem felebbezi, az jogerőre emelkedettnek tekintendő és a kirótt büntetést a II-od fokú hatóság nem súlyosbíthatja". (F. M. 72090/99.)

„A büntetés felemelését indokolni kell". (F. M. 32745/900.)

„Pénzbüntetés az államkincstár javára meg nem állapítható". (F. M. 32672/95.)

„Vízrendőri kihágások halmazata esetén nemcsak a pénzbüntetés szabandó ki külön-külön minden egyes kihágás után (F. M. 60908/91.), hanem a behajthatlanság esetére meghatározandó elzárás tartama is az egyes pénzbüntetések után szintén külön-külön állapítandó meg". (F. M. 65024/93.)

„Kihágást képező mulasztás helyrehozására vonatkozó jogerős itélet azon

alapon, mert a kihágás büntetése iránt, említett ítélettel intézkedés nem történt, meg nem semmisíthető, hanem a büntető eljárás külön teendő folyamatba". (F. M. 48516/94.)

„Vízrendőri kihágási ügyben nem határozat, hanem ítélet hozandó". (F. M. 890/93 és 60671/93.)

„Az ítélet mindig a félnek, képviseltetése esetén pedig a fél képviselőjének kézbesítendő". (F. M. 26888/94.)

„Kézbesíthetlen ítélet az elévülési határidőn belül nyilvántartandó". (F. M. 83111/99.)

„Ha a vízrendőri kihágás miatt panaszoltak a kihágásban vétkeseknek nem találtatnak, panaszlottakat annak vádja és büntető következményei alól fel kell menteni és ez a 38547/80 számú belügyministeri eljárási utasítás 69. §-a értelmében az ítéletben minden egyes esetben kifejezésre juttatandó". (F. M. 68274/91 és 45539/96.)

„Kihágási ügyben hozott felmentő ítéletnek mellékkitételt (pl. bizonyítékok elégtelensége miatt) a fenthivatolt eljárási utasítás 60. §-a értelmében tartalmaznia nem szabad". (F. M. 5689/900.)

„A kihágás vádja és következményei alól való felmentésre nem szolgálhat indokul azon körülmény, hogy a törvénytelen vízimű másnak kárt nem okoz, úgyszintén nem képez a felmentésre kellő okot az sem, ha a vízimű az engedélyezésre nem illetékes hatóság tudtával esetleg beleegyezésével létesíttetett". (F. M. 73337/96.)

„Vízrendőri kihágások hivatalból üldözendő cselekményt képezvén, az illetékes hatóság a panasz mibenlétét szabályszerű tárgyalás útján tartozik megvizsgálni és a kétségtelen törvénytelen állapot sorsa fölött is csak szabályszerű ítélet keretében intézkedhetik". (F. M. 65229/900,)

„Panaszosoknak a panasztól való elállása az eljárás megszüntetésére alapul nem szolgálhat" (F. M. 47955/94.); ép úgy „a magánfelek részéről emelt panasz visszavonása sem, mert a kihágások hivatalból üldözendők". (F. M. 58261/92.)

„Ha azonban a hatóság bizonyos ténykörülményt illetőleg kellő bizonyítékkal bír, az érdekelt félnek e végből helyszíni szemle megtartása iránt előterjesztett kérelmét visszautasíthatja". (F. M. 71278/95.)

„Vízrendőri kihágási ügyben a panaszló panaszjogát vitató kifogás annál kevésbbé jöhet figyelembe, mert a vízrendőri kihágások hivatalból lévén üldözendők, a hatóság — bárkitől ered is a feljelentés, avagy bármi módon jön is a törvénytelen cselekmény tudomására — hivatalból köteles eljárni és a panasz tárgyalás és vizsgálat nélkül el nem utasítható". (F. M. 75619/95 és 79533/99.)

„A hatóságnak nem feladata bizonyos vízimüvek eltávolítását hatásuk elbírálása nélkül elrendelni, hanem csak azon intézkedések megtétele képezheti feladatát, amely intézkedések a köz- és magánérdekeknek megóvása szempontjából nélkülözhetetlenek, ezen intézkedések pedig a vízimüvek ismerete és hatásuk mérlegelése nélkül indokoltan helyt nem foghatnak". (F. M. 40346/94.)

„Törvényellenes ténykedés a folyamatba tett eljárás befejeztéig sem tartható hatályban. Hivatalból kötelessége a rendőri felügyeletet gyakorló hatóságnak az érdekelteket engedély nélkül létesített munkálatok következtében beállható károsodástól megvédeni". (F. M. 36176/92.)

„A víznek valamely úttest által okozott lefolyását, az úttest gondozására hivatott érdekek tartoznak biztosítani s mulasztás esetén arra a vízrendőri hatóság által szoríthatók; a vízrendőri hatóság hatásköre azonban csakis a sértett érdekek védelmére irányulván, a lefolyás biztosításán kívül egyéb a közlekedés biztosítására szolgáló rendelkezések megtételére nem illetékes". (F. M. 58262/94.)

„A vízrendőri kihágások elbírálásánál az eredeti állapot helyreállítása ránt is kell intézkedni és erre az kötelezendő, aki ezen állapotot megváltoz-

tatta (F. M. 53662/94 és 74185/97.); a marasztalt azonban csakis oly munkálatok teljesítésére kötelezhető, melyek által az eredeti állapot helyreállítása céloztatik (F. M. 24215/94.); senki sem szorítható másnak érdekében álló vizimunkálat létesítésére, ha az előző állapot helyreállításánál azt érdekeire hátrányosabbnak tartja". (F. M. 1854/90.)

„Ha a kihágás ténye előtt közvetlenül létezett állapot pontosan meg nem állapítható, de a természetes vízfolyás régibb viszonyai ismeretesek, ezeknek visszaállítása iránt a hatóság rendőri úton intézkedhetik (F. M. 70835/97.); ha azonban a régi állapot annyira változott, hogy az engedély nélkül fennálló vízimű eltávolítása más érdekeket is érint, a vízimű eltávolítása vízrendőri úton el nem rendelhető". (F. M. 31881/99.)

„Ha az eredeti állapot annyira megváltozott, hogy azt megállapítani és a régi vízlefolyási viszonyok helyreállítása iránt intézkedni nem lehet, a hatósági intézkedés csak arra szorítkozhatik, hogy másoknak az önkényűleg megváltoztatott vízfolyásból eredhető károsodása megszüntettessék". (F. M. 42607/901.)

„Ha a víz folyásában történt változtatás s ezen változtatás miatt folyamatba tett eljárás között jelentékenyebb idő telt el, vagy átalában, ha a vízfolyás helyreállítása az időközben módosult helyzet folytán mások érdekeire káros hatást gyakorolna, az eredeti állapot helyett a hatóság részéről, tekintet nélkül a régi állapotra, a helyzeti viszonyoknak legmegfelelőbb munkálatok rendelendők el". (F. M. 34964/94.)

Igy pl. „ha valamely évek során át végzett feltöltéssel megváltoztatott eredeti állapot teljes visszaállítására szükséges munkálatok pontosan meg nem állapíthatók s a víz elvezetése más módon is biztosítható, a feltöltésnek sokkal költségesebb elhordása helyett a kevesebb költséggel járó munkálatok végrehajtása rendelendő el". (F. M. 35913/901.)

„Ha az előző állapot helyreállításának elrendelése mellett a helyzetnek egyéb módon való rendezésére a hatóság alkalmat ad, ezen egyéb módozat elfogadását azonban nem teheti az illető kötelességévé, hanem az érdekelt tetszésére bízza, mert a hatóság szempontjából csak az az elengedhetlen feltétel, hogy mások érdekei megvédessenek". (F. M. 19890/900.)

„Helyreállítási munkálat, ha annak kivitele és a kivitel szükségének felmerülte között a folytonos-ág meg van, nem minősíthető kihágásnak. A kivitel és a kivitel szükségének felmerülte közötti folytonosság azon okból kívántatik meg, mert ha a helyreállítás bármikor büntetlenül foganatosítható lenne, az esetben megtörténhetnék, hogy az által az előző tényleges helyzet alatt keletkezett új viszonyok zavartatnának meg, ez pedig az előző állapot helyreállításának nem tekinthető, hanem mint új munkálat bírálandó el". (F. M. 44340/900.)

„Helyreállítási munkálatok végrehajtására csak az ismert birtokos kötelezhető; ennek azonban jogában áll birtokostársai ellen kártérítési- illetve visszkeresettel élni". (F. M. 34269/901.)

„A kihágás vádja alóli felmentés az eredeti állapot helyreállítási kötelezettsége s illetve az azáltal előállott káros hatásnak megszüntetése céljából szükséges munkálatok létesítésének kötelezettsége alól a munkálat létesítőjét annál kevésbbé menti fel, mert az ily hatás megszüntetése törvény szerint még a jogos alapon teljesített munkálatok létesítőit is kötelezi". (F. M. 20502/94.) „Vízrendőri eljárás keretében azonban új munkálatok el nem rendelhetők". (F. M. 13300/93.)

„Vízimüvek előzetes rendőri eljárás nélkül hatóságilag el nem távolíthatók". (F. M. 74662/98.)

„Az előző állapot visszaállítása körül felmerülő kiadások nem tudhatók be az okozott kár összegébe". (F. M. 41197/95.)

„Ismeretlen tettesek által eszközölt gátátvágás betömési költségei, ha a gát tulajdonosa ismeretlen, azon fél által viselendők, kinek az átvágás érdekében állott, mert ily esetben azon elv alkalmazása válik szükségessé, hogy a költségeket a hasznot húzó érdekeltek, a visszkereseti jog fenntartása mellett, közösen tartoznak viselni". (F. M. 65711/90.)

„Károsodások megelőzése céljából szükséges intézkedések az eljárás során végrehajtásra alkalmas alakban állapítandók meg". (F. M. 44634/91.)

„Midőn a törvénytelen alakban foganatosított védelmi munkálat megsemmisíttetik, a védelmezésre indokul szolgált káros helyzet orvoslása a hatóságnak ugyancsak kötelességét képezi. (F. M. 13218/94.) Úgyszintén engedély nélkül foganatosított munkálatokon engedély nélkül végzett változtatások ellen emelt panasz elbírálása esetén, az utóbbi változtatás sorsának eldöntésével egyidejüleg az eljáró vízrendőri hatóság a megváltoztatott törvényes alap nélküli helyzettel szemben is intézkedni köteles". (F. M. 26928/94.)

„Vízrendőri eljárás keretében idegen érdekeket érintő új munkálatok el nem rendelhetők s csakis az azok létesítése által célzott eredmény biztosításának kötelezettsége mondható ki rendőri úton, mig ellenben a kötelezettségteljesítés módozatai engedélyezési útra tartoznak". (F. M. 23770/95.)

„Törvénytelen vízimű eltávolítása iránt birtokon kívül végrehajtott intézkedés, az eltávolítás kimondása által határozatilag törvényesítendő". (F. M. 43040/91.)

„Oly itéleti rendelkezés, mely csak átalánosságban szól a törvényellenes munkálatok eltávolításáról, helyt nem foghat s abban a munkálatok s akik azokat eltávolítani tartoznak, kifejezetten megjelölendők". (F. M. 13300/93.)

„Az a körülmény, hogy panaszlottak vízimüveiket az itélet meghozatala előtt eltávolították, a rendelkezés mellőzését nem indokolhatja, mert panasz esetén a hatóság felmentő vagy marasztaló itéletet hozni köteles". (F. M. 64843/92.)

„A kihágások hivatalból lévén üldözendők, a magánfelek részéről emelt panasz visszavonása a folyamatba tett eljárás beszüntetésére indokul nem szolgálhat és a kihágási tény üldözhetősége tekintetében a felek kiegyeztetésének helye nincsen". (F. M. 50563/96.)

„Régi gyakorlat alapján eszközölt vízvezetés vagy régóta fennálló töltésnek fentartása (F. M. 39747/92 és 66935/92.), illetve vízimüveknek egyszerű kijavítása vízrendőri kihágásnak nem minősíthető". (F. M. 8271/95.) Azért azonban, mert valamely vízimű fentartása büntethető nem volt, az törvényes alapon fennállónak még nem tekinthető". (F. M. 12215/94.)

„Önkényüleg foganatosított vízimunkálatoknál a kártétel csakis a kárkövetelés szempontjából bír fontossággal; büntetőjogilag ellenben a károsodás fenn-, vagy fenn nem forgása különös súlylyal nem bír s a vízj. törv. 42. §-ában jelzett esetekben kihatással nem lehet. (F. M. 25997/96.)

„Az itéletnek a feljelentő által esetleg támasztott kártérítési igény iránt is kell intézkednie (F. M. 64444/93.) és az 1880. évi 38547. sz. belügyministeri utasítás 4. §-a értelmében a felek kártérítési igényeikkel a bírói útra csak akkor utasíthatók, ha ily igényeket a károsult a tárgyalás során tényleg támaszt". (F. M. 10128/97.)

„Kártérítési igény birói útra utasítandó továbbá, ha a vonatkozó tárgyalás a károsodás tényére nézve mi elfogadható bizonyítékot sem nyujt (F. M. 6052/95.) és ha a kihágási eljárás során a károsodás mértéke itélkezésre alkalmas módon meg nem állapítható (F. M. 29207/900.); a kártérítési kötelezettség alanyának megállapítása ugyanazon biróság illetékességéhez tartozik, mely a kártalanítás iránti igény tárgyalására hivatott". (F. M. 6052/95.)

„Ha a sértett fél kártérítési követelésével polgári perre utasíttatott, ezen itélet ellen felebbezéssel nem élhet". (F. M. 32672/95.)

„A kihágási eljárás befejezte után emelt kártérítési igény birói útra terelendő". (F. M. 45367/900.)

„Közigazgatási hatóságok az okozott kárt a kihágási ügy tárgyalása folyamán csak biztos alapon történt megbecsülés után és csak határozott összegben állapíthatják meg". (F. M. 20884/95.)

„Vízrendőri eljárás keretében a kártalanítási kötelezettségnek átalánosságban való kimondása helyet nem foglalhat". (F. M. 88056/98.)

„A kihágást képező ténykedéssel okozati összefüggésben nem álló károk az ítéletben meg nem állapíthatók, úgyszintén az államkincstárnak magánjogi követelései sem, mert ezeknek jogos voltát és nagyságát illetékesen csak a kir. biróság állapíthatja meg". (F. M. 40337/97.)

„Kárpótlási igénynek meg nem történt kielégítése a törvényes tilalmak áthágására jogalapul nem szolgálhat". (F. M. 63258/901.)

„Ha a vádlott nincs beismerésben, csakis teljes bizonyíték alapján marasztalható el (F. M. 3098/93.), illetve marasztalás csak összetett bizonyítékok alapján, nem pedig föltevésre mondható és mondandó ki". (F. M. 83111/99. és 27900/95.)

„Az a törvényszakasz, melyen a marasztalás alapszik, az ítélet szövegében és nem az indokolásban idézendő". (F. M. 91930/99.)

„Az ítéletben úgy a minősítő, mint a büntető szakasz megjelölendő". (F. M. 83111/99.)

„Az ítélet rendelkező részében nem elég a törvényre és annak azon szakaszára hivatkozni, melynek alapján valamely cselekmény elbiráltatik, hanem az ítélet szabatossága érdekében hivatkoznia kell az illetékes hatóságnak a kihágás fenforgását megállapító szakasz azon esetleges pontjára is, mely szerint a kihágást minősíti. (F. M. 56768/93.) Úgyszintén az ítélet rendelkező részének mindazokra és mindazon körülményre kell kiterjednie, a kik ellen a vád emeltetett, illetve a melyek a panasz tárgyát képezték". (F. M. 56768/93. és 2764/94.)

„Hasonlóképpen a kihágás büntetésének kiszabásánál sem elég az, ha az ítéletben a minősítés illetve a büntetés alapját képező szakasz idéztetik, hanem az illető szakasz megfelelő pontja is megjelölendő". (F. M. 64698/96.)

„A büntethetőség alapja az ítéletekben mindig meghatározandó". (F. M. 51059/93.)

„Különböző természetű tiltott cselekmények fenforgása esetén a büntetés minden cselekmény után külön-külön állapítandó meg", (F. M. 58324/93.) és ha a kihágás vétsége többeket terhel, a pénzbüntetés mindig egyénenkint szabandó ki. (F. M. 61196/91.)

„Különböző természetű ügyeket ugyanegy ítélettel elbírálni nem lehet". (B. M. 867/97.)

„Szabálytalan eljárás alapján hozott hézagos ítélet feloldandó (F. M. 58315/900.) és a feloldott ítélet rendelkezései az új ítéletben való egyszerű utalással fenn nem tarthatók". (F. M. 88824/98.)

„Újabb panasz esetén, újabb eljárásnak és ítélethozatalnak van helye, a vízrendőri kihágást elbíráló ítélet tehát oly kijelentést nem tartalmazhat, mely újabb panasz felmerülése esetére a vízhasználat megszüntetésével fenyeget". (F. M. 7198/98.)

„Megállapított kötelezettségek foganatosításának idejére nézve az ítéletben kifejezetten kell rendelkezni (F. M. 87011/99.) és ily kötelezettségek hatósági végrehajtására a jogalap már magában az itéletben biztosítandó. (F. M. 25716/97.)

„Itélethozatal előtt végrehajtás nem foganatosítható". (F. M. 90966/95.)

„A végrehajtás keretében a végrehajtás alapját képező jogerős ítélet érdeme ellen jogorvoslatnak helye nincsen". (F. M. 46652/92.)

„Panaszlott elhalálozása esetén az eljárás az 1877 : XII. t.-cz. 32. §-a értel-

mében az 1878: V. t.-cz. 105. §-ának 1. pontja alapján megszüntetendő". (F. M. 44781/97.)

„Kihágási bíráskodásra fel nem jogosított szolgabiró ítélete az 1567/1881. sz. belügyministeri rendelet értelmében semmis, miért is az eljáró szolgabiró ítéletében a felhatalmazást megjelölni köteles (F. M. 57083/95.), és az ítélkezési jogosultsága a tárgyalási iratokban kifejezetten igazolandó". (F. M. 60308/98.)

„Ha vízrendőri kihágási ügyekben ítélkezni illetékes főszolgabiró érdekelt, a szolgabiró csakis azon esetben helyettesítheti, ha ítélkezésre felhatalmazása van, különben pedig más hatóság delegálásának szüksége áll elő". (F. M. 3382/97.)

„Belföldön elkövetett kihágás fölött a külföldi rendőrhatóság által hozott ítélet belföldön végre nem hajtható, hanem a kihágásért a tettes csakis az illetékes belföldi hatóság ítélete alapján büntethető. (F. M. 39208/94.) Viszont a magyar állam területén hozott büntető ítéletek vagy azok következményeinek végrehajtása külföldön szintén nem követelhető". (F. M. 92431/900.)

„Azon körülmény, hogy panaszos a kihágás tárgyát képező cselekménybe belenyugszik, a marasztaló ítélet megváltoztatására jogalapul nem szolgálhat". (F. M. 100265/95.)

„Mások jogtalan ténykedése elleni önkényes védelemre senki sincs jogosítva (F. M. 39747/92 és 76792/901.) és valamely vízimű által okozott jogsérelmet önhatalmúlag megszüntetni senkinek sincs joga. (F. M. 79727/97.) Mások törvénytelen cselekménye ellen a törvényes jogorvoslat lehetősége adva lévén, ily cselekménynek más jogtalan rendelkezések elkövetésére jogos alapot nem nyujthatnak. (F. M. 2764/94.)

„Engedély nélkül fentartott vízlevezetőároknak vagy töltésnek, idegen érdekek sérelmével járó betömetése vagy átvágása vízrendőri kihágás, mert egyik oldalról tanusított törvénytelenség, a másik oldalról elkövetett törvénytelenség büntetlenségét nem biztosítja". (F. M. 65627/901.)

„A vízjogi törvény 142. §-a szerint a vízimunkálatok mindennemű rongálása tilos, a törvény szerint tehát nem tesz különbséget az, hogy a megrongált vízimű engedélyezve volt-e vagy nem, s azt, ki ilyen tényt elkövet, a 185. §. 7. pontja szerint büntetendőnek mondja ki".

„A vízjogi törvénynek ezen czélzata a vízműveket átalában védelme alá venni s az önbíráskodási jogot ez által teljesen kizárni, következéskép az érdekelteket oda utalni, hogy a vízimű tulajdonosa által elkövetett törvénytelen cselekmények ellen az illetékes hatóságnál keressenek orvoslást, mely egyedül lehet arra hivatva, hogy a panasz jogos vagy jogtalan voltát megbírálja". (F. M. 52215/89.)

„Ha kihágási ügyben megidézett, de meg nem jelent panaszlottak kihallgattatása nélkül hozatott marasztaló ítélet és az ellen nem felebbezést, hanem igazolási kérelmet nyujtanak be, utóbbi kérelem tárgyalás alá veendő". (B. M. 957/95.)

„Ha az érdekelt felek valamelyike egy ízben már végleg eldöntött kérdésekre nézve újabb bizonyítékokat felhozni képes, perújításnak van helye". (F. I. és K. M. 11965/88.)

„Tanuzási költségek eljárási költségek gyanánt tekintendők s ezek módjára a hatóságnál fizetendők le (F. M. 39038/92.); az eljárási költségek viselése iránti intézkedés azonban csak a vízjogi törvény 169. §-án alapulhat". (F. M. 60196/93.)

„Panaszlott tanuinak díjai ép úgy megállapítandók, mint panaszlóé".

„Az a körülmény, hogy az ítélet felmentő, a költségek viselésére kötelezett felet a tanuzási költségek viselése alól nem menti fel". (F. M. 57967/92.)

„A tanuzási költségek külön-külön állapítandók meg s mindig meghatá-

rozandó azon idő is, mely alatt a lefizetés különbeni végrehajtás terhe alatt eszközlendő". (F. M. 70092/93.)

„Ha a tanu a tárgyalás alkalmával tanudíjra való igényét be nem jelentette, az részére utólag meg nem állapítható. (F. M. 21799/97.) A tanuzási díjak megállapításánál a tanu idővesztesége és keresetképessége veendő figyelembe". (F. M. 94987/99.)

„A vízrendőri kihágási eljárás folyamán érdembe nem hozott költségeket vagy díjakat ítéletileg megállapítani nem lehet". (F. M. 33799/98.)

„Ha fél gyanánt a községi elöljáróság szerepel, reá is alkalmazandó az a gyakorlati elv, hogy felek vagy megbizottjaik részére a tárgyaláson való megjelenésért költségek meg nem állapíthatók". (F. M. 43125/97.)

„Amennyiben a panaszolt vízimüvek közvetlen létesítője a vízimünek eltávolítása és az eltávolítás iránt folyamatba tett eljárás költségeinek lerovására kellő anyagi biztosítékot nem nyujt (valamely alkalmazottról lévén szó), azok a tulajdonos által viselendők, annyival is inkább, mivel a munkálatok tulajdona védelme érdekében megbízottja által foganatosíttatott". (F. M. 6052/95.)

„Magánfelek ügyében felmerülő eljárási és tárgyalási költségek azon fél által viselendők, a ki az eljárásra és tárgyalásra hibája által okot szolgáltatott". (F. M. 67075/94.)

„A kihágás elkövetése miatt elítélt vádlott az eljárási költséget nem panaszlónak, hanem a hatóságnak köteles megfizetni, ha pedig ezen összeget a panaszló fél már előlegezte volna, a hatóság azt részére visszatéríteni köteles". (F. M. 14420/94.)

„Kihágások hivatalból lévén üldözendők, a panaszló és panaszlott közös megegyezése az eljárás függőben tartására és a kihágás tárgyának eltávolítása a büntető rendelkezések mellőzésére alapul nem szolgálhat". (F. M. 39203/94.)

„Ha valamely engedély nélküli munkálat büntetendőnek találtatván, a kihágást elkövető fél pénzbüntetésre ítéltetett, de a reá kiszabott pénzbüntetés kellő időben be nem hajtatott, és a behajtás elmulasztása a hatóságok erélytelen eljárásának tulajdonítható, úgy a pénzbüntetésnek az örökösöktől való behajtása méltányossági szempontból mellőzendő". (F. M. 60064/94.)

„Ha a panaszolt vízimüvek régi létesítésére vonatkozólag a panaszlottak által tett állítások meg nem czáfoltatnak, addig, míg az elrendelt új vizsgálat az ellenkezőjét nem igazolja, a vízimüveknek a törvény életbelépte előtt történt létesítésük vélelmezendő, ez esetben pedig a vízimüvek sorsa csak az engedélyezési eljárás formái között döntendő el". (F. M. 45829/93.)

„A fennálló vízimüvek törvényességének megállapításánál az a körülmény, hogy a vízimü nem káros, valamint az, hogy a panaszos panaszát visszavonta, a hatósági beavatkozást annyival kevésbbé befolyásolhatja, mert a hatóságnak hivatalból kötelessége megvizsgálni azt, hogy az illető vízimüvek régi jogon vagy új engedélylyel törvényesen állanak-e fenn, ellenkező esetben pedig azok eltávolítása iránt intézkedni köteles«. (F. M. 61158/93.)

„Engedély nélkül létesített munkálatoknál azon körülmény, hogy a munkálat káros hatású-e vagy sem, csakis a kárkövetelés, illetve kártérítési kötelezettség szempontjából jő figyelembe, ellenben az eltávolítási kötelezettség szempontjából a fennebbi hatás fontossággal nem bir, mert ezen kötelezettség mindenik esetben fenforog". (F. M. 50563/96.)

„Engedély nélkül létesített oly vízimü tulajdonosa részére, amely vízimü a vízlefolyási viszonyokat megváltoztatja ugyan, mindazonáltal annak fennállása által mások érdekei nem érintetnek, a rendőri eljárás keretében a törvényes alap megszerzéséhez a jog birtokon belül biztosítandó; oly esetben ellenben, midőn a törvénytelenül létesített vízimü mások érdekeit veszélyezteti, a törvénytelen cselekmény következményeinek elhárítása s az eredeti állapot visszaállítása elodázhatlan rendőri feladat". (F. K. 64036/95.)

„Ha a törvényes alapot nélkülöző vízimunkálatok engedélyezése iránt a tulajdonos részére adott záros határidő alatt a szükséges lépések meg nem tétetnek, a hatóság az idegen érdekek védelme céljából kivánatos intézkedeseket hivatalból a tulajdonos költségére köteles végrehajtani". (F. M. 44928/94.)

„Új vízimű létesítésére, vagy az ehhez szükséges engedély kikérésére vízrendőri eljárás során senki sem kötelezhető. A vizrendőri hatóság csak a törvénytelen állapot megszüntetése s a természetes állapot helyreállítása iránt intézkedhetik. Ha azonban nincsen kizárva, hogy az engedélyezési eljárás során a vízimű káros hatása megszüntethető és valószínű, hogy az engedélyezési eljárás keretében oly intézkedések tehetők, melyek mellett a panaszolt törvénytelen munkálatok idegen érdekek sérelme nélkül fenmaradhatnak, az utólagos törvényesítésre, illetve az engedélyeztetésre alkalmat és módot kell nyujtani". (46147/900.)

„Ha egy, a vízjogi törvény életbelépte előtti időből származó vízimüvön az elévülési időn belül valaki önkényű változtatásokat tett, habár az érintett vízimű mindezideig igazolatlanul áll is fenn, mindazonáltal önkényes cselekményekkel szemben, mint tényleges állapot a hatóság által védelemben részesítendő". (F. M. 74700/900.)

„Fennálló védművek helyreállítási munkálatai kihágásként nem minősíthetők, törvényeseknek azonban nem tekinthetők és igy a panasz alapján folyamatba tett eljárás költségeiben azok tulajdonosai elmarasztalandók és a törvényesítés iránt a szükséges lépések megtételére az illetők utasítandók". (F. M. 12215/94.)

„Oly esetben, midőn valamely vízimű a vízjogi törvény életbelépte után létesíttetett és tulajdonosa által ezen vízimüvek megszüntetése panaszoltatik, a hatóság az előző állapot visszaállítását nem rendelheti el, minthogy azon állapot fennállása a törvényes alapot ugyancsak nélkülözte". (F. M. 57614/95.)

„Vízhasználatnak rendőri uton való betiltása alkalmával oly intézkedések teendők, melyek a rendelkezés végrehajtásának elmulasztása esetén — a betiltott vízhasználat további gyakorlásának alapfeltételeit megszüntetik". (F. M. 89202/99.)

„Itéletileg megállapított kötelezettség teljesítésének elmulasztása kihágásnak nem minősíthető, hanem csak hatósági végrehajtás tárgyát képezi". (F. M. 90907/95.)

„Tettest a büntetőjogi felelősség a munkálatnak engedély nélkül történt foganatosítása miatt terhelvén, nem szolgálhat mentségére azon körülmény, hogy a munkálatot felettes hatóságának utasítására végezte". (F. M. 79379/99.)

„A vízrendőri eljárásnak célja nemcsak a kihágás fenforgásának megállapítása, hanem a törvénytelen helyzet orvoslása is s aki a vízhasználatát a kellő törvényes alap megszerzése nélkül gyakorolja, ez által az eljárásra okot is szolgáltat". (F. M. 45368/900.)

Kelt Budapesten, 1885. évi deczember hó 31-én.

Gróf Széchényi s. k.

A) minta.

A vízikönyv száma: ......

Engedély-okirat.*)

.... §.

.... vármegyei és .... községi lakos a következő határozatok szoros megtartásának kötelezettsége mellett engedélyt nyert .... község határában .... vízfolyás .... partján a jelen engedély-okirat kiegészítő részét képező .... tervek alapján .... munkálatokat foganatositani.

.... §.

Az engedély tartama ....
....

.... §.

Az engedélyezett vízmennyiség ....
....

.... §.

A duzzasztás magassága ....
....

Az engedélyezett vízmagasság meg nem tartása esetén a vízimű tulajdonosa 600 K.-ig terjedhető pénzbüntetéssel büntethető. (184. §.)

---

*) Az engedély-okirat tartós papiron két példányban állitandó ki, melyek egyike a vízikönyvbe tétetik le, másika az engedélyesnek adatik ki. A mennyiben a benyujtott tervezet eltér az engedélyezettől, a változtatások a terven keresztül viendők, esetleg egészen új terv készítendő.

Ha az engedély-okirat több ívből áll, azok zsineggel összefüzetnek és a zsineg a pecsét helyén lepecsételendő. A jelén engedély-okirat egyes §-ainak kitöltése után fennmaradó üres hely balról jobbra tartó haránt vonallal huzandó át.

.... §.

A szabad zúgó helye, szélessége és küszöbének magassága

....

....

(Öntözésnél egyúttal az a magasság, melynél a szabadon felhasználható vízfelesleg előáll. Át. Rendelet. 53. §.)

.... §.

A tiltó táblák száma, magassága, szerkezete, felhúzásmódja és a nyílás összes szélessége; ugyanott a küszöb magassága ....

....

....

.... §.

A magassági és vonatkoztató jegyek elhelyezése és magassága

....

....

....

A magassági jegyek sértetlen megőrzéseért az engedélyezett vizi mű tulajdonosa felelős és tartozik azok megsértését vagy elpusztulását legfeljebb 8 nap alatt 200 K.-ig terjedhető pénzbüntetés terhe alatt a szolgabirónak bejelenteni. (A volt földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister által a vízduzzasztó művekről 1885. évi 66,655. sz. a. kiadott rendelet 13. §.)

.... §.

A távolság, meddig az engedélyes az árkot vagy medret jó karban tartani tartozik ....

....

.... §.

A vízhasználatra jogosult, a mennyiben a folyó víz medrét egész szélességében elfoglalja, tekintettel a halászat érdekére, alábbi módon elrendezett haláteresztőt (hallétrát) tartozik alkalmazni ....

....

....

……… §.

A mennyiben az engedélyezett vízhasználat az egészségre (a házi használatra vagy a halakra) nézve ártalmas anyagokat vezet a vízfolyásba, a következő fertőtlenítő eljárás alkalmazandó ……………

…………………………………………………………………………………………………

…………………………………………………………………………………………………

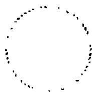
…………………………………………………………………………………………………

……… §.

Az engedélyes köteles az engedélyezett munkálatokat az engedély elvesztésének terhe alatt ……………………………………………
…………………………………………………………… megkezdeni és
…………………………………………………………………… befejezni.

A munkálatok megkezdéséről és befejezéséről ……………………
…………………………………… szolgabíró értesítendö.

Kelt ……………………



(Pecsét helye.)

……………………………………………
alispán (polgármester).

II.

A volt földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministernek 66,654/1885. sz. a. valamennyi törvényhatósághoz intézett körrendelete a vízi könyvek berendezése és kezelése tárgyában.

A vízjogról szóló 1895: XXIII. t.-cz. 183. §-a alapján, a közmunka- és közlekedésügyi m. kir. ministerrel egyetértőleg, a vízi könyvek berendezésére és kezelésére nézve a mellékletben idecsatolt rendeletet bocsátottam ki, melynek a közigazgatási tisztviselők és a közigazgatási bizottság számára szükséges példányait idezárva megküldöm.

A vizi könyvek berendezésére szükséges jogosítványok bemutatásának legkorábbi határideje 1887. évi január hó 1-ére tüzhető ki a törvény 189. §-a értelmében, addig tehát csakis az előleges intézkedések teendők meg.

Nevezetesen a kulturmérnöki hivatalok főnökeivel egyetértőleg kijelölendők azon patakok vagy folyók, melyeknek fennálló vízhasználatai bizonyos előre megállapított sorrendben elbírálás alá kerülnek, különös tekintettel arra a körülményre, hogy mely folyókon vagy patakokon van ily rendezésre első sorban szükség és melyiken vannak meg vagy szerezendők be a szükséges műszaki adatok.

A vizi könyvek vezetésének ellenőrzésével a kulturmérnöki hivatalokat bizom meg, melyek idevágó észrevételüket és véleményüket a törvényhatóság alispánjával (polgármester) esetről-esetre közölni fogják.

A vizi könyvek és az okirat- és térképgyüjtemény számára a törvényhatósági levéltárban jelölendő ki alkalmas hely vagy szekrény és a vízi könyvek vezetésével is valamelyik levéltárnoki tisztviselő bizandó meg; tekintettel arra, hogy a vizi könyv és okiratgyüjtemény igen kevés helyet igényelnek és vezetésük körül is csak csekély teendők lesznek, ez által a törvényhatóságokra sem munka, sem költségteher nem háramlik.

Felhívom végül a törvényhatóság közönségét, hogy ezen körrendeletemet közhirré tenni és tisztviselőit annak pontos végrehajtására utasitani ne késsék.

Kelt Budapesten, 1885. évi deczember hó 31-én.

Gróf Széchényi s. k.

Rendelet a vizi könyvek berendezése és kezelése tárgyában.

1. §.

Minden törvényhatóság alispánjánál (polgármester) vízikönyv vezetendő, mely a törvényhatóság területén már létező vagy az újonnan engedélyezendő vizi műveket és vízhasználatokat, a szolgalmakat és a társulatokra vonatkozó adatokat, a mennyiben azok a törvény értelmében hatósági engedély alá esnek, tartalmazza.

Ezen célból az illetékes hatóság köteles az engedély-okiratot két példányban kiállítani, melyek közül az egyik az illető félnek kézbesítendő, a másik pedig hivatalból a vízi könyv okirattárába elhelyezendő. — Ugyancsak ide helyezendő el hivatalból a tervezet egy példánya is. (173. §.)

Az okirattárba hasonlólag hivatalból helyezendő el az engedélyezett tervnek megfelelően létesített vízi műről szóló és annak elkészülte után hatóságilag felvett vizsgálati jegyzőkönyv egyik példánya. (174. §.)

Az 1886. évi január 1-je előtt fennálló vízi művekre és vízhasználatokra, az átmeneti intézkedésekben (189—192. §.) előírt eljárás után jogerőre emelkedett határozatok, a vízi könyvbe szintén hivatalból vezendők be. (190. §.)

Az állam által közérdekből létesített munkálatok, nemkülönben a szabadon, minden szorító gát nélkül a vízen úszó hajómalmok, a fürdők és uszodák s végül a hidak és átereszek a vízikönyvbe nem vezetendők be.

Lásd a volt közmunka- és közlekedésügyi ministernek 1887. évi 45054. sz. a. kelt rendeletét a 281. lapon és a volt földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministernek 1888. évi 14620. sz. a. intézett körrendeletét a 283. lapon.

2. §.

A vízi könyvek nyilvántartása céljából a magánosok és vízitársulatok a következő bejelentéseket kötelesek 30 nap alatt megtenni:

1. A vízhasználatra jogosított személyében beállott változást, a változás beálltának napjától számítva. (35. §.)

2. A jóváhagyott társulati alapszabályokat, a jóváhagyás napjától számítva. (75. §.)

3. A társulati választmány tagjait a választás, valamint az azok közt történt minden változást, a változás napjától számítva. Egyúttal megnevezendők azon választmányi tagok, kiknek kezéhez a társulatot illető kézbesítések jogérvényesen történnek. (86. §.)

4. A társulatnak ministeri jóváhagyással történt feloszlását, a feloszlás jogerőre emelkedése napjától számítva. (101. §.)

5. Két vagy több társulat egyesülését, az egyesülés napjától számítva. (125. §.)

3. §.

Minden vízi könyv berendezéséhez szükséges:
1. Iktató-könyv.
2. Vízi könyv.
3. Okirat- és térképgyüjtemény.

4. §.

Az iktató-könyvbe a határozatok és bejelentések a következő rovatokkal vezetendők be (B. minta):
1. Folyószám.
2. Beérkezés éve és napja.
3. A bejelentő vagy az 1. §. szerint a bejelentett neve.
4. A bejelentés tárgya.
5. A vizi könyv megjelölése, melybe az bejegyeztetett.
6, A mellékletek száma.

Minden okirat, terv és így tovább az iktató-könyvbe való bevezetés alkalmával az iktató-könyv számát és évét kapja, a mellékletek folyó szám szerint számozandók és azok száma a kisérő iraton megjelölendő.

Ezen iktató-könyvbe csak azon ügydarabok vezetendők be, melyek alapján a vízi könyvbe bejegyzés történt, de nem a vízhasználat hivatalos tárgyalására vonatkozó iratok is, melyek a törvényhatóság átalános iktató-könyvébe jegyzendők be.

5. §.

A vízi könyv rovatai a következő adatokat tartalmazzák (C. minta):
1. A vízi könyv számát.
2. A megyét és községet, melynek területén a vízhasználat vagy vizi munkálat van.
3. A vizet és annak azt a partját (jobb vagy bal), hol a vízhasználat vagy vizi munkálat van.
4. Az engedély-okirat vagy a régi jogot igazoló határozat (1885. évi 45689. sz. rendelet 90. §-a) számát és keltét.
5. A vízi munkálat vagy vízhasználat nemét.
6. Az esetleges szolgalmakat.
7. Az ingatlan telekkönyvi számát.
8. A vízhasználatra vagy vizi munkálatra jogosított nevét.
Társulatoknál a társulat címét és székhelyét.
9. Azon csomag számát, mely az okirat- és térképgyüjteményben az engedély-okiratot, terveket és így tovább tartalmazza.

10. Külön rovatokat az időszakos bejelentésekre (2. §.), nevezetesen a bejelentés folyószámára, annak tárgyára és az iktatókönyv vonatkozó számára.

A 4. pont alatti engedélyokirat száma helyett, mely a vizi könyvével azonos, az alispáni vagy polgármesteri határozat száma irandó e rovatba.

Ha valamely vízfolyás vagy vízimunkálat külön helyi elnevezéssel is bír, a vizikönyvben közelebbi meghatározásként ezen külön elnevezés kitüntetendő. (F. M. 64064/96.)

Míg az engedélyes a vízhasználati engedélyt át nem ruházza, vagy a vízhasználati joggal egy dolognak tekintendő művek tulajdonjogát más meg nem szerzi, a vizikönyvben a vízhasználati jog alanyaként más egyén ki nem tüntethető. (F. M. 69924/900.)

6. §.

A vizi könyv megjelölése törtszám alakban történik. Minden víz a törvényhatóság területén, melynek használatára engedély adatik, külön római számot kap, az arabs számok pedig az ugyanazon vizen levő vízhasználatokat vagy vizi munkálatokat jelölik a vizi könyvbe való bevezetés sorrendje szerint.

Megszűnt vagy egyesített vízhasználatoknál és vizi munkálatoknál ezen körülmény a megfelelő vizi könyvben megjelölendő és a lap a kellő helyen áthúzva benhagyandó.

7. §.

Az okirat- és térképgyűjteményben a csomagok a beérkezés sorrendje szerint helyezendők el és számozandók meg, minden tekintet nélkül az évszámra.

Ugyanazon vizi műre és vízhasználatra vonatkozó ügyiratok és tervek egy és ugyanazon helyen, vagyis csomagban beérkezésük sorrendje szerint kezelendők.

8. §.

Ha valamely vízhasználat vagy vizi munkálat több törvényhatóság területére terjed ki, a vizi könyvbe való bevezetés azon törvényhatóságnál történik, mely a vízhasználatot vagy vizi munkálatot engedélyezte.

A többi érdekelt törvényhatóságok vizi könyvében az ily vizi munkálatok vagy vízhasználatok számára hasonlólag külön ív nyitandó és az a körülmény, hogy az ügyiratok melyik hatóságnál őriztetnek, megjelölendő. E végből a vizi könyv megfelelő lapja másolatban a többi érdekelt törvényhatóságnak megküldendő.

Utóbbi esetben ezen másolati példány külső lapjára rávezetendő: „Az ügyiratok és tervek X vármegye törvényhatóságánál vezetett vízikönyv okirattárában vannak elhelyezve. N. N. levéltárnok".

9. §.

A ki a vízjogi törvény 35. és 125. §-a értelmében köteles bejelentést elmulasztja, az idézett törvény 182. §-a értelmében a

törvényhatósági alap javára 100 frtig terjedhető pénzbirsággal büntetendő, melyet az illetékes alispán (polgármester) ró ki.

A vízjogi törvény 86., 101. és 125. §-aiban a társulatokra előírt bejelentés elmulasztása esetén a választmány a társulat tartalékalapja javára 500 frtig terjedhető bírsággal róható meg az az illetékes minister által.

Forint helyett koronaérték értendő.

10. §.

Mindenkinek jogában áll a vizi könyvet és az okirat- és térképgyüjteményt a hivatalos órákban megtekinteni és az alábbi 11. §-ban meghatározott díjak lefizetése mellett azokból hiteles másolatokat kivenni.

11. §.

Irásbeli másolatok díja ívenkint 1 frt. Rajzbeli másolatok díja átlátszó papíron, hivatalos alakban előállítva, laponkint 1 frt., kemény rajzpapíron 2 frt.

Hossz- és keresztszelvények milliméter papiron ugyanily nagyságban 1 frtért állítandók elő.

A papiros ára mind az írásnál, mind a rajzoknál a bolti árakon külön térítendő meg.

Forint helyett itt is koronaérték értendő.

Egyes nagyobb terveknél vagy másolatoknál jogában áll az alispánnak megengedni, hogy a másolatokat kérők e munkát saját költségükre saját másolóikkal végeztethessék a hivatalos órákban és helyiségekben, mely esetben a rajzokban vagy irományokban előálló kárért vagy veszteségért felelősek, sőt előleges biztosíték letételére is kötelezhetők.

A jelen szakaszban említett díjakon kívül a hitelesítésért még a rendes hitelesítési díjak is fizetendők. A terveket csak okleveles mérnök hitelesítheti.

12. §.

Minden vizi munkálat vagy vízhasználat engedélyezése, illetőleg az engedély-okirat kiállítása alkalmával, az eljárási költségeken kívül a vizi könyvbe való bevezetésért a törvényhatóság pénztára javára 1 frtnyi díj fizetendő.

A volt földmív., ipar- és kereskedelemügyi ministernek 1889. évi 19483. sz. rendelete értelmében a jelen szakaszban említett új engedélyezésektől eltekintve, a vízjogi törvény átmeneti intézkedései értelmében foganatosítandó igazolások, illetőleg engedélyezések alkalmával a vízikönyvbe való bevezetésért 1 frtnyi (2 K.) díj csak oly bevezetésekért fizetendő, melyek véglegeseknek tekinthetők, vagyis a melyeknél a törvény 192. §-a értelmében az igazoláson kívül egyúttal a gyakorlat is szabályozva lett; ellenben azoknál, a melyek a gyakorlat későbbi szabályozásának feltételével, tehát csak mintegy ideiglenesen lettek bevezetve, a vízikönyvbe történt bevezetésért az 1 frtnyi (2 K.) díj nem követelhető. L. a törvény 181. §-ának megjegyzését.

A vizikönyvek vezetése tárgyában a részleteket illetőleg a következő megállapodások jöttek az idő folyamán létre:

1. A vízikönyv tulajdonképen 3 részből áll: 1. iktató, 2. vízikönyv, 3. okirattár. Ebből az első kettő: az iktató s a vízkönyv (helyesebben vízikönyvi lap) csakis a nyilvántartásra szolgál. Ebből kifolyólag a vízikönyvi lap nyomtatott rovatainak nem kell szükségképen mindig kitöltve lenni s elégséges, ha csak azon rovatok töltetnek ki, melyeknek adatai az engedély-okirat s műszaki leírásokból kivehetők.

A tulajdonképeni okmányok: engedély-okiratok, jogerős határozatok, tervek, felülvizsgálati jegyzőkönyvek stb. az okmánytárba helyezendők el s a vízikönyvi lapokon csak nyilvántartva vannak.

2. A vízikönyv lapjának első oldalán a 4. pont alá (Az engedély-okirat vagy a régi jogot igazoló határozat száma s kelte) azon közigazgatási szám jön, melylyel a vízikönyvbe való bevezetés elrendeltetett.

3. Birtokos személyében beállott változás a vízikönyv legelső oldalán vezetendő be. A küllapra irott birtokos neve kijavítva nem lesz.

4. Vízitársulatoknak minden külön vagy később engedélyezett vízimüve vagy vízhasználata számára ugyanazon vízikönyvi szám és egy második törtvonal alá írandó *a*) *b*) *c*) stb. jelzők alatt új vízikönyvi lap állítandó ki, tekintet nélkül arra, vajjon ezen külön vagy később engedélyezett vízhasználat, mely vízfolyáson van (például VII/8; VII/8/*a*; VII/8/*b* stb.).

Ha az ilyen külön vagy később engedélyezett vízhasználat, illetve vízimű több vagy más vízfolyásra terjed ki, akkor az alapszabályok bevezetésénél használt vízkönyvi törtszámon kivül mindazon vízfolyások számával ellátandó, mely vízfolyásokra az engedélyezett vízhasználat, illetve vízimű kiterjed.

5. Vízitársulatok kivételével bárki által létesített újabb vízhasználat, illetve vízimű számára új vízikönyvi lap állítandó ki.

6. Létesített vízhasználatokon, illetve vízimüveken mások által létesítendő újabb vízhasználatok, illetve vízimüvek számára új vízikönyvi lap állítandó ki.

7. Bárki által létesített vízhasználat, illetve vízimű megváltoztatására vonatkozó újabb engedély-okirat számára ugyanazon vízikönyvi szám és egy második törtvonal alá írandó *a*) *b*) *c*) stb. jelző alatt új vízikönyvi lap állítandó ki (például V/3, V/3/*a*, VI/3/*b* stb.). A mennyiben ezen újabbi engedély-okirattal a régebbi megsemmisíttetnék, ezen körülmény a régi vízikönyvi lapra reávezetendő és a járási főszolgabíró, hatósági szakértő, az illető község s felek hivatalból értesítendők.

8. Ha egy vízhasználat, illetve vízimű több vízfolyásra terjed ki, az engedély-okirat mindegyik vízfolyás számával látandó el. Az engedély-okirat azon vízfolyásnak megfelelő vízikönyvi szám alatt lesz a vízikönyvbe bejegyezve és elhelyezve, a mely vízfolyáson a vízhasználat, illetve vízimű főbb vagy nagyobb része fekszik. A többi vízikönyvi számok alatt szintén nyitandó vízikönyvi lapokon semmiféle rovat kitöltve nem lesz, hanem az első oldalra reávezetendő: „Engedély-okiratot s mellékleteket lásd X vízikönyvi szám alatt".

9. Az okirattár csomagjairól sorszám szerinti kimutatás készítendő. Ezenkívül minden egyes okiratcsomagba iratjegyzék helyezendő el.

10. Minden ugyanazon vízikönyvi számmal ellátott *a*) *b*) *c*) stb. jelzővel bíró vízikönyvhöz tartozó (pl. VIII/9; VIII/9/*a*; VIII/9/*b* stb.-hez) melléklet a vízikönyv okirattárának egy és ugyanazon csomagjába helyezendő.

11. Faúsztatás tárgyában az 1879: XXXI. t.-cz. értelmében kiadott engedély-okiratok úgy vezetendők a vízikönyvbe, mint az 1885. t.-cz. 172. §. alapján kiadott engedély-okiratok.

12. Vízrendező társulatok alapszabályainak és vízhasználatainak, illetve vízimüveinek engedélyezésére vonatkozó ministeri rendeletek s az azokkal megerősített alispáni határozatok egész terjedelmükben közlendők a 15. pontban

körülírottakkal s úgy vezetendők be a vízikönyvbe, mintha engedély-okiratok volnának.

13. A vízjogi törvény 40. §-a alapján medertisztogatás iránt kiadott határozatok jogerőre emelkedésük után a jogerőre emelkedésre vonatkozó értesítéssel együtt egész terjedelmükben közlendők a 15. pontban körülírottakkal s úgy vezetendők be a vízikönyvbe, mintha engedély-okiratok volnának.

14. Ha vízhasználatok, illetve vízimüvek engedélyezésére, medertisztogatások elrendelésére vonatkozó határozatok jogerőre emelkedtek, ha faúsztatásra, vízitársulatok alapszabályainak engedélyezésére, vízhasználatainak, illetve vízimüveik engedélyezésére vonatkozó ministeri rendelet kiadatott, akkor az összes iratok s tervek a vízikönyvek felügyeletével megbízott hatósági szakértőnek megküldendők, ki a jogerőre emelkedésre vonatkozó értesítés, illetve a ministeri rendeletek kiadására vonatkozó értesítés, az érdekeltekkel való közlés és a vízikönyvbe való bevezetés iránt előterjesztést tesz.

15. A vízikönyvek felügyeletével megbízott hatósági szakértő a 14. pont alapján előterjesztését megtevén, az illető értesítés, határozat, engedély-okirat, illetve ministeri rendelet litografikus vagy nyomdai úton előállítva, vétlevél mellett következőknek küldendők meg :

a) vízikönyvnek;
b) engedélyesnek;
c) illető járási tisztviselő, illetve tisztviselőknek;
d) illető község, illetve községeknek;
e) illető hatósági szakértő, illetve szakértőknek;
f) egyéb érdekelteknek.

A vízikönyvbe elhelyezendő s az engedélyesnek kiadandó példánynak merített papíron kell nyomtatva, illetve litografirozva lennie.

16. A vízhasználatok, illetve vízimüvek hatósági felülvizsgálatára vonatkozó jegyzőkönyvek, a vízikönyvek felügyeletével megbízott hatósági szakértőnek átadandók, ki a vízikönyvbe való bevezetés iránt előterjesztést tesz.

17. Vízitársulatok a vízikönyvbe akkor vezetendők be, s vízikönyvi számot akkor kapnak, mikor alapszabályaik jóváhagyattak.

Kelt Budapesten, 1885. évi deczember hó 31-én.

Gróf Széchényi s. k.

B) minta.

(Iktató-könyv.)

Folyó szám	Év, hó és nap	A bejelentő neve	A bejelentés tárgya	A vízikönyv lapszámának megjelölése, melybe bejegyeztetett	A mellékletek száma

O) minta. *a) külzet.*

Száma: $\frac{X.}{23.}$

Vizi könyv.

1. **Megye:** ....

2. **Község:** ....

3. **Víz:** ....

4. **Az engedély-okirat vagy a régi jogot igazoló határozat száma és kelte:** ....

5. **A vizi munkálat vagy vízhasználat neme:** ....

....

6. **A vízhasználattal vagy vizi munkálattal kapcsolatos szolgalom:**

....

7. **Az ingatlan telekkönyvi száma:** ....

....

8. **A vízhasználatra vagy vizi munkálatra jogosított neve. Társulatoknál a társulat címe és székhelye:** ....

....

9. **Azon csomag száma, melyben az engedély és tervek az okirat- és térkép-gyűjteményben elhelyezve vannak:** ....

....

b) belső oldalak.

A bejelentés folyó száma	A bejelentés tárgya	Az iktatókönyv vonatkozó száma

III.

A volt földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministernek 66,655/1885. sz. a. valamennyi törvényhatósághoz intézett körrendelete a vízduzzasztó művek ügyében.

A vízjogról szóló 1885 : XXIII. t.-cz. 54. §-a alapján a közmunka- és közlekedésügyi m. kir. ministerrel egyetértőleg a vízduzzasztó művekre vonatkozólag a mellékletben ideçsatolt rendeletet bocsátottam ki, melynek a közigazgatási tisztviselők és a közigazgatási bizottság részére szükséges példányát idezárva megküldöm.

A duzzasztó jelek alkalmazása nemcsak az újonnan létesítendő vízhasználatoknál, hanem a törvény 52. és 192. §-ai és a jelen szabályrendelet 10. §-a értelmében a törvény életbelépte előtt fennállott művekre is kötelező és ez utóbbiaknál az átmeneti intézkedésekkel lehetőleg egyidejüleg veendő tárgyalás alá.

A vízduzzasztó jelek elhelyezése és megállapítása körül szükséges műszaki teendőkkel a kulturmérnöki hivatalok bízatnak meg.

A duzzasztás magasságának megjelölésére szükséges öntvények és szerek általam a Schlick-féle vasöntő- és gépgyár-részvénytársasággal kötött szerződés értelmében nevezett gyárosnál Budapesten, a következő szerződési árakon szerezhetők meg, u. m.:

1 db. magassági jegy M. J. betűkkel fúrott fixponttal	3 frt	50 kr.
1 db. vonatkoztató jegy V. J. betükkel	2 „	50 „
1 pár faék (két csavarhoz)	—	60 „
1 db. csavar (fába)	1 „	35 „
1 db. csavar (vasba)	1 „	20 „
1 pár ólomdúgó	—	15 „

Ezen részek közül a két öntöttvas-tábla kétszer olajfestékkel van befestve, míg a csavarok teljesen fényesre lesznek esztergályozva.

Ezen duzzasztó jegyek beszerzését és azok elhelyezését minden vízmű-tulajdonos saját költségén tartozik eszközöltetni.

Felhívom végül a törvényhatóság közönségét, hogy ezen körrendeletemet közhírré tenni és tisztviselőit annak pontos végrehajtására utasítani ne késsék.

Kelt Budapesten, 1885. évi deczember hó 31-én.

Gróf Széchényi s. k.

Ezen duzzasztó jegyek egyrészt méreteik, másrészt költséges voltuk miatt sok esetben a gyakorlati követelményeknek meg nem felelvén, a Schiel Testvérek gépgyár, vasöntöde és malomépítészeti intézete Brassóban új öntvényeket gyártott, melyekből egy egész készlet csak 6 koronába kerül. A földmívelésügyi ministernek ezen duzzasztó jegyek tárgyában 1899. évi márczius hó 3-án 2230/V—3. 1898. sz. a. kiadott körrendeletét lásd a 342. lapon.

Ugyancsak olcsóbb szabályszerű magassági és vonatkoztató jegyeket gyártanak és szallitanak Ruprecht Testvérek pécsi vasgyára és Kindl Ferenc pécsi gyáros is.

Rendelet a vízduzzasztó művekről.

1. Átalános rész.

1. §.

Mindazon vízi műveknél, melyek a víz duzzasztására szolgálnak, vagy a melyeknél a víz-színnek meghatározott magasságban tartása hatóságilag van megállapítva, a megengedett legnagyobb vagy legalacsonyobb víz-szín a vízimű tulajdonosának költségén a jelen szabályrendeletben körülírt módon állandó jelekkel jelölendő meg, mely jelek sértetlen megőrzéseért a vízi mű tulajdonosa felelős.

2. §.

A víz-szín megjelölésére öntött-vaslemezből készült magassági jegy alkalmazandó, melynek alakját és nagyságát a mellékelt ábra tünteti elő.

A lemez alsó részéből kiálló és átlyukasztott borda, mely fölött M. J. (magassági jegy) betűk állanak, jelöli a megállapított legmagasabb vagy legalacsonyabb víz-szint. — Merőlegesen e bordára centiméterekre beosztott mércze van öntve, mely fölfelé 0·20, lefelé 0·05 méterig terjed.

3. §.

A magassági jegy könnyen hozzáférhető és látható és e mellett oly helyen alkalmazandó, hol a jégzajlásból, faúsztatásból, alámosásból vagy egyébként származó károsodások ellen — lehetőleg védve van.

A mennyiben a magassági jegy magán az építményen nem lenne elhelyezhető, külön e célra szolgáló függőleges kőoszlop, vas- vagy faczölöp ásandó be vagy falazandó be, oly módon, hogy azt függőleges irányban elmozdítani ne lehessen és a magassági jegy e czölöpre erősítendő.

A magassági jegy megerősítésének módját a műszaki közegek számára szóló utasítás szabályozza.

4. §.

Ha a duzzasztó mű a víz használatára szolgáló építménytől (malomtól) oly távolságban fekszik, hogy egy magassági jegy nem volna elegendő, az esetben úgy a víz használatára szolgáló építménynél, mint a duzzasztó műnél külön magassági jegy alkalmazandó. — Rendszerint ezen rendelkezés azonnal szükségessé válik, mihelyt az odavezető csatorna vagy árok esése állandó duzzasztásnál és rendes víz-színnél a 0·10 métert 100 méterenkint meghaladja. — Ugyancsak külön magassági jegyek alkalmazandók, ha valamely víziműnél a legmagasabb és legalacsonyabb víz-színek külön vannak előírva.

5. §.

Ha a duzzasztó művet állandó fenékgát képezi, a magassági jegy a gátkoronával vagy küszöbével állítandó egy színbe; ha a duzzasztásra felhúzható zsilipes mű vagy fenékzúgóval ellátott fenékgát szolgál, az esetben a magassági jegy azon magasságra állítandó, melynek beálltánál, illetőleg túlhaladásánál a zsilipkapuk kinyitandók, esetleg nyitva tartandók.

6. §.

Kilométerenkint egy méternyi nagyobb esésű folyó vizeken a vízkivétel rendszerint külön árok vagy csatorna segítségével történjék és az állandó fenékgát magassága ne legyen nagyobb 0·50 méternél.

Kilométerenkint 1 méternél csekélyebb esésű folyóvizeknél, melyek ezenfelül a mederben sok iszapot és hordalékot hajtanak, állandó, 0·5 méternél magasabb fenékgátak csak kivételesen és csakis felhúzható fenékzúgóval engedélyezendők.

Zsilipes gátak oly szerkezettel látandók el, hogy beálló árvizek idején a vízfölösleg a táblák felhúzásával csak a fenéken legyen lebocsátható, vagyis a rekesztő táblák egész magasságukban egy szilárd egészet képezzenek.

Öntözésre és egyéb duzzasztásra szolgáló zsilipes gátakra fentebbi intézkedések nem terjednek ki. — Rőzsegátak többé nem engedélyezhetők s azok is, melyeket a víz elsodor, csakis szilárd szerkezettel építhetők fel újabb engedélyezési eljárás alapján.

Régi jog alapján fentartott fenékgátak magasságára vonatkozólag, valamint törvényesen igazolt víziműnél a gyakorlat szabályozása körül a jelen szakasznak az új gátak engedélyezésére vonatkozó rendelkezése alkalmazást nem nyerhet (F. M. 12842/96. és 49325/93.); oly gátaknál azonban, melyeknek anyaga az ellenőrzést megnehezíti, a hatóságnak a gát felső részét illetve koronáját fixiroznia kell. (F. M. 10509/94.)

Oly vízfolyásoknál, hol a nagy vizeknek a fenéken való leeresztése szükséges, a jelen szakasznak nem 4-ik, hanem 3-ik bekezdése irányadó. (F. M. 90339/99.)

Egymásra rakott deszkákkal való zsilipkezelés megbízhatatlan, mert a deszkák visszahelyezése nehézséggel jár s visszaélések csakis folytonos ellenőrzés mellett akadályozhatók meg, miért is a duzzasztó gátak deszka betétjei zsiliptáblákkal helyettesítendők. (F. M. 90339/99.)

A jelen szakasz csak a mederben létesített fenékgátakra hatályos s oldal lefolyásoknál, illetve árapasztóknál ezen szakasz rendelkezései nem követelnek feltétlen alkalmazást. (F. M. 19832/95.)

7. §.

Ha a magassági jegy gondos lejtmérések útján helyére lett állítva és szilárdan megerősítve, magassága lejtmérés útján három, lehetőleg tengerszín feletti pontra (fix pont) vonatkoztatandó.

Vonatkoztató pontokul ajtó vagy ablak kőküszöbök, kőfalak vagy sziklák és így tovább szolgálhatnak, melyek lehetőleg az illető duzzasztó mű tulajdonosának birtokán kívül fekszenek.

A hol a választott fix pont helyzete nem könnyen ismerhető fel, ott az külön e célra szolgáló táblával jelölendő meg, melynek alakját és nagyságát a mellékelt ábra tünteti elő.

Ezen lapnak megerősítése ugyanoly módon történik, mint a magassági jegyeké. — Az átlyukasztott borda a V. J. (vonatkozó jegy) betűk alatt jelöli a vonatkoztatott magasságot.

8. §.

A magassági jegyek elhelyezésére vonatkozó eljárás az újonnan engedélyezendő vízi műveknél az átalános engedélyezési eljárással (vízjogi törvény 161. és következő §-ai) egyidejűleg tartandó meg.

A jegyek elhelyezése szakértő közbenjöttével ellenben akkor történik, mikor az elkészült vízi mű a vízjogi törvény 174. §-a értelmében hatóságilag megvizsgáltatik.

Az erre vonatkozó jegyzőkönyvben a magassági jegy és a vonatkoztató jegyek elhelyezése, egymástól való távolsága és magasság különbsége, nemkülönben a magassági jegynek a vízi mű főbb és állandó részéhez, mint küszöb, gátkorona, gyámfal és így tovább való magassági mérete világosan körülirandó s a szükséghez képest műszaki tervekkel kiegészítendő.

9. §.

A magassági jegy áthelyezésénél, kijavításánál vagy megváltoztatásánál hasonló eljárás követendő, mint az első felállításnál.

10. §.

A vízjogi törvény életbelépte előtt fennállott vízi műveknél, a mennyiben magassági jegyekkel nem volnának ellátva, vagy azok elhelyezése, anyaga és így tovább nem felelne meg a jelen rendeletben előírt feltételeknek, a duzzasztás magasságának meghatározására, illetőleg hol az már megtörtént, a magassági jegy szabályszerű elhelyezésére jelen szabályrendelet határozatai irányadók.

11. §.

A magassági jegyek megállapításával rendszerint egyidejűleg határozandó meg azon távolság is, meddig a duzzasztás visszahat és a meddig a vízjogi törvény 53. §-a értelmében a vízi mű tulajdonosa esetleg a vízfolyás medrét, partjait és töltéseit jó karban tartani köteles.

Egyszerűbb esetekben a duzzasztás végső határául azon pont veendő, hol a duzzasztás kétszeres magassága a meder fenékvonalát metszi.

A duzzasztás megállapított távolsága, meddig a vízi mű tulajdonosa a medret jó karban tartani köteles, állandó kő- vagy faoszloppal jelölendő meg.

12. §.

A vízi mű tulajdonosa, mihelyt a magassági jegy természeti erőnél, véletlennél vagy rosszakaratnál fogva elpusztult, vagy helyzetéből eltávolíttatott, köteles azt legfeljebb 8 nap alatt a szolgabírónak vagy hasonállású tisztviselőnek helyreállítás céljából bejelenteni.

13. §.

A ki jelen szabályrendeletben előírt magassági jegyeket a kitűzött záros határidő alatt nem alkalmazza, vagy azok elpusztúlását legfeljebb 8 nap alatt be nem jelenti, jelen szabályrendelet értelmében kihágást követ el és 100 frtig terjedhető, a ki ellenben a hatóságilag megállapított legmagasabb vagy legalacsonyabb vízszint meg nem tartja, a vízjogi törvény 184. §-a 5. pontja értelmében 300 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Forint helyett a megfelelő koronaérték értendő.

2. Utasítás a műszaki közegek részére a vízmagassági jegyek megerősítésénél követendő eljárást illetőleg.

14. §.

A vízmagassági jegyek megerősítése falon vagy vason a mellékelt ábra szerint történik. Minden kulturmérnöki hivatalnál e célból a következő eszközök szerzendők be:

csavarkulcs, melylyel a sülyesztett fejű csavarok a faékbe vagy vaslemezbe becsavartatnak, aczél pecsétnyomó nyéllel és kalapács.

A csavar megszorítása után annak sülyesztett fejébe ólomdarab tétetik és a kalapácscsal erősen beveretik, minek megtörténte után az illető kulturmérnöki hivatal pecsétje a kalapács segítségével ráüttetik, úgy, hogy az tisztán látható és olvasható legyen.

A míg a pecsét érintetlen, ez annak a jele, hogy a vízmagassági jegy állásában változás nem történhetett és további ellenőrzés felesleges, ha azonban a pecsét meg van sértve, a vonatkoztató pontok segítségével összehasonlítás teendő, nem változott-e meg esetleg a magassági jegy állása is.

15. §.

A vonatkoztató jegyek megerősítése falra vagy vasra hasonlólag a 14. §-ban körülírt módon történik.

16. §.

A vízmagassági jegyek a 3. §-ban megállapított feltételeken kivül lehetőleg még oly ponton helyezendők el, honnét az épít-

mény küszöbét, a zsilipek és egyéb főbb részek méreteit egyszerüen le lehet mérni és az azokban esetleg beállott változást lejtmérés nélkül is megállapitani.

17. §.

Azon esetben, ha magán a vizi müvön a magassági jegy megerősítésére és közelben a vonatkoztató jegyek elhelyezésére alkalmas pont nem kinálkozik: e célból őrkarók vagy kőoszlopok alkalmazandók, mikor is azok tökéletesen függőleges állására kiváló gond fordítandó.

18. §.

A 17. §-ban említett karók vagy oszlopok a következő módon helyezendők el:

a) A magassági jegy elhelyezésére alkalmas ponton a megjelölendő vízszin alá mintegy 1 méterre gödör ásandó és a tölgy vagy más tartós fából készült, alul saruval megvasalt és legalább 0·25 méter átmérőjü czölöp bakkal jól leverendő.

Midőn tovább már nem akar lehatolni, a gödör fenekének magasságában négy erős fából készült kettős kereszt alkalmazandó és annak fölfelé mozgása a czölöp oldalában készült rovatékba eresztett ékkel akadályozandó meg; a kettős kereszt fölé a magassági jegyig kőből, téglából vagy betonból mintegy 0·5 méter magas fal emelendő.

A magassági jegy a czölöp kiálló részére a 14. §-ban körülírt módon erősítendő meg.

b) Ha a talaj természete miatt czölöpöt nem lehetne leverni, e helyett tölgyfa vagy más tartós fa vagy kőoszlop vagy kellő átmérőjü nyaklós vascső alkalmazható, melynek hossza legalább 1·3 méter legyen s mely az előző *a)* pontban említett módon 1 méter magasan falazandó be, vagy öntendő körül betonnal.

19. §.

A vonatkoztató jegyek, hogy az esetleges sérülések ellen jobban meg legyenek védve, egészen be is falazhatók, mikor is a támadt üreg vagy akna lapos kővel vagy keményfa födővel zárandó be.

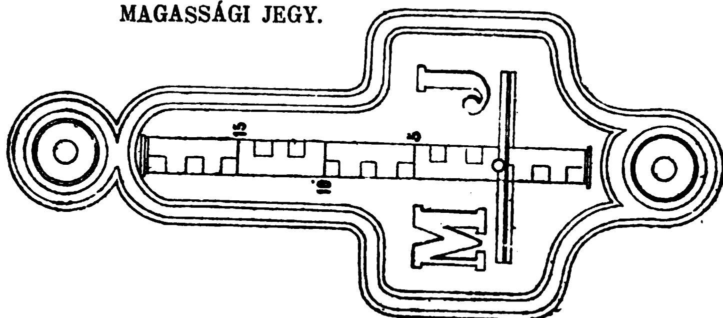
20. §.

Oly vízi müveknél, melyeknél természetes sziklafalak vagy erős faragott kőfalak vannak, a magassági jegyvonal és a mércze is fölfelé és lefelé, magába a kőbe véshető be.

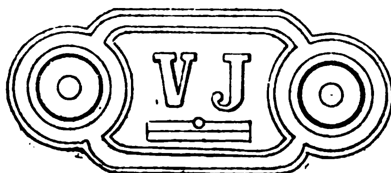
Kelt Budapesten, 1885. évi deczember hó 31-én.

Gróf Széchényi s. k.

MAGASSÁGI JEGY.



VONATKOZTATÓ JEGY.

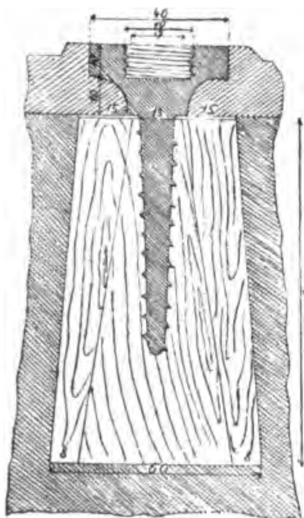


1/4 nagyság.

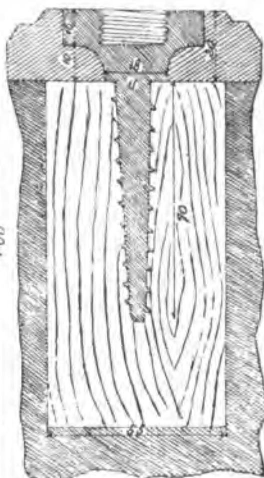
A MAGASSÁGI JEGY MEGERŐSÍTÉSE.

a) Falon.

1. ábra.
Függőleges metszet.

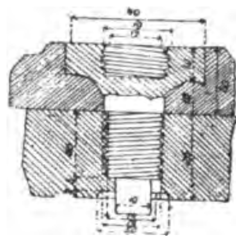


1. ábra.
Vízszintes metszet.



b) Vason (őrkaró).

2. ábra.



1/2 nagyság.

IV.

A vízrendezésre alakult társulatok tisztviselőinek fegyelmi ügyeiben követendő eljárásra vonatkozó utasítás.

(A volt közmunka és közlekedésügyi m. kir. ministernek 1888. évi február hó 5-én 50515/ex. 1887 sz. a. kiadott rendelete*) az 1884. évi XIV. t.-cz. 24. §-a, illetve az 1885. évi XXIII. t.-cz. 98. §-a alapján.)

1. §.

A vízrendezésre alakult társulatok tisztviselői fegyelmi vizsgálat alá vonhatók és azok ellen fegyelmi eljárásnak van helye:

a) midőn a kötelességszerű hűséget megszegik;

b) midőn megsértik a törvényben és kormányrendeletekben, vagy a társulati alapszabályokban, a gátvédelmi szabályzatban és rendeletekben megszabott kötelességeiket, vagy azok teljesítésére képteleneknek bizonyulnak;

c) midőn hivatalos ügyekben elöljáróik irányában az engedelmességet megtagadják;

d) midőn botrányt okozó erkölcstelen életet élnek, vagy ilynemű kihágást követnek el;

e) midőn valamely hivatalos cselekményért vagy eljárásért ajándékot követelnek vagy elfogadnak;

f) midőn valótlan jelentéseket tesznek.

2. §.

A fegyelmi vizsgálatot, illetve eljárást elrendelheti a társulat közgyűlése vagy választmánya, valamint a földmívelésügyi minister.

A fegyelmi eljárást, illetve vizsgálatot elrendelő határozat ellen felebbezésnek nincs helye.

3. §.

Az, ki a fegyelmi vizsgálatot elrendeli, a fegyelmi vizsgálat alá vont társulati tisztviselőt állásától felfüggesztheti és pedig akár a fegyelmi vizsgálat elrendelésével egyidejüleg, akár annak folyama alatt, ha azt a felmerült körülmények indokolttá tennék.

A felfüggesztést kimondó határozat ellen felebbezésnek helye nincs.

4. §.

A választmány a felfüggesztett társulati tisztviselőnek helyettesítéséről a felfüggesztés határnapjától számítandó 15 nap alatt

*) Az 1889 : XVIII. t.-cz., illetve annak végrehajtási rendelete értelmében a közmunka- és közlekedésügyi minister helyett a földmivelésügyi minister lévén értendő, az utasítás szövegében ezen változtatás keresztül vezettetett.

gondoskodni tartozik, ellenkező esetben a helyettest a földmívelésügyi minister nevezi ki.

A felfüggesztett társulati tisztviselő a felfüggesztés tartamára lakpénz-illetőségén felül fizetésének legalább egy harmadáig terjedő ellátásban részesítendő. Ezen részesülés mérvét a felfüggesztés iránti határozatban kell meghatározni.

5. §.

A társulati igazgató vagy főmérnök (mérnök) ellen elrendelt fegyelmi vizsgálatot a választmány által e célra saját kebeléből kirendelendő egy vagy több tag, a társulat többi tisztviselői ellen elrendelt fegyelmi vizsgálatot pedig a szerint, a mint azt a választmány meghatározza: az igazgató vagy a főmérnök, vagy esetleg a választmány kebeléből kirendelendő egy vagy több tag foganatosítja.

A választmány a fegyelmi vizsgálat ekként leendő foganatosítása iránt, az azt elrendelő határozat vagy rendelet kelte napjától számítandó 8 nap alatt intézkedni köteles, mit ha a választmány megtenni elmulasztana, vagy midőn a fegyelmi vizsgálat átalában indokolatlan késedelmet szenvedne: a fegyelmi vizsgálat foganatosítása iránt a földmívelésügyi minister, illetve a társulati közgyűlés a körülményekhez képest intézkedik.

A fegyelmi vizsgálat folyamán, melynél a fegyelmi vizsgálat alá vont tisztviselő a lehetőség szerint annyiszor, a mennyiszer szintén kihallgatandó, a tényállásról és vallomásokról pontos jegyzőkönyv vezetendő és az a vizsgálat befejeztével az összes, az ügyhöz tartozó mellékletekkel együtt a választmány elnökéhez vagy helyetteséhez azonnal bemutatandó.

Az elnök vagy helyettese a vizsgálati iratokat a késedelem nélkül egybehívandó választmány elé terjeszti.

6. §.

A fegyelmi vizsgálat ekkénti befejezése után a fegyelmi eljárás veszi kezdetét, mi végből a vizsgálati iratok a választmány által e célra kijelölt választmányi tagnak küldendők meg, ki a fegyelmi eljárás folytatása vagy abbanhagyása és első esetben a kirovandó fenyíték minősége iránt is indítványt tesz, mindkét esetben kötelessége lévén az iratokat azok átvételétől számítandó 15 nap alatt a társulati választmány elnökéhez vagy annak helyetteséhez áttenni.

Midőn az indítvány a fegyelmi eljárás folytatására szól, a választmányi elnök vagy helyettese a fegyelmi vizsgálat alá helyezett tisztviselőt arról, hogy az említett indítvány beadatott, annak vétele napjától számitandó két nap alatt értesíti s egyúttal figyelmezteti, hogy jogában áll az értesítés vételének napjától számí-

tandó 8 nap alatt ellennyilatkozatát az elnökhöz vagy helyetteséhez benyujtani.

A fegyelmi eljárás alatt álló tisztviselőnek ez alkalommal jogában van a fegyelmi vizsgálati iratokba betekinteni.

Az a tisztviselő, a ki az imént említett határnap alatt ellennyilatkozatát beadni elmulasztaná, olybá veendő, mint a ki ellennyilatkozatot beadni nem kíván.

7. §.

A társulati elnök vagy helyettese az előző §-ban körülírt eljárás befejezte, illetőleg az imént említett határnap lejárta után az összes fegyelmi iratokat haladék nélkül a fegyelmi bizottság elé terjeszteni tartozik.

A fegyelmi bizottság tagjai:

a) a társulati választmány elnöke vagy helyettese;

b) a társulati választmány által minden év január hava 15-éig azon évre szóló hatálylyal saját kebeléből választandó legfeljebb 4 rendes és 2 póttag.

Érvényes határozathozatalra az elnökön kívül legalább két tag jelenléte szükséges.

Szavazatok egyenlősége esetén azon nézet válik határozattá, a melyhez az elnök hozzájárult.

A bizottság szavazattal nem biró jegyzőjét a választmány elnöke a társulat tisztviselői közül rendeli ki.

8. §.

A fegyelmi bizottság az eléje terjesztett fegyelmi ügyben elsőfokúlag határoz és határozatát mindenkor indokolni köteles.

A határozat indokaival együtt a társulati választmánynak, a társulathoz kirendelt ministeri megbízottnak és a fegyelmi vizsgálat alá vont tisztviselőnek a határozat kelte napjától számítandó 8 nap alatt kézbesítendő.

9. §.

A fegyelmi bizottság által első fokban hozott határozat a társulati választmány, a társulat mellé rendelt ministeri megbízott, vagy a fegyelmi vizsgálat alá vont tisztviselő által a földmívelésügyi ministerhez felebbezhető.

A felebbezés a társulat elnökénél a határozat kézbesítésétől számítandó 8 nap alatt benyujtandó, ki azt az összes iratokkal további 8 nap alatt a földmívelésügyi ministerhez felterjeszteni tartozik.

Ha a fegyelmi vizsgálatot a földmívelésügyi minister rendelte el, s a fegyelmi bizottság a hozzá beterjesztett vizsgálati iratok

alapján a fegyelmi eljárás abbanhagyását határozná el, ezen határozat annak végrehajtása előtt és a határozat keltétől számítandó 8 nap alatt az összes ügyiratokkal a földmívelésügyi ministerhez végleges határozat végett hivatalból fölterjesztendő.

10. §.

Ha a fegyelmi bizottság vagy a földmívelésügyi minister az 5. §. értelmében teljesített vizsgálatot kielégítőnek nem találná, annak kiegészítését rendelheti el és a minister ugyanakkor kimondhatja, hogy az elsőfokú határozat felett a döntést függőben tartja, vagy hogy azt feloldja.

A kiegészítés iránt hozott határozat ellen felebbezésnek akkor sincs helye, ha azt a fegyelmi bizottság rendelte el.

A kiegészítő vizsgálat ugyanazon módon tartandó meg, mint az első vizsgálat.

Ha a földmívelésügyi minister a kiegészítő vizsgálat elrendelése alkalmával az elsőfokú határozatot fel is oldotta, akkor a fegyelmi bizottság által a kiegészített vizsgálat alapján új elsőfokú határozat hozandó.

11. §.

A fegyelmi büntetések a következők:

a) irásbeli feddés,

b) 500 frtig terjedhető bírság,

c) hivatalvesztés.

A határozatban az is kimondandó, hogy a hivataltóli felfüggesztés folytán a 4. §. értelmében visszatartott járandóságok kiadandók-e az illetőnek, avagy sem? továbbá, hogy ki tartozik az eljárás költségeit viselni? — az eljárási költségek és az esetleges bírság befizetésére pedig záros határidő tűzendő ki.

Forint helyett koronaérték értendő.

A bírságpénz mindenkor a társulat tartalékalapját illeti.

12. §.

A hivatalától felfüggesztett tisztviselő, a mennyiben hivatalvesztéssel nem büntettetett, a fegyelmi határozat jogerőre emelkedése után állásába visszahelyezendő és a fegyelmi határozathoz képest részére a visszatartott fizetés is folyóvá teendő; a mennyiben azonban az eljárási költségeket és bírságbüntetést a kitűzött záros határidő alatt le nem fizetné, az, első sorban visszatartott fizetéséből, másodsorban pedig folyóvá tett tiszti illetményeiből vonandó le.

Az uti- és más átalányok a felfüggesztés tartamára eső részei a visszahelyezett tisztviselőnek utólagosan sem fizethetők vissza.

13. §.

Jelen utasítás határozmányai azon vízrendező társulatokra is érvényesek, a melyek ministeri biztos vezetése alatt állanak, azon eltéréssel azonban, hogy a 2. §-ban a fegyelmi vizsgálat elrendelése tárgyában a közgyűlésnek, valamint a választmánynak adott jogot a ministeri biztos gyakorolja, s továbbá, hogy mindenütt, hol a rendeletben elnökről van szó, a ministeri biztos, hol pedig választmányi tagokról van szó, az 1885. évi XXIII. t.-cz. 124. §-a alapján a ministeri biztos mellé rendelt véleményező bizottság tagjai értendők.

14. §.

Jelen utasítás életbeléptével a Tisza és mellékfolyói mentén alakult vízrendező társulatokra nézve 1885. évi julius hó 4-én 22,981., a többi vízrendező tártulatokra nézve pedig 1885. évi deczember hó 31-én 39,506. számok alatt a társulati tisztviselők ellen indított fegyelmi eljárás tárgyában kiadott rendeletek hatályon kívül helyeztetnek.

15. §.

Ezen utasítás a hivatalos lapban történő kihirdetését követő napon lép hatályba.

V.

A volt közmunka- és közlekedésügyi m. kir. ministernek 39,507/1885. sz. alatt valamennyi törvényhatósághoz intézett körrendelete a vontató utak és a szabad kikötés tárgyában.

A vízjogi törvénynek (1885 : XXIII. t.-cz.) átalános, valamint ezen törvény 66. §-ának különös rendelkezései alapján a vontató utakra és a szabad kikötésre nézve a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. minister úrral egyetértőleg a mellékelt szabályrendeletet adom ki, és utasítom a törvényhatóságot, hogy azt illető közegeivel közölvén és kellően közzétévén, annak szigorú és pontos végrehajtása felett őrködjék.

A törvényhatóságok gondoskodni tartoznak, hogy a szabad kikötőhelyek és a mellékelt szabályrendelet értelmében szedhető díjak a törvényhatósági joggal felruházott városokban, illetőleg a törvényhatóság területén létező érdekelt községekben legkésőbb 1886. évi julius hó 1-éig megállapíttassanak és a törvény, illetve szabályrendelet szerinti közszemlére kitétel után hozzám a

polgármester, illetőleg az alispán véleményes és felvilágosító jelentésének kiséretében felterjesztessenek.

B. Kemény s. k.

Rendelet a vontató utak és a szabad kikötés tárgyában.

1. §.

A vízjogi törvény 66. §-a alapján a vontató utak szélessége a Duna folyam, valamint a Tisza, Dráva, Száva, Körös, Maros és Kulpa folyók hajózható szakaszai mentén 10 méterben, a többi hajózható és tutajozható folyók mentén 6 méterben állapíttatik meg.

2. §.

Hol a vontató út szolgalma a vízjogi törvény életbelépte, azaz 1886. évi január 1-je előtt fennállott, ezen szolgalom további gyakorlásáért jövőre sem követelhető kártalanítás; a szolgalom terhe azonban súlyosabb jövőre sem lehet, mint 1886. évi január 1-je előtt volt, tehát a parti birtokos nem kényszeríthető arra, hogy a meglevő vontató utat, a mennyiben az a közmunka- és közlekedésügyi minister által 1869. évi április hó 21-én 2362. sz. a. kiadott ideiglenes folyó-, csatorna- és tóhajózási rendszabályok 25. §-ában előírt szélességnek megfelel, a jelen szabályrendelet szerinti mértékre kártalanítás nélkül kiszélesítse, de viszont senkinek sincs joga a jelen szabályrendeletben megállapítottnál esetleg szélesebb vontató utat 10, illetőleg 6 méter szélességre keskenyíteni.

A parti birtokot a vontató uti szolgalom a vizen való közlekedés érdekében terheli, miért is a vontató utaknak a rendes közlekedés céljaira való felhasználása ezen törvényes szolgalom alapján egyesek által nem követelhető. (F. M. 76039/93.)

Vontató uti szolgalom alapján a vontató út tulajdonosát nem lehet tehát arra sem kötelezni, hogy a vontató uton a kocsiközlekedést is megengedje. Ha szolgalom címén erre valaki igényt tartana, úgy ezen igénye a kir. biróság előtt érvényesítendő. (F. M. 82346/901.)

A 45134/90. sz. földmívelésügyi ministeri elvi határozat a vontató útnak ... m. szélességben való fennállását megállapítja, a kérdéses szolgalom gyakorlását akadályozó fák és ültetvények eltávolítását elrendeli, egyúttal azonban az eltávolitandó fák és ültetvények után a parti birtokosnak kártérítési igényét az államkincstárral szemben szintén megállapítja és a . . . . . hivatalt a vontató út kérdéses szakaszának a megállapitott szélességben a fáktól és ültetvényektől az államkincstár terhére való megtisztítására azzal utasítja, hogy az adandó kártérítés iránt a kivágandó fáknak a fél javára teendő felajánlása mellett előzetes egyezséget kiséreljen meg, annak meghiúsulása esetén pedig a kártalanítási összeg megállapítását a vízjogi törvény 170. §-ának megfelelően az alispánnál kérelmezze.

3. §.

A vontató út olykép tartandó szabadon, hogy a vontató út és a víz közt semmiféle épület és fa ne legyen, vagy más oly munkálat ne létesíttessék, mely által a vontatás lehetetlenné tétetnék.

4. §.

Mindazon kérdésekben, hogy valamely folyó mentén a vontató út szolgalma 1886. évi január 1-je előtt fennállott-e, vagy ha a vontató út szélességére és a szolgalom mérvére nézve merülnének fel kételyek, a vízjogi törvény 177. §-ában megnevezett hatóság, végső fokban pedig a közmunka- és közlekedésügyi minister határoz.

1889. évi junius hó 15-ike óta a közmunka- és közlekedésügyi minister illetékessége a földmívelésügyi ministerre szállott. (L. az 1500/1889 eln. sz. rendeletet a 284. lapon.)

5. §.

Oly esetekben, midőn a vízjogi törvény 67. §-a szerint valamely létező vontató útnak áthelyezése vagy olyan helyen, hol eddig vontató út még nem létezett, új vontató útnak létesítése szükséges, az áthelyezendő vagy az új vontató útnak a megállapított szélességben való átengedése, valamint a szolgalomért fizetendő kártalanítás tárgyában a vizjogi törvény 157. §-ában megnevezett hatóság, a kártalanítás összege felett pedig esetleg a bíró határoz. (170., 171. §§.)

6. §.

Azon folyók mentén, melyeken hajózás vagy tutajozás gyakoroltatik, a hajók és tutajok kikötése céljából minden községben, rendszerint annak belterületén a szükséghez képest elég tágas és alkalmas kikötő hely jelölendő ki, hol a hajók és tutajok minden díj fizetése nélkül kiköthessenek.

Ezen helyek a vízjogi törvény 177. §-ában megnevezett hatóságok által az érdekelt községek közreműködésével állapittatnak meg és mindenki által észrevehető jelekkel jelölendők meg.

Szabad kikötőhelyek a hajózható és tutajozható folyók mentén levő minden község területén, tehát oly községekben is kijelölendők, hol eddig vízijárművek kikötni nem szoktak. (K. és K. M. 12963/86.)

Szabad kikötő hely kijelölése alkalmával a hatóságnak nemcsak a kikötésre szánt helyről, de a kikötött vízijárművekre való ki- és beszállásról, ki- és berakodásról (lásd jelen rendelet 14. §-át), úgyszintén az árúk ideiglenes elhelyezéséről is gondoskodnia kell. (F. M. 59646/94). Ily szabad kikötőkben a hajókról kiszállított vagy azokba beszállított árúk után, ha az árúk a rakhelyen el nem helyeztettek (pl. közvetlenül kocsira rakattak), földesúri jogcímen díjak nem szedhetők. (K. és K. M. 29083/86.) Nem pedig azért, mert a kikötői díjszedési jog önálló királyi kisebb haszonvételi vagy földesúri jog sohasem volt és nem képezi a vám- vagy révjog kiegészítő részét.

A kikötői díjszedés joga a parti birtok tulajdonjogán alapszik, de csakis a jelen rendelet 10. és 12. §-aiban felsorolt létesítmények és szolgálmányok igénybevételénél és esetekben van helye. (M. Kir. Curiának 1902 : 7534. sz. itélete.)

Helybeliek és idegenek között a díjfizetés tekintetében különbség szintén nem tehető. (F. M. 106724/98.)

7. §.

A szabad kikötés céljaira első sorban az illető község tulajdonát képező alkalmas part jelölendő ki, hasonló célokra tehát csak akkor jelölendő ki másnak partja is, ha a községnek a kikötésre alkalmas partja egyátalán nem volna, vagy ha az arra alkalmas part a 6. §. szerint kivánt kikötő céljaira elégtelen.

8. §.

Olyan vízi járművektől, melyek a partot kikötésre nem használják, hanem a mederben horgonyt vetve, vagy a meder lejtőjébe ideiglenesen beütött czövekhez kötve a vizen megállanak, semmiféle díj sem szedhető. Az ilyen megállásért tehát a vizi járművek tulajdonosai fizetés teljesítésére nem kényszeríthetők, kötelesek azonban a hasonló megállások helyére és időtartamára nézve fennálló hajózási és helyi rendőri szabályokhoz alkalmazkodni.

A meder lejtőjébe vert czövekhez kötött tutajok csak a díjfizetési kötelezettség alól vannak felmentve, de ha az anyagok idegen területen s így a part igénybevételével szállíttatnak át, kihágás alóli felmentésnek helye nincsen. Azon körülmény, hogy a part és a magántulajdonba tartozó telek közötti terület vontató útat képez, csak korlátozza a tulajdont, de meg nem semmisíti. (F. M. 67548/93).

Hajókikötés céljából szükséges czöveknek a rakodó partba — ennek megrongálása nélkül — történt leverése nem képez vízrendőri kihágást. (F. M. 43252/900).

9. §.

A hatóságilag kijelölt szabad kikötő helyen kívül, a parti birtokos engedélye nélkül, másutt kikötni nem szabad, kivéve, ha valamely vízi járművet oly veszély vagy esemény érne, mely azt utazásának szabályszerű folytatásában gátolja.

Ez esetben a hajósokra nézve az 1857. évi dunahajózási szerződés (lásd a II. k. 89. lapján) 25. §-a irányadó, mely szerint a hajós erről a legközelebbi pénzügyőrséget vagy helybeli elöljáróságot tüstént értesíteni tartozik. Ily esetben a vízi jármű tulajdonosa köteles a kikötés, kirakodás vagy a jármű partra vontatása által okozott károkat a parti birtokosnak a vízjogi törvény 66. §-a alapján megtéríteni.

A szabad kikötőn kivül történt kikötés miatt panasztételre nemcsak a kikötő tulajdonosnak van joga, hanem az ily kikötés már magában véve kihágást képez, ha az, a jelen szakaszban meghatározott eset beállta vagy az

igénybe vett terület tulajdonosának engedélye nélkül történik s ez iránt a terület tulajdonosát kereseti jog illeti meg (F. M. 67548/93), mert a szabad kikötőn kivül igénybe vett terület tulajdonosa az azért járó használati díjra ép úgy igényt tarthat, mint a szabad kikötői helyre nézve az illetékes község. (F. M. 88219/98.) A rakpart és a víz színe közötti területen kiapadt szálak után rakhely-használati díjak nem szedhetők, jogában áll azonban a rakpart tulajdonosnak az ily szálaknak vízre való berakását vagy rakpartra való helyezését követelni. (F. M. 4362/93.) Valamely part lejtőjén való tilalmazott kirakodás azonban a szálaknak és tutajoknak ily helyen történt kiapadásával egy elbirálás alá nem vonható, amennyiben az első esetben önkényes ténykedés esete forog fenn, míg utóbbiban a kiapadt szálak és tutajok tulajdonosát legfeljebb mulasztással lehet vádolni, de ez esetben is azok eltávolítására az, csak hatósági úton kötelezhető. (F. M. 32066/94.)

10. §.

Ha a 6. §. szerint szabad kikötésre kijelölt helyen a kikötés kényelmesebb és biztosabb eszközölhetése céljából berendezések tétetnek, mint például daruk, mérlegek, kőpartok, vagy más bárminemű építkezések, raktárak és így tovább létesíttetnek, vagy szolgálmányok teljesíttetnek, azon esetben, ha ezen berendezések használtatnak, avagy a szolgálmányok igénybe vétetnek, a berendezés költségeinek fedezése céljából vagy a teljesített szolgálmányért bizonyos, előre meghatározandó és hatóságilag jóváhagyandó illetékek szedhetők.

Az ekként szedett illetékek magasabbak nem lehetnek, mint mennyi a berendezések fentartási költségeire, a befektetett tőke kamatozására és fokozatos törlesztésére vagy a szolgálmány teljesíthetése végett szükséges.

A szabad kikötőkben szedhető ily díjak a kikötő területnek tulajdonosát illetik. (K. és K. M. 6679/87).

Az állami kezelés alatt álló téli kikötők használata tárgyában 59,169/1903. sz. a. kiadott F. M. rendszabályt és a 2970/1870. sz. belügyministeri körrendeletet lásd a 445. és 455. lapon.

11. §.

A berendezések használatáért vagy a szolgálmány igénybevételeért szedendő díjakat minden község képviselő-testületi gyülésben állapítja meg és a megállapított díjjegyzéket 30 napi közszemlére teszi ki, ezen határidő lejárta után pedig jóváhagyás végett, az esetleges felszólamlásokkal együtt, a törvényhatósági joggal biró városok közvetlenül, más községek vagy városok pedig az illetékes törvényhatóság alispánja útján a közmunka- és közlekedésügyi ministerhez terjesztik fel.

A közmunka- és közlekedésügyi minister helyett itt is a földmivelésügyi minister értendő.

12. §.

A szabad kikötő díj nélkül, vagy a kikötői berendezések a 10. §-ban említett díjak lefizetése mellett, csak 8 napig használhatók.

13. §.

Azon díjak, melyeket a vízi járművek tulajdonosai azon esetre fizetnek, ha a kikötőt vagy a berendezéseket a 12. §-ban említett határidőn túl is igénybe veszik, a 11. §-ban szabályozott módon állapíttatnak meg.

Ezen díjak fokozatosak is lehetnek a szerint, amint a vízi jármű hosszabb vagy rövidebb ideig marad a kikötőben.

A helyi szabályzat egyébként, ha a forgalmi viszonyok úgy kivánják, kimondhatja, hogy bizonyos határidőn túl sem hajó, sem tutaj a kikötőben nem maradhat, vagy a berendezéseket nem használhatja.

14. §.

A szabad kikötő hely kijelölésével egyidejűleg minden község a jelen szabályrendelet 6. és 7. §-ában szabályozott eljárás szerint gondoskodni tartozik arról is, hogy a vízi járművekről és a vízi járművekre az árúk ki- és beszállítása és az utasok ki- és beszállása végett alkalmas hely jelöltessék ki.

15. §.

Egyes hajózási vagy tutajozási vállalatok az illető községnél kérhetik, hogy részükre a szabad kikötőhelyen kívül más alkalmas hely a kikötésre és az árúk ki- és berakására, valamint az emberek és állatok ki- és beszállására jelöltessék ki és a községek ezen kérésnek, a mennyiben hasonló célra a szabad kikötő megcsonkítása nélkül alkalmas hely rendelkezésre áll, a 6. §-ban megnevezett hatóság közbejöttével eleget tenni tartoznak.

Ily esetekben azonban azon hajózási vagy tutajozási vállalat, melynek részére hasonló hely kijelöltetett, a mennyiben az 1881:XLI. t.-cz. szerint kisajátításnak van helye, a területet kisajátítás útján megszerezni, ellenkező esetben pedig a tulajdonosnak szolgalom címén kártalanítást adni köteles.

A szolgalom címén fizetendő kártalanítás összege felett egyezség hiányában a vízjogi törvény 157. §-ában megnevezett hatóság, illetőleg a 170. §. eseteiben a biró határoz.

16. §.

Magán kikötésre és az árúk ki- és berakására és így tovább szolgáló hely használatára csak azon vállalat van jogosítva, melynek az kijelöltetett; ezen vállalat azonban hasonló hely kijelölése által nem vesztette el a szabad kikötő használatához való jogát.

17. §.

Minden község köteles lehetőleg a szabad kikötő mentén alkalmas helyet oly célból kijelölni, hogy azon a vízi szállításra szánt vagy a vízi járművekből kirakandó árúk az elszállításig ideiglenesen elhelyezhetők legyenek. Ezen helyek használatáért a 11. §-ban szabályozott módon megállapítandó díjak még akkor is szedhetők, ha azok használhatása végett külön berendezések nem tétettek.

A rakpartdíj fizetésének kötelezettsége azt terheli, a ki a rakparton az árút elhelyezte. (F. M. 45426/95.)

A ki árúit a hajóból közvetlenül a kocsira rakatja, az a rakodó hely használatáért díj fizetésére nem kötelezhető. (F. M. 29415/99.)

18. §.

A vízjogi törvény és a jelen szabályrendelet értelmében kihágást követ el és száz forintig terjedő pénzbüntetéssel büntetendő:

1. a ki a jelen szabályrendelet 2. §-a szerint fennálló, vagy a 3. §-ban kártalanítás mellett kijelölt vontató út szolgalmának gyakorlásában bárkit és háborgat, vagy azért bárkitől is díjakat szed;

2. a ki a jelen szabályrendelet 6. §-a szerint kijelölt területen vízi járművek kikötése után bármi néven nevezendő olyan díjakat szed, melyek ezen szabályrendelet határozatai által megengedve nincsenek;

3. a ki a 8. §. szerint a mederben horgonyon vagy a meder lejtőjébe ideiglenesen bevert karókon álló vízi járművektől bárminő címen díjakat szed;

4. azon jármű tulajdonosa vagy megbizottja, ki a 9. §-ban meghatározott eset beállta vagy a tulajdonosnak engedélye nélkül az e célra hatóságilag kijelölt helyen kívül kiköt.

Forint helyett koronaérték értendő.

Az ezen szakaszba ütköző kihágás csak ott követhető el, a hol szabad kikötő van kijelölve. (F. M. 32424/901.)

Kelt Budapesten, 1885. évi deczember hó 31-én.

Báró Kemény s. k.

VI.

A volt földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministernek 15,719/1886. sz. alatt valamennyi törvényhatósághoz intézett körrendelete a különböző nyomtatványok megszerezhetése tárgyában.

A vízjogról szóló 1885: XXIII. t.-cz. végrehajtására vonatkozólag 1885. évi deczember hó 31-én 45,689. sz. a. kiadott átalános rendeletben érintett engedély-okirat (A. minta), vízikönyvi iktató-

könyv (B. minta) és vízikönyvi betét-ív (C. minta) egyöntetű kiállítását biztosítani óhajtván, e nyomtatványok előállítását a *Pesti könyvnyomda részvénytársaságra* (Budapest, Hold-utcza 7. sz.), mint a legolcsóbb ajánlkozóra biztam, azzal a kötelezettséggel, hogy azokból folyvást kellő készletet tartson raktáron és a következő feltételek alatt bocsássa árúba:

1. Engedélyokirat (A. minta) okiratpapiron 100 ívenkint	1 frt 80 kr
Ugyanehhez üres betéti ívek, 100 ívenkint	1 frt 50 kr
2. Vízikönyvi iktatókönyv (B. minta), diósgyőri papiron, 100 ívenkint	1 frt 50 kr
3. Vízikönyvi betéti ív (C. minta), diósgyőri papiron pergament leragasztással és rézkarikával, 100 ívenkint	4 frt

A legkisebb megrendelhető mennyiség mindenik mintából 100 ív. A póstaköltségek a szállítót*) terhelik.

Egyúttal mindenik nyomtatványból egy-egy példányt ·/. alatt ide mellékelve a törvényhatóságnak megküldök.

Forint helyett koronaérték értendő.

Budapesten, 1886. évi márczius hó 27-én.

Széchényi s. k.

VII.

A volt földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministernek 17,202/1886. sz. alatt valamennyi törvényhatósághoz intézett körrendelete a kulturmérnöki hivatalok szervezete tárgyában.

1885. évi deczember hó 31-én 45,689. sz. alatt kiadott átalános szabályrendelet kisérő iratában kilátásba helyeztem, hogy a kulturmérnöki hivataloknak szervezetét és azoknak az alispánhoz és közigazgatási bizottsághoz való viszonyát külön rendeletben fogom megállapitani; midőn ezen rendeletet a törvényhatóságnak ide mellékelve megküldöm, egyúttal tudatom, hogy az újonnan szervezett kerületi m. kir. kulturmérnöki hivatalok vezetésével a következő egyéneket bíztam meg:

I. ker. m. kir. kulturmérnöki hivatal vezetője:

....

II. ker. m. kir. kulturmérnöki hivatal vezetője:

....

*) Hibásan csúszott be szállíttató vagyis *megrendelő* helyett.

III. ker. m. kir. kulturmérnöki hivatal vezetője:

....

IV. ker. m. kir. kulturmérnöki hivatal vezetője:

....

V. ker. m. kir. kulturmérnöki hivatal vezetője:

....

VI. ker. m. kir. kulturmérnöki hivatal vezetője:

....

VII. ker. m. kir. kulturmérnöki hivatal vezetője:

....

VIII. ker. m. kir. kulturmérnöki hivatal vezetője:

....

Mindezen hivatalok és azok vezetői közvetlenül az országos m. kir. kulturmérnöki hivatalnak vannak alárendelve, melynek vezetője ....

a kulturmérnöki hivatalok tehát sem fegyelmi, sem személyi ügyekben a törvényhatóságoknak alárendelve nincsenek és különálló hivataloknak tekintendők.

A mint a kerületi kulturmérnöki hivatalok személyzetének létszáma teljesen kiegészíthető lesz, mindenik kerületet több alkerületre, összesen 28-ra szándékozom beosztani, a mely beosztás a 4. §-ban már jelezve van.

Ezen kulturmérnöki hivataloknak teendői a 6. §-ban vannak elősorolva, hivatkozással a törvény és rendeletek megfelelő szakaszaira.

Egyúttal könnyebb tájékozás végett a kerületi kulturmérnöki hivatalok beosztására vonatkozó térképet a törvényhatóságnak megküldöm.

Felhívom végül a törvényhatóság közönségét, hogy ezen körrendeletemet közhírré tenni és tisztviselőit annak megtartására utasítani ne késsék.

Budapest, 1886. évi márczius hó 30-án.

Széchényi s. k.

A jelen körrendeletben hivatolt és az országos kulturmérnöki hivatal, valamint a kerületi kulturmérnöki hivatalok szervezetét magában foglaló szabályzat 8 §-ból állott. Az országos m. kir. kulturmérnöki hivatal azonban mint ilyen megszünvén, illetve hatásköre az 1899. évi 1897/eln. számú földmívelésügyi ministeri rendelettel életbeléptetett m. kir. Országos Vízépítési Igazgatóság egyik osztályaként szervezett „kulturmérnöki osztály“-ra ruháztatván, másrészt a kerületi kulturmérnöki hivatalok az 1901. évi 5001. sz. a. kiadott földmívelés-

ügyi ministeri rendelettel új szolgálati szabályzatot nyervén, az 1886. évi 17202. sz. a. kiadott ministeri körrendelet 1—6. szakaszai immár tárgytalanokká váltak és érvényüket továbbra is, csak a 7. és 8. §§. tartották meg, melyek következőképen szólnak:

7. §.

„A közigazgatási bizottság határozata a kerületi kulturmérnöki hivatalnak mindenkor kézbesítendő, mely azt a kézbesítéstől számított 15 nap alatt felebbezheti. (1885. évi 45,689. sz. a. Át. rend. 21. §-a)."

8. §.

„A kerületi kulturmérnöki hivataloknak hatósági szakértői működéseért megítélt eljárási költségek a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi (földmívelésügyi) minister tárczája javára esnek.

Az utazási költségekre minden külön tárgyalásnál vagy helyszíni szemlénél 10 frtnyi (20 K.) átalányösszeg, napidíjakra pedig annyiszor 5 frt (10 K.) fizetendő, a hány napon át a tárgyalás vagy helyszini szemle tényleg tartott.

Ezen eljárási költségeket az alispán (polgármester) az elsőfokú határozatban állapítja meg és rendes pénztári nyugtatvány ellenében a töryényhatóság székhelyén levő m. kir. adóhivatalba fizeti be, az összes beszedett díjakról pedig minden hó végén jelentést nyujt be a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi (földmívelésügyi) ministerhez, mely jelentéshez a pénztári nyugtatványok csatolandók."

A hatósági eljárásért felszámítandó díjakról a helyszíni tárgyaláson vagy szemlén résztvett hatósági szakértő által két példányban ellennyugta állítandó ki. Ennek egyik példánya a tárgyalási jegyzőkönyvhöz csatolandó, másik példánya pedig a havi kimutatáshoz (jelentés) csatolandó. Az eljárási költségeknek történt behajtása után, azok, az ellennyugták kiséretében az alispán által az illető adóhivatalhoz küldendők át, melynek nyugtája azután a ministeriumhoz felterjesztendő. Leggyakrabban azonban csak egyszerű jelentés tétetik a befizetés megtörténtéről, nem akarván a díjnyugtát kézből kiadni.

Egy napon, de két vagy több különböző községben tartott tárgyalás esetében ugyanazon hatósági szakértő az utazási költséget kétszer vagy többször, a napidíjat azonban csak egyszer számíthatja fel.

Azon esetekben, midőn a folyam- és kulturmérnöki hivatalok székhelyén tartatnak tárgyalások s azok helyszíni szemlével nincsenek egybekötve, a hatósági szakértő csakis napidíjat számíthat fel. Lásd az e tárgyban 29034/1899. sz. a. kiadott ministeri körrendeletet a 365. lapon.

1902. év végéig 18 kerületi kulturmérnöki hivatal szerveztetett.

VIII.

A volt földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministernek 17,446/1886. sz. alatt valamennyi törvényhatósághoz intézett körrendelete a vízjogi törvény végrehajtására vonatkozólag kiadott átalános rendelet 31., 105. és 109. szakaszainak kiegészitése, illetőleg kiigazitása tárgyában.

A vízjogról szóló 1885. évi XXIII. t.-cz. végrehajtására vonatkozólag 1885. évi deczember hó 31-én 45,689. szám alatt kiadott átalános rendelet 31. §-ának kiegészítéseül, valamint a 105. és 109. §. kiigazításául a közmunka- és közlekedésügyi ministerrel egyetértőleg rendelem:

1. Ha az engedélyezett vizimű vagy vízhasználat létesitéséhez szolgalom állapíttatott meg, az átalános rendelet 22. §-a értelmében kiállítandó engedély-okiratban úgy az uralkodó, mint a szolgáló telek telekkönyvi és helyrajzi számai, nemkülönben azok tulajdonosának neve pontosan bevezetendő.

2. A vízi szolgalmak telekkönyvi bejegyzése végett az engedély-okiraton kivűl az annak kiegészítő részét képező tervrajz és a szolgalmi összeírás (27. §.) egy-egy eredeti példányban és egy-egy hitelesített másolatban a telekkönyvi hatóságnak megküldendő.

3. A 105. és 109. §. második bekezdésébe ezen szavak *„átjárók és"* tévedésből csúszván be, e helyett *„átereszek és hidak"* teendő. A vasuti átjárókra vonatkozó kérdések e szerint nem az alispán, hanem a közigazgatási bizottság hatáskörébe tartoznak, ellenben a vasuti áteresztek és hidak megnagyobbítása, megszüntetése és áthelyezése iránt felmerülő kérdések elsőfokban az alispán illetékessége alá tartoznak.

Budapest, 1886. évi márczius hó 30-án.

Széchényi s. k.

IX.

Az igazságügyi ministernek valamennyi kir. törvényszékhez és telekkönyvi hatósággal felruházott járásbírósághoz 13.091/1886. sz. alatt intézett rendelete a vízvezetési szolgalmak telekkönyvi bekebelezése tárgyában.

A vízjogi törvény végrehajtása tárgyában a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi, valamint a közmunka- és közlekedésügyi ministeriumok által 1885. évi deczember 31-én 45,689. szám alatt kibocsátott átalános rendelet 31. §-a, valamint az 1886. évi márczius hó 30-án 17,446. szám alatt kibocsátott kiegészítő rendelet szerint az 1885 : XXIII. t.-cz. III. fejezetében meghatározott vízvezetési szolgalmak telekkönyvi bekebelezése az uralkodó telek tulajdonosának költségére hivatalból történik és e végből az alispán (polgármester) a tervrajzot, a szolgalmi összeírást, úgy az uralkodó és szolgáló telkek telekkönyvi s helyrajzi számát megjelölő engedélyokiratot és mindezek hitelesített másolatait az illetékes telekkönyvi hatósághoz átteszi.

Ezen rendelkezésre a telekkönyvi hatósággal felruházott kir. bíróságok figyelmét azon hozzáadással hívom fel, hogy az alispán (polgármester) által áttett okíratok alapján a vízvezetési szolgalmak telekkönyvi bekebelezését késedelem nélkül foganatosítsák és utasítom, hogy a szolgalom bekebelezését elrendelő vagy meg-

tagadó végzésnek az uralkodó és szolgáló telkek tulajdonosai részére leendő kézbesítése iránt azonnal intézkedjenek.

A bekebelezés teljesítését igazoló záradékkal ellátandó eredeti okiratok az alispánhoz (polgármesterhez) csak a szolgalom bekebelezését megengedő végzésnek jogerőre emelkedése után küldendők vissza.

Budapest, 1886. évi ápril 20-án.

Dr. Pauler Tivadar s. k.

X.

A volt közmunka- és közlekedésügyi m. kir. ministernek 6005/1886. sz. alatt valamennyi törvényhatósághoz intézett rendelete a vízrendező társulatok műszaki ártérfejlesztése tárgyában.

A vízrendező társulatok műszaki ártérfejlesztési munkálatainál követendő eljárás szabályozása végett az 1885:XXIII. t.-cz. 104. §-a alapján kiadott és az összes társulatokkal és folyammérnöki hivatalokkal is közölt utasítást ./· a. idezártan, megküldöm.

Budapesten, 1886. évi február hó 12-én.

Báró Kemény s. k.

Utasítás a vízrendező társulatok árterületének műszaki fejlesztésénél követendő eljárásra.

I. A műszaki ártérfejlesztés célja.

A műszaki ártérfejlesztés célja a végrehajtandó vízrendezési munkálatok által érdekelt területek kiterjedését és határát, műszaki felvételek segélyével oly módon megállapítani, hogy e művelet magába foglalja mindazon adatokat, a melyek az említett vízrendezési munkálatok keresztülvitelére alakult vagy alakulandó társulat keretében az árterületi részletek kiterjedésének, osztályozásának és tulajdonosainak megállapítása végett szükségesek.

II. A műszaki ártérfejlesztés útján beszerzendő adatok.

A műszaki ártérfejlesztés útján a következő adatok szerzendők be:

a) Azon legnagyobb árvíztömeg kiterjedésének határvonalai, a melynek színe alatt fekvő területek a célba vett munkálatok által érdekelve vannak.

b) Azon vízszínek alatt fekvő területek határvonalai, a mely vízszínek, az árterületi részletek osztályozásánál alapul vétetnek.
c) Az árterületben fekvő birtokrészletek határvonalai.
d) Az egyes birtokosok árterületének kiterjedése, még pedig a társulati osztályozás szerint megkülönböztetve.

III. A műszaki ártérfejlesztés keresztülvitele.

1. Az árvízszínek megállapitása.

Oly esetekben, a midőn az ártérfejlesztésnél alapul veendő legmagasabb árvízszín mellett lefolyó víztömeg az árterületen minden akadály nélkül szétterült, az árvíz színének magassága az árterülethez tartozó minden község határában, legalább minden ötezer holdnyi területen egy-egy biztos ponton hitelesen megállapítandó. Ezen megállapítás a helyszínén, az illető járás szolgabírájának vezetése alatt az illető kir. folyammérnöki hivatal, a társulat, község és nagyobb birtokosok képviselőiből, valamint az ártérfejlesztő mérnökből alakult bizottság által a feltalálható árvízjelek s szemtanuk bevallása alapján történik.

A bizottság eljárásáról hiteles jegyzőkönyvek szerkesztendők s azok használat végett a társulatnak átadandók.

Oly árvíz által elboritható területekre nézve, a mely árvíz a fennálló védművek által gátolva, az árterületet tényleg el nem önthette, azon vízszín-magasságok veendők alapul, a melyeket az árvíz a folyó medrében, illetőleg a védművek közt elfoglalt.

Ugy az ártéren, mint a folyóban, illetőleg annak védtöltései között megjelölt árvízszínek tengerszín feletti magasságai az illető kir. folyammérnöki hivatal felügyelete alatt álló biztosan ismert magasságú főpontoktól kiindúló kétszeres lejtmérezés által pontosan meghatározandók.

Azon előny, mely valamely területre nézve a vízrendezésből származik, nagy mértékben függ attól a körülménytől, hogy e terület minő időközökben s mennyi ideig szokott elárasztva lenni, vagyis a terület magassági fekvésétől. Azért minden oly vízrendező társulatnál, melynek területén a domborzati viszonyok jelentékenyen változók, helyes osztályozás és helyes kivetési kulcs csak úgy készíthető, ha az egyes árterület-részletek különböző magassági fekvése is figyelembe vétetik.

E végett szükséges még az egész árterület meghatározásánál alapul szolgáló legmagasabb árvízszínen kivül ennél alacsonyabb különböző vízszíneket is figyelembe venni s kimutatni az ezen különböző vízszinek közt eső és külön vizrajzi osztályt képező árterület-részleteket.

Hogy egyes társulatoknál kell-e ily vízrajzi osztályozást keresz-

túlvinni, s ha igen, hány vízrajzi osztály különböztetendő meg és minő közbenső vízszín-magasságok veendők fel, az teljesen a helyi és domborzati viszonyoktól, valamint a gyakrabban előfordulni szokott különböző árvízszín-magasságoktól függ, úgy hogy erre nézve átalános szabályokat felállitani nem lehet.

E kérdésekben az elhatározás a társulatot illeti, s a műszaki ártérfejlesztésnél alapul veendő vízszíneket a közmunka- és közlekedésügyi minister csak azon esetben állapítja meg, ha ez iránt a társulat előterjesztést tesz vagy az érdekeltség egy része a társulatnak ez ügyben hozott határozata ellen felfolyamodást nyujt be.

A m. kir. közmunka- és közlekedési minister fentartja azonban magának azon jogot, hogy a kivételes esetekben a társulati érdekeltség felfolyamodása folytán, a folyóban megállapított árvízmagasságok vízszintes kivezetésének elvi alapjától eltérő módon is intézkedhessék.

2. Lejtmérési művelet.

A műszaki ártérfejlesztés kerületi vagy területi lejtmérés útján vihető keresztül:

A) Kerületi lejtmérés csak azon esetben alkalmazható, ha nem csak az alapul veendő legmagasabb árvízszínnek, hanem az osztályozásra esetleg befolyással bíró különböző vízszíneknek hasonlított magassagai is az árterület különböző pontjain előre biztosan meg vannak határozva. Ez esetben az említett vízszínek határvonalai nyomjelző lejtmérés útján kipuhatoltatnak s a terület térképére felrajzoltatnak.

A kerületi lejtmérésnek nagy hátránya az, hogy az egyes árvízszín-magasságok helytelen felvétele folytán becsúszott hibáknak kiigazítása, csak újabb költséges lejtmérés útján történhetik meg; továbbá a határvonalak közt fekvő terület domborzati viszonyairól képet nem nyujt s így a helyes osztályozásra biztos alapot nem szolgáltat.

A jövőben kerületi lejtmérés útján eszközölt ártérfejlesztés, az előbbi pontban vázolt hiányosságai miatt csupán különös helyi viszonyok között fog az említett műszaki ártérfejlesztés gyanánt elfogadtatni.

B) Területi lejtmérésnél, az alapul vett legmagasabb árvízszín kiterülési határvonalainak hasonlított magasságait elég csak megközelítőleg ismerni a végett, hogy a lejtmérés a kellőnél jóval nagyobb területre ki ne terjesztessék, úgy ezen vízszin, mint az osztályozásnál használandó közbenső vízszínek határvonalai, a lejtmérési művelet befejezése s eredményének a térképre való felrakása után határozhatók meg pontosan.

Területi lejtmérés kétféle módon eszközölhető: vagy úgy, hogy a területen rendes négyszögalakú hálózat jelöltetik ki s a lejtmérés a kijelölt vonalakon halad, vagy úgy, hogy a lejtmérés a meglévő közutakon, dűlőutakon esetleg mesgye vonalakon halad.

a) Rendes négyszöghálózat szerint való lejtmérésnél az árterület alakjához képest, legcélszerűbb irányban egy alapvonal s erre merőlegesen egymáshoz párhuzamos vonalak tűzetnek ki, mely utóbbi vonalak meglejteztetnek.

Minthogy a lejtmérési állomások hossza rendszerint 100 öl vagy 200 m. s az állomások közepén felállított műszer magasságának megmérése számbavehető hátráltatást nem okoz, az alapvonalra merőleges vonalakon, minden 50 öl vagy 100 m. távolságban egy-egy pont magasságának meghatározása könnyen kivihető.

Az alapvonalra merőleges vonalak egymástóli távola a terület domborzati viszonyaitól függ.

Főkellék az, hogy a terület domborzatában két szomszédos merőleges vonal közt ne legyenek az osztályozásra vagy az árterület határvonalára befolyással bíró s így figyelembe veendő egyenetlenségek. Egyes eltérések, a mennyiben szabad szemmel észrevehetők, a két szomszédos merőleges vonal között is befoglalandók a lejtmérési hálózatba.

A meglejtezendő vonalak a Rábaszabályozó társulat ártérfejlesztésénél 250 öl távolban tűzettek ki egymástól s az így végrehajtott területi lejtmérés, az ottani viszonyok közt teljesen megfelelt az ártérfejlesztés és osztályozás követelményeinek. A Körös—Tisza—Maros között a meglejtezett vonalak 50 ölre esnek egymástól, úgy hogy ott minden 2500 □-ölnyi négyzet terület négy sarkpontjának magassága meg lett határozva, mivel ott oly művelet keresztülvitele céloztatott, a mely nem csak az ártérfejlesztésnél és osztályozásnál legyen használható, hanem a terület domborzati viszonyait részletesen előtüntetvén, később a belvízcsatornázás és öntözési csatornák vonalozásánál és keresztülvitelénél is jó szolgálatokat tegyen.

A hol hasonló cél elérésére súlyt kell fektetni, a területi lejtmérésnek ily módon való keresztülvitele nagyon ajánlható, s gazdasági tekintetből is előnyesebb, mintha a lejtmérés a későbbi belvízrendezésre és öntözésre való tekintet nélkül csupán az ártérfejlesztés és osztályozás követelményeinek megfelelő módon hajtatik végre, a belvízrendezés és öntözés céljából pedig később egészen új felvételek eszközöltetnek.

(A vállalat útján teljesítendő műszaki ártérfejlesztésre tájékozásúl szolgálhat a Körös—Tisza—Maros közti ártérfejlesztésre vonatkozó részletes feltételfüzet).

b) Dülőutakon és mesgyevonalakon való lejtmérésnél, minden dülő vagy birtokrészlet, mely mintegy 500 kat. holdra terjed, körüllejtezendő oly módon, hogy e kerületen a földszín magassága 50 öl távolra eső pontokon meghatároztassék. Ha a dülő szélessége oly nagy, hogy benne figyelemreméltó domborzati különbségek fordulnak elő, akkor a dülő hosszában a dülő szélességéhez képest egy vagy több hosszvonal lejtezendő meg.

Bármily módon hajtassék is végre a lejtmérési mívelet, úgy a lejtmérés ellenőrízhetése, mint annak későbbi felhasználhatása szempontjából szükséges, hogy a helyszínén mennél több meghatározott magasságú állandó jelek (fixpontok) helyeztessenek el.

Nagyon kivánatos, hogy ily állandó jelek a kerületi lejtmérésnél legalább minden második kilométernél alkalmaztassanak, a területi lejtmérésnél pedig minden 500 kat. holdnyi területre jusson egy ily állandó jel.

A 63251/1903. sz. F. M. rendelet (l. a. 462. lapon) értelmében ármentesítő és belvízrendező munkák tervezéséhez szükséges felvételek a fixpontkövekre alapítandók.

3. Térképezés és telekkönyvkészítés.

A kerületi lejtmérésnél a kipuhatolt vonalak a térképre felrajzoltatván, adják az árterület, illetőleg amennyiben a helyesebb osztályozás végett közbenső vízszinek határvonala is kipuhatoltatott, az egyes vízrajzi zónák határvonalait. A területi lejtmérésnél előbb a lejtmérési pontok a térképre felrakatnak s a hasonlított magasságukat jelző számok beiratnak, azután ezen pontok segélyével, magán a térképen állapíttatnak meg úgy a legmagasabb, mint az osztályozás alapjául alkalmazandó különböző közbenső vízszínek határvonalai. Az árvízszínek, valamint az egyes birtokrészletek határvonalai a térképre felrajzoltatván, munkába vehető a kiviteli kulcs alapjául szolgáló osztályozás, melynek befejezése után a területkiszámítások keresztülvihetők s az ártértelekkönyv összeállítható.

Az ártérfejlesztés céljaira oly helyeken, ahol katasteri vagy egyéb megbízható térképek állanak rendelkezésre, ezek használhatók s nem szükséges a területet újból felvétetni. Különösen célszerű a katasteri térképek használása; mert ez esetben legkönynyebb a tulajdonosok kipuhatolása, a birtokváltozások nyilvántartása s az árterületrészleteknek ugynevezett azonosítása a katasteri részletekkel, mely utóbbi okvetlenül szükséges, ha a társulati költségekhez való hozzájárulás alapjául a katasteri tiszta jövedelem vétetik, de nagyon előnyös a társulatokra nézve még azon esetben is, ha a hozzájárulás nem a katasteri tiszta jövedelem alapján történik: mert a katasteri tiszta jövedelem képezi alapját a maximális költségvetés kiszámításának.

Ahol katasteri térképek használtatnak, nagyon természetes,

hogy legcélszerűbb alapvonal a kataszteri térképek valamelyik szélvonalát venni, mely esetben a belejtezendő párhuzamos vonalak nemcsak egymás közt, hanem a kataszteri térképszelvényeknek az alapvonalul vett szélvonalára merőleges szélvonalaira is párhuzamosak lesznek.

Az osztályozás keresztülvitelére nézve utasítást adni nem lehet, mert az, hogy valamely társulatnál mily alapon viendő keresztül az osztályozás, hány osztály állítandó fel, mikép állapíttassék meg a különböző osztályokba sorolt árterületrészleteknek teherviselési aránya, szükséges-e rajzi osztályozás vagy sem, annyira a helyi körülményektől, a társulat saját viszonyaitól függ, hogy az osztályozási módot csakis a társulat az ő autonom körében, de természetesen a törvényekben előírt eljárás mellett állapíthatja meg célszerűen.

Az ártéri telekkönynek minden esetben tartalmazni kell az egyes ártéri részletek térképi számát, tulajdonosuk nevét, összes területét, valamint az ártéri részletből a különböző osztályokba eső területeket; amennyiben pedig az ártérfejlesztés a kataszterrel összeköttetésbe hozatik, mindazon adatokat, amelyek az ártéri részletre vonatkozó kataszteri adatoknak gyors feltalálására s az ártéri telekkönyv s a kataster közötti összefüggés folytonos fentartása szempontjából szükségesek.

Budapesten, 1886. évi február 22-én.

B. Kemény s. k.

XI.

A volt közmunka- és közlekedésügyi ministernek a volt földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerrel egyetértőleg 28124/1886. sz. a. valamennyi törvényhatósághoz intézett rendelete.

Miután egyes törvényhatóságok alispánjai az 1885:XXIII. t.-cz. 189. §-ában foglalt határozmányok végrehajtása céljából kiadott hirdetményekben a vasúttársulatokat is felhívták, miszerint a vizi-müveikre, valamint a vízhasználati jogosítványaikra vonatkozólag az engedélyt a vízikönyvbe leendő bejegyzése végett mutassák be, minthogy továbbá kérdés merült fel az iránt is, hogy a vasutakon, továbbá az állami, törvényhatósági és községi utakon levő hidak és áteresszek vagy az azok építése céljából létesített vizimunkálatokra vonatkozó engedélyek is bekövetelendők-e s a vizikönyvbe bejegyzendők-e? tudomás és ahhoz alkalmazkodás végett értesítem valamennyi törvényhatóságot, hogy a vízjogi törvény VIII. fejezetének határozmányai a most felsorolt vizimunkálatokra és vízhasználatokra nem alkalmazandók.

XII.

A volt m. kir. földmivelés-, ipar- és kereskedelmi ministernek 14484/1887. szám alatt kelt és valamennyi törvényhatósághoz és királyi erdőfelügyelőséghez intézett körrendelete az úsztatási és tutajozási építkezések engedélyezése iránt követendő eljárás tárgyában.

Az 1885. évi XXIII. t.-czikk 20. §-a szerint az erdőtörvénynek az úsztatásra és tutajozásra vonatkozó rendelkezései változatlanul fentartatván, értesitem a törvényhatóságot, hogy az úsztatási és tutajozási engedélyek iránt benyujtott folyamodványok tárgyalásánál az 1879. évi XXXI. t.-czikk 194. és 195. §§-aiban előírt ugyanazon eljárást kövesse, melyet a vízjogi törvénynek életbeléptetése előtt követett. Minthogy azonban nemcsak kívánatos, de szükséges is, hogy az úsztatás és tutajozás lehetővé tétele tekintetéből felállitandó vizimüvekről és használatukról az illetékes kerületi kulturmérnöki hivatal is tudomással birjon, s a vizimüvek épitésére és használatára vonatkozó véleményét az épitkezések jóváhagyása előtt tehesse meg, vonatkozással az 1885. évi 45689. számú átalános rendelet 38. és 39. §§-aira, utasítom a törvényhatóságot, hogy az úsztatás és tutajozás engedélyezése iránt benyujtott folyamodványoknak általam való leküldése után az épitkezési tervek egy-egy példányát az illetékes kerületi kulturmérnöki hivatalnak oly megjegyzéssel küldje át, hogy az építkezésre és a vizimü használatára nézve saját szempontjából az erre kitüzött határidő alatt nyilatkozzék, esetleg az épitkezési terveknek a helyszínén való megvizsgálása alkalmával nyujtsa be szakvéleményét. A kérdésben levő tárgyalásokhoz a kerületi kulturmérnöki hivatal is meghivandó, s netaláni észrevételei és megjegyzései a tárgyalási jegyzőkönyvbe felveendők. Oly esetekben, midőn az úsztatás vagy tutajozás mindennemű mesterséges vízimüvek létesítése nélkül terveztetik, s illetőleg ily müveknek felállítása bármi okból nem lesz megengedhető, a kerületi kulturmérnöki hivatalnak a tárgyalásokhoz való meghívása mellőzendő. Végül megjegyzem, hogy az úsztatási és tutajozási engedélyek ügyében teendő előterjesztésekben a kerületi kulturmérnöki hivatal szakvéleményére is figyelemmel lévén, annak elfogadása, esetleg mellőzése ügyében esetről-esetre nyilatkozzék.

Budapesten, 1887 márczius 21-én.

A minister helyett:

Matlekovics s. k.
államtitkár.

XIII.

Földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. k. minister. 20955. VII. 1887. szám. Valamennyi bányakapitányságnak.

Az ásvány- és gyógyforrásokra és vizekre nézve a vízjogi törvény 16. §-ában említett védterületek megállapításánál követendő eljárást illetőleg egy felmerült eset alkalmából a következőkről értesítem a bányakapitányságot.

Habár a vízjogi törvény végrehajtása tárgyában 1885. évi 45689. sz. a. kiadott átalános rendelet 42. §-ának, illetőleg 3—32. §§-ainak rendelkezéséhez képest ezen védterületek megállapításánál az illető ker. kulturmérnöki hivatal, mint hatósági szakértő volna alkalmazandó; mégis tekintettel arra, hogy a védterületek megállapításánál vízépítészeti kérdések alig fordulhatnak elő s a kérelemnek geológiai és bányászati szempontból leendő megbírálása végett a ker. kulturmérnöki hivatal minden esetben a rendelet 8. §-a szerint más szakértő alkalmazását volna kénytelen a bányakapitányságnak javaslatba hozni, ennélfogva az ügymenet egyszerüsítése és gyorsítása szempontjából a védterületek megállapításánál mindazon esetekhez, midőn vízépítészeti kérdések nem forognak fenn, a ker. kulturmérnöki hivatalnak a 3—32. §§-ok által elrendelt igénybevételét szükségesnek nem tartom. Erről a bányakapitányságot tudomás és miheztartás végett oly hozzáadással értesítem, hogy a védterületek megállapítása végett általam leküldendő kérvények tárgyalásánál hatósági szakértő kijelölése iránt a kulturmérnöki hivatal mellőzésével saját hatáskörében intézkedjék.

Budapesten, 1887 julius hó 18-án.

A minister helyett:

Matlekovics s. k.
államtitkár.

Földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir minister. 20955. VII. 1887. szám. Valamennyi m. kir. kerületi kulturmérnöki hivatalnak.

Tudomás és miheztartás végett megküldöm.

Budapest, 1887 julius 22-én.

A minister helyett:

Matlekovics s. k.

XIV.

Közmunka- és közlekedésügyi m. k. minister. 45054/1887. szám. Valamennyi törvényhatóságnak és vízrendező társulatnak. Valamennyi ministeri biztosnak. Valamennyi ministeri megbizottnak.

Több oldalról intéztetett hozzám kérdés az iránt, vajjon az 1885 : XXIII. t.-cz. 189. §-ában kívánt igazolási eljárás a vízrendező társulatokra is kiterjed-e s vajjon az említett társulatok vízimüveinek tervei is beterjesztendők-e a vizikönyv okirattárába leendő elhelyezés végett?

Ezen kérdések rendezése s az egyes hatóságok által követendő eljárás egyöntetüsége céljából értesítem Czímet, miszerint a vízjogi törvény 189. §-a a vízrendező társulatokra nem alkalmazható, mert ezen társulatok törvényes alapon és törvényes engedély mellett létesülvén és vízi építményeik a ministeri jóváhagyás alapján készíttetvén, az azokra vonatkozó okmányoknak a most idézett szakaszban előírt tárgyalás céljából leendő bemutatására a vízrendező társulatok nem kötelezhetők, következésképen a bemutatás elmulasztása a vízjogi törvényben előírt jogi következményeket sem vonja maga után.

A vízjogi törvény 75., 86., 101. és 181. szakaszaiban foglalt átalános határozatok következményeként szükségesnek tartom azonban, hogy a társulatokra vonatkozó fontosabb adatok és a társulatok vízimüvek tervei a vizikönyv okirattárába elhelyeztessenek.

A fentebb idézett szakaszokban felsorolt esetekben a vizikönyvbe való bejelentésnél a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. minister Úrnak velem egyetértőleg 1885. évi 66654. szám alatt kiadott rendelete szerint kell eljárni, azon megjegyzéssel azonban, hogy ha a társulat élén ministeri biztos áll, a vízjogi törvény azon intézkedése, mely szerint a választmány tagjainak névsora a vizikönyvbe leendő bejegyzés végett az illetékes hatóságnál bejelentendő, a ministeri biztosra alkalmazandó, minthogy a választmány jogait és kötelességeit a ministeri biztos gyakorolja.

Minthogy továbbá a társulatok által létesített vagy létesítendő vizimunkálatok tervei eredeti nagyságban a vízikönyv okirattárában nem helyezhetők el és miután a társulatok védterületére vonatkozó összes müszaki munkálatok, valamint az egyes védművek kiviteli tervezetének bemutatása tetemes költséggel járna, a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. minister Úrral egyetértőleg elegendőnek találtam, ha a társulatok a vízikönyv részére, a jóváhagyott átalános tervek alapján a társulat árvédelmi területét s azon az egyes müszaki munkálatokat feltüntető átalános helyszínrajzot és az átalános hossz-szelvényt mutatják be.

Az átalános helyszínrajz a nagyobb (1 : 75,000 léptékü) katonai térképen állítandó elő s ebben élénk színekkel megjelölendők a töltések vonalai, továbbá a csatornák, zsilipek, őrházak, átjárók s egyéb műépitmények helyei és a műépítmények megnevezendők.

Azon társulatoknál, a melyeknél az ártérfejlesztés átalános kerületi lejtezésen vagy területi, illetőleg részletes müszaki lejtezésen alapszik, a térképen az ártér megjelölendő oly módon, hogy az első esetben az egyes árterület világossárga, az utóbbi esetben pedig világoskék színnel bevonatik.

Azon társulatoknál, melyeknél az ártér megállapítása bevalláson alapszik, az ártér a térképbe nem rajzolandó be, hanem csupán bejelentendő, hogy a bevalláson alapuló ártér mily nagy.

Az átalános helyszínrajzon jelmagyarázat is adandó.

Az átalános hossz-szelvény milliméteres papiron hasonló vagy legfeljebb kétszeres hosszban, mint a helyszínrajz készítendő s megjelölendő rajta kilométerenkint a töltéskorona tengerszín feletti magassága, a tapasztalt legnagyobb árvízszín, nemkülönben azon árvízmagasságok, melyeknél a vízjogi törvény 147. §-a lép hatályba, továbbá a vízmérczék 0 pontja, a zsilipek küszöbe stb. s átalában néhány főbb fixpontok helyrajzi fekvése és magassága, a melyek a víziművek szabványméreteinek kitüzéséhez irányadók voltak. Ugyanezen lapra kirajzolandó néhány keresztszelvény a töltések méreteiről és a zsilipek nyílásának nagysága.

Úgy az átalános helyszínrajz, mint a hossz-szelvény az előírt alakban állítandó elő és vászonra huzandó.

Végül a tervekhez rövid müleírás csatolandó, melyben főbb vonásokban körvonalozva legyen a társulat feladata, árterülete, müveleteinek összes hossza, műtárgyainak száma és szabványméretei.

A mennyiben a fennebbi adatok még nem volnának beszerezhetők, vagy a munkálatok még nem fejeztettek volna be, azon esetben csak a helybenhagyott átalános tervek állítandók a fennebbi alakban elő és csak későbben vezetendő azokba be a befejezett munkálatoknak megfelelő állapot.

A mennyiben az egyes társulatok szolgalmi jogokat gyakorolnának, ezen jogok a vonatkozó határozatokkal együtt a vizikönyvbe szintén bejelentendők.

Miután az 1 : 75,000 léptékü katonai térkép még teljesen nincs készen, s miután ezen rajzok és leírás elkészítése a vízrendező társulatokra különben is tetemes munkát hárít, a társulatoknak a vizikönyvbe való bejelentésre 1888. évi deczember 31-ig időhaladékot engedélyezek.

Budapest, 1887 november 6-án.

Baross s. k.

XV.

Földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. minister. 14620/I. 1888. szám. Körrendelet valamennyi kincstári erdőhatóságnak.

(A faúsztatás és tutajozás jogának a vizikönyvbe való bejegyzésére vonatkozó bejelentés körül követendő eljárás tárgyában.)

1886. évi 56200. sz. körrendeletem kapcsában utasítom az erdőhatóságot, hogy az 1885. évi 45,689. sz. átalános rendelet 1. s 2. §-ai értelmében az illető törvényhatóságokhoz már beadott és ezután azokhoz intézendő bejelentés mellé

1. *helyszínrajzul* az 1 : 75,000-hez való katonai térkép használtassék, melyen az *úsztatás-* vagy *tutajozásra* szolgáló folyó, patak, vagy úsztató csatorna kék színnel kifestendő. Az erdőterület, melyről a fa kerül, tusvonallal kerítendő körül.

Az úsztatásra és tutajozásra szolgáló építmények, u. m. víztartók, gátak, gerebek stb. czinóber színnel jelölendők.

Ezenkívül színes jelekkel feltüntetendők, a hidak, malmok és egyéb ipartelepek, melyek a faúsztatás, vagy tutajozás által érintve vannak.

A fa-raktárhelyek carminnal kifestendők.

2. *A műépítményekről* elhelyezésüket ábrázoló külön helyrajz, ezen kívül a műépítmény alaprajza, hossz- és keresztmetszete esetleg nézete állítandók elő, melyekről azok méreteit levenni lehessen. A legfontosabb méretek *számmal* is kiirandók, például: gátak magassága, szélessége. A műépítmények legcélszerűbben milliméter papiroson készülnek. A lépték minden műépítményre nézve megjelölendő és méterben készítendő.

3. Minden bejelentéshez külön *műleírás* csatolandó, mely a faúsztatás, tutajozás és az építmények mikénti használatát ismerteti.

Az 1. és 2. pontban jelzett tervek a hivatalos formának megfelelő nagyságban állítandók elő, s vászonra huzandók fel.

A jelzett munkálatok benyujtásának határideje 1889. év végéig terjed, a melynek megtartását föltétlenül elvárom.

Budapest, 1888. április 9-én.

A minister megbizásából:

Bedő s. k.

XVI.

A kereskedelemügyi minister és a földmívelésügyi minister 1500/1889. eln. sz. tájékozató rendelete az 1889. évi XVIII. t.-cz. értelmében megállapitott ügybeosztás tárgyában.

Az 1889. évi XVIII. t.-cz., a ministerium határozata értelmében, 1889. évi junius hó 15-én életbe lépvén, az idézett törvény második és harmadik szakaszában foglalt felhatalmazás alapján, a következő tájékoztató rendeletet adjuk ki.

Az életbelépés időpontjától kezdve a közmunka- és közlekedésügyi minister kereskedelemügyi ministernek, — a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister pedig földmívelésügyi ministernek nevezendő.

Ezen törvényczikk alapján a két ministerium hatáskörébe kölcsönösen átadott, illetőleg átvett ügykörök következőleg állapíttattak meg:

1. A közmunka- és közlekedésügyi ministerium ügyköréből a földmívelésügyi ministerium hatáskörébe átadattak:

1. Az összes vízjogi ügyek, az alább tett kivételekkel.
2. Az összes vízszabályozási és ármentesítési ügyek.
3. A medertisztítás, vontatóutak és vizi építmények fentartása (kivéve a közuti és vasuti építményeket).
4. A hajózási akadályok elhárítására vonatkozó intézkedések, ideértve a téli menhelyek előállítását is.
5. A Ferencz-csatorna vízépítészeti vagy vízjogi természetü ügyei.
6. A hajómalmi ügyek.
7. Az ezen ügykörben müködő hivatalok és közegek, nevezetesen az összes folyammérnöki hivatalok, kirendeltségek és ministeri biztosok.

Azon hatáskör, mely a földmívelési, ipar- és kereskedelemügyi ministert a vízjogi törvény végrehajtása tekintetében eddig megillette, továbbra is a földmívelésügyi minister hatáskörében marad.

Ellenben a kereskedelemügyi minister hatáskörébe tartoznak továbbra is a közmunka- és közlekedésügyi ministeriumba eddig beosztva volt ügyek közül a következők:

a) Az összes folyó-, csatorna- és tóhajózási, valamint a hajótársulati ügyek és a hajózásra vonatkozó felügyelet; ide nem értve a nem hajózható folyókon gyakorlandó tutajozást.

b) Az aldunai Vaskapu szabályozása és kezelése.

c) A fiumei kikötő összes építkezései.

d) A Ferencz-csatorna-részvénytársaság igazgatási, gazdászati és hajózási ügyei.

Fentebb jelzett ügyeknek a földmívelésügyi minister hatáskörébe történt átadása folytán ezen és a kereskedelemügyi ministeriumok ügyköreinek érintkezése eseteiben a következő eljárás állapíttatott meg:

1. A közutakon és vasutakon tervezett hídak, áteresszek vagy egyéb víziépítmények engedélyezése, az e részben fennálló szabályok értelmében, ezentúl is a kereskedelemügyi ministert illeti.

Ha a hatósági rendelkezés alatt álló vizeken átvezető ily műtárgy létesítésére nézve előzetesen közigazgatási bejárás tartatik, ehhez a földmívelésügyi minister képviselője is meghivandó.

Ha a kereskedelemügyi minister által elrendelt közigazgatási bejárásnál, illetőleg helyszíni szemlénél, a földmívelésügyi minister képviselője részéről az illető vízi építményre nézve külön vélemény adatnék be, vagy ha a törvényhatóság első tisztviselője által, az általa elrendelt bejárás eredménye felett hozott határozat ellen ugyanazon képviselő részéről, kivel a határozat közlendő lesz, felfolyamodás nyujtatnék be, ily esetekben a kereskedelemügyi miniszter a földmívelésügyi ministerrel egyetértőleg határoz.

Már forgalomban levő közutakon és vasutakon szükséges és vízlefolyási viszonyokat is érintő ilyetén átalakítások vagy új építmények létesítésénél, a mennyiben azokra nézve is közigazgatási helyszíni bejárás lett elrendelve, a fentebbi eljárás követendő.

Midőn pedig harmadik személyek által intéztetnék valamely, a kereskedelemügyi minister rendelkezése illetőleg felügyelete alatt álló, már létező vasuti vagy közuti műtárgy ellen ily panasz, végső fokban a kereskedelemügyi minister a földmívelésügyi ministerrel egyetértőleg határoz.

Kivétetnek a községi közlekedési (vicinál) és a községi (közdülő) közutakon létező műtárgyak ellen emelt ily panaszok, melyekben végső fokban a földmívelésügyi minister a kereskedelemügyi ministerrel egyetértőleg határoz.

2. A közutaknak és vasutaknak az ármentesítési költségekhez való hozzájárulásuk kérdésében a földmívelésügyi minister a kereskedelemügyi ministerrel egyetértőleg határoz.

3. A kompok és révek felállításának engedélyezése a kereskedelemügyi minister hatáskörébe tartozik.

Az ezekre nézve netán tartandó helyszíni szemlékhez a földmívelésügyi minister szakközege szintén meghivandó.

4. Az ásvány- és gyógyforrásokra a vízjogi törvény 16. §. szerint megállapítandó védterületek ügyében a földmívelésügyi minister határoz és pedig oly esetekben, midőn vasuti vagy közuti érdekek érintetnek, a kereskedelemügyi ministerrel egyetértőleg.

5. Az államépitészeti hivatalok a földmívelésügyi ministerium hatáskörébe átadott vízi munkálatoknál, mint hatósági szakértők, az e részben fennálló szabályok értelmében ott, hol folyammérnöki hivatalok nincsenek, továbbra is igénybe vehetők. Ily vízi munkálatok tervezésénél és felügyeleténél, valamint az árvédekezésnél azonban csak a kereskedelemügyi minister rendelete alapján vesznek részt.

6. A folyammérnöki hivatalok, a felmerülő hajózási akadályok sürgős eltávolítása esetében, a kereskedelemügyi minister vagy a hajózási felügyelőség részéről közvetlenül is igénybe vehetők, erről azonban a földmívelésügyi minister is értesítendő.

Egyéb esetekben a folyammérnöki hivatalok a kereskedelemügyi minister hatáskörébe tartozó munkálatoknál, csak a földmívelésügyi minister rendelete alapján alkalmazhatók.

7. A kisajátítási jog engedélyezése a közmunka- és közlekedési ministeriumból átmenő ügyekre nézve a földmívelésügyi ministert illeti meg; a kisajátítási eljárás elrendelése, valamint a felsőbb fokon való határozathozatal azonban ezen ügyekre nézve is a kereskedelemügyi minister hatáskörébe tartozik.

8. Azon folyamszakaszok, a melyeken a tutajozás a hajózási rendszabályok alá esik, a kereskedelemügyi minister által fognak megállapíttatni és közhírré tétetni.

II. A földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerium ügyköréből a kereskedelemügyi minister hatáskörébe átadattak:

1. Az ipar- és a kereskedelmi törvény, valamint az ipart és a kereskedelmet illető összes egyéb törvények és rendeletek végrehajtása; úgy nemkülönben az összes ipar- és kereskedelmi ügyek. Szakoktatás. Ipari és árúforgalmi statisztikai ügyek. Vásárok és ezekkel kapcsolatos tarifák, helypénzek, be- és kiviteli, kövezeti- és hídvámok, az állatvásárokra alább foglalt kivételekkel. Házalókereskedés. Mérték-ügy. Zálogházak. Szabadalmi és védjegyügyek. A kül- és belföldi iparkiállítások ügyei, ideértve az 1885. évi budapesti országos általános kiállítás függőben maradt ügyeit. A budapesti kereskedelmi múzeum.

Az ezen ügykörben működő hatóságok, intézmények és külső közegek, jelesül: a kereskedelmi és iparkamarák, a budapesti árú- és értéktőzsde, az állami központi mértékhitelesítő bizottság, a budapesti kir. zálogház; az építőmesteri valamint a kőmíves, kőfaragó és ácsmestereket képesítő bizottságok, a kassai gépészeti ipariskola, a budapesti mechanikai tanműhely; az ipari felügyelők, a budapesti iparos tanulók iskoláinak főfelügyelője és a kereskedelmi cég-bejegyzések kihirdetésére felügyelő biztos.

2. A vám- és külkereskedelmi ügyek és az azokra vonatkozó nemzetközi szerződések. A konzulátusi ügyek.

3. A tengerészeti ügyek és a fiumei magy. kir. tengerészeti hatóság.

4. Az udvari szállítói cimek kieszközlése.

5. Az országos m. kir. statisztikai hivatal összes ügyei.

Ezen ügykörre nézve a következő megállapodások jöttek létre:

1. A kereskedelmi politika irányítása és vezetése az Ausztriával kötött vám- és kereskedelmi szövetség által megvont keretben a kereskedelemügyi minister hatásköréhez tartozik.

A mennyiben ezen ügykörrel kapcsolatban gazdasági vagy állategészségügyi érdekek érintetnek, a földmívelésügyi ministernek befolyása, valamint annak részvéte a vám- és kereskedelmi konferencziákban biztosíttatott.

2. A törvényhatóságoknál felállított közgazdasági előadók ügyei és azok kinevezése a földmivelésügyi ministert illeti meg.

3. A vásárügyekre nézve:

a) a kőbányai és soproni sertésveszteglő intézetek a földmívelésügyi minister hatáskörébe tartoznak.

b) Az állatvásárok engedélyezése, elhalasztása, rendezése ügyeiben a kereskedelemügyi minister a földmivelésügyi ministerrel egyetértőleg intézkedik.

c) A városok által az állatokra elrendelhető beviteli díjak (helypénz) megállapításánál a kereskedelemügyi minister a földmívelésügyi minister hozzájárulásával határoz.

d) A vágóhídak helyeinek megállapítása a belügyi és földmívelésügyi minister hatáskörébe tartozik.

4. A mezőgazdasági szeszgyáraknak az 1881. XLIV. t.-cz. alapján adható állami kedvezmények körüli eljárás a pénzügyministerrel és a kereskedelemügyi ministerrel egyetértőleg a földmívelésügyi minister hatáskörébe tartozik.

5. A mezőgazdasági statisztika, illetőleg a gazdasági tudósítások összegyüjtése — az országos m. kir. statisztikai hivatal erre vonatkozó ügykörének épségben hagyása mellett — a földmívelésügyi ministerium hatáskörében marad.

III. Azon számadási ágakat illetőleg, a melyek egyik ministerium által a másiknak átadatnak, a számvevőségi teendők olykép szabályoztattak, hogy az 1889. évi költségvetési hitel egész évi összegében adatott át az eddig történt utalványozásokkal együtt az átvevő számvevőségnek.

IV. A közmunka- és közlekedésügyi ministeriumból a földmívelésügyi ministeriumnak és viszont a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeriumból a kereskedelemügyi ministeriumnak átengedett ügyekre vonatkozó törvények részletes jegyzéke tájékozás végett ide mellékeltetik; azon törvények, melyek a csatolt jegyzékben felemlítve nincsenek, de a melyeknek végre-

hajtása tekintetében az illetékességi szempont kérdése utólag merülne fel, azon minister illetékességi körébe tartozandnak, a ki a megállapított ügybeosztás értelmében az ügy természeténél fogva arra illetékes.

Mindezekről a törvényhatóságot tudomás, miheztartás és megfelelő közhirré tétel végett ezennel értesítjük.

Budapest, 1889. évi junius hó 8-án.

Gr. Szapáry Gyula s. k.
földmivelésügyi m. kir. minister.

Baross Gábor s. k.
kereskedelemügyi m. kir. minister.

ad 1500. sz.
1889. eln.

Függelék.

A közmunka- és közlekedésügyi ministeriumból a földmívelésügyi ministeriumnak, és viszont a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeriumból a kereskedelemügyi ministeriumnak átengedett ügyekre vonatkozó törvények részletes jegyzéke.

A törvényczikk			A végrehajtással megbizva	
éve	száma	tárgya	van	leend
1868	I.	A magyar korona országaiban levő vasutak és csatornák külön összpontosított telekkönyvezéséről.	Igazság és közm. és közlekedésügyi ministerek.	Igazság, földmívelésügyi és kereskedelemügyi ministerek.
1868	VI.	A keresk. iparkamarákról.	Földmívelés- ipar- és kereskedelemügyi minister.	Kereskedelemügyi minister.
1870	XXXIV.	Az államkincstár tulajdonát képező Ferencz-csatorna használatának és üzletének átruházásáról s ezen csatorna kiegészítéséről.	Pénzügyi és közlekedésügyi ministerek.	Pénzügyi és földmívelésügyi valamint kereskedelemügyi ministerek.
1871	XVI.	A tengeri kereskedelmi hajók köbözéséről.	Földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister.	Kereskedelemügyi minister.
1871	XXXIV.	A magyar földhitelintézetről.	Igazság-, földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi és pénzügyi ministerek.	Igazság, földmívelésügyi, kereskedelemügyi és pénzügyi ministerek.
1872	XXV.	A hajóépítésre és felszerelésre szükséges tárgyak vámmentes behozataláról.	Földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi és pénzügyi ministerek.	Kereskedelemügyi és pénzügyi ministerek.

A törvényczikk			A végrehajtással megbizva	
éve	száma	tárgya	van	leend
1873	XVII.	A Ferencz-csatorna kiépítése tárgyában az 1870. XXXIV. t.-cz. törvénybe iktatott engedélyokmány módosításáról.	Pénzügyi és közmunka- és közlekedésügyi ministerek.	Pénzügyi és földmívelésügyi valamint kereskedelemügyi ministerek.
1873	XX.	A hadsereg és honvédség lószükségletének fedezéséről mozgósítás esetén.	Földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi, honvédelmi és belügyi ministerek.	Földmívelésügyi, belügyi és honvédelemügyi ministerek.
1874	VIII.	A métermérték behozataláról.	Földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister.	Kereskedelemügyi minister.
1874	XXV.	Az országos statisztika ügyének szervezéséről.	Földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister, Horvát- és Szlavonországban pedig Horvát-Szlavon-Dalmát országok bánja.	Kereskedelemügyi minister, Horvát-Szlavon országokban pedig Horvát-Szlavon-Dalmát országok bánja.
1875	XXXVII.	A kereskedelmi törvény.	Földmivelés-, ipar- s kereskedelemügyi minister, törvénykezés tekintetében az igazságügyi minister, illetőleg Horvát-Szlavon országokban Horv.-Szlavon-Dalmát országok bánja.	Kereskedelemügyi minister, törvénykezés tekintetében az igazságügyi minister, illetőleg Horvát-Szlavon országokban Horv.-Szlavon-Dalmát országok bánja.
1875	LVIII.	A métermérték törvény behozataláról szóló 1874. évi VIII. t.-cz. 16. §-ának módosítása iránt.	Földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister.	Kereskedelemügyi minister.
1876	XXI.	Azon eltérésekről, melyekkel az 1875. évi XXXVIII. t.-cz. a magyar földhitelintézetre alkalmazandó.	Földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi, valamint a pénzügyi és igazságügyi ministerek.	Földmívelésügyi, kereskedelemügyi, pénzügyi és igazságügyi ministerek.

A törvényczikk			A végrehajtással megbizva	
éve	száma	tárgya	van	leend
1876	XXVI.	A záloglevelek biztositásáról.	Földmívelés-, ipar- s kereskedelemügyi és a pénzügyi ministerek a törvénykezés tekintetében pedig az igazságügyi minister, illetőleg Horv.-Szlavon országokban Horvát-Szlavon és Dalmát országok bánja.	Kereskedelemügyi és pénzügyi ministerek, törvénykezés tekintetében az igazságügyi minister, illetőleg Horv.-Szlavon országokban Horvát-Szlavon és Dalmát országok bánja.
1876	XXX.	A nemzetközi métermérték hivatal felállítására és fentartására 1876. évre szükséges póthitelről.	Földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi és pénzügyi ministerek.	Kereskedelemügyi és pénzügyi ministerek.
1879	XVI.	A tengeri kereskedelmi hajók lajstromozásáról.	Földmívelés-, ipar- s kereskedelemügyi minister.	Kereskedelemügyi minister.
1879	XXXI.	Erdőtörvény.	Földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi, közmunka- és közlekedésügyi, igazságügyi, belügyi és pénzügyi ministerek.	Földmívelésügyi, igazságügyi, belügyi, pénzügyi és kereskedelemügyi ministerek.
1879	XXXIX.	A kisbirtokosok országos földhitelintézetéről.	Földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi és igazságügyi ministerek.	Kereskedelemügyi, földmívelésügyi, pénzügyi és igazságügyi ministerek.
1879	LII.	A Bosznia és Herczegovinával való vámkapcsolat létesítéséről.	Földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi és pénzügyi ministerek.	Kereskedelemügyi és pénzügyi ministerek.
1880	XX.	A Tisza és mellékfolyói mentében alakult vízszabályozó és ármentesítő társulatok és Szeged sz. kir. város részére kötendő állami kölcsönről.	Belügyi-, pénzügyi- és közmunka- és közlekedésügyi ministerek.	Földmívelésügyi, belügyi és pénzügyi ministerek.

A törvényczikk			A végrehajtással megbizva	
éve	száma	tárgya	van	leend
1880	XXIV.	A fiumei kikötő Zichy moloján egy tervezett tárház építésére felveendő kölcsönről és annak fedezéséről.	Földmívelés-, ipar- s kereskedelemügyi minister.	Kereskedelemügyi minister.
1880	XXXIV.	A gőzmalmokról.	Belügyi, igazságügyi, földmivelés-, ipar- s kereskedelemügyi ministerek.	Belügyi, igazságügyi s kereskedelemügyi ministerek.
1881	XIII.	Az árúforgalmi statisztikáról.	Földmivelés-, ipar- s kereskedelemügyi, illetőleg a közmunka- és közlekedésügyi ministerek.	Kereskedelemügyi minister.
1881	XIV.	A kézi zálogkölcsön-ügyletről.	Földmivelés-, ipar- s kereskedelemügyi minister, illetőleg Horvát - Szlavonországban Horv.-Szlavon-Dalmát országok bánja.	Kereskedelemügyi minister, illetőleg Horvát-Szlavon országban Horvát-Szlavon-Dalmát országok bánja.
1881	XXXIII.	A közforgalom tárgyát képező értékpapirok birói megsemmisítéséről és elévüléséről.	Pénzügyi-, igazságügyi minister és földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister, Horvát-Szlavon országokra nézve a pénzügyi minister Horvát-Szlavon-Dalmát országok bánjával egyetértőleg.	Pénzügyi minister, igazságügyi minister, kereskedelemügyi miniszter, Horvát-Szlav.-országra nézve a pénzügyminister Horv.-Szlavon-Dalmát országok bánjával egyeértőleg.

A törvényczikk			A végrehajtással megbizva	
éve	száma	tárgya	van	leend
1881	XLI.	A kisajátításról.	Közmunka- és közlekedésügyi, belügyi és az igazságügyi ministerek, Horvát-Szlavon országokra nézve a közm. és közlekedésügyi minister, ki e tekintetben Horv.-Szlavon-Dalmát országok bánjával egyetértőleg jár el.	Kereskedelemügyi, földmivelésügyi és az igazságügyi ministerek, Horvát-Szlavon országokra nézve a kereskedelemügyi és földmivelésügyi ministerek, kik e tekintetben Horv.-Szlavon-Dalmát országok bánjával egyetértőleg járnak el.
1881	XLIV.	A hazai iparnak adandó állami kedvezményekről.	Földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi és pénzügyi ministerek.	Földmívelésügyi, kereskedelemügyi és pénzügyi miniszterek.
1881	LII.	A Tiszavölgy ármentesitése érdekében a kormány által teendő intézkedésekről.	Közm. és közlekedésügyi és pénzügyi ministerek.	Földmivelésügyi és pénzügyi ministerek.
1881	LXI.	A vasutak és csatornák összpontosított telekkönyvezéséről szóló 1868. I. t.-cz. módosítása és kiegészítése tárgyában.	Igazságügyi, közmunka- és közlekedésügyi ministerek.	Igazságügyi, kereskedelemügyi és földmivelésügyi ministerek.
1881	LXIX.	A fiumei kikötő második számú rakpartján tervezett árúraktár építésére felveendő kölcsönök.	Földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi és pénzügyi ministerek.	Kereskedelemügyi és pénzügyi ministerek.
1882	XVI.	Az osztrák-magyar vámkerület átalános vámtarifájáról.	Pénzügyi, földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerek.	Pénzügyi és kereskedelemügyi ministerek.
1882	XXVI.	A Temes-bégavölgyi vízszabályozó társulat ügyeinek állami kezeléséről és a Tisza-völgyet érdeklő egyéb intézkedésekről.	Közmunka- és közlekedésügyi és pénzügyi ministerek.	Földmívelésügyi és pénzügyi ministerek.

A törvényczikk			A végrehajtással megbizva	
éve	száma	tárgya	van	leend
1883	XVII.	A phylloxera vastatrix terjedése ellen teendő óvintézkedésekről.	Földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi és pénzügyi ministerek.	Földmívelésügyi, kereskedelemügyi és pénzügyi ministerek.
1883	XIX.	A társaskocsi üzlet gyakorlásáról Budapesten.	Földmívelés-, ipar- és keresk.-ügyi és belügyi ministerek	Kereskedelemügyi és belügyi ministerek.
1883	XX.	Vadászati törvény.	Belügyi, igazságügyi és földm.-, ipar- és kereskedelemügyi ministerek.	Földmivelés-, belügy és igazságügyi ministerek.
1883	XXXI.	A részletüzletről.	Földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister, illetőleg Horvát - Szlavonországra nézve Horvát-Szlavon-Dalmát országok bánja.	Keresk.-ügyi minister, illetőleg Horv.-Szlav. országokra nézve Horv.-Szlav.-Dalmát országok bánja.
1883	XXXII.	A kikötői illetékekről.	Földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister.	Kereskedelemügyi minister.
1884	XI.	Királyi tengerészeti hatóság elhelyezésére Fiumében emelendő állami épületről és az erre megkivántató költségek fedezéséről.	Földmívelés- ipar- és kereskedelemügyi és pénzügyi ministerek.	Kereskedelemügyi- és pénzügyi ministerek.
1884	XIV.	A Tiszának és mellékfolyóinak szabályozásáról, ezen folyók völgyeinek ármentesitéséről, úgyszintén a vízszabályozó és ármentesitő társulatok igazgatási szervezéséről.	Közmunka- és közlekedésügyi, pénzügyi és belügyi ministerek.	Földmív.-ügyi, pénzügyi és belügyi ministerek.
1884	XVI.	A szerzői jogról.	Igazságügyi, földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi, vallás- és közokt. ministerek, illetőleg a Horv.-Szlav.-Dalmát országi bán.	Igazságügyi, keresk.-ügyi, vallás- és közoktatásügyi ministerek, illetőleg Horvát-Szlavon-Dalmát országok bánja.

A törvényczikk			A végrehajtással megbizva	
éve	száma	tárgya	van	leend
1884	XVII.	Ipartörvény.	Földmívelés-, ipar- és keresk.-ügyi, vallás- és közokt.-ügyi és belügyi ministerek, illetőleg a Horvát-Szlavon-Dalmát országi bán.	Keresk. ügyi, vallás- és közoktatásügyi és belügyi ministerek illetőleg Horv.-Szlavon-Dalmát-országok bánja.
1884	XXIII.	Az 1881. LII. t.-cz. végrehajtása folyamán keletkezett viszonyok rendezéséről.	Pénzügyi és közm. és közlekedésügyi ministerek.	Földmivelésügyi és pénzügyi ministerek.
1884	XXVI.	Az erdővásárlási alapról.	Földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi és pénzügyi ministerek.	Földm. és pénzügyi ministerek.
1885	VIII.	A Dunafolyam dévény-dunaradványi szakaszának szabályozásáról.	Közm. és közleked.-ügyi és pénzügyi ministerek.	Földm. és pénzügyi ministerek.
1885	XV.	A Rába és mellékfolyóinak szabályozásáról, valamint Győrváros és Győrsziget község árvéd. biztositásáról.	Közm. és közleked.-ügyi és pénzügyi ministerek.	Földm. és pénzügyi ministerek.
1885	XXIII.	A vízjogi törvény.	Közm. és közlekedésügyi, földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi, belügyi és pénzügyi ministerek.	Földmivelésügyi, keresk.-ügyi, belügyi és pénzügyi ministerek.
1885	XXV.	A selyemtenyésztésről.	Földmível.-, ipar- és kereskedelemügyi minister.	Földmiv. ügyi minist.
1885	XXVII.	A temes-bégavölgyi vízszab. társ. pénzügyi viszonyainak rendezéséről.	Pénzügyi, közm.- és közlekedésügyi ministerek.	Földmivelés- és pénzügyi ministerek.
1886	XXXI.	A Fiume és a nyugoti kikötők közt fentartandó rendes gőzhajózási összeköttetésről.	Földmív.-, ipar- és kereskedelemügyi minister.	Kereskedelemügyi minister.

A törvényczikk			A végrehajtással megbizva	
éve	száma	tárgya	van	leend
1887	III.	A hazai iparnak adandó állami kedvezményekről szóló 1881. évi XLIV. t.-cz. 2. §-ában foglalt kedvezményeknek némely bányászati vállalatra való kiterjesztése iránt.	Földm.-, ipar- és keresk.-ügyi és pénzügyi ministerek.	Kereskedel.-ügyi és pénzügyi ministerek.
1887	IX.	Az irodalmi s művészeti művek szerzői jogának kölcsönös oltalmát illetőleg a birodalmi tanácsban képviselt királyságok s országok kormányával kötendő egyezmény iránt.	Igazságügyi, földmívelés-, ipar és kereskedelemügyi ministerek.	Igazságügyi és kereskedelemügyi ministerek.
1887	XVIII.	Az 1884. évi XVII. t.-cz. 50. §-a utolsó kikezdésének módosítása tárgyában.	Földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister, illetőleg Horv.-Szlavon-Dalmát országok bánja.	Kereskedel.-ügyi minister, illetőleg Horvát-Szlavon-Dalmát országok bánja.
1887	XXV.	Az osztrák-magyar vámterület általános vámtarifájáról szóló 1882. évi XVI. t.-cz. módositásáról.	Pénzügyi, föld.-, ipar- és kereskedelemügyi ministerek.	Pénzügyi és kereskedelemügyi ministerek.
1888	II.	A Budapesten felállítandó fegyver- és lőszergyárnak adandó állami kedvezményekről.	Honvédelmi, pénzügyi, földmivelés-, és kereskedelemügyi ministerek.	Honvédelmi, pénzügyi és kereskedelemügyi ministerek.
1888	VII.	Állategészségügyi törvény.	Földmivelés-, ipar- s kereskedelemügyi, belügyi és közmunka- és közlekedésügyi ministerek.	Földmívelésügyi, kereskedelemügyi és belügyi ministerek
1888	XIII.	A fából való üres s használt petroleumhordók vámkezeléséről.	Pénzügyi, földmivelés-, ipar- s kereskedelemügyi ministerek.	Pényügyi és kereskedelemügyi ministerek.

A törvényczikk			A végrehajtással megbizva	
éve	száma	tárgya	van	leend
1888	XXI.	Az osztrák-magyar Lloyd gőzhajózási vállalattal kötött hajózási és postaszerződésről.	Közös külügyminister, földmívelés-, ipar- s kereskedelemügyi minister és közmunka- és közlekedésügyi minister.	Közös külügyminister és kereskedelemügyi minister.
1888	XXII.	Az árverési csarnokokról.	Földmívelés-, ipar- s kereskedelemügyi minister, illetőleg a Horvát-Szlavon-Dalmát országok bánja.	Kereskedelemügyi minist r, illetőleg Horv.-Szlavon-Dalmát országok bánja.

A mely törvények vagy az egyes törvényekben foglalt, az alolírott két ministert együttesen vagy egyenkint érdeklő intézkedések és határozatok ezen függelékbe foglalva nincsenek, azokra is az 1889. XVIII. t.-cz. 3. §-ban megállapított határozat alkalmazandó.

Budapest, 1889. junius hava 8-án.

Gróf Szapáry Gyula s. k.
földmívelésügyi m. kir. minister.

Baross Gábor s. k.
kereskedelemügyi m. kir. minister.

XVII.

A m. kir. földmívelésügyi ministernek a m. kir. kereskedelemügyi ministerrel 24852/1889. sz. a. együttesen kiadott rendelete

az ásvány- és gyógyforrások számára kérelmezett közforgalmú vasutakat vagy közutakat érintő védterületek megállapítása és a védterületeken foganatosítandó vasuti és közuti munkálatok engedélyezése körüli eljárás tárgyában.

Oly célból, hogy az ásvány- és gyógyforrások számára kérelmezendő védterületek megállapítása, valamint az ezen védterületeken ásások és fúrások engedélyezése körül követendő eljárás, a mennyiben a védterületekbe egyes vaspálya- vagy közútrészek befoglaltatnának, az országgyülési jóváhagyással kiadott vasútengedélyezési szabályrendelet és az osztrák-magyar vámszövetség értelmében törvényerővel biró vasuti üzletrendtartás határozmányaival, illetve a közutakra vonatkozólag fennálló szabályrendeletekkel összhangba hozassék: a vízjogi törvény tárgyában 1885. évi deczember hó 31-én 45.689. sz. a. kibocsátott átalános rendelet VII. fejezete alatt foglalt határozmányok kiegészítéseül a következőket rendeljük:

1. Ha az ásvány- és gyógyforrások számára a védterület megállapítása olykép kérelmeztetik, hogy abba valamely közforgalomban levő vasút tulajdonát képező és a vasút üzemi céljaira szolgáló vagy pedig valamely közforgalomban levő úthoz tartozó terület is befoglalandó lenne: a bevezető részben idézett átalános rendelet 42. §. értelmében eljáró m. kir. bányakapitányság, a védterület ezen részeinek megállapítása iránt tartandó tárgyaláshoz a vasutakat érdeklőleg a m. kir. vasuti és hajózási főfelügyelőséget, a közutakat érdeklőleg pedig nevezetesen:

a) államutaknál az azok kezelésével megbízott m. kir. államépítészeti hivatalt,

b) a törvényhatósági utaknál az illető törvényhatóság közigazgatási bizottságát, végre:

c) községi utakra nézve az illető községet mindenkor meghívja s a tárgyalás befejeztével pedig javaslatát a m. kir. vasuti és hajózási főfelügyelőség, illetve a fentebbi *a)* *b)* és *c)* alatt megjelölt közigazgatási vagy helyi hatóságok képviselői által érvényesíteni kivánt álláspont figyelembe vétele mellett teszi meg, vagy amennyiben nézetkülönbség merülne fel, a m. kir. bányakapitányság saját javaslatával együtt a fentebbi határozatok értelmében kiküldött képviselők külön véleményét is felterjeszti a földmívelésügyi m. kir. ministerhez, ki ez esetben a védterületet a kereskedelemügyi m. kir. ministerrel egyetértőleg állapítja meg.

2. Ha az ekkép megállapitott védterületen a vasút vagy annak üzletkezelő igazgatósága, illetve az útfentartásra hivatott tényezők fúrással vagy ásással járó munkálatot lennének kénytelenek közérdekből eszközöltetni: ezen munkálat szabályszerű engedélyezése előtt a fúrás vagy ásás megengedhetősége feletti határozathozatal végett a bányakapitánysághoz tartoznak fordulni: ezen hatóság pedig az e részbeni határozathozatalt megelőzőleg, a vízjogi törvényben és a jelen rendelet 1. pontjában idézett átalános rendeletben előírt eljáráshoz a vasuti területet illetőleg a m. kir. vasuti és hajózási főfelügyelőséget, a valamely közforgalmú közúthoz tartozó területet illetőleg pedig az út jellegéhez képest az 1. pontban megállapított hatóságok valamelyikét meghivja és az engedélyezésre vonatkozó elsőfokú határozatot, a m. kir. vasuti és hajózási főfelügyelőség, illetve az 1. *a*) *b*) és *c*) alatt említett hatóságok képviselője által nyilvánított vélemény figyelembevételével hozza meg s végül e határozatot a most érintett hatóságokkal megfelebbezhetés céljából még az esetben is közli, ha ezek az eljárásnál részt nem vettek volna.

A bányakapitányság által elsőfokúlag hozott határozat elleni felebbezés, vagy a m. kir. vasuti és hajózási főfelügyelőség, illetve az illetékes többi hatóság bármelyikének felszólalása esetén a m. kir. földmívelésügyi ministerhez terjesztendő fel, ki végső fokban a m. kir. kereskedelemügyi ministerrel együttesen határoz.

3. Azon esetben, ha az ásvány- vagy gyógyforrás tulajdonosa az engedélyezett munkálatot a forrásra nézve veszélyesnek találná és ennélfogva a munka beszüntetését kérné; a m. kir. földmívelésügyi minister a m. kir. kereskedelemügyi ministerrel egyetértőleg végérvényesen határoz a felett, hogy a fenforgó esetben az engedélyezett munkálat vagy a veszélyeztetett forrás képvisel-e fontosabb közérdeket?

Az ezen megállapítás alapján a nevezett két minister által egyetértőleg hozandó határozatnak magát mindkét fél feltétlenül alávetni tartozik.

4. Közérdekből, jelesül hadászati sürgősség vagy veszély esetén, hogy ha az előző pontokban körvonalozott eljárás megtartásából a vasút forgalmi és szállítási képességéhez, illetve a közút használható állapotához fűzött közérdekre kár vagy hátrány származhatnék: a vasút tulajdonában levő, illetve közutat vagy annak tartozékát képező védterületen szükséges vasuti vagy közuti munkálatokat a m. kir. kereskedelemügyi minister ideiglenesen minden további alakszerűség nélkül engedélyezi és ebbeli rendeletéről az illetékes bányakapitányságot is értesíti.

Ezen ideiglenes engedélyben a nevezett minister egyszersmind záros határidőt tűz ki, mely alatt a kérelmező az engedély elvesz-

tésének terhe alatt köteles a végleges engedély kinyerése iránt a fennebb előírt eljárás foganatba vételére a kellő lépéseket megtenni.

5. Jelen rendelet azonnal hatályba lép.

Budapesten, 1889. évi julius hó 8-án.

Gróf Szapáry s. k.
m. kir. földmivelésügyi minister.

Baross s. k.
m. kir. kereskedelemügyi minister.

XVIII.

M. kir. földmívelésügyi minister. 2245/1890. V./16. szám. Valamennyi törvényhatóságnak.

(Rendelet a vízjogi törvény végrehajtásánál előforduló bélyegek és illetékekre nézve.)

A vízjogi törvény határozatainak végrehajtása körül illetéki szabályok szempontjából felmerülő kérdések tárgyából a m. kir. pénzügyi-, valamint a kereskedelemügyi ministerekkel egyetértetőleg a következőket rendelem:

1. A vízjogi törvény IV. fejezetének határozatai alapján alakuló vízitársulatok alapszabályai tekintettel arra, hogy ezek csak a társulat célját, működését és kezelési eljárását megállapító elveket és rendszabályokat tartalmazzák, az illetéki szabályok 1. §-ában felsorolt bélyegköteles okiratok fogalma alá nem esvén, illeték tárgyát egyátalában nem képezik.

Továbbá bélyegmentesek:

a) a fentebb említett alapszabályok jóváhagyása iránt, valamint az ezen társulatok által a vízjogi törvény határozataiból kifolyólag a közigazgatási hatóságokhoz intézett egyéb beadványok, a peres eljárás kivételével az illetéki dijjegyzék 89. t. XII. *a)* pontja alapján;

b) az említett társulatokkal vízrendezési ügyeikben a vízjogi törvény 163—168. §-ainak határozmányai alapján felvett azon jegyzőkönyvek, melyek a társulat beadványainak természetével birnak, az illetéki dijjegyzék 53. tételének *e)* pontja alapján. A többi jegyzőkönyvek azonban az illetéki szabályok értelmében bélyegkötelesek;

c) az *a)* és *b)* pontok alatt említett beadványok mellékletei, ide értve a tervrajzokat, leírásokat, ártéri kimutatásokat stb., kivéve azonban a mellékletként használt eredeti okiratokat, melyek az illetéki dijjegyzék ide vonatkozó határozatai által megállapított bélyegilleték alá esnek;

d) a társulatok által tervezett vízimunkálatokhoz szükséges

hatósági engedély, illetőleg a lejárt engedély megújítása iránt az elsőfokú közigazgatási hatósághoz intézett beadványok, tervek és műszaki leírások;

e) a társulatok által beadott felebbezések;

f) a 9. pontban említett szolgalmi eljárásra, valamint az ártérfejlesztés és hozzájárulási arány tekintetében a vízj. törvény 103. s következő szakaszaiban meghatározott eljárásra vonatkozólag a közigazgatási hatósághoz intézett társulati beadványok.

Azon magánszerződések, melyek alapján a társulat munkálatait foganatosítás végett valamely vállalkozónak adja ki, bélyegkötelesek és a vonatkozó illeték az átalános illetéki szabályokban meghatározott mérvhez képest rovandó le. A társulatok részére kiállított engedélyokiratok pedig az illetéki dijjegyzék 46. tételének 1. pontja alapján 1—2 ívenkint 1 frt. bélyegilleték alá esnek.

2. A vízrendőri kihágásokra vonatkozó beadványok, jegyzőkönyvek, határozatok és az utóbbiak ellen benyujtott felebbviteli beadványok és az illetéki dijjegyzék 14. tétel 1., illetve 49. tétel *s)* és 53. tétel *c)* pontjának rendelkezéseinek értelmében bélyegmentesek.

3. A vízjogi törvényben említett vízimunkálatokra — előmunkálatokra és a víz használatára szükséges hatósági engedély, illetőleg a lejárt engedély megújítása iránt a törvény 157. § ában megállapított elsőfokú közigazgatási. hatósághoz a törvény 161. § ának rendelkezéséhez képest intézendő beadványok az illetéki dijjegyzék 13. tétel III. pontja alatt megállapított 50 kr. bélyeggel, az azok mellékletei pedig, ide értve az idézett 161. §-ban említett terveket és rajzokat is, melyek a bélyegköteles kérvény kiegészítő részét képezik, az illetéki dijjegyzék 73. tétel bevezető kikezdése és *a)* pontjának rendelései alapján ívenkint 15 krnyi belyeggel ellátandók, önként értetvén, hogy a 15 kr-os mellékleti bélyeg lerovása iránti kötelezettség a mellékletként netán csatolt oly eredeti okiratokra nem terjed ki, melyek minőségüknél fogva az illetéki dijjegyzék határozatai szerint okirati bélyegnek vannak alávetve.

A mennyiben azonban a használt papir nagysága az 1750 négyzet centimétert meghaladja, az illetékszabályok 44. § a értelmében az említett iratok a fenti 15 kr. illetőleg 50 kr. bélyegilleték kétszeresével (tehát 30 kr. illetőleg 1 frt. bélyeggel) látandók el.

A 161. §. értelmében eszközlendő beadvány mellékletei közül csak azon példány esik bélyegkötelezettség alá, mely a félnek visszaadatik, míg a másodpéldány, mely a vízikönyv okirattárában leendő elhelyezésre szolgál, az illetéki dijjegyzék 74. tétel *f)* és 79. tétel *c)* pontja határozatai értelmében bélyegmentes.

4. Az engedélyezési ügyekben hozott elsőfokú határozat elleni felebbezések után az illető dijjegyzék 13. tétel IV. 14. pontja rendelései értelmében ívenkint 1 frt. és azon esetben, ha azok a

másod fokú hatóság olyan határozata ellen nyujtatnak be, mely az elsőfolyamodású hatóság határozatát helybenhagyja, ivenkint 2 frt. bélyegilleték rovandó le.

5. A vízjogi törvény 163—168. §-ai által szabályozott engedélyezési eljárás folyamán felveendő jegyzőkönyvek és előforduló beadványok az illetékí dijjegyzék 52. tétele C. illetve 13. tétel III. pontja alatt megállapított illeték mérvnek megfelelő bélyeggel látandók el, az ebbeli bélyegilleték lerovása iránti kötelezettség tekintettel az illetéki szabályok 89. §. *d)* pontjára, valamint az 1885. XXIII. t. cz. 169. §-ának rendeléseire, a jegyzőkönyekre nézve a kérelmező vállalkozót, a beadványokra nézve pedig azon feleket terheli, kik azokat benyujtják.

E szerint a magánfelek érdekében felveendő jegyzőkönyvekre engedélyezési tárgyalás esetén (a törvény 166 §.) ívenkint 50 kr. bélyeg alkalmazandó.

A 30 napi közszemlére kitétel alatt, vagy a tárgyalásnál írásban (163. §.) benyujtott ellenvetésekre és nyilatkozatokra hasonlólag ívenkint 50 krnyi bélyeg teendő.

6. A vízjogi törvény 172. §-a értelmében minden vízhasználat vagy vizimunkálat számára kiállítandó engedélyi okirat, mint hivatalos kiadvány, az illetéki dijjegyzék 46. tétel 1. pontja alatt megállapított és az illetéki szabályok 20. §-ában előszabott módon lerovandó 1 frt. bélyegilleték alá esik, a szabályszerű bélyeggel az engedélyokirat azon példánya lévén ellátandó, mely a kérelmező vállalkozónak kiadatik. A vizikönyvi okirattárban elhelyezendő példány az idézett tétel 4. pontja értelmében bélyegmentes, de ellenőrzési tekintetből szükséges, hogy az utóbb említett példányra az, hogy a félnek kiadott engedélyokirat után járó 1 frt. bélyegilleték szabályszerűen lerovatott, illetőleg, ha a lerovás elmulasztásának esetében a fél ellen a hivatalos lelet felvétetett, ezen körülmény mindig pontosan feljegyeztessék.

7. A vizi könyvekbe való bejegyzések, tekintettel az 1885: XXIII. t. cz. 181. és 182. §-aira, melyek szerint ezen könyvek a közigazgatási hatóságoknál vezettetvén, tisztán hivatalos célokra szükséges nyilvántartási feljegyzések természetével birnak, nem tárgyai a bélyegilletéknek s szintúgy a vizi könyvekben való bejelentések is, a mennyiben csak a nyilvántartásra, vagyis tisztán hivatalos célokból eszközlendők, az illetéki dijjegyzék 79. tétel *e)* pontjának rendelkezései értelmében bélyegmentesek, azonban a vizi könyvekből magánfeleknek kiszolgáltatandó hiteles másolatok az illetéki dijjegyzék 69. tétel 2. *b)* pontja alatt megállapított 1 frt. bélyegilleték alá esnek.

8. A vizjogi törvény 190. és 191. §-ainak értelmében az átmeneti intézkedések alkalmából felmerülő eljárás, valamint az erre szükséges beadványok és egyéb iratok bélyeg- és illetékmentesek.

9. A kisajátítással vagy szolgalommal járó munkálatoknál a bélyeglerovás következőleg történik:

A kisajátítási törvény alapján eszközlendő kisajátítási eljárásra vonatkozó minden beadvány, terv, összeirás, egyezségi jegyzőkönyv, becslevél, bizonyítvány vagy nyilatkozat, határozat, panasz és felebbezés bélyegmentes.

Magántársulatok, vagy magánfelek által eszközölt kisajátítások esetében azonban, a fentebb felsorolt okmányok csak addig maradnak bélyegmentesek, míg más célokra, mint a kisajátítási törvényben megállapított kisajátítási és telekkönyvi eljárás keresztülvitelére nem használtatnak.

A kisajátítások alapján fizetett kártalanítási összegekről szóló nyugták ellenben a II. fokozat szerint járó bélyegilleték alá esnek. (1881. XXVI. t. cz. 20. §-a).

A vizjogi törvény értelmében megállapítandó szolgalmi eljárásra vonatkozó minden beadvány, jegyzőkönyv, összeirás, terv stb. szabályszerűen bélyegzendő.

Az alkalmazandó bélyegilleték mérve ugyanaz, mint a megelőző 3. pont alatt említett engedélyezési eljárásnál előforduló beadványoké, és a felek közt a kártalanítási összeg megállapítása iránt a szolgalmi eljárás folyamán létrejött egyezségek által megállapított jogügyletek és vagyonátruházások után az illeték az általános illeték-szabályokban meghatározott mérv szerint rovandó le.

Mindennemű oly beadvány és okirat, mely az 1889: XXX. t.-czikkben tárgyalt kölcsönök felvételére, legombolyítására, valamint az ily kölcsönökből törlesztendő kölcsönök és előlegek visszafizetésére vonatkozik, ideértve a kölcsönről kiállítandó főkötvényt is, úgynemkülönben a magyar földhitelintézet által ezen kölcsönügyekben jövendőre kiállítandó mindennemű okirat és beadvány, az idézett törvényczikk 8. §-a értelmében bélyeg- és illetékmentes.

Budapest, 1890. január hó 30-án.

Gróf Szapáry s. k.

XIX.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministernek 1890. évi május hó 23-án 22578. sz. a. valamennyi vármegye és törvhat. joggal felruházott város közönségéhez intézett rendelete.

A mérnöki címmel és az erre alapított műszaki foglalkozással való visszaélés oly gyakori, hogy úgy a mérnöki kar tekintélyének és munkakörének biztosítása, valamint a műegyetemi oktatás, sőt az egyesek érdekében is szükségesnek látom, hogy a jelzett irányban tapasztalt visszaélések teljes szigorral megakadályoztas-

sanak. Ez okból egyetértésben a belügyi, kereskedelmi, földmívelési és igazságügyi m. kir. minister urakkal, szoros ahhoztartásul ezennel tudomására hozom a közönségének, hogy:

1. az *okleveles mérnöki* címet csak azok használhatják, a kik az 1850. év előtt a budapesti tud. egyetemmel kapcsolatban fennállott mérnöki intézettől *mérnöki oklevelet*, 1850-től kezdve pedig a m. kir. József-műegyetemtől *mérnöki absolutoriumot* vagy *mérnöki oklevelet*, vagy a József műegyetemmel egyenlő rangú valamely külföldi műegyetemtől *mérnöki oklevelet* nyertek;

2. azok, a kik valamely műegyetemen a földmértant és a mérnöki építő-tudományokat, út-vasútépítéstant, vízépítéstant, hídépitéstant az oklevél-kényszer előtti időkben (1874/75-ig) teljesen vagy legalább nagyobb részben hallgatták és e tárgyakból műegyetemeken legalább részben vizsgálatokat is tettek, valamint azok, a kik 1874/5. óta kir. József-műegyetemen mérnöki szakosztályának összes kötelezett tantárgyait hallgatták és azokból kivétel nélkül vizsgálatokat tettek; a mérnöki címet, az „okleveles" jelző nélkül ezentúl is használhatják;

3. a kir. József-műegyetem részéről 1880-ig bezárólag kiállított *földmérői oklevelek* nem jogosítanak a mérnöki cím viselésére, azok birtokosait csak az *okleveles földmérői* cím illeti meg;

4. azok, a kik a mérnöki címet valamely általuk betöltött középhivatal, vagy pedig állami feljogosítás alapján viselik (katasteri, kincstári, vasuti és városi mérnökök, birtokrendező, működő, illetve hitelesítő mérnökök stb.) e cimeket, tudományos minősítésökre való tekintet nélkül, ezentúl is viselhetik addig, a meddig a jelen pontban körülírt hatáskörök egyikében működni jogosítva vannak;

5. az okleveles mérnöki, illetve mérnöki, valamint az okleveles földmérői címnek jogosulatlan használata által az 1879. évi 40. törvényczikk 45. §-a értelmében elkövetett kihágások eseteiben az ezen kihágási ügyekben az 1880. évi 37-ik törvényczikk 42. §-a szerint eljáró közigazgatási hatóságok a kir. József-műegyetemnek szakvéleményét minden egyes előforduló kihágási esetben kikérni kötelesek;

6. a hatóságok ezentúl csak oly egyének által készített mérnöki munkálatokat (földmérési, közuti és vasuti előmunkálatok, hídak és vízépítmények tervei) fogadhatják el hivatalos tárgyalásra és az idevágó szakkérdésekben csak oly egyéneket használhatnak hivatalos szakértőkül, a kik az 1. és 2. pont alatt, illetve tisztán földmérői teendőkre nézve a 3. pont alatt körvonalazott műszaki minősítésnek megfelelnek.

A jelen pontban foglalt szabály alól azonban kivétetnek a 4. pontban emlitett egyének által tulajdonképeni hatáskörükön belül készített műszaki munkálatok és szakvélemények.

XX.

Földmivelésügyi m. kir. minister. ad 5277/V. 16. 1890. sz. Valamennyi ker. kulturmérnöki hivatalnak.

Az 1878. évi V. t.-cz. (büntető-törvény) 108. §-a értelmében, mely a kihágásokra egyaránt nyervén alkalmazást, a vizrendőri kihágásoknál is követendő, a kihágás büntethetősége elévül, ha az eljárás folyamán az 1879. évi XL. t.-cz. 31. §-a szerint megállapított 6 hónapon belül intézkedés nem történik.

Nehogy tehát egyes esetekben az ügyiratoknak a hivatalnál való visszatartása által a tárgyalás fonala megakadjon s így az elévülés beálljon, a törvény ezen intézkedéséről a hivatalt oly hozzáadással figyelmeztetem, hogy azt minden egyes közegével tudomás és alkalmazkodás végett közölje és a kihágási ügyek gyorsabb tárgyalására kellő gondot fordítson, mert mindazon esetekben, midőn az elévülés egyik vagy másik közeg hanyagsága vagy mulasztása következtében áll be, a mulasztást vagy hanyagságot elkövető hivatalos közeg ellen a fegyelmi eljárás fog megindíttatni.

Budapest, 1890. junius 11-én.

A minister helyett:
Fejér s. k.

XXI.

Földmivelésügyi m. kir. minister. 63,578/1890/V. 16. sz. Valamennyi kerületi kulturmérnöki hivatalnak.

Tudomásul kiadom.

Budapest, 1890. november 20-án.

A minister helyett:
Fejér s. k.

Földmivelésügyi m. kir. minister. 63,578/1890/V. 16. sz. Valamennyi törvényhatóság alispánjának és törvényhatósági joggal biró városok polgármestereinek. (Vas vármegye kivételével.)

A vizi könyveknél használatban levő lapok időelőtti szakadozásának elkerülése, úgyszintén a vizi könyvek könnyebb kezelhetősége szempontjából indokoltnak találtam, hogy az egyes lapok összefüzés nélkül s az összefüzésre szolgáló gyürük elhagyásával kemény

borítékban kezeltessenek, mihez képest felhívom (czímet), hogy jövőre a vizi könyvekhez oly nyomtatványokat használjanak, melyek gyűrűvel ellátva nincsenek s miután ott, hol az egy vízre vonatkozó vizi könyv számos lapból áll, a gyűrűk miatt a vizi könyv baloldala túlságosan vastag lesz, ez pedig tapasztalás szerint a kezelést megnehezíti, az ily vizi könyvek lapjait tartalmuk hű lemásolásával gyűrű nélküli új lapokkal szintén cseréljék ki.

Budapest, 1890. évi november hó 20-án.

A minister helyett:

Fejér s. k.

XXII.

Földmívelésügyi m. kir. minister. 73,725/1890/V. 16. sz. Valamennyi kerületi kulturmérnöki hivatalnak.

Oly esetekben, midőn vízhasználati kérdésekkel kapcsolatosan a közútakról és vámokról szóló 1890. évi I. t.-cz. 64. §-ban említett műtárgyak átalakításáról vagy módosításáról van szó, az eljárás egyszerűsítése, olcsóbbá tétele és a véghatározat gyorsabb meghozatala érdekében a kereskedelemügyi m. kir. minister úrral egyetértőleg abban állapodtunk meg, hogy az 1890. évi I. t.-cz. 64. §-a és a vízhasználat engedélyezése iránt az 1885. évi XXIII. t.-cz. által külön-külön előírt engedélyezési eljárás egyesíttessék. Ezen megállapodás értelmében utasítom a hivatalt, hogy minden oly esetben, midőn vízhasználati munkálatok létesítésével kapcsolatosan a közútakon létező műtárgyaknak, úgyszintén különálló hidaknak újjáépítéséről vagy átalakításáról is intézkedni kell, ugyanakkor, midőn a vízhasználati munkálat tervezetét az illetékes hatósághoz közszemlére leendő kitétel végett beküldi, a közúti műtárgy újjáépítésére vagy átalakítására vonatkozó tervezetről előzetesen elkészített hiteles másolatot az illetékes államépítészeti hivatalnak szintén küldjön át, mely azt véleménye kiséretében elbírálás végett a kereskedelemügyi minister úrhoz terjesztendi fel.

Az államépítészeti hivatalnak a helyszíni tárgyalásra kiküldendő közege a helyszíni tárgyaláshoz a műtárgyra vonatkozó tervezetet is a kereskedelemügyi minister úrnak arra vonatkozó elhatározásával együtt magával vive, vagy megküldve, a hatósági eljárás minden további fennakadás nélkül egy alkalommal befejezhető lesz.

Erről a hivatalt alkalmazkodás végett oly felhívással értesítem, hogy szakközegeit megfelelőleg utasítsa.

Budapest, 1891. január 17-én.

Bethlen s. k.

XXIII.

Földmivelésügyi magy. kir. minister. 19.509/V. 16. 1891. sz. Valamennyi ministeri megbizottnak.

Tudomás és alkalmazkodás végett oly felhívással adom ki, hogy a jegyzőkönyvket az országos vízépítészeti hivatal útján terjeszsze fel hozzám; megjegyzem egyúttal, hogy a jegyzőkönyvek vett használat után főmérnök úrnak vissza fognak küldetni.

A mennyiben pedig tapasztaltam, hogy a társulatok jegyzőkönyveiket késedelmes módon terjesztik elő, a hatáskörébe utalt társulatok közegeit esetről-esetre figyelmeztesse, hogy e tekintetben fennálló kötelességüknek jövőre pontosabban feleljenek meg.

Budapesten, 1891. junius hó 13.

Bethlen s. k.

Földmivelésügyi magy. kir. minister. 19.509/V. 16. 1891. sz. Abauj-Torna, Pest-Pilis-Solt-Kis-Kun, Somogy, Ugocsa, Hunyad, Zala, Szepes, Bács-Bodrog, Nyitra, Szatmár, Győr, Zemplén, Borsod, Ung, Torontál, Vas, Szilágy, Tolna, Békés, Jász-N.-Kun-Szolnok, Fejér és Csikvármegyék alispánjának.

A vízhasznosító társulatok közgyűléséről szóló jegyzőkönyvek eddigi gyakorlat szerint az alispán úr útján terjesztettek fel hozzám. Minthogy az ügy érdekében utasítottam a társulatok mellé rendelt ministeri megbízottakat, hogy a kérdéses jegyzőkönyveket észrevételeik kíséretében kézhez vétel után hozzám azonnal mutassák be, értesítem az alispán urat, hogy jövőre ezen jegyzőkönyvek az alispán úr útján csak az esetre terjesztendők fel, ha azok ellen az érdekeltek részéről felebbezések vagy felszólamlások adatnának be, esetleg, ha az abban foglaltakra nézve az alispán úrnak netalán megjegyzései lennének.

Budapesten, 1891. junius hó 13.

Bethlen s. k.

XXIV.

Földmivelésügyi m. kir. minister. 21.184/V. 16. 1891. sz. Valamennyi törvényhatóságnak, m. kir. folyammérnöki és kerületi kulturmérnöki hivatalnak. (A VIII. ker. kulturmérnöki hivatal kivételével.)

Az 1885. évi XXIII. t.-cz. VIII. fejezetében, valamint az ezen törvény végrehajtása tárgyában 45.689/85. sz. a. kiadott átalános

rendeletben foglalt s idevonatkozó batározmányok az 1890. évi I. t.-cz. által, az ezen törvény életbe lépte előtt történt bejelentésekre nézve hatályon kivül helyezve nem lettek s azért oly esetekben, midőn nem új, az 1890. évi I. t.-cz. határozmányainak hatálya alá eső, hanem az idézett törvény életbelépte előtt már fennállott, tehát az 1885. évi XXIII. t.-cz. átmeneti intézkedései alapján törvényesítendő kompok és révek igazolandók, a hatósági szakértői teendők ellátása a kulturmérnöki hivatal feladatához tartozik; kötelessége lévén természetesen ott, hol a hajózási érdekek is érintetnek, az illetékes folyammérnöki hivatal véleményét is kikérni.

Tekintettel arra, hogy kompigazolási ügyekben eddigelé hatósági szakértőként hol az államépítészeti, hol a folyammérnöki és kulturmérnöki hivatalok lettek meghíva az illetékes hatóságok által, értesítem a czímet, hogy az egyöntetűség szempontjából jövőre hasonló esetekben a hatósági szakértői teendők ellátására mindig az illető kerületi kulturmérnöki hivatal hívandó meg.

Budapesten, 1891. deczember 10-én.

Bethlen s. k.

XXV.

M. kir. Pénzügyminister. 46423/1891. szám. A m. kir. pénzügyigazgatóságnak Beregszász, Nagy-Károly, Nyiregyháza, S.-A.-Ujhely, Miskolcz, Eger, Budapest, Buda, Szolnok, Debreczen, Nagyvárad, Békés-Gyula, Arad, Szeged, Temesvár, Nagy-Becskerek, Lugos, Zombor.

A Tiszavölgyi-Társulat központi bizottsága hozzám intézett felterjesztésében panaszt emel, miszerint az egyes társulatokat megillető kölcsöntörlesztési részletek, kezelési kölcsönjárulékok és gátfentartási költségek oly lanyhán szedetnek és hajtatnak be, hogy e miatt az egyes társulatok pénzügyi állása veszélyeztetik. Eme panasz folytán felelősség terhe alatt meghagyom a kir. pénzügyigazgató úrnak, hogy a folyamatban levő aratással elérkezett nagyobb fizetési képesség időszakában a társulati hátralékok legerélyesebb behajtását rendelje el és a mennyiben a tett intézkedéssel a folyó évi augusztus hó végéig a kivánt siker elérve nem lenne, azon községek elöljárói ellen, a kik a behajtás körüli mulasztásnak félre nem ismerhető vádjával terhelhetők, a közigazgatási bizottság szeptember havi ülésén a felelősség kimondása iránt tegyen inditványt. Rendelem továbbá, intézkedjék arra nézve is, hogy a f. é. január 30-án kelt és a „Pénzügyi Közlöny" ugyanazon évi 3. számában 4118. számú rendelet tartalmához képest azon esetben, midőn valamely ártéri birtokos az egyenes

adó, községi pótlék és kölcsönjáradék illetőleg társulati kölcsönjárulék tartozás fejében oly összeget fizet, vagy a felsorolt tartozásokra oly összeg hajtatik be, mely az összes tartozást nem fedezi, akkor a befizetett vagy behajtott összeg első sorban az állami és községi adók mult évből származó hátralékainak, vagyis a befizetést vagy behajtást közvetlenül megelőző év végéig lejárt állami és községi adótartozásoknak, másodsorban a kölcsönjáradék illetőleg a társulati költségjárulék ugyancsak a mult évből származó hátralékainak, azaz a befizetést vagy behajtást közvetlenül megelőző év végéig esedékessé vált kölcsönjáradékoknak és társulati költségjárulékoknak törlesztésére fordíttassanak és számoltassanak el. A hátralékok teljes kiegyenlítése után a befizetett összegek első sorban az állami és községi adóra, másodsorban pedig a társulati kölcsönjáradék és kezelési költségjárulék fedezésére lesznek elszámolandók. Azt is meghagyom a kir. pénzügyigazgató úrnak, hogy a fentebbi elszámolás pontos betartása felett kiváló figyelemmel őrködjék, hogy ez irányban panaszra ok ne legyen.

Budapest, 1891. julius hó 23-án.

Wekerle s. k.

XXVI.

Kereskedelemügyi magy. kir. minister. 52514/I. 1891. sz. Körrendelet. Valamennyi magyarországi vármegyei és önálló törvényhatósági joggal felruházott városi törvényhatóság közönségének. (Kivéve Fiume várost, melyre a törvény nem vonatkozik).

Felmerült az a kérdés, hogy az 1890. évi I. t.-cz. 55—62. §§-ai illetve 64. §-a értelmében a közutakon már meglevő műtárgyak újra építése és átalakítása alkalmával, mely esetekben rendelendő el a törvényszerű helyszíni tárgyalás s mely esetekben van megengedve annak mellőzése? Ezen kérdés tekintetében tudomásul és ahhoz alkalmazkodás végett következőknek szem előtt tartására utasítom a címet. — Az 1890. évi I. t.-cz. 55—62. §-ai, valamint 64. §-ában foglaltak értelmében, csak abban az esetben szükséges a közutakon már meglevő műtárgyak újból építésénél, vagy kijavitásánál közigazgatási helyszíni tárgyalás megtartása, ha a célba vett munkák által, a műtárgy helye vagy annak szabad nyilása és ennek folytán a víz szabad lefolyása is változást szenved, vagy ha a régi nyilással szándékoltatnék ugyan a műtárgy újból építtetni, azonban a régi nyilás elégtelensége miatt panaszok merültek volna fel. — Mindazon esetekben tehát, a midőn sem a műtárgy helye, sem annak eddig létezett szabad

nyílása a célbavett munkák következtében változást nem szenved vagy ha a régi nyilás elégtelensége miatt panasz nem merült fel, a törvényszerü közigatási helyszíni bejárás mellőzhető.

Budapest, 1891. évi augusztus 22-én.

Baross s. k.

Földmívelésügyi m. kir. minister. 48091. V/16—91. Valamennyi m. kir. kerületi kulturmérnöki hivatalnak.

A kereskedelemügyi minister úr azon elvi kérdés tekintetében, hogy mely esetekben szükséges az 1890:I. t.-cz. 64. §-ában foglaltak értelmében a közutakon levő műtárgyak újra építésénél vagy kijavításánál közigazgatási helyszíni tárgyalás megtartása — valamennyi vármegyei és önálló törvényhatósági joggal felruházott városi törvényhatóság közönségéhez f. é. augusztus 22-én 52514/I. sz. a. velem egyetértőleg körrendeletet adott ki.

E körrendeletet másolatban idezárva tudomás és alkalmazkodás végett megküldöm.

Budapest, 1891. szeptember 17-én.

A minister megbízásából:

Dékány s. k.

XXVII.

Földmívelésügyi magy. kir. minister. 58943/1892. szám. Valamennyi törvényhatóságnak.

A községeknek egészséges ivóvízzel való ellátását úgy közgazdasági, mint közegészségi szempontból fontosnak tartván, ezen célt ártézi kutak fúrása által vélem leginkább megvalósíthatónak; hogy pedig ily kutaknak minél nagyobb számban való fúratását lehetővé tegyem, úgy geológiai, mint müszaki közegeimet szaktanács adása végett az érdekeltek rendelkezésére kivánom bocsátani.

Az ily kutakat fúratni óhajtó érdekelteknek kérelmére intézkedni fogok az iránt, hogy a geologiai szakértő a helyszínén megjelenvén, a talaj- és vizviszonyokra vonatkozólag az érdekelteknek a szükséges felvilágositásokat megadja. Az érdekeltek feladata leend ezután a geologus szakvéleménye alapján a kútfúrási vállalkozókkal megegyezésre jutni. Ezen feladatot azonban megkönnyítendő, gondoskodni fogok arról, hogy a vállalkozókkal való versenytárgyalás feltételeinek, nemkülönben a kiviteli módozatoknak megállapítása, valamint az egész müszaki művelet keresztülvitele,

a közegészségügyi szolgálattal megbízott kulturmérnök útmutatása mellett és felügyelete alatt eszközöltessék.

Felhivom a törvényhatóságot, hogy erről az egyes községeket azzal értesítse, hogy a mennyiben ily kutat fúratni óhajtanának, ez iránti kérvényüket közvetlenül hozzám terjeszszék fel.

Jóllehet a vízjogi törvény ily ártézi kutak fúrását már meglevő hasonló művektől megállapitott távolságon túl hatósági engedélyhez nem köti, tekintettel azonban arra, hogy különböző földtani és forrásviszonyoknál fogva, az újabb művek létesítése a már meglevőket úgy minőségben, mint mennyiségben veszélyeztethetné, az érdekeltek egyúttal figyelmeztetendők, hogy ily kutak fúrásának engedélyezése iránt saját érdekükben a szükséges lépéseket előbb tegyék meg.

Kelt Budapesten, 1892. évi november hó 27-én.

Bethlen s. k.

XXVIII.

Kereskedelemügyi magy. kir. minister. 8678. 1894. sz. A vasuti és hajózási magy. kir. főfelügyelőségnek.

Oly hajózási balesetek megvizsgálása alkalmával, a melyeknél a folyamfentartás és medertisztítás is érdekelve lehet, kivánatos, hogy a felügyelő folyammérnöki közegek felvilágositásai is meghallgattassanak. — A földmivelésügyi m. kir. minister úrral történt megállapodás folytán felhivom ennélfogva a főfelügyelőséget, hogy saját hatáskörében eszközlendő ily természetü vizsgálatokhoz mindenkor az illetékes folyammérnöki hivatalt is hívja meg s a baleset okának felderitése körül azzal egyetértőleg járjon el.

Budapesten, 1894. márczius 16-án.

Lukács s. k.

XXIX.

Kereskedelemügyi magy. kir. minister. 1284/I szám. 1894. Körrendelet. Valamennyi magyarországi törvényhatóság közönségének (Budapest, Fiumét kivéve); valamennyi magyarországi törvényhatóság közigazgatási bizottságának (Budapest és Fiumét kivéve); valamennyi magyarországi kir. államépitészeti hivatalnak.

Azon felmerült eset alkalmából, hogy egyik vármegye kezdeményezésére egy állandó híd létesítésének kérdését vettem tárgyalás alá s az átmetszésre, illetve a híd helyére nézve velem közölt

adatok alapján az azoknak megfelelő törvényszerü eljárás megindítását el is rendeltem, de mert utólag kiderült, hogy a velem közölt adatok tévesek voltak s ennélfogva kiadott rendeletemet hatályon kivül helyeztem, illetve új s a tényleges állapotnak a törvény szerint megfelelő eljárást kellett elrendelnem, tudomás és jövőbeni alkalmazkodás végett a következőkről értesítem a címet. Minthogy a rendelkezésemre álló úthálózati átnézeti térképek oly kis léptéküek, hogy azokban az átmetszések vagy egyéb vízszabályozási munkák, valamint a közuti hidak feltüntetve nincsenek, az ezen hiányból eredhető esetleges tévedések elkerülése céljából szükségesnek tartom, illetve elrendelem, hogy mindazon felterjesztésekhez, a melyek vízszabályozásokra vagy azokkal kapcsolatban lévő hidakra vonatkoznak, mindenkor egy, a katastrális 1:2880 léptékben készítendő helyszinrajzvázlat mellékeltessék, melyben az illető közúton, műtárgyon, átmetszésen vagy egyéb vízszabályozási munkán kivül még azon község határa is meg legyen jelölve, a melyben a kérdéses műtárgy fekszik.

Budapesten, 1894 márczius 27-én.

A minister megbizásából:

Csörgheő s. k.
min. tanácsos.

Földmivelésügyi m. kir. minister. 20274/V—2. 894. Körrendelet. Valamennyi folyammérnöki és ker. kulturmérnöki hivatalnak, továbbá valamennyi vízszabályozó és ármentesitő társulatnak, illetve ily társulat élén álló ministeri biztosnak.

A kereskedelemügyi magy. kir. minister úr által a törvényhatóságok közönségéhez és közigazgatási bizottságához, valamint az államépitészeti hivatalokhoz folyó évi márczius 27-én 1284. sz. a. intézett körrendeletet a ./· alatti másolatban azzal a felhívással közlöm, hogy a körrendeletben jelzett esetek felmerültével szükséges rajzok, adatok és felvilágosítások az illető törvényhatóságok- és államépítészeti hivataloknak — ez iránti megkereséseikre — rendelkezésre bocsáttassanak.

Budapest, 1894. évi május 21-én.

A minister helyett:

Miklós Ödön s. k.
államtitkár.

XXX.

Földmivelésügyi magy. kir. minister. 38832/V/3.—894. sz. Valamennyi vármegye alispánjának és törvényhatósági joggal felruházott város polgármesterének.

A vizjogi törvény végrehajtása tárgyában 1885. évi deczember hó 31-ikén 45689. sz. a. kiadott átalános rendelet 25. §-a értelmében sürgősség vagy veszély esetén, hogy ha a törvényben előírt eljárás szoros megtartásából nagy kár származhatnék, *Cím* lehetőleg a hatósági szakértő meghallgatásával ideiglenesen megengedheti azon munkálatok foganatosítását, mely a veszély elhárítására szükségesek.

Minthogy azonban több izben tapasztaltam, hogy egyes vizi munkálatokra nézve az ideiglenes engedély az átalános rendelet idézett szakaszában felsorolt eseteken kívül oly esetben is megadatott, midőn csekélyebb magánérdek megvédéséről volt szó, figyelmeztetem *Címet*, hogy egyes vizi munkálatok ideiglenes engedélyezése iránt csakis az idézett szakaszban foglalt kivételes esetekben intézkedjék.

Budapest, 1894. évi julius 2-án.

A minister helyett:

Miklós Ödön, s. k.
államtitkár.

Földmivelésügyi m. kir. minister. Ad 38832. V/3. 894. sz. Valamennyi m. kir. kulturmérnöki hivatalnak.

Tudomás és a törvény értelmében teendő előterjesztéseinél alkalmazkodás végett kiadom.

Budapest, 1894. julius 2-án.

A minister helyett:

Miklós Ödön s. k.
államtitkár.

XXXI.

Földmivelésügyi m. kir. minister. 39815/V—2. 1894. sz. Körrendelet. A magy. kir. folyammérnöki hivataloknak.

Felhivom a hivatalt, hogy minden olyan esetben, midőn egyesek a töltések előterén vagy nyílt árterületeken létesítendő nyári gátak engedélyezéseért folyamodnak, s a tervek az alispán által a hiva-

talnak, mint hatósági szakértőnek, véleményadás végett kiadatnak az engedélyezés alá bocsátott terveket a szakértői vélemény elő-, terjesztése előtt, hozzám terjeszsze fel.

Budapesten, 1895. évi február hó 14-én.

A minister helyett:
Miklós Ödön s. k.
államtitkár.

XXXII.

Kereskedelemügyi magy. kir. minister. 64630/1894. szám. Körrendelet. Valamennyi magyar királyi államépitészeti hivatalnak.

Ismételten felmerült azon eset, hogy városok és községek belterületén, de sőt nyilt pályán is, hatóságok vagy magánosok az államközuti úttestbe csatornákat, víz- és gáz- és egyéb vezetéket kivántak elhelyezni és ennek megengedését kérelmezték.

Közérdekből az ily kérvények figyelembe veendők lévén, engedélyezendők voltak.

Minthogy azonban a csöveknek az úttestbe való elhelyezése a közuti forgalomra és az útfentartásra annyiban hátrányos lehet, a mennyiben a munka kivitelekor a közuti közlekedés megnehezíttetik, sőt esetleg veszélyeztetik, a csőhálózat elhelyezése után pedig az illető helyeken mélyedések támadhatnak és a csőhálózat javításakor vagy kiváltásakor az útpálya és annak padkája felvágandók, az ily kérvények engedélyezését a következő feltételekhez kötöm.

1. A mennyiben a csővezetékek felett bármikor süppedések támadnának, a hivatal felszólítására tartozik kérelmező az útpályát a fentartásnál felhasznált fedanyaggal teljesen azonos fedanyaggal, a padkákat pedig egyéb megszerzendő anyaggal saját költségén azonnal helyreállítani.

2. A mennyiben később a csővezetékek javitásának vagy kiváltásának szüksége áll be, tartozik az államközút felbontását és ismétі helyreállítását saját költségén, de az államépítészeti hivatalnál történt előleges bejelentés után és annak felügyelete alatt eszközöltetni.

3. Tartozik kérelmező a felbontáskor a kiemelt földanyagot oly módon elhelyezni, hogy annak az útpályára való széthordása lehetséges ne legyen; a mennyiben ez mégis megtörténnék, tartozik a földet az útpályáról letisztítani.

4. Tartozik kérelmező a felbontáskor az állami közúton való közlekedésnek a munka tartama alatt úgy nappali, mint éjjeli biztosításáról gondoskodni és minden támadható kárért vagy szerencsétlenségért a felelősséget viselni.

5. Csatornaépítéskor kérvényező tartozik tűrni, hogy a mennyiben a közút fentartásra előnyösnek látszik, a csapadékvizek a közútról a csatornába bocsátatnak.

6. Mindenütt, hol lehetséges, a csatorna aknanyílások és a vízvezetéki csapok az úttesten kívül helyezendők el; hol ez nem volna lehetséges és a csatornaaknák és a vízvezetéki csapok az úttestben helyeztetnek el, az aknák falazott keretbe foglalt megfelelő erős kő- vagy vaslapokkal fedendők.

7. A fentebb elvállalt kötelezettségek biztosítására kérelmező a munka értékének megfelelő s a hivatal által megállapítandó összeget, vagy annak megfelelő és óvadékúl elfogadható értékpapírt tartozik az ottani kir. adóhivatalnál letenni; egyúttal feljogosítja kérelmező a kir. kincstárt, hogy azon esetben, ha kötelezettségeinek meg nem felelne, a szükséges munkákat saját közegei által kérvényező kárára és veszélyére teljesíthesse, s költségei tekintetében magát bírói közbenjárás és kérvényező megkérdeztetése nélkül fenti biztositéki összegből kielégíthesse.

8. A jelen ügyletből netán eredő minden vitás kérdés az általam szabadon választható kir. járásbíróság előtt sommás uton lesz tárgyalandó és eldöntendő.

9. Kérvényezőtől ezen feltételek elfogadása iránt közjegyzői okiratban kiállított nyilatkozat veendő és az eljárás eredményéről hozzám minden esetben jelentés teendő.

10. A lefektetett csővezetékek a vonalrajzokba beveendők.

11. Magánosok részéről, habár jóhiszeműleg is, ezen rendelet ellen vétő cselekmények az 1890. évi I. t.-cz. 127. §-a értelmében mindenkor az arra illetékes közigazgatási hatóságnál feljelentendők.

XXXIII.

Földmivelésügyi magy. kir. minister. 35436/V/1. 1895. sz. Körrendelet.

Az 1885: XXIII. t.-cz. végrehajtása tárgyában 1885. évi dec. hó 31-én 45,689. szám alatt kiadott átalános rendelet 7. §-a szerint engedélyezéseknél hatósági szakértő az ugyanazon rendelet 1. §-ában felsorolt esetekben a folyammérnöki hivatal, a 2. §-ban megjelölt ügyeknél pedig a kulturmérnöki hivatal; de ha az engedélyezés tárgya a másik hivatal hatáskörét is érintené, az illetékes hatósági szakértő, az iratokat saját véleményével együtt, ezen másik hivatallal is közölni köteles.

Ezen rendelkezés szigorú betartásáért felelős hivatalok s az engedélyezés alapjául szolgáló eljárásnál közreműködő hatóságok részéről azonban a legtöbb esetben csak akkor közöltettek az

egyes ügyek az érdekelt másik hivatallal, ha azok hatásköre közvetlenül érintve volt az engedélyezendő munkálatok által, míg ellenben oly esetekben, midőn az engedélyezés tárgya által a másik hivatal hatásköre csak közvetve volt érintve, a közlés elmulasztatott, jóllehet sokszor ezen közvetett hatás előző mérlegelése az illető hivatal ügyköre szempontjából nagyon is lényeges fontossággal bírt.

Nehogy a közérdek rovására a hatáskör érintés ily szűk keretű értelmezésének máskor is hely adassék, figyelmeztetem címet, hogy jövőben az átalános rendelet 7. §-ában megjelölt hivatalok minden oly engedélyezési ügyet közölni tartoznak egymással, mely ügy a másik hivatal hatáskörét bármely vonatkozásban, tehát akár közvetlen, akár közvetve érinti, s hogy nevezetesen minden oly vízlecsapolási, illetve belvízrendezési munkálat engedélyezése előtt, mely valamely hajózható vagy tutajozható folyó völgyében céloztatik létesíttetni, a vonatkozó tervek nyilatkozat végett előzetesen az illetékes m. kir. folyammérnöki hivatallal is közöltessenek.

Önként értetik, hogy ezen rendelkezésem az ideiglenes engedély megadásánál is szigorúan szem előtt tartandó.

Kelt Budapesten, 1895. évi julius hó 31-én.

Festetits s. k.

XXXIV.

Földmívelésügyi m. kir. minister. 51372/V/1895. Valamennyi vízszabályozó és ármentesítő társulatnak.

Az idei árvíz elleni védekezés alkalmával szerzett tapasztalatok alapján a sikeres árvédekezés érdekében a következőkre hívom fel a társulat figyelmét:

1. Számos társulatnál tapasztaltatott, hogy a töltések a nagy ülepedések következtében az előírt méretekkel nem bírtak és helyenként 50—60 cm., sőt ennél még nagyobb ülepedések is állottak elő, melyek egyes társulatoknál igen veszélyes helyzetet idéztek elő.

Felhívom ennélfogva a társulatot, hogy töltései magasságát és méreteit — a mennyiben ezt eddig meg nem tette volna — újból vegye fel, s a felvétel eredményét a társulat jövő évi költségvetésének bemutatása alkalmával terjeszsze fel, egyúttal pedig gondoskodjék, hogy a megülepedett töltések helyreállítására szükséges összegek a költségvetésben előirányoztassanak.

2. Az idei árvédekezésnél szerzett átalános jellegű tapasztalat volt továbbá, hogy a szíkes talajon és szíkes anyagból épült töltésrészek voltak a legnagyobb veszedelemnek kitéve.

Figyelmeztetem ennélfogva a társulatot, hogy az ilyen természetű töltésszakaszok védelmére fokozott gondot fordítson; neve-

zetesen annak helyét jó eleve pontosan állapíttassa meg, oda a fokozott veszélynek megfelelő nagyobb mérvű védanyagot szállíttasson s egyátalán gondoskodjék, hogy ily töltés-szakaszok az árvédekezés sikerére veszélyesekké ne válhassanak.

Felhívom továbbá a társulatot, hogy az ily szíkes töltés-szakaszok helyét előtüntető pontos kimutatást készíttessen és azt a ministeri megbízott útján terjeszsze fel.

3. Több társulat töltéseinél igen nagy szivárgás mutatkozott és pedig főleg oly töltéseknél, melyek előterében mély anyaggödrök vannak és mivel nem csupán a töltések mögött, de a hullámtéren a laza altalajba lehatoló kubikgödrök is rendkívül elősegítik a szivárgást; — felhívom a társulatot, hogy az anyaggödröknek nem csupán lecsapolása, hanem feliszapoltatása céljából is tétesse meg a szükséges árkolásokat, mert csak ily módon lesz a szivárgó vizek mennyisége csökkenthető.

4. Kitünt végűl az idei árvédekezésnél, hogy az árvédelem szervezése a gátbiztosok, gátőrök, nemkülönben az első őrség kitanítása mellett az árvédekezés sikerére nagy befolyással volt.

Felhívom ehhez képest a társulatot, hogy — amennyiben még meg nem történt volna — a gátvédelmet őrségek szerint szervezze.

Kelt Budapesten, 1865. évi augusztus 14-én.

Festetits s. k.

Földmívelésügyi m. kir. minister. 51372/V/1895. Valamennyi vízszabályozó és ármentesítő társulatok — illetve az ezek élén álló ministeri- vagy kormánybiztosok mellé rendelt ministeri megbízottnak.

Tudomás és törvényszabta felügyeleti jogának gyakorlása végett kiadom.

Kelt Budapesten 1895. évi augusztus 14-én.

Festetits s. k.

Országos magy. kir. vízépítészeti és talajjavítási hivatal. Ad 51372/1895. min. szám. Az 1895. évi tavaszi árvíz alkalmából a védekezés és a töltések építése körül szerzett tapasztalatok.

Az országos vízépítészeti és talajjavítási hivatal kis tanácsa folyó évi junius hó 20-án és 21-én tartott üléseiben e tárgyban a következő megállapodásokat hozta és azon kéréssel járult a földmívelésügyi m. kir. minister úr ő nagyméltóságához, hogy azokat

az összes ármentesítő társulatokkal közölhesse, mihez képest van szerencsém a jegyzőkönyv idevonatkozó részét szó szerint szíves tudomására hozni.

„A telefon a védekezésnél kitűnő szolgálatokat tett, a miért is mindazon ármentesítő társulatok, melyek azt még ki nem építették — a kiépítésre felhívandók volnának.

A védekezés alkalmából kitünt, hogy számos társulatnál az előírt méretei a töltéseknek egyes szakaszain nem voltak meg, egyrészt, mert igen nagy volt az anyag ülepedése, másrészt, mert a közlekedés következtében is apadt azok magassága, mindezeknél fogva a tanács kimondja, hogy a társulati töltések és körgátak belejteztessenek és az előbbieknél annak eredménye az évi fentartási költségek megállapitása alkalmából az évi költségvetéshez csatoltassék.

A keresztgátak az idei árvíz alkalmából is előnyöseknek bizonyultak, hiányuk pedig több helyütt volt érezhető, miért is alkalmas pontokon való kiépítésük javaslatba hozandó volna.

Az alvó- és körgátakon átalában oda kell törekedni, hogy azok a közlekedésre necsak megnyittassanak, hanem, hogy lehetőleg sürü forgalom álljon elő 'rajtuk.

Az idei védekezésnél általános tapasztalatot képezett, hogy a székes talajon és székes anyagból épült töltésrészek voltak a legnagyobb veszedelemnek kitéve, miért is az ily természetü töltésszakaszok kitüntetendők, azoknak védelmére fokozottabb gond és nagyobb védanyag fordítandó mindaddig a míg a baj gyökeresen orvosolható lesz.

A székes anyagból épült töltéseknek a leggyökeresebb javítása, a mint azt a felső-torontáli társulat csókai töltés-szakaszán tervezi, hogy elébe jó anyagból új töltést épít. Miután ez igen költséges, azért másnemű kísérletek is célba vétettek, nevezetesen a székes talajú töltéseknek gipszezéssel való javítása, mi által a szóda neutralizáltatik és a talaj minősége megváltozik.

Ajánlatba lett ezenkivül hozva székes talajú töltéseknél az agyagékelés a természetes jó talajig és a vízfelőli lejtőnek szelídebbé tétele és jó földdel való borítása.

A tett tapasztalatok azt mutatják, hogy a cementbe rakott téglafal a székes talajú töltések teljes átázását semmiben sem akadályozza.

Egyátalában kitűnt az idei árvíz alkalmából, hogy a cementbe rakott téglafalazat, más anyagú töltéseknél is az átszivárgást nem akadályozza, sőt az eddig tett ez irányú egyéb észleletek is azt látszanak igazolni, hogy a szivárgás vonala a kőfallal burkolt töltéseknél még magasabb, mint a nagy előlejtővel épülteké.

A kellőleg épült kőfalak úgy a csongrádi egész téglavastag-

ságú, mint a közép-tiszai és a körös-tisza-marosi társulatoknál a féltéglavastagságúak a hullámverések ellen teljesen beváltak. A falak azonban a töltés koronájának magasságáig építendők, alapozásuk a hullámverés alsó vonala alá essék, kézzel vert kitünő anyagból legyenek égetve; közbeeső bordák vagy választó vonalak, nemkülömben u. n. hullámtörő, közbeeső párkányok feleslegesek. Ellenben a Szojka-féle kőfal, nemkülönben az u. n. érdes burkolatok az idei árvizek alkalmából nagymérvű megrongálásnak voltak kitéve.

A dolog természetéből folyik, de tett észlelések is igazolják, hogy a védekezési módoknak lényeges befolyása van a töltések átázási állapotára. — Minél több és mélyebben lehatoló karót kiván valamely védekezési mód, annál inkább hozzájárul a töltések átázásához. — E tekintetből háromféle védekezési mód érdemel kiváló figyelmet, az első a szalma vagy kóró alomzatra fektetett rőzseborítás, milyennel nagy kiterjedésben teljes sikerrel a Körös-tisza-marosi és felső-torontáli társulatok védekeztek; ehhez a rendszerhez közel áll a felső-szabolcsi társulat szalmaborítása, mely léczkerettel lesz leszorítva; a második a közép-tiszai társulat által használt hármas, végtelen hengerrel való védekezés sodrony-kipányvázással, mely rendkivűli olcsóságával tűnik ki és végűl a Körös-tisza-marosi társulat által használt rőzseláp védekezés.

A tanács abbeli meggyőződésének ad kifejezést, hogy a már bevált vagy célszerűnek mutatkozó védekezési módokkal minél több helyütt, minél különfélébb viszonyok közt volnának a társulatok által próbák teendők, hogy a folyónak minden szakaszára és viszonyaira a legmegfelelőbb és legolcsóbb védekezési módok megállapíthatók legyenek.

A Duna mentén régebb idő óta szokásban van és az idei árvíz alkalmából a Tiszán is alkalmazásba vétetett a töltés hátsó részén annak u. n. szivárgókkal való kiszarítása, melyek salakkal, fedélcserép- vagy téglatörmelékkel vagy rözsekolbászszal töltetnek ki és az átszivárgó tiszta víz levezetésére egyes nyílásokkal láttatnak el. — Kétségtelen, hogy a töltéseket ezen alagcsövezésnek mondható módon sikerül kiszárítani, de ez a baj gyökeres orvoslásának nem tekinthető és csak mint esetleges kisegítő eszköz jöhet alkalmazásba, ha elölről a nagymérvű szivárgást bármi okból elfogni nem sikerül.

A szivárgó töltéseknek legradikálisabb orvoslása abban áll, ha az ázalgó töltéseket az árvíz alkalmából kijelölve, azokat később átássuk, a baj okát kikeressük, a rossz anyagot eltávolítjuk és az egészet alaposan lesulykolva úgyszólván újból építjük. — Az így

kezelt töltések az idei rendkívüli magas árvíznél sem mutattak semmi szivárgást.

Több társulatnál igen nagy szivárgás mutatkozott oly töltéseknél, melyek előterében mély anyaggödrök vannak — és mivel nem csupán a töltések mögött, de a hullámtéren a laza altalajba lehatoló kubikgödrök is rendkívül elősegítik a szivárgást, azért azoknak feliszapoltatása érdekében megfelelő pontokon levezető árkok és nyílások volnának nyitandók.

A töltések átázási vonalának megállapítására az orsz. vízépítészeti és talajjavítási hivatal a vízrajzi osztály útján igen érdekes eredményre vezető észleleteket indított meg, melyek továbbra is folytatandók és a legkülönfélébb viszonyokra kiterjesztendők lesznek. — Addig míg ezen észleletek alapján a különböző viszonyokra a legmegfelelőbb töltés-szelvény megállapítható lesz, annyi már is konstatá ható, hogy az elől és hátul egyaránt lehetőleg szelíd lejtővel épült töltések legjobban állanak ellen az átázásnak.

A töltés átázás és csurgás elhárítása céljából a felső-bodrogi társulat által épített Szladek-féle betonékek a társulat jelentése szerint igen jól beváltak és kiterjesztésük céloztatik. — Mindenesetre nagyobb biztonság volna ezen betonékkel elérhető, ha költségkimélési szempontból a szilárd altalajba való alapozás el nem hagyatott volna.

A betonból vagy vasból készült csőzsilipek, melyek mindkét oldalon a töltés lábán túlmenő hosszasággal birtak, átalában beváltak és semmiféle aggodalomra okot nem szolgáltattak. — A csapóajtó szerkezet azonban nem mutatkozott megbízhatónak, míg az újabb rendszerű tolózárak kifogástalanúl müködtek. — Éppen így beváltak a csőzsilipektől az élő folyóig vezetett födött csatornák vagy csövek is, melyek célja a zsilipek árkaiban rendszerint előálló nagymérvű feliszapolódást lehetőleg csökkenteni és ezáltal a zsilipek korábbi kinyitását lehetővé tenni.

Az idei árvíz alkalmából több tiszamenti társulat azon tapasztalatát véli kimondhatni, hogy a széles és sűrű füzesek daczára is igen nagy hullámokkal gyűlt meg a bajuk; szóval, hogy a füzesek rendkívüli hullámverések ellen kevés védelmet nyujtanak.

A füzesek kellő nevelése tekintetében adandó útmutatás kidolgozására az országos vízépítészeti és talajjavítási hivatal előterjesztést tett egy erdészeti szakközeg kiküldetése tárgyában, a kinek feladata leend javaslatot tenni az irányban, miként lehetne az u. n. tarvágással több és jobb rőzsét termelni a társulatoknak és egyúttal a hullámverések ellen is nagyobb, zártabb füzállományt előállítani.

A töltések gyepesitése a legtöbb társulatnál igen sok kivánni valót hagy hátra; tömött gyepszövetet csakis füvekkel és nem

luczernával lehet előállítani; a töltések gyepesítése terén igen szép eredményeket lehet elérni, ha azokat megfelelő fűmag keverékkel vetjük be. — Ez irányban is tanulmányok volnának teendők, hogy a különböző talajú töltésekre miféle fűmagkeverék volna legcélszerűbben alkalmazandó.

A védekezésnél alkalmazott munkások részére szakaszonkint a töltés mellé épült olcsó barakok több társulatnál igen nagy szolgálatokat tettek, miért is azoknak átalános elterjedése kivántatik

Budapesten, 1895. szeptember hó 3-án.

A földmivelésügyi ministernek megbizásából *az árvédelmi füzesek telepítése és művelésé*-ről *Vadas Jenő* által szerkesztett *Utmutatás* a földmivelésügyi ministernek 1898. évi 12. számú kiadványában jelent meg.

Kvassay Jenő s. k.
ministeri tanácsos.

XXXV.

Földmivelésügyi m. kir. minister. 101767/1895. sz. 1. Valamennyi vizszabályozó és ármentesitő társulatnak. 2. Valamennyi vizszabályozó és ármentesitő társulat élén álló ministeri biztosnak.

A társulati védtöltéseken kocsikkal való közlekedésnek megengedése oly időszakokban, midőn az a társulatok árvédekezését nem gátolja, a töltések védképessége, illetve a társulatok érdeke szempontjából is kivánatos, mert a töltéseken való közlekedés a mellett, hogy az a töltések tömörülését is elősegíti — főleg a többnyire a töltéseknek a rendes árvizeken felül fekvő legmagasabb részébe befészkelő férgek lehető távoltartása, illetve az árvédelemkor sokszor nagy bajt és költséget okozó féreglyukak lehető megszüntetése szempontjából ajánlatos, s mert a védtöltéseken kocsikkal való közlekedés megengedése esetén száraz időben a töltések magasságának a korona elkopása miatt bekövetkező csökkenéséből — esős időben pedig a töltések koronájának felvágásából, illetve megrongálásából, valamint a töltések eláztatásából származó hátrányoknak folytonos és kellő fentartással elejét lehet venni, s mert továbbá a védanyagok eltolvajlását és megrongálását, valamint a gyepesítés és ültetvények megkárosítását a gátőrök kellő ébersége, esetleg azok számának szaporítása által ellensúlyozni lehet; és mert a töltéseknek közlekedésre való felhasználása, mely a különböző állatokra és férgekre zavarólag hat, több hasznot hoz a társulatokra nézve, mint a fentebb említett kisebb hátrányok és kellemetlenségek, mert az árvédelemnél a éreglyukak miatt esetleg szükséges szádfalak beverésével gyakran

sokkal többet kell a társulatoknak kiadniok, mint a mennyibe a töltéskorona helyrehozatala s jó karban tartása, valamint a védanyagok, gyepesités és ültetvények megőrzése kerülne. A társulati védtöltéseknek forgalmi célokra való mindenkori igénybevételét, annak feltételezése mellett, hogy az által az árvédelmi érdekek csorbulást szenvedni nem fognak, és hogy a töltés koronája, a mennyiben nem homokos vagy kavicsos anyagból áll, fedőanyaggal boríttatni fog, melynek építési költségét, valamint annak jó karban tartásából származó költségeket az illető érdekeltség fogja viselni, illetőleg azokhoz megfelelőleg hozzájárulni, a töltésekre nézve kártékony állatok és férgek lehető elriasztása s az árvédelmi anyagoknak könnyebb széthordása, tehát a töltések védképessége és az árvédelmi érdekek előmozdítása szempontjából szintén kivánatosnak tartom.

A müutakat illetőleg a fentebb kifejtett előnyök a társulatokra nézve hasonlólag fennállanak, a mennyiben az azok igénybevételére tehető legkomolyabb ellenvetésen, hogy a töltések koronájának hevenyészett emelhetését azáltal lehet elenyésztetni, hogy a töltések koronáján alkalmazandó útburkolat akként helyeztessék el, hogy az a szükség esetén emelendő nyulgátak építését nem akadályozza, s mert azon nehézségen, hogy árvédelem idején a közuti közlekedés forgalmi torlódást ne idézzen elő, úgy lehetne segíteni, hogy azon töltésszakaszok, a hol nagyobb közlekedés várható, az uti érdekeltség terhére megfelelőleg szélesbíttessenek. Mindezekre való tekintettel figyelmeztetni kivánom a társulatot, hogy a kellő szélességü társulati védtöltéseken a kocsikkal való közlekedést, az 1885. évi XXIII. t.-cz. 144. §-ban a társulatok részére biztosított jogoknak épségbentartása mellett, oly időszakban, midőn az a társulatok árvédekezését nem gátolja, megengedhetőnek, sőt a töltések védképessége és az árvédelmi érdekek előmozdítása szempontjából kivánatosnak tartom. Éppen így kivánatosnak tartom a társulati védtöltéseknek állandó közlekedési célokra való felhasználását is azon feltétel mellett, hogy a töltés koronája fedőanyaggal burkoltassék, az által az árvédelem ne akadályoztassék és a társulatok annak következtében külön költséggel ne terheltessenek. Hogy pedig a töltések és az úttest külön fentartásából előálló nehézségeknek egyszersmindenkorra eleje vétessék, szükségesnek tartanám, hogy a társulat részéről a közuti forgalomnak átengedendő töltésszakaszok esetleg megkivántató szélesbítését, valamint a töltés felületének folytonos s megfelelő jó karban tartását a társulat maga eszközölje, az ebből származó költségek pedig azon érdekeltségek által viseltessenek, a mely érdekeltségek a töltést rendes közlekedési út gyanánt felhasználni kivánják. A műutakra nézve ezen utóbbi kikötés nem volna okvetetlen alkalmazandó,

mert azoknál a burkolatnak jó karban tartása biztosítottnak tekinthető, itt azonban szükségesnek tartanám, hogy a töltéseken létesítendő műutak építésekor az útburkolat széle és a védtöltésnek vízfelőli korona éle között annyi térség okvetlenül kihagyassék, a mennyi szükség esetében nyulgát építésre megkivántatik; továbbá, hogy a társulat jogosítva legyen az ily műutakat árvízkor, sürgős szükség esetén felbontani, vagy egészen eltávolítani, s hogy az ily esetben, valamint a töltésnek szükségessé válandó felmagasítása vagy áthelyezése esetében, a társulatokról, a műút felbontásával és újbóli létesítésével, illetve helyreállításával járó mindennemű költség és kártérítés elhárittassék, illetve ezen költségek és a töltésnek állandó közlekedési célokra igénybeveendő érdekeltségek által viseltessenek. Valamely védtöltésnek állandó szabad közlekedési célokra való átengedése esetén, végül szükségesnek tartanám, hogy a társulat és a töltést közlekedési útul igénybeveendő érdekeltség között az átengedés feltételei, valamint az esetleg szükséges töltésszélesbítési munkálatok, az útépítés, fentartás, illetve mindenkori jó állapotban tartás módozatai s azok költségeinek viselése mindig előzetesen, szerződésileg megállapíttassanak és pedig különös tekintettel arra, hogy a gátfentartás és az árvédelmi érdekek csorbulást ne szenvedjenek, mely szerződések felülbiráltatás, illetve jóváhagyás végett hozzám felterjesztendők lesznek.

Budapesten, 1896. évi augusztus hó 1-én.

Darányi s. k.

XXXVI.

Földmivelésügyi m. kir. minister. 32979/V. 1. 1896. szám. Valamennyi vizszabályozó, ármentesitő és vizhasználati társulatnak.

Azon vízszabályozó, ármentesítő és vízhasználati társulatok ügyeinek ellátását, melyeknek kölcsön és kezelési költségjárulékai az 1885:XXIII. t.-czikk 122., illetve 141. §§-ai értelmében az 1883. XLIV. t.-czikk szabályai szerint közadók módjára szedetnek be, igen megnehezíti ama körülmény, hogy ezen járulékok jogi természetére s az eljárásra hivatott hatóságok illetékességi körére nézve a vonatkozó törvények határozott intézkedést nem tartalmaznak s e hiányon a gyakorlat sem segített, mert ugyanegy természetű kérdés fölött egyszer a vizi társulatok, majd a kir. pénzügyigazgatóságok, felső fokon pedig majd a pénzügyi, majd a földmívelésügyi m. kir. ministerek határoztak.

Fölötte kivánatos tehát, hogy úgy a jogkereső társulati tagok, mint az eljáró hatóságok érdekében is elvi alapokra fektetett hatá-

rozott megállapodás létesíttessék s ezáltal az együntetű eljárás biztosíttassék.

Azon kötelezettség, melyben kölcsöneiből folyólag maga a társulat mint jogi személy áll hitelezőjével szemben, mint tisztan kötelmi jogviszonyon, magánjogi kötésen alapuló kötelezettség, egészen, tehát az elévülés és birói illetőség tekintetében is magánjogi elvek szerint birálandó el.

Más szempont alá esik azonban a társulat egyes tagjainak a társulattal szemben való kötelezettsége azon költségjárulékok tekintetében, melyek terhükre a törvény felhatalmazása alapján rovatnak ki s közigazgatási úton közadók módjára hajtatnak be. Az ily társulati járulékok már nem magán, hanem köztartozás jellegével birnak s mint ilyenek esnek elbirálás alá; ezek tekintetében tehát a pénzügyminister úrral egyetértő megállapodásaink szerint az alábbiakban körvonalozott eljárás követendő:

A közigazgatási hatóságok illetékességi körére nézve irányadó az, hogy azok müködési köre hol kezdődik és mire terjed ki?

Oly társulatokkal szemben, melyeknek járulékai nem közadók módjára szedetnek be és kezeltetnek, önként érthetőleg a pénzügyi hatóságoknak semmi beavatkozásuk nincs; ellenben a hol a vízszabályozási költségjárulékok közadók módjára hajtatnak be, a hol tehát az 1883. évi XLIV. t.-cz. alkalmazása lép előtérbe, ott a müködésük keretébe eső kérdések elbirálására már a pénzügyi hatóságok hivatvák.

Minden oly esetben tehát, midőn a kivetés megengedhetősége és mértéke, akár pedig a kivetési jog elévülése miatt kifogásoltatik, a határozathozatalra a társulat (ministeri biztos), felső fokon a földmívelésügyi ministerium illetékes. A hol azonban a kérdés tárgyát egy már jogerősen kivetett, esedékessé vált és beszedésre kimutatott járulék behajtása körül felmerült panasz, avagy a járulékok biztosítása, beszedése, telekkönyvi bekebeleztetése, a dologi végrehajtások keresztülvezetése, a tartozások telekkönyvi törültetése és ezzel kapcsolatosan a zálogjogi elsőbbségekre vonatkozó nem szorosan a telekkönyvi hatóságok ügykörébe eső kérdés és végül már a behajtás nem szorgalmazása folytán bekövetkezett elévülés fölött kell határozni és intézkedni, ekkor az eljárásra már a pénzügyi hatóságok és pedig az 1883. évi XLIII. és XLIV. t.-czikkek, valamint az 1889. évi t.-cz. vonatkozó szakaszainak egybevetése alapján elsőfokon a kir. pénzügyigazgatóságok, másodfokon a közadók és azok módjára beszedendő köztartozások tekintetében részint ellenőrző, részint fölebbviteli teendőket gyakorló közigazgatási bizottságok s harmadfokon a pénzügyministerium illetékes.

Végül megjegyzem, hogy ez irányban a m. kir. pénzügyminister

úr a kir. pénzügyigazgatóságokat és közigazgatási bizottságokat is utasítani fogja és egyúttal kiadandó rendeletében azt is meghagyni szándékozik a kir. pénzügyigazgatóságoknak, hogy a felmerülő vitás kérdések és vagyoni előny vagy hátrány megállapítására irányuló folyamodások elintézése előtt, az illető vizi társulatoktól mindig nyilatkozatot kivánjanak be.

Kelt Budapesten, 1896. évi május hó 26-án.

Darányi s. k.

XXXVII.

Földmivelésügyi m. kir. minister. 67893/V/3. 1896. szám. Valamennyi vármegye alispánjának.

Egyes vízjogi kérdések fokozatos elbirálása során az illető tárgyiratokból azt tapasztaltam, hogy a tárgyalások alkalmával felmerült eljárási költségek sem a tárgyalási jegyzőkönyvben megjelölve, sem okmányokkal igazolva, sem pedig a határozatban részletezve nem voltak.

Ennek a hiánynak elkerülése céljából utasítom alispán urat, hogy minden egyes esetben a tárgyalások alkalmával felmerülő költségeket a tárgyalásról fölvett jegyzőkönyvekben részletesen és elbirálásra alkalmas módon annyival is inkább tüntesse ki, mivel ennek elmulasztása esetében azok részemről a véghatározatban megállapíttatni nem fognak.

Felhivom alispán urat, hogy jelen rendeletemet alkalmazkodás végett az elsőfokú vízrendőri hatóságokkal is közölje.

Budapest, 1896. évi november hó 1-én.

A minister helyett:

Bedő s. k.
államtitkár.

XXXVIII.

Földmivelésügyi m. kir. minister. 70741/1896. V. szám. Az összes kulturmérnöki hivataloknak.

Tudomásul s megfelelő alkalmazkodás végett azzal adom ki, hogy a szennyvíztisztitási rendszerek ismertetésére vonatkozó s a törvényhatóságok első tisztviselőjével közölt fentebbi tanulmány a „Vízügyi Közlemények“ XI. füzetében lett közzétéve.

Kelt Budapesten, 1897. évi deczember hó 17-én.

Darányi s. k.

Földmívelésügyi m. kir. minister. 70741/1896 V. szám. Körrendelet valamennyi vármegye alispánjának és valamennyi törvényhatósági város polgármesterének.

A hazai czukorgyárak részéről panasz tárgyává tétetett, hogy egyes gyárakkal szemben a czukorgyári szennyvizek állítólagos közegészségügyi ártalmassága címén az utóbbi időben némely hatóságok részéről túlzott s teljesíthetetlen követelmények emeltettek, viszont ezen szennyvizek fertőző hatása s különösen a közegészségügyi s halászati érdekek veszélyeztetése miatt számos felszólalás történt, s a szennyvizek lelkiismeretesebb fertőtlenítésének, illetve tisztításának szükségessége ismételten hangsúlyoztatott.

Hogy egyrészt ezen fontos iparág indokolatlan zaklatásoktól megkiméltessék, másrészt pedig a szennyvizek által veszélyeztetett érdekek kellő védelme biztosíttassék, a czukorgyári szennyvizek tisztitásának a külföldön érvényben lévő rendszereit beható tanulmány tárgyává tétettem.

Minthogy ezen tanulmány a czukorgyári vízhasználatok engedélyezésénél becses anyagul szolgálhat, minthogy továbbá e részben oly tapasztalatok még rendelkezésre nem állanak, melyek az említett érdekek kölcsönős kielégítésének módjára nézve irányelvet szabhatnának, szolgálatot vélek tenni a közérdeknek, ha ezen tanulmány eredményét $\frac{\text{alispán}}{\text{polgármester}}$ úrral, mint a vízjogi törvény szerint I. fokú engedélyező hatósággal teljes egészében közölhetem.

Kívánatos, hogy azzal $\frac{\text{alispán}}{\text{polgármester}}$ úr is behatóan foglalkozzék s előforduló esetekben ezen tanulmány eredménye gyakorlatilag is érvényesíttessék.

Különösen is felhívom ezúttal $\frac{\text{alispán}}{\text{polgármester}}$ úr figyelmét annak szükségességére, hogy a már fennálló vagy létesítendő czukorgyárak szennyvíztisztítási módozatai folytonos és éber felügyelet s ellenőrzés tárgyává tétessenek, mert a kérdéses szennyvizek tisztításánál megnyugtató eredmény az alkalmazott tisztítási rendszerek helyes megválasztása esetén is csak úgy érhető el, ha a tisztítási mód lelkiismeretesen alkalmaztatik, s minden visszaélésnek lehetőleg eleje vétetik.

Tekintettel a cél fontosságára, s azon körülményre, hogy megfelelő szakértő segédkezése nélkül a vízhasználatok feletti felügyeletre hivatott hatóságok részéről ezen felügyelet a szennyvizek megfelelő tisztítását illetőleg nehézségekbe ütközik, nincs kifogásom az ellen, ha a vízjogi engedélyezéseknél ily esetekben különben is hivatalos szakértői minőségben szereplő kulturmérnöki hivatalok segédkezése ezen célra is igénybe vétetik.

Végül még megemlítem, hogy egyidejüleg intézkedtem, miszerint a talajszürés eredménye a különféle talajoknál szintén tanulmány tárgyává tétessék s annak alapján a terület különbözősége szerint az alagcsövezés berendezési módja, úgyszintén a berendezendő terület nagysága gyakorlati alapon legyen megállapítható, s így a hatóság e részben is kellő adatok birtokába jusson.

Kelt Budapesten, 1897. évi deczember hó 17-én.

Darányi s. k.

XXXIX.

Földmivelésügyi m. kir. minister. 80500/V—1896. sz. Körrendelet. Valamennyi törvényhatóság közigazgatási bizottságának, valamennyi alispánnak, a székesfőváros és a törvényhatósági joggal felruházott városok polgármestereinek. Az 1885. évi XXIII. t.-czikk alapján a magánosok, illetve társulati szervezettel nem biró érdekeltségek által létesitett vizi munkálatok költségeihez való hozzájárulás megállapitása körüli eljárás tárgyában.

Az 1885 : XXIII. t.-czikk a magánosok által létesített vizi munkálatok érdekeltségének, úgyszintén azon aránynak megállapítása tekintetében, mely arány szerint a munkálatok költségei az érdekeltek által viselendők, kifejezett intézkedéseket nem tartalmazván, a volt földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister úr 52890/88. szám alatt kiadott elvi határozata alapján az ily hozzájárulási kérdésekben is azon eljárás követtetett, melyet az idézett t.-czikk 105—108. szakaszai a társulati munkálatok által érdekeltek hozzájárulási kötelezettségének meghatározása tekintetében előírnak, s a mely szerint az alispán által hozott ily határozat ellen birtokon belül csakis a törvények meg nem tartása, vagy azok helytelen alkalmazása esetén lehet felfolyamodással élni, egyébként pedig az alispán által hozott ily határozatban meg nem nyugvó fél birtokon kívül a törvény rendes útján kereshet orvoslást. Minthogy a magyar királyi közigazgatási biróságról szóló 1896 : XXVI. t.-cz. által a magánosok által létesített vizi munkálatok érdekeltségének, s a kiviteli költségekhez való hozzájárulási aránynak megállapítása körül felmerülő vitás kérdések a közigazgatási biróság illetékességébe utaltattak, minthogy továbbá a most idézett törvény 57. szakasza értelmében s az ott elősorolt esetekben a felebbvitel, illetve panasz joga a közigazgatási bizottság határozata ellen érvényesíthető, s így kétségtelen, miszerint az ily hozzájárulási kérdésekre ezen törvény az 1885 : XXIII. t.-czikk 157. szakaszában megjelölt hatósági illetékességet vette alapul : nehogy az

ismertetett elvi határozat alapján kifejlődött gyakorlat s a törvényes rendelkezések között fenforgó ellentétek folytán zavarok keletkezzenek, figyelmeztetem a Címet, hogy jövőre az ily hozzájárulási esetek az engedélyezési fokozatok szerint birálandók el s az alispán határozatai felebbezés esetén a II-od fokon illetékes közigazgatási bizottsághoz teendők át.

Kelt Budapesten, 1896. évi deczember hó 29-én.

Darányi s. k.

XL.

M. kir. pénzügyminister. 81989/1896. szám. Körrendelet valamennyi kir. pénzügyigazgatóságnak és kir. katasteri helyszinelési felügyelőségnek az adóalapul szolgáló katasteri munkálatokban még az ármentesítés előtti állapot szerint felvett árterületek után a vizrendezésre alakult társulatok által viselhető legnagyobb teher megállapitása céljából az 1884. évi XIV. t.-cz. 23. és az 1885. évi XXIII. t.-cz. 115. §-a értelmében foganatositandó külön eljárás szabályozása tárgyában.

Az adóalapul szolgáló katasteri munkálatokban még az ármentesítés előtti állapot szerint felvett árterületek után a vízrendezésre alakult társulatok által viselhető legnagyobb teher megállapítása végett a földmívelésügyi m. kir. minister úrral egyértőleg a következőket rendelem.:

Az 1884. évi XIV. t.-cz. 23. és az 1885. évi XXIII. t.-cz. 115. §-a értelmében az oly közérdekű vízrendezési társulatoknál, melyeknek árterei az adóalapul szolgáló katasteri munkálatokban a mentesítés előtti állapot szerint vannak felvéve és a melyeknek költségei az adóvisszatérités alapjául az 1881. évi XLII. t.-cz. értelmében még nem is liquidáltattak, az általuk viselhető legnagyobb teher a szabályozás által elért értékemelkedéshez képest külön eljárás szerint állapitandó meg. Az oly vízrendezési társulatoknál ellenben, melyeknél az ármentesített területek adóalapul szolgáló katasteri tiszta jövedelme már a mentesités utáni állapot szerint vétetett fel, a viselhető legnagyobb teher az idézett törvényczikkek és szakaszok értelmében az új katasteri tiszta jövedelem alapján számittatik ki. Hogy tehát egyrészt a közérdekű vízrendezési társulatok anyagi érdekeinek kellő méltatása, másrészt az államkincstár túlságos megterheltetésének elkerülése biztosíttassék, a földmívelésügyi m. kir. minister úrral egyetértőleg elhatároztam, hogy az oly közérdekű vízrendezési társulatoknál,

melyeknél az adóalapul szolgáló katasteri tiszta jövedelem még a mentesítés előtti állapot szerint vétetett fel, az általok viselhető legnagyobb teher szintén az ármentesítés folytán beállott javulás figyelembe vételével megállapítandó új katasteri tiszta jövedelem alapján számíttassék ki, s ezen új katasteri tiszta jövedelem megállapítása céljából a társulat kötelékébe tartozó ármentesített területek, kizárólag csakis e célra — osztályba soroztassanak. Az osztályba sorozás az illető társulat egy megbizottjának közbenjöttével a kir. katasteri helyszinelési felügyelőségek, illetve azoknak egyik közege által hajtatik végre, ki a társulat kötelékebe tartozó minden egyes földrészlet osztályát a helyszinén, a megfelelő járási mintaterek figyelembe vételével állapitja meg. Minthogy ily esetekben az osztályba sorozás eredménye — tekintettel az 1875. évi VII. t.-cz. 1. §-ának rendelkezésére — az adóztatás alapjául nem fog szolgálni, a részletes birtokvalósítás nem ejtendő meg és új katasteri birtokívek nem készítendők, hanem a társulat kötelékébe tartozó területekről a társulat ártérfejlesztési adatai alapján rendes katasteri telekkönyv s ennek alapján részletes osztálykivonat és ártérvalósítási jegyzék készítendő. A részletes osztálykivonatokból az új katasteri tiszta jövedelem, az új katasteri telekkönyv jegyzet rovatába minden egyes földrészletnél bejegyzendő. A katasteri telekkönyv az osztályba sorozást teljesített helyszinelési becslőbiztos és a társulatnak jelen volt megbizottja által aláirandó. A kir. katasteri helyszinelési felügyelőség az egyes földrészletek katasteri tiszta jövedelmének kiszámítása és a katasteri telekkönyvbe történt bejegyzése után az új katasteri telekkönyvet az illető társulat igazgatóságának azzal a felhívással küldi meg, hogy a mennyiben valamely földrészlet osztálya ellen észrevételei volnának, azokat az egyidejüleg megküldendő B. II. számú felszólamlási jegyzékbe foglalva terjeszsze elő és 30 nap eltelte után a kiadott katasteri telekkönyvet és B. II. számú felszólamlási jegyzéket a kir. katasteri helyszinelési felügyelőséghez küldje vissza. A mennyiben a társulatnak az osztályba sorozás ellen észrevételei nem volnának, erről bizonyítványt állít ki s ezt a katasteri telekkönyvvel együtt a kir. katasteri felügyelőséghez terjeszti be. Ellenben, ha felszólamlások adattak be, ezeket a helyszinén a pénzügyministerium kiküldöttének elnöklete alatt az eljárt helyszinelési becslőbiztosból és a társulat egy megbizottjából alakitandó bizottság birálja el; ennélfogva a mint az új katasteri telekkönyvek a társulat által a kir. katasteri helyszinelési felügyelőséghez visszaterjesztetnek, a kir. katasteri helyszinelési felügyelőség azokat a B. II. számú felszólamlási jegyzékkel, avagy a társulat által a fenti értelemben kiállított bizonyitványnyal, valamint az ártérvalósítási jegyzékkel

együtt hozzám azonnal felterjeszti. Az osztályba sorozás megkezdéséről, valamint a felszólamlások helyszíni vizsgálatának megejtésére kitüzött határidőről a társulat mindenkor legalább 14 nappal előbb értesitendő. Minthogy a fenti értelemben végrehajtandó munkálatok nem az egyes községek, hanem kizárólag csak az illető társulatok érdekében foganatosíttatnak, a községben végzendő írásbeli munkálatokhoz szükséges irodai helyiséget, egyéb helyszini munkálatok végzéséhez pedig a szükséges gyalognapszámokat, kocsikat és a hol kell, ladikokat, mely szolgálmányokat az 1875. évi VII. t.-cz. 57. §-a értelmében rendszerint a községek ingyen tartoznak adni, az illető társulatok lesznek kötelesek ingyen előállítani.

Kelt Budapesten, 1896. évi deczember hó 7-én.

Lukács s. k.

XLI.

Földmívelésügyi m. kir. minister. 6307/V/3. 1897. szám. Valamennyi m. kir. kulturmérnöki hivatalnak.

Tudomásul kiadom. Budapest, 1897. évi márczius 15.

A minister helyett:
Kiss s. k.
államtitkár.

Földmívelésügyi m. kir. minister. 6307/V/3. 1897. szám. Valamennyi vármegye alispánjának és valamennyi törvényhatósági város polgármesterének.

Az 1885. évi XXIII. t.-cz. 15. §-a szerint ártézi kútak fúrása oly feltétel alatt, hogy az idézett törvényszakaszban megjelölt rendőri intézkedések betartassanak s az új kút fúrása által más vizeknek addig tényleg gyakorolt használata ne veszélyeztessék, mindenki által szabadon foganatosítható.

A fúrás szabadságának ily feltételekhez való kötése elvileg helyes, s kifogás tárgyát nem képezheti, azonban a mint a tapasztalat mutatja, a gyakorlati életben azon körülmény, hogy a fúrásnál a feltétel betartatott-e, a legtöbb esetben előzetesen nem állapítható meg, mert a fúrás tényleges foganatosítása alkalmával azon körülmény, hogy mások gyakorolt vízhasználata korlátozva lesz-e, vagy sem, a föld alatti medenczék vízbőségének ismerete hiányában előre nem látható, s oly helyeken, a hol magánosok vagy testületek tervszerütlen s — a valódi szükség mérvét véve alapul — felesleges ártézi kútfúrásokkal az altalajban létező víztartó medenczéket mértéken túl megcsapolják, az az eredmény, hogy úgy az

előbb fennállott, mint az utóbb létesitett ártézi kút — vizét veszti, vagy egyszerü fúrt kúttá alakul át, melyből csak szivattyúzás útján lehet vizet nyerni.

Részemről az ártézi kútak fúrását — tekintettel a törvényes rendelkezésekre — mindaddig, mig az a valódi szükséglet kielégitésére szolgál, vagyis a míg vízfelesleg nem mutatkozik, korlátozhatónak nem tartom ugyan, azonban már a törvény szelleméből folyólag sem engedhető meg újabb kútak fúrása akkor, midőn a már létező kútak vízfeleslege, az újabb használatok kielégítésére is elegendő.

Ez okból, s mivel oly esetekben, a midőn már meglévő ártézi kutaknál vízfelesleg mutatkozik, ezen vízfelesleg — mihelyt a birtok határát elhagyja — különben is hatósági rendelkezés alá tartozik, vagyis oly vizet képez, a melynek használata felett, a vízjogi törvény alapján eljáró hatóságok intézkednek: szükségesnek tartom, hogy a vízpazarlásnak a vízfeleslegek okszerü felhasználása útján eleje vétessék.

Felhivom ennélfogva a Címet, hogy midőn egyesek az ártézi kutak feles vizének elvezetésére szükséges engedélyért folyamodnak, a kérvény elintézésénél azon körülményt is mérlegelje, vajjon ezen vízfelesleg az illető vagy a szomszédos községek esetleg érdekeltek ivóvíz szükségletének vagy más természetü vízhasználat által igényelt szükségletnek kielégítésére nem lenne-e célszerüen felhasználható.

Budapest, 1897. évi márczius hó 15.

A minister helyett:

Kiss s. k.
államtitkár.

XLII.

Földmivelésügyi m. kir. minister. 9752/V/2/1897. sz. Valamennyi vizszabályozó és ármentesitő társulat ministeri megbizottjának.

Tudomásul kiadom. Budapest, 1897. évi február hó 14-én. A minister megbízásából: *Rapaics* s. k.

Földmivelésügyi m. kir. minister. 9752/V/2/1897. sz. Körrendelet. Valamennyi vizszabályozó, ármentesitő és vizhasználati társulatnak, valamennyi ily társulat élén álló ministeri biztosnak.

Ismételten fordultak elő esetek, hogy egyes társulatok, kormányhatósági jóváhagyást igénylő közgyűlési határozataik helyben-

hagyását külön feliratokban nem kérelmezték, úgy vélvén, hogy a jóváhagyás a közgyülésről szerkesztett jegyzőkönyv alapján akkor, mikor e jegyzőkönyvet a ministeri megbizott felterjeszti — megtörténhetik.

Miután a jóváhagyásnak, feliratilag való külön kérelmezése nem mellőzhető, annál kevésbbé, mert a közgyülési jegyzőkönyvek rendszerint nem tartalmaznak elegendő adatot a határozatok kellő felülbirálhatására, — ennélfogva ezennel elrendelem, hogy a törvények (1885. XXIII. és 1884. XIV.) vagy alapszabályok értelmében kormányhatósági jóváhagyást igénylő közgyülési határozatok jövőre minden esetben külön felirattal, a melyek kellő megokolást (kölcsön iránti határozatot, illetőleg a kölcsönfelvétel szükségére nézve) tartalmazzanak, terjesztessenek — a ministeri megbizott útján — jóváhagyás végett hozzám. Budapest, 1897. évi február hó 14-én. A minister megbizásából *Rapaics* s. k.

XLIII.

Földmivelésügyi m. kir. minister. 12642/V/2. 1897. sz. Körrendelet a vizszabályozó és ármentesitő társulatok által foganatositandó árvédelem körül való eljárás szabályozása tárgyában. Vizszabályozó és ármentesitő társulatoknak és az ily társulatok élén álló ministeri biztosoknak.

A multban szerzett tapasztalatok szerint a társulati árvédelem foganatositása körüli eljárás, a védekezési munkálatok vezetésére, intézésére, valamint ellenőrzésére hivatott társulati illetve állami közegek, úgyszintén a hatóságok hatáskörének pontosabb körülírásával való szabályozást igényelvén, e célból egyfelől a vármegyék és törvényhatósági joggal felruházott városok közönségéhez a ·/. alatti rendeletet intéztem, a melyet tudomás és alkalmazkodás végett közlök, másfelől pedig a következőket rendelem:

1. Az ármentesitő társulatoknál az árvédekezésnek tényleges müszaki vezetése és intézése kizárólag a társulati (fő) mérnökök kötelessége, ki ezt teljes joggal, de egyszersmind teljes felelőséggel is teljesiti.

2. A társulati igazgató felelőség terhe alatt köteles gondoskodni arról, hogy mindazon segédeszközök (munkaerő, esetleg közerő, anyagok, szerek), melyekre az árvédekezés teljesítésénél a társulati (fő) mérnököknek szüksége van, kellő időben rendelkezésre álljanak.

3. Oly társulatoknál, melyeknél az igazgató és (fő) mérnöki állások egy személyben egyesítvék, — miután az árvédekezés

müszaki vezetése az igazgató (fő)·mérnök tevékenységét teljesen igénybe veheti, — az árvédekezés keretében és folytán szükséges igazgatói teendőket, — amennyiben azokat a társulat elnöke vagy alelnöke el nem vállalná, — az igazgató (fő) mérnök rendelkezése alatt és felelőssége mellett a társulatnak egy, a választmány által kirendelendő tisztviselője vagy megbizottja intézze.

E tisztviselőt illetve megbizottat a választmány az árvédekezés tartama alatt felmerülő egyéb sürgős igazgatási (administrativ) teendők elvégzésére is felhatalmazhatja.

4. Amennyiben a társulati védvonal árvédelmi tekintetből több szakaszra van felosztva, ama közeg, aki egy-egy szakaszon az árvédelmet közvetlenül vezeti, jogosított sőt köteles a (fő) mérnök, vagy igazgató távollétében a halasztást nem tűrő intézkedéseket, teljes felelősség terhe alatt megtenni.

5. A társulatok árvédekezéséhez kirendelt állami müszaki tisztviselő hatáskörét és kötelességeit az szabja meg, hogy az illető társulat árvédelmének önálló vezetésére küldetett-e ki? Előbbi esetben a társulati (fő) mérnököt, az utóbbi esetben pedig a társulati szakaszmérnököt megillető hatáskörben, illetve terhelő kötelességekkel és felelősséggel müködik.

6. Úgy a társulat elnökségét (a vízjogi törvény 124. §-a értelmében kinevezett ministeri bíztost) mint a ministeri megbizottat, valamint a kerületi felügyelőt az árvédekezés foganatositása körül ellenörzési és felügyeleti jogkör illeti meg. E jogkörből kifolyólag az elnökség (ministeri biztos) amennyiben arról győződnék meg, hogy a társulati (fő) mérnök a védekezés vezetésére alkalmatlan, az illetőt az árvédekezés vezetésétől előmozdíthatja, tartozik azonban őt e működési körében azonnal más alkalmas egyénnel helyettesíteni.

Ugyanezen eljárás alkalmazható a társulati igazgatóval szemben is.

A ministeri megbízott és kerületi felügyelő pedig, ha hasonló tapasztalatai lennének, vagy az árvádekezésnek más hiányait észlelné, illetve mulasztásokat látna, köteles leend ezeket az elnökséggel (ministeri biztossal) közölni és ha megfelelő intézkedések nem tétetnének, hozzám haladéktalanul előterjesztést tenni.

7. A vízjogi törvény 153. §-a alapján kinevezett árvédelmi ministeri biztos a törvény rendelkezése értelmében az árvédelmet illetőleg teljhatalommal rendelkezik úgy a társulati, mint a törvényhatósági és községi tisztviselők felett. Ezzel szemben a tisztviselőknek a törvényekben és szabályokban előirt kötelezettségei változást nem szenvednek, sem egyéni felelősségük nem érintetik, illetve nem csökken. Magától értetik továbbá, hogy a [illegible]sulatok autonom jogköre ily árvédelmi ministeri biztos müködése[illegible]

tama alatt is érintetlenül és teljes érvényében marad mindazon ügyeket illetőleg, melyek az árvédelem terén kivül esnek.

8. Az ármentesitő társulatok alapszabályainak, vagy árvédelmi szabályzatának jelen rendelkezéseimmel esetleg ellentétbe álló határozmányai hatályon kívül helyezetteknek tekintendők.

Kelt Budapesten, 1897. évi február hó 26-án.

Darányi s. k.

XLIV.

Földmívelésügyi m. kir. minister. 12642/V/2. 1897. szám. Körrendelet a vízszabályozó és ármentesitő társulatok által foganatositandó árvédelem körül való eljárás szabályozása tárgyában. Valamennyi vármegye és törvényhatósági joggal felruházott város közönségének.

A multban szerzett tapasztalatok szerint a társulati árvédelem foganatosítása körüli eljárás, — a védekezési munkálatok vezetésére, intézésére, valamint ellenőrzésére hivatott társulati illetve állami közegek, úgyszintén a hatóságok hatáskörének pontosabb körülírásával való szabályozást igényelvén — e célból, — midőn a vízszabályozó és ármentesítő társulatokhoz és ily társulatok élén álló ministeri biztosokhoz egyidejüleg intézett körrendeletemet ·/. alatt közlöm, — a közigazgatási hatóságok által követendő eljárás tekintetében, a m. kir. belügyminister úrral egyetértőleg a következőket rendelem.

Az 1885. évi XXIII. és 1884. évi XIV. t.-czikkek rendelkezései alá tartozó vízszabályozó és ármentesítő társulatok saját védvonalaikon az árvédelmet, — az előlidézett törvény rendelkezései értelmében önállóan saját hatáskörükben intézik és a közigazgatási hatóságok tartoznak a társulatokat a védekezés teljesítésében úgy mint azt a törvény előírja kellően támogatni, a védekezésnek miként való végrehajtásába azonban rendelkezőleg be nem avatkozhatnak; amennyiben rendkívüli intézkedés szüksége forogna fenn, ministeri biztos kiküldésének (1885. évi XXIII. t.-cz. 153. §-a) van helye, s ily kiküldés, akár a társulat, akár az érdekeltek, akár pedig a törvényhatóságok, illetve az ellenőrzést teljesítő állami közegek, esetleg folyammérnöki hivatalok által kérelmezendő.

Hasonlóképen, — feltéve, hogy ministeri biztos nem küldetett ki — teljesen önállóan és a nélkül, hogy abba a közigazgatási hatóságok rendelkezőleg beavatkozhatnának, hajtják végre az ármentesítő és vízszabályozó társulatok a kezelésük alatt álló védtöltéseken előállott szakadások vagy átömlések elfogására szükséges munkálatokat és intézik az árterületükre betört árvíz szétterülé-

sének megakadályozására a belső védvonalokon általuk folyamatba tett védekezést is. Ez esetekben azonban természetesen a hatóságok feladata az esetleg — a társulati műveletek daczára is — veszélyeztetett községi belterületek védelméről a viszonyokhoz mért legalkalmasabb módon, úgyszintén az élet és vagyon mentésről is gondoskodni.

Az árterületre betört árvíznek az ármederbe való visszabocsátása iránt teendő intézkedések első sorban szintén a társulatok feladatkörébe tartozik. Amennyiben azonban a társulatok e feladatuknak eleget nem tennének, vagy intézkedéseik ellen az érdekeltek részéről felszólamlások történnének, — a betódult vizeknek az ármederbe való visszabocsátása iránt szükséges intézkedések az 1885. évi XXIII. t.-cz. 154. §-a értelmében a területileg illetékes alispán (polgármester) által teendők meg.

Az ezirányú intézkedések alapjául szolgáló eljárásnál az alispánok (polgármesterek) hatósági szakértőt kizárólag az illetékes folyammérnöki hivataloktól, illetve amennyiben a folyammérnöki hivatalok kezelése alatt nem álló folyók vagy folyó szakaszok mentén fennálló töltések átvágása felett kell határozni, — az illetékes kulturmérnöki hivataltól vegyenek.

Kelt Budapesten, 1897. évi február hó 26-án.

Darányi s. k.

XLV.

Földmivelésügyi m. kir. minister. 14933/V/2/1897. szám. Valamennyi vizszabályozó és ármentesitő társulati ministeri megbizottnak.

Tudomásul kiadom azzal a rendelkezéssel, hogy a társulatok eme kötelezettségeinek pontos teljesitésére ügyeljen és a veendő jegyzőkönyvek felterjesztésénél a saját részéről se kövessen el késedelmet.

Budapest, 1897. márczius hó 15.

Darányi s. k.

Földmivelésügyi m. kir. minister. 14933/V/2/1897. szám. Körrendelet. Valamennyi vizszabályozó és ármentesitő, valamint vizhasznositó társulatnak és valamennyi ily társulat élén álló ministeri biztosnak.

Az utóbbi időkben sürűbben előforduló amaz esetekre figyelemmel, hogy a társulatok a választmányi és közgyűléseikről szerkesztett jegyzőkönyveket — hozzám leendő felterjesztés végett

késedelmesen juttatják a ministeri megbizotthoz, szükségesnek látom a vizszab. és ármentesitő társulatokat felhívni, hogy az 1885. évi XXIII. t.-cz. 99. §-ában előirt kötelességüknek — a megszabott határidő alatt — mindenkor eleget tegyenek, nehogy kénytelen legyek a törvénynek a birságolás iránti rendelkezéseit alkalmazni.

A vizhasznositó társulatoknak pedig ezennel kötelességévé teszem, hogy ha alapszabályaik e részben külön rendelkezéseket nem is tartalmaznának, — a választmányi, valamint közgyűléseiknek jegyzőkönyvét, lehetőleg másolati példányban a gyűlés napjától számított 15 nap alatt a ministeri megbizottnak mindenkor szintén küldjék meg.

Budapest, 1897. márczius hó 15.

Darányi s. k.

XLVI.

Földmívelésügyi m. kir. minister. 40322/V/2/1897. szám. Körrendelet. Valamennyi vízszabályozó és ármentesítő társulatnak és valamennyi ily társulat élén álló ministeri biztosnak.

Miután az árvédelmi töltések kellő begyepesitése úgy a védekezés mint a fentartás szempontjából különös fontossággal bir, s mert a szerzett tapasztalatok szerint a gyepesítés az ármentesítő társulatok legtöbbjénél igen sok kivánni valót hagy hátra, — még a mult évben intézkedtem az iránt, hogy az árvédelmi töltések begyepesítésének kérdését a m.-óvári m. kir. növénytermelési kisérleti állomás és a budapesti vetőmagvizsgáló állomás alapos tanulmány tárgyává tegyék s a követendő eljárásra nézve véleményes javaslatot terjeszszenek elém.

Abból a célból, hogy a megfelelő gyepesítési módok megállapíttassanak, szükséges leend, a főbb töltésvonalak növénytani tanulmányozása, mert csak ennek segélyével leend meghatározható, hogy az ország különböző vidékein és a különböző talajnemeknél mily növényfajokat lehet a talajkötésre sikerrel alkalmazni.

Eme tanulmányok előreláthatólag huzamosabb időt fognak igénybe venni; kivánatos lévén azonban, hogy addig is, míg e tanulmányok befejeztetnek, a gyepesítésre legalkalmasabb növénynemekkel való kisérletezés megindíttassék, — az ez irányú, valamint a szikes talajú töltések gypszezésével teendő kisérletekre nézve a ·/. alá zárt „Tájékoztatás"-t dolgoztattam ki, melyet fel-

Darányi s. k.

40322/V/2/1897. számhoz. Tájékoztatás a töltések gyepesítésére és a székes talajú töltések gypszezésére nézve.

I. SZAKASZ.

Az országos m. kir. növénytermelési kisérleti állomás a m. kir. földmivelésügyi minister úr 1896. évi 14713. szám alatti rendeletével utasítva lett, hogy az árvédelmi töltések gyepesítése céljából a főbb töltésvonalakat botanizálja meg és azoknak mily fűfélékkel és mily módon való bevetése és kezelése tárgyában előterjesztést tegyen.

Addig is, míg a töltések ezen botanizálása megtörténik, a tölések gyepesítése tárgyában a következő útmutatások adhatók.

1. A töltések gyepesitése.

A folyami töltések begyepesítésénél két körülményt kell szem előtt tartani. Első sorban természetesen, hogy a töltés földje megköttessék, másodsorban, hogy a töltés gyepje lehetőleg jó minőségü szénát szolgáltasson. Ha az első célt el lehet érni oly módon, hogy a másiknak is elégség tétessék, akkor leghamarabb várható, hogy a társulatok lucerna vetéssel szakítva, a főcélnak teljesen megfelelő eljárást fognak alkalmazni. Ez okból a töltések megkötésére ezen célra alkalmasnak látszó jobbféle fűvekkel kellene kisérletet tenni.

Miután a töltés megkötése céljából a főfigyelem csakis a jobbféle taraczkos füvekre irányulhat, a kisérletre kiválasztandó füvek száma nem nagy. Legkönnyebb dolog a töltések mentesített oldalára a megfelelő fűveket kiválogatni, mert ide a Bromus inermis keverve angol perjével, esetleg Poa pratensissel és Alopecurus pratensissel oly fükeveréket adna, mely igen sok töltésen beválnék, a töltést jól megkötné és jó minőségü szénát szolgáltatna.

Már sokkal nehezebb lesz a hablási oldalon a megfelelő fükeveréket összeállítani. A töltésnek ez oldalán a fü minősége már kevésbbé jöhet figyelembe, mint az ellenkező oldalon, itt a fődolog, hogy a töltés minél tökéletesebben megköttessék. Egyelőre a következő fűvekkel volna célszerü kisérletet tenni. A vizállásos helyen az Ohalaris arundinacea-val, mely nem tartozik ugyan az első rangú fűvek közé, de virágzása előtt lekaszálva mégis jó takarmányt ad.

A töltés oldalain pedig Agrostis stoloniferával, Festuca pratensissel, Cynosurus cristatussal, Poa trivialis és Festuca rubrával volnának megejthetők.

Ezen kisérleteknél a fümagnak nem keverékben, hanem különkülön 25—30 centimeter hosszú, a töltés koronájától egész a sík

területig terjedő pásztákban volnának elvetendők. Egy-egy társulat természetesen a töltés több pontján rendeztetne be ily telepet. Ezen telepek nemcsak arra volnának alkalmasak, hogy a legmegfelelőbb fűvek kisérlet útján meghatároztassanak, hanem arra is, miszerint a bevált fűvekből vetőmag nyeressék a begyepesítés folytatására.

Az ásás esetleg kapálás és gereblyézéssel kellően elkészített talajba elvetendő fűmag mennyisége a következő:

	Ha a használati érték: százalék.	A magszükséglet 1 árra
Bromus inermis	81%	0.75 klg.
Poa pratensis	47.5%	0.30 „
Alopecurus pratensis	27%	0.35 „
Lolium perenne	71%	0.65 „
Phalaris arundinacea	57%	0.25 „
Agrostis stolonifera	72%	0.15 „
Festuca pratensis	71%	0.60 „
Cynosurus cristatus	54%	0.30 „
Poa trivialis	45%	0.25 „
Festuca rubra	43%	0.35 „

A vetőmag használati értékének megváltozásával természetesen változik a vetőmagszükséglet is.

A mennyiben a társulatok megfelelő fűmagot vétel útján kivánnak beszerezni, célszerű lesz, ha annak közvetitésére a nővénytermelési kísérleti állomáshoz fordulnak, szükséges azonban, hogy ebbeli megrendeléseik az állomással idejekorán, lehetőleg egy évvel előbb, közöltessenek, hogy a megfelelő fűmagvak termelése, illetőleg gyűjtése iránt intézkedés történhessék. A mint a töltések megbotanizálása útján új megfelelő fűfélékre fog az állomás akadni, azokat időről-időre az árvédelmi társulatokkal közölni fogja.

A kisérletre kijelölt magvak a jól elkészített talajra egyenletesen elszóratván, begereblyéztetnek s egy erre a célra külön készítendő fedő alakú, nyéllel biró deszkalappal jó erősen lesulykoltatnak.

2. A gyepesített töltések mikénti kezelése.

A fiatal gyepet a következő év tavaszán az említett sulyokkal újra összetömjük, hogy a fűveknek a tél folyamán fagy által felszitt még zsenge gyökerei a talajba ismét benyomassanak s ezáltal továbbfejlődésök biztosíttassék. A gyepnek tavasszal való lesulykolása még idősebb korában is ajánlatos azon célból, hogy az egyes fűvek által alkotott kiemelkedő zsombékok a talajba benyomassanak s ez által a gyep állása egyenletesebbé tétessék. Ez által azt is elérjük a fűvek lekaszálása alkalmával, hogy ezen kiemel-

kedések akadályt nem képeznek. A megerősödött gyep lesulykolását azonban mindig a gereblyézésnek kell követni mintegy 10—14 nap mulva, hogy a gyep talaja a levegő számára megnyittassék.

A gyepnek ezen minden évben ismétlődő kezelésén kivül azt időnkint más ápolásban is kell részesíteni. Ezek közé tartozik a trágyázás. A fiatal gyepet legcélszerübb ősszel szalmás trágyával meghordani, mert ez a zsenge növényzetet megvédi a fagy ellen. Idősebb gyepnél a komposzt és híg ürülék azon trágyaszerek, melyeknek a gyepre kiválóan előnyös hatásuk van.

A műtrágyák közül, miután a töltések talaja rendszerint agyagos a thomassalak egymagában, homokosabb talajú töltéseken pedig kainittal kombinálva szintén jó hatást gyakorol a gyep fejlődésére. A trágyázás minden 2—3 évben ismétlődhetik.

Ha a gyep idővel ritkulni kezd, utánvetés válik szükségessé. Ezen célra a fent elősorolt füvek magvai szintén alkalmasak s az ott kitett vetőmagszükséglet elegendő lesz még akkor is, ha a gyep már nagyon megritkult volna. Az utánvetést a széna, de még célszerübben a sarju betakarítása után kell végrehajtani. A széna, illetve sarju behordása után a tarló erős vasgereblyével jó erősen felporhanyíttatik s az ily módon elkészített területen a fűmag a tiszta vetéshez hasonlóan az ott leírt módon legereblyéztetik s lesulykoltatik s továbbra is az új vetést megillető s már leírt kezelésben részesíttetik.

II. SZAKASZ.

A székes talajú töltéseknek gypszezése.

Az alföldi folyami töltések egy része szikes talajból készült-mely töltések, ha feláznak, nagyon kevéssé képesek a víz nyomásának ellentállani. A töltések helyes begyepesítésénél nem kevésbbé fontos volna ezek megjavítása. Az elmélet és tapasztalat azt bizonyítja, hogy a gypszezés leginkább képes a szikes talajok hátrányos tulajdonságait megszüntetni, mely eljárás a szántóföldeken még nem értékesíthető ugyan, de a töltéseken igen, mert azoknak magasabb fekvésénél fogva az egyszer megjavított talaj elszikesedése nem várható s azért célszerü volna erre vonatkozólag kisérletet tenni. Az ide vonatkozó kisérletek oly módon volnának végrehajtandók, hogy a töltések oldalán, koronáján és a padkákon minden 10 □m-re 4 kg. gypsz hintetnék el. E végből a töltések hosszában a padkákon és a töltés koronáján 0·5—1 m.-nyi távolságra párhuzamos barázdákat vonva, ezen barázdákba szóratnék bele a területegységnek megfelelő gypszmennyiség s azután földdel betakartatnék. Ezen kisérleteket egyenlő kisebb területeken, de több ponton volna célszerü végrehajtani.

Ott pedig, hol új töltések építése vagy meglevők magasítása válik szükségessé, szikes területen célszerü volna a 25—30 cmt. vastag rétegekben építendő töltés minden 100 négyszögméternyi területére rétegenkint 40 kg. gypszet szórni.

A trágyagypsz elszórására meglevő töltéseken az őszi időszak volna kiválasztandó, hogy a tél folytán a töltésbe kellőleg szétszivároghasson.

Egy kg. trágyagypsznek beszerzési ára a gyárban mintegy 0·45—0·60 frt.

Minden jelen útmutatásra vonatkozó további kérdésben esetleg szükséges bővebb felvilágosítás az országos növénytermelési kisérleti állomástól Magyar-Óvárott szerezhető meg.

XLVII.

Földmivelésügyi magy. kir. minister. 63.875/1897. V/2. sz. Körrendelet valamennyi vízszábályozó és ármentesítő társulatnak és valamennyi ily társulat élén álló ministeri biztosnak.

Az országos m. kir. növénytermelési kisérleti állomás abból az alkalomból, midőn az árvédelmi töltések begyepesítése és a szikes talajú töltések gypszezése tekintetében teendő kisérleteknél követendő eljárásra nézve kidolgozott és 1897. évi julius hó 30-án 40.322. szám alatt kelt leiratommal a vízszabályozó és ármentesítő társulatoknak már kiadott „Tájékoztatás“-t elém terjesztette, javaslatot tett arra nézve, hogy miután az árvédelmi töltések lejtőin luczernának, illetve átalában hereféléknek termelése a töltések biztonsága szempontjából káros és pedig a miatt, mert a növényzet kiveszése után annak mélyreható gyökerei korhadásnak indulván, azokon a helyeken a töltés állománya vízátereszthetővé válik, de ezenfelül azért is, mert a herefélék talajában az egerek és más a töltésben kárt tevő állatok különös előszeretettel tanyáznak: ennélfogva az árvédelmi töltésekről a luczernának és átalában a hereféféknek termelése kiküszöbölendő lenne.

E kérdés tekintetében a „Tiszavölgyi Társulat központi bizottságá“-t nyilatkozásra felhíván, a nevezett bizottság által a vidéki társulatoktól bekívánt tapasztalati adatok alapján elém terjesztett javaslathoz képest szükségesnek találom a társulatokat figyelmeztetni, hogy miután a töltések területének gazdasági kihasználása a töltések tulajdonképeni rendeltetésével szemben különben is alárendelt fontosságúnak tekintendő, saját jól felfogott érdekükben helyes lesz a jövőben védtöltéseiknek luczernával való bevetését átalában mellőzni és a gyepesítést e helyett a klimatikus és talajviszonyoknak leginkább megfelelő fűmagokkal eszközölni.

A mi pedig a kisebb méretű töltéseket, valamint a nagyobb méretűeknek vizoldali lejtőit illeti, ezeknek luczernával, illetve átalában herefélékkel újból való bevetése feltétlenül mellőzendő lesz.

Kelt Budapesten, 1898. évi január hó 5-én.

Darányi s k.

XLVIII.

M. kir. pénzügyministerium. 44.911/1897. szám. Körrendelet valamennyi magy. kir. pénzügyigazgatósághoz a fő- és székvárosi m. kir. pénzügyigazgatóság kivételével.

Előfordult azon eset alkalmából, hogy a kulturmérnöki hivatal kiküldöttjének a szolgalmi összeirások céljaira szükséges adatok lemásolása külön pénzügyministeri rendelet hiányában nem engedtetett meg, minden félreértés kikerülése végett kijelentem, hogy az 1886. évi augusztus hó 14-én 40.785. szám alatt az akkori kir. adófelügyelőkhöz intézett és másolatban idezárt körrendelet, mely szerint a kulturmérnöki hivataloknak vagy kiküldöttjeiknek fent említett célra a földadó sorozati levéltárakban elhelyezett kataszteri munkarészek a hivatalos helyiségekben lemásolás végett rendelkezésre bocsátandók, a m. kir. pénzügyigazgatóságokra nézve is érvényes. Miről szoros miheztartás végett a (cimet értesitem.

Budapest, 1897. junius 13-án.

A minister helyett:
Toepke s k.
államtitkár.

Földmivelésügyi m. kir. minister. 38.759. V/2. 97. szám.

A m. kir. kulturmérnöki hivataloknak.

Tudomásul kiadom.

Budapesten, 1897. augusztus hó 1-én.

A minister megbizásából:
Tervey Imre s. k.

XLIX.

A m. kir. pénzügyministeriumtól 1886. évi augusztus 14-én 40.785. sz. a. kelt és valamennyi m. kir. adófelügyelőhöz intézett körrendelet.

A földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. minister úrnak folyó évi julius hó 10-én 35.876. szám alatt kelt megkeresésére utasitom ezennel a m. kir. adófelügyelőket, miszerint a viz-

jogi törvény végrehajtásában 1885. deczember 31-én 45.689. sz. a. kiadott átalános rendelet 27. §-ának végső bekezdése értelmében a szolgalmi összeírásokra szükséges adatokat a földadó sorozati levéltárakban elhelyezett katasteri munkarészek nyomán úgy a kulturmérnöki hivataloknak, vagy azok kiküldöttjeinek, mint az ezen ügyben érdekelt feleknek is szolgáltassák ki, illetőleg, hogy a bekivánt adatok lemásolhatását a hivatalos helyiségben minden nehézség nélkül ingyen engedjék meg.

Kmf.

Márffy s. k.
államtitkár.

L.

Földmivelésügyi m. kir. minister. 2230. V/3. 1898. szám. Körrendelet az összes kulturmérnöki és folyammérnöki hivataloknak, valamennyi törvényhatóság közigazgatási bizottságának, valamennyi alispánnak, a székesfőváros és a törvényhatósági joggal felruházott városok polgármestereinek.

A volt földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministernek a vizduzzasztó müvek tárgyában 66.655/85. szám alatt kiadott körrendeletével meg lett állapítva a duzzasztás megjelölésére szükséges öntvények szabványos alakja s megjelöltetett ezeknek, valamint azok megerősítéséhez szükséges szereknek a Schlick-féle vasöntő- és gépgyár-részvénytársasággal kötött szerződés szerint biztosított árjegyzéke.

A gyakorlati élet szempontjából ezen magassági és vonatkoztató jegyekkel szemben két kifogás emelhető: nevezetesen, hogy kisebb vizimüveknél a jegyek méretei folytán nehezen található oly alkalmas pont, hol azokat célszerüen, a megsérüléstől lehetőleg óvott helyen elhelyezni lehetne, másrészt pedig azok beszerzése a szerződésileg megállapított árak szerint a kisebb vizimütulajdonosokra jelentékeny terhet ró.

Ezen nehézségek elkerülése végett a X-ik kerületi kulturmérnöki hivatal egy újabbi, az előbbinél kisebb méretü mintát szerkesztett s ajánlott elfogadásra, a mely kis méretei következtében bármely vizimüvön könnyen elhelyezhető s megerősítési módja a jegyek hátulsó lapján alkalmazott kinyulványok folytán egy csavarral is teljesen biztos, a költség tekintetében pedig a Schiel testvérek gépgyár-vasöntöde és malomépitészeti intézet brassói czég által benyujtott ajánlat szerint minden egyes kisebb vizimü tulajdonosa az eddigi megjelölési módozattal szemben 9 frt megtakarítást érhet el.

Tekintettel a fennebb jelzett célszerűségi szempontokra, a kisebb vizimüveken elhelyezendő magassági és vonatkoztató jegyekre nézve a X-ik kerületi m. kir. kulturmérnöki hivatal által javasolt szabványalakot és a Schiel testvérek brassói czég által bemutatott ajánlatot a Schlick-féle vasöntő és gépgyár-részvénytársasággal kötött szerződés érintetlenül hagyása mellett elfogadom s ezen szabványalakkal biró magassági és vonatkoztató jegyeknek a kisebb vizimüveknél való alkalmaztatását elrendelem s ezen intézkedésemről az összes hatóságokat és a m. kir. folyam- és kulturmérnöki hivatalokat azzal értesítem, hogy a nevezett hivatalok, mint hatósági szakértők az engedélyező határozatoknak a vizikönyvbe leendő bevezetése iránti előterjesztéseikkel egyidejüleg tegyenek az illetékes hatóságnak előterjesztést arra nézve is, hogy a hatóság a Schlick vagy a Schiel-féle magassági és vonatkoztató jegyek beszerzését rendelje el az engedélyezett vizimünél.

A Schiel testvérek gépgyár-vasöntőde és malomépitészeti intézete brassói czég által bemutatott s általam ezennel elfogadott ajánlat értelmében a most elrendelt szabvány szerinti öntvények és szerek nevezett czégnél Brassóban a következő megállapított árakon szerezhetők meg: u. m.

1 drb magassági jegy M. J. betükkel		95 kr.
1 „ vonatkoztató jegy V. J. betükkel . . .		95 „
2 „ fába való csavar à 40 kr.		80 „
2 „ ólomdugó		10 „
Az egész készlet ára tehát	2 frt	80 kr.
1 kis láda a fentnevezett részek becsomagolására		20 kr.
Összesen tehát	3 frt	— kr.

Felhívom címet, hogy körrendeletem célszerü alkalmazására esetről-esetre kellő gondot fordítson.

Kelt Budapesten, 1899. márczius hó 3-án.

Darányi s. k.

LI.

Földmívelésügyi m. kir. minister. 4712/V/1898. sz.

Ismételve és legutóbb a mult évi augusztus havi árvíz alkalmával is tapasztaltatott, hogy a Duna völgyében működő ármentesítő társulatok közül egyesek sem az árvédelmi elökészültség, sem a tényleges árvédekezés terén, korántsem tanusítanak oly előrelátást, gondosságot, buzgalmat és kitartást, amint azt a feladat fontossága és felelősségük nagysága megkövetelné és a mint az a Tisza völgyén alakult legtöbb társulatnál észlelhető.

Ennek tulajdonítható, hogy míg a tiszavölgyi társulatoknál a tervszerű gyakorlati intézkedések következtében, a némelykor hetekig tartó árvédekezés mellett sem fordulnak elő nagyobb bajok, addig némely dunavölgyi társulatnál, főleg a kellő berendezkedés és gyakorlat hiánya miatt, már az aránylag rövid ideig tartó árvédekezés esetében is nagymérvű bizonytalanságtól, sőt nem ritkán katastrófáktól lehet tartani.

Ezekre való tekintettel, a tavaszi áradások idejének közeledése alkalmából a következőkre kivánom a társulatokat figyelmeztetni és azok teljesítéseért az intéző közegeket személyesen is felelőssé tenni, önként értetvén, hogy a mennyiben az alábbiak nem átalánosságban vonatkoznak minden társulatra, azok közül csak a tényleg fenforgó hiányok orvoslandók:

1. A sikeres árvédelem a védtöltések jó karban tartásán, illetve helyezésén kívül, mire nézve intézkedésemet már előzőleg közöltem, első sorban a védekezésnek egységes és céltudatos vezetésétől, valamint a közremüködő tényezők kötelességének szabatos teljesítésétől függvén, ehhez képest felhívom a társulatokat, hogy az exponáltabb és veszélyesebb töltésszakaszok mérlegelésével, az egyes és önálló műszaki vezetést igénylő szakaszokat oly módon állapítsák meg, hogy ezen a védekezés szempontjából különálló és minden ily védekezési szakaszra külön kirendelendő müszaki erő vezetése alatt, lehetőleg 30 kilométernél hosszabb töltésvonal ne jusson.

Az ekként megállapított szakaszoknak árvédekezés alkalmával műszaki erőkkel való ellátásáról a társulatok jó előre gondoskodjanak, megjegyezvén, hogy a társulatok kérelmére méltánylást érdemlő esetekben hajlandó leszek a társulatokhoz, úgy mint eddig, közremüködés és kisegítés céljából a lehetőséghez képest állami szakközegeket kirendelni.

2. A dunavölgyi árvédekezésnek egyik nagy hiánya, hogy a gátbiztosok és gátőrök a védekezésben gyakorlatilag kioktatva nincsenek. Ennek folytán felhivom a társulatokat, hogy az említett személyzetnek a védekezésben való megfelelő elméleti és gyakorlati kioktatásáról gondoskodjanak; megjegyezvén, hogy a kerületi felügyelők és a ministeri megbizottak a tavaszi árvíz beállta előtt teendő szemleútjokban meggyőződést fognak szerezni ama körülményről, vajjon a társulatok ebbeli felhívásomnak megfeleltek-e?

Továbbá a hatékonyabb felügyelet céljából, az egyes társulatoknál a pótgátőri intézmény behozatala kivánatos annak figyelembe vételével, hogy a töltés minden kilométere után legalább 2 pótgátőr legyen alkalmazható, kik a könnyebb ellenőrizhetés szempontjától egytől folytatólagos, mindenki előtt felötlő számmal látandók el. E pótgátőrök az arra alkalmas munkások közül és lehető-

leg akként választandók k', hogy azok a saját községük határában fekvő töltések védelménél alkalmaztassanak. A pótgátőrök állandóbbá tételét, illetőleg az egyeseknek hosszabb ideig való megtarthatását az által lehetne elősegíteni, ha a társulati építkezési és fentartási munkáknál első sorban a pótgátőrök alkalmaztatnának. A pótgátőrök ép úgy, mint a rendes gátőrök a védekezésben megfelelő oktatásban részesítendők.

Minthogy pedig a Duna völgyében az árvizek rövid ideig tartanak és így a védekezési szervezetbe sem a hatóságnak, sem pedig a lakosságnak nincs elegendő ideje beleszoknia, kiválóan indokolt volna, ha a társulatok árvédelmi csapatokat szerveznének.

3. A dunavölgyi árvédekezés egy további nagy hiánya, hogy a társulatok legnagyobb része — ellenkezően a tiszai társulatoknál már-már jóformán egészen meghonosodott eljárással szemben — a védekezést első sorban az ingyenes közerő alkalmazására fekteti, melylyel pedig a tapasztalati adatok szerint megfelelő eredményt csak ritkán lehet elérni. Felhivom tehát a társulatokat, hogy az árvédekezésnél első sorban fizetéses munkaerőt alkalmazzanak és csak végső esetben forduljanak az ingyenes közerő alkalmazásához; ebben az esetben pedig a kirendelt munkaerő felváltásáról, élelmezéséről és menhelyéről gondoskodjanak.

4. A dunavölgyi társulatoknál igen el van terjedve az a gyakorlat, hogy a védanyagot csak biztositják, de nem szállitják ki a töltésvonalakra. Ez eljárásnak igen gyakran az a nagy hátránya van, hogy részint a rossz utak, részint az idő rövidsége miatt a töltések anyag nélkül maradnak. Ennélfogva kötelezem a társulatokat, hogy a védelmi anyagokat mindjárt a beszerzés alkalmával, vagy legalább a várható áradás beállta előtt az előirt mennyiségben az azon kijelölt helyekre a töltés mellé szállitsák ki.

Továbbá felhivom a társulatokat, hogy azon védelmi anyagokat és eszközöket: zsákok, czölöpök, padlók, fáklyák stb., melyek a helyszinén vagy nem kaphatók, vagy elég mennyiségben rendelkezésre nem állanak, a szükség esetén előzetesen akként biztositsák, hogy azok annak idején haladéktalanul igénybe vehetők legyenek.

5. Továbbá felhivom a társulatokat, hogy az 1897. évi 12642. sz. a. kiadott rendelet 3-ik pontjában foglaltakat szigorúan tartsák be, illetve intézkedjenek, hogy a központban oly közeggel rendelkezzenek, a ki árvédelem idején az igazgatói teendőket a célnak megfelelően képes vezetni.

Elvárom a társulatoktól, hogy a fentebb körvonalozott teendőkön kivül mindazon intézkedéseket, melyeket az egyes társulatok sajátságos helyzete a kellő árvizvédelmi készültséget illetőleg megkiván, saját jól felfogott érdekükben idejekorán megteendik, ismé-

telve hangsúlyozván, hogy a mennyiben akár e részben, akár a tényleges árvédekezés körül ezentúl is hiányokat tapasztalnék az egyes társulatoknál, kénytelen lennék az illető közegeket szigorú felelősségre vonni.

Kelt Budapesten, 1898. évi január hó 28-án.

Darányi s. k.

LII.

Földmívelésügyi m. kir. minister. 10604/V/1898. sz. Valamennyi vízszabályozó és ármentesítő társulatnak, illetve valamennyi ily társulat élén álló ministeri biztosnak.

A kellő füzesítések a védtöltések védelme tekintetében jelentékeny fontossággal birnak, a tapasztalatok azonban azt tüntették fel, hogy a vízszabályozó és ármentesítő társulatok által eszközölt füzesítések — céljuk szempontjából — sok tekintetben kívánni valót hagynak hátra.

E hiányok pótlását elősegítendő, intézkedtem, hogy a hullámtéri — árvédelmi — füzesek telepítésére és kezelésére vonatkozólag — kellő tanulmány alapján — szakszerü útmutatás dolgoztassék ki.

E mű, az e részben megbizást nyert Vadas Jenő erdőtanácsos, erdészeti akadémiai rendes tanár által — a végzett helyszini tanulmányok alapján — elkészíttetvén, azt a társulatnak 1 példányban idezártan megküldöm azzal az értesítéssel, hogy a menynyiben e műből esetleg több példányra volna szüksége, ez iránti megrendelésével az Országos vízépítészeti és talajjavítási hivatalhoz, vagy pedig Kilián Frigyes könyvkereskedéséhez forduljon, a honnan azok példányonkint 50 fillérért megszerezhetők.

Kelt Budapesten, 1898. évi márczius hó 25-én.

Darányi s. k.

LIII.

Földmívelésügyi magy. kir. minister. 20934/V/2/1898. sz. Valamennyi vízszabályozó és ármentesítő társulatnak és valamennyi ily társulat élén álló ministeri biztosnak.

Az árvíz elleni védekezés körül egyfelől az árvédelem teljesítésére hivatottak, másfelől pedig a vasutak által követendő eljárás szabályozása tárgyában — a ministertanács felhatalmazása alapján — a kereskedelemügyi magy. kir. minister úrral együttesen kiadott rendeletet, valamint ennek ügyében a törvényhatóságokhoz egyidejüleg intézett leiratom másolatát ·/. és ·//. alatt tudomás és alkalmazkodás végett megküldöm.

Figyelmeztetni kivánom ez alkalommal a Címet, hogy az árvédelmi anyagok és munkáscsapatok szállítására megállapított kedvezményes díjtételek alkalmazásának biztosítása céljából az 1885. évi XXIII. t.-cz. 147. §-a értelmében teendő értesítésben a társulat területén müködő valamelyik illetékes közigazgatási tisztviselőt (főszolgabiró, rendezett tanácsú város polgármestere, rendőrkapitány, kerületi elöljáró) a szállításra igénybe vehető vasútvonal megjelölésével az illető vasútintézet igazgatóságának (üzletvezetőségének) megfelelő értesítése iránt megkeresni el ne mulaszsza, másfelől pedig arra, hogy a szabályrendeletben megállapított díjkedvezmény sem a védekezési anyagoknak és munkáscsapatoknak a gátvédelmi szabályzatban megállapított rendszeres kiszállítása és szétosztása, sem pedig a munkásoknak és anyagoknak a töltések rendszeres fentartása céljából szükséges szállítása esetére nem vonatkozhatik, hanem egyedül és kizárólag a fenforgó árvízveszély esetén és annak tartama alatt a tényleges védekezés közben eszközölt szállításokra nyerhet alkalmazást.

Kelt Budapesten, 1898. évi márczius hó 25-én.

Darányi s. k.

A földmívelésügyi és kereskedelemügyi magy. kir. ministerek által — a ministertanács felhatalmazása alapján — 20,934/1898. F. M., illetve 19,044/1898. K. M. számok alatt kiadott rendelet az árviz elleni védekezés körül egyfelől az árvédelem teljesítésére hivatottak, másfelől pedig a vasutak által követendő eljárás szabályozása tárgyában.

Az 1898. évi I. törvényczikk 1. §-ának 2. pontja által hatályában fentartott vasútüzleti rendtartás 3. §-a értelmében kötelesek a vasuti vállalatok vonalaikat mindig jó és járható állapotban tartani, a keletkező hiányokat és rongálásokat, valamint a háborítatlan üzletet gátló akadályokat a lehető leggyorsabban elhárítani. Ugyanezen üzletrendtartás 16. §-a értelmében kötelesek továbbá a vasutak elemi vagy egyéb rendkívüli események bekövetkeztével a legnagyobb gyorsasággal megtenni minden intézkedést a végből, hogy a veszélyeztetett, vagy megzavart forgalom szabályszerü menete a legrövidebb idő alatt helyreállíttassék.

Az üzletrendtartás ezen rendelkezéseiből kétségtelenül kitünik a vaspálya-vállalatok azon kötelessége, hogy beálló áradások esetén vonalukat minden erővel megvédeni és biztosítani saját hatáskörükben tartoznak. Viszont a vasuti üzletrendtartás 75. §-ából kétségtelen, hogy a vasutak e részbeni kötelességük végre-

hajtásánál a főfelügyeleti hatóság ellenőrző és rendelkező jogának vannak alárendelve.

Minthogy pedig a vasutak által árvíz alkalmával végrehajtandó pályavédelmi intézkedések egyrészt csak akkor vezethetnek célhoz, ha azok összhangzásban állanak az árvízvédekezés körül törvényesen eljáró hatóságok, illetve ármentesítő társulatok (ministeri biztosok) intézkedéseivel, minthogy másrészről bekövetkezhető veszélyek és kiszámíthatatlan károk megelőzése céljából a közérdek föltétlenül követeli, hogy a megtámadott árterületeken elvonuló vasuti töltések az árvédelmi intézkedéseknek necsak utjában ne álljanak, hanem a védekezés hatályának fokozására szükség esetén fel is használtassanak: mindezeknél fogva a vasuti főfelügyeleti hatóság kötelessége a vasuti üzleti rendtartás 75. §-ában gyökerező jogosítványa alapján a vasuti vállalatok intézkedéseit árvizek esetében akként irányítani és szabályozni, hogy azok a vasút biztonságának legteljesebb megóvása mellett, egyszersmind az árvízveszély elleni védekezés céljából szükségesnek talált hatósági intézkedésekkel összhangban álljanak és ezen intézkedések támogatására szolgáljanak.

Tekintve, hogy ezen feladatát a vasuti főfelügyeleti hatóság egyrészt az árvédelem teljesítésére hivatott tényezőktől függetlenül kellő eredménynyel nem végezhetné, másrészt mert sürgető veszély idején a teendő intézkedések a rendes eljárás útjára nem terelhetők: egyszer s mindenkorra gondoskodni kell arról, hogy a vasutak és az árvízvédelmi tényezők intézkedéseinek összhangzásba hozatala, valamint az e részben követendő eljárás rendeletileg szabályoztassék.

E végből a hazai vasutak előzetes meghallgatása után az elöl idézett vasuti üzletrendtartás 3., 16. és 75. §§-ai, valamint az 1885. évi XXIII. törvényczikk végrehajtásával a következők rendeltetnek:

1. §.

A vasuti vállalatok pályatöltéseiknek, műtárgyaiknak és egyéb épitményeiknek árvíz elleni megvédéséről maguk gondoskodnak.

Sürgős veszély esetében s a mennyiben árvédelmi szempontból az áradat szétterülésének korlátozása vagy feltartóztatása érdekében mulhatlanul szükséges, a védekezési intézkedések keretébe a vasuti töltések is bevonhatók.

A vasuti töltéseknek e célból leendő igénybevételét és a pályatöltés testén e végből végrehajtandó védekezési munkálatokat, ezek között a pályatöltés lejtőinek védelmi állapotba helyezését, a pályatöltés erősitését és emelését, valamint az átereszek és hidak betömését — feltéve, hogy ezen intézkedések a forgalom beszüntetését vonják maguk után — mindenkor a vasutak szakközegeinek

meghallgatása mellett az árvédelem intézésére a földmívelésügyi magyar királyi minister által kiküldött ministeri biztos rendeli el. A vasuti forgalom beszüntetése, valamint oly munkálat, mely azt maga után vonná, — a ministeri biztos által csak a kereskedelemügyi m. kir. minister előzetes engedélye alapján rendelhető el.

A ministeri biztosnak a fentebbiek értelmében teendő intézkedéseit a vasuti intézetek és közegeik azonnal végrehajtani tartoznak.

2. §.

A ministeri biztos által — a vasuti pályatöltések védvonalul való felhasználása érdekében elrendelt munkálatokat az illető vasútintézet a ministeri biztos utasításai szerint saját közegeivel hajtatja végre.

Jogában áll azonban a ministeri biztosnak az áteresztek és hidak eltömése iránt máskép is rendelkezni az esetben, ha a vasútintézet által tett intézkedéseket kielégitőknek nem találná, vagy ha ezt más körülmény különösebben indokolná.

3. §.

A vasuti pályatöltések attól az időponttól kezdve tekintendők közérdekű árvédekezésre felhasználtaknak, a mikor a vasuti áteresztek és hidak betömése, a pályatöltések lejtőinek megvédése (bevédése), vagy másnemű védekezési munkálat a ministeri biztos rendeletére foganatba vétetett.

Ezen időpontot megelőzőleg a vasuti forgalom fentartása, — vagy a pálya testének oltalmazása végett teljesített munkálatok a vasút érdekében végrehajtottaknak tekintendők és azoknak költségei önként érthetőleg a vasútintézet által viselendők.

Az említett időponton túl végrehajtott ama munkálatok költségei ellenben, melyek a ministeri biztos rendeletére a védvonallá átalakított pályatöltésen az árvédekezés szempontjából hajtattak végre, azok által viselendők, kiknek érdekében ezen intézkedés szüksége felmerült.

A védvonallá átalakított pályatöltés tetején a vasuti forgalom fentartása és biztositása érdekében végrehajtott munkálatok költségei azonban a vasútintézet által viselendők.

4. §.

Az árvíz esetén védvonalul felhasznált pályatöltésen végrehajtandó védekezési munkálatokhoz szükséges munkaerőt, közerőt, munkaszereket és anyagokat, valamint a gyakorlandó hatósági felügyeletet illetőleg az 1885. évi XXIII. t.-cz. V. fejezetébe foglalt rendelkezések a munkálatokat teljesitő vasútintézet javára is érvényesítendők.

5. §.

Az árvédekezés intézésére kiküldött ministeri biztos a vasuti töltések védvonalul való felhasználásának elrendelésével egyidejüleg intézkedik az iránt is, hogy a vasuti töltéseken teljesítendő védekezés költségeit ki előlegezze.

A vasutak előlegezésre nem kötelezhetők.

A ministeri biztos erre vonatkozó rendeletei csak birtokon kívül felebbezhetők a földmivelésügyi m. kir. ministerhez.

6. §.

Az árvédelem megszünte után a vasútintézet a védekezési munkálatok költségeiről, melyekhez a ministeri biztos által az árvédelem érdekében elrendelt létesítményeknek eltávolításából, valamint az ezen létesítmények által okozott rongálások helyreállításából eredett költségek is hozzászámítandók, — leszámolást készít, s azt a ministeri biztoshoz érvényesítés, illetve végleges megállapítás végett bemutatja.

A ministeri biztos eme költségek megállapítása iránt hozott határozatát egyfelől az illető ármentesítő társulattal (társulatokkal) illetve — a mennyiben az ármentesítő érdekeltség nem lenne társulatilag szervezve — az érdekeltekkel, másfelől a vasútintézettel közli.

Határozata úgy az ármentesítő társulat (társulatok) vagy érdekeltség, mint a vasútintézet részéről a kézbesítéstől (ármentesítő érdekeltséget illetőleg a kihirdetéstől) számítandó 15 nap alatt a földmivelésügyi magyar királyi ministerhez felebbezhető, ki a kereskedelemügyi ministerrel egyetértőleg határoz.

A földmivelésügyi minister határozata ellen a közigazgatási birósághoz panasznak van helye.

7. §.

Oly esetekben, midőn a vasuti töltésen foganatosított védekezésnek költsége több ármentesítő társulat, vagy pedig társulatilag nem szervezkedett érdekeltség között osztandó meg, — a 6. §. értelmében hozandó határozat jogerőre emelkedése után a költségeknek az ármentesítésben érdekeltek között való megosztása iránt — a ministeri biztos által már a leszámolási művelet felett való határozás alkalmával készítendő javaslat alapján és az 1885. évi XXIII. törvényczikk VI. fejezetében körülírt eljárás mellett — elsőfokúlag az illetékes (1885. évi XXIII. t.-cz. 158. §.) alispán vagy polgármester, másodfokúlag pedig a közigazgatási bizottság határoz.

A közigazgatási bizottság határozata ellen a közigazgatási birósághoz panasznak van helye.

8. §.

Árvízveszély esetén, illetve a mennyiben az 1885. évi XXIII. törvényczikk 147. §-ában megjelölt eset bekövetkezik: a védekezéshez szükséges anyagoknak és munkáscsapatoknak szállítására a hazai összes vasutakon az alábbiakban meghatározott menet- és szállítási díj számítandó.

Az idézett törvényszakaszban megjelölt eset bekövetkezését az illetékes közigazgatási tisztviselők (főszolgabíró, rendezett tanácsú város polgármestere, rendőrkapitány, kerületi elöljáró), az ármentesítő társulatok erre vonatkozó értesítésének vétele után az illető vasútintézetek igazgatóságaival (üzletvezetőségeivel) haladéktalanul tudatni tartoznak, a melyek mihelyt bizonyos ármentesítő társulat területén működő valamelyik közigazgatási tisztviselő (főszolgabiró, rendezett tanácsú város polgármestere, rendőrkapitány, kerületi elöljáró) részéről ily értesítést vettek, azonnal közlik ezt a szállításra igénybe vehető vasút összes állomásával a végből, hogy ezek a kedvezményes szállítást az árvédekezést folyamatba tevő ármentesitő társulat illetékes közegei (igazgató, főmérnök) által közvetlenül hozzájuk intézendő irásbeli vagy távirati megkeresésre foganatosítsák.

A hatóságok, vagy árvédelmi ministeri biztosok megkereséseire a kedvezményes szállitást a vasuti állomások az üzletvezetőségek előzetes értesítése illetve utasítása nélkül is teljesíteni tartoznak.

A fentebbiekben meghatározott esetekben, illetve feltételek mellett számítandó menet és szállítási díjak a következők:

a) rendes vonatokkal való szállítás esetén a védanyagokért kocsi- és kilométerenkint 16 fillér, a munkáscsapatokért pedig személy és kilométerenkint 2 fillér viteldíj;

b) külön vonatokért, ha a külön vonat a mozdonyon kivül legfeljebb négy kocsiból áll, vonat kilométerenkint 2 korona, négy kocsin felül minden további kocsiért kilométerenkint 20 fillér szállítási díj;

c) az *a)* és *b)* pont alapján járó díjtételekhez még a szállítási adó- és a kincstári bélyegilleték is mindenkor hozzászámítandó.

9. §.

A vasútintézetek az árvédekezési célokra szolgáló anyagokat gyorsan tartoznak szállítani; miért is mihelyt az árvízveszély felléptéről a 8. §-ban körülírt módon értesülnek, haladéktalanul intézkednek, hogy az illető vonalrészen a szükséges kocsik készenlétben tartassanak; az üzletvezetőségek és állomások pedig az árvédelmi társulatoknak és illetékes hatóságoknak a védanyagok és munkáscsapatok szállítására vonatkozó felszólításainak azonnal eleget tenni tartoznak. A mennyiben személyvonatok nem állanának

rendelkezésre, vagy ez célszerübbnek mutatkozik, a munkáscsapatok külön vonatokkal szállitandók.

10. §.

Azon esetekben, midőn az 1. és 2. §§-ok értelmében az árvédekezési munkálatok valamely önálló igazgatással biró vasútnak védvonalul felhasznált pályatöltésén hajtatnak végre, — ezen vasút vonalait illetőleg a szállított anyag és munkások után a vasuti önkezelési küldeményekre megállapitott díjszabás alkalmazandó.

11. §.

Az előző §§-okban említett szállításokért fizetendő díjak a vasutintézetek által hiteleztetnek és a védekezés megszünte után számíttatnak fel.

Kelt Budapesten, 1898. évi márczius hó 21-én.

Darányi s. k.
földmivelésügyi m. kir. minister.

Báró Dániel s. k.
kereskedelemügyi m. kir. minister

Földmívelésügyi magy. kir. minister. 20,934/V/2. 98. sz. Valamennyi törvényhatóságnak.

Az árvíz elleni védekezés körül, egyfelől az árvédelem teljesítésére hivatottak, másfelől pedig a vasutak által követendő eljárás szabályozása tárgyában — a ministertanács felhatalmazása alapján — a kereskedelémügyi magy. kir. minister úrral együttesen kiadott rendeletet alkalmazkodás, illetve megfelelő eljárás végett ide zártan .... példányban megküldöm.

Különösen felhívom a törvényhatóság figyelmét a rendelet 8. §-ában foglalt határozmányokra és annak szükségére, hogy az illető közigazgatási tisztviselők (főszolgabíró, rendezett tanácsú város polgármestere, rendőrkapitány, kerületi elöljáró) kellő utasításokkal láttassanak el a tekintetben, hogy az 1885. évi XXIII. t.-cz. 147. §-ában meghatározott esetnek bekövetkezéséről, nevezetesen az arról szóló értesítést, hogy az emelkedő vízállás az árvédelmi szabályzatban megjelölt magassághoz közeledik, a mennyiben az illető ármentesítő társulat részéről az értesítésben az iránt megkerestetnek, a társulat által megnevezendő vasútintézet igazgatóságával (üzletvezetőségével) *haladéktalanul* közöljék a végből, hogy ezek részéről a kedvezményes vasuti szállítás iránt szükséges intézkedések idejekorán megtehetők legyenek. Közlöm továbbá a törvényhatósággal, miszerint az ármentesítő társulatokat egyidejüleg felhívtam, hogy az árvédelmi anyagok és munkáscsapatok szállítására megállapított kedvezményes díjtételek alkalmazásának bizto-

sítása céljából az 1885. évi XXIII. t.-cz. 147. §-a értelmében teendő értesítésben a területükön működő valamelyik illetékes közigazgatási tisztviselőt (főszolgabíró, rendezett tanácsú város polgármestere, rendőrkapitány, kerületi elöljáró) a szállításra igénybevehető vasútvonal megjelölésével az illető vasútintézet igazgatóságának (üzletvezetőségének) megfelelő értesítése iránt megkeresni el ne mulaszszák.

Kelt Budapesten, 1898. évi márczius hó 25-én.

Darányi s. k.

LIV.

Földmívelésügyi m. kir. minister. 4319/1899. sz. A beregmegyei vízszabályozó és ármentesítő társulatnak.

A társulat 1897. évi deczember hó 9-én tartott közgyüléséből 1676. szám alatt az iránti kérvényt intézett a képviselőházhoz, hogy a Tisza és Bodrog mellékfolyó szabályozásának folytatólagos munkálatairól, valamint a Ferencz-csatorna tiszai torkolatának áthelyezéséről szóló 1894. évi III. t.-cz. 2. §-ának második bekezdésében foglalt azon rendelkezés, a mely szerint az állam által végrehajtandó és valamely ármentesítő társulat védműveinek érdekében is szükséges partbiztosítás költségeihez az illető érdekelt társulat hozzájárulni tartozik, hatályon kivül helyeztessék.

E kérelem megokolására a társulat azt hozta fel, hogy:

1. az említett törvény az életbelépte előtt fennállott és az 1884. évi XIV. t.-cz. által tételesen is megállapított jogrendet, — a melyet úgy vél meghatározhatni, hogy „a hajózható folyók mederszabályozása állami, a parton elvonuló ármentesítése pedig társulati feladatot és kötelezettséget képez“ — teljesen felbontotta;

2. ezzel a társulatok a megelőző állapothoz képest felette súlyos helyzetbe jutottak, mert a korábbi jogrend alapján, abban bízva építették ki védtöltéseiket, hogy az állam a mederszabályozás tekintetében hivatását teljesítendi és töltéseik biztosítva leendnek, holott most a mederelfajulások megszüntetésének tetemes terhében is osztozkodniok kell, a mi annál sérelmesebb, mert

3. az 1894. évi III. t.-cz. meghozatala előtt a mederszabályozás szempontjából szükséges partbiztosítások elhanyagoltatván és most is csak a partomlások előhaladottabb állapotában — midőn már a társulati töltések is veszélyeztetve vannak — vétetvén a partbiztosítási munkák végrehajtás alá, ennek következtében számos oly esetben áll elő a társulatok érdekeltsége és hozzájárulási kötelezettsége, a mely esetekben, ha a baj keletkezése idején orvosoltatik, a védtöltések veszélyeztetett helyzete be sem következett volna.

Felhozatott továbbá a társulatokra ezen törvényből folyó hátrányként az is, hogy

4. az állam által végrehajtott partbiztosítási munkálat költségeihez való hozzájárulás mérve iránti meg nem egyezés esetén a döntés a másik egyezkedő fél képviselőjének, a földmívelési ministernek jogkörébe esik.

Ezen kérvény a képviselőház 1899. évi április hó 15-én tartott ülésén 5056. sz. a. hozott határozatával nekem kiadatván, az abban foglaltakra vonatkozólag a következőkről értesítem a társulatot.

Azon kérdés tekintetében, hogy az 1894. évi III. t.-cz. meghozatala előtt fennállott jogrend szerint az állam feladataiként a folyószabályozások terén mily mérvű tevékenység volt megállapítva, a társulat a fentebb jelzett és az abból levont következtetések szerint végeredményében oda vezető felfogásnak hódol, hogy a hajózható folyókon a partok biztosítása átalában az állam kötelezettségét képezte volna.

Ily kötelezettség fennállása azonban az állam részéről soha sem ismertetett el, mert nem találtatott az sem a „tiszaszabályozási ügynek az álladalmi kormány általi további vezérlete és felügyelése tárgyában“ az 1850. évi junius 16-án kelt császári rendelettel jóváhagyott határozatokban — a melyeket ·/. alatt közlök — sem a Tiszaszabályozás kezelésére vonatkozó és az 1856. évi szeptember hó 11-én kelt legfelső elhatározással jóváhagyott „rendszabály“-ban, melyet 2 ·/. alatt mellékelek*), sem pedig az említett határozatok és rendszabály alkalmazásában kifejlett gyakorlat által megállapítottnak. Nem tekintetett a jelzett kötelezettség az 1884. évi XIV. t.-cz. által sem (a melynek alapjául szolgált eredeti javaslat 1. §-a szövegét és a vonatkozó indokolást, valamint a közlekedési bizottság által a javaslat ezen szakaszának szövegén tett és a törvényhozás által elfogadott módosítást, nemkülönben ennek indokolását 3 ·/. alatt közlöm) megállapítottnak, mert a kivonatokban közölt ezen okmányokból, különösen pedig a közlekedési bizottság jelentésének — az általa ajánlott és a törvényhozás részéről el is fogadott szövegezés indokolására vonatkozó — részéből, a törvényhozás intentiója mindenkor úgy értelmeztetett, hogy a szóban forgó törvényczikk 1. §-ába foglalt meghatározás megtételénél a status quo ante fentartása iránti szándék volt a vezérlő gondolat, figyelembe véve azt is, hogy „az állam által már megkezdett mederszabályozás“ alatt nem más, mint csakis ama szabályozási munkák értettek, a melyek az időben a Tisza egyes mellékfolyóin, nevezetesen a Körösökön és a Bodrogon — tehát nem hajózási érdekből — folyamatban voltak.

*) Mindkettőt lásd a II. k. 32. és 37. lapjain.

Ily körülmények között az ármentesítő társulatokra nézve — a megelőző jogrendhez mérten — nem hátrányosabb, de ellenkezőleg, előnyösebb helyzetet létrehozottnak kell tekinteni azt, hogy előbb az 1885. évi XXIII. t.-cz. — a mely a 40. §-ában a meder és partok jó karban tartását, a meder-, illetve parti birtokosok kötelességének azzal a rendelkezéssel jelentette ki, hogy a karban tartás költségeihez az egyéb érdekeltek — ezek között a hajózás és tutajozás érdekéből az állam is — haszonaránylag hozzájárulni tartoznak, a 46. §-ban megállapította, hogy az államkezelés alatt álló hajózható folyók mentén keletkezett társulatok által saját érdekükben létesitendő partbiztosítási munkálatok költségeihez, a mennyiben azok a hajózás előmozdítására is alkalmasak — legfeljebb egy harmadrészszel hozzájárulni tartozik — majd pedig, hogy a Tisza és Bodrog mellékfolyója szabályozásának folytatólagos munkálatairól, valamint a Ferencz-csatorna tiszai torkolatának áthelyezéséről szóló 1894. évi III. t.-czikk e folyóknál nemcsak hajózás, hanem ezenfelül a „vízlefolyás" szempontjából is szükséges átvágások, mederrendezések, nemkülönben az ezen célból szükséges partbiztosítások létesítését és fentartását az állam feladatává tette és a bemutatott tervek szerint eszközlendő ezen munkálatok végrehajtására — a szükséges költségfedezet engedélyezésével — a lehetőséget nyujtotta, a mely törvény nyomán megalkotott 1895. évi XLVIII. t.-cz. az ország egyéb jelentősebb folyóvizein és pedig a Tisza mellékfolyói közül a Körösökön, a Szamoson, a Maroson és Temes-Bégán közgazdasági, hajózási és egyenletes árvízlefolyási szempontokból sürgősen, illetve — a mint ez a törvényczikk címében kifejezést nyert — első sorban szükséges szabályozási munkálatok iránt intézkedett.

Előnyösebb helyzetet hoztak létre az említett törvények az ármentesítő társulatokra, különösen pedig a tiszavölgyiekre nézve, mert míg a korábbi jogrend szerint arra voltak utalva, hogy a védtöltéseiket veszélyeztető partszakadások megszüntetéséről önmaguk gondoskodjanak, addig az 1885. évi XXIII. t.-cz. 46. §-a ily munkálataik költségeihez már az állam hozzájárulását is megállapította, az 1894. évi III. t.-cz. pedig az annak megalkotása előtt elismerteknél további tevékenységi kört jelölt ki az államnak az által, hogy a Tisza és Bodrog mellékfolyója folytatólagos szabályozási munkálatainak végrehajtása iránt intézkedve, a vízlefolyás szempontjából szükséges partbiztosítási munkálatokat az állam feladatává tette.

Egyébként a Tisza és Bodrog mellékfolyó szabályozásának folytatólagos munkálatairól, valamint a Ferencz-csatorna tiszai torkolatának áthelyezéséről szóló — 1894. évi III. t.-cz. meglakotása alkalmával ez a kérdés, hogy mennyiben jogszerü és

helyén való az, hogy a társulati védtöltések fennállásának biztosítása érdekéből a szükségelt partvédelmi munkálatok költségeihez a társulatok hozzájáruljanak, — gondos mérlegelés tárgyát képezte és a szóban forgó törvényczikk panaszolt rendelkezései ennek eredménye alapján az akkor felmerült aggályok eloszlatásával — iktattattak a törvénybe, a miként az a törvényczikk létrejöttét megelőző és a Tiszavölgyi társulat központi bizottságának 1892. és 1893. évi társulati évi közgyülésekhez intézett jelentésében ismertetett tárgyalásoknak az alábbiakban vázlatosan közölt képéből kitünik.

A kérdéses törvényczikk alapjául szolgált javaslatnak a Tiszavölgyi társulat központi bizottságánál történt tárgyalása alkalmából e bizottság arra való tekintettel, hogy nem ugyan a javaslatban magában, hanem annak indokolásában, valamint a kiegészítő részét képező és a végzendő munkálatokat feltüntető kimutatásokban bizonyos partvédelmi munkálatok úgy vétettek fel, mint a melyek költségeihez az érdekelt társulatok hozzájárulni fognak, — s mert a bizottság azt, hogy a társulatok az állam által végzendő ilynemü munkálatok költségeihez való hozzájárulásra kötelezhetők lennének, — a vízjogi vagy valamely fennálló más törvény által megállapítottnak nem találta: azt a kivánságát fejezte ki, hogy az összes mederrendezési, ezek között különösen a partvédelmi munkálatok is az állam költségén legyenek eszközlendők.

Az a kérdés, hogy az állam által létesítendő partbiztositási munkák költségeihez a társulatok egyátalán bevonhatók-e? a javaslatnak a képviselőház vízügyi bizottságában — 1892. évi junius hó 22-én történt tárgyalása alkalmával — szintén felvettetvén, — a bizottság hivatali elődömnek azt a kijelentését, — hogy a társulatok csak azon partbiztosítási munkák költségeihez lesznek bevonhatók, a melyeket vagy ők maguk kezdeményeznek, vagy melyeknek létesítése a vízjogi törvény 113-ik §-a alapján válik szükségessé és az utóbbi esetben a hozzájárulás összege nem lehet nagyobb, mint a mennyibe a társulati védmüvek más módon való megvédése kerülne, — tudomásul vette — azon várakozásnak kifejezésével, hogy a kormány a méltányosság végső határáig fog elmenni és a törvényben gyökerező főfelügyeleti jogánál fogva a társulatok anyagi és létérdekeit veszélyeztető oly munkák végzésére és azok költségei viselésére kötelezni nem fogja, amelyeket tulajdonképen az államnak kellene foganatosítania és viselnie.

A képviselőház pénzügyi bizottsága a társulatok hozzájárulással való megterhelésének jogossága tekintetében felmerült aggályokkal behatóan foglalkozott. Ezen aggályok a vízügyi bizottság javaslatának vonatkozó része ellen benyujtott külön véleményben is abban az irányban nyertek kifejezést, hogy a törvényjavaslat

indokolásában a társulatok érdekeit is érintő partbiztositási munkálatok költségei bizonyos része fedezeteül megjelölt társulati hozzájárulások érvényesítésére a törvényes alap sem a vízjogi törvény 46. §-ában, sem pedig annak 113. §-ában nem található fel, a minélfogva is az lenne kimondandó, hogy a partbiztosítási munkálatok tekintetében a hozzájárulás és annak mérve iránt az egyezkedés útja marad fenn mindaddig, míg a vizjogi törvény reviziója alkalmával a törvényhozásnak módjában fog állani a kérdés elvi részének beható megvitatása mellett határozni a fölött, hogy a partbiztosítási munkálatok költségeihez való hozzájárulásra az ármentesitő társulatok kötelezhetők-e átalában és ha igen, milyen módozatok mellett és mily arányban.

A képviselőház pénzügyi bizottsága 1893. évi márczius hó 22-én előterjesztett jelentésében annak a véleményének adott kifejezést, hogy a vízjogi törvény 113. §-a alapján, ha nem is partbiztosítási, de egyéb — védőműveik megvédésére szolgáló munkálatok teljesítésére a társulatok határozottan kötelezhetők és minthogy oly helyeken, hol a társulati védőművek partszakadások vagy alámosások által támadtatnak meg, azok megvédése leghatályosabban éppen partbiztosítási munkálatokkal eszközölhető: tagadhatatlan, hogy ott a társulatok és az állam érdekei találkoznak, minek folytán nem lehet méltánytalannak tartani, hogy a társulatok az ilyen munkálatokhoz legalább is oly összeggel járuljanak hozzá, a mennyi igénybe vétetett volna, ha védműveiket más, kevesebb költséggel járó úton védelmezték volna.

E véleményének kifejezésével a pénzügyi bizottság szükségesnek jelezve, a társulatok ily mérvü és értelmü hozzájárulására a kellő törvényes alapot megteremteni és a törvényjavaslatban foglalt munkálatokra nézve úgy az állam, mint a társulatok kötelezettségeit pontosan és szabatosan körülírni, másfelől pedig a társulatok hozzájárulási kötelezettségeiből származó vitás kérdések eldöntésére hivatott bíráskodási hatóságot megállapitani: hozta javaslatba a vízügyi bizottság jelentésével szemben benyujtott különvéleménynek a képviselőház 1893. évi április hó 6-án tartott ülésén történt visszavonását eredményezőleg azt, hogy a törvényjavaslat a törvényczikk 2. és 3. §-ába tényleg fel is vett rendelkezésekkel kiegészíttessék.

Mindezekből megállapitható, hogy az 1894. évi III. t.-cz. a korábban fennállott jogrendet nem bolygatta meg, de söt ellenkezőleg ama jogrend mérlegelésével és alapul vételével intézkedett a törvényhozás a Tiszaszabályozás folytatólagos munkálatainak végrehajtása és a végrehajtás keretében felmerülő kérdések rendezése iránt.

A kérvényben hangoztatott az a panasz, hogy az 1894. évi

III. t.-cz. meghozatala előtt a mederszabályozás szempontjából szükséges partbiztosítások terén kevés történt, megfelel a tényeknek, de figyelembe veendő, hogy éppen e törvény tette lehetővé az e téren való nagyobb tevékenységet. A törvény életbelépte óta azonban az állam feladatkörébe eső partbiztositások nem hanyagoltatnak el, végrehajtásukban azonban természetszerűen bizonyos korlátot szab egyfelől a szabályozási munkaprogramm, a mely szerint első sorban az átvágások munkálatai alulról felfelé haladva hajtandók végre, másfelől pedig a költségvetési évi hitelrészletek mennyisége, a melyet az 1895. évi XLVIII. t.-cz. határoz meg. Ezen korlátok között azonban minden oly partbiztosítás, a mely szükségessé válik és a melynek teljesítése az állam feladatkörébe esik, a maga idején végrehajtatik.

A társulatok hozzájárulásának megállapitásával a törvény a kivételes méltánylást érdemlő körülmények figyelembe vételét is előirja. Hogy a méltányossági szempontok a hozzájárulások megállapításánál teljes mérvben érvényesülnek, azt már azon körülmény is igazolja, miszerint eddigelé nem volt eset arra, hogy a hozzájárulás nem egyezségileg, de határozatilag állapíttatott volna meg. Minden egyes esetben megegyezés létesítésére kiváló súlyt helyezek és csak sajnálatomra szolgálna, ha a társulatok részéről merev álláspontokat kellene tapasztalnom és ezáltal oda kényszeríttetném, hogy egyes esetekben a felmerülő hozzájárulások kérdését határozatilag döntsem el.

A kérvény a társulatokra nézve hátrányosnak tünteti fel azt. hogy annak rendelkezései szerint a hozzájárulás vagy annak mérve iránti meg nem egyezés esetén a döntés a másik egyezkedő fél képviselőjét vagyis a földmivelésügyi ministert illeti meg. Ennek hangoztatásánál azonban figyelmen kivül hagyatott az, hogy ama kivánságoknak is megfelelően, a melyek az 1894. évi III. t.-cz. alapjául szolgált javaslat tárgyalása alkalmával nyilvánultak, a közigazgatási biróságról szóló 1896. évi XXVI. t.-cz. 59. §-ának 6. pontja aképpen rendelkezik, miszerint az 1894. evi III. t.-cz. 3. §-a alapján azon kérdésben hozott határozataim ellen, hogy csakugyan a társulat érdeke is teszi-e szükségessé és mennyiben az állam által létesítendő partbiztosítást. valamint a melyekkel az esetre, ha ez a társulat érdekében is szükséges, de a hozzájárulás iránt megegyezés nem jön létre, a hozzájárulás kérdésében intézkedem, a közigazgatási biróság előtti eljárásnak van helye. A törvényhozás tehát, a mely már az 1894. évi III. törvényszikkben is kimondotta a Tiszavölgyi Társulat központi bizottság meghallgatásával történő határozást, a mi szintén a társulati érdekek megóvásának biztosítása szempontjából történt, a később megalkotott és fentebb idézett törvényczikkben újabb biztosítékot

nyujtott a társulatoknak arra nézve, hogy a hozzájárulási kötelezettségeik megállapításánál felmerülhető vitás kérdések eldöntésénél sérelmet ne szenvedhessenek.

Miután mindezeknél fogva sem a kérvényben felhozottakban, sem pedig a fennálló viszonyokból eredőleg nem látok elfogadható okokat fennállani az 1894. évi III. t.-cz. rendelkezéseinek megváltoztatására nézve — ez irányban nem szándékozom javaslattal lépni a törvényhozás elé. Nem zárkózom el azonban az elől, hogy a mennyiben — a mint ezt a jelen kérvényezés is tanusitja — a vizszabályozások iránt intézkedő, különböző időkben hozott törvények egyes rendelkezései félreértéseket idéznek elő, a vízjogi törvény tervbe vett revisiója alkalmával a különböző törvények közötti összhang létesítése szintén megfontolás alá vétessék.

Budapest, 1901. évi február hó 19-én.

Darányi s. k.

LV.

Földmívelésügyi m. kir. minister. 5141/V/2/1899. szám. Valamennyi alispánnak és valamennyi törvényhatósági joggal felruházott város polgármesterének.

Az időjárás változataihoz képest felléphető árvizekre való tekintettel felhívom $\frac{\text{alispán}}{\text{polgármester}}$ urat, hogy a szükségessé válható árvédekezés sikerének biztosítására megkívántató hatósági előintézkedéseket idejekorán megtenni el ne mulaszsza.

Különösen felhívom $\frac{\text{alispán}}{\text{polgármester}}$ urat, hogy:

1. A törvényhatóság területén levő magánöblözeti és községi védművek érdekében teendő óvintézkedéseket szigorúan ellenőrizze s az e részben tapasztalandó hiányok vagy mulasztásokkal szemben azonnal és a kellő erélylyel lépjen fel;

2. megfelelően és erélyesen intézkedjék, hogy az árvédekezési munkálatoknál esetleg igénylendő munkaerőnek és közerőnek a kellő időre való kiállítása akadálytalanul eszközölhető legyen;

3. intézkedjék az iránt, hogy az ártéri községek amaz elöljárójukat, ki a fenyegető vízállás fellépésével az 1885. évi XXIII. t.-cz. 149. §-ában körülírt rendelkezési hatalmat gyakorolni hivatott leend, késedelem nélkül jelöljék ki;

4. az illető társulatokkal vagy érdekeltséggel való érintkezés alapján haladéktalanul állapítsa meg rendeletileg részletesen azt, hogy az illetékes közigazgatási tisztviselők, a felmerülhető szükség esetén a törvényhatóság területén levő melyik töltésvonalon, illetve annak melyik szakaszán fognak az idézett törvény 150. §-a értelmében működni.

Értesítem $\frac{\text{alispán}}{\text{polgármester}}$ urat, miszerint annak biztosítása végett, hogy a beállható árvédekezés alkalmával a m. kir. csendőrség úgy a hatósági közegek, mint az érdekelt ármentesítő társulatok működését kellően támogassa, továbbá, hogy az árvízveszély esetén szükségessé válható folytonos távírdai szolgálat berendezését a hatóságok ármentesítő társulatok, ministeri biztosok, vagy folyammérnöki hivatalok közvetlen megkereséseire az illető posta és távirda, illetve vasuti igazgatóságok haladéktalanúl elrendeljék, a m. kir. belügyi és kereskedelemügyi minister urakat egyidejüleg felkértem.

A tekintetben, hogy a felmerülhető szükséghez képest a cs. és kir. hadsereg részéről — *a törvényhatóságok által az illető hadtestparancsnokságokhoz intézendő megkeresésre* — katonai munkáscsapatok vagy hadmérnöki, illetve utászcsapatok, valamint robbantó eszközök és pontonok sürgősen rendelkezésre bocsáttassanak — a cs. és kir. közös hadügyminister úr részéről az intézkedések egyszer s mindenkorra meg vannak téve — a m. kir. honvédelmi minister urat pedig ezúttal is felkértem aziránti rendelkezések megtételére, hogy a katonai erő nagyobb mérvü igénybevétele esetén, vagy ha az a helyi viszonyoknál fogva alkalmasabb, *ugyancsak a törvényhatóságok által az illetékes honvédparancsnokhoz intézendő megkeresésekre*, — a m. kir. honvédség részéről is állíttassanak ki katonai munkás, illetve segélycsapatok.

Ez alkalomból is felhívom $\frac{\text{alispán}}{\text{polgármester}}$ úr figyelmét arra, hogy miután a folytonos távirdai szolgálat tartása az ármentesítő társulatok közvetlen megkeresése alapján is elrendeltetik, e részben tehát hatósági közvetítésre szükség nincs s mert másfelől a rendkívüli távirdai szolgálat költségei azáltal viselendők, a kinek megkeresésére, illetve érdekében az elrendeltetett, a törvényhatóságoknak, illetve közegeiknek nem lehet feladata az ármentesítő társulatok védekezési munkálatai érdekéből szükséges rendkívüli távírdai szolgálat elrendelését *saját kezdeményezésükből* kérni s ha ezt más szempontokból mégis megtennék, a felmerülő költségek megtérítéséről a törvényhatóságoknak kell gondoskodniok.

A mi pedig a katonai segédleteket (katonai munkáscsapatok, hadmérnöki vagy utászcsapatok, robbanószerek, pontonokat stb.) illeti, melyek a törvényhatóságok megkeresésére fognak kirendeltetni és a melyeknek kirendelésből felmerülő költségek az érdekeltség által viselendők — e tekintetben szintén nem lesz szem elől téveszthető, hogy az ármentesítő társulatok feladatát képező védekezési munkálatokhoz katonai munkás csapatoknak kirendelését a törvényhatóságok csakis az illető társulatok részéről e tekintetben nyílvánított kivánság, illetve megkeresés alapján kérhetik.

Természetesen teljesen a hatóságok intézkedési körébe esik a katonai erő kirendelését oly esetekben kérni, midőn az nem valamely társulat feladatát képező védekezésnél válik szükségessé, vagy mikor azt, bár társulati ártérre betört árviz által fenyegetett városok vagy községek védelmére, úgyszintén élet- és vagyonmentésre kell igénybe venni. Hasonlóképen a hatóságoknak kell gondoskodniok a katonai erő kirendeléséről akkor is, ha az karhatalom gyakorlására veendő igénybe.

Kelt Budapesten, 1899. évi január hó 19-én.

Darányi s. k.

Földmivelésügyi m. kir. minister. 5141/V/2/1899. sz. Körrendelet valamennyi vízszabályozó és ármentesítő társulatnak.

Az esetleg szükségessé váló árvédekezés tekintetéből megkívántató hatósági előintézkedések megtétele iránt a vármegyék alispánjai és a városi törvényhatóságok polgármestereihez egyidejüleg intézett körrendeletem másolatát ·/. alá zártan azzal a felhívással küldöm meg a társulatnak, hogy az árvédekezési előkészületeket minden eshetőségnek számbavételével sürgősen tegye meg, illetve egészítse ki s kövessen el átalában mindent arra nézve, hogy a felmerülhető szükséghez képest fokozottabb mérvü védekezés is legyen teljesíthető.

Felhívom különösen ama társulatokat, melyek töltésszakai mentén — a hídaknál előállható jégtorlódások bekövetkezése esetén — veszélyes helyzet állhat elő, hogy a jégtorlódások megakadályázására kiváló gondot fordítsanak s kellő intézkedésekkel biztosítsák azt, hogy a jégtorlódást előidézhető hidaknál — melyek jármainak kijegelése kellő időben eszközlendő — a jég akadálytalan levonulását elősegítő munkaerő készen legyen.

Egyúttal alkalmazkodás végett tudatom a társulattal, miszerint a melléje kirendelt ministeri megbizottat egyidejüleg utasítottam, hogy a társulati védvonalakat a társulat műszaki közegeinek kíséretében február hó folyamán utazza be s tapasztalatairól hozzám jelentést tegyen.

Felhívtam továbbá az illetékes vízépítészeti kerületi felügyelőt, hogy a saját részéről szintén szerezzen közvetlen tájékozást arra nézve, vajjon védekezési előkészületei minden tekintetben kielégítők-e? s különösen vajjon a közerő mikénti alkalmazására vonatkozó kimutatások az illetékes hatósági közegeknek megküldettek-e? E mellett felhatalmaztam ezen közegemet, hogy a tapasztalandó hiányok megszüntetése iránt közvetlenül is intézkedjék.

Értesítem továbbá a társulatot, hogy a mennyiben az árvéde-

kezés fokozottabb mérve szükségessé tenné azt, hogy a társulathoz állami mérnök rendeltessék ki és e részben a társulatra nézve külön nem rendelkeztem volna, ez irányban táviratilag is tehető kérelmének teljesítése iránt a lehetőséghez képest azonnal intézkedni fogok.

Kelt Budapesten, 1899. évi január hó 19-én.

Darányi s. k.

LVI.

Földmívelésügyi magy. királyi minister. 7400/V/2/1899. Valamennyi vízszabályozó, ármentesítő és vízhasználati társulatnak és valamennyi íly társulat élén álló ministeri biztosnak.

Felmerült eset alkalmából a m. kir. honvédelemügyi minister úr által megállapíttatván, hogy az 1884. XIV. és 1885. XXIII. t.-cz. hatálya alá tartozó vizi társulatok alkalmazottjaira nézve a népfelkelési szolgálat alóli ideiglenes felmentések véleményezésénél a népfelkelési szolgálat alól való ideiglenes felmentésre vonatkozólag a honvédelmi m. kir. minister úr által 1894. évben 4609. eln. sz. a. kiadott utasításban 2. §. 16. pont m) betű alatt foglalt határozmány alkalmazandó, — erről a címet tudomás végett értesítem és egyúttal felhívom figyelmét az említett utasítás 2. §-a 12. pontjának 3. bekezdésére és az idézett §. 15-ik pontjára, a melyek az ideiglenes felmentés iránti javaslatok megtételénél és ezek véleményezésénél követendő irányelveket megállapítják s a melyek szempontjából már a teendő javaslatok kellően mérlegendők lesznek.

Budapest, 1899. január 28-án.

A minister megbízásából:

Szinyei s. k.

LVII.

Földmívelésügyi m. kir. minister. 8599/V/1/1899. sz.

Az ....völgyében lévő nagy kiterjedésü vízmosások megkötése sürgős közérdek, mert ezen vízmosások nagy költséggel létesített szabályozási munkálatokat veszélyeztetnek. Nevezetesen a vármegye területén lévő nagy vízmosások e folyók alsó részén a medret annyira elrontották és feliszapolták s egy nagy vidék vízlefolyási viszonyait oda juttatták, hogy semmiféle szabályozási munkával azokat megjavítani nem lehet, ha egyúttal a jelölt vízmosások is meg nem köttetnek.

Ennélfogva a hatóságoknak egyik legsürgősebb és legfontosabb teendője a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló 1894:

XII. t.-cz., valamint az annak végrehajtása tárgyában 1894. évi 48.000. sz. a. kiadott rendelet 13. §-ának pontos és haladéktalan végrehajtása.

Minthogy pedig a szükséges intézkedések előkészítése és foganatosítása az illetékes kerületi kulturmérnöki és erdőhivatalok közreműködését s az összes közreműködők egységes tervszerű eljárását teszi szükségessé, erre nézve a következőket rendelem el.

1. A vízmosásos helyek fölvétele, községi határonként a járási főszolgabíró, az erdőhivatal és a kerületi kulturmérnöki hivatal kiküldöttjéből álló bizottság által, az illető község elöljárósága alkalmas tagjainak közreműködésével eszközlendő.

2. Az eljáró bizottság a vízmosásos helyeknek felvétele s megfelelő méretű térképvázlatokon való feltüntetése után minden községre nézve állapítsa meg a munkatervet a befásításra, fűzdugványozásra, legeltetési tilalomra, iszapfogó gátakra s egyéb esetleges munkálatokra vonatkozólag. Az így megállapított munkaterv a községi elöljáróságoknak átadandó s foganatosítása a járási főszolgabíró által az 1894: XII. t.-cz. 13. §-a, illetve a vármegye közigazgatási bizottsága által az idézett törvény 14. § a értelmében elrendelendő

3. Ha a megyében a fölvett területek között, az 1898. évi XIX. t.-cz. alá eső, állami kezelésbe átveendő kopár területek volnának, ezekre nézve az illetékes kir. erdőhivatal a külön megállapított szabályok szerint tartozik eljárni, illetve hozzám előterjesztést tenni.

4. A helyszíni eljárás és munkaterv készítése alkalmából mérlegelje a bizottság azon kérdést is, hogy melyik községben minő indokokból kivánatos vagy szükséges esetleg az állami segélyezés, mekkora évi összegben és előreláthatólag hány évre hozható ez indokoltan javaslatba.

Ezen javaslatoknál figyelembe veendő az 1894: XII. t.-cz. 13. §-a, mely szerint a vízmosások ellen való védekezés költsége az érdekelteket terhelik.

Ennélfogva állami segélynek, csemetékre, erdősítésre, iszapfogó gátak építésére, csak annyiban van helye, a mennyiben a szükséges munkálatok aránytalanúl nagy megterhelést rónának a közvetlenül érdekeltekre, vagy az illető munkarészlet vízszabályozási érdekekből sürgősen volna foganatosítandó.

5 A kidolgozott munkatervek, a melyekben részletesen ki van tüntetve a végzendő munkálatok sorrendje és költsége, hozzám *folyó évi szeptember hó 1-ig fölterjesztendők*, a midőn a foganatosítás és segélyezés tekintetében szükséges intézkedéseket megteendem

6. A munkálatok rendszeres megindulása után, azok időközi helyszíni megvizsgálása iránt külön fogok intézkedni.

Jelen rendeletem foganatosítása iránt sürgős intézkedést várok. Az illetékes kerületi kulturmérnöki és erdőhivatalokat egyidejűleg megfelelően utasítottam.

Budapest, 1899. évi junius hó 16-án.

A minister helyett:

Kiss s. k.
államtitkár.

LVIII.

Földmívelésügyi m. kir. minister. 28,356/V/2/1899. szám. Valamennyi kulturmérnöki hivatalnak.

A vízrendező társulatok által végrehajtott munkálatok felülvizsgálata tárgyában egyidejűleg kiadott rendeletemet a ·/. alatti másolatban közlöm.

Kelt Budapesten, 1899. évi április hó 21-én.

Darányi s. k.

Földmívelésügyi m. kir. minister. 28,356/V/2/1899. szám. A m. kir. országos vízépítési igazgatóságnak, valamennyi vízépítési kerületi felügyelőnek, valamennyi folyammérnöki hivatalnak; továbbá valamennyi vízszabályozó és ármentesítő társulatnak, illetve ily társulat élén álló ministeri biztosnak.

Felvettetvén az a kérdés, vajjon a vízrendező társulatok által végrehajtott vizimunkálatoknak az erre kiküldött szakközegeim által eszközölt felülvizsgálása az 1885: XXIII. t.-cz. 174. §-a szerint minősülő hatósági vizsgálatnak is tekintendő-e? e kérdésben az 1885. XXIII. t. cz. 117. § ának rendelkezésére való figyelemmel is, a mely szerint a vízrendező társulatok felett való felügyelés nem esik az ezen törvény 177. § ában megjelölt első és másodfokú hatóságok feladat körébe, akképen döntöttem, hogy a kiküldött közegeim által eszközölt felülvizsgálat a törvény 174. §-a szerint minősülő hatósági vizsgálat hatályával bír.

Hogy azonban a közegeim által eszközölt felülvizsgálat ebbeli rendeltetésének minden tekintetben megfeleljen, szükséges, hogy a felülvizsgálattal megbízott közeg szorgos vizsgálat tárgyává tegye azt, vajjon a munkálat a hatóságilag megállapított tervezeteknek, illetve a tervezetek megállapítására vonatkozó határozatok rendelkezéseinek megfelelően hajtatott-e végre, hogy a felülvizsgáló az e részben teljesítendő vizsgálata eredményéről a felülvizsgálati

jegyzőkönyvben, a melynek egy hitelesített másolati példánya a vizikönyv okirattárába való elhelyezés végett az illetékes hatóságnak általa mindenkor megküldendő, számoljon be, abban az esetben pedig, ha a megállapított tervtől eltérések történtek volna, ezek a felülvizsgálati jegyzőkönyvben részletesen felsoroltassanak.

Szükséges továbbá, hogy a tapasztalandó ily eltérésekről — az esetleg megkivántató intézkedések végett — hozzám a felülvizsgáló jelentést tegyen.

Midőn tehát annak a biztosítása végett, hogy a vízrendező társulatok által foganatosított munkálatok felülvizsgálása rendeltetésének mindenben megfeleljen, a fentebb körülírt eljárásnak pontos követését elrendelem, egyúttal kötelességévé teszem a vízrendező társulatoknak, hogy minden oly munkálatra nézve, a melynek tervezete hatósági megállapítás alá esik, a szakközegem által leendő felülvizsgálásnak megejtése kellő időben kivétel nélkül kérelmeztessék.

Arra nézve, hogy a társulatok ezt teljesítsék, a melléjük rendelt ministeri megbízottak ügyelni és a netalán tapasztalandó mulasztás esetén hozzám jelentést tenni tartoznak

Kelt Budapesten, 1899. évi április hó 21-én.

Darányi s. k.

LIX.

Földmivelésügyi m. kir. minister. 29094/V/3/1899. szám. Körrendelet. Valamennyi m. kir. folyammérnöki és kerületi kulturmérnöki hivatalnak.

A földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. minister 1886. évi 17.202. sz. a. a kulturmérnöki hivatalok szervezete tárgyában valamennyi törvényhatósághoz intézett körrendeletének a kulturmérnöki díjak felszámítását szabályozó 8. szakasza egyes felmerült esetekben különbözőképen értelmeztetvén, a jövőben követendő egyöntetü eljárás biztosítása céljából ezennel elrendelem:

hogy mindazon esetekben, valahányszor a folyammérnöki vagy kulturmérnöki hivatalok székhelyén tartatnak tárgyalások s azok helyszíni szemlével nincsenek egybekötve, a hatósági szakértő csakis 5 frt (öt forint) napidíjat számíthat fel s utazási költségek fejében 10 frt átalányösszegnek a felszámítására nincsen feljogosítva.

Felhívom a hivatalt, miszerint erről összes közegeit azzal értesítse, hogy ily esetekben az ellennyugtát a jövőben ily értelemben szerkeszszék meg.

Budapesten, 1899. évi augusztus hó 14-én.

A minister megbízásából:

Tormay s. k.

LX.

Földmívelésügyi m. kir. minister. 32964/V/3/1899. szám. Valamennyi kerületi kulturmérnöki hivatalnak.

Egy felmerült esetből kifolyólag értesítem a kulturmérnöki hivatalt, hogy a már igazolt vízhasználatra nézve a joggyakorlat szabályozása következtében kiadandó engedély-okirat a vízjogi törvény 191. §-ának rendelkezése szerint, de a hivatali elődöm által a vízjogi törvény végrehajtásánál előforduló bélyegek és illetékekre nézve 1890. évi január hó 30-án 2245. sz. a. kiadott rendelet (l. 1890. évi Rendeletek tára 37-ik lap) 8. pontja értelmében is bélyegmentes.

Budapest, 1899. évi április hó 30-án.

A minister megbizásából:

Gedeon s. k.

LXI.

Földmívelésügyi m. kir. minister. 40858/V/2/1899. szám. Valamennyi vízrendező és vízhasználati társulatnak, valamennyi ily társulat élén álló ministeri biztosnak.

Az 1896. évi április hó 27-én 27.788. szám alatt kelt ama rendeletemmel, a melyben intézkedtem az iránt, hogy a társulatok a szivattyú-telepek létesítése körül kellő útbaigazításokat és szaktanácsokat nyerhessenek, egyúttal felhívtam a társulatokat arra is, hogy a szivattyú-telepek munkálatainak felülvizsgálását — a befejezés után — kérelmezzék.

A mennyiben a szakközegeim részéről vett jelentések szerint mégis megtörténik, hogy szivattyú-telepek az azokat készítő gyáraktól átvétetnek a nélkül, hogy azok szakközegeim által felülvizsgáltattak volna, holott pedig a szakszerű felülvizsgálat ezen műtárgyaknál különös fontossággal bír: szükségesnek tartom a társulatokat ezúttal újból felhívni, hogy a létesített szivattyú-telepeknek — a vállalkozó gyártól való átvételt megelőzően eszközlendő — felülvizsgálatát — saját jól felfogott érdekükben kellő időben mindenesetre kérelmezzék.

Budapesten, 1899. évi julius hó 25-én.

A minister helyett:

Kiss s. k.
államtitkár.

**Földmivelésügyi m. kir. minister. 40.858/V/2/1899. szám.
A vizrendező és vizhasználati társulatok mellé kirendelt ministeri megbizottaknak.**

Tudomásul és ellenőrködés végett kiadom.

Budapesten, 1899. évi julius hó 25-én.

A minister helyett:

Kiss s. k.
államtitkár.

LXII.

**Földmivelésügyi m. kir. minister. 46074/V/3. 1899. sz.
A m. kir. országos vizépitési igazgatóságnak.**

A községi és némely más erdők állami kezeléséről stb. szóló 1898. évi XIX. törvényczikk a többi között az által, hogy 1. §-ának g) pontjában az 1879. évi XXXI. t.-cz (erdőtörvény) 165. §-a és az 1894. évi XII. t.-cz. (a mezőgazdaságról és a mezőrendőrségről szóló törvény) 13. és 14. §§-ai szerint beerdősítésre kijelölt és az államkezelésbe vett erdők birtokosainak tulajdonában levő kopár területeknek, továbbá az 1879. évi XXXI. t.-cz. a 166. §-ában említett társulatok által beerdősítendő kopár területeknek állami kezelését elrendeli, a többi itt nem említett kopár területeknek állami kezelésére pedig a lehetőséget 2. §-ának b) és c) pontjaiban megadja, módot nyujt a földmivelésügyi kormánynak arra, hogy a kopárságok keletkezését megakadályozza, a meglevő kopár és vizmosásos területek beerdősítését pedig hathatósan felkarolja.

A kormányra háruló ez a közgazdasági szempontból nagyfontosságú feladat azonban csak úgy oldható meg sikeresen, ha mindazok a tényezők, a kiknek a kopár és vizmosásos területek hatósági kijelölésénél, megkötésénél és beerdősítésénél szavuk van, a végcélt szem előtt tartva, egyértelmüen járnak el.

Nagy súlyt helyezek tehát arra, hogy a m. kir. kulturmérnöki hivatalok mindannyiszor, valahányszor a kerületükben általuk tervezett vagy vezetett talajjavitási munkálat sikerének biztosítása céljából valamely az 1898. évi XIX. t.-cz. 1. és 2. §§-aiban említett kopár területnek vagy vizmosásnak megkötését vagy befásítását szükségesnek ismerik: a kopár területet illetőleg mindenkor az illetékes m. kir. állami erdőhivatallal lépjenek érintkezésbe.

Felhivom tehát a vizépitési igazgatóságot, hogy a m. kir. kulturmérnöki hivatalokat a fentebb mondottak értelmében megfelelően utasítsa s részükre a müködésüket az 1899. évi julius hó 1-én

megkezdendő m. kir. állami erdőhivatalok székhelyeit és kerületeit megállapító 1899. évi 690. eln. sz. rendeletemnek idemellékelt 30 példányából 1—1 példányt küldjön meg.

Budapesten, 1899. évi julius hó 11-én.

Darányi s. k.

LXIII.

Földmivelésügyi m. kir. minister. 51.255/V/2. 1899. sz. A vizhasználati társulatok mellé rendelt ministeri megbizottaknak.

Tudomásul kiadom.

Budapest, 1899. évi julius hó 2.

A minister helyett:
Kiss s. k.
államtitkár.

Földmivelésügyi m. kir. minister. 51255/V/2/1899. szám.

Több vizhasználati társulatnak régebben jóváhagyott alapszabályában az a határozmány foglaltatik, hogy a társulati igazgatót a közgyülés választja.

Miután az 1885. évi XXIII. t.-cz. 94. §-a szerint — a mely törvényszakasz rendelkezése a törvény 129. §-ával a vizhasználatra alakult társulatokra is ki van terjesztve — a társulati tisztviselőknek, tehát az igazgatónak választása is a választmány hatáskörébe tartozik s miután az alapszabályok a törvény rendelkezéseivel ellenkező határozmányokat nem tartalmazhatnak: ezennel elrendelem, hogy a szóban forgó határozmány hatálytalannak, semmisnek tekintessék és az igazgató mindenkor a választmány által választassék.

Kelt Budapesten, 1899. évi julius hó 2-án.

A minister helyett:
Kiss s. k.
államtitkár.

LXIV.

Földmivelésügyi m. kir. minister. 78.205/1899/V. sz. Körrendelet a dunai ármentesitő társulatokhoz.

A Felső-Dunán folyamatban levő árvédelemnél tapasztalván, hogy egyes társulatoknál a közerő kirendelése és alkalmazása főleg azért járt nehézséggel, mivel a kirendelt közerő teljesen díjtalanul dolgozni vonakodott, figyelmeztetem a Címet, hogy árvédekezéshez

az ingyenes közerő kirendelésének eseteit a vízjogi törvény 148. §. szabja meg és az esetekben is célszerű lesz, ha a társulatok legalább megfelelő élelemmel vagy ennek megfelelő nagyságú élelmezési díjjal látja el a munkásokat.

Budapest, 1899. évi szeptember hó 22-én.

Darányi s. k.

LXV.

Földmívelésügyi m. kir. minister. 97465/V/2/1899. szám. Valamennyi vízszabályozó, ármentesítő és vízhasználati társulat mellé kirendelt ministeri megbízottnak.

Tudomás végett azzal az utasítással adom ki, hogy a felmentések iránti javaslatokra vonatkozó véleményezésnél a fent jelzett utasítás rendelkezéseihez szorosan alkalmazkodjék.

Kelt Budapesten, 1899. deczember 16-án.

Darányi s. k.

M. kir. földmívelésügyi minister. 97465/V/2/1899. szám.

Folyó évi január 28-án 7400. alatt kelt rendeletemmel felhívtam a (cím) figyelmét a népfelkelési szolgálat álól való ideiglenes felmentésre vonatkozólag a honvédelmi m. kir. minister úr által 1894. évben 4609. eln. sz. a. kiadott utasítás 2. §-a 10. pontjának 3. bekezdésére és az idézett §. 15. pontjára, amelyek az ideiglenes felmentés iránti javaslatok megtételénél és ezek véleményezésénél követendő irányelveket megállapítják s a melyek szempontjából már a teendő javaslatok kellően mérlegelendők lesznek.

A jelzett utasítás 2. §-a 12. pontjának 3-ik bekezdése értelmében már a szerkesztő hatóságnak vagy hivatalfőnöknek a fölmentési javaslatba felveendő egyének tekintetében szigorúan szem előtt kell tartania, hogy felmentésre csak a közszolgálat érdekében *igazán nélkülözhetetlen egyének*, t. i. csak olyanok hozassanak javaslatba, kiknek elvonása által az illető hivatal működése szünetelni volna kénytelen, vagy kiknek elvonása által az illető közszolgálati ágazat súlyos, esetleg pótolhatatlan károsodást vagy megzavarást szenvedhetne.

Ugyanazon szakasz 15. pontja szerint a fölmentésekre az tekintendő irányelvül, hogy *háború idején a fegyveres erő érdeke minden más közszolgálati szükséglet fölé helyezendő.*

Miután azt tapasztalom, hogy egyes társulatok a népfelkelési szolgálat alól való ideiglenes felmentés iránti javaslataik megtételénél az említett utasítás kiemelt pontjaira — az elől idézett rendeletemben vett felszólítás daczára — nem voltak a kellő figyelemmel, szükségesnek találom azoknak szemmel tartására és azokhoz való alkalmazkodására a társulatokat újból felhívni.

Figyelmeztetem ez alkalomból a társulatokat arra is, hogy a felmentés iránti javaslatok mindenkor a ministeri megbízott útján — ki hivatott azokra nézve véleményezőleg nyilatkozni — terjesztendők fel hozzám.

Kelt Budapesten, 1899. évi deczember hó 16.

Darányi s. k.

LXVI.

M. kir. földmivelésügyi minister. 101.726/V/1/1899. szám.

A dunavölgyi .... törvényhatóságának.

A dunai árvízvédelemnél ismételve, így legutóbb a folyó évi szeptember havi árvíz alkalmával is sajnosan tapasztaltam, hogy a közerőnek alkalmazásában annak folytán, hogy egyes ármentesítő társulatok ama rendelkezésre álló közerő nagyságáról kellő tájékozással nem bírtak, sem annak célszerű beosztásáról előre nem gondoskodtak, a védelem nagy hátrányára bizonytalanság állott be, sőt nem egy esetben munkaerőhiány fordult elő.

A vízjogról szóló 1885. évi XXIII. t.-cz. V. fejezete előírja ugyan, hogy az ármentesítő társulatok, mely esetekben vehetik igénybe az árvédekezésnél a fizetéses munkaerőt, sőt az ingyenes közerőt is, arról azonban, hogy a közerő ezen célból évenkint hatóságilag összeirassék, az erre vonatkozó kimutatások a társulatokkal közöltessenek, viszont hogy a társulatok a közerőnek célszerű beosztásáról gondoskodjanak és az illetékes hatósági közegeket erről értesítsék, a vízjogi törvény kifejezetten nem rendelkezik.

Miután főfelügyeleti jogomnál fogva gondoskodnom kell, hogy a jelzett hiányok az árvédekezés körül mielőbb megszűnjenek és a közérdek által megkövetelt célszerű berendezések életbelépjenek, e részben a m. kir. belügyminister úr megkérdezése után megfelelően intézkedni kivánok, zsinórmértékül véve azon intézkedéseket, melyeket erre nézve a Tiszának és mellékfolyóinak szabályozásáról, ezen folyók völgyeinek ármentesítéséről, úgyszintén a vízszabályozó társulatok igazgatási szervezéséről szóló 1884. évi XIV. t.-cz. megállapított.

Ezen törvény 34. §-a ugyanis elrendeli, hogy az illetékes járási szolgabirák, a törvényhatósági joggal felruházott és rendezett tanácsú városok polgármesterei kötelesek az ármentesítő társulati igazgató megkeresése folytán az 1871. évi XL. gátrendőrségi törvény értelmében kiállítandó munkaerőt minden év deczember 10-ig községenkint összeírni és az ekként készített összeírást a társulati igazgatónak ugyanazon határidő alatt rendelkezésre bocsátani.

A társulati igazgató viszont köteles az előző pont értelmében

összeírt munkaerőnek árvízveszély esetére célszerű alkalmazása iránt intézkedni és erről az illető községi elöljáróságot deczember hó 30-ig értesíteni.

A közerő összeírása és alkalmazására vonatkozó kimutatás egy-egy példánya az előző pontban megállapított határidő alatt az illetékes alispánnak és járási tisztviselőnek, valamint az illetékes kir. folyammérnöki hivatalnak a társulati igazgató által megküldendő.

A törvény ezen rendelkezései a Tiszavölgyi törvényhatóságoknál és ármentesítő társulatoknál érvényre jutván, azok a gyakorlatban is igen jó eredményre vezettek, a mennyiben árvízvédelem alkalmával a munkaerő összeírására és annak célszerű alkalmazására vonatkozó kimutatások úgy a hatóságok, mint a társulatok rendelkezésére állván, a közerő tényleges igénybevétele és alkalmazása minden fennakadás nélkül történik.

Főfelügyeleti jogomnál fogva hasonló rendelkezéseket kivánok a dunavölgyi árvédelem érdekében is életbeléptetni és egyrészről a dunavölgyi ármentesítő társulatokat a közerőnek célszerű és a vízjogi törvény rendelkezésének szem előtt tartásával oly módon leendő alkalmazására hívtam fel, hogy a közerőnek az árvédekezésnél leendő beosztása a társulatok által előzetesen megállapíttassék és a községi elöljáróságokkal, valamint az illetékes vármegyei és folyammérnöki közegekkel közöltessék; továbbá, hogy az ingyenes közerő csak a törvény 151. §-ában körülírt esetben vétessék igénybe, különben pedig a törvény 147. § a értelmében is az árvédelmi munkálatokhoz a munkaerő a hatóság által megállapított munkabér megfizetése mellett rendeltessék ki hatóságilag.

Egyúttal újra figyelmeztettem a társulatokat, mire már a folyó évi *szeptember havi árvíz alkalmával is felhívattak*, hogy az ingyenes közerő kirendelése alkalmával annak élelmezéséről, vagy élelem fejében adandó megfelelő díjazásáról gondoskodjanak.

Másrészről a m. kir. belügyminister úrral egyetértőleg felhívom a törvényhatóságot, intézkedjék, hogy a járási szolgabírák és rendezett tanácsú városok polgármesterei az ármentesítő társulatok megkeresése folytán a vízjogi törvény értelmében kiállítandó munkaerőt minden év deczember 10-ig községenként összeírni és az ekként készített összeírást a társulati igazgatónak ugyanazon határidő alatt rendelkezésre bocsátani legyenek kötelesek, megjegyezvén, hogy a folyó évben ezen összeírások azonnal, a jövő évtől kezdve pedig a jelzett határidőben készítendők el.

Jelen rendeletem végrehajtásáról jövő évi január hó végéig jelentést várok.

Kelt Budapesten, 1899. évi deczember hó 17-én.

Darányi s. k.

LXVII.

M. kir. földmivelésügyi minister. 103,374/V/1899. szám. Valamennyi ármentesitő társulatnak, vagy ily társulat élén álló ministeri biztosnak.

Az árvédelem müszaki vezetése és felügyelete megfelelő adatok hiányában gyakrabban nehézségekbe ütközvén, erre való tekintettel a következőket rendelem el:

I. Minden társulat tartozik az árvédelmi készültség nyilvántartása szempontjából:

a) 1 : 75.000 katonai térképen a társulat védelmi vonalait, a belvízcsatornákat, kereszt- és körtöltéseket, a hullámtérben fekvő nyári gátakat, vasút- és telefonvonalat stb. előtüntetni; megjelölve rajta a zsilipek, átereszek, vízmérczék, gátőrjárások és gátőrlakok, szivattyútelepek, előfordult töltésszakadások stb. helyeit is. E térképen a társulati töltéseknek megfelelő kilometrikus beosztása alkalmazandó;

b) átnézeti hossz-szelvényt készíteni, melyen egyúttal a társulati töltések mintaszelvényei, kőfalak, zsilipek, átereszek é. i. t. felrajzolandók; a társulati töltéseknek székes természetü szakaszai és olyanok, melyeken árvízkor források szoktak felbugyogni, külön kitüntetendők;

c) a társulatnál szokásos gátvédelmi módokat leírni és ábrákkal megvilágitani, úgy, hogy ez egyúttal a gátőrök kiképzéséhez is használható legyen;

d) a kitört árvizek lokalizálására és levezetésére vonatkozó tanulmányokat és adatokat külön mellékelni úgy, a mint azok megállapitva lettek vagy lesznek;

e) a társulati alapszabályok árvédelmi és zsilipkezelési szabályzatának egy-egy példányát bemutatni;

f) mindezekhez a töltésszakadások esetén felmerülhető intézkedésekre vonatkozó útmutatás egy példánya melléklendő, melyet az országos vízépitési igazgatóság állít egybe.

Az árvédelmi készültségre vonatkozó *a*), *b*), *c*), *d*) alatti adatok a szokásos hivatalos alakban állítandók ki, mielőtt azonban azok sokszorosítása megtörténnék, egy példányban az országos vízépítési igazgatósághoz bemutatandók és annak megjegyzéseihez képest kiegészítendők és helyesbitendők lesznek.

II. Az I. alatti árvédelmi készültségre vonatkozó tanulmányok és adatok a következő számú példányokban sokszorositandók:

1. Két példányban a vezetésemre bízott ministerium illetékes főosztálya;
2. két példányban az országos vízépítési igazgatóság;
3. egy példányban a vízépítési kerületi felügyelő;

4. egy példányban a ministeri megbízott;
5. egy példányban a társulati vezető-főmérnök vagy mérnök;
6. egy-egy példányban minden szakaszmérnök részére;
7. ezenkívül még annyi feles példányban, a hány állami mérnökre van a társulatnak szüksége a rendszeres védekezés idejére. Nagy átlagban 30 kilométerre számítandó egy-egy szakaszmérnök; a mennyiben a társulat kevesebbel rendelkezik, a szükséges mérnöki személyzetet tőlem kérheti és ezek részére sokszorosítandók a tartalékpéldányok.

A hivatalos használatra szolgáló 6 példány költségeit a társulat megkeresésére az országos vízépítési igazgatóság meg fogja téríteni.

Ezen adatok évenkint a változott viszonyoknak megfelelően kiegészítendők és a vízépitészeti kerületi felügyelők útján az országos vízépítési igazgatóság deczemberi kis tanácsülésén bemutatandók és az összes példányokon keresztül viendők.

Öt évről öt évre pedig mindezen tanulmányok és nyilvántartások az országos vízépítési igazgatóság által egészen újból át fognak vizsgáltatni.

III. Töltésszakadások esetén az árvízstatisztika nyílvántartása szempontjából a társulatok a következő adatokat és felvételeket tartoznak egybegyűjteni és feldolgozni:

a) a töltésszakadások és magasparti átömlések helyét, idejét, mértékét, közvetlen okát és körülményeit; a töltésszakadáson történő átfolyás megszüntetésének idejét és az elzárás módját;

b) az elöntött területek kiterjedését, a kiöntött víz magasságát lehetőleg egyes állandó építmények vagy tárgyak magasságához viszonyítva és 1:75.000 mértékű katonai térképen előtüntetve;

c) a kiöntött víz levezetésének módját és körülményeit.

Ezen tanulmányból három példány készítendő, melyeknek két példánya az illetékes főosztály és az országos vízépitési igazgatóság használatára felterjesztendő, egy példány pedig a társulat irattárában helyezendő el.

Felhívom a társulatot, hogy a mennyiben ily adatokat a multra nézve is beszerezhet, azokat hasonlólag gyüjtse egybe és dolgozza fel, mert ezek bekövetkezhető töltésszakadások esetén eléggé meg nem becsülhető tájékoztatást nyujtanak a teendő intézkedésekre nézve.

Az I. és II. alatt felsorolt adatok és tanulmányok megtételének és egybeállításának határidejét 1900. évi deczember hó 1-ére állapítom meg, úgy, hogy azok az 1901. évi árvédelemnél már használatba juthassanak.

Kelt Budapesten, 1900. évi január hó 12-én.

Darányi s. k.

A fentebbi rendelet I. *f*) pontjában érintett útmutatás a következő:

Országos vízépítési igazgatóság.
1783. sz. 1903.

A gátszakadások körüli eljárás.

I. A gátszakadásokról és azok elzárásáról.

Gátszakadás átalában előállhat:

a) magának a gát testének áttörése vagy elmosása;

b) a gát alapját képező természetes talajnak aláüregelése;

c) a gát testében épült zsilipek vagy egyéb műépítmények alámosása, megkerülése vagy egyéb nemü sérülése következtében, a mint például 1899-ben a Ferencz-csatorna bajai tápláló zsilipjénél történt.

A gátszakadásoknak túlnyomó része az első csoport alá tartozik; azonban nem tartoznak a ritkaságok közé a második csoport alá sorozható gátszakadások sem, melyek a gát alapját képező természetes talajnak silány minőségéből erednek, milyenek pl. a tőzeges, televényes vagy féreglyukakkal átszőtt és sivár homoktalajok. Ily talajok nagy kiterjedésben fordulnak elő a Duna völgyében, nevezetesen a felső- és alsó-csallóközi, a szigetközi, a pancsova-kubini társulatok területén. Ezen okból származott az alsó-csallóközi társulat területén 1897-ben a léli, 1899-ben a csicsói, a béllyei uradalom területén, 1897-ben a boki, a pancsova-kubini társulat területén 1888 és 1897-ben Kubin, illetőleg Sándoregyháza községeknél a szakadás.

Ezen altalajokat az a tulajdonság jellemzi, hogy árvíz alkalmával a töltések mögött a mentett területen gyakran 80—100 méter távolságra is kisebb-nagyobb felszálló források támadnak, melyekből a víz kúpalakban elhelyezkedő sivár homokot hány ki és a kúpnak tetején, mint valami tölcséren bugyog elő a forrás. Az alsó-csallóközi és szigetközi társulat egyes töltés-szakaszai mellett tartósabb árvíz után százával lehet látni ezen fehér vakondtúráshoz hasonló homok-kupaczokat, melyek közül egyik-másik tekintélyes nagyságot ér el, úgy, hogy átmérője a két métert, magassága a 60—70 centimétert is meghaladja.

A harmadik csoportba sorolt gátszakadások közé tartozik az 1887. évi kis tiszai zsilip bedőlése.

A gátszakadásoknak még két külön nemét kell kiemelnünk. Az egyik az u. n. alvó gátakon, a második a szorító gátakkal kapcsolatosan szokott előállani. Ezek tehát kettős vagy többszörös gátszakítások, melyek egymással okozati összefüggésben vannak.

Ha valamely főgát előtt kisebb méretü, u. n. nyári gátak vagy gyengébb méretü gátak épülnek, melyek a főgáttól a kisebb

árvizeket elzárják, ezáltal a főgátak állapota annál inkább rosszabbodik, minél ritkábban jut azok mellé az árvíz, a mennyiben ily gátakban a különféle férgek állandóan tenyésznek.

A nyári gát meghágása vagy elszakítása esetében már most az ily alvó főgátak a veszélynek oly rohamosan vannak kitéve, hogy nem ritkán néhány órára reá maguk is átszakadnak, mint ez pl. a Heves-szolnok-jászvidéki társulat árterében 1888-ban Sarudnál és a Rába-szabályozó társulatnál 1899-ben Pinyédnél történt.

Miből következik, hogy az alvó gátak a védelmi vonalakból lehetőleg kiküszöbölendők, vagy a mennyiben ez nem volna lehetséges, a főgátak olyképen erősitendők és védendők meg, hogy a nyári gát átszakadása esetén is a főgátak a biztonságnak legalább is avval a fokával birjanak, mint a folyómenti gátak, a mit az adott viszonyokhoz képest vagy kőburkolattal, vagy nagyobb méretekkel é. i. t. lehet elérni. A szegedi körtöltésnek, mint alvó töltésnek kőburkolattal való ellátását a vízügyi müszaki kis tanács egyhangúlag szükségesnek mondotta ki.

A kettős gátszakadás másik faja — mint már láttuk — a szorító gátak átszakadása esetén szokott előállani. A szorító gátak ugyanis a főgátak mögött meghatározott vízoszlopot tartanak, ha ezen vízoszlop a szorító gátnak hirtelen átszakadása következtében rohamosan csökken, magára a főgátra oly nyomás nehezkedhetik vagy azon, vagy az alatt oly rohamos szivárgás, vagy átfolyás keletkezhetik, hogy a főgát annak nem képes ellentállani — és a szorító gát átszakadását mint okozati összefüggés — a főgátnak átszakadása követi.

Ezekből önként következik, hogy az alvó gátaknál és a szorító gátas töltéseknél az elővigyázatnak és védelmi intézkedéseknek sokkal nagyobb mértéke alkalmazandó, mint a többi normális viszonyok között levő töltéseknél.

A töltésszakadásoknál követendő eljárást két egymástól teljesen különálló részre oszthatjuk, az egyik vonatkozik magának a szakadásnak elfogására, a másik a gátszakadásból kifolyólag az ártérben és védelmi vonalakon teendő intézkedésekre.

Mielőtt azonban a részletekbe bocsátkoznánk, egész átalánosságban kivánunk egy-két körülményre reflektálni.

Az utóbbi években bekövetkezett gátszakadások vizsgálatából arra az eredményre jutunk, hogy azok, alig egy-két kivétellel, nem a védelmet vezető mérnökök jelenlétében állottak elő. Ebből, mivel a mérnök mindenütt jelen nem lehet, önként következik, hogy a védelemmel foglalkozó alsóbb rendü személyzet éberségétől és reátermettségétől mily sok függ és mily nagy gondot kell fordítani annak a kiképzésére és mily szoros fegyelmet kell tartani az intézkedések helyes és pontos keresztülvitelében: hogy a fejüket

akkor se veszítsék el, ha a töltésen oly jelenségek állottak elő, melyeknek következménye a biztos gátszakadás.

A gátszakadások elfogásával, ha csak a keletkezés perczeiben nem sikerült annak tovaterjedését megakadályozni, ritkán értek el még valami nagyobb eredményt, mert a legtöbb esetben a szakadás elzárása akkorra következett be, mikor a külső és belső vízszín kiegyenlítése, vagy az árvíz apadása következtében a veszély már úgy is megszűnt. Ezen sikertelenségnek oka nem abban van, mintha a mérnöki tudomány és tapasztalat sokkal nehezebb körülmények között is az elemeken diadalt nem aratott volna és folyton nem aratna, hanem hiányoznak hozzá az eszközök, melyek a rendelkezésre álló idő rövidsége mellett a célt elérhetővé teszik.

A folyószabályozások terén jóformán nap-nap után zárunk el mellékágakat, sőt a főfolyást is eltereljük eredeti irányából minden nagyobb nehézségek vagy veszély nélkül, mert az összes szükséges anyagok és eszközök a kellő időben és kellő mennyiségben rendelkezésükre állanak. A gátszakadások elfoghatásának legnagyobb nehézségei tehát abban vannak, hogy a szükséges anyagokat és eszközöket a kellő időben és mennyiségben nem vagyunk képesek a helyszinre teremteni, egyrészt, mert azok vagy hiányoznak, vagy ha meg vannak is, az adott viszonyok között azokkal nem tudunk a szakadáshoz hozzáférni. A szükséges anyagot, követ, rőzsét é. i. t. leggyorsabban hajóval lehetne a helyszinre szállítani, de ha a töltésszakadás nem közvetlen a folyó partján, annak nyílt részén áll elő, hol hozzá lehet férni, hanem, mint rendesen, a töltés védelmére füzesek terülnek el a meder és töltések között — akkor nagyobb hajókkal a szakadáshoz nem juthatva — csónakokra kell az anyagot átrakni, a mivel az egész elzárás sikeressége már kétségessé, sőt a legtöbb esetben lehetetlenné válik. Szekereken pedig azt a rengeteg anyagot, mi egy nagyobb gátszakadás elfogására szükséges, szállítani annál kevésbbé lehetséges, mert a csonka töltésen a közlekedés rendkivül meg van nehezítve.

Nagyobb gátszakadás elfogási munkálatainak megkezdése előtt tehát az első feladat azzal tisztába jönni, hogy mily és mennyi anyag áll rendelkezésre, mennyi szükséges abból az elfogáshoz és hogyan lehet azt a legrövidebb idő alatt a szakadás helyére szállítani.

Ha a szükséges anyagnak megszerzésére és a szakadáshoz való szállítására számítani nem lehet, akkor kár a szakadás elfogását erőltetni és inkább a katasztrófából folyó további intézkedésekre kell a még rendelkezésre álló erőt és eszközöket fordítani.

A gátszakadások elfogására, úgy mint átalán a mederelzárásokra, a legjobb anyag ugyan a kő; azonban a legritkább esetekben

áll a kellő mennyiségben rendelkezésünkre. A legkönnyebben beszerezhető anyag pedig a földdel töltött zsák, a melynek a kellő mennyiségben való beszerzése és a helyszínére való szállítása a legkevesebb nehézségbe ütközik. Azért rendes körülmények között a gátszakadás elzárását a legbiztosabban erre alapíthatjuk.

A gátszakadás elzárására szükséges anyag tekintetében bizonyos előnyben vannak az oly társulatok, a melyek a hullámverések ellen rőzselápokkal vagy hasonló testekkel védekeznek, mert ezek az elsülyesztésre minden hosszabb munka nélkül felhasználhatók.

A nagyobb gátszakadás elfogása legcélszerűbben körgáttal történik. A körgát épülhet akár a szakadás előtt a folyó felé, akár a szakadas mögött ott, a hol a terep magasabb, a mit vagy a térképekről vagy sondával állapíthatunk meg.

Az elfogás a körgáttal legkönnyebben úgy sikerül, ha a körgátat egész kiterjedésében fokozatos rétegekben építjük fel, miért is határozottan kerülendő a kiömlő vizet csak kétoldalról szorítani a közbenső fenék egyidejű borítása nélkül, mert ezzel a víz vájó és romboló ereje növesztetik.

Ha a körgát hosszúsága 100 méter, akkor 2 méter átlagos vízmélység és 1·5 lejtő mellett mintegy 1000 köbméter, 3 méteres vízmélységnél mintegy 2000 köbméter kőre van szükség, vagy ha földdel töltött zsákokkal dolgozunk és minden köbméterre 10 drb zsákot számítunk, 10,000, illetőleg 20,000 drb zsák fölött kell rendelkeznünk.

Miért is rendes körülmények között, hacsak a helyi viszonyok vagy a rendelkezésre álló anyag más, gyorsabb és helyesebb megoldást nem tesznek lehetővé, — a gátszakadások elfogása mindenkor földdel töltött zsákokkal kisérlendő meg.

A gátszakadások elfogásának módozatait kimeríteni úgy sem lehetséges és a helyi viszonyoktól, a rendelkezésre álló anyagok mennyiségétől és minőségétől függ, hogy melyik elfogási móddal tehető kisérlet a legnagyobb kilátásra való reménynyel.*)

II. A gátszakadásokból kifolyólag az ártérben és a védelmi vonalokon teendő intézkedések.

Az adott körülményekhez képest akár a mellett döntöttünk, hogy a gátszakadás elzárását megkisértjük, akár akként, hogy azzal felhagyunk, az árvédelmet vezető mérnöknek feladata ezzel még korántsem ért véget, sőt ellenkezőleg, sokkal fokozottabb, terhesebb feladat vár reájuk, mint a normális gátvédelem mellett.

Mindenekelőtt a gátvédelmet az egész vonalon lankadatlan

*) L. ide vonatkozólag Péch József „Gátvédelem“ czimű művének 188. és következő oldalait.

kitartással kell továbbra is folytatni, mert különben egy szakadás helyett a szakadásoknak egész sorozata következhetik be.

Sőt nem ritkán előáll az eset, hogy a töltéseket hátulról is meg kell védelmezni, nehogy a betóduló vizektől származó hullámcsapások a töltés testét egészen elhabolják, megsemmisítsék.

Ha a helyi munkások töltésszakadások esetén a munkától megszöknének és így a kellő számú megbízható munkással nem rendelkezünk, katonai munkás-csapatokat is vehetünk a védelem folytatásához igénybe.

Ha a töltések védelméről gondoskodtunk, további teendőt képez, vajjon lehet-e a kitört árvizet lokalizálni, mely irányban az árvédelmi nyilvántartással kapcsolatosan tett tanulmányok alapján járunk el.

Az **élet- és vagyonbiztonságról** gondoskodni ugyan nem a társulat, hanem a hatóság feladata, de mivel a társulat rendelkezik legnagyobbrészt azokkal az adatokkal, melyek egyes községek, puszták és i. t. magassági helyzetére vonatkoznak és a társulat műszaki közegei ítélhetik meg legkönnyebben és legbiztosabban, mely területek kerülnek és körülbelül mennyi idő alatt elárasztás alá — azért az ide vonatkozó tájékoztatást is nekik kell megadniok.

E tekintetben a katasztrófa első behatása alatt óriási rémület szokott lábrakapni és sok fejnélküli intézkedésnek válik szülőokává. A gátszakadásoknál beálló árhullám terjedése, igen kis öblözetektől és oly községektől eltekintve, melyek jóformán a szakadás torkában feküsznek, nem oly rohamos, hogy az élet- és vagyonmentés kellő nyugodt vezetés mellett végrehajtható ne legyen. Annál inkább, mert a községek rendszerint magasabb terepen épültek. Miért is a főfigyelem arra fordítandó, hogy elsősorban mely községek és puszták vannak veszélyeztetve és mily utat fog az áradás követni és mennyi idő alatt érkezhet az egyes távolabbi pontokhoz. E tekintetben elsősorban a rétegtervből és annak hiányában a multból meríthetjük a legmegbízhatóbb adatokat, miért is a gátszakadások helyi tanulmánya és az eredményeknek egybefoglalása, sőt lehetőleg az elöntési idő szerint való térképi előtüntetése minden körülmények között már előzetesen elvégzendő, mert az úgy a társulati közegeknek, mint a hatóságnak adandó alkalommal eléggé meg nem becsülhető tájékozást és segítséget nyujt.

A mint a betört árvíz útjában ismét a töltésekhez érkezik, gondoskodnunk kell arról, hogy az a mederbe visszabocsátható legyen. Ezért jó eleve meg kell tenni az intézkedéseket, hogy a töltések a kellő pontokon átvágassanak, mert különben előfordulhat, hogy az elárasztott területen a víz magasabbra emelkedik, mint

ugyanott a folyónak vízállása. Célszerűnek véljük a földmívelésügyi minister 1897. évi 12,642. sz. valamennyi vármegye és törvényhatósági joggal felruházott város közönségéhez intézett körrendeletéből a gátszakadásokra vonatkozó részt szó szerint közölni:

„Hasonlóképen — feltéve, hogy ministeri biztos nem küldetett ki — teljesen önállóan és anélkül, hogy abba a közigazgatási hatóságok rendelkezőleg beavatkozhatnának, hajtják végre az ármentesitő és vizszabályozó társulatok, a kezelésük alatt álló védtöltéseken előállott szakadások vagy átömlések elfogására szükséges munkálatokat és intézik az árterületükre betört árvíz szétterülésének megakadályozására a belső védvonalakon általuk folyamatba tett védekezést is. Ez esetekben azonban természetesen a hatóságok feladata az esetleg — a társulati műveletek daczára is — veszélyeztetett községi belterületek védelméről a viszonyokhoz mért legalkalmasabb módon, úgyszintén az élet- és vagyonmentésről is gondoskodni.

Az árterületekre betört árvíznek az ármederbe való visszabocsátása iránt teendő intézkedések első sorban szintén a társulatok feladata körébe tartozók. A mennyiben azonban a társulatok e feladatuknak eleget nem tennének, vagy intézkedéseik ellen az érdekeltek részéről felszólamlások töt ténnének, a betódult vizeknek az ármederbe való visszabocsátása iránt szükséges intézkedések az 1885. évi XXIII. t.-cz. 154. §-a értelmében a területileg illetékes alispán (polgármester) által teendők meg".

A zsilipek kinyitása magában véve ugyanis még nem elégséges nagyobb szakadások vizeinek levezetésére, de egyes esetekben veszélyes is lehet nagy vízszínkülönbözet mellett a zsilipen vizet áteresztení, ha t. i. a zsilip állékonysága nem mutatkozik elég megbízhatónak ily nagyobb igénybevétel esetére.

A töltések átvágását azonban a lehető legnagyobb gonddal és olyképpen kell végeznünk, hogy esetleges vízáradásnál azok ismét eltömhetők legyenek, mert különben ugyanezen úton a terület egy második elárasztásnak lehet kitéve. Miért is a kiemelt föld ott oldalt tározandó és kellő mennyiségű védanyag és védőszer készletben tartandó és egyátalán a kivágások állandó őrizet alatt legyenek, míg kiváló gonddal az iszapos laza anyag és az esetleg sérült szomszédos töltésrészek eltávolítása után erős sulykolással ismét be nem tömettek.

A betört vizeknek levezetéséről nem csupán a töltések átvágásával és a zsilipek esetleges kinyitásával kell gondoskodnunk, hanem figyelmünk arra is terjedjen ki, hogy a belvízlevezető árkok, azok töltései, az árteret átszelő utak és vasutak töltései és áteresztei a lefolyás tekintetében zavarokat ne idézzenek elő.

Végül az elöntött területek térképileg is feltüntetendők az 1 : 75,000-es katonai térképen és az összes szükséges adatokkal felszerelve az illetékes folyammérnöki hivatal útján az országos vízépítési igazgatóságnak megküldendők.

Budapesten, 1903 márczius hó 2-án.

Kvassay Jenő s. k.
ministeri tanácsos.

LXVIII.

M. kir. földmivelésügyi minister. 37704/V/2/1900. szám. A vizhasznosító társulatok mellé kirendelt ministeri megbizottaknak.

Midőn a vízhasznosító társulatokhoz egyidejűleg intézett rendeletemet a ·/. alatti másolatban közlöm, egyúttal tudatom, hogy a vízhasznosító társulatok működésének a ministeri megbizottak részéről való felügyelését átalán véve — a dícséretes kivételektől eltekintve — nem látom oly mérvben teljesíttetnek, mely a kívánalmakat kielégíthetné és miután ezen társulatok szakszerű útbaigazításokra sokkal inkább reá vannak szorulva, mint a megfelelő, képzett és gyakorlott tisztikarral rendelkező vízrendező társulatok, nem kis részben a felügyelet nem megfelelő gyakorlásában kell keresnem azon sajnálatos körülmény okát, hogy a vízhasznosító társulatok működése sok kívánnivalót hagy hátra.

Vannak társulatok, melyeknek működese teljesen szünetel és a társulati élet még abban sem nyilvánul, hogy az évi közgyűlések megtartatnának, azok között pedig, a melyek tevékenység terén vannak, a működés a legtöbb esetben nem rendszeres, illetve nem olyan, mely a kitűzött feladatok megoldását biztosíthatná. Gyakran még az évi költségvetések megállapítása is mellőztetik. Átalános tapasztalat pedig az, hogy e társulatok határozásaiknál, eljárásoknál a törvény rendelkezéseire és alapszabályaik határozmányaira nincsenek kellő tekintettel, a mi azután az ügyeknek helyes irányban való menetét zárja ki, vagy legalább is megakasztja.

Mindennek nagy részben eleje volna vehető, ha a felügyelet kellően érvényesülne. A felügyeletnek azonban — mint említettem — jelentékeny fogyatkozásai észlelhetők. Nyilvánul ez abban is, hogy a ministeri megbízottak sok esetben elmulasztják a társulatok közgyűlésein való részvételt, illetve azon való helyettesítéseket, a minek következtében azután nem teljesíthetik abbeli feladatukat, hogy a társulati határozásokat a helyes irányba tereljék.

Ezeknél fogva a ministeri megbizottakat a vízhasznosító társulatok működésének éberebb figyelemmel kisérésére és gondosabb ellenőrzésére ezennel felhívom és ez alkalomból elrendelem, miszerint a jövőre szigorúan ellenőrizzék és közbelépésükkel biztosítsák azt, hogy a társulatok választmányi és közgyülési jegyzőkönyvei a megszabott idő alatt két példányban — a melyek közül az egyik hozzám leend felterjesztendő — a ministeri megbízotthoz beterjesztessenek.

Budapesten, 1900. május hó 13-án.

A minister helyett:
Kiss s. k.
államtitkár.

M. kir. földmivelésügyi minister. 37704/V/2/1900. szám. Valamennyi vizhasználati társulatnak, illetve ily társulat élén álló ministeri biztosnak.

1897. évi március hó 15-én 14933. szám alatt kiadott körrendeletemben kötelességévé tettem a vízhasznosító társulatoknak, hogy ha alapszabályaik e részben külön rendelkezéseket nem tartalmaznának is, a választmányi, valamint közgyüléseiknek jegyzőkönyvét a ministeri megbízotthoz a gyülés napjától számitott 15 nap alatt másolati példányban mindenkor mutassák be.

Azt tapasztalván, hogy a jegyzőkönyvek bemutatása — ha megtörténik is — rendszerint felette késedelmesen teljesíttetik, szükségesnek tartom említett rendeletemre a vízhasznosító társulatokat figyelmeztetni s ez alkalomból egyszersmind azt is elrendelni, hogy minden választmányi és közgyülésnek jegyzőkönyve a megszabott határidő alatt két — a társulati elnök vagy igazgató által hitelesített — másolati példányban terjesztessék be a ministeri megbízotthoz és a közgyülési jegyzőkönyvekhez mindenkor a közgyülésre vonatkozó meghívó egy-egy példánya is csatoltassék.

Figyelmeztetnem kell továbbá a társulatokat, hogy a választmányi és közgyülési jegyzőkönyvek megszerkesztésére — miután azok a társulatnak igen fontos okmányait képezik — a kellő gondot fordítsák.

Végül, a mennyiben nem ritkán hozatnak oly határozatok, a melyek a törvény vagy alapszabályok szempontjából kifogás alá esnek és a mely esetek sorában az is előfordul, hogy a közgyüléseken az 1885. évi XXIII. t.-cz. 90. §-ának és az alapszabályoknak rendelkezése ellenére oly ügyek is tárgyaltatnak és tétetnek határozás tárgyává, a melyek a meghívóba felvéve nem voltak: szükséges a címet arra is figyelmeztetnem, hogy mindennemű eljárásában és határozásánál a törvény rendelkezéseire és az alapszabályok határozmányaira kellő figyelemmel legyen.

Budapesten, 1900. május hó 13-án.

A minister helyett:

Kiss s. k.
államtitkár.

LXIX.

A m. kir. igazságügyministernek 1900. évi 40,735. I. M. számú rendelete az 1900 : XV. törvényczikk végrehajása tárgyában az ártérminőség telekkönyvi feltüntetéséről a betétszerkesztés folyamán.

Az 1900 : XV. törvényczikk 15. §-a alapján a következőket rendelem:

1. §.

Mihelyt valamely telekkönyvi hatósággal felruházott bíróságnak főnöke a betétszerkesztési utasítás*) (1893. május hó 23-án 19665. szám alatt kelt I. M. rendelet melléklete) 1. §-a értelmében arról értesült, hogy a betétszerkesztés hatósága területén elrendeltetett, köteles az ott működő vízrendező társulatot megkeresni, hogy közölje vele azokat a községeket, melyekben az ártérfejlesztés jogerejüleg és oly módon befejeztetett, hogy az ártér pontosan kimutatható és hogy értesítse őt arról is, vajjon vannak-e és mely községek azok, a melyekben az ártérfejlesztés a folyamatba tett betétszerkesztés ideje alatt előreláthatólag még befejezhető lesz, valamint jelölje meg az utóbbi községekre nézve a befejezés valószínű idejét. Egyúttal hívja fel a társulatot, hogy az ártérminőség telekkönyvi kitüntetéséhez szükséges munkálatokat a pénzügyi igazgatósággal az 1900 : XV. t.-cz. 3. §-a értelmében mielőbb, illetőleg, ha az ártérfejlesztés utóbb fejeztetik be, annak idején haladéktalanul közölje.

A megkeresésben a vízrendező társulatot arra is kell figyelmeztetni, hogy az ártérminőség telekkönyvi kitüntetése hivatalból csak a betétszerkesztéssel egyidejüleg történik és hogy a kitüntetés a betétszerkesztés után csak a vízrendező társulatok kérelmére és költségére rendelhető el.

2. §.

Ha a vízrendező társulat értesítése szerint (1. §.) az ártérfejlesztés egy vagy több községre nézve jogerősen be van fejezve: a telekkönyvi hatóság főnöke megkeresi az illető pénzügyi igazgatóságot, hogy az 1900 : XV. t.-cz. 3. §-ában érintett munkálatokat — ha azokat a vízrendező társulat még meg nem küldte volna — a társulattól szerezze be s azokat a hivatkozott szakasz rendelkezéséhez képest akként egészítse ki, hogy e munkálatok alapján azokat a katasteri birtokrészleteket, melyek egészben vagy részben az ártérbe esnek, jegyzékbe foglalja és ezek közül azokra

*) Lásd: Magy. Rend. Tára 1893. évf. 1094. oldal.

nézve, melyek csak részben esnek az ártérbe, az ártéri részek területének pontos mennyiségét és katasteri tiszta jövedelmét külön-külön kitünteti.

A megkeresésben továbbá felkérendő a pénzügyigazgatóság, hogy a kiegészített munkálatot, illetve a jegyzéket a betétszerkesztés céljára átküldendő katasteri munkálatokkal együtt tegye át a telekkönyvi hatósághoz, valamint, hogy gondoskodjék arról, hogy a katasteri térképeknek azon a másodlatán, mely az 1886. évi XXIX. törvényczikk 25. § a értelmében telekkönyvi térképül fog szolgálni, az ártért a fensíktól elválasztó hullámvonal ki legyen tüntetve.

Ha a vízrendező társulat értesítése szerint valamely községre nézve az ártérfejlesztés a betétszerkesztés folyama alatt fog valószínüleg befejeztetni: a telekkönyvi hatóság főnöke ezt a körülményt szintén tudomására hozza a pénzügyi igazgatóságnak azzal, hogy a vízrendezési munkálatokat annak idején szerezze meg és azokra nézve az előző bekezdés értelmében járjon el.

A betétszerkesztés sorrendjének megállapításánál (utasítás 2. §.) azt, hogy az ártérminőség feltüntetésére szolgáló adatok mely időrendben fognak rendelkezésre állani, az 1900 évi XV. t.-cz. 1. §-ának hatálya alá eső községekre nézve a lehetőséghez képest figyelembe kell venni, ha ez által a telekkönyvi hatóság területén folyó betétszerkesztés különben fennakadást nem szenved.

3. §.

Az ártér minőségét, valamint az ártér térmértékét és katasteri tiszta jövedelmét csak azon munkálat alapján szabad a telekkönyvi betétekben kitüntetni, melyet a pénzügyi hatóság az 1900. évi XV. t.-cz. értelmében kiegészített, illetve csak azon jegyzék alapján, melyet a pénzügyi hatóság e célból a telekkönyvi hatóság rendelkezésére bocsátott.

Ha valamely község telekkönyvi betéteinek szerkesztését a miatt kellene elhalasztani, mert az ártérminőség telekkönyvi feltüntetésére szolgáló adatok bármely okból a kellő időben rendelkezésre nem állanak, valamint akkor is, ha a jogerősen befejezett ártérfejlesztés módosítása vagy kiterjesztése van folyamatban, a telekkönyvi hatóság főnöke, a tényállás pontos körülírása mellett, az igazságügyministerhez indokolt előterjesztést tesz annak a kérdésnek eldöntése végett, vajjon az ártéri adatoknak telekkönyvi kitüntetése egészben vagy részben a betétek közzététele utánra halasztassék-e (1900 : XV. t.-cz. 3. §-ának utolsó bekezdése).

4. §.

Ha a birtokrészletek ártérminőségét a telekkönyvben ki kell tüntetni (1900 : XV. t.-cz. 1. §.), és az ártérminőség telekkönyvi

kitüntetéséhez szükséges adatok a betétszerkesztő bizottság rendelkezésére állanak, vagy az adatok megküldése a betétek szerkesztésének (utasitás 117—148. §-ok) megkezdéséig biztos kilátásba helyeztetett, de az ártért a fensíktól elválasztó hullámvonal a katasteri térkép másodlatán kitüntetve még nincs: a szerkesztő-bizottság a felmérési felügyelőséget közvetlenül keresi meg, hogy e vonalat az illető térkép másodlaton utólag sürgősen tüntesse ki.

5. §.

A betétszerkesztő-bizottság köteles a rendelkezésre bocsátott adatok és a hullámvonallal kiegészített térkép segélyével részletről-részletre meggyőződni arról, mely területek azok, melyek az ártérbe esnek.

Az ártérbe eső területek ártérminősége mindenkor a telekkönyvi betét *A*) lapjának 3. rovatában az illető telekkönyvi részletnek a földadó-katasteri munkálatban kitett müvelési ág és helyi fekvés szerinti megjelölése után az 1900:XV. t.-cz. 1. §-ában jelzett módon vezetendő be. És pedig:

a) ha a telekkönyvi részlet egészben esik az ártérbe: az ártérminőség ennek egyszerü megjelölése által történik; pld.:

„Szántó a malom alatti dülőben. Ártér.“

b) ha a telekkönyvi birtokrészletnek csak egy része esik az ártérbe, azt, hogy e birtokrészletből mekkora térmértékü rész esik az ártérbe és ennek mennyi a katasteri tiszta jövedelme, a betét *A*) lapjának 3-ik rovatába az illető telekkönyvi részlet után új bekezdés alatt kell bevezetni, pl.:

„Szántó a malom alatti dülőben“ (a 4. és 5. rovat, mint rendesen, ezután új bekezdés alatt a 3. rovatba).

„Ebből ártér 1 hold 414 négyszögöl, 2 korona 85 fillér tiszta jövedelemmel.“

6. §.

Ha valamely birtokrészletre nézve a rendelkezésre álló adatok kétséget engednek arra nézve, hogy e részletből mennyi esik az ártérbe, vagy hogy az ártérbe eső területnek mennyi a katasteri tiszta jövedelme: a bizottság a telekkönyvi betét *A*) lapjának 3. rovatába a birtokrészletnek helyi fekvése szerinti megjelölése után egyelőre csak annyit jegyez be: „Ebből ártér ...“ és a terület s a katasteri tiszta jövedelem utólagos kitüntetésére elegendő üres helyet hagy.

Ezenfelül e birtokrészleteket következő rovatos jegyzékbe kell foglalni: 1. sorszám, 2. a telekkönyvi betét száma, 3. telekkönyvi helyrajzi szám, 4. a telekkönyvi részlet térmértéke, 5. ebből ártér (... hold ... négyszögöl), 6. ennek katasteri tiszta jövedelme (... K ... fill.), 7. jegyzet.

Az 5. és 6. rovat egyelőre üresen marad és az azonosítás, illetve helyszíni tárgyalás befejeztével a jegyzék átküldése mellett az illető pénzügyi igazgatóságot meg kell keresni, hogy a telekkönyvi hatóságot a hiányzó adatokról a jegyzék üres rovatainak megfelelő kitöltése által mielőbb értesítse (7. §. utolsó bekezdés).

7. §.

Ha az egészben ártérbe eső ingatlan időközben felosztatott, vagy a betétszerkesztési utasítás 57., 59., 60., illetve 106. §-a értelmében utólag felosztandó: a bizottság az ártérminőség telekkönyvi feltüntetése tekintetében a jelen rendelet 5. §-ának *a)* pontja értelmében jár el.

Ha pedig a felosztandó ingatlannak csak egy része esik ártérbe, az ártérminőség feltüntetése tekintetében a jelen rendelet 5., illetve 6. §-ának megfelelően kell eljárni; de az azonosító vagy a bizottság akkor, a mikor a felosztás alá került birtokrészleteket a betétszerkesztési utasítás mellé csatolt VI., vagy XVI. minta szerinti jegyzékbe foglalja, ez ingatlanokra vonatkozólag a jegyzékek utolsóelőtti és utolsó rovata közé még a következő két rovatot illeszti: 1. ebből ártér, 2. ennek tiszta jövedelme.

A betéteknek a 6. és a jelen szakasz értelmében meg nem állapított adatainak utólagos kitüntetésére nézve az utasítás 167. §-át kell megfelelően alkalmazni, azzal a kiegészítéssel, hogy a betétekben ekkor netán észlelt eltérések a visszaérkezett jegyzetek adatainak megfelelően helyesbítendők.

Budapesten, 1900. évi julius hó 6-án.

LXX.

Magyar kir. földmivelésügyi minister. 54642/V/2/1900. szám. A vizhasználati társulatok mellé rendelt ministeri megbizottaknak.

A társulati költségvetéseknek és az évi zárszámadások eredményeinek a közgyülési jegyzőkönyvekbe való felvétele ügyében a vízhasználati társulatokhoz egyidejűleg intézett rendeletemet a ·/. alatti másolatban közlöm és ez alkalomból felhívom ministeri megbízott urat, hogy a költségvetések és zárszámadások megfelelő összeállítását, valamint azt is ellenőrizze, hogy a számadások a számvizsgálóbizottságok által megfelelően letárgyaltassanak.

A mennyiben pedig Péch Béla műszaki tanácsos, ministeri megbízott arról tett jelentést, hogy a felügyelete alatt álló társulatoknál a költségvetésekre és számadásokra oly mintát honosított meg, a mely könnyen áttekinthető voltánál fogva is a gyakor-

latban jónak bizonyult, felhívom ministeri megbizott urat, hogy a szóban forgó mintákat a nevezettől szerezze meg és a mennyiben azok a felügyelete alatt álló társulatoknál is megfelelnének, azok használatát e társulatoknak ajánlja.

Budapest, 1901. évi január 4-én.

A minister helyett:
Kiss s. k.
államtitkár.

Magyar királyi földmivelésügyi minister. 54642/V/2/1900. szám. Valamennyi vizhasználati társulatnak, illetve ily társulat élén álló ministeri biztosnak.

Tekintettel arra, hogy a társulati évi költségvetések és zárszámadások a társulatok beléletére kiváló fontossággal birnak, szükségesnek tartom, hogy az évi költségvetések, a melyek másnemű gyakorlat megszüntetésével mindig a naptári év kezdetétől annak végéig terjedő időre állapitandók meg, egész terjedelmükben felvétessenek azon közgyűlés jegyzőkönyvébe, a mely azokat megállapította és hogy a számvizsgálóbizottság, valamint a közgyülés által letárgyalt évi zárszámadások eredményei a költségvetési tételekkel való összehasonlításra alkalmas alakban és csoportosítás mellett a közgyűlési jegyzőkönyvekben feltüntettessenek.

Erről a Címet megfelelő eljárás végett értesítem.

Budapest, 1901. évi január hó 4-én.

A minister helyett:
Kiss s. k.
államtitkár.

LXXI.

M. kir. földmivelésügyi minister. 3480/V/2/902. szám. Valamennyi vizrendező és vizhasználati társulatnak és valamennyi ily társulat élén álló ministeri biztosnak.

Ismételve hangzanak fel a részben panaszok, hogy a társulatok a törvényszerű letárgyalásra váró ártérfejlesztési műveletnek, valamint az osztályozásnak és kivetési kulcsnak közszemlére tétele alkalmával nem gondoskodnak kellőképpen arról, hogy a kitételről s annak idejéről és helyéről az érdekeltek egyénenként kellőképpen értesíttessenek. Miután az 1885. évi XXIII. t.-czikk 105. §-ában foglalt és úgy az ártérfejlesztésnek, mint — a 107. §. rendelkezéséhez képest — az osztályozásnak és kivetési kulcsnak is letárgyalásánál a társulat által követendő eljárást előíró határozmányok szerint a kitételről és annak idejéről s helyéről az érdekeltek

értesítendők és ez alatt — a dolog természeténél fogva is — az egyénenként való értesítés értendő, miután továbbá a Tisza és mellékfolyói mentén működő ármentesítő társulatokra nézve első sorban alkalmazandó 1884. évi XIV. t.-cz. 13. §-ának harmadik és 15. §-ának ötödik bekezdésében foglalt az a rendelkezés, hogy az ártérfejlesztési, illetve osztályozási munkálat kitételének idejéről és helyéről az érdekeltek „az alapszabályokban megállapított módon értesítendők“, szintén nem nyujthat mentesítést az alól, hogy az értesítés egyénenként történjék, mert minden érdekeltnek kellőképpen való értesítése az egyéni érdekek védelmének nélkülözhetetlen előfeltétele: ezekre való utalással figyelmeztetem a társulatokat, miszerint arra, hogy jövőben az ártérfejlesztési műveletnek, valamint az osztályozásnak és kivetési kulcsnak az 1885. évi XXIII. t.-cz. 105. és 107. §-a, illetve az 1884. évi XIV. t.-cz. 13., 15. és 16. §-a értelmében történendő közszemlére tételről az érdekeltek egyénenként kellő időben értesíttessenek és hogy ezen értesítésben egyszersmind világosan és határozottan megjelöltessék az, hogy az esetleges panaszok mely időben, hova nyujtassanak be, kellő gondot fordítson annál is inkább, mert az értesítések elmulasztását — erre irányúló panaszok beérkezte esetén — semmiségi oknak fogom tekinteni.

Ezekhez képest jelentékeny érdekében álland a társulatoknak az értesítéseket — történjenek azok akár postai úton, akár másként való kézbesítés útján — úgy eszközölni, hogy a megtörtént értesítésről megfelelő okmányok (postakönyv, postai vagy kézbesítési vevény) mindenkoron rendelkezésére álljanak.

Ez alkalomból a Tisza és mellékfolyói völgyén működő ármentesítő társulatok alapszabályaiban esetleg helyt foglaló minden olyan határozmányt, a melynek értelmében az ártérfejlesztés, osztályozás és kivetési kulcs közszemlére tételére vonatkozó értesítések másként, mint egyénileg lennének eszközlendők, ezennel hatályon kívül helyezek.

Budapesten, 1902. évi január hó 11-én.

Darány s. k.

M. kir. földmívelésügyi minister. 3480/V/902. sz. Valamennyi vízrendező és vízhasználati társulat mellé rendelt ministeri megbízottnak.

Tudomásul kiadom.

Budapesten, 1902. január hó 11-én.

Darányi s. k.

LXXII.

M. kir. földmivelésügyi minister. 6677/1902. sz. Valamennyi ármentesitő és vizszabályozó társulat mellé rendelt ministeri megbizottnak.

Az ármentesitő és vízszabályozó társulatok árvédelmi készültségéről egyöntetű és pontos adatokat kívánván nyerni, az e célból összeállított kimutatást a felügyelete alatt álló társulat, illetve társulatok számához képest megfelelő példányban idezárva oly felhívással küldöm le a hivatalnak, hogy azokat a szokásos évi jelentések megtételénél vegye használatba, illetve pontosan kitöltve hozzám terjeszsze fel.

Budapesten, 1902. évi január hó 18-án.

Darányi s. k.

Kérdőív a 6677/1902. számhoz.

....társulat

árvédelmi készültsége az 190.......... évre.*)

1. Az elmult évben lett-e a társulat valamely árvédelmi munkálattal kötelezve, melyekre és mily ministeri számok alatt?

2. Végre lettek-e ezen 1. alatti munkálatok hajtva?

3. A társulati központban van-e gondoskodás az igazgatói teendők vezetéséről a tényleges árvédelem idején?

4. A társulati töltéseknek hány kilométerére esik egy-egy védekező szakaszmérnök?

5. A gátbiztosok, gátfelvigyázók és gátőrök az árvédelemben kellőleg ki lettek-e oktatva és begyakorolva?

6. A pótgátőri intézmény a társulatnál be van-e hozva és egy kilométerre hány pótgátőr esik?

7. A gátvédelmi csapatok szervezve vannak-e és kellőleg be lettek-e gyakorolva?

8. A munkások elhelyezéséről, munkásmenhelyekről van-e gondoskodás?

9. A társulat fizetett, vagy ingyenes közerővel védekezik-e?

10. A közerő mikénti alkalmazására vonatkozó kimutatások az illetékes hatóságoknak meg lettek-e küldve?

11. A törvényhatóságok részéről az árvédelmi munkálatoknál esetleg igénybe veendő munkaerőnek és közerőnek kellő időre való akadálytalan kiállítása érdekében szükséges intézkedések megtétettek-e?

*) A jelen kérdőívbe bele nem férő részletesebb adatok és megokolások a jelentésbe veendők fel.

12. Az ártéri községek amaz elöljárójukat, ki a fenyegető vízállás felléptével az 1885 : XXIII. t.-cz. 149. §-ában körülírt rendelkezési hatalmat gyakorolni hivatott leend, kijelölték-e?

13. A törvényhatóságok rendeletileg intézkedtek-e az iránt, hogy az illető közigazgatási tisztviselők a felmerülhető szükség esetén s a törvényhatóság területén levő mely töltésvonalon, illetőleg annak melyik szakaszán fognak az idézett törvény 150. §-a értelmében működni?

14. A székes vagy rossz anyagból épült töltésvonalak az árvédelmi szabályzatban vagy árvédelmi készültségről szóló nyilvántartásban meg vannak-e kellőleg jelölve?

15. A gátvédelmi szabályzatban előírt védőanyag a töltésekre ki van-e hordva, vagy ha nincs kihordva, kellőleg biztosítva van-e annak idején való kihordása?

16. Azon anyagok és eszközök, u. m.: zsákok, czölöpök, pallók, fáklyák stb., melyek a helyszinén vagy nem kaphatók, vagy elégséges mennyiségben rendelkezésre nem állanak, vannak-e akként biztosítva, hogy azok annak idején haladéktalanul igénybe vehetők legyenek?

17. Gondoskodva van-e, hogy a hidak jármainál vagy egyéb veszélyes pontokon a jég felvágása kellő időben megtörténjék?

18. A szivattyútelepek a kellő karban vannak-e és el vannak-e látva a szükséges kőszénnel?

19. Történtek-e intézkedések arra nézve, hogy a belvízcsatornák a hófúvásoktól kellő időben kitisztíttassanak?

20. A társulati telefon kellő használható állapotban van-e?

21. Nincsenek-e egyéb a társulat árvédelmi készültségét károsan befolyásoló körülmények, melyek a fentiekben érintve nem lettek?

Kelt...

Látta: A helyszini vizsgálat alapján kiállitotta:

.... kerületi felügyelő.

.... ministeri megbizott, vagy helyettese.

LXXIII.

A m. kir. földmivelésügyi ministernek 1902. évi deczember hó 31-én 18,571. szám alatt kelt és Zala, Somogy, Baranya, Bács-Bodrog, Torontál vármegyék alispánjaihoz, továbbá Ujvidék szab. kir. város és Fiume város polgármestereihez intézett körrendelete.

Felmerült esetből kifolyólag a közös érdekeket érintő vízjogi kérdések megoldásánál követendő eljárás szabályozása tárgyában

a horvát-szlavon-dalmát bán úrral egyetértőleg a következőket rendelem el:

A határfolyókon végzendő munkálatok engedélyezésére azon hatóság illetékes, a mely hatóság területén a munkálatok létesíttetnek; mindkét ország területét érintő munkálatnál pedig a munkálat létesítőjének illetékes hatósága, vízhasználatoknál az a hatóság, a melynek területén a vízhasználatok gyakoroltatnak.

A tárgyalást vezető hatóság a tárgyalást a szomszédos hatóságok közbenjöttével köteles megtartani, határozatait ezen hatóságokkal és az egyes érdekeltekkel közölni, alkalmat nyujtván, hogy felebbezés útján a vitás kérdésben mind a két kormány egyetértőleg járhasson el.

Felhívom Címet, hogy minden egyes felmerülő esetben jelen rendeletem értelmében járjon el s az abban foglalt utasításokhoz szorosan ragaszkodják.

A minister helyett:

Kiss s. k.
államtitkár.

LXXIV.

Magy. kir. földmívelésügyi minister. 19475/V/5. 1902. sz. Valamennyi vármegye alispánjának.

Már 1898. évi deczember hó 3-án 82.583. sz. alatt kelt rendeletemben felhívtam alispán urat, intézkedjék az iránt, hogy a vízrendőri, illetve halászati kihágási ügyek elsőfokú elbírálásánál a vízjogi törvény 177., illetve a halászati törvény 160. §-ában megjelölt hatósági közegek helyett ítélkező más közegek az önálló ítélkezésre nyert felhatalmazásukat, illetve megbízásukat az iratokban mindenkor igazolják; ezen igazolásnak elmulasztása esetét pedig alispán úr e körülményt már a másodfokú ítélkezés előtt tisztázza.

Ezen rendeletem daczára gyakran tapasztalván, hogy a gyors jogszolgáltatás hátrányára, a jelzett hiány még mindig fenforog, felhívom alispán urat, hogy hivatalos jogköréből folyólag a kihágási ügyekben ítélkező tisztviselőket eme rendeletem pontos megtartására kötelezni, s ismételt mulasztás esetén megtorló intézkedést alkalmazni sziveskedjék.

Budapest, 1902. márczius 4-én.

A minister helyett:

Kiss s. k.
államtitkár.

LXXV.

M. kir. földmívelésügyi minister. 34,531. V. 2. 1902. sz. Valamennyi az 1884. évi XIV. törvényczikk hatálya alá tartozó ármentesítő társulatnak, illetve ily társulat élén álló ministeri biztosnak.

Az 1895. évi árvíz alkalmával szerzett tapasztalatokból kifolyólag a m. kir. orsz. vízépítési igazgatóság, — illetve akkoron még orsz. vízépítési és talajjavítási hivatal — annak érdekében, hogy az árterületekre kitörő árvizek szétterülése megakadályozásának, illetve lokalizásának és a községi belterületek biztosításának kérdése a lehetőséghez képest megoldható legyen, azt javasolta, miszerint felhívandók lennének az ármentesítő társulatok arra, hogy:

1. tegyék tanulmány tárgyává, melyek árterületükön belül azok a keresztgátak, valamint vasuti és úttöltések stb., melyekkel a kitörő árvizek jóformán minden nagyobb munka nélkül lokalizálhatók és mutassák ki, miféle és mennyi védanyagra és mennyi munkaerőre volna szükség e keresztgátak és töltések rendszeres védelmére?

2. tegyék tanulmány tárgyává, hogy a kitörő árvizeket a terep alakulata mellett és esetleg valamely építményhez csatlakozva, hol lehetne e rögtönzött keresztgátak létesítése által a sikerrel való kilátással lokalizálni, ily rögtönzött gátak építéséhez mily mennyiségű földtömeg, mennyi kézi és igás munkaerőre volna szükség és mennyi védanyag kívántatnék azoknak védelmére;

3. terjeszszék ki tanulmányaikat oly keresztgátakra, a melyek kiépítésével a társulati árterületeket a legcélszerűbben lehetne külön öbölzetekre osztani;

4. tanulmányozzák az árterületükbe eső községi belterületek helyzetét és jelöljék ki azokat, a melyek a kitörő árvizek által leginkább veszélyeztetve lévén, körtöltéssel volnának védelmezendők?

5. tanulmányozzák azokat a vonalakat és irányokat, a melyeken a kitörő árvizek — lokalizálás nélkül, vagy öblözetenkint, a lokalizálás után — legcélszerűbben levezethetők.

Mielőtt e javaslatok tekintetében bármely irányban állást foglaltam volna, még 1896. évben felkértem volt a tiszavölgyi társulat központi bizottságát, hogy a javaslat tekintetében — a vidéki társulatok meghallgatása után — véleményt terjesztene elém.

Felhívásom következtében a nevezett bizottság a társulatoktól nyilatkozatokat kért be, a mely intézkedés részben többet is eredményezett, mint a mennyire akkoron számítottam, miután 14 társulat már műszaki tanulmányokat és terveket is készített és azokat a tiszavölgyi társulat központi bizottságához beterjesztette.

A társulatok nyilatkozatait és az általuk bemutatott terveket a központi bizottság — 1898. évi május hó 12-én tartott üléséből — azzal a kérelemmel terjesztette elém, hogy az egyes társulatok tanulmányait és terveit műszakilag bíráltatnám el és ennek megtörténte után azoknak a főbb elvi kérdések megjelölésével, a melyek tárgyalást igényelnek, kívánnék a bizottságtól nyilatkozatot.

E kérelem következtében az egyes társulatok nyilatkozatainak, valamint a részükről bemutatott tanulmányoknak és terveknek műszaki szempontból való letárgyalása iránt intézkedtem és miután a m. kir. orsz. vízépítési igazgatóság a tanulmányokat és terveket részletesen letárgyalta és előterjesztést tett az árvízlokalizálások körül felmerülhető kérdések tekintetében, — nevezett igazgatóságnak ezt az előterjesztését a tiszavölgyi társulat bizottságának — a javaslatok újabb tárgyalása végett — kiadtam.

A központi bizottság, a mult év február hó 4-én tartott ülésén történt beható tárgyalás után, az árvízlokalizálás kérdésében részletesen nyilatkozott, a mely nyilatkozatban kifejtettekre való figyelemmel is, a következőkről kívánom a társulatokat értesíteni.

Feltétlenül szükséges, hogy minden egyes ármentesítő társulatnál — megfelelő felvételek és tanulmányok megejtésével — teljesen felderíttessék a helyzet a tekintetben, hogy a társulati védvonalakon keresztül a társulati árterületekre kitörhető árvíz szétterülésének megakadályozására, lokalizálására mily keresztgátak, vasuti és úttöltések vagy egyébnemű ily építmények lennének és mi módon felhasználhatók, mily vonalak és irányok lehetnének alkalmasak a terep alakulata mellett rögtönzött lokalizáló gátak emelésére és mily vonalak és irányok szolgálhatnak az árterületre kitört árvíznek levezetésére.

Az árvízlokalizálás lehető módjainak és a kitört árvizek miképen eszközölhető levezetésének az egyes társulatok által kellő világlatba tartása nem mellőzhető, mert habár minden társulat igyekezetének oda kell irányulnia, hogy az árvizeket a rendes védőtöltésekkel, azok megfelelő erősségben tartásával és mindenkori kellő védelmével tartsa vissza az árterülettől, mégis miután töltésszakadások vagy más ily katasztrófák a lehetőségek sorából teljesen nem küszöbölhetők ki, szükséges, hogy minden társulat már előzetesen vegye számba és tartsa nyilván azokat a műveket és munkálatokat, a melyek a rendes védtöltések átszakadása esetén a mentesített területre hatoló árvíz ellen való rendkívüli védekezés céljára szolgálhatnak, nehogy katasztrófák bekövetkezésekor a rendkívüli védelem intézése felderítetlen helyzettel álljon szemben és ez okozzon a védekezés kellő irányításában nehézséget.

E célt tartva szem előtt, a melynek fontosságát az ármentesítő társulatok kétségtelenül elismerik, elrendelem, hogy a m. kir.

országos vízépítési igazgatóság fentebb ismertetett javaslatának 1., 2. és 5. pontjaiban megjelölt tanulmányok és felvételek minden társulat által, illetve most már csak azok által, a melyek azt eddig nem eszközölték, megejtessenek. E tanulmányok és felvételek hozzám a folyó év végéig, műszaki szempontból való elbírálás végett, felterjesztendők.

A felvételeknek és tanulmányoknak arra is ki kell terjeszkedniök, hogy a mennyiben a lokalizálás következtében esetleg községi belterületek tétetnének ki elöntés veszélyének, ennek elhárítása mily munkálattal biztosítható.

E mellett megjegyzem, miszerint az arra vonatkozó tanulmányokat, hogy az egyes ármentesítő társulatok árterületén végigvonuló vasuti pályatöltések mely szakaszait és mily magasságú kitört árvizekkel szemben lehetne lokalizáló gátként felhasználni, a folyammérnöki hivatalok által elvégeztettem és a vonatkozó tanulmányokat az illető társulatoknak kiadtam, illetve ki fogom adni. E tekintetben tehát a kérdés a társulatok részéről már nem igényel tanulmányozást.

Azoknak a társulatoknak, a melyek a lokalizálásra vonatkozó tanulmányokat már elkészítették, e tanulmányaikra nézve külön fogok nyilatkozni.

A mi a m. kir. orsz. vízépítési igazgatóság javaslata 3. pontjában foglaltakat illeti, azokat szintén elfogadom és felhívom a társulatokat, hogy azokról a városokról és községekről, a melyek belterülete az árvizek kitörése esetén veszélyeztetve lehet és mint ilyenek körtöltéssel való védelemre szorulnak, megfelelő részletes kimutatást terjeszszen elém. E kimutatásba azok a városok és községek is felveendők lesznek, a melyek körtöltéssel már bírnak. Ezek a kimutatások lehetőleg mielőbb terjesztendők fel.

A m. kir. orsz. vízépítési igazgatóság javaslatának 3. pontja arra irányul, hogy az ármentesítő társulatok tanulmányozzák, nem lehetne-e és miként keresztgátaknak emelésével esetleg e célra felhasználandó vasút-, út-, vagy másnemű töltéseknek megfelelő módon való megigazításával a társulati árterületen oly belső, másodrendű védvonalakat képezni, a mely már előre létesítendő, illetve berendezendő védművek hivatása az lenne, hogy a társulati árterületeket egymástól mesterségesen elválasztott öbölzetekre tagolják és árviz-katasztrófák esetére a lokalizálás ily módon biztosíttassék.

Mindenesetre igen sok körülmény szól a mellett, hogy ily, előzetesen berendezendő másodrendű, belső védvonalak kérdésével a társulatok behatóan foglalkozzanak, mert több társulatnál állhat fenn az a helyzet, hogy ily másodrendű, belső védvonalak a kívánalmakat minden tekintetben kielégítően létesíthetők és léte-

sítésük nem igényelne oly mérvü anyagi áldozatokat, a. melyek az elérendő fontos céllal arányban nem állanának. Kívánatosnak tartom tehát, hogy a szóban forgó másodrendü, belső védvonalak kérdését minden társulat, úgy müszaki, mint pénzügyi szempontból, valamint a költségviselés (értve a társulatok különböző érdekeltségi köreit) tekintetéből a saját árterületére nézve alaposan tanulmányoztassa és ezen tanulmány eredménye alapján a kérdést megfontolás és határozás tárgyává tegye.

Természetes, hogy a mennyiben a társulatok ily belső védvonalak létesítését elhatároznák, azoknak terve előbb müszaki fölülbírálás végett hozzám lesz — a ministeri megbizott útján — bemutatandó, azután pedig hatósági megállapítás alá lesz terjesztendő, a mely utóbbi eljárás során hozandó határozatok lesznek hivatottak a helyzet kellő elbírálása után megfelelő módokon gondoskodni arról, hogy a belső védvonalakul szolgálandó keresztgátak létesítése következtében községi belterületek, súlyosabb helyzetbe, mint a milyenben addig voltak, ne jussanak, se pedig az árvíz oly területekre ne szoríttathassék, a melyek előbb elöntésnek kitéve nem voltak.

A mennyiben ily másodrendü, belső védvonalak létesítésénel a vasuti pályatestek sok esetben célszerüen használhatók, — megemlíteni kívánom, miszerint azoknak az előkészítő tárgyalásoknak a során — a melyek a vasutak árvíz esetén való igénybevétele körül követendő eljárás szabályozása tárgyában a ministertanács felhatalmazása alapján a kereskedelemügyi minister úrral együttesen, 1898. évi márczius hó 25-én 20.934. sz. a. kibocsátott rendeletem kiadását megelőzően folytak, a nevezett minister úr kijelentette ahhoz való elvileges hozzájárulását, hogy a vasuti pályatestek másodrendü, állandó védvonalakként leendő felhasználására kijelöltessenek, fentartotta azonban azt, hogy a vasuti pályatöltéseknek ily felhasználására való kijelölése és az azokon e célból előzetesen végrehajtandó munkálatok iránt való intézkedése esetről-esetre folytatandó külön tárgyalások, illetve ezek eredményeként létrejövő megállapodások alapján történhessék.

Ennélfogva is feltétlenül szükséges lesz, hogy a mennyiben a társulatok az állandó belső védvonalakat vasuti pályatestekből kivánják kiképezni, vagy azokhoz vasuti pályatöltéseket is felhasználni, az a vizjogi törvény szempontjából mindenesetre megkívántató hatósági megállapítás alá terjesztést megelőzően a vasuti intézménynyel létrejövő megállapodások alapján tőrténhessék.

Ugyanily előzetes egyezségi megállapodások lesznek szükségesek egyébként — a dolog természeténél fogva — akkor is, ha közutak vagy idegen tulajdonban levő töltések felhasználásáról lenne szó.

Végül — a mennyiben a másodrendű belső védvonalakra nézve felvettetett az a kérdés is, hogy az ezen védművekre fordítandó kiadások az 1881. évi XLII. t. cz. 9. §-a szerint minősülő alapbefektetésnek tekinthetők-e? szükségesnek tartom megemlíteni azt is, hogy e kérdésben előfordult esetek elbírálása alkalmával, a m. kir. pénzügyminister úr akkép határozott, hogy a társulatok e rendbeli befektetései az idézett törvényszakasz szerint minősülő alaptőkének nem fogadhatók el, miután nem a közvetlen árvédelemre szolgáló lokalizáló művek költségeinek beszámítására az idézett törvény nem nyujt alapot.

Budapest, 1903. évi julius hó 6-án.

Darányi s. k.

LXXVI.

M. kir. földmivelésügyi minister. 49306/V|2/1902. szám. Valamennyi vizrendező-társulatnak és valamennyi ily társulat élén álló ministeri biztosnak.

Az árvédelmi készültségnek és ezzel az árvédekezés sikerének biztosítása érdekéből szükségesnek találom, hogy a vízrendező társulatok védműveit a ministeri megbizottak ne csak az év első hónapjaiban, a tavaszi áradások idejét közvetlenül megelőzően, midőn a védművekhez kellően hozzáférni nem is lehet és midőn a védművek állapotában tapasztalt hiányok pótlására sem áll már rendszerint kellő idő rendelkezésre, hanem az évnek erre alkalmasabb oly szakában tégyék részletes vizsgálat tárgyává, a mely időben észlelendő fogyatkozásoknak az árvizek megjelenéséig való megszüntetéséről gondoskodni is lehet.

Ehhez képest elrendeltem, hogy jövőre a ministeri megbizottak a felügyeletük alatt álló társulatok védműveit a tavaszi áradások idejét megelőzően — az év elején — eszközlendő beutazáson kívül, a melynek feladata inkább a szorosabb értelemben vett árvédelmi berendezkedés megvizsgálása leend — jövőre — illetve a folyó évtől kezdve, minden év őszén, szeptember havában, a társulat műszaki közegeinek kiséretében beutazván és megvizsgálván, a találandó hiányokra a társulatot figyelmeztessék, szerzendő tapasztalataikról pedig hozzám jelentést tegyenek.

Erről Cimet tudomásul és alkalmazkodás végett értesítem.

Budapesten, 1902. évi junius hó 23-án.

Darányi s. k.

M. kir földmívelésügyi minister. 49306/V/2 1902. szám. A vízrendező társulatokhoz kirendelt valamennyi ministeri megbízottnak.

Tudomás és alkalmazkodás végett azzal az utasítással adom ki, hogy a szerzendő tapasztalatokról szóló jelentéseknél az ide mellékelt kérdőívek lesznek felhasználandók és hogy a jelentések minden társulatra nézve külön-külön kiállítva, okvetlenül az év szeptember havának folyamán lesznek a kerületi felügyelő útján elém terjesztendők.

Budapest, 1902. évi junius hó 23-án.

Darányi s. k.

Kérdőív a 49306/V/2/902. számhoz.

....társulat védmüveinek és árvédelmi helyzetének állapota az 190... évben.*)

I. ÁRVÉDELEM.

1. Elég van-e téve a töltéseken az 1885. évi XXIII. t.-cz. 143. §. 2. pontjának? (Tiltva van a védtöltés vagy a hozzátartozó padkák testében és lejtőinek lábvonalához 6 méternél közelebb fát vagy bokrot ültetni, kerítést felállítani.)

2. Elég van-e téve a töltéseknél az 1885. évi XXIII. t.-cz. 143. §. 3. pontjának? (Tiltva van a védtöltés lábvonalához 10 méternél közelebb földet ásni, 5 méternél közelebb szántani vagy a járást-kelést ennél szükebb térre szorítani.)

3. A töltések mikor lettek utoljára meglejtezve, a tapasztalt ülepedések ki lettek-e pótolva és mekkora helyenkint a legnagyobb hiány a töltések magasságában?

4. A töltések vastagságában, illetőleg keresztszelvényében nem-e észlelhető valami feltünő hiány?

5. A töltéslejtők gyepesítésére fordíttatik-e kellő gond? (1897. évi 40,322. sz. a. földmív. ministeri rendelet.)

6. Uj luczernaültetések nem foganatosíttattak-e? (1897. évi 63,875. sz. a. ministeri rendelet.)

7. A töltések kőburkolatában nem mutatkoznak-e oly hiányok, melyek a töltés védképességét befolyásolják?

8. A védtöltésekbe épült zsilipek állapota kielégitő-e? A véd-

---

*) A jelen kérdőívbe bele nem férő részletesebb adatok és megokolások a jelentésben vagy külön pótívben terjesztendők fel.

töltésben épült zsilipek és átereszek egyenkint felsorolandók és azon körülmény, hogy meg vannak-e repedve, mily mértékben és el vannak-e látva körtöltéssel vagy második szorítózsilippel — külön kitüntetendő; nemkülönben kitüntetendő, hogy az utolsó árvíz alkalmával nem mutatkozott-e ott valamely aggályos jelenség? (Csurgás, erős szivárgás é. i. t.)

9. Észleltettek-e és hol az utolsó árvíz alkalmával a töltés altalaján keresztül nagyobb szivárgások, felbugyogások, buzgások és történt-e ezekkel szemben valamely intézkedés?

10. A védő füzesek mily állapotban vannak?

11. A kubik-gödrök lecsapolására és feliszapoltatására nézve megtörténtek-e a szükséges munkálatok és mily karban tartatnak?

12. Nincsenek-e a töltések mögött kopolyák, kubik-gödrök, kutak vagy téglavetők, melyek a töltések állapotára veszélyesek és ha igen, el vannak-e látva körtöltéssel vagy szoritógáttal?

13. A kitört árvizek lokalizására felhasználható gátak tekintetében történt-e valamely előnyös vagy hátrányos változás, nem épültek-e a mentett ártéren újabb utak, vasutak vagy társulati gátak, melyek a lokalizálásra alkalmasak?

14. Nincsenek-e egyéb, a társulati védmüveket károsan befolyásolható körülmények, melyek a fentebbiekben érintve nem lettek?

II. BELVÍZLEVEZETÉS.

15. A zsilipek és áteresztek felhúzó szerkezetei kellőleg müködnek-e?

16. A társulati csatorna- és árokhálózat mikor lett utoljára kitisztítva és kellő karban van-e?

17. A zsiliptől a folyóba vezető árok vagy födött csatorna müködési képességben van-e?

Kelt...

Látta:	Helyszíni vizsgálat alapján kiállította:
....	....
kerületi felügyelő.	ministeri megbizott vagy helyettese.

LXXVII.

M. kir. földmivelésügyi minister. 54944/V/2/1902. szám. Valamennyi folyammérnöki és kulturmérnöki hivatalnak.

Az 1885. évi XXIII. t.-czikk 74. §-ában körülírt hatósági eljárás alá eső vízrendezési munkálatok tervei felett hozott határozatokban, illetve e határozatok alapján kiállított engedélyokiratokban

több esetben oly rendelkezés vétetett fel, hogy az engedélyokirat e felügyelet gyakorolhatása végett az illető járási főszolgabírónak (polgármesternek) megküldendő, továbbá, hogy a munkálatok befejezéséről tartozik az engedélyes társulat az illetékes járási főszolgabirót vagy főszolgabírókat értesíteni.

Ily rendelkezések a vízjogi törvény 117. §-ának hivatali elődöm 28.356/99. szám alatt kibocsátott körrendeletében is foglalt azzal a magyarázatával szemben, a mely szerint a vízrendező társulatok felett való felügyelés az ezen törvény 177. §-ában megjelölt hatósági feladatkörön kívül esik, — nem helyén való.

Többször tapasztaltatott továbbá, hogy a határozatokba büntetőhatározmányok vétetnek fel, a minek szintén nincsen helye, mert a mennyiben a cselekvés vagy mulasztás, melyre a büntetés kiszabatik, törvényben vagy rendeletben van ilyennek minősítve: felesleges azt az engedélyokiratban kimondani, ha pedig a büntetést nem a törvény vagy rendelet állapítja meg, az engedélyokirat büntető rendelkezése különben is hatálytalan.

Több esetben oly rendelkezés is foglaltatott a határozatban, hogy a határozatilag megállapított terv tárgyát képező munkálat felülvizsgálását az illető társulat a hatóságtól tartozik kérni.

A fennebb idézett 28.356/99. számú körrendelet értelmében a felülvizsgálat elrendelése tőlem lévén kérelmezendő, az említett rendelkezés szintén nem megfelelő.

A mennyiben a fentebbiekben felsorolt rendelkezések és határozmányok többnyire a hatósági szakértőkként szereplő folyammérnöki, illetve kulturmérnöki hivatalok előterjesztései alapján vétetnek fel a határozatokba, szükségesnek találom e hivatalokat felhívni, hogy jövőre — a vízrendező társulatok munkálataira vonatkozó előterjesztéseik, illetve javaslataik megtételénél — a jelen rendeletemben kifejtettekre kellő figyelemmel legyenek.

Budapest, 1903. évi november hó 10-én.

A minister megbizásából:
Rapaics s. k.
ministeri tanácsos.

LXXVIII.

M. kir. földmivelésügyi minister. 61162/V/1902. szám. Valamennyi törvényhatóságnak.

A vízjogról szóló törvény VI. fejezetében körülírt eljárás szerint engedélyezett vizimüveket a hatóság, az említett törvény 174. §-a értelmében, elkészültök után megvizsgáltatni tartozik; az államsegélylyel létesített vizimüveket pedig, az államsegély helyes felhasználása szempontjából, a magam részéről is külön kiküldött szakközegemmel vizsgáltatom meg.

Miután az általam elrendelt és szakközegem által foganatosított felülvizsgálatnál a hatóság közegének rendszerint jelen kell lennie és ugyancsak jelen van a hatósági szakértő is, — e felülvizsgálat megfelelő alkalmat nyujt arra, hogy ugyanakkor az arra illetékes hatóság és szakértője által az idézett törvényszakasz értelmében foganatosítandó vizsgálat is — külön a hatósági közeg és a hatósági szakközeg által aláirandó jegyzőkönyv felvétele mellett, — megejtessék.

Tekintettel arra, hogy a hatósági vizsgálatnak az államsegélynyujtás okából foganatosítandó, általam elrendelt külön felülvizsgálat alkalmával való megejtése az eljárást egyszerüsíti és az eljárási költségeket csökkenti: felhivom a törvényhatóságokat, utasítsa illetékes közegeit, hogy az államsegélylyel létesült és kiküldött szakközegem által eszközlendő felülvizsgálás tárgyát képező munkálatok hatósági megvizsgálását a felülvizsgálatnál való részvétel alkalmával teljesítsék.

Annak érdekében, hogy ezen eljárás akadály nélkül követhető legyen, intézkedtem, hogy a felülvizsgálatra kiküldendő szakközegeim akkor, mikor a felülvizsgálat megejtésének időpontjáról a hatóságot — nevezetesen az illetékes főszolgabírót értesítik — annak figyelmét a hatósági vizsgálat foganatosítására hívja fel.

Kelt Budapesten, 1903. évi deczember hó 11-én.

Tallián s. k.

LXXIX.

M. kir. földmivelésügyi minister. 92968/1902. szám. Valamennyi vizr. és vizh. társulatnak, valamennyi ily társulat élén álló ministeri biztosnak, valamennyi m. kir. folyam- és kulturmérnöki hivatalnak.

Szakközegeim jelentvén, hogy a belvizek kiemelése vagy öntözések foganatosítása céljából létesített szivattyútelepek kezelése fentartása már annálfogva is, mert a társulatok szakértő-gépészmérnökökkel nem rendelkeznek, átalán véve lényeges hiányokban szenved: szükségesnek találtam oly tájékoztatót iratni, a mely a szivattyútelepek kezelése és fentartása tekintetében megfelelő, részletes útbaigazítást nyujtson.

E tájékoztató egy példányát azzal küldöm meg Címnek, hogy a mennyiben még több példányára lenne szüksége, forduljon ez iránti indokolt kérelmével az országos vízépítési igazgatóság közegészségügyi mérnöki osztályához (Budapest, V. Honvéd-útcza 1.), mely a még szükséges példányokat díjtalanul fogja megküldeni.

Budapesten, 1903. évi január hó 13-án.

Darányi s. k.

A szivattyútelepek kezelése.

Az ármentesítő, belvízszabályozó és vízlecsapoló társulatok számára szerkesztette az Országos Vízépítési Igazgatóság Közegészségügyi Mérnöki Osztálya.

I. FEJEZET.

I. Bevezetés.

Az ármentesített területeknek belvizkárok elleni megvédése a vizi társulatoknak egyik legfontosabb feladatát képezi, miért is az árterületek belvízrendezése mindinkább napirendre kerül és többnyire célszerű megoldást nyer.

Az ármentesített területre jutó belvizek rendszerint csatornahálózattal gyüjtetnek össze és egy közös főcsatornában vezettetnek a befogadó vízfolyáshoz, hol azok vagy szabad eséssel jutnak a védőtöltésben elhelyezett zsilipen vagy csőátereszen át a folyóba, vagy pedig gépek segélyével emeltetnek a befogadóba.

Oly esetben ugyanis, midőn a befogadó vízfolyás áradás következtében magasabb, mint a belvíz, a levezetés csakis mechanikai emelés útján végezhető.

Hazai viszonyok között — főleg a folyóink áradásainál tapasztalható nagyobb mérvű ingadozások következtében — a belvíz mechanikai úton való kiemelésére legalkalmasabbaknak a körszivattyútelepek bizonyultak, miért is ily célra egyéb vízemelő gépeknek alkalmazása nálunk csak elvétve látható.

Az eddigi észleletek szerint a helyes berendezésü körszivattyútelepek teljes megbizhatósággal müködnek és kellő méretek mellett oly időben képesek az ármentesített területről a belvizeket kiemelni, hogy a gazdasági érdekek kárt nem szenvednek.

Miután a belvizek szivattyúzása a folyók áradása következtében válik szükségessé, ennek folytán minden áradás beálltával a szivattyúzás szükséges volta is bekövetkezhetik.

A szivattyúzási időszakoknak előre való megállapítására ismernünk kellene az áradások idejét.

Mivel ezek kizárólag a meteorologiai viszonyok által befolyásoltatnak, meghatározásukra szabályokat felállítani nem lehet, mert a természet a csapadékok tekintetében nem ismer szabályokat.

Éghajlati viszonyainknak megfelelően rendszerint tavasszal és ősszel állanak be hosszabb tartamú esőzések és ennek következtében a folyók áradása is ezen időszakokra eshetik.

Nem tartozik azonban a nagyobb ritkaságok közé a nyári áradás sem.

Mivel azonban a tavaszi esőzésekkel legtöbbször a hóolvadás ideje is összeesik, azért szivattyútelepeink üzembevétele rendszerint tavasszal és ritkábban ősszel szükséges; kivételesen azonban nyáron is előfordulhat.

Tapasztalati tény, hogy egyes folyók áradása sokkal gyakoribb és hosszabb tartamú, mint másoké, a mi főleg a folyó vízgyüjtő területének kiterjedésétől és topographiai viszonyaitól, valamint a folyó medrének alakulásától függ.

Ezen körülményekhez képest, különösen pedig a mentesítendő területek feltalajának áteresztő képességétől függőleg azt látjuk, hogy némely szivattyútelepet több hónapon át szükséges üzemben tartani, míg más telepek üzeme alig egy pár napig tart.

Száraz években nem ritka azon eset is, hogy egyes telepek egyátalán nem jönnek üzembe s a gépek működése egész éven át szünetel.

A telepek kezelésénél mindezen eshetőség figyelembe veendő, miért is a gépeket mindig oly állapotban kell tartani, hogy azok szünetelés esetén sem rozsdásodásnak, sem egyéb káros behatásnak kitéve ne legyenek, a mellett azonban mindig gyorsan legyenek üzembe helyezhetők.

A mennyiben egyes géprészek javításra szorulnak, leghelyesebb azt a szivattyúzás beszüntetése után baladéktalanul végrehajtani, miáltal elérhető az, hogy a gépek állandóan kifogástalan állapotban tarthatók és hogy a következő szivattyúzáskor azok akadálytalanul működnek.

Ha nagyobb — hosszabb időt igénylő — javítások szükségesek, azok a legközelebbi oly időben végeztessenek, midőn a szivattyúzás előreláthatólag huzamosabb ideig szünetel.

A tavaszi hónapokat minden körülmények közt olyanoknak kell tekinteni, melyekben a szivattyúzás szükséges volta még akkor is bekövetkezhetik, ha a téli csapadék igen kicsiny lett volna is.

A tavaszi esőzéseknek a szivattyútelep személyzetét tehát készületlenül találniok nem szabad; nemcsak azért, mert akkor a gazdasági érdekek nem volnának kellőleg kielégíthetők, illetőleg megvédhetők, de azért is, mert a szükséges anyagoknak, ugymint tömítések, tüzelőanyagok és kenőolajok stb. a legközelebbi helyről való hirtelen beszerzése rendszerint a minőség rovására megy, a mi ismét csak a gépek fentartására káros.

Ez esetek kikerülése végett leghelyesebb a tavaszi szivattyúzáshoz szükséges anyagokat minden szivattyútelepnél idejekorán beszerezni és megfelelő módon raktározni.

A mennyiben az anyagok fogytán volnának, a hiányt megrendelések által olykép fedezzük, hogy a nyár tartamára is maradjon néhány napi üzemhez szükséges anyag.

Az anyagbeszerzés mennyisége az egyes szivattyútelepeknél igen eltérő, miért is az erre vonatkozó helyes irányelveket minden egyes telepnél csak néhány évi tapasztalat fogja megadni.

2. A belvíz megengedhető magassága.

A megengedhető belvízmagasság helyes meghatározása ugyszólván legfontosabb kérdése a lecsapolásnak, miután ettől függ lényegesen a lecsapolás sikeres volta.

Ezen magasság megállapítása az ármentesített terület magassági fekvése alapján már a lecsapolás, illetve belvízrendezés tervezésekor történik s így ez a szivattyútelep kiépítése alkalmával ismeretes.

Ezen magasság némely helyen bizonyos határok között mozog, a mennyiben a csapadékdúsabb évszakban a csatornákban nagyobb vizmagasságot engednek meg, mint száraz időben, a nélkül, hogy ezáltal a gazdasági érdekek károsan befolyásoltatnának.

A belvizállás magasságának leolvasására a zsilipek vagy szivattyútelepek mellett elhelyezett vízmérczék szolgálnak.

Ilyen vízmércze kivétel nélkül minden szivattyútelep főcsatornájába beállítandó, sőt kivánatos egyszersmind a megengedhető legnagyobb belvízszínnek megjelölése is, egy a mérczén megerősített vörös mutató által.

Ha ezen vízszín bizonyos határok közt mozoghat, úgy az alsó, mint a felső határ külön megjelölendő volna.

Hasonlóképen mércze állítandó fel a szivattyútelep nyomócsövének külső végén a külvíz leolvasására.

A két vízmérczének ugyanazon 0 pontja legyen, úgy, hogy a két leolvasás különbsége közvetlenül a két vízszín közötti magasság-különbséget, tehát statikai emelőmagasságot adja meg.

Mindkét vízmércze a szivattyútelep közelében, könnyen hozzáférhető helyen legyen felállítva, hogy a gépkezelő személyzet a mindenkori vízállásról, a gépháznak hosszabb időre való elhagyása nélkül, tájékozva legyen.

Ezen követelmény lényeges költség nélkül könnyen kielégíthető.

Minden társulat szabályzatban állapítsa meg, hogy mily külvíz- és mily belvíz-magasság mellett kezdődjék a szivattyúzás, mely rendelkezéshez a kezelő személyzetnek szigorúan alkalmazkodnia kell. Ajánlatos, hogy a társulat vezetői erről időközönkint közvetlenül, valamint a szivattyúzási naplóból is meggyőződést szerezzenek.

A szivattyúzásnak ellenőrzés nélkül való végeztetése a társulatra nézve igen káros következményekkel járhat.

Ha például igen nagy külvíz esetén a belvíz a megengedettnél mélyebbre sülyesztetik, ez nemcsak a szivárgó vizek növekedését, hanem sok helyen a csatornák beomlását is okozhatja, miáltal a vizlevezetés gátolva van és a károk helyreállítása nagyobb költségeket igényel, miért is belvizek túlságos leszivattyúzását lehetőleg kerülni kell.

Ennek megfelelően ajánlatos, hogy a megengedhető belvíz magassága az időről-időre bekövetkező külvíz magasságához arányítva szabályoztatnék. Ezen szabályozás szerint nagyobb vízszínkülönbség mellett kisebb leszívás volna előirandó, hogy a szivárgó és fakadó vizek növekedése lehetőleg ellensúlyoztassék, mi kivált oly területeknél szükséges, hol az altalaj áteresztő.

II. FEJEZET.

Előkészületek a szivattyúzáshoz.

A szivattyútelep üzembehelyezését megelőzik a szükséges előkészületek, melyek főleg a gépek kellő tisztításából és megvizsgálásából állanak.

A tavaszi szivattyúzás előtt, a hóolvadások beálltakor a gépház és kazánház jól kitakarítandó.

A falak, menyezet, ajtók és ablakok a portól megtisztítandók, hogy üzemközben a gépcsapokba tisztátalanságok ne juthassanak. A gépház padlózata a takarítás után felmosandó és szárazra törlendő.

A gépház és kazánház kitakarítása után következik a kazánok és gépek tisztitása.

A kazán tisztításának ki kell terjednie úgy a belső falakra, mint a külső felszerelésekre.

Első sorban leveszszük a buvónyíláson levő födelet, lámpával végignézzük a kazán belső falait s megvizsgáljuk, nem látunk-e rajta tisztátalanságot vagy hiányt.

Egyúttal meggyőződést szerzünk arról is, hogy a kazán utolsó kitisztítása alkalmával nem maradt-e benne valamely szerszám vagy idegen tárgy. Ha a kazán szárazon tartása céljából abba chlormész vagy égetett mész tétetett, úgy ezt szintén el kell távolítani.

Ha így a kazán belső állapotát megvizsgáltuk, mindent rendben találtunk s a szivattyúzás sürgősen megkezdendő, akkor a kazán vízzel megtölthető, mely művelet úgyis hosszabb ideig tart.

A belső vizsgálat után következik a kazán felszerelésének megvizsgálása és rendbe hozatala. A kazánon levő összes csapok és

szelepek megtisztítandók és megvizsgálandók, vajjon jól müködnek és helyesen zárnak-e.

Különös gond fordítandó a vízállásmutató készülékekre és a biztonsági szelepekre. A vízállásmutatónak nyílásain drót huzandó végig, hogy ilyképen a nyílások tisztaságáról meggyőződni lehessen; a mennyiben azok kazánkő vagy egyéb idegen tárgy által el lennének dugulva, szükséges azokat kitisztítani. Ennek megtörténte előtt a kazán fűtését megkezdeni nem szabad, mivel a vízállásmutató helyes müködése a kazán üzemére igen fontos.

Meghuzandók továbbá a vízállásmutató összes csapjai és csavaranyái.

A biztonsági szelep alkatrészei szintén részletesen megvizsgálandók s különös figyelemmel kisérendő a szelep helyes emelkedése. Ez alkalommal a szelep ülőkéjét, valamint a szelepet magát a portól meg kell tisztítani, mert ezzel gyakran megakadályozható a szelep korai lefujása.

A mennyiben a biztonsági szelep a megelőző üzemnél a szabályszerű nyomás elérése előtt eresztette volna át a gőzt, úgy a szelep újból becsiszolandó.

Ha a kazán összes alkatrészei rendbe hozattak s a szükséges tömítések kicseréltettek, akkor a buvónyílások fedelei, a legfelső kivételével, rendesen leerősitendők.

A felső búvónyílás a kazán megtöltése esetén nyitva marad, ha azonban a kazán megtöltése korai volna, úgy az is elzárandó, hogy a kazánba minél kevesebb — a rozsdásodást elősegítő — levegő juthasson.

Megvizsgálandók egyúttal az összes rostélyok, hogy kifogástalan állapotban vannak-e s jól fekszenek-e a rostélytartókon, nemkülönben a tüzcső, valamint a füstcsatorna elzáró készüléke is.

Ha ilyeténképen a kazánok és azok alkatrészeinek jó karban voltáról és helyes müködéséről meggyőződtünk, akkor a szivattyúzás szüksége esetén a kazán megtöltése az ezen célra a telephez tartozó kézi szivattyúval végzendő.

A kazánnak vedrekkel való megtöltését lehetőleg kerülni kell, mivel az sokkal több időt és napszámost igényel és a vízhordásnál elkerülhetlen vízelöntéssel jár, mi a kazán falazatára s a kazánra nézve nem előnyös.

Minden szivattyútelep leltári felszereléséhez kell egy kézi szivattyúnak tartoznia, mely a kazán megtöltésére, a kazán tisztításánál annak mosására s előfordulható tüzeset alkalmából oltási célokra is szolgál.

Ott, a hol több kazán van, elegendő egy kazánnak a kézi szivattyúval való megtöltése, a többi kazán a megtöltött kazánban

előállított gőz segélyével, a Worthington-tápszivattyú vagy injector használatba vételével tölthető meg.

A kazánfelszereléshez hasonlóan tüzetes vizsgálat és tisztítás alá veendő a gőzgép és szivattyú is.

Nevezetesen kiterjesztendő a tisztítás, illetőleg vizsgálat a főcsapágyakra s azok oldalékeire, a hajtórúd, forgattyú és keresztfej csapjai és csapágyaira, az excentergyűrűkre és rudakra, az ék-kötésekre, valamint az összes csuklókra, melyek lehetőség szerint széjjelveendők, megtisztítandók és megolajozandók. A tolattyúszekrény-fedelek és henger-fedelek leszedése esetén a henger- és tolattyúfelületek, megtisztítás után, szintén egyenletes olajréteggel látandók el.

A csapágyaknak összeállítása a hengerek és a tolattyúszekrény fedeleinek leerősítése után a gép összes fényesre csiszolt részei, melyek a rozsdásodás meggátlása céljából faggyúkéreggel lettek bevonva, gondosan megtisztítandók. Azután kiveendő a condensator befecskendező szűrője s kellő megtisztítás után visszahelyezendő, úgyszintén megvizsgálandó és esetleg megtisztítandó annak injectiocsöve és szűrőkosara is.

Meg kell vizsgálni az olajozókban levő összes kenőgyapotokat; a megkeményedett fonalak meglágyítandók vagy megújítandók. A kenőgyapotok ez alkalommal csak a kenőszelenczébe, nem pedig a kenésre szolgáló nyílásba helyezendők. Egyúttal az összes kenőszelenczék olajjal megtöltendők.

A condensator buvónyílásain levő fedelek a légszivattyú szelepeinek megvizsgálhatása végett leszerelendők s a mennyiben a gummilapok kemények vagy töredezettek, azok újakkal pótoltatnak. Lezárás után a condensator hideg vízzel megtöltendő.

Szintúgy megvizsgálandó a condensatorral kapcsolatos tápszivattyú és annak szívóvezetékén a szűrőkosár.

A körszivattyú tisztítása a következő módon végzendő: A tömszelenczéket a portól való megtisztítás után széjjel kell szedni s az esetleg hiányos tömítéseket pótolni. Ezen tömszelenczékre különös gond fordítandó, mert rossz tömítésük üzemközben észrevehető módon nem jelentkezik s így a levegő észrevétlenül juthat be a szivattyúba. Ennek folytán a szivattyú kevesebb vizet szállít s a vízoszlop leszakadása állhat be.

A szivattyún levő vízállásmutatót szintén gondosan meg kell vizsgálni, esetleg a tömítéseket megújítani, illetőleg a csapokat becsiszolni.

Leveendők azután a szivattyún levő buvónyílások fedlapjai s megvizsgálandó a szivattyú lapátkereke, hogy nem került-e belé a nyílásait elzáró, vagy forgását akadályozó idegen tárgy. Erről azáltal szerzünk meggyőződést, hogy a lapátkereket körülforgatjuk

és annak egyes lapátjait gyertyavilágítás mellett gondosan szemügyre veszszük.

A kerékben levő idegen tárgy okvetlen eltávolítandó, még pedig vésővel való összeaprítás utján vagy tüzes vasrudakkal való elégetés által. Utóbbi eljárás főleg a kerékbe került fatárgyakra vonatkozik, melyek addig égetendők, míg olyan kicsinyek lesznek, hogy azok a lapát kerületén kivehetők. Ezen mód sikertelensége esetén a szivattyú oldalán lévő szívócsősapkát leemeljük s az idegen tárgyat a tengely mellett veszszük ki, mely eljárás azonban nagy szivattyúknál már csak emelő csigával eszközölhető.

Az idegen tárgyak visszatartása céljából minden szívóakna előtt szemétfogó rács alkalmazandó, melynek nyílásain csak kisebb tárgyak mehetnek át, míg a nagyobb tárgyak, melyek a szivattyú működését zavarhatják, a rács által visszatartatnak. A mennyiben a rács gazzal bedugul, szükséges annak gereblyével való időszakonkinti tisztításáról gondoskodni.

A szivattyútelep üzembehozatala előtt a szívóakna is megvizsgálandó a végből, hogy nincsenek-e a vízben oly fadarabok, melyek a szivattyúba kerülve bajt okozhatnak. A vízben lévő nagyobb fadarabok a szivattyúzás előtt az aknából eltávolítandók.

Ha a telep egész berendezése és összes alkatrészei megvizsgálás után összeállíttattak és a kazán megtöltetett, a fűtés megkezdhető.

A tüzelés kezdetben lassan végzendő, nehogy hirtelen tüzelés folytán a hideg kazánfalazat megrepedezzék, mi által nemcsak a kazánfalazat rongálódik, hanem a keletkező repedéseken át sok hideg levegő jut a huzatokba s a füstgázokat lehűti, mi által a fűtés hatásfoka csökken.

A fűtés alatt az ejektor gőzvezeték szelepét nyitva kell hagyni, hogy a kazánban levő levegő eltávozhassék. A mint a gőznyomás emelkedik, a fűtőnek kötelessége, már az előírt gőznyomás elérése előtt, a gépésznek a gőznyomás magasságáról jelentést tenni.

III. FEJEZET.

I. A gőzgép előmelegítése és megindítása.

Ha a gép üzeméhez szükséges gőznyomás a kazánban eléretett, megkezdhető a gőzvezeték, valamint a gőzgép előmelegítése.

A gőzvezeték előmelegítése céljából a kazánon elhelyezett gőzbeeresztő szelep lassan felnyitandó s a gőz a csővezetékbe bocsátandó. Ez alkalommal ügyelni kell arra, hogy a lecsapodó víz e vezetékből eltávozhassék. Ha a vezetékbe önműködő vízelválasztókészülék van beiktatva, nem elégséges a vizet csak azon kibocsátani, hanem szükséges azt még a külön e célra szolgáló

vízlevezető csapon és csővezetéken is leereszteni, mely rendesen a condensált vizet a szabadba vezeti.

Ha a csővezeték kellő előmelegítése után a vízlevezető végén már csak gőzsugár mutatkozik, akkor a csapot el lehet zárni s a további vízlevezetést az önmüködő vízlevezetővel végezni.

A gép előmelegítése előtt meggyőződést kell szerezni arról, hogy a gép alkatrészei mozgásukban nincsenek-e akadályozva s hogy semminemű idegen tárgy vagy szerszám a gépben vissza nem maradt-e; ugyanakkor az olajozó szelenczék megtöltendők s az olajozó pamutok a megfelelő olajozó nyílásba helyezendők.

Ennek megtörténte után a gépet a kézi mozgatásra szolgáló forgatókészülék segélyével az egyik holtpontra állítjuk, a gőzbeeresztő szelepet kissé megnyitjuk s az összes vízlevezető csapokat felnyitjuk, hogy a hengerben lecsapódott víz levezettessék.

Azután a gőzbeeresztő csapot lassanként jobban megnyitjuk s addig eresztünk be gőzt, míg a henger annyira felmelegszik, hogy az megérintve, jó meleg, az ugynevezett kézi meleg legyen.

Azután a gépet, a gőzszelep elzárása után az említett módon a másik holtpontba állítjuk s a henger előmelegítését a leirt módon megismételjük.

Compound-gépeknél, ha az alacsony nyomású hengernek külön előmelegítő vezetéke van, az előmelegítésnél azt is felhasználjuk. Előmelegítendő a megfelelő vezeték nyitásával a reciver, valamint a hengerköpeny is. Az előmelegítés alatt az összes levezető csapok nyitva tartandók.

A gép kellő előmelegítése és a gőzszelep elzárása után a gépet a forgató készülékkel néhányszor lassan körülforgatjuk, hogy a hengerekben összegyülemlett víz teljesen eltávozhassék és a henger egyenletesen melegedjék.

Előmelegítés alatt a condensator a géptől elzárandó, vagy pedig a condensator váltószelepe akként állitandó, hogy a gépből kijövő gőz a kipüffögő vezetéken keresztül a szabadba távozhassék. A condensator a géppel csak akkor kötendő össze, mikor ez már néhány fordulatot tett.

Ezen előkészületek után a magasnyomású henger forgattyúja a kézi hajtóművel 90 fokra állítandó és a gép kellő elővigyázattal, különös tekintettel a személyzet biztonságára, lassan megindítható. Az esetben, ha a hengerekben semminemű ütés nem hallatszik, a megindítás után a vízleeresztő csapok elzárhatók.

A condensator injectio-csapja a gép járásának megfelelően lassan nyittatik a vacuummeternek folytonos megfigyelése mellett és úgy állítandó be, hogy a condensatorba jó vacuum legyen. Ezen eljárás után a gőzgép megterhelés nélkül üresen jár s következik a szivattyú megindítása.

2. A szivattyú üzembe hozatala.

A szivattyúnak vízzel való megtöltésére a szivattyú tetején el- helyezett ejector szolgál. Ennek segélyével a szivattyúban levő levegő az áthaladó gőzzel kiszivatik és helyét a szívócsöveken utána nyomuló víz foglalja el.

Első sorban az ejectorhoz tartozó gőzvezeték szelepeit kell megnyitni és pedig úgy a kazánon lévő, mint a szivattyún alkalmazott gőzelzáró szelepet, azután pedig a szivattyún levő csapot, melynek nyitásával az evacuálás megkezdődik.

Ezen idő alatt a gőzgép áll; ha azonban a víz a szivattyútestben annyira emelkedik, hogy az a szivattyú víztartó üvegében látható, a gőzgépet lassan kell járatni vagy körülforgatni, hogy a lapátkerékben esetleg visszamaradt levegő eltávozhassék.

Az evacuálás mindaddig folytatandó, míg az ejector kiömlő csövén teljes vízsugár ömlik ki és gőz már nem mutatkozik. Ezután — jó tömítések mellett — a szivattyú vízmutató üvegében buborékok kivételével, levegő többé nem jelentkezik.

Ha az ejector kiömlő csövén hosszabb evacuálás után is csak gőzvízkeverék mutatkozik, ez annak a jele, hogy a szivattyútestbe vagy szívócsövekbe kívülről levegő hatol bele; avagy, hogy az ejectorba került belé valamely idegen tárgy, pl. tisztító rongy stb.

A szivattyúba a tömszelenczéknek, a szivattyútest karimakötéseinek vagy a szivócsövek kötéseinek hibás tömítéseinél juthat be a levegő. Ezen tömítési helyeket legcélszerübb égő gyertya segélyével végigvizsgálni és ily módon a hibát kideríteni.

Ha ugyanis a jelzett helyekhez a gyertyalángot hozzátartjuk, rossz tömítésnél a beszívott levegővel a gyertya lángja is beszivatik és ezáltal a vizsgáló a tömítetlen helyekre figyelmessé tétetik.

Ha a szivattyúban tömítési hibák nincsenek, az evacuálás rövid ideig — legfeljebb 15 perczig — tart.

A mint a szivattyú vízzel teljesen meg van töltve, a szivattyúzás megkezdhető. Ezen célból a gőzgépet gyorsabban járatjuk és a szivattyú kiömlő nyílását elzáró tolattyút egyidejüleg nyittatjuk. Ha ezen tolózár teljesen nyitva van, a gépnek oly töltést adunk, hogy az a megfelelő fordulatszámot végezze és egyúttal a condensator injectiocsapjait úgy állítjuk, hogy a condensatorban lehetőleg jó vacuum álljon elő. A szivattyú üzembe hozatala után az ejector csapja és azután az ejector gőzszelepe elzárandó.

A gép fordulatszámát úgy kell szabályozni, hogy az a kiemelendő vízmennyiségnek és a körszivattyú fordulatszámának megfeleljen. A fordulatszámok szabályozása a szivattyútelepek gőzgépein, melyek rendszerint regulatorral nincsenek ellátva, a henger töltési készüléknek beállításával történik. Minél nagyobb a leszivattyúzandó belvízmennyiség, annál nagyobb töltést kap a

nagy nyomású henger és fordítva. Ha az alacsony nyomású henger töltése is változtatható, akkor azt is mindig megfelelően kell beállítani.

Könnyű tájékozás végett minden gőzhenger töltési készüléke töltésjelző beosztással bírjon, hogy a beállításnál egyúttal látható legyen, vajjon mily töltése van a hengernek. A töltést százalékokban szokás kifejezni és minden jelzőkészüléken legalább is 10%-nak megfelelő beosztás készítendő, mit rendszerint a gépet szállító gyáros tartozik megtenni és indicator diagrammok felvételével ellenőrizni.

Rendes üzem alatt a töltést változtatni csakis az emelési magasságnak, tehát vagy a belvízmagasság, vagy a külvízmagasság változása esetén szükséges.

IV. FEJEZET.

I. A gépek kezelése üzem alatt.

A gépet menetközben felügyelet nélkül hagyni nem szabad s a gépésznek még rövid ideig tartó távolléte esetén is — akár nappal, akár éjjel — legalább egy gépápolónak kell a gép mellett lennie.

Kisebb telepeknél, hol csupán egy vizsgázott gépész van alkalmazva, éjjel-nappali folytonos üzem esetén a gépész éjjel sem távozhatik el a gép mellől, miért is a gépházban részére nyughelyről kell gondoskodni, hogy szükség esetén éjjel is rögtön a helyén legyen.

Nagyobb telepeknél, hol az első gépész mellett még egy megbízható másodgépész is van, ezek folytonos vagyis nappali és éjjeli üzem esetén egymást kölcsönösen felváltják.

Az üzem lehetőleg megszakítás nélkül folyjék, miért is kisebb belvízmennyiség esetén a gőzgép és szivattyú, bár ha kisebb fordulatszámmal is, de megszakítás nélkül járjon.

Az üzem alatt a gépésznek az összes gépalkatrészek működését figyelemmel kell kisérnie s az esetleg mutatkozó hibákat vagy zavarokat azonnal megszüntetnie.

Az összes olajozókészülékeket rendben kell tartania s gondoskodnia az idejekorán való utántöltésről.

A csapágyak, egyenes vezetékek, excenterek és csuklók kézzel gyakran megtapintandók, hogy esetleges melegedések azonnal észrevehetők és megszüntethetők legyenek.

Ha a melegedés hiányos olajozás folytán keletkezett, azonnal erősebb mérvű olajozás alkalmazandó. Szükség esetén a nyílásból az olajozó kanócz is eltávolítható és az olaj közvetlen az olajozó

nyílásba önthető. Kényesebb csapok, mint a főcsapágyak, ilyenkor hengerolajjal is kenhetők.

A gépkezelő rövid idő alatt kellő gyakorlatot szerez abban, hogy az egyes gépalkatrészeket a kellő olajmennyiséggel lássa el. A gépésznek ügyelnie kell arra, hogy az olajozás megfelelő módon történjék, mert ha a kezelő személyzet tulságosan olajoz, akkor pazarolja az olajat és a gépet bemocskolja, tehát megnehezíti annak tisztántartását, míg ha kevés az olajozás, a gép egyes részei felmelegedésnek és berágódásnak vannak kitéve.

A tolattyúk, miután azok felülete nagy nyomás alatt áll, jól olajozandók. Kenésükre rendesen önműködő kenőkészülék szolgál, mely szükséghez mérten szabályozandó. Ezen készülékek tulajdonképen a gőzt olajozzák és így a tolattyútükörhöz és a henger dugattyújához már az olajos gőz jut, mely a kenést eszközli. Mivel pedig a gőz használtatik arra, hogy az olajat a kellő helyre juttassa, oly olajat kell alkalmazni, mely a gőzben oldva a zsirosságát megtartja, miért is a hengerek kenésére csakis jó minőségü hengerolaj (valvolin) használható, melynek gyúpontja jóval nagyobb a gőz hőfokánál. Közönséges kenőolajoknak hengerkenésre való alkalmazása meg nem engedhető.

Új gépek erősebben olajozandók, mint már hosszabb idő óta üzemben levő s teljesen bejárt gépek.

Ha a tolattyú menetközben morog, az a kevés olajozásnak a jele, ilyenkor azt erősebben kell olajozni s arra esetleg a tolattyúszekrényen és a hengeren levő, kettős csappal biró kenőszelencze is felhasználható. Ha azonban a tolattyú az erősebb kenés daczára sem szüntetné meg morgását, akkor a hiba az olajban rejlik s jobb minőségü olajat kell alkalmazni.

Üzemközben megfigyelendők a tömítések is s különösen a tömszelenczék tömítése, melyek már a berakásnál gondos munkát igényelnek. Ha egy tömítés gőzt ereszt, akkor azt a csavaranyáknak egyenletes meghúzása által szüntetjük meg.

Rosszul berakott tömítőanyag azonban a tömszelencze meghuzása után sem fog jól tömíteni. Ha a tömítések fújnak, az rendesen a rossz kezeléstől ered.

A tolattyúszekrények, hengerfedelek, a condensator kémnyílásai s a többi hasonló tömítések jól zárjanak.

A gépet állandóan tisztán kell tartani, miért is a gépen összegyülemlő nedvességet, olajat és piszkot időközönként az e célra beszerzett törlőruhákkal le kell tisztítani. Hulladékkendernek alkalmazása nem ajánlható, mivel az sok tisztátalanságot tartalmaz, mely a gép kényesebb alkatrészeibe behatolván, berágódásokat vagy üzemzavarokat okozhat. A használt törlőrongyok kimosás által

tisztítandók. A gép tisztasága a személyzet gondos kezeléséről tesz tanuságot.

A csapágyak és csapok kenéséből összegyülemlő olaj részére olajfogó tálczák alkalmazandók. Ezekből az olaj időközönként kézifecskendővel felszívandó és egy e célra szolgáló kannába gyüjtendő. Ezen olaj szűrés után a kevésbé kényes gépalkatrészek kenésére újból felhasználható.

A főcsapágyakat, a keresztfej csapjait, valamint a forgattyúcsapokat mindig csak friss olajjal szabad kenni, tehát ezeknél a szűrőből nyert olajat használni nem szabad.

Üzem alatt az összes mozgó gépalkatrészeket figyelemmel kell kisérni; bármily észrevehető ütés vagy zörejnek az okát rögtön keresni kell s a hibát haladéktalanul megszüntetni.

Különös gond forditandó azon gépalkatrészekre, melyeknél ütés vagy rendetlen járás gyakrabban észlelhető, mert ezen hibák csak folytonos szabályozás és helyes kezelés mellett küszöbölhetők ki.

A gépek járása tehát csendes, nyugodt, minden kopogástól és morgástól ment legyen.

Ha a gépek nem járnak nyugodtan, akkor az vagy szerelési vagy kezelési hibának tulajdonítható.

A gépeknél mutatkozó gyakoribb hiányok a keletkezési okokkal a következőkben vannak felsorolva.

a) *A főcsapágyak rossz szabályozása vagy helytelen olajozása.*

A főcsapágyaknál melegedés vagy kopogás léphet fel, mely hibák a helytelen szabályozásnak vagy a gyenge olajozásnak tulajdoníthatók.

A főcsapágyak csészéi a két oldalon levő ékekkel mindig pontosan beállítandók. Az utánhúzás vagy lazítás azonban esetrőlesetre csak kis mértékben történjék, úgy hogy a két húzócsavar állításával a csapágycsésze részei és a csapágyfedél alig észlelhető mozgást végezzenek.

Ily módon a szabályozás addig végzendő, míg a csapágyak teljesen jól működnek. A mennyiben melegedések észlelhetők, első sorban erősebb olajozás alkalmazandó és csak akkor, ha a melegedés ennek daczára is fokozódnék, kisérlendő meg a vizzel való lehűtésük. Ha azonban ez sem használna, akkor a gépet meg kell állítani és az illető csapágyat széjjel szedni, megvizsgálni és újból szabályozni.

b) *A forgattyúcsapok és a keresztfejcsapok hibás beállítása.*

Könnyü szabályozás végett célszerű a csészék illesztési helyén csak papirvastagságú közt hagyni. A csésze részeinek elhelyezése alkalmával a támadt közbe 1—2 papirlemez tehető, melyek meghúzás esetén az utánállítás mértékéhez képest egyenkint kiszedhetők.

Épp úgy az excentereknél is, ha a hézag nagy, egy-egy gyenge betét kiveendő vagy a betétből vékony réteg lereszelendő.

A hibás beállítás folytán a csapok ütése vagy felmelegedése áll be. Melegedés esetén ugyanazon eljárás követendő, mint a csapágyak melegedésénél.

c) *A tolattyú morgása.*

Ezt, mint már fentebb említettük, bővebb olajozás vagy jobb minőségü olaj alkalmazása által hárítjuk el.

A morgást azonban nem szabad összetévesztenünk a tolattyú kopogásával.

d) *A tolattyú ütése.*

A tolattyúban előfordulható ütések rendesen vagy az összegyült víz következtében, vagy a tolattyú meglazulása által lépnek fel.

c) *A hengerben összegyült víz.*

A hengerben összegyült víz tompa ütéseket, ugynevezett vízütéseket okoz, melyek a gépre nézve ártalmasak, a mennyiben a henger vagy tolattyúfedél törését okozhatják. Ütések esetén tehát a csővezetéket vízteleníteni kell s a henger lefuvató csapjait egy ideig nyitva kell hagyni.

) *A dugattyú meglazulása.*

Ha a hengerben éles ütések hallhatók, valószínü, hogy a dugattyú a hengerfedélhez ütődik; ha ezen ütődések ismétlődnek, a gépet meg kell állítani s az ütés okát keresni. Valószínü, hogy a hiba a dugattyú meglazulása folytán keletkezett, mely hibát azonnal ki kell javítani.

g) *A condensator zajos járása és felmelegedése.*

A condensatorban szintén ütések léphetnek fel, melyek folytán az zajosan müködik. Ennél első sorban a befecskendezés helyes voltára, vagyis az injectiocsap helyes állására kell ügyelnünk.

A befecskendező vezeték csapja a megindítás után helyesen — a gép járásának megfelelően — állitandó be, úgy hogy az további szabályozást ne igényeljen. A beállításra nézve mérvadó a jó vacuum, melyet a vacuummeter mutat meg, továbbá a condensator csendes járása és a condensvíznek langyos volta.

A condensvíz hőfoka 30—40 fok Celsius közt legyen s ennek megfelelően szabályozandó a beömlési csap vagy szelep. Néhányszori figyelmes beállítással könnyen megszerezhetni a befecskendezési csap helyes állításához szükséges gyakorlatot.

Menetközben a condensatoron alkalmazott vacuummeter mutatója egy helyen álljon, tehát ne ingadozzék.

Jó a vacuum, ha a mutató 64—68 centimétert jelez.

A vacuum csökkenésének több oka lehet; leggyakoribb oka az, hogy a befecskendezés kevés, mely esetben a sűrítő rendesen felmelegszik és ilyenkor a condensatort ki kell kapcsolni.

Célszerü azért, ha a telep oly felszereléssel bír, hogy a gőzgép a condensatoron kívül szabad kipüffögéssel dolgozhasson. Ezen felszerelés rendesen átváltó szelepből és a tetőn átmenő kipüffögő vezetékből áll.

A condensator felmelegedése gyakran a befecskendező vezeték szívókosarának vagy szórócsövének bedugulásából is származik, a mi a belvíz tisztátalan állapota mellett sokszor előfordul. A szívókosár bedugulása csak kellő óvintézkedéssel hárítható el.

E végből célszerű az injectió-vezeték szívókosarát vesszőkből font vagy szitaszövetből készült védőhengerrel ellátni, mely nagy felületénél fogva a vízben foglalt tisztátalanságokat, főleg a gazt, visszatartja és a szivókosár eldugulását megakadályozza. A szűrőkosár ily megvédése a condensator szórócsövének bedugulását is részben elhárítja. A mennyiben azonban a condensatorban levő szórócső bedugulna és a felmelegedés nagyobb mérvű, úgy a gép vagy megállítandó, vagy kipüffögéssel járatandó és a szórócső kitisztítandó.

Ha tehát a gőzgép püffögéssel is dolgozhat, akkor a condensator felmelegedése folytán nem szükséges az üzemet a hiba helyreállításáig beszüntetni, hanem az alatt a gép, a rendes munka teljesítése mellett, szabad kipüffögéssel járhat. Ebből látható, hogy a szivattyútelepeknél, hol a condensator gyakran tisztátalan vizet kap, a kipüffögő vezeték alkalmazása sok előnynyel bír.

A vacuum csökkenésének egyébb okai lehetnek még: a gummiszelepeknek elszakadása vagy a levegőnek a condensatorba való behatolása, mely bajok a vacuummeter esésén és a légszivattyú zajos járásán vehetők észre.

h) *A körszivattyú vizoszlopának leszakadása és a tömszelenczék melegedése.*

A centrifugal szivattyút üzemközben a gépész folyton figyelemmel kisérje s főleg pedig a szivattyún levő vízállásmutató üveget, hogy a szivattyú működéséről meggyőződést szerezhessen.

A szivattyú vízállásmutatója vízzel telve legyen s legfeljebb légbuborékok legyenek benne láthatók.

Ha a vízmutató üveg üres, ez annak a jele, hogy a szivattyú nem szállítja teljes mértékben a vizet.

Pedig igen fontos, hogy a szivattyú teljes erővel dolgozzék, mert különben a szivattyúzás hatásfoka lényegesen kisebb, ezáltal pedig a szénfogyasztás nagyobb, tehát az üzem jóval drágább.

Egészen üres vízállásmutató esetén vagy leszakadt már a szivattyú vize, vagy közel áll hozzá; ilyenkor a gépésznek a gép járását kell figyelemmel kisérnie, hogy leszakadás esetén a gép meg ne szaladjon.

Már a meginditásnál, illetőleg a szivattyú megtöltésénél ügyelni kell arra, hogy a szivattyú teljes szelvényben szállítsa a vizet; tehát a levegőnek az ejectorral való kiszivatását addig kell folytatni, míg a gép teljes fordulatszámmal jár s a szivattyú teljes mértékben működik.

Menetközben első sorban a megindításnál bent maradt levegő következtében szállít a szivattyú a normálisnál kevesebb vizet s innen eredhet a vízoszlop elszakadása. Másodsorban előállhat ez azáltal, hogy a körszivattyúba kívülről jut be levegő, vagy végre a lassú járás következtében.

A szivattyú lapátkerekének járása hallás útján, illetőleg a fülnek a szivattyúköpenyhez való tartása által is megfigyelendő. A lapátkerék teljesen zajtalanul járjon, ne surlódjék a köpenyhez, sem pedig valamely belekerült idegen tárgy surlódása folytán zaj hallható ne legyen.

Hogy a centrifugal szivattyúban idegen alkatrész zavart ne okozhasson, időközönkint a lapátkerék megvizsgálandó, mely célból a buvónyilás fedele leemelendő és a lapátkerék figyelemmel szemügyre veendő.

Ha a lapátkerék egyes segmentjei eltömődtek, a szivattyú kevesebb vizet szállít és rosszabb hatásfokkal dolgozik, tehát ezáltal a telep több szenet fogyaszt és az üzemköltség növekszik.

A szivattyú tömszelenczéi és csapágyai szintén figyelemmel kisérendők és épp úgy kezelendők, mint a gőzgép hasonló alkatrészei.

A tömszelenczéket és csapágyakat olajjal vagy faggyúval kenjük; azok megérintve egészen hidegek legyenek, mi főleg a tömszelenczékre vonatkozik, miután ezek a köpenyben keringő víz által folyton hűttetnek.

Ha a tömszelenczék mégis melegek lennének, vagy a hiányos kenésnek, vagy a túlságos meghúzásnak tulajdonítható.

i) *Az ejector eldugulása.*

A szivattyún levő ejector üzemközben működésen kívül helyezendő.

Az ejector időközönkint szintén megvizsgálandó, nem került-e belé idegen alkatrész, forgácsdarab, rongy stb., mi működésében akadályozhatná.

A kitisztítás után annak helyes összeállítására ügyelni kell s

ha a kezelő helyesen összeállítani nem tudná, jobb ha a tisztítást dróttal vagy tüvel végzi.

j) *A gőzvezetékek tömítetlensége és a lecsapódott viz eltávolítása.*

A gépházban levő összes csővezetékek, ugymint a gőzvezetékek, a kazán-tápszivattyú vezetékei és a condensator vezetékei tisztán tartandók.

A vezetékeken levő csapok és szelepek jól zárjanak, tömszelenczéi, valamint a csővezetékek kötőkarimái gőzt vagy vizet ne ereszszenek, vagyis azoknak nem szabad sem fujni, sem csepegni.

Ugyanez áll a reciverre és annak vezetékére.

A gépházban a vezetékek csatornái is szárazon és tisztán tartandók, hogy minden csaphoz és szelephez könnyen hozzá lehessen férni s hogy a gőzvezetékek esetleg vizbe ne kerüljenek, miután ez a mellett, hogy a vezetékre ártalmas, a gőz lecsapodását is előidézi, mi káros lehet a gőzgépre, de mindenesetre veszteséget okoz tüzelőanyagban.

A gőzvezetékekből a természetes lecsapódás folytán keletkezett víz időszakonkint lebocsátandó, mivel az a hengerekre nézve ártalmas. E célból a vezeték rendesen condensedénynyel van ellátva, mely a lecsapódott vizet önműködőleg kibocsátja. Ott, a hol ilyenek nincsenek, a lebocsátó csapok a szükséghez képest megnyitandók s mindaddig nyitva tartandók, míg azokból csak víz ömlik ki; mihelyt tiszta gőz jelentkezik, a csapot elzárjuk, hogy a felesleges gőzveszteséget elkerüljük. Ily módon elérhető, hogy a gőzgépbe csak száraz gőz jut és a hengerekben vizütések nem léphetnek fel.

Az üzem alatt a gépek gazdaságos működése mindenkor szem előtt tartandó, azért takarékos gőzfogyasztásra és kis szénfogyasztásra kell törekedni. A gőzfogyasztás akkor lesz takarékos, ha a gőz a hengerekben megfelelő módon kihasználtatik, e mellett mindennemű gőzveszteség (lecsapódás, tömítetlenség, stb.) elkerültetik és a condensator állandóan jó vacuummal dolgozik.

Hogy a gőz a hengerekben jól ki legyen használva, arra első sorban a vezérmű helyes beállítása és a tolattyúk és dugattyúk jó tömítése szükséges.

A kezelésnél mindenkor arra kell ügyelni, hogy a vezérmű helyesen legyen beállítva, a mi a tolattyúfedelek levétele után, a gép kézi körülforgatása mellett, utánmérések alapján (előnyitás, zárás, kiömlés, compressio) állapitható meg.

A tolattyúfelületek és a dugattyúk tömör zárására a dolgozó fölületekből is lehet következtetni. Erről a gépész meggyőződést

szerezhet az által is, hogy a tolattyú és dugattyú megfelelő állása mellett a gőzelzáró szeleppel gőzt ereszt a tolattyú-szekrénybe, vagy a dugattyú mögé és megfigyeli a henger olajozó csapjának kinyitása után a gőzkiömlést. A gőzkiömlés megfigyelésére az az olajozó csapon kivül igen alkalmasak a gőzhenger fedelei mellett levő indicator nyílások is.

Ha az olajozó csapon vagy az indicator nyíláson állandóan gőz áramlik ki, daczára annak, hogy a tolattyú vagy a dugattyú állása a közlekedést elzárja, akkor az a tolattyú vagy a dugattyú fölületének tömítetlenségéből származik.

A hengerekben a gőz mikénti működése és munkája legjobban indicator-diagrammok felvétele alapján határozható meg.

Ezen diagrammok pontosan mutatják azt, hogy a henger mily nyomású gőzt kap és mily töltéssel dolgozik, hogy a bevezetett gőz mennyire expandál, milyen annak a kiömlése és mennyi a kiömlés után a compressio. Condensatiós gépeknél azt is feltünteti a diagramm, hogy milyen a condensatorban a vacuum.

Ezen adatok alapján a gőz kihasználása könnyen megítélhető. Ebből látható, hogy gőzgépeknél az indikálás mindig fontossággal bir. Újonnan felállított gépről üzembevétel alkalmával rendszerint a szállító gépgyáros vesz fel indicator-diagrammokat. Ez okvetlenül szükséges, mert különben durvább hibák maradhatnak észrevétlenek, melyek a gépre károsak lehetnek, vagy az üzemet drágítják.

Az üzemben levő gépek időszakonkinti indikálása mindenesetre ajánlatos, bár ez szivattyútelepeken nehezebben vihető keresztül, mivel a gépész nem bir mindig az indikáláshoz szükséges jártassággal, habár az semminémű nagyobb képzettséget nem igényel, csupán némi gyakorlatot.

Oly társulatok, melyek több, vagy nagyobb szivattyútelepekkel birnak, az indikatorkészülék beszerzési költségét könnyen viselhetik és ezeknél a gépész a gépeket legalább is minden évben az üzembevétel alkalmával megindikálhatja és ily módon azok helyes működését ellenőrizheti.

Kisebb telepeknél az indikálást minden harmadik évben az üzembehelyezésnél, egy erre meghivandó gépészmérnök végezhetné.

A mennyiben a gépeken, főleg azok vezérművein nagyobb javítások eszközöltetnének, akkor üzembevételkor az indicator-diagrammok felvétele okvetlenül szükséges. Az erre fordított költség az üzemben bőven megtérülhet, mivel ily módon az esetleges beállítási hibák kiderittetnek és kiküszöbölhetők, míg indikálás nélkül oly hibák maradhatnak a gépben, melyek folytán a gőzfogyasztás és avval kapcsolatban a szénfogyasztás lényegesen nagyobbodik.

2. A kazán fűtése és kezelése.

A szivattyútelepnek a kazán épp oly fontos része, mint a gőzgép és a szivattyú. Ebből következik, hogy a kezelésükre szintén nagy gondot kell fordítani, sőt tekintettel arra, hogy vigyázatlanság folytán kazánrobbanás is bekövetkezhetik, kezelésük a legnagyobb és legszigorúbb lelkiismeretességet követeli meg.

A kazánokat rendesen a fűtő kezeli és fűti. Szivattyútelepeken ritkábban alkalmaztatnak képzett és gyakorlott fűtők, azért is a gépésznek a fűtő működését szigorúan ellenőriznie kell, s őt összes teendőire megtanítani. Csakis rendszeres fűtés mellett, illetve szakavatott fűtővel lehet biztos és gazdaságos üzemet folytatni s takarékos szénfogyasztást elérni.

A fűtés lényege az, hogy a kazán a kellő mennyiségben szénnel, levegővel és tápvízzel láttassék el. Tehát a fűtőnek különös gondot kell fordítani a szénnek, levegőnek és a tápvíznek megfelelő mennyiségben való alkalmazására.

A szén és a levegő a tüzelés fentartására szolgál, mely a tápvízből a gőzgép részére szükséges gőzt termeli. A fűtés csak akkor jó, ha mindhárom tényező célszerüen használtatik fel.

A szénnek a raktárból a kazánházba való szállítására és elosztására, valamint annak felaprítására segédnapszámos alkalmazandó.

A fűtésre szolgáló szén nagyobb darabjait össze kell törni, még pedig annyira, hogy a legtöbb darab ökölnagyságú legyen. Azonban a porszenet és a törmeléket szintén fel kell használni. A felaprítást legjobb a kazánházban, közvetlenül a behordás után végezni.

A szén csak az esetben volna a szénraktárban felaprítandó, ha az igen nagy darabokból áll s az aprózás a kazánházban a fűtést akadályozná.

Két tűzcsővel bíró kazánnál egyidőben csak az egyik rostélyon szabad tüzelni, tehát a felrakást felváltva kell eszközölni. Legalkalmasabb a felrakást akkor végezni, mikor a rostélyon levő szén már csak kisebb lánggal ég.

A tűzrerakás ideje alatt a füstcsatorna tolattyúja elzárva tartandó, hogy az el nem égett gázok a kürtőbe ne mehessenek és hogy minél kevesebb hideg levegő jusson a huzatokba, mivel az a kazánra káros és hőveszteséget okoz.

A szenet felrakás előtt vízzel meglocsolni csak porszén alkalmazása, valamint a tüzelésnél összesülő szén használata mellett indokolt. Egyéb esetekben a szén locsolása csak ártalmas, a mennyiben a víznek elpárologtatása melegveszteséget okoz és a huzatokban a füstnek odatapadását elősegíti.

A porszén meglocsolva összébb álló lesz és azt a léghuzam

kevésbé ragadja magával. A tüzelésnél összesülő szén locsolva kevésbbé tapad és így a kellő mennyiségü levegő áthaladása kevésbbé akadályoztatik.

A szén feldobása lehetőleg egyenlő időközökben és minél gyorsabban történjék. Ügyelni kell arra, hogy a szén egyenletes vastagságban kerüljön a rostélyra, azért minden lapát szenet mindjárt a megfelelő helyre kell dobni. Ily módon a szénréteg utólagos elegyengetése elkerülhető, annyival is inkább, mert ezen munka a felrakást lassítja és a tüzelő ajtónak hosszabb időn át való nyitva tartását igényeli.

A felrakásnál arra is kell vigyázni, hogy a friss szén főleg a rostélynak a tüzelő ajtó felőli részére jusson és hogy a tűzfal melletti részen jórészt égő, tehát gázokban szegényebb szén legyen. Ezáltal elérhető az, hogy a tűzfal közelében állandóan némi felesleges mennyiségű levegő lesz, mely az ajtó közelében keletkezett gázok tökéletes elégését előmozdítja. Ily módon ügyes fűtő, sík rostélyon is képes füstmentesen tüzelni.

A szénréteg magassága az alkalmazott szén minősége és a rostély nagysága szerint változik. Ennek megfelelően a szénréteg vastagsága 8 cm. és 15 cm. között lehet. Silányabb minőségü szén alkalmazása esetén a réteg vastagabb, jobb minőségűnél vékonyabb.

Egy feldobás alkalmával rendesen elegendő 4—5 lapát friss szenet felrakni. Egyszerre sok szénnek felrakása nem előnyös, mivel az eleinte a tüzet lehűti, később pedig tulságos gőzfejlesztést okoz.

Felrakás után a füstcsatorna tolattyúja ismét felhúzandó és az üzemnek megfelelően állítandó be. A tolattyú helyes beállítása a tüzelés takarékos voltára szintén nagy befolyással van, mert nagyrészt ezáltal szabályozható az elégés mérve. Azért a takarékos fűtőt első sorban a füstelzáró kezeléséből lehet megismerni.

Meg kell azonban jegyezni, hogy a tüzet kizárólag a füstcsatorna tolattyújával szabályozni nem lehet. A szabályozás főleg a rostélyon tartott szénréteg vastagságával történik és ennek megfelelően kell a füstelzáró tolattyút beállítani. A tüzelésnél mindig a szén tökéletes elégésére kell törekedni és a fűtő ez okból a tüzet a kémnyíláson át minél gyakrabban figyelje meg.

A füstelzáró tolattyút rendesen csak annyira szabad nyitva tartani, hogy a gőznyomás egyenletes és a mellett a tüz élénk legyen. Legjobb, ha a fűtő a füstcsatorna megfelelő állását a kazánfalazaton megjelöli, mert ily módon legkevésbé fog hibát elkövetni. Ezenkívül a füstcsatorna szabályozó két végállása is megjelölendő, miáltal a füsttolattyú működését gátló okok bekövetkezte azonnal felismerhető.

A szénréteg egyenletes vastagságára állandóan ügyelni kell, mivel hézagok esetén a beömlő hideg levegő nemcsak a hőfokot csökkenti a tűzcsőben, hanem a helyenkinti lehülés folytán a tűzcső lemezeinek tömítését rontja, esetleg a lemezekben repedéseket is okozhat.

Ha a fűtő a rostélyon morgást hall, az a szabad rostélyfelületen átáramló levegőtől származik, ilyenkor a léghuzamot a füstelzáró tolattyúval kell csökkenteni és a szabad rostélyfelületet szénnel kell beteríteni.

A fűtés mértékére vonatkozólag mindig a kazánon lévő feszmérő nyujt felvilágosítást, azért a fűtőnek azt állandóan figyelemmel kell kisérnie és ahhoz alkalmazkodnia, mert csak ezáltal fog a kazán gőznyomása egyenletes maradni. A manométeren a maximális gőznyomás vörös vonallal legyen megjelölve. Ezen határt túllépni nem szabad.

A kazánban tartandó gőznyomás mindig lehetőleg közel legyen a maximális nyomáshoz, mert minél nagyobb a gőznyomás, annál gazdaságosabb az üzem.

Csak akkor, midőn kevés a kiszivattyúzandó belvíz és nem lehet teljes erővel dolgozni, engedhető meg a rendesnél némileg alacsonyabb gőznyomás.

Azon telepeken, hol két vagy több kazán van felállítva, ügyelni kell a kazánok befűtésénél arra, hogy azok egyenletesen fűttessenek és a közös gőzvezeték, valamint a közös tápvízvezeték csak akkor nyitandó ki, ha a kazánokban már a rendes gőznyomás éléretett.

Több kazán egymás után való befűtése és üzembe helyezése esetén a közös gőzvezetékbe szolgáló gőzszelepet szintén csak akkor szabad megnyitni, illetőleg a kazánokat csak akkor szabad egymással összekötni, midőn a kazánok gőznyomása teljesen megegyezik. A gőzszelepek nyitását mindig óvatosan kell végezni.

Hosszabb tüzelés után a rostélyon salak képződik, mely a levegőnek a szénrétegen való áthaladását megakadályozza. Ezen salakképződés a hamuszekrénybe belenézve látható, valamint a tűz rossz égéséből is észlelhető.

Sok salak jelenléte esetén a hamuszekrény egészen sötét, mivel a rostélyon lévő salak a világosság áthaladásának útját állja. Kevesebb salak jelenléte esetén a rostélyon — a hamuszekrényből nézve — fekete foltok láthatók.

Ha a salakképződés a tüzelést hátráltatja, a tüzet ki kell tisztitani. Miután a tisztítás alatt a gőznyomás rendszerint 10—15 perczuyi időre alászáll, a tisztítást megelőzőleg élénk tüzet kell fejleszteni, hogy a kazánban a gőznyomás csökkenése lehetőleg elkerültessék.

Tisztítás alatt úgy a hamuszekrény ajtaját, mint a füstcsatorna tolattyúját lezárva kell tartani.

A tűztisztítást a szükséghez képest kell végezni. Jó minőségű szén alkalmazása esetén ritkábban lesz reá szükség, rossz minőségűnél gyakrabban. Mindig akkor végzendő az, mikor a rostélyon már elég salak van.

A tisztításnál az égő (izzó) szenet a tüzfal mellé kell helyezni és a salakot a rostélyról tűzvésővel lekotorni és kihúzni. Azután az izzó szén a rostélyon elterítendő és friss szénnel befedendő.

A kikotort salak vízzel való locsolás után a gépházból vastaligában kihordandó és alkalmas terület feltöltésére használandó.

A tüztisztitás alkalmával a hamuszekrényben összegyült hamut szintén el kell távolitani.

A hamut a hamuszekrényből többször is ki kell szedni s azt mindig tisztán kell tartani. Ha a hamuszekrényben sok hamu van, az a rostélyon áthaladó levegő útját elzárja és a levegőt nagyon felmelegíti, a mi a rostélyokra nézve is ártalmas. A hamut csak kihúzás után szabad vízzel meglocsolni; a hamuszekrényben azért nem, mert az egyenlőtlen lehülés folytán a tüzcsőben káros feszültségek keletkezhetnek.

A kihúzott hamut, vastaligába rakva, a gépházból szintén azonnal ki kell hordani és feltöltésre felhasználni.

A tüzet több kazánban egyszerre tisztítani nem ajánlatos, leghelyesebb azt negyedórai időközökben végezni, mert így a tisztitásnál beálló nyomáscsökkenés kiegyenlítődik.

Ügyelni kell a kazénház állandó tisztaságára. A hamukihúzás és tüztisztítás folytán keletkezett piszkot mindig azonnal fel kell seperni és a kazánházból eltávolítani.

A tüzelésre szolgáló szenet minden kazán részére külön-külön kell a fal mellett elhelyezni.

A kazán táplálására ügyelni szintén a fütő kötelessége s azért állandóan figyelemmel kell kisérnie a kazán vízállásmutató üvegeit. Legjobb, ha a vízállás az üveg közepén áll. Alacsony vízállást tartani nem szabad, mert bekövetkezhetik az az eset, hogy hirtelen beálló táplálási zavar esetén a vízszín az üvegből elvész, a mi a kazánra nézve már veszélyes. Magas vízállás, vagyis telt vízállásmutató üveg esetén pedig a kazánban a gőztér igen kicsiny s ennek folytán a fejlődő gőz sok vizet visz magával, a mi elsősorban fölösleges szénfogyasztással jár, másodsorban pedig a gőzhengerben ütésekre ad alkalmat.

A tartalék tápszivattyú helyes müködéséről már az üzem megkezdése előtt kell meggyőződést szerezni, mert az üzem csakis a kazán rendes táplálása mellett folytatható.

Minden tápszivattyú csappal vagy szeleppel legyen ellátva,

melylyel a kazánba vezetendő vízmennyiség szabályozható. Ezen tápcsap lehetőleg úgy állítandó be, hogy a táplálás folytonosan legyen végezhető s a mellett a vízállás a vízmutató üvegben lehetőleg állandó maradjon. Az időszakonként való táplálást lehetőleg kerülni kell, mert azáltal a gőznyomás változik és a kazán falai kártékonyan vétetnek igénybe. Ugyanis azokban az időszakonkinti lehülés folytán káros feszültségek keletkeznek, mert a tápvíz rendesen langyos vagy hideg s így az időszakos táplálásnál a beömlés melletti kazánfal gyakori hőfokváltozást szenvedne.

Erre való tekintettel, valamint előnyösebb szénfogyasztás végett, a kazánokat lehetőleg a condensator langyos vizével kell táplálni és csak kivételesen hideggel.

A kazántáplálást rendes üzem alkalmával a gőzgéppel kapcsolt tápszivattyú végzi, mely rendesen a condensator vizét szállítja.

A tüztisztítás tartama alatt a táplálás lassítandó, nehogy a gőznyomás nagyon alászálljon; e végből tisztítás előtt a kazánban valamivel magasabb vízállás engedhető meg.

Ha a gőzgép nincsen üzemben, vagy ha a géppel kapcsolt tápszivattyú felmondja a szolgálatot, akkor a kazánt a tartaléktápszivattyúval tápláljuk. Tartalék-tápkészülék gyanánt rendesen Worthington-gőzszivattyú vagy injector szolgál, melyek legtöbb esetben a kazánházban vannak elhelyezve.

Az üzem biztonsága végett ezek mindig tisztán és jó karban tartandók és naponta kipróbálandók.

A tápszivattyú helyes müködése a kazán visszacsapó szelepének járásáról, a tápfej hőmérsékéről és a vízszín állásáról ítélhető meg.

A táplálás megkezdése előtt szigorúan kell arra ügyelni, hogy a nyomóvezeték csapjai, valamint a kazán tápszelepe vagy csapja nyitva legyen, nehogy a szivattyúzás folytán a nyomóvezeték vagy szivattyú szétnyomassék.

A vízmutató üvegek időszakonként kifuvandók, hogy azok bedugulása elkerültessék és helyes müködésükről meggyőződés szereztessék. Ez különösen akkor fontos, ha a kazánban iszapos és tisztátalan a víz. Minden vízállásmutató védőkészülékkel legyen ellátva, hogy megrepedése esetén a fütő sérülést ne szenvedjen.

Az üvegek repedésének gyakori oka a kazánházban levő léghuzam, a miért a vízmutató üveg felőli ajtó lehetőleg csukva tartandó.

A mennyiben a kazán vízállása a szükséges elővigyázat daczára bármily oknál fogva folyton alászállna és a vízmutató üvegből a víz eltünnék, akkor első sorban a rostélyon levő tüz eloltandó vagy kihuzandó, hogy a kazánfalak tulságos felmelegedése folytán robbanás be ne következhessék. Ha a kazán tüze gyönge, akkor

az kihuzáskor a kazán előtt elhelyezett vizes hamura dobható. Ha a tüz erős, akkor arra kihuzás előtt nedves hamut kell felrakni. Erős tűznek közvetlen kihuzása veszélyes, mivel a kihuzásnál a kavarás folytán a tűz élénkül és a hőfejlesztés hirtelen növekedik.

A kazánrobbanások meggátlására következő óvintézkedések betartása ajánlható:

a) A biztonsági szelepek, vízmutató készülékek és tápszivattyúk helyes müködése és jó karban tartása.

b) Rendes és megfelelő fütés.

c) Mindennemü gőzlökéseknek elkerülése, mi végből a gőzszelepek mindig elővigyázatosan és lassan nyitandók.

d) A kazánon és felszerelésein észlelt hiányok azonnal megszüntetendők.

e) Megfelelő vízállásnak tartása, hogy a kazán tűzzel érintett felületei mindig vízzel borítva legyenek.

f) A kazánok gyakori tisztítása és a kazánkőnek teljes eltávolítása.

A kazán biztonsági szelepeit megterhelni vagy leékelni nem szabad. Ügyelni kell arra is, hogy üzemközben idegen munkás hozzájuk ne nyuljon. Munkásoknak a kazánok tetején való tartózkodása még zord időben sem engedhető meg. Átalában ajánlatos idegeneknek a gépházban és a kazánházban való tartózkodást meg nem engedni. A biztonsági szelepeket leragadás ellen üzemközben csakis igen óvatosan és keveset szabad nyitni.

Célszerü a kazánban összegyült iszapot az e célra szolgáló csapon időközönkint lebocsátani. Ezt legjobb reggel végezni, midőn a kazánban még nincs teljes gőznyomás. A leeresztésnél a csap 3—4-szer gyorsan kinyitandó és azonnal elzárandó. A csap becsukására különös gondot kell fordítani, mert rossz zárása esetén azon a kazán vize elszivároghat.

A kazánok hosszabb használat után kiürítendők, kitisztítandók és alaposan megvizsgálandók. A kazántisztítást rendesen minden négy heti üzem után kell végezni.

A kazántisztítást rossz (piszkos) tápvíz esetén gyakrabban, jó tápvíz mellett pedig ritkábban kell végezni.

Ha egyes kazánok tisztítása oly időben végeztetnék, midőn a szomszédos kazánok fütve vannak, akkor különös gond fordítandó a tisztítást végző munkások biztonságára. Ilyenkor nem elegendő az illető kazánok gőzszelepeit elzárni, hanem azok gőzvezetékét a fütve levő kazánokétól vakkarimával ajánlatos elválasztani.

A kazán tisztításánál a lerakódott kazánkövet teljesen el kell távolítani. A fütő a segédmunkásokkal a kazán falait a kazánkötől megtisztítja. Ilyenkor a kazán kellő megvilágításáról is kell gon-

doskodni. A gépésznek a kazán tisztítását ellenőriznie kell. A kazán belső tisztitása a VI. fejezetben van részletesen leírva.

A kazánkő képződését megakadályozó szerek alkalmazása csak akkor előnyös, ha azok a kazán táplálására használt víz chemiai vizsgálata alapján szakértő egyén által javasoltattak.

A kazánkőképződést gátló ugynevezett universalis szerek használata nem ajánlható, mivel azok rendesen többet ártanak, mint a mennyit használhatnának és többnyire a kazántulajdonosok megtévesztésére szolgálnak.

V. FEJEZET.

I. Az üzem beosztása.

Az üzemnél első sorban arra kell gondot fordítani, hogy a belviz kellő mértékben leszivattyúztassék, másodsorban pedig arra, hogy az üzem minél gazdaságosabb legyen.

A belvíz leszivattyúzása mindig a felgyülemlett vízmennyiséghez képest végzendő. Azon vízmagasságot, melynél a szivattyúzás megkezdendő, a társulat írja elő. A leszivattyúzási időt a telep gépésze az üzemmel képes némileg szabályozni.

Erre átalánosan érvényes szabályokat nem lehet felállítani, mivel az főleg a felgyülemlett belviz mennyiségétől és a telep berendezésétől függ. Több géppel biró telep könnyebben alkalmazkodik a belvizmennyiséghez, mint olyan, melynél csak egy szivattyúgép alkalmaztatott.

Az alábbiak mégis némi tájékozást nyujtanak arra nézve, hogy mily beosztás mellett lehet takarékos üzemet elérni.

Kevés leszivattyúzandó víz jelenléte esetén is lehetőleg állandó üzem folytatására kell törekedni. Ilyenkor a gépet lassabban kell járatni és a fordulatszámot a szivattyú nagyságához mérten perczenkint 10—30-czal csökkenteni.

A megszakított üzem még kevés belviz mellett sem gazdaságos és avval a szénfogyasztás nagyobb, mint állandó lassú üzem mellett.

A fordulatszám csökkentése céljából a magas nyomású hengernek kisebb töltést kell adni.

Legkevésbbé előnyös azon eljárás, melyet sok szivattyútelepen követnek, tudniillik az, hogy a gépész a vizszállítás csökkentése végett a körszivattyú nyomócsövének tolózárját részben lezárja. Ezen eljárással a körszivattyú kiömlő nyilása szűkíttetik s ennek folytán kisebbedik a szivattyú vízszállítási képessége. Hátránya az, hogy a szűkített nyilás nagy ellenállást okoz, mely ellenállás legyőzésére felesleges erőkifejtés, tehát felesleges szénfogyasztás fordítandó.

A tolozár ilynemü fojtása által gyakran 4—5 méter emelési magasságnak megfelelő ellenállás keletkezik, midőn a külviz és belviz között alig 1—2 méter magassági különbség van.

Ilyenkor tehát 2—3-szoros erőkifejtés szükséges, vagyis a szénfogyasztás a szükségesnek 2—3-szorosa. Azért a szivattyútelepek üzemének ellenőrzése alkalmával a tolózárak állása is mindenkor megtekintendő s a tolózáraknak részben való lezárása megtiltandó.

A gép fordulatszáma az emelési magassághoz képest is változik; e tekintetben szabály az, hogy minél kisebb az emelési magasság, annál kisebb a fordulatszám és viszont. Ezáltal a körszivattyúnál a legjobb hatásfokot, tehát a telepnél a legkisebb szénfogyasztást lehet elérni.

Oly telepen, hol több gép van felállítva, kisebb belvizmennyiség mellett csak egy gépet járatunk s csak szükség esetén valamennyit.

Ha az üzem csak egy géppel huzamosabb ideig volna folytatandó, akkor a gépeket felváltva kell használni és mindegyiket legalább 1—2 napig üzemben tartani. Ily módon azok egyenlő elhasználása, egyenlő bejáratása és jó karban tartása érhető el.

A fordulatszámok nagysága a szivattyútelepek szerint változik; ott, hol kisebb körszivattyúk vannak felállítva, a fordulatszámok nagyobbak, míg a nagyobb körszivattyúk fordulatszáma kisebb.

Az 500 mm.-es nyomócsővel biró körszivattyúk körülbelül 200 fordulatot tesznek, míg az 1400 mm.-es körszivattyúk csak 80—90 fordulattal járnak.

A fordulatszámok tekintetében átalános szabályokat felállítani nem lehet, mivel sokszor az ugyanolyan kiömlő nyílással biró körszivattyúk, lapátkerekük szerkezete és nagysága szerint, eltérő fordulatszámot igényelnek.

Sok szivattyútelepen 1 méter (1000 mm.) átmérőjü nyomócsővel biró körszivattyú van felállítva; ennek fordulatszámára vonatkozólag az alábbi táblázat nyujt felvilágosítást.

1·0	méter	emelési	magasság	mellett	a	perczenkinti	fordulatszám	95
1·5	„	„	„	„	„	„	„	100
2·0	„	„	„	„	„	„	„	105
2·5	„	„	„	„	„	„	„	110
3·0	„	„	„	„	„	„	„	120

2. A gépek megállítása.

Ha a belviz kellőleg le van szivattyúzva, vagy ha a szivattyúzás nappali üzem mellett történik, akkor a megállásra vonatkozó előkészületek kellő időben megteendők.

Üzemközben szintén előfordulhatnak oly körülmények, melyek folytán a gépeket meg kell állítani és az üzemet rövidebb vagy

hosszabb ideig megszakítani. Ha a megállás után a gépek nem indíttatnak meg rövid idő mulva, akkor egyes esetek, mint hirtelen jelentkező zavarok vagy egyéb akadályok kivételével a gépész jóval — legalább is $^1/_4$ órával — előbb figyelmeztesse a fűtőt a megállásra, hogy az a fűtést, illetőleg a tüzelést lassíthassa, s hogy az a kazán vizállását is a megállásnak megfelelően szabályozhassa.

A gép megállításakor először is a gép melletti gőzelzáró szelep zárandó el és evvel egyidejüleg a körszivattyú melletti tolózár is.

A gőzelzáró szelep bezárása után rögtön az alacsony nyomású henger lefuvató csapjait kell kinyitni, hogy azokon át a hengerbe és condensatorba levegő mehessen be, mely a vakuumot megrontja és megakadályozza a condensatornak és esetleg a gőzhengernek vízzel való megtelését, miből a legnagyobb baj származhatik, mert a gép újbóli megindítása esetén a vízzel megtelt tolattyúszekrényből és hengerből a vízlebocsátó csapokon át a víz nem képes eltávozni és a legelső fordulatnál a benne visszamaradt víz a tolattyúszekrény vagy gőzhenger megrepedését vagy eltörését idézheti elő.

Az alacsony nyomású henger lefuvató csapjainak nyitása után a condensator injectiocsapja elzárandó és a gőzgép összes vízleeresztő csapjai kinyitandók. Ekkor már a gőzgép járása meglassult és a körszivattyú tolózára be van csukva, úgy, hogy a külviz a szivattyút visszafelé nem forgathatja, tehát a gép mielőbb megáll.

Ha a megállás alkalmával a tolózárat nem zárják le azonnal, akkor a körszivattyú nyomócsövén át visszafolyó víz a szivattyúlapátkereket és a gépet visszafelé forgatja. Azért, a mint a gépész a gőzszelepet zárja, ugyanakkor a segédszemélyzetnek a tolózárat is be kell csuknia.

A teljes megállásig a gépész mindig a gőzelzáró szelep közelében tartózkodjék és azt figyelemmel kisérje, nehogy a gép megszaladása bekövetkezzék, a mi a gépre ártalmas és törésekkel is járhat.

Ha a gép megállott, akkor a csepegő olajozó készülékek, illetőleg kenőszelenczék elállítandók, a főcsapágyak olajozó nyílásaiból az olajozó kanóczok kihuzandók és az olajtartóba fektetendők.

Ha a kazánban még nagy tüz volna, akkor további gőzfejlődés fog előállani, mely okból a kazán üzemét ily állapotban beszüntetni nem ajánlatos.

Ez esetben a kazánban fejlődő gőzt legcélszerűbb a gép üres járatása által apasztani. E célból tehát a gőzgép újból megindítandó és addig járatandó üresen, míg a kazánban a gőz nyomása

3—4 atmoszférára csökkent és a tüz is eléggé lelohadt. A kazánban a leállítás alkalmával a vízszín a vízmutató üveg közepénél valamivel magasabban álljon, mivel a víz lehülés folytán összehúzódik s a vízszín amúgy is kissé alászáll.

Ha a kazánban kevés víz volna és a gőzgép már nem jár, a a táplálás mindaddig, míg a kazánban még gőznyomás van, a tartalék-tápszivattyúval végzendő.

A mint a gőzgép megállíttatott és a kazán vízállása és gőznyomása megfelelő, a kazán tüze eloltandó vagy visszatolandó és a kazángőzszelep elzárandó.

Ha a szivattyúzást reggel folytatni kell, akkor a tüz hátra tolható és kellő felügyelet mellett a rostélyon reggelig kis tűz tartható, miáltal a kazánnak lehülése és főleg újból való felfütése elkerülhető.

Ha este a tüzet eloltják és az üzem reggel folytatandó, akkor a tüzelőajtót és a hamuszekrény ajtaját be kell csukni és a füstcsatorna tolattyúját lezárni, hogy a kazán minél kevésbbé hüljön le.

A fütés beszüntetése után a kazánházat szintén ki kell tisztogatni, a rostélyon lévő salakot ki kell húzni, valamint a hamuszekrényben lévő hamut is, s azután a kazánház padlóját kell takarítani.

Megállítás után a gépet is kellően meg kell tisztitani. Az egyes gépalkatrészekről az olajat letöröljük, az olajtálczákban összegyűlt olajat pedig az olajszürőbe öntjük. A tömszelenczéknél vagy csapoknál lecsepegett vizet pedig felszárítjuk.

A gép megtörlésére törlő rongyok vagy törlő pamut használandó; kenderhulladék használata, mint már említtetett, lehetőleg kerülendő.

A gép tisztítása után a tömszelenczék — ott, a hol szükséges — utána tömítendők és a csapágyak utána állítandók.

A tömszelenczék jó zárására mindig különös gond fordítandó, főleg condensatiós gépeknél, mivel különben a tömszelenczéken át sok levegő jut a hengerekbe és a condensatorba, minek folytán utóbbi működésében zavarok állhatnak be.

A tömszelenczék és csapágyak utána húzása óvatossággal történjék és pedig mindig csak kis mértékben. A tömszelenczéknél a csavarok egyenletesen huzandók meg, nehogy egyoldalú meghúzás által a tömszelenczék ferde állásba jöjjenek.

A főcsapágynál az egy oldalon levő ékek egyszerre huzandók meg.

Az utána húzott csapágyakat és tömszelenczéket a megindításnál erősebben kell kenni és gyakran megfigyelni.

A csapágyak akkor járnak helyesen, ha a megterhelés daczára lökés és melegedés nem észlelhető és a mellett a csészékből lefolyó olaj tiszta.

3. Az üzem naplója.

Az üzemről rendes napló vezetendő, mely felvilágosítást nyujt arra nézve, hogy a gépek mennyit dolgoztak és mit fogyasztottak. Ezen adatok tehát az üzem tartamára és az üzemköltségek nagyságára is felvilágosítást adnak. A naplót a telep gépésze vezeti s abba rendszerint bejegyzi a napi üzemtartamot, valamint a kül- és belviz állását, az üzemben levő kazánokat, gőzgépeket és körszivattyúkat gyári számuk szerint, a kazán gőznyomását, a fogyasztott szén és olaj mennyiségét és végül a „Jegyzet" rovatban a szivatytyúzásra esetleg jelentőséggel biró körülményeket.

Éjjel-nappal folytatandó üzemnél ezen adatok napjában háromszor jegyzendők fel, még pedig reggel, délután és éjjel. Ily feljegyzések egyszersmind lehetővé teszik a kiemelt vízmennyiségnek kiszámítását is.

A következőkben a napló rovatai részletesen vannak feltüntetve.

Hó	Nap	Óra és percz	Szolgálattévő alkalmazott	Külviz	Belviz	Megindítás	Megállás	Gőzgépek száma	Kazánok száma
Márczius	10	8 00	Kiss Pál	4·5 m.	2·8 m.	8⁰ 00′	—	95, 97	420, 421
„	10	4 00	„	4·6 „	2·6 „	—	4⁰ 00′	97	421
„	10	6 00	„	4·63 „	2·5 „	—	6⁰ 00′	95	420

Gőznyomás	Töltés	Vacuum cm.	Fordulatszámláló állása	Fordulatszám	Szénfogyasztás mm.	Olajfogyasztás kgr.	Jegyzet
7·8	20%	66	00120, 00250	105	—	—	Megállás, éjjel szünet
7·8	20%	66	52920, 53050	110	20	9	
7·8	20%	66	66120, —	110	26	12	

Ott, hol a gőzgépek fordulatszámlálóval vannak ellátva, a fordulatszámláló leolvasása is bejegyzendő, mivel ez pontosabban adja meg a fordulatszámot, mint a közvetlen — időszakos — leolvasás.

Fordulatszámláló beszerzését minden egyes géphez a társulatok különös figyelmébe ajánljuk. Ezen kis műszer, mely csekély költséggel beszerezhető és minden gépre kivétel nélkül könnyen alkalmazható, a személyzet ellenőrzésére a legbiztosabb eszköz, mert ez mindig megmutatja azt, hogy a telep milyen munkát végzett.

VI. FEJEZET.

I. A szivattyúzás beszüntetése.

Midőn a folyó vizállása, illetőleg a külviz már annyira leapadt, hogy a belviz levezetése szivattyúzás nélkül végezhető és újabb áradás sem várható, a gépek üzemen kívüli állapotba hozandók, illetőleg a nyári vagy téli szünetnek megfelelő állapotba helyezendők. A főtörekvés ennél az legyen, hogy a gépek a rozsdásodástól és minden egyéb káros befolyástól minél jobban megóvassanak. A rozsdásodás meggátlása végett a gépek külső és belső felületei száraz állapotba hozandók és az összes csővezetékekből a viz leeresztendő.

Mindenekelőtt a körszivattyúk kiürítő csapja, valamint a condensator és a gép víztelenítő csapjai megnyitandók. Azonkívül a búvó- és kémnyilások fedelei leveendők s a gép belső felületei törlő rongyokkal felszárítandók.

Ha ily módon az összes gépalkatrészek szárazak, a gépek előbb kivül, azután belül megtisztitandók. A mennyiben egyes alkatrészeken az olajfesték hiányos volna, úgy az kijavítandó, esetleg a gépek rendbehozatala után az összes olajfestékkel bevont alkatrészek híg festékkel újból átfestendők.

Célszerü a gőzhengerek fedeleit is levenni, a hengereket belül megtisztitani és savmentes faggyúval bekenni. Hasonlóképen leveendő a condensator fedele is, hogy az kiszárítható és szivattyúhengere faggyúval bekenhető legyen. Ha a hengerfedelek levétele nagyobb nehézséggel járna, akkor azok összes levezető csapjai kinyitandók s a gépnek a kézi hajtókészülékkel való körülforgatása mellett a hengerfelületek az olajozó nyilásokon át erősebben megolajozandók. Megjegyzendő, hogy ezen olajozáshoz csakis savmentes hengerolaj használható, miután savtartalmú olaj a hengerfelületeket megtámadja s a rozsdásodást elősegíti. Ugyanez áll a tolattyúkra és tolattyúszekrényekre is.

A mennyiben a hengerfedelek levétetnek — mely eljárás leginkább ajánlható — a hengerek felületei működésük tekintetében

megvizsgálandók, valamint a dugattyú-gyürük is. Azután a felületek teljes megtisztításuk után vagy egészen szárazon hagyandók, vagy pedig hengerolajjal bevonandók, hogy a rozsdásodás ellen védve legyenek.

Ha a dugattyúgyürűknél hiányok észleltetnek, akkor azok kiküszöbölését mielőbb el kell végezni. A dugattyú visszahelyezésénél különös gondot kell fordítani arra, hogy az a dugattyúrúddal szilárdan össze legyen kötve, tehát üzemközben meg ne lazulhasson s esetleges törésre okot ne szolgáltathasson.

A fedelek eltávolítása után a felfekvési felületek és a tolattyúk szorgosan megvizsgálandók s a rozsdától teljesen megtisztítandók. A henger gőzbeömlő csatornáinál mutatkozó érdes élek leszedendők. Meg kell vizsgálni a tolattyúrúd felületét s megerősítését is s az esetleges helyreigazításokat rögtön el kell végezni.

A tolattyúk összes alkatrészeit megtisztítás után hengerolajjal bekenjük s azután a fedeleket visszahelyezzük.

Az összes tömszelenczéket kibontjuk, a tömítéseket kiszedjük s egy ezen célra szolgáló szekrényben vagy raktárban megőrizzük.

A tömszelenczék belső felületeit tisztítás után vagy teljesen szárazra töröljük, vagy pedig rozsdásodás ellen hengerolajjal bekenjük.

A reciverek a hengerhez hasonló módon megtisztitandók. Az egyéb összes felszerelések, ugymint szelepek, csapok stb. tisztítás és beköszörülés után beolajozandók.

A főcsapágyak, egyenes vezetékek működése üzemközben legjobban megfigyelhető: felmerült hibák esetén az illető gépalkatrészt okvetlenül ki kell bontani. Üzem közben felmelegedett és vízzel hűtött csapágyat szintén fel kell bontani és meg kell javítani. A helyreállítás után a csapágy részeit savmentes olajjal bekenjük s azután a csapágyat ismét összeállítjuk.

A gépházban levő összes többi csapokat és szelepeket meglazítjuk és beolajozzuk vagy savmentes faggyúval bekenjük.

A condensator búvónyílásai nem zárandók le, hanem csak lazán leerősítendők. Hosszabb szünet esetén a gummiszelepeket kiveszszük és megkeményedés ellen hűvös helyen hideg vízbe fektetve őrizzük meg. A víz időszakonként felfrissítendő; az ily módon kezelt szelepek télen fagymentes helyet kivánnak.

A gépek összes alkotó részeinek gondos megtisztítása és rozsdásodás elleni megvédése után a kazánok, azok csővezetékei, a tartalék tápszivattyú, valamint a kazánházban levő egyéb gépalkatrészek tisztítása következik.

Miután a kazán teljesen lehült, vizét leeresztjük s a kazán tisztítását megkezdjük. A vízleeresztés után legcélszerübb mindjárt a kazán mosásához hozzáfogni, mivel nedves állapotban a falakhoz

tapadt iszap könnyebben lemosható, mint később, midőn az már megkeményedett. A kazán mosására az ezen célra beszerzett szivattyú szolgál, mely megfelelő hosszuságú tömlővel és fecskendővéggel bírjon. Az iszapos víz lebocsátása a kiürítő vezetékkel történik. A kazán mosását mindaddig folytatni kell, mígnem a falak s az ezekről lefolyó víz egészen tiszta.

Még hatályosabb lesz a mosás, ha fecskendezésen kívül még seprőt vagy kefét is alkalmaznak.

Ez alkalommal az összes felszerelési tárgyak is kiöblítendők s az iszaptól megtisztítandók, a mi a tápszelepekre, vizmutató készülékekre és azok összekötő vezetékére s főleg csak a kazán belsejéből hozzáférhető felszerelési tárgyakra vonatkozik.

A kazánmosás után a kazán belső felületének tüzetes megvizsgálása következik, a végből, hogy megállapitható legyen, hogy nincs-e benne kazánkő s hogy minő további tisztítási eljárást igényel az.

A mennyiben a kazánfalak vizzel érintett felületei kazánkővel vannak bevonva, úgy az még vékony réteg esetén is eltávolitandó. A vékony kőréteg eltávolítása azért ajánlatos, mert a vastagabb réteg eltávolitása nagyobb munkát és nagyobb erőt igényel s az erősebb vésés a kazánfalra káros befolyású is lehet. A kazánkő eltávolítására külön e célra szolgáló vésők, vagy oly kalapácsok használandók, melyek vésőalakú éllel bírnak. Ha ezzel a kazánfalakat végig kalapáljúk, a kazánkő vékony lemezek alakjában leválik. Ügyelni kell arra, hogy a szögecseléseknél a tömítési élek és szegecsek erősebb ütésektől megkiméltessenek. Ott, hol a kalapácscsal az illető részhez hozzáférni nem lehet, megfelelő alakú véső alkalmazandó.

Midőn a felületek már tiszták, a kazán kefével is megtisztítandó. A kazán fenekén maradt durvább darabokat a búvónyiláson kell eltávolitani, a poralakú piszok pedig a leeresztő vezetéken bocsátandó le.

A kazánok külső tisztítása alatt a tűzcső, a homlokfalak, a huzatok és a füstcsatornák tisztítása értendő. A tűzcsövekből és huzatokból első sorban a hamu és korom távolítandó el. Ezen célra hosszúnyelü seprők szükségesek. A tűzcsövek és huzatok fenekén összegyült korom és hamu megfelelő kaparókkal huzandó ki s a kazánházból eltávolítandó.

Midőn a kazán tisztitása ily módon kivül-belül elvégeztetett, megteszszük a kazán megvédésére szolgáló előkészületeket. Mindenekelőtt a kazán belső felületeit teljesen száraz állapotba hozzuk, miáltal a rozsdásodás leginkább megakadályozható. Miután a kazánmosástól visszamaradt vizet teljesen lebocsátottuk és törlőrongyokkal felszárítottuk, a kazán további szárítása vagy a tüz-

csőbe helyezett kis szárító kályhával, vagy a rostélyokon szított kis tüzzel történik. E szárítás alatt az iszapleeresztő csapok és a búvónyílások nyitva tartandók, hogy a kazánban képződő párák eltávozhassanak. Ha a kazán falai már teljesen szárazok és azokon nedvesség már nem található, a tüzzel való szárítást be lehet szüntetni.

A tüzelésnek oly enyhének kell lennie, hogy a kazánfalak a tüzelés közelében kézzel könnyen megtapinthatók legyenek s az egész eljárás csak arra szolgál, hogy a kazán a nedvességtől megszabadíttassék és száraz állapotban lezárassék.

Oly esetekben, midőn a kazán friss vizzel töltetett meg s ennek leeresztése a szivattyúzásra való tekintettel nem eszközölhető, ajánlatos a kazánt befüteni s a vizet felforralni, hogy a benne levő levegő eltávozhassék; ily módon a kazán rozsdásodás ellen szintén megvédhető.

Nem célszerü azonban hónapokon át a kazánokat vizzel megtöltve hagyni. A téli fagy beálltával pedig a kazán — a mennyiben üzembe nem vétetik — okvetlenül kiürítendő.

A búvónyílások lezárása előtt a kazán felszerelései, mint a tápcsap, leeresztőcsap, próbacsapok, vízmutató készülékek, biztonsági szelepek stb. rendbe hozandók és savmentes faggyúval vagy olajjal bevonandók. Célszerü a kényesebb alkatrészeket ezenkívül még zsákvászonba burkolni.

Ha ezen felszerelési tárgyak elzárattak s a szárítás következtében, a kazánból már melegebb levegő sem távozik, a kazán búvónyílásai is lezárandók.

Ez alkalommal is arra kell törekedni, hogy a kazánba levegő ne juthasson s azért az elzárás légmentes legyen.

A kazán rozsdásodásának meggátlása végett előnyös, egyfelől nyitott — s darabos chlormészszel megtöltött — ónozott vasbádog ládikát belé helyezni. A chlormész a kazánban levő párákat magába veszi s ezáltal a rozsdásodást meggátolja. A chlórmész helyett lehet égetett mészdarabokat is alkalmazni, melyek szintén elvonják a nedvességet. Úgy a chlormész, mint az égetett mész időszakonként, 1—2 hónap alatt, megújítandó.

A kazán üzembevétele, illetve megtöltése előtt gondoskodni kell e ládikák eltávolításáról. Hogy a személyzet figyelme erre felhivassék, legcélszerübb a kazánfalra vagy kazánfalazatra ragasztott papirlapra a behelyezés idejét és a belehelyezett ládák számát feljegyezni.

A kazánfalazat oly helyeken, hol repedések vagy hézagok mutatkoznak, jól meggyúrt agyaggal kijavítandó, nemkülönben betömendők a füstcsatornák tisztitó nyilásai is.

A mennyiben a tűzálló kazánfalazatban hiányok észlelhetők, azokat is ki kell javítani.

Ha mindez megtörtént és úgy a kazán, mint a kazánfalazat tisztogatása be van fejezve, a kazánház padlója is feltisztítandó s azután a kazánház lezárandó.

A mennyiben a szívóaknában levő víz megengedi, ugy a szívóaknának kitakarításáról is gondoskodni kell. Ha azonban a szívóaknában magas a vízállás, akkor annak kitakarítása a kis vízállásig elhalasztható. Az aknát azonban legalább minden nyáron egyszer ki kell tisztítani, nehogy a belékerült kő- és fadarabok a szivattyúba jutva, üzemzavart okozhassanak.

2. A csőáteresz kezelése és fentartása.

A gép- és kazánházban elhelyezett gépészeti berendezésen kívül a töltéstesten átmenő nyomócső, vagy a nyomócsőül szolgáló csőáteresz, szintén a gépészeti berendezés tartozékát képezi. Ezen csövek és felszereléseik felett szintén a gépkezelő személyzet gyakorolja a felügyeletet és tartozik azok helyes kezeléséről és jó karban tartásáról gondoskodni.

Szivattyúzás alkalmával a nyomócsövek külső tolózárait teljesen ki kell nyitni, nehogy részbeni elzárás folytán a nyomócső szelvénye szűküljön s az áthaladó víznek útját állva, káros ellenállást okozzon. Viszont a csőáteresz belső tolózára, mely rendszerint a szívóaknában van, teljesen lezárandó, hogy azon szívattyúzáskor a víz vissza ne folyhassék.

A tolózárak mikénti állásának megitélése végett célszerű azokat mutatókészülékkel ellátni, miáltal a zárás vagy nyitás mérve közvetlenül látható. Ha a tolózárak nem birnak ily készülékkel, akkor csakis a kézikeréknek megpróbálása által lehet a teljes nyitásról vagy zárásról meggyőződést szerezni, feltéve, hogy azok mozgásukban akadályozva nincsenek. Ugyanis, ha az elzáró ék mélyedésébe esetleg idegen tárgy került belé, akkor az a lezárásnak útját állhatja és a tolózár még nincs teljesen lezárva, daczára annak, hogy a kézikereket tovább forgatni nem lehet.

A tolózárak vagy egyéb elzáró szerkezetek jó karban tartására ügyelni kell, mert ezt már az árvédelem is megköveteli. Gondoskodni kell arról, hogy azok tökéletesen zárjanak és hogy azok mindenkor gyorsan és biztosan legyenek kezelhetők.

A tolózárak nyitását vagy zárását azok nagysága szerint 2—3 ember végzi. A kezelés megkönnyitése végett a nagy átmeneti nyilással bíró tolózárakat áttétellel kell ellátni, mert kezelésükre 3 embernél több ritkán áll rendelkezésre. Az áttételre rendszerint fogaskerekek vagy csavarkerékkel kapcsolt szerkezetek használtatnak. Ezen szerkezeteket a külső káros befolyásoktól kellőleg meg

kell védeni és főleg kényesebb alkatrészeit, mint a csavart stb. vasbádog védőköpenynyel kell ellátni, mely leginkább az idegen alkatrészek távoltartására szolgál.

A csavarkerékre rendesen nagy felületi nyomás gyakoroltatik, azért a csavarmenetek vagy fogak esetleges törésének elkerülése végett szükséges azoknak jó kenéséről gondoskodni.

Kenésükre az olaj, híg állapota folytán nem alkalmas, hanem e célra készült kenőcs vagy fagygyú használandó, mely az illető alkatrészekre tapadva, azokat hosszabb ideig bevonja.

A nyomócsöveket, illetőleg a csőátereszeket időközönkint meg kell vizsgálni; ezt oly időben kell végezni, midőn a vizállás a csövekben való tartózkodást megengedi. A megvizsgálás alkalmával a mászható csöveken végig kell menni és azokat, valamint a tolózárak felfekvési felületeit meg kell tisztitani. Az öntöttvas csövek belső felületeit a szükséghez képest forró kátránynyal lehet bevonni. A kovácsolt vaslemezekből készült csöveknél arra kell nagy súlyt fektetni, hogy ólompir (minium) festésük sértetlen maradjon, mert különben azoknál rozsdásodás fog beállani. Azért szükséges ezeket időszakonkint kellő tisztítás után újból miniumfestéssel ellátni.

A csővezetékeken esetleg észlelt repedések vagy törések a társulatnak haladéktalanul bejelentendők. Ezek kijavítása minél alaposabban végzendő, hogy azok árvédelmi szempontból teljes biztonságot nyujtsanak.

A tolózárak aknái tisztán és szárazon tartandók, azok lefedése jól zárjon és erős legyen. A szívóaknákat is célszerü lefedni, vagy legalább is korláttal ellátni, hogy abba senki be ne eshessék, a mire különösen szivattyúzáskor kell ügyelni.

3. A gépek időszakos megvizsgálása.

Midőn a szivattyútelep üzeme hosszabb ideig szünetel és a gépészeti berendezés a fentebb leirt módon üzemen kivüli állapotban van, szükséges a gépeket időszakonkint megvizsgálni. Megfigyelendő főleg az, vajjon a gépeken rozsdásodások vagy egyéb káros tünetek nem mutatkoznak-e.

Ily szünet alkalmával a gépház rendesen zárva tartandó, kivéve azon eseteket, midőn a gépeken javítások végeztetnek, vagy midőn a gépész egyéb elfoglaltsága az ott tartózkodást szükségessé teszi.

A gép- és kazánház kulcsait a gépész őrzi. Ha a gépész nem a szivattyútelepen lakik, ennek kulcsait az ott lakó gát- vagy csatorna-őr veszi át.

Ajánlatos, hogy a telepen legalább is gát- vagy csatorna-őr lakjék, ki arra felügyelni tartozzék. Leghelyesebb azonban, ha a gépész lakása is ott van, hogy úgy az üzem alkalmával a keze-

lést, valamint szünet esetén a jó karban tartást akadálytalanul végezhesse.

A gépész legalább is minden hóban egyszer vizsgálja végig a gépészeti berendezést, valamint a raktárhelyiségeket; úgy az épületeket, mint a gépeket.

Az épületeknél különösen arra ügyeljen, hogy az ajtók és az ablakok jó karban vannak-e s jól zárnak-e. A gépeknél pedig azok állapotát vizsgálja meg, valamint azt, hogy nem jelentkezik-e valahol rozsdásodás. Amennyiben a kazánba vagy gőzhengerbe chlormész vagy oltatlan mész volna helyezve, azt is cserélje ki.

A gépek kellő megfigyelése után, azok a kézi forgató készülék segélyével egyszer-kétszer körülforgatandók, hogy a gép berozsdásodása meggátoltassék. A megállásnál azonban ügyelni kell arra, hogy a forgattyú más helyen álljon, mint azelőtt, hogy a dugattyú által érintett hengerfelület egyenletesen használtassék.

A kellő megvizsgálás és a szükséges intézkedések megtétele után, a gép- és kazánház ismét elzárandó. Szemügyre veendő még a szén- és olajraktár, valamint a szivóakna és a szemétfogó-rács állapota is.

A mennyiben pedig ezen vizsgálatnál a gépész rendellenességeket észlelne, kötelessége arról a társulat főmérnökének haladéktalanul jelentést tenni.

VII. FEJEZET.

I. A tüzelőanyag.

A szivattyútelepek üzemköltségeiben lényeges tényezőt képez a tüzelőanyag, illetőleg a szén költsége. Lehetőleg oly szén alkalmazandó tehát, mely a helyi viszonyoknak megfelelően a legelőnyösebb, vagyis a melylyel legolcsóbban lehet a kivánt gőzmennyiséget termelni.

Arra nézve, hogy mily szénnel lehet előnyös gőztermelést elérni, befolyással bír a szén caloriamennyisége, ára, szállítási költsége, valamint raktározási képessége és darabjainak nagysága.

Átalánosságban lehetőleg közeleső szénbányából beszerzett, jobb minőségű és jól raktározható szén lesz a legelőnyösebb. Kivételt képezhetnek azon esetek, midőn a szállitási költségek, kivált a tengelyen való szállitás következtében aránytalanul magasak. Utóbbi esetben drága, de kitünő minőségű szén gazdaságosabb üzemet adhat, mint olcsóbb, de kevésbbé jó szén.

A szén megválasztásánál tudni kell, hogy a különböző szénfajokkal termelt gőznek egy kilogrammja mennyibe kerül s az volna a legelőnyösebb, mely a legolcsóbb gőztermelést adja. Ennek megállapitása természetszerűleg több kisérletet igényel, melyeknél min-

denkor megmérendő a kazánba táplált vizmennyiség és a fűtésre használt szénmennyiség. Ily kisérleteket szivattyútelepeken, melyek üzeme csak időszakos, körülményes elvégezni. A legtöbb szivattyútelepen alkalmazható mód abban áll, hogy a rendelkezésre álló szénfajok felváltva történő alkalmazásánál megállapítjuk, hogy ugyanazon emelési magasság és fordulatszám mellett, például 24 órai szivattyúzás alatt, melyik szén adja a leggazdaságosabb üzemet. Ezt mindegyik szénnel kétszer háromszor ismételni kell.

Megjegyzendő azonban, hogy ily próbánál a fűtő is igen lényeges tényező, mivel jó és rossz fűtés között 20—30% szénfogyasztási különbözet nem tartozik a ritkaságok közé. Ez okból különös gondot kell forditani a tüzelésre, hogy az lehetőleg takarékos legyen. Sem a rostélyon levő szénréteg ne legyen a kelleténél vastagabb, sem a huzat a szükségesnél erősebb. A tüzek mindig tisztán tartassanak s a tüzelés gyorsan történjék, hogy a tüzelő ajtók huzamos ideig nyitva ne legyenek.

Ily módon könnyen megállapitható az alkalmazandó szén. Az egyes szállitásoknál azonban mindig ki kell a jó minőséget kötni s a nem megfelelő, silányabb fajtát visszautasitani.

Minél jobb a szén, vagyis minél nagyobb annak caloriatartalma, annál nagyobb az elgőzölögtetési tényezője, vagy annál nagyobb az avval termelt gőz mennyisége. A nálunk használatos szénfajokkal 4—7-szeres elgőzölögtetés érhető el, vagyis 1 kilogramm szén 4—7 kilogramm gőzt képes termelni (6—8 atmoszféra nyomással).

A szén megitélésénél a salak és hamuban visszamaradt szén is figyelembe veendő. Poralakú szén alkalmazásánál a szénnek nagyobb százaléka marad a hamuban, mint darabos szénnél, miért is porszénnel való tüzeléshez külön rostélyszerkezeteket készítenek, melyeknél a szén áthullása lehetőleg meg van akadályozva. A visszamaradt salak és hamu százalékokban fejeztetik ki. Jó minőségű szén kevés salakot és hamut ad, míg a rossz minőségű sok salakot képez és nagy hamutartalommal bír. A salak és hamu a szén minősége szerint 5% és 25% között változik.

Ugyanazon ár és minőség mellett a kisebb salak- és hamutartalmú szenet választjuk, már azért is, mert kevesebb salakképződés mellett a fűtés könnyebben és figyelmesebben végezhető.

A szén raktározására legcélszerűbb fedett helyiséget használni, mert szabadban való tartásánál az esőzések a szén elmállását elősegitik, miáltal fűtőértékben lényegesen veszít. Gondot kell a raktározásnál fordítani arra, hogy a szén önmagától ki ne gyuladjon. Ez oly esetekben fordul elő, midőn a szén nagy tömegben van s a fejlődő gázok nem tudnak szabadulni. Ennek elkerülése végett a raktározásnál gondoskodni kell a szén szellőzéséről, a mit többféle

módon érhetünk el; vagy azáltal, hogy a raktár falait több helyütt léczekből, vagy hézagos falazásból készítjük. Téglából vagy kőből épült szénraktáraknál legjobb a raktár hosszában több helyen deszkákból — a tetőn átmenő — kürtőket készíteni, melyek a szükséges légáramlást idézik elő. A padlóig érő s oldalt lyukakkal ellátott kürtők körül a szén tetszés szerinti magasságban raktározható.

A szénraktárak alapfelületét célszerű téglával vagy deszkával burkolni, hogy a szén lehetőleg tisztán tartassék. Burkolás hiányában, hacsak a szénhordást teljesítő napszámos arra külön nem ügyel, a szénnel együtt sok földet felszednek, mi a rostélyon a salakképződést elömozdítja s a szén fütőértékének kihasználását akadályozza.

A szénraktár bejárata lehetőleg a kazánház bejáratával szemközt legyen, a mellett jó út vezessen hozzá s ne legyen messze, hogy a szén hordása sok munkát és időt ne igényeljen. A szénhordáshoz megfelelő eszközöket kell beszerezni. Legjobban megfelelnek a célnak a vastaligák; nagyobb telepeknél célszerűbb a szénraktárt a kazánházzal keskenyvágányú mezei vasúttal összekötni. Ez utóbbinak nagy előnye, hogy a szénhordás kisebb munkával végezhető s hogy útközben igen kevés szén szóródik el.

A szenet a kazánházban raktározni semmi esetre sem szabad nemcsak tűzveszélyes volta miatt, de azért is, mert elfoglalja a kezelésre szükséges helyet s a kazánház és gépház tisztántartását megnehezíti.

2. A kenőanyag.

Bár a kenőolaj költsége a szén költségéhez viszonyítva, csekélynek mondható, mégis minősége a gépek üzemében fontosabb a szén minőségénél, mivel az olaj a gépalkatrészekkel közvetlenül érintkezik s a rossz minőségű olaj azokat megtámadja. Az olajra nézve bátran alkalmazható azon mondás, hogy a legjobb éppen csak elegendő jó.

Az olcsó olajban levő tisztátlanságok folytán nemcsak erősebb olajozás szükséges, hanem azok még — a csapokra tapadva — érdes felületeket marnak ki.

Az olajnál ez okból már nem igen ajánlható az az elv, hogy üzemköltségek tekintetében a legolcsóbb alkalmaztassék. Átalában csakis jó minőségű olajok alkalmazása ajánlható.

Az olaj költsége az üzemkiadásokban aránylag kis szerepet játszik, s azért mindenütt könnyen keresztülvihető az, hogy csak jó minőségű — valamivel drágább — olaj alkalmaztassék, annál is inkább, mivel az olajra fordított költségtöbblet az üzemben

bőven megtérül. Jó olajjal tudniillik a gépek kisebb erőveszteséggel járnak és gazdaságosabban is dolgoznak, a látszólag nagyobb kiadás tehát megtérül, sőt megtakarítássá válik.

Tekintetbe veendő az is, hogy jobb olajjal a kenés takarékosabban végezhető, mivel a gépalkatrészek simább felületet nyernek és ennek folytán kevésbbé surlódnak. A takarékos olajozás alatt azonban nem szabad a szűk olajozást érteni, mely gyakran ártalmas és a gép rovására történik.

Az olajozás, különösen az új gépeknél, valamint újonnan összeállított gépeknél, bőven történjék, hogy a melegedések megakadályoztassanak s a surlódó felületek tükörsimára szaladjanak.

Az olaj megitélésénél lényeges tényező annak tisztasága, savmentes volta és jó kenőképessége.

Az olaj tisztasága legjobban úgy észlelhető, ha egy fél ív fehér papiros közepét a kérdéses olajjal bekenjük és a világosság felé tartjuk. Tiszta olaj átlátszó és egyenletes foltot képez, míg a tisztátalan olaj szilárd alkatrészei különválnak és ezáltal könnyen felismerhetők. Az olaj lehet világos vagy barna, szine nem igen határoz, de föltétlenül átlátszó legyen és üledéket ne képezzen.

Az olajnak savtartalom tekintetébeni megvizsgálására való igen egyszerű mód abban áll, hogy a megvizsgálandó olajat kémcsőbe (eprouvette) vagy megfelelő pohárba öntjük és rézoxydult vagy ennek hiányában — rézkovács-műhelyben — rézhamut teszünk hozzá. Savmentes olaj a szinét nem változtatja meg, a savtartalmú ellenben 15—20 percz alatt világos-zöld, esetleg kékes-zöld szinűvé válik. Melegítés által e hatás még hamarább bekövetkezik.

Arra nézve, hogy különféle olajok kenésre miként használhatók fel, célszerű a következő próbát végezni.

Kissé ferdén állított vaslemezre az egyes mintákból csepegtetünk néhány (de egyforma számú) cseppet; köztük az az olaj lesz a kenésre legalkalmasabb, melynek lefolyási vonala a leghosszabb s a mely legtovább marad folyékony.

Megbízható chemiai eljárás az, mely szerint az olajhoz salétromsavat (vörös, füstölgő) keverünk és ezt állni hagyjuk.

Kenésre alkalmas olaj néhány óra mulva meglehetős kemény, összetartó tömeget fog képezni, mely az edényből nem ömlik ki, a mi gyantaképződésre hajló olajoknál nem tapasztalható.

Részletes vegyelmezés elbirálására az alábbi táblázatban foglalt adatok nyújtanak felvilágosítást:

Elemzési adatok	Hengerolaj	Gépolaj
Alkat	folyékony	folyékony
Reactio	neutralis	neutralis
Viztartalom	0	0
Idegen részek	0	0
Gyupont	314 fok C.	205 fok C.
Fajsúly	0.899	0·903
Kátránypróba	0	max. 0·5
Nyúlási képesség 50° C.-nál *)	30—40	6—7

Az olajfogyasztás nagysága a gépek munkabirása szerint változik, miért is arra határozott adatok fel nem állíthatók. Körülbelül 100 indikált lóerős gőzgép 10 órai üzem mellett 1—1·2 kilogramm hengerolajat és 3—4 kilogramm gépolajat fogyaszt.

E helyen említendő meg az, hogy az olajozáshoz szükséges kannák kellő mennyiségben szereztessenek be és hogy azok külön e célra szolgáló tálczán tartassanak, hogy a lecsöpögő olaj kárba ne veszszen és a gépházban tisztátalanságot ne okozzon. Az olajat, a mennyiben külön raktárhelyiség nincsen, legjobb a szénraktárban tartani. A megkezdett hordókat azonban sem a szénaraktárban, sem a kazánházban elhelyezni nem ajánlatos, mivel ott könynyen szénpor juthat bele. Legjobb azokat a gépház egyik védett sarkában tartani.

Az olajfogóban összegyült olaj újbóli felhasználása céljából minden telepen olajszűrőkészülék legyen. Ezáltal az olajfogyasztásban lényeges megtakaritás érhető el, mivel ily módon az olaj egy része többször is felhasználható.

A gépekhez szükséges többi anyagok beszerzésére vonatkozólag, mint faggyú, kender, tömítési anyagok stb. szintén azon elv tartandó szem előtt, hogy a gépek jó karban tartása céljából azok minősége mindig a legjobb legyen, mert csak jó anyaggal érhető el a tömszelenczék és tömítési felületek teljes zárása és kifogástalan működése, míg rossz anyag mellett azok vagy fujnak vagy csepegnek, szóval a gépeken már külsőleg is rendellenességek mutatkoznak, melyek egyszersmind az egyes alkatrészekre károsak s a gazdaságos üzemre is hátrányosak.

---

* Nyúlási képesség (viscositás) alatt az olajnak bizonyos hőfoknál a vizhez viszonyitott folyási képességét értjük. Evvel szoros összefüggésben van az olaj kenőképessége és minél nagyobb a nyúlási képesség, vagyis minél lassabban folyik az olaj, annál nagyobb annak kenőképessége is.

VIII. FEJEZET.

I. A szivattyútelep kezelőszemélyzete.

Az üzemhez mindig a kellő számú személyzet alkalmazandó, mert csak így lesz az üzem biztos és jó. A mennyiben éjjel-nappali üzem folytatandó, gondoskodni kell a kezelőszemélyzet felváltásáról is. Ilyenkor annak száma mągkétszerezendő és egyik része a nappali, másik része az éjjeli szolgálat végzésére alkalmazandó. Minden nagyobb és évenkint müködő szivattyútelepen állandóan alkalmazott gépész teljesítse a szolgálatot, kinek lakása a szivattyútelepen legyen. Nem helyeselhető az, ha nagyobb telepen nem alkalmaznak állandó gépészt, vagy ha egy állandóan alkalmazott gépész felügyeletére több egymástól távol fekvő szivattyútelepet bíznak. Az ebből származó kár — bár az rögtön kevésbbé jelentkezik, mert a fentartási hiányok csak később mutatkoznak fokozottabb mértékben — mindenesetre nagyobb, mint az állandóan alkalmazott és ideiglenesen alkalmazott gépész fizetése közötti különbség.

A rendes személyzet száma a telep nagyságától függ. A szivattyútelepeken rendesen egy vagy két gőzgép van felállítva, néhány kivétellel, hol 3, esetleg 4 gőzgép is működik. A gőzkazánok száma sokkal változóbb.

A gépeket rendesen egy gépész kezelheti, illetőleg azok kezelése felett a felügyeletet gyakorolhatja. Kivételt képeznek azon telepek, melyeknél az üzem évenkint hosszabb ideig tart és hol legalább két 150 indikált lóerőnél erősebb gép dolgozik, hol segédgépész is alkalmazható.

A fütők számára vonatkozólag mérvadó a kazánok száma és azok fütőfelületei. Több kazánnál a fütők száma ennek megfelelően állapítandó meg. Állandó évi fizetéssel azonban csak egy fütő alkalmazandó, míg a többi fütők ideiglenesen alkalmaztatnak.

A fütőkre nézve átalánosságban feltételezhető, hogy egy-egy fütő naponkint 12 órai munkaidő mellett 6000 caloria fütőértékű szénből óránkint 300—350 kilogrammot képes feldobni, beleértve a lapátolást, a tüzélesztést, a salakkotrást stb.-t. Figyelembe veendő azonkivül, hogy egy fütő legfeljebb két kazánt bír ellátni.

A gépész alkalmazása tekintetében szem előtt tartandó, hogy az — kivéve a lokomobillal való üzemet — nemcsak condensatiós compound gőzgépek kezelésére birjon képesítéssel, de egyszersmint ügyes géplakatos vagy szerelő is legyen, ki feladatát nemcsak abban találja, hogy a gépeket rendszeresen kezeli és az egyes géprészek helyes müködését üzemközben megitéli, hanem képes az üzemben esetleg felmerülő zavarokat megszüntetni és netalán be-

következő hiányokat pótolni, mielőtt azok nagyobb méretet öltenek és üzemzavarokat okoznak.

A személyzet nagyságára rendes körülmények között — úgy nappali, mint éjjeli üzem esetén — az alábbi táblázat nyujt felvilágositást.

A gép nagysága	1 géphez		2 géphez		3 géphez	
	nappal	éjjel	nappal	éjjel	nappal	éjjel
	személyzet		személyzet		személyzet	
30—50 indikált lóerő	1 gépész-fűtő 1 gépápoló egyuttal szénhordó	1 gépész-fűtő 1 gépápoló egyuttal szénhordó	1 gépész 1 gépápoló 1 fűtő egyuttal szénhordó	1 segéd-gépész 1 gépápoló 1 fűtő egyuttal szénhordó	—	—
50—100 indikált lóerő	1 gépész 1 gépápoló egyuttal szénhordó 1 fűtő	1 segéd-gépész 1 gépápoló egyuttal szénhordó 1 fűtő	1 gépész 1 gépápoló 1 fűtő 1 szén-hordó	1 segéd-gépész 1 gépápoló 1 fűtő 1 szén-hordó	1 gépész 1 gépápoló 2 fűtő 1 szén-hordó	1 segéd-gépész 1 gépápoló 2 fűtő 1 szén-hordó
100—200 indikált lóerő	1 gépész 1 gépápoló 1 fűtő 1 szén-hordó	1 segéd-gépész 1 gépápoló 1 fűtő 1 szén-hordó	1 gépész 1 gépápoló 2 fűtő 1 szén-hordó	1 segéd-gépész 1 gépápoló 2 fűtő 1 szén-hordó	1 gépész 2 gépápoló 2 fűtő 2 szén-hordó	1 segéd-gépész 2 gépápoló 2 fűtő 2 szén-hordó
200—400 indikált lóerő	1 gépész 1 gépápoló 1 fűtő 1 szén-hordó	1 segéd-gépész 1 gépápoló 1 fűtő 1 szén-hordó	1 gépész 2 gépápoló 2 fűtő 2 szén-hordó	1 segéd-gépész 2 gépápoló 2 fűtő 2 szén-hordó	1 gépész 3 gépápoló 3 fűtő 3 szén-hordó	1 segéd-gépész 3 gépápoló 3 fűtő 3 szén-hordó

2. A szükséges szerszámok.

A gépek megfelelő kezelése és jó karban tartása végett célszerű a szivattyútelepeket a kellő mennyiségű és minőségű szerszámmal ellátni.

A különböző méretű csavaranyák részére külön-külön kulcsok álljanak rendelkezésre, melyeken kivül azonban még egy nagy és egy kis universalis kulcs is beszerzendő. A csavarkulcsokat rendesen a vállalkozó gépgyáros a gépekkel együtt tartozik szállítani. E kulcsok tisztán tartandók és külön e célra szolgáló kulcstáblán függesztendők fel. Ugyanezen táblán legyen a rézkalapács, mely az ékek meghuzására szolgál valamint egy fakalapács is.

A rendesen feketére festett kulcstábla jó karban tartandó s a kulcsok helyei vörös körvonalakkal jelölendők meg, hogy a kulcsok sorrendjük szerint gyorsan visszahelyezhetők legyenek.

Az említett kulcsokon kivül a telepek — a lokomobillal és az egész kis géppel ellátottak kivételével — legalább is a következő szerszámokkal látandók el:

1. Üllő	1	darab
2. Tábori kovácstüzhely	1	»
3. Satu	1	»
4. Kézi fúrógép	1	»
5. Kovácsfogó	4	»
6. Nagy kalapács	1	»
7. Kézi kalapács	2	»
8. Szegecsfejező kalapács	1	»
9. Rézkalapács	1	»
10. Lapos vágó	6	»
11. Keresztvágó	3	»
12. Lyukasztó	2	»
13. Pontozó	1	»
14. Forrasztó vas	1	»
15. Harapófogó	1	»
16. Hegyes sodronyfogó	1	»
17. Érczfűrész, lappal	1	»
18. Derékszög-mérő	1	»
19. Tűző-szögmérő	1	»
20. Jelző tű	1	»
21. Hegyes körző	1	»
22. Fogókörző (Greifzirkel)	1	»
23. Lyukkörző	1	»
24. Vízmérték fatokban	1	»
25. Csőfogó	2	»
26. Franczia csavarkulcs	2	»

27. Csavarhúzó ... ... 3 darab
28. Kereplő fúró ... ... 1 »
29. Ehhez aczélfúró ... ... 6 »
30. Kereplő fúrókengyel ... ... 1 »
31. Csavarmetsző készlet csavarfúrókkal és fordító vasakkal ¼—1¼ hüvelyes
32. Finomabb reszelő ... ... 6 darab
33. Durvább reszelő ... ... 6 »
34. Kazánkő kalapács ... ... 3 »

Ezen szerszámok a gépház közelében levő műhelyben vagy magában a gépházban megfelelő elzárható szekrényekben tartandók.

3. A kezelőszemélyzet lakása és mellékfoglalkozása.

A kezelőszemélyzet lakása a szivattyútelepen vagy annak közelében legyen. Minden nagyobb szivattyútelep mellett a szivattyúteleppel egyidőben épüljön a kezelőszemélyzet lakóháza is. Ebben legyen a gépész és fűtő lakása s legyen benne még egy vagy két szoba, melyben az éjjel-nappali üzemnél alkalmazott ideiglenes kezelőszemélyzet lakhatik.

Nagyobb telepeken, melyek minden évben járnak, ily lakóháznak nem volna szabad hiányoznia, mivel ennek megtakarítása a telep jó karban tartásának rovására megy. Tekintetbe véve a szivattyútelepek nagy költségét s az üzemzavarokból származó károkat, az ily módon megtakarított összeg nincsen arányban a vele járó hátrányokkal.

Tény az, hogy az állandóan alkalmazott gépész és fűtő az évenkint néhány hét és néhány hó között váltakozó szivattyúzási időn kívül semminemű foglalatossággal nem bír. Erről azonban a helyi viszonyok kellő tekintetbe vételével lehet gondoskodni.

Sok szivattyútelepen e kérdés az által nyerhetne célszerű megoldást, hogy a lakóházzal vagy a gépházzal kapcsolatban egy 20—30 négyszögméternyi alapterületű s a megfelelő kéziszerszámokkal ellátott kis műhely építtetnék, hol a gépen eszközlendő kisebb javítások végezhetők és hol a gépész szabad idejében úgy a társulati műveknél, mint a szomszédos birtokosoknál esetleg szükséges gép- és szerszámjavításokat végezheti, esetleg egyéb lakatosmunkát végezhet. Ezáltal az állandóan alkalmazott gépész a szivattyúzási időn kívül mellékkeresetre is tehet szert s nem kénytelen a nyári és téli hónapokat tétlenül tölteni.

Az állandóan alkalmazott fűtőt képességei és hajlama szerint kell foglalkoztatni; alkalmazható például egyuttal csatornaőri minőségben vagy egyéb a szivattyúzási időn kívül előforduló társulati

teendőknél is. A szivattyútelep udvarának, esetleg kertjének fentartása szintén az ő dolga lehet. Az evvel járó munka a fűtő teendőivel eléggé összeegyeztethető és szükséges is, mert a gépházban fentartott rend és tisztaság a szivattyútelep külsején is kell, hogy látható legyen, hogy az alkalmazottakban a telepek kezelésénél mulhatlanul szükséges rendszeretet fentartassék és élesztessék.

Budapest, 1902. január hóban.

Farkass Kálmán s. k.
műszaki tanácsos.

Hoffmann Károly s. k.
kir. mérnök.

LXXX.

A m. kir. földmivelésügyi ministernek 1903. évi deczember hó 23-án 8020/eln. V/3. 1903. szám alatt kelt és Csík, Maros-Torda, Háromszék és Udvarhely vármegyék alispánjaihoz intézett átirata.

A kisebb jelentőségű vizimunkálatok engedélyezési eljárásának egyszerűsítése és olcsóbbá tétele érdekében az illetékes kulturmérnöki hivatalt egyidejűleg utasítottam, hogy a menynyiben az engedélyezési kérvényből meggyőződnék, miszerint oly csekély értékű vízhasználat engedélyezése kérelmeztetik, mely a terv benyujtásával járó nagyobb költséget meg nem birja, az engedélyezéshez szükséges műszaki adatokat közegeivel szereztesse be s azokat az engedélyezési ügy szabályszerű lebonyolítása végett bocsássa a hatóság rendelkezésére.

Felhívom alispán urat, hogy az ily engedélyezési ügyeket az eljárási költségek apasztása céljából a vizjogi törvény végrehajtása tárgyában 45.689/85. szám alatt kiadott átalános rendelet 16-ik §-a értelmében az illető járási tisztviselővel, vagy a helyben vagy közelben lakó törvényhatósági bizottsági taggal tárgyaltassa le; a hatósági szakértőnek a tárgyalások csoportosítására vonatkozó javaslatát pedig mindenkor vegye figyelembe, mert ily módon több ügy együttes tárgyalásával a felek javára jelentékeny költségmegtakarítás érhető el.

Szegénysorsú kérelmezőkkel szemben egyébként hajlandó vagyok a szakértői eljárási költségnek tárczám javára történendő befizetésétől teljesen eltekinteni, a befizetés ily elengedését azonban a hatóság a hatósági szakértő kellően indokolt előterjesztése alapján esetről-esetre mérlegelni, a szakértői

javaslattól eltérő állásfoglalása esetén pedig a kérdést elém terjeszteni köteles.

Végül a hatósági felülvizsgálat olcsóbbá tétele végett elrendelem, hogy a felülvizsgálat alkalmából szükséges helyszini szemlét a kulturmérnöki hivatal kiküldöttje foganatositsa.

Az erről teendő jelentését az 1885 : XXIII. t.-cz. 174. §-ában foglalt rendelkezés foganatosithatása végett a főszolgabiró útján terjeszsze alispán úr elé.

Budapest, 1903. évi deczember hó 23-án.

Tallián s. k.

LXXXI.

A m. kir. földmivelésügyi ministernek 1904. évi január hó 29-én 48.758/V/903. szám alatt kelt és a XI. ker. m. kir. kulturmérnöki hivatalhoz Szombathelyre intézett rendelete.

Mult évi május 13-án 843. sz. a. kelt előterjesztésére értesítem, hogy az ország határán átfolyó vizeken előforduló oly engedélyezési vagy vizrendőri ügyek tárgyalása alkalmával, melyeknél a hatósági szakértő jelenléte közérdekből indokolt vagy az eljárási költség magyar állampolgár terhére meg nem állapitható, a szakértő részéről díjfelszámításnak nincs helye.

Budapest, 1904. évi január hó 29-én.

Tallián s. k.

LXXXII.

M. kir. földmivelésügyi minister. 59,899/V/4/1903. szám. Valamennyi vármegye alispánjának és törvényhatósági joggal felruházott város polgármesterének.

A kerti műveléshez szükséges vizikerekek (u. n. bolgárkerekek) rendszerint ideiglenes viziművek jellegével bírván, figyelmeztetem Cimet, hogy ily művek létesitésére az 1885. évi XXIII. t.-cz. végrehajtási rendeletének 25. §-a alapján a hatósági szakértő javaslatára helyszini tárgyalás nélkül ideiglenes engedély adandó és csak az esetben kell az ily ideiglenes engedély tulajdonosát a végleges engedély utólagos megszerzésére utasitani, ha ennek a hatóság a szakértő javaslata alapján szükségét látná, vagy az összes érdekelteknek is szabályszerűen kézbesítendő engedélyező határozat ellen felszólamlás történnék.

Úgy az ideiglenes, mint a végleges engedélyhez szükséges műszaki adatokat a hatósági szakértő fogja a hatóság rendelkezésére bocsátani.

Az eljárási költségek csökkentése céljából a helyszini tárgyalás a vizjogi törvény végrehajtási rendeletének 16. §-a alapján a törvény 177. §-ában megjelölt elsőfokú hatósági közeg vagy helyben lakó törvényhatósági bizottsági tag elnöklése mellett tartandó s azon a hatósági szakértő jelenléte mellőzendő lesz.

Budapesten, 1903. évi deczember hó 11-én.

Tallián s. k.

LXXXIII.

Földmívelésügyi m. kir. minister. 59,169/1993. szám.

Rendszabály

az állami kezelés alatt álló téli kikötőkben.

Az állami kezelés alatt álló téli kikötők használatára a kereskedelemügyi m. kir. minister úrral egyetértőleg a következőket rendelem:

I. A téli kikötők használata.

1. §.

Az állami kezelés alatt álló téli kikötőket jelen szabályok megtartása mellett bármely hazai vagy külföldi hajó, naszád, dereglye, talp, vagy úszómű használhatja.

Kőolaj- és naphta-szállító tartály-hajók (tank-hajók), valamint tűzveszélyes, gyulékony, vagy az egészségre ártalmas anyagokkal terhelt hajók a téli kikötőkben csak a számukra kijelölt külön helyen köthetnek ki és azokra nézve a helyi hatósági rendelkezések is érvényesek.*

Tutajba nem kötött szálfák a téli kikötőben nem telelhetnek.

2. §.

Az állami kezelés alatt álló téli kikötőkben a felügyeletet és rendelkezést azon m. kir. folyammérnöki hivatal megbizott közege (kikötő-felügyelő) gyakorolja, melynek hivatali szakaszán a téli kikötő fekszik.

---

* Lásd ugyane tárgyra vonatkozólag az 1870. évi 2970. sz. a. kelt belügyministeri körrendeletet a 455. lapon.

... kir. vasuti és hajózási főfelügyelőségnek a szakszerű ... gyeletre nézve, valamint a helyi hatóságoknak a közrend, ... tonság és közegészségügy tekintetében a törvényekben és rendeletekben szabályozott hatáskörét e rendszabály nem érinti.

3. §.

A kikötő területén és a hajókon a kikötő-felügyelőnek intézkedéseit a jelen szabályzat keretében mindenki teljesíteni tartozik.

Utólagos felszólamlásnak az illetékes folyammérnöki hivatalhoz, a folyammérnöki hivatal határozata ellen pedig a földmívelésügyi ministerhez van helye.

4. §.

A telelésre bevonuló hajókat előzetesen nem kell bejelenteni; úszó munkagépek, hajómalmok, uszodák és csolnak-házak ellenben elhelyezésük biztosítása végett előzetesen legkésőbb október hó 1-éig az illetékes folyammérnöki hivatalhoz bejelentendők, mert ellenkező esetben elhelyezésre csak annyiban tarthatnak igényt, a mennyiben a hajók bevonulása után szabad térség marad még rendelkezésre.

5. §.

Azon hajók és tutajok, melyek a telelő időszak beálltával már a kikötőben vesztegelnek és továbbra is ott kivánnak maradni, tulajdonosuk vagy vezetőjük által a kikötő-felügyelőnek bejelentendők.

Ezek elhelyezése, illetőleg esetleg szükségessé váló áthelyezése a hajóközlekedés és rakodás érdekeinek figyelembe vételével a kikötő-felügyelő rendelkezése szerint történik.

6. §.

A kikötőbe érkező hajó részére a helyet a kikötő-felügyelő jelöli ki, tekintettel a gázolási és vizmélységre, lehetőleg figyelemmel arra is, hogy az összetartozók egymás közelében lehessenek és a gőzösök és vasuszályok a fahajóktól elkülöníttessenek. A talpak csak ott állhatnak, hol a hajók mozgását nem akadályozzák.

A sorrendet, a melyben a hajók a kikötőbe bocsáttatnak, az érkezés és a bevonulásra való készenlét határozza meg. Vitás esetekben a sorrendre nézve a kikötő-felügyelő dönt.

7. §.

A kikötő torkolatát hajóval vagy úszóművel elállani nem szabad. A kikötő közepén legalább 20 méter széles utat kell a közlekedésre szabadon hagyni.

Ha valamely hajó vagy úszómű a kikötő torkolatánál saját vontató erő hiányában megvesztegelne, a kikötő-felügyelő a hajó vagy úszómű eltávolításáról vagy a kikötőbe való bevontatásáról a tulajdonos felelősségére és terhére gondoskodik.

A kikötő azon partszakaszain, melyek tilalmi táblákkal vannak megjelölve, kikötni tilos. Az a pont, a meddig a kikötőbe törekvő hajók és úszóművek a kikötő torkolatát megközelíthetik — míg a sorrend szerint abba bevonulhatnak — a parton táblával vagy a vizen úszóval van megjelölve; ezen megjelölt ponton túl haladni egy hajónak sem szabad.

8. §.

A kikötőbe való bevonulás után legfölebb 24 óra alatt a hajó vezetője, illetőleg az úszómű gondozója vagy őre az előirt minta szerinti bejelentést két példányban tartozik kiállítani és a kikötő-felügyelőnek átadni. Ezen bejelentés egyik példányát a hajó beérkezése napjának és fizetendő illetéknek reájegyzése után a kikötő-felügyelő visszaadja.

Az illeték az úszómű beérkezésétől számítandó nyolcz napon belül lefizetendő. A hajó vagy úszómű csak akkor vonulhat ki a kikötőből, ha a kikötő-felügyelőnek az illeték, valamint a netán kirótt rendbüntetés lefizetéséről szóló bizonylat bemutattatott.

Befizetések elfogadására és nyugtázására csak a folyammérnöki hivatalnak külön igazolványnyal ellátott tisztviselője vagy meghatalmazottja van jogositva.

9. §.

A hajó vagy úszómű vezetője, vagy őre tartozik a kijelölt helyen hajóját vagy úszóművét jó eszközökkel ellátva, erősen és biztosan kikötni.

10. §.

Jó kikötő-eszközök hiányában a kikötő-felügyelő a hajó vagy úszómű tulajdonosának költségére gondoskodik a kellő kikötésről.

11. §.

A kikötőben a hajók rendszerint az állandó czölöpökhöz és levert karókhoz kötendők ki; horgonyt csak különös esetekben szabad a partra vinni.

A moderbe csak a hajóuton kívül szabad horgonyt vetni és azt mindig czölömppel kell ellátni.

A hajók támasztó fáit a part lejtőin csak zsámolyok alkalmazása mellett szabad megvetni.

12. §.

A kikötőben elhelyezett állandó czölöpöket vagy karókat helyükből kivenni, áttenni vagy helyükben gyengíteni és rongálni tilos.

A hol az állandó karók, czölöpök egyes adott esetben a célnak meg nem felelnének, a kikötéshez a kikötő-felügyelő beleegyezésével saját karók vagy horgonyok is alkalmazhatók.

13. §.

A kikötőben levő hajók és úszóművek közt, valamint a part mellett álló hajók és a part között, mindenütt, a hol ezt a kikötő-felügyelő szükségesnek találja, biztos és karfával ellátott járok alkalmazandók, és állandóan jó karban tartandók. Ezen járók elkészítésére az illető hajók és úszóművek kötelesek járódeszkáikat, támfáikat s más egyéb szükséges eszközeiket átengedni. A hajók és a part között a kijelölt helyen kivül járót készíteni tilos.

14. §.

A megengedett járóknál a hajók és úszóművek az átjárást tűrni tartoznak, valamint tűrni tartoznak azt is, hogy a mellettük levők rajtuk keresztül ki- vagy berakodjanak.

15. §.

A hajókon és úszóműveken levő rakományok és fölszerelések kirakására a helyet a kikötő-felügyelő jelöli ki.

A kirakott anyagok és szállítmányok feldolgozására, vagy átalában valamely iparos műveletre az ily rakodó helyek nem használhatók; kivéve a fa vágását, fűrészelését vagy egyéb famunkákat, a mennyiben ezeket a kikötő-felügyelő meg engedi.

16. §.

A hajónak vagy úszóműnek nem szabad a kikötő-felügyelő tudta és beleegyezése nélkül az egyszer kimutatott és elfoglalt

helyet megváltoztatni, vagy előző bejelentés nélkül a kikötőt elhagyni. A kikötő-felügyelő által elrendelt helyváltoztatások késedelem nélkül foganatosítandók.

17. §.

A téli kikötő partjait, a parti kövezetet, vagy egyéb szerelvényeket bármi módon megrongálni, a kikötő medrébe szemetet, forgácsot, hamut, kőszénsalakot, csontot, ürüléket vagy bármi más tárgyat, a mi a vizet bepiszkolná, a medret beiszapolná, vagy pedig az egészségre ártalmas lenne, bedobni, beereszteni vagy befolyatni tilos. A szemetet, forgácsot stb. a hajón naponkint összegyüjtve, azon a helyen kell a partra lerakni és csak azon árnyékszéket szabad használni, melyet e célra a kikötő-felügyelő kijelöl.

18. §.

A kikötőben minden hajó vagy úszómű megbízható őr gondozására bizandó. A körülményekhez képest megengedhető, hogy egymás mellett álló több, legfölebb azonban három kisebb hajó vagy úszómű egy őrre bizassék. Az őrnek éjjel is az őrizetére bízott hajó vagy úszóművek valamelyikén, vagy azok közelében a parton levő őrbódéban kell tartózkodnia.

19. §.

A téli állás alatt minden hajót vagy úszóművet saját személyzete tartozik köröskörül kijegelni.

Ha a teljes kijegelés a nagy hideg miatt kivételesen nem volna végrehajtható, akkor is minden hajónál vagy úszóműnél legalább egy vízmerésre alkalmas lék tartandó nyitva.

20. §.

A kikötő közepén nyitva tartandó közös út kijegeléséhez és a jég eltakaritásához szükséges személyzetet és eszközöket a telelő hajók és úszóművek tartoznak nagyságuk és felszerelésük minősége szerint és a személyzet számarányában szolgáltatni.

21. §.

A kikötőkben rendes őrszolgálat szervezendő; ennek beosztása, teendőinek megállapitása és különösen tűz esetén való viselkedésre való kioktatása a kikötő-felügyelő kötelessége. Az őrszolgálatot a telelő hajók és úszóművek legénysége tartozik ellátni.

22. §.

Az őrök kötelesek a tüzelésre és az erre vonatkozó tilalmak megtartására, valamint a járók rendbentartására ügyelni és éberségük jeléül esti öt órától virradtig negyedóránkint az őrségi haranggal jelt adni; ha pedig valahol valami gyanus jelenséget vesznek észre, arról a kikötő-felügyelőt azonnal értesiteni és szükség szerint a haranggal vészt jelezni tartoznak.

Az őrállásban tanusitott hanyagság a folyammérnöki hivatal által esetről-esetre egy koronától 25 koronáig terjedhető és az országos hajós segély-alap javára forditandó rendbüntetéssel róható meg.

23. §.

Éjjel a partra vezető járók megvilágítandók, valamint minden őr jól égő kézilámpával látandó el.

E célra a lámpákat a hajók tartoznak átengedni; világítóanyagról a kikötő-felügyelő gondoskodik.

24. §.

Jégzajláskor, tűzesetben, vagy más rendkívüli segélynyujtást igénylő esetekben a kikötőben levő összes személyzet köteles a kikötő felügyelő rendelkezéseinek mind saját erejével, mind pedig, ha szükséges, minden eszközzel, sőt hajóstul is, rögtön eleget tenni.

25. §.

A kikötőkben tartózkodó hajókon és úszóműveken csakis oly helyiségekben szabad tüzelni, melyek e célra a kellő biztonság szem előtt tartása mellett be vannak rendezve; ezen helyiségekben mindig néhány veder vizet kell készletben tartani. Szabadon égő tűz, nyilt tűzhelyen is, tilos.

A főzés és fűtés csak reggel hat órától esti kilencz óráig, és csak a kikötő-felügyelő által e célból kijelölt helyiségekben és kályhákban vagy tűzhelyeken van megengedve. A hajószobákban csak rendkivüli s a kikötő-felügyelőnek bejelentendő esetekben (súlyos betegség, nagy hideg, jégzajlás vagy árvíz miatt való készenlét esetén) szabad esti 10 órán túl és reggeli 6 óra előtt fűteni.

Ha a nagy hideg miatt a gépkamrákban tüzet kell tartani, a gépkamrákban állandóan egy őrnek kell tartózkodnia.

Hamut tűzbiztos tartóban kell eltenni és az e célra kijelölt helyre a partra kihordani.

26. §.

Ha a kikötőben tűz üt ki, kivétel nélkül mindenki köteles a mentésben és a tűz továbbterjedésének megakadályozásában erejéhez mérten közreműködni.

Arra az esetre, ha maga a hajó vagy úszómű gyuladna ki, a rendőri hatóság rendelkezéseinek keretén belül a következők szolgálnak zsinórmértékül:

a) A hajó vagy úszómű, melyen tűz ütött ki, a többiektől lehetőség szerint azonnal elkülönitendő akként, hogy a tűz a többi hajókra és úszóművekre, a kikötőben levő épületekre, vagy egyéb műtárgyakra, árukra stb. veszedelmessé ne válhassék. Ha a kigyuladt hajó mellett levő hajók gyorsabban szabadithatók el, mint amaz, akkor ezeket kell eltávolitani.

b) Az égő hajó árboczain és orrán levő alattság rögtön leszedendő, szükség esetén levágandó és a többi éghető anyaggal, főleg a szurokkal együtt, a vízbe dobandó.

c) A hajó égő sík alkatrészei nedves ponyvával azonnal lefedendők s a ponyva folyton nedvesitendő.

d) Az égő úszómű közelében levő hajók alattsága szintén leszedendő. A tűztől veszélyeztetett részeik nedves ponyvával letakarandók és szorgalmasan locsolandók, az ablakok és nyílások pedig, melyek a bepattanó szikráknak utat nyithatnának, gondosan elzárandók.

e) Ha az oltás kétséges és a tűznek más tárgyakra átterjedéséről lehet tartani, a kigyuladt hajót, ha mód van reá — a kikötőből el kell távolitani, végső esetben pedig elsülyeszteni.

f) A kikötőben levő csolnakok a hajó vontatására, valamint a hajókon levő emberek, árúk és szerek megmentésére, megfelelő legénységgel készenlétben tartandók.

g) A tűz által veszélyeztetett árúk és szerek lerakására a szükséghez képest a kikötő partján külön hely jelölendő ki és helyezendő őrizet alá.

27. §.

Ha a kikötő területén levő épületeket vagy árúkat fenyegetné, vagy azokba kapna bele a tűz, a hajósok szintén késedelem nélkül kötelesek a mentésben segédkezni, a fenyegetett hajókat eltávolitani és a megmentendő árúk fölvételére készen állani.

28. §.

A kikötőben lövöldözni tilos.

29. §.

Éjjeli tivornyázások a kikötő területén tiltva vannak.

30. §.

Fertőző ragályos beteg azonnal elkülönitendő s a kikötőfelügyelő által a közegészségügyi hatóságnak bejelentendő.

31. §.

Idegenek csak a kikötő-felügyelő engedelmével léphetnek a kikötő területére.

32. §.

Csolnakok a kikötőn belül szabadon járhatnak; a kikötőből ki- vagy kívülről a kikötőbe bejárni azonban ezeknek is csak a kikötő-felügyelő és a vámőrség tudtával és engedelmével szabad.

33. §.

Hatósági közegeknek a kikötő területére és a hajókra való belépés mindenkor jogukban áll. s ezeket a hajósok kivánatra csónakkal ki- és beszállitani kötelesek.

34. §.

A jelen rendszabály 7., 9., 10., 11., 12., 13., 14., 15., 16., 17., 19., 24., 25., 26., 27., 28., 29., 30., 31. és 32. §-aiba ütköző mulasztás vagy cselekmény, a mennyiben súlyosabb beszámitás alá nem esik, kihágást képez, és ha nem törvény vagy rendelet alapján büntetendő, a jelen rendszabály alapján 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel torlandó meg.

A kihágási eljárás az illetékes első fokú hatóság által inditandó meg.

Horvát-Szlavonországokban az eljárás az ott fennálló szabályok szerint történik.

35. §.

A kikötőben telelő hajókat, úszóműveket és rakományokat vihar, árviz, jégzajlás, olvadás, tűzvész stb. alkalmából netán ért sérülésekért és károkért, valamint a kikötő partterületén lerakott árúk és anyagok biztosságáért a kir. kincstár nem szavatol s ily címen semminemű kárpótlást nem nyujt.

II. A téli kikötők használatáért fizetendő illetékek.

36. §.

A pozsonyi, komáromi, baracskai és a zimonyi téli kikötőkbe téli állásra bevonuló hajókért és úszóművekért az egész téli időszakra fizetendő illetékek a következők:

I.	minden gőzhajó-, kotrógép- és géperővel ellátott egyéb úszóműért a szerint, a mint azok 30 méternél rövidebbek vagy hosszabbak 20, illetőleg --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- ---	50 korona.
II.	minden vas- vagy fahajóért és vontatásra szánt egyéb, e §-ban elő nem sorolt úszóműért a szerint, a mint azok 30 méternél rövidebbek vagy hosszabbak, üresen 10, illetőleg 20 korona, terhelten 20, illetőleg --- --- --- --- ---	50 korona.
III.	csolnakházért, hajómalomért és uszodáért □-méterenkint --- --- --- --- --- --- --- --- ---	6 fillér.
IV.	könnyebb, egy vagy néhány útra szánt és fenyőfából készült dereglyéért és kotródereglyéért a szerint, a mint azok 30 méternél rövidebbek vagy hosszabbak 5, illetőleg --- ---	10 korona.
V.	talpakért negyedenkint (szárnyankint) --- ---	2 korona.

Terheltnek oly hajó tekintendő, mely a köbözési levélben kitüntetett hordóképességnek legalább negyedrészére van terhelve; ha pedig köbözési bizonyitványa vagy egyéb ilyféle okmánya nem volna, nyolcz decimétert meghaladó merüléssel tekintendő a hajó terheltnek.

37. §.

A megállapitott illetékek a kikötő használata fejében a november hó 15-től márczius hó 31-ig terjedő időre szedetnek.

38. §.

Minden hajó vagy úszómű, mely november 15-től márczius 31-ig a téli kikötőben nyolcz napon túl tartózkodik, a teljes téli illetéket fizeti.

39. §.

Az illeték lefizetése a kikötőnek a téli időszak egész tartama alatt való igénybevételére jogosit.

Ha valamely hajó vagy úszómű a telelés félbeszakításával a téli időszak alatt a kikötőből kivonul, oda ugyanazon téli időszakban visszatérhet és újabb illetéket fizetni nem köteles.

40. §.

Ha azonban alacsonyabb illetékű kikötőből magasabb díjjal megrótt kikötőbe megy át, a különbözetet megfizetni tartozik; mig ellenben ha magasabb illetékű kikötőből alacsonyabb illetékűbe megy át, befizetett díjaiból mit sem követelhet vissza.

41. §.

Hadi hajók és nem üzleti célra szolgáló úszóművek illetékmentesek.

42. §.

Illetékmentes azon hajó vagy úszómű is, mely csak ki- vagy berakodás, javitás vagy anyagvételezés céljából vonul be, ha tulajdonosa vagy vezetője e körülményt a kikötő-felügyelőségnek rögtön bejelenti, a rakodási munkát késedelem nélkül megkezdi és ennek befejeztével a kikötőből még nyolcz napon belül távozik. Ha azonban nyolcz napnál tovább időzik a kikötőben, az egész téli időszakra járó illeték fizetendő még akkor is, ha kivonulását jégzajlás akadályozta.

43. §.

A partra kihúzott és ott javítás alatt álló, vagy a parton épülő hajók illetékmentesek.

44. §.

Ezen illetékekben a partra szállás és a partra rakodhatás dijai is benfoglaltatnak, úgy, hogy sem karópénz, sem egyéb címeken a hajók és úszóművek a kiszabott illetékeken túl meg nem terhelhetők.

A mennyiben azonban a téli kikötő területén belül magán vagy nyilvános tárházak, daruk, emelő-készülékek volnának, vagy pedig elkülönit tt lerakodó helyet kivánna valaki igénybe venni, feltéve, hogy ilyen a kikötő területén rendelkezésre áll, ezek használatáért a külön dijak fizetendők.

45. §.

E rendszabály azonnal hatályba lép, s ezzel egyidejűleg hatályukat vesztik a czigányszigeti állami téli kikötő, a baracskai téli menedékhely és a komáromi téli hajómenedékhely használatára nézve fennálló rendszabályok.

Budapesten, 1903. október 15.

Darányi s. k.

M. kir. belügyminister. 2970/1870. szám. Körrendelet az ásványolajok szállitása és tartása tárgyában.

Minthogy az újabb időben jelentékeny kereskedési cikké lett azon ásványolajok, melyek világításra alkalmasak, bizonyos fokú felmelegedésnél gyulékony gőzt fejtenek ki s ennélfogva nagyon gyulékonyak és ha meggyultak, vízzel el nem olthatók, az ily olajnak vigyázatlan kezeléséből eredhető szerencsétlenségek elhárítása végett, tekintettel arra, hogy e részben, valamint közbiztonsági, úgy kereskedelmi és forgalmi tekintetekből országszerte egyenlő eljárás szükséges, a pénzügyi-, továbbá a földmívelés-, ipar- és kereskedelmi- s a közmunka- és közlekedési ministeriumokkal egyetértőleg rendeltetik:

1. §.

Világításra alkalmas ásványolajokat csak oly edényekben szabad szállítani, melyek az olajnak elpárolgását vagy átszivárgását lehetőleg megakadályoztatják és a szállitásnál nem egykönnyen sérülhetnek meg.

Legalkalmasabbak a szállitásra tölgyfából készített és vasabroncsokkal ellátott hordók.

A kezelés könnyitése tekintetéből szállitásra egy-egy hordóban három mázsánál több fel ne vétessék.

Bádogedényekben való szállitásnál egy-egy edényben legfeljebb 100 fontnyi mennyiség engedtetik felvétetni és a feladott bádogedények külön védőkosarakba helyezendők.

Az üvegedényekbeni szállítás pedig egyátalában tiltatik.

Az edények a nap heve ellen közönséges fehér és nedves ponyvákkal takarandók be, s figyelem forditandó arra, hogy a ponyva az átszivárgó olajat fel ne szíjja, miáltal a gyulékonyság és tüzveszély még inkább fokoztatnék. A ponyvák időnkint újra megnedvesítendők.

Az edények a tűzveszélyesség jeléül szembetünőleg vörösre festendők és e szóval „tüzveszélyes" jelölendők meg.

A szállító intézeteknek szigorúan meghagyatik, hogy folyó, izzadó s egyátalában rossz karban levő edényeket elszállítás végett még azon esetben sem fogadjanak el, ha a feladó az illető szállítóintézetet a reábizott szállítmánynak jó karban való elszállítására nézve a felelősségtől felmentette.

2. §.

Gyulékony ásványolajból álló szállítmányok vörös tentával írt külön szállítólevelekkel, melyeken a szállítmány világosan megjelölendő, adandók fel.

3. §.

A vaspályáni szállításnál különösen a következő szabályok tartandók meg:

1. A szállítás csak tehervonatokkal és pedig a vonat utolsó kocsija előtt levő kocsikon történhetik; s ha a gyulékony ásványolajjal megrakott waggonok a gőzkazán kéményéhez 12 ölnél közelebbre esnének, a kémény szikráitól való megvédés végett befödendők;

2. oly kocsikon, melyeken gyulékony ásványolaj szállíttatik, égő lámpát tartani s azokra könnyen gyuló, vagy szétrobbanó más anyagot rakni tilos;

3. gyulékony ásványolajjal rakott kocsikat fedél alá állitani nem szabad.

Ily kocsik mindkét oldalukon vörös czédulákkal, melyeken e szó „tüzveszélyes“ könnyen olvashatólag irandó, látandók el.

4. Gyulékony ásványolajokat nem szabad vasuti raktárakban, hanem azokon kivül és csak oly helyeken fel- és lerakni, hol közelben gyulékony anyagok nincsenek.

Ily munka ideje alatt s átalában oly helyeken, hol gyulékony ásványolaj van lerakva, gyertyával megjelenni, vagy dohányozni tilos;

5. az átadás végett megérkezett gyulékony ásványolaj, az utalt által haladéktalanul átveendő.

4. §.

Közönséges utakon járó kocsikat, melyeken gyulékony ásványolaj szállíttatik, más gyulékony vagy szétrobbanó anyagokkal megrakni vagy födél alá állitani szintén nem szabad, s azok mindig felügyelet alatt tartandók és mindkét oldalukon vörös „tüzveszélyes“ felirású táblákkal vagy czédulákkal látandók el. Közelükben, úgyszintén az átrakodásnál tüzet használni vagy dohányozni tilos.

5. §.

A hajókon történő szállításra nézve különösen a következők rendeltetnek:

1. Ha a szállítmány kizárólag vagy nagy részben gyulékony ásványolajokból áll, akkor:

a) a berakodás csak a helyhatóság által e célra kijelölt helyen történhetik, mely helyet a hajó a helyhatóság által meghatározandó idő lejártával elhagyni köteles;

b) ilyen hajónak, ha kiköt, más járművektől vagy lakott épületektől kellő távolságban kell maradnia;

c) a hajóvezető rendeltetése helyére érkeztekor köteles a helyhatóságnak azonnal bejelenteni, hogy hajóján gyulékony ásvány-

olaj van, melynek mennyiségét a szállitólevéllel kimutatni tartozik. A hajónak ezután azon helyre kell mennie, melyet a helyhatóság kijelöl és azt engedély nélkül elhagyni nem szabad, továbbá:

d) a kirakodásnak a helyhatóság által meghatározott idő alatt és helyen kell történnie.

2. Ha a gyulékony ásványolaj a hajószállitmánynak aránylag csak csekély részét képezi, akkor az illető edények a hajónak egészen elkülönitett helyiségeiben s mennyire lehetséges a fedélzeten, de mindenkor más, könnyen gyuló vagy szétrobbanó tárgyaktól elkülönitve s a kazántól és konyhától távol, rakandók le. A ki- és berakodásnak csak oly helyeken szabad történni, hol más gyulékony anyagok nincsenek.

3. A gyulékony ásványolajjal megrakott hajó előárbocza csúcsán vagy az őrfa felső végén, háromszögű fekete zászlónak kell felhúzva lennie.

4. Oly hajókon, melyeken gyulékony ásványolaj van, utasokat szállítani nem szabad.

5. Gyulékony ásványolajat szállító hajókon a gőzgépnél és konyhán szükséges tűzön kívül, úgy a ki- és berakodásnál tüzet használni vagy dohányozni nem szabad.

6. §.

Tengerről jövő hajóknak, melyek kizárólag vagy nagy részben gyulékony ásványolajjal vannak megrakva, nyilt révben kell horgonyt vetniök, és csak akkor léphetnek a kikötő belsejébe, ha szállítmányuk az oltásra és elhelyezésre nézve a kikötő-hivatal által a helyhatósággal egyetértőleg tett intézkedések értelmében kirakatott.

Oly hajók, melyeken más árúk mellett csak néhány edény gyulékony ásványolaj van, a kikötő belsejébe bemehetnek oly feltétel alatt, ha az olaj kirakásáig saját költségükön hivatalból kirendelt felügyelőt fogadnak a fedélzetre, ki felügyelni tartozik, hogy az olaj a szükséges elővigyázati szabályok megtartásával rakassék ki.

7. §.

Ásványolajokat vámhivatali raktárakba lerakni nem szabad.

8. §.

Mindazok, kik gyulékony ásványolajokkal akár nagyban, akár kicsiben kereskednek, kötelesek azt a helyhatóságnak bejelenteni s a jelen körrendeletben előirt szabályokat pontosan megtartani.

9. §.

Az ásványolajok, melyek mint világitási anyag „kőolaj" nevezet alatt árultatnak, oly minőségüek legyenek, hogy azokat legalább

30 Reaumur fokig kelljen melegiteni mig meggyuladnak és égnek. A helyhatóság köteles e szabvány megtartása felett őrködni és magának vizsgálat utján időnként meggyőződést szerezni, vajjon a világitásra használandó és eladásra szánt kőolaj bir-e a fentjelölt tulajdonsággal?

Ez pedig következőkép próbáltatik ki:

Egy inkább szük és magas, mintsem bő és alacsony edénybe, 3 vagy 4 lat töltetik a megvizsgálandó olajból, és ezen edény forró vizbe tétetik és abban addig tartatik, mig az olajba mártott hévmérő közel 30 Reaumur fokot mutat. Ezután égő gyufát kell az olaj felületéhez tartani. Ha láng nem támad és az olaj nem ég, sőt ha még az olajba mártott égő gyufa is elalszik, akkor a megvizsgált olaj világitási szerül való eladásra alkalmas, ellenkező esetben azt e célra eladni nem szabad.

10. §.

Ásványolajok, melyek a 9. §-ban leirt módon megvizsgálva 30 Reaumur fok alatti hőmérsékletnél meggyuladnak, az apró kereskedésben csak tökéletesen áthatlan és szintén áthatlanul bedugaszolt bádog palaczkokban adhatók el, melyeken az anyag nevének és ezen figyelmeztetésnek: „tűzveszélyes, tüz közelében át nem töltendő, hűvös helyen jól elzárva tartandó“ jól olvashatólag kell kiirva lennie. Ezen szabály azon bádogpalaczkokra nézve is áll, melyeket a vevő maga hoz.

11. §.

Oly világitási anyagot, mely a 10. §-ban leirt gyulékonysági tulajdonsággal bir, egy edényből a másikba, ha csak a folyadék kipárolgását tökéletesen megakadályozó töltési készlet nem használtatik, a kereskedésben átalában, mint kiválólag az apró kereskedésben is csak nappal, szellős helyeken, lángtól, égő dohánytól vagy más izzó testtől távol szabad áttölteni.

12. §.

Oly minőségü kőolajat, melyet csak a 9. §-ban felhozott kikötéssel szabad mint világitási szert árulni, úgyszintén a 10. §-ban leirt minőségü ásványolajokat és egyéb bármi néven nevezett folyékony és gyulékony világitási szereket, 5 mázsánál, ligroint pedig nagy mértékbeni tüzveszélyességénél fogva, 50 fontnál nagyobb mennyiségben csak oly épületekben szabad tartani, melyek lakásra nem használtatnak és más lakott épületektől a helyhatóság által megszabott távolságban állanak.

A most emlitett olajok kisebb mennyiségben ugyan máshol is,

de mégis csak jól elzárt, áthatlan, a kipárolgást megakadályozó edényekben tarthatók.

Oly raktáraknak, melyekben gyulékony ásványolajok tartatnak, mindkét esetben oly mélyeknek kell lenniök, hogy azokból az olaj az utczára, udvarra vagy csatornákba soha ki ne folyhassék; azonkivül az ily raktáraknak tökéletesen tüzmenteseknek kell lenniök és jó szellőzettel birniok.

Nagyobb mennyiségű gyulékony ásványolaj és ahhoz hasonló anyagok lerakására csak világos földalatti helyiségek vagy világos pinczék használandók; minthogy ily helyiségekben a mesterséges világitás feleslegessé válik s ezáltal a tüz kiütésének veszélye is csökken, azonkivűl az ily raktárak kisebb, egymástól tökéletesen elzárható helyiségekre osztandók fel s kivülről zárható vasajtókkal és vasablaktáblákkal látandók el.

Ily helyiségeket a tulajdonos vagy üzletvezető mindig elzárva köteles tartani és azokba, ha szükséges, csak biztositó lámpával szabad menni, de soha nyilt világgal.

Magától értetik, hogy ily helyiségekben a dohányzás, úgyszintén gyufák használása vagy tartása tilos.

Tűzvész kiütése esetében az ásványolaj raktárak minden nyílása bezárandó s földdel, ganéjjal, homokkal, hamuval vagy kavicscsal befedendő, mert az oltás csak az éleny elzárása által eszközölhető, de sohasem vizzel.

13. §.

A 12. §. első pontjában előirt szabály átalában áll az oly minőségű kőolajra nézve is, melyet mint világitószert árulni szabad (9. §.), valamint a kevésbbé gyulékony ásványolajokra nézve is.

Ilyféle olajok azonban a helyhatóság által eszközölt vizsgálat alapján, lakott épületekben 5 mázsánál nagyobb mennyiségben is tartathatnak, kivéve a ligroint, melyből legfeljebb 50 fontnyi készlet tartható jól bedugaszolt edényekben, feltéve, hogy ezen olajok a 12. §-ban emlitettekkel nem egy raktárban helyeztetnek el.

Ilynemü olajok egyébiránt, ha lakott épületekben helyeztetnek el, jól elzárt, áthatlan edényekben tartandók.

Az ily olajok elhelyezésére szánt helyiségekre nézve a 12. §. szabványai állanak.

14. §.

Boltokban, melyekben ásványolaj tartatik, 0·91 fajsúlyú hugyanysószesz, az ásványolajéhoz mért, még pedig körülbelül 10% mennyiségben könnyen eltörhető üvegekben készen tartandó, mely üvegek az ásványolaj meggyuladása esetében összetörendők. Azon-

kivül az ásványolajok tartására használt helyiségekben megfelelő mennyiségben homok is készen tartandó, az ásványolaj lángjának eloltására.

15. §.

Oly ásványolajokra, melyek mint a zsiros anyagok, — kivéve, ha igen nagy mértékben melegíttetnek, — csak mécsbélen gyúlnak meg és égnek, a 12. és 13. §-ok nem alkalmazandók.

Egyébiránt a helyhatóság köteles felügyelni, hogy ásványolajok, melyek nem ily sajátságúak, a 12. és 13. §§-ok szabályai ellenére ne helyeztessenek el.

16. §.

Az ásványolajoknak kátránybóli készítése, úgy a termékkátrány és földolajok lepároltatása tömötten beépített helyiségekben nem engedtetik meg és a gyártelepnek a lakházaktól elégséges távolságban kell lenniök, amely távolságot az iparhatóság, az iparrendtartás értelmében véghezvitt hirdetményes tárgyalás után esetről-esetre határozza meg.

A lepároltatási készleteknek olyanoknak kell lenniök, hogy a tüzelőhely a tisztitóhelytől, melyen a lepárolt olajok gyüjtetnek, fal által tökéletesen elzárva legyen. A készletben tartott termék és lepárolt olajnak szánt rakhelyek olykép legyenek berendezve, hogy a gyárban támadt tűzvész esetén is az elégés ellen lehetőleg óva maradjanak.

Az e tekintetben tett tapasztalás alapján kiválólag a csatornamódra berendezett raktározás ajánlható.

17. §.

A jelen rendszabályok elleni kihágások, a mennyiben a fennálló törvények szerint különben is nem fenyítendők, 200 forintig terjedhető pénzbirsággal, fizetési képtelenség esetében pedig 15 napig terjedhető fogsággal büntettetnek.

18. §.

A kőolaj használatára nézve következők jegyeztetnek meg:

a) a kellőleg tisztított ásványolajnak nem a szinetlenség az ismertető jele. Minél könnyebb az ásványolaj, azaz minél több légszeszt tartalmaz, annál világosabb és épen a sárga petroleum (nehéz olaj) legkevésbé tűzveszélyes, mert igen csekély mennyiségű légszeszt tartalmaz. Ligroin, mely tiszta vizszinezetű és 65—70 fokú, kiválólag tűzveszélyes és felrobbanó.

A sárga petroleum ép oly jól finomitott lehet, mint a világos,

csakhogy ez több szállongó maradékkal bír, mint amaz, mely azért nagyobb fajsúlyú is.

A világos petroleum csak azon előnynyel bír, hogy minden lámpában különbség nélkül ég, míg a nehezebb (sárgább) olajok, hogy némileg kielégítő világot adjanak, oly lámpákban égetendők, melyek lehető legkisebb szívó magassággal bírnak.

A kellőleg tisztitott kőolajból egy liter legalább 800 grammot (körülbelül 1 font és 19 latot), egy itcze legalább 1 fontot s 4 latot nyom. A tiszta kőolaj, ha égő testtel közvetlenül jön érintkezésbe, mindjárt meg nem gyulad. Oly kőolaj, mely a fennebbi próbákat ki nem állja, mint nagyon tűzveszélyes, nem használandó.

b) Ha a kőolaj vászon-, gyapjú- vagy pamutszöveteket megáztat, akkor gyulékonysága tetemesen növekedik. Ennélfogva a kőolaj-lámpa azon részében, mely a mécsbelet körülzárja, repedésnek vagy hasadéknak lenni nem szabad. A lámpa azon része, mely a kőolajat magában foglalja, mindig az egyszeri használatra megkivántató mennyiségnél több kőolajjal töltendő meg, hogy a lámpát az égetés ideje alatt megtölteni ne kelljen. Ha a lámpa megtöltése az égetés alatt szükségessé válik, akkor a láng előbb eloltandó s a lámpa tökéletes kihülése bevárandó. A kőolajt tartalmazó lámparészeket legcélszerübb átlátszó anyagból késziteni, melyen át a kőolaj mennyisége meglátható.

c) Ha a lámpaüveg (henger) eltörik, akkor a lámpa azonnal eloltandó, hogy annak fémfoglalványa meg ne melegedjék. A meggyuladt kőolaj hamuval, földdel vagy homokkal, de nem vizzel eloltandó.

A kőolaj által támadt égési sebek az orvos közbejöttéig pamuttal betakarandók és folytonosan jég- vagy hidegviz-borogatásokkal ápolandók.

19. §.

Az ásványolajokra nézve a helyi viszonyokhoz képest szükséges különös helyi rendszabályok megállapítása, a fennebbiek figyelemben tartásával, az illető törvényhatóságok hatásköréhez tartozik.

Egyébiránt kötelességül tétetik a törvényhatóságoknak, hogy e rendelet szigorú megtartása felett folytonosan éber figyelemmel őrködjenek.

Budán, 1870. évi május hó 20.

A minister helyett:

Tóth Vilmos s. k.
államtitkár.

LXXXIV.

Magy. kir. földmívelésügyi minister. 63251/V/1903. szám. Valamennyi vízszabályozó és ármentesítő társulatnak és valamennyi ily társulat élén álló ministeri biztosnak.

A fenhatóságom alatt álló m. kir. országos vizépítési igazgatóság vízrajzi osztálya által folyóink mentén elhelyezett V. O. jelzésü magassági fixpontkövek, továbbá nyilvántartási keresztszelvényeket és HP. jelzésü háromszög pontokat jelölő kövek az országos katasteri háromszög hálózatba részint már bevonattak, részint pedig a fölvételük iránt a szükséges intézkedés megtétetett, a mennyiben az újabban készült és a közhasználatnak átadott katasteri térképeken a Duna mentén elhelyezett kövek már megjelölvék, a Tisza és mellékfolyóin levők pedig a folyamatban levő katasteri helyszinelés alkalmával fognak felvétetni.

Ezek a fixpontok tehát a folyók mentén megejtendő bármely helyszini és magassági fölvételhez biztos alappontokul és a különböző időkből származó felvételek összehasonlítására mindenkor egyetemes alapul szolgálhatnak.

Felhívom ennélfogva Cimet, hogy a jövőben ármentesítő, nemkülönben — a mennyiben azok a hullámtérre is kiterjednének — belvizrendező munkálatok tervezéséhez szükséges fölvételeit ezentúl mindenkor a föntebb említett fixpontkövekre alapitsa; úgy, hogy ez által Czímnek bármely fölvétele mind helyzetileg, mind magasságilag a vízrajzi osztály által megindítandó rendszeres meder és hullámtér nyilvántartási munkálatok keretébe beilleszthető legyen.

Budapest, 1903. évi julius hó 18-án.

A minister helyett:
Kiss s. k.
államtitkár.

LXXXV.

Magy. kir. földmívelésügyi minister. 101,453/V/4/1903. sz. Valamennyi vármegye alispánjának, törvényhatósági joggal felruházott város polgármesterének, valamennyi m. kir. kulturmérnöki hivatalnak és valamennyi kir. erdőfelügyelőségnek.

A vizmosások megkötésére vonatkozó eljárás egyszerűsitése céljából elrendelem, hogy jövőben a megkötési munkálatok végrehajtásának biztositása iránt az eljárás minden esetben a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló 1894. évi XII. t.-cz. és az annak végrehajtása tárgyában 1894. évi 48,000. sz. alatt kiadott földmívelésügyi ministeri rendelet alapján inditandó meg.

Oly esetekben, midőn a vízlefolyás nagyobb mérvű rendezést igényel, vagy e rendezés idegen érdeket is érint, az 1894. évi XII. t.-cz. alapján tartandó eljárás lebonyolitása után a vizjogi engedélyezési eljárás is foganatositandó.

A vizmosásos helyek felett a járási főszolgabíró köteles a község bejelentésére vagy felsőbb utasitásra az idézett 48,000/1894. számú rendelet 13. §-a értelmében helyszini szemlét tartani, melyhez az illetékes kir. erdőfelügyelőség minden esetben meghivandó.

A költségek lehető kimélése céljából a főszolgabíró az illetékes kulturmérnöki hivatallal lépjen érintkezésbe, vajjon a hivatal magát a tárgyaláson képviseltesse-e? Ha a nevezett hivatal a helyszini viszonyok ismerete alapján megjelenését mellőzendőnek tartja is, köteles a megkötéshez netán szükséges mérnöki munkálatok tervezését foganatositani s a hatóságnak szakértői előterjesztést tenni.

A községi határokban levő vízmosások felvétele községi határonkint a járási főszolgabiró, a kir. erdőfelügyelőség s esetleg a kulturmérnöki hivatal kiküldöttjéből álló bizottság által az illető községi elöljáróság közreműködésével eszközlendő.

A helyszinén eljáró bizottság a vízmosásos helyek felvételénél megfelelő méretű térképvázlatokon állapitja meg a vízmosásos területeket a tulajdonos nevének és a katasteri számoknak feltüntetésével. Az erdőfelügyelőség kiküldöttje tüntesse fel a helyszinrajzon a fásítandó helyeket s határozza meg a csemeteszükségletet s a fásitási munkatervet, ha pedig kulturmérnök is van jelen, ez tüntesse fel a szükséges gátlások számát s azok szerkezetéről mellékeljen a jegyzőkönyvhöz vázlatot, költségvetést és anyagkimutatást. A jegyzőkönyvbe az érdekeltségnek esetleges állami segély iránti kérelme is felveendő, a kérelem azonban csak a határozat jogerőre emelkedése után terjesztendő elém; a határozatban tehát a munkák költségei az államsegély iránti kérelemre való tekintet nélkül teljes összegükben vetendők ki. A határozatban a főszolgabiró a legeltetési tilalomra nézve is intézkedik, mellőzi azonban a vizmosások képződésének megelőzésére, illetve azok továbbterjedésének meggátlására nézve nem feltétlenül szükséges munkák elrendelését, a milyenek pl. az egyes vizmosások *közötti* területek befásitása.

Az 1894. évi XII. t.-cz. 102. §-a értelmében a főszolgabiró által hozandó határozatban ugyancsak megállapitandó, hogy mely munkák foganatositandók azonnal s melyek tartoznak további vizjogi vagy erdészeti eljárás alá.

A határozat felebbvitele iránt az 1901. évi XX. t.-cz. 2. és következő szakaszainak rendelkezései érvényesek.

A munka felügyeletére a főszolgabiró a községi elöljáróság tagjai közül jelöl ki megbizható munkafelügyelőt, kinek részere megfelelő tiszteletdíj állapítandó meg. A munkafelügyelőt teendőire nézve a hatósági szakértő oktatja ki.

Törvényhatósági joggal biró és rendezett tanácsú városok a 48,000/1894. számú rendelet 13. §-ának utolsó pontja értelmében továbbra is saját hatáskörükben kötelesek gondoskodni az iránt, hogy az idézett törvény szóban forgó rendelkezéseinek érvény szereztessék.

Korlátolt forgalmú birtokokon levő kopárok befásitásának elrendelésére a többször idézett rendelet 14. §-a alapján a közigazgatási bizottság illetékes, az ily területeken levő vizmosások megkötését is azonban a főszolgabiró foganatositja.

A vizjogi törvény végrehajtási rendeletének 86. §-a értelmében oly vizmosásokra nézve, melyek feltétlen erdőtalajt képeznek, az 1879. évi XXXI. t.-cz. 165. és következő §-ai irányadók. Ily esetben az erdőfelügyelőség a határozat meghozatala előtt köteles a további eljárásnak a most idézett erdőtörvény alapján leendő foganatosítására nézve előterjesztést tenni. Ez utóbbi eljárás is csak a mezőrendőri törvény alapján tartandó eljárás lebonyolitása után foganatositandó.

Ezen rendeletem a törvényhatóság területén szabályszerűen közzéteendő.

Budapesten, 1904. évi január hó 15-én.

Tormay s. k.

LXXXVI.

M. kir. belügyminister. 6218/VI/1904. sz. B. M. A kulturmérnöki hivatalok főnökeinek a közigazgatási bizottságok ülésein előadókként való működése tárgyában. Valamennyi közigazgatási bizottságnak.

A magyar kir. kulturmérnöki hivataloknak a földmivelésügyi minister által 5001/1901. szám alatt megállapitott szolgálati szabályzata 46. §-ában, mely a kulturmérnöki hivatal főnökének, illetőleg helyettesének a közigazgatási bizottságok ülésein való részvételéről szól, akként rendelkezik, hogy a nevezett hivatal főnöke »az elnök megkeresésére előadója is a hatáskörébe tartozó ügyeknek«.

Minthogy a közigazgatási bizottságok részére 127 000/1902. B. M. szám alatt kiadott ügyviteli szabályzatnak 28. §-a az előadók közt a kulturmérnöki hivatal főnökét nem emliti, kétség

támadt arra nézve, vajjon az utóbbi az elnök megkeresésére jelenleg is teljesithet-e előadói tisztet?

A felmerült kétségek folytán a földmivelésügyi minister úrral egyetértőleg kijelentem, hogy a kulturmérnöki hivatalok szolgálati szabályzatának idézett 46. §-a egész terjedelmében hatályban van, vagyis a nevezett hivatal főnöke a hatáskörébe tartozó ügyekre nézve a szükséghez képest most is előadóként működhetik.

Budapesten, 1904. évi márczius hó 25-én.

Tisza s. k.

LXXXVII.

M. kir. földmivelésügyi minister. 7694/1904. szám. Valamennyi kulturmérnöki hivatalnak.

A vizrendőri eljárás egyszerűsitése s az eljárási költségek apasztása céljából egyidejűleg értesitem az összes elsőfokú vizrendőri hatóságokat, hogy jövőre rendszerint a hatósági szakértő közreműködése nélkül kötelesek megtartani a helyszini tárgyalást s a hatósági szakértő véleményét ezentúl csak oly módon kérhetik, hogy a mennyiben a vizsgálati anyag alapján megnyugvással nem tudnának itélkezni s a tárgyi tényálladéknak, vagy a káros helyzet megfelelő orvoslásának műszaki szempontból való megvilágitását látnák szükségesnek, az iratokat — a helyszinnek pontos megjelölésével — a szakvélemény megadása végett az illetékes kerületi kulturmérnöki hivatalnak megküldjék.

Ezekhez képest utasitom a hivatalt, hogy ha a tárgyalási anyag elégséges, ennek alapján, ha pedig a vizsgálati anyag elégtelen s feltétlenül szükséges volna a helyszinére való kiszállás, egyik tagját lehetőleg más hivatalos útjával kapcsolatosan rövid időn belül küldje ki s a helyszinén szerzett adatok alapján adja meg véleményét.

A hivatal e véleményében a kérdésnek kizárólag csak műszaki részével foglalkozzék.

A vizjogi törvény azon szakaszainak alkalmazása, a melyekbe a kihágás ütközik s melyek alapján a kihágás büntetendő, valamint általában az itélet egyéb részeinek megszerkesztése, az eljáró hatóság feladata.

A mennyiben a hivatal kiküldöttje a helyszinét más hivatalos útjával kapcsolatosan szemlélheti meg, az ellennyugta megküldése mellőzendő, ellenkező esetben a szükséges kiszállás díját az eddigi gyakorlat szerint számolja el.

Budapest, 1904 február 12.

Tallián s. k.

LXXXVIII.

M. kir. földmivelésügyi minister. 34,373/1904. sz. Körrendelet. Valamennyi alispánnak és valamennyi törvényhatósági joggal biró város polgármesterének.

Miután annálfogva, hogy oly vizimunkálatoknak engedélyezés alá történt terjesztéséről, a melyek az 1898. évi XIX. törvényczikk alapján állami kezelésbe vett erdőterületeket is érintenek, az illető erdőhivatalok rendszerint nem szerezhetnek értesülést, nem is állhat módjukban gondoskodni arról, hogy a célba vett vízimunkálatokra nézve az erdőüzem szempontjából emelhető észrevételeiket az érdekelt erdőterületek birtokossága megtehesse, — ez pedig az erdészet és okszerű erdőgazdálkodás érdekeit hátrányosan érintheti: elrendelem, hogy jövőre — akár az 1885. évi XXIII. törvényczikk 74. §-ában, akár pedig e törvény VI. fejezetében körülirt eljárás során letárgyalandó — minden oly vízimunkálat tervének közszemlére tételéről és az annak ügyében tartandó tárgyalásról, — a mely munkálat által az 1898. évi XIX. törvényczikk alapján állami kezelésbe vett erdőterületek is érdekelteknek mutatkoznak, — az illető erdőt kezelő magy. kir. állami erdőhivatal is értesittessék.

Budapest, 1904. évi márczius hó 30-án.

A minister megbizásából:

Rapaics s. k.
ministeri tanácsos.

M. kir. földmivelésügyi minister. 34,373/V/2/1904. szám. Valamennyi m. kir. folyammérnöki és kulturmérnöki hivatalnak.

Tudomásul azzal az utasitással adom ki, hogy adandó esetekben a szakértői előterjesztés megtétele alkalmával a hatóság figyelmét az értesítés eszközlésére felhívni el ne mulassza.

Ez alkalomból arra is utasítom, hogy ha az állam által végrehajtandó munkálatok céljaira ily természetű erdőterületek lennének igénybe veendők, a területek megszerzése iránt ne csak az erdőterület birtokosával, hanem az illető erdőt kezelő m. kir. állami erdőhivatallal is lépjen érintkezésbe.

Budapest, 1904. évi márczius hó 30-án.

A minister megbizásából:

Rapaics s. k.
ministeri tanácsos.

LXXXIX.

M. kir. földmívelésügyi minister. 39,301/V/1/1904. szám. Valamennyi vizrendező és vizszabályozó társulatnak és valamennyi ily társulat élén álló ministeri biztosnak.

A vizrendező és vizszabályozó társulatnak kezelésében levő gőzgépek és szivattyútelepek, mint csupán a talajjavítás érdekét, tehát mezőgazdasági célt szolgáló üzemek a m. kir. kereskedelemügyi minister úr hozzájárulásával az 1884. évi XVII. (ipartörvény), valamint az 1893. évi XXVIII. törvényczikk hatálya alól ezennel kivétetnek.

Ezen telepeknek abból a szempontból való felügyelete és ellenőrzése, hogy azok céljuknak — a vizmentesitésnek — megfelelően vannak-e berendezve, fentartva és kezelve s egyátalán, hogy üzemképesek-e, másrészt pedig az alkalmazott kezelőszemélyzet testi épségének és egészségének biztonságára szükséges intézkedések betartatnak-e, a társulatok mellé kirendelt ministeri megbizottaknak, másodsorban pedig a vizépitési kerületi felügyelőknek képezi kötelességét, kik az árvédelmi feszültség vizsgálata alkalmával ezen telepek állapotát is ezen szempontokból alapos szemle alá venni és ennek eredményéről jelentést tenni kötelesek.

Az alkalmazottak testi épségének és egészségének biztonságára köteles a Cím az említett üzemeknél az 1893. évi XXVIII. törvényczikk 1. és 2. §-ának megfelelő intézkedéseket életbe léptetni, az ezen üzemeknél alkalmazottak képzettségére nézve a gőzkazánokról szóló kormányrendelet (Rendelek Tára 1886. évi folyam 1006—1071. lapok) 13. §-át, illetve a 17,001/1901. számú kereskedelmi ministeri rendelet (Rendeletek Tára 1901. évi folyam 35—187. lapok) 46. §-át szem előtt tartani, az esetleg előforduló balesetek bejelentése tekintetében pedig a 37,302/95. számú belügyminiszteri rendelet (Rendeletek Tára 1895. évi folyam 10. kötet, 802—803. lapok) értelmében eljárni.

Megjegyzem végül, hogy a kérdéses üzemeknél használt kazánok megvizsgálására és szemléjére nézve az említett kormányrendelet és idézett kereskedelemügyi ministeri rendeletnek idevonatkozó III. fejezete érvényesek.

Budapest, 1904. évi április hó 17-én.

A minister megbízásából:

Rapaics s. k.
ministeri tanácsos.

XC.

Tájékoztató útmutatás a vízrendőri kihágási tárgyalásokhoz meghívott szakértő részére.*

A vízrendőri ügyek tárgyalásánál az eljáró hatóság a következő főbb szempontokra van kiváló figyelemmel, u. m.:

a) a tárgyi tényálladék megállapítására;
b) a törvényességi szempontokra;
c) az alanyi tényálladék megállapitására;
d) a kihágás előtti állapot helyreállítására.

A mérnök-szakértő közreműködése ezen eljárásnál csak a tárgyi tényálladék megállapitására és a kihágás előtti állapot helyreállitására vonatkozó műszaki vélemények adására szorítkozik.

A vízrendőri eljárás lényegében véve átruházott bírói itélkezés, melynél szakértő alkalmazása, vagy mellőzése, tisztán az eljáró hatóság elhatározásától függ.

I. Tárgyi tényálladék.

A mérnök szakértő a vízrendőri kihágási ügyek tárgyalásánál törekedjék a tárgyi tényálladék műszaki részét olyképen megállapitani, hogy annak alapján a közigazgatási hatóság teljes megnyugvással itélkezhessék.

Ezen cél elérésére első sorban a panasz tárgyát képező, illetőleg a panaszolt cselekménynyel összefüggésben levő vizimüről egy helyszinrajzi vázlat készítendő, melyből világosan megitélhető legyen a panaszos helyzet és a mely magába foglalja mindazt, mi a tárgyalási jegyzőkönyvben és az itéletben foglaltak megértéséhez szükséges.

A vázlatrajzon nevezetesen föl kell tüntetni és részleteiben világosan meg kell jelölni a helyszini szemlénél talált állapotot, vagyis azt a területet és környékét, a hol a panasz tárgyát képező munkálat van; e célból felrajzolandók a vízfolyások, a folyás irányának megjelölésével, illetőleg a csapadékvizek természetes folyásának iránya, a panaszolt cselekménynyel kapcsolatban levő vizimüvek, kitüntetendők a közvetlen szomszédok határai, az utak, dülők és a panaszolt vizimüveknek az ügy elbirálásához szükséges méretei és azok a viszonyok, melyek a panaszolt vízimű, vagy munkálat határaként előállottak.

A mennyiben a kérdéses, illetőleg panaszolt munkálattal más vízimüvek, vagy munkálatok állanak összeköttetésben, ha mindjárt

* Irta Józsa László ministeri osztálytanácsos.

panaszolva nem lettek, azok a vázlatrajzon épen úgy felveendők, mint a tulajdonképen panaszolt munkálat.

Egyszerűbb és a viszonyoknál fogva lejtmérő műszer nélkül is kétségbevonhatlanul eldönthető esetekben elégséges az adatoknak egyszerű bemérés, esetleg belépés alapján való meghatározása.

Ellenben bonyolultabb esetekben, a helyzet tökéletes kiderítéséhez szükséges mérések, lejtmérések stb. teljesítése válik szükségessé. Ha a felvételek hosszabb időt vesznek igénybe, ezen körülmény az eljáró hatósági személynek bejelentendő és a vélemény csak az adatok feldolgozása után csatolandó a jegyzőkönyvhöz.

Különös óvatossággal kell eljárni a vizek beszennyezése esetén, mikor is a szennyes vízből többféle minták veendők és lepecsételve hiteles vegyi vizsgálat alá bocsátandók.

II. Törvényességi szempontok.

A tárgyi tényálladék megállapitása után a hatóság rendszerint a panaszolt vizimű törvényes vagy törvénytelen fennállását teszi vivsgálat tárgyává, mely eljárásnál a szakértő mérnök csakis a hatóság által felvetett kérdések műszaki részének tisztázásánál működik közre.

E tekintetben a következő esetek különbözhetők meg:

1. A panasz tárgyát képező vizimű az 1885. évi XXIII. t.-cz. életbelépte után hatósági engedély alapján létesült.

2. A panaszolt vizimű a hivatkozott törvényczikk életbelépte előtt is létezett és annak 189. és 191. §-ai alapján az illetékes hatóságnál, a kellő időben bejelentetett;

3. Az eljárás tárgyát képező vizimű 1886 előtt is létezett már, de törvényesítés végett a hatóságnál nem jelentetett be;

4. A panaszolt vizimű újabb időben készült hatósági engedély nélkül.

ad 1. Az 1. pont alatt említett esetben megállapítandó az, hogy vajjon az engedélyezett munka teljesen kész-e? fölülvizsgálva van-e? a magassági jegyek el vannak-e helyezve? stb.

Ha a munka kész és fölülvizsgálva is van, akkor a törvényes állápot az engedélyokirat határozatai s a fölülvizsgálat eredménye alapján bírálandó meg, de ha még felülvizsgálva nem lett, a vizrendőri eljárás beszüntetése és a hatósági felülvizsgálat folyamatba tétele hozandó javaslatba.

Ha a munka nem kész, úgy vizsgálat tárgyává teendő azon körülmény, hogy vajjon nem-e a munka ezen állapota okozója a panaszolt viszonyoknak?

De bármily stádiumban legyen is a panaszolt vizimű, annak, illetve a panaszolt cselekménynek hatását panaszosok érdekeire

nézve feltétlenül meg kell birálni s az esetben, ha az engedélyokirat feltételeinek megfelelő állapotban van és a mellett kezelése és fentartása is megfelelő, úgy ennek konstatálása mellett, a vízjogi törvény 50. §-a alapján való eljárás meginditására a javaslat megteendő.

Épités alatt álló munkáknál gyakran előfordul azon eset, hogy az engedélyezett építés foganatosíthatása végett alkalmazott segédeszközök károsak és képezik a panasz tárgyát. (pl. pataktisztogatásnál, valamely felsőbb ponton alkalmazott mederelzárásból származó károsodás.)

Ily esetek műszaki elbirálásánál nagy körültekintéssel kell a mérnöknek eljárni, mivel csak annak véleménye alapján döntheti el a közigazgatási hatóság, vajjon vízrendőri kihágás esete forog-e fenn vagy sem?

Mert ha valamely engedélyezett munkálat foganatosításához szükséges segédeszközöket engedélyes csak az elkerülhetetlenül szükséges esetben, módon, időben és mértékben alkalmazza, úgy az minden esetre más elbirálás alá esik, mintha az illető a szükségesnél nagyobb méretekben, hosszabb ideig stb. alkalmazza azokat.

ad 2. A 2. pont alatt felsorolt esetben szintén több eset fordulhat elő. — Nevezetesen:

a) A panasz tárgyát képező vizimű az 1885. évi XXIII. t.-cz. 189. vagy 191. §-a alapján be lett jelentve, de az igazolási, illetve engedélyezési eljárás még nem tétetett folyamatba.

Ily esetben műszaki szempontból csak az vizsgálandó meg, hogy vajjon az igazolás végett bejelentett, de panaszolt vizimű a régi állapotában áll-e fenn vagy sem?

Ha a vízimű a régi gyakorlatnak megfelelő állapotban van, illetőleg ezen régi gyakorlat szerint használtatik, akkor az igazolási eljárás van hivatva a vizimű jövendő sorsa felett határozni, tehát javasolni kell, hogy az igazolási eljárás folyamatba tétessék. A szóban forgó esetben azonban nagyon gyakran nem tudja a szakértő mérnök azt konstatálni, nem-e eszközöltettek újabb időben változások a víziművön; illetve nem-e kezeltettek a zsilipek stb. helytelenül; ez esetben ennek határozott kifejezés adandó a jegyzőkönyvben, hogy az eljáró hatóságnak módjában legyen tanukihallgatások segítségével, a tárgyi tényálladékot megállapitani.

Ha azonban a bejelentett vizimüvön újabb időben változások eszközöltettek, azok jellegét és hatását műszakilag meg kell állapitani. Ha a panasz tárgyát a zsilipek helytelen, nem a régi gyakorlatnak megfelelő kezelése, a duzzasztási magasság meg nem tartása stb. képezi, úgy a szakértő mérnök körültekintő kutatással sokszor megállapithatja a tárgyi tényálladékot, noha zsilipkezelési szabályzat még nem létezik, duzzasztási jelek még nincsenek el-

helyezve stb. Ily esetben körülményesebb a vizsgálat a műszerrel való egyszerű bemérésnél, de a szakértő mérnök műszaki ismereteivel, a helyszini viszonyok kellő mérlegelésével igen gyakran megjelölheti azt az utat, mely a vizsgálat sikeres befejezéséhez vezet, miáltal nemcsak az ügynek tett nagy szolgálatot, hanem a felsőbb hatóságok itélkezését is megkönnyebbitette, sok esetben egyedül ezzel tette lehetővé.

b) A panaszolt vizimü bejelentetett és az igazolási eljárás folyamatban van.

Ez az eset hasonló az *a)* alatt tárgyalthoz s a véleményezés csak akkor egyszerűbb, ha a bejelentett vizimüről a tervek és műszaki leírás már a hatósághoz beadattak, mert ilyenkor a régi és panaszolt állapot közötti különbség egyszerű bemérés útján megállapítható. Kivánatos tehát ez esetben, hogy a bejelentési tervek a tárgyaláshoz beszereztessenek.

c) Ha a panaszolt vizimű jogosítványa igazoltatott és joggyakorlata már szabályoztatott, ugyanazon esettel van dolgunk, mint az 1. pont alatt, azaz mintha a vizimű a törvény életbelépte után hatósági engedély mellett létesült volna.

ad 3. A 3. pont alatt említett eset, ha t. i. a panaszolt vizimű az 1886. év előtt is létezett, de törvényesítés végett nem lett bejelentve a hatóságnál, az a bevett gyakorlat szerint a következőleg birálandó el:

Ha az eljáró hatóság a tárgyi tényálladék pontos felvétele után tanuvallomások vagy egyéb bizonyitékok alapján meggyőződik arról, hogy a panaszolt vizimű 1866. év előtt már létezett és újabb időben azon változtatás nem eszközöltetett, úgy vizimű-tulajdonosnak megadandó a mód arra, hogy záros határidő alatt a vizimű engedélyezését kérhesse a hatóságtól. Tehát a vizimü az engedélyezési eljárás befejezéséig — az alantabb említett eset kivételével — jogvédelemben részesíttetik.

Mindazonáltal a szakértő mérnök műszaki szempontból megállapítja a vizimű mibenlétét, egyúttal arra nézve is előterjeszti véleményét, hogy vajjon a vizimű a panaszosok érdekeire káros-e vagy sem. Ennek megtétele általában minden vízrendőri ügyben szükséges, a jelen esetben pedig még azért is, mivel veszély esetén a fentebb említett jogvédelem megszünik, a mennyiben a hatóság, a veszélyes hatás megszüntetésére szükséges intézkedések megtételét felebbezés esetén is végrehajtathatja.

III. Alanyi tényálladék.

Az alanyi tényálladék felderitésénél a szakértő mérnöknek semmiféle teendője nincsen, kivéve azt az esetet, ha oly munkálatokról van szó, melynek végrehajtásáról a hivatal, vagy annak

valamely alsóbbrendű közege (vizmester é. i. t.) működött közre. Az eljáró hatóság az alanyi tényálladék megállapításánál a következő kérdéseket szokta vizsgálat tárgyává tenni:

a) ki követte el a kihágást?

b) mikor követte el, nem áll-e fenn a törvény értelmében elévülés? (az 1897. évi XL. törvényczikk 31. §-a szerint a büntető eljárás megindithatása 6 hó alatt, a kiszabott büntetés 1 év alatt évül el);

c) kinek rendeletére követte el?

d) kik segédkeztek neki a kihágás elkövetésében?

e) nem volt-e már ugyanazon cselekményért egyszer büntetve?

f) egyáltalán volt-e vizrendőri kihágásért büntetve?

g) nem-e követett el panaszolt ugyanazon cselekménye által a törvény több szakaszába ütköző kihágást (kihágási halmazat)?

IV. A kihágás előtti állapot helyreállítása.

A kihágások hatósági elbirálásánál a tárgyi tényálladék megállapitásával egyenlő fontosságú a kihágás előtti állapot (status quo ante) helyreállítására vonatkozó intézkedés, a melynél való közreműködés igen kényes műszaki feladat a mennyiben minden helytelenül javaslatba hozott munkálatért a felelősség első sorban a szakértő mérnökre hárul.

A kihágás előtt létezett állapot helyreállitása céljából egyszerűbb esetekben lehetséges a munkálatot egyszerűen beszüntetni, az árkokat betömetni vagy egész hosszában, vagy kisebb nagyobb szakaszokban.

Más munkálatoknál, hol az eredeti állapot a kihágás folytán lényegesen megváltozott és a munkálatoknak rögtöni működésen kivül való helyezéséből újabb bajok vagy veszedelmek keletkezhetnének, az eredeti állapot helyreállitására vonatkozó javaslat elkészítésére kiváló gond fordítandó és a mennyiben az alaposan a helyszini tárgyaláskor el nem bírálható, az előterjesztés beadására záros határidő kérhető, mely alatt az esetleges felvételek és tervezések is elvégezendők.

Ha azonban a kihágás tárgyát képező munkálatokból veszélyek származhatnak s oly károsodások, melyeket később alig lehetne orvosolni, szóval az eredeti állapotot későbben alig lehetne vagy csak igen nagy költségek árán helyreállitani, abban az esetben az eljáró hatóságnak nemcsak joga, de kötelessége a helyszinén a vizjogi törvény 180. §-a alapján rögtön intézkedni s az ideiglenes javaslatot a mérnöknek kell megtennie, esetleg a munkálatok végrehajtását személyesen vezetnie és végeztetnie.

A mennyiben a helyi viszonyok és körülmények olyanok, hogy a veszélyt vagy bajt az eredeti állapot helyreállítása nélkül is meg

lehet szüntetni, esetleg a helyzetet a multtal szemben gyökeresen megjavítani, e tekintetben a felek között megegyezés kisérlendő meg, mert utóvégre is a főcél mindenkor csak az lehet, hogy kiki a bajától szabadulhasson másoknak sérelme nélkül.

* * *

Ezek volnának az általános szempontok, melyeket a vizrendőri eljárásnál közreműködő mérnök szem előtt tartson. Megjegyeztetik azonban, hogy a vizrendőri ügyeknél a fentebb emlitett esetek oly sokféle variátiókban fordulhatnak elő, hogy azok elbirálására nézve szabályt felállitani nem lehet, hanem a mérnök legjobb belátása és tudása szerint a helyi viszonyok alapos tanulmányozása alapján lesz kénytelen eljárni és véleményét megalkotni. S mivel az ily eljárás alapján hozott itéletekben a polgárok vagyonáról és személyes szabadságáról határoznak, s mivel az itélet a legtöbb esetben a mérnöki vélemény alapján állapittatik meg: hangsúlyozni kivánjuk, hogy a mérnök, felelőssége tudatában, lelkiismeretesen törekedjék feladatát megoldani és véleményét csak alapos megfontolás után terjeszsze a hatóság elé. E mellett ne feledkezzék meg arról sem, hogy az itéletek felsőbb elbirálás alá esvén, a a helyszinének rajza, részletes leirása és a vélemény műszaki szempontból oly tiszta képet adjon a kérdéses ügyről, hogy annak műszaki elbirálása a felsőbb forumoknak nehézséget ne okozzon.

A szakértő véleményét kihágási esetekben a saját nevében mondja a jegyzőkönyvbe, melyért egyedül ő felelős.

Bonyolult esetekben a jegyzőkönyvbe esetleg csak a műszaki tényállást mondja be és véleménye nyilvánitása előtt az ügyiratokat bekéreti a hivatalhoz.

Meg van engedve, hogy a mennyiben a hivatal a helyszinére való kiszállás előtt az iratokat betekinteni kivánja, ez iránt az eljáró hatósághoz fordulhasson.

Jelentéktelenebb kihágási esetekben az eljárási költségek megkimélése céljából a hivatal a kiküldetéstől való felmentését javasolhatja az illetékes vízrendőri hatóságnál.

A vízrendőri eljárásra vonatkozólag tájékoztatás végett szükségesnek látjuk még a következőket közölni.

Az 1885. évi XXIII. t.-czikk végrehajtására 45,689/885. szám alatt kiadott általános rendelet 110. §-a értelmében, a vízrendőri eljárás, a mennyiben a vizjogi törvény másként nem intézkedik, az 1880. évi 38,547. szám alatti belügyministeri rendelet alapján történik.

Ennek lényeges intézkedései: az 1. §. szerint az eljárás hivatalból inditandó meg; 3. §. szerint a hatóság tartozik hivatalból az ügyállás felderitésére szolgáló adatokat összegyüjteni.

A 64. §. szerint a szakértőknek megengedhető, hogy véleményeiket sajátkezüleg írhassák a jegyzőkönyvbe. Kivánatos, hogy a szakértő mérnök lehetőleg mindig sajátkezüleg (vagy legalább is ő diktálja) jegyezze be úgy a helyszinén talált leletet, mint véleményét, mert így biztositva lesz, hogy véleménye intentiói szerint kerül a jegyzőkönyvbe.

A 66. §. arról intézkedik, hogy a szakértőkhöz az érdekeltek, beleértve a vádlottat is, esetleg ezeknek meghatalmazottjai, az ügyhöz tartozó kérdéseket a tárgyaló hatósági személy útján intézhetnek.

A szakértő mérnök tartozik ennélfogva az ily alakban feltett kérdésekre válaszolni, természetesen, ha a rendelkezésre álló adatai és a helyszíni vizsgálata a válasz megadásához kellő támponto nyujtanak; ha érdemleges választ nem adhatna, úgy az kellőleg indokolandó.

D. minta.

Jegyzőkönyv.

Felvételett .... község házánál .... év .... hó .... n .... határokban tervezett .... művelet végrehajtása tárgyában.

Jelen voltak a hatóság részéről:

....

....

Az érdekeltség részéről; a mellékelt érdekeltségi kimutatás szerint leszavazott birtokosok, illetve azok képviselői a bemutatott felhatalmazással.

Elnöklő alispán (szolgabiró) az érdekeltségi gyülést megnyitván, mindenekelőtt konstatálja, hogy az érdekeltek szabályszerüen (kivételével .... meghivattak, és az erre vonatkozó iratokat a jegyzőkönyvhöz csatolja.

Felhivja ezután a jelenlévő tervező mérnököt, hogy a tervet és költségvetést mutassa be és magyarázza meg. Minek megtörténte után az érdekeltek megjegyzéseiket megtéve és a felvilágositásokat megkapva, elnöklő alispán (szolgabiró) azon kijelentése

után, — hogy a tervezet részleteinek elbirálása a törvény értelmében a megalakult társulatnak tartatnak fenn — nyilatkozatra hívja fel az érdekelteket, hogy a kérdéses munkálatok keresztülvitelére akarnak-e társulattá alakulni, vagy sem, mire nézve a szavazást községenkint és egyénenkint elrendeli.

A szavazatok a mellékelt érdekeltségi kimutatás megjegyzés rovatában igennel és nemmel vannak megjelölve.

A szavazás megejtése után elnök konstatálja, hogy .... ártéri holdnyi területből a társulás mellett nyilatkozott.......................... hold, ellene.......................... hold, távol volt.......................... hold.

A társulat e szerint megalakulván, az alapszabályok pontonkint tárgyalás alá vétetnek és véglegesen megállapíttatnak.

Mire elnöklő.. az érdekelteket társulati elnök és választmány megválasztására hívja fel.

A megejtett szavazás szerint elnökké megválasztatott ....
...., választmányi tagokká pedig..........................

....

Ezek után elnök kijelenti, hogy az alapszabályok megerősítése és a tervek engedélyezése céljából a megfelelő lépéseket haladéktalanul meg fogja tenni.

A jegyzőkönyv hitelesítésével megbizatik a következő 4 tag

....

Mire elnök a közgyülést bezárja.

Kelt ....

Aláirások:

Ezennel igazolom, hogy a törvénynek és rendeleteknek az alakulásra vonatkozó szabályai megtartattak.

alispán (szolgabiró).

E) minta.

A .... társulat

alapszabályai.

I. Általános határozatok.

1. §.

A társulat cime: ....
....társulat.
E cimet használja hivatalos pecsétjén is.

2. §.

A társulat tartama és fennállása nincs időhöz kötve.

3. §.

A társulat székhelye, hol köz- és választmányi gyüléseit is tartja: ....

4. §.

A társulat célja és feladata: ....
....

5. §.

A társulat tagjai mindazok, kik annak jogszerüen megállapitott árterületén ingatlan vagyonnal birnak.

Aki oly területet szerez, mely a társulat kötelékébe tartozik, ez által a társulat tagjává válik.

A társulat tagjai továbbá mindazon egyének, testületek és jogi személyek, melyek a társulat müködése által közvetlenül érdekelve vannak.

II. A társulat szervezete.

6. §.

A társulat ügyeit intézik:
a) a közgyülés,
b) a választmány,
c) az elnök (alelnök),
d) a tisztviselők.

III. A közgyülés.

7. §.

A társulat önkormányzati jogát közgyülésein gyakorolja.

8. §.

A közgyülés hatásköréhez tartozik:

a) az alapszabályok megállapitása és módosítása,

b) az elnöknek és alelnöknek általános, a választmány, továbbá a számvizsgáló-bizottság tagjainak viszonylagos szavazattöbbséggel 3 évre való megválasztása, felmentése és elmozdítása,

c) a társulat tisztviselői és alkalmazottjai létszámának és díjazásának, valamint szolgálati és fegyelmi viszonyainak megállapítása, úgy nemkülönben a választmány és a tisztviselők hatáskörének és azok egymáshoz való viszonyainak meghatározása,

d) a társulat által végrehajtandó munkák elrendelése, tervének és azok költségelőirányzatának megállapítása és a költségek fedezése iránt való intézkedés,

e) az évi munkasorozatnak megállapítása,

f) az évi költségelőirányzat és a társulati kiadások fedezési módjának megállapítása,

g) a számvizsgáló-bizottság által megvizsgált számadások feletti határozás,

h) kivetések engedélyezése,

i) kölcsönök felvétele iránti határozás,

k) a társulat pénzeinek elhelyezése és kezelési módja iránti határozás,

l) a közgyüléshez intézett jelentések, úgyszintén a társulati tagok önálló indítványai feletti határozás,

m) jogok szerzése vagy elidegenítése,

n) tiszteletdíjaknak, rendkivüli javadalmazásoknak és jutalmaknak engedélyezése,

o) a társulat felosztása vagy más társulattal való egyesülése iránti határozás,

p) mindazon ügyek, melyeket a törvények vagy ministeri rendeletek a közgyülés hatáskörébe utalnak.

Az *a)*, *i)* és *o)* pont alatti ügyekben hozott határozatok csak a földmívelésügyi m. kir. minister jóváhagyása után válnak jogerősökké.

9. §.

Rendes kögyülés évenként egyszer, az év..havában tartatik.

10. §.

Rendkivüli közgyülést a társulat elnöke bármikor egybehívhat; a választmány indítványára vagy pedig a társulat szavattal biró tagjai egyharmad részének az ok és cél megjelölése mellett irásban kifejezett kerelmére pedig egybehívni köteles.

Amennyiben a társulati elnök a közgyülés összehivása iránt 8 nap alatt nem intézkedik, az érdekeltek a közgyülés összehivása iránt a földmívelésügyi m. kir. ministerhez folyamodhatnak.

11. §.

A közgyülésre az összes társulati tagok, tehát úgy az önálló szavazattal birók; illetve azok megbizottjai, mint azok, a kik önálló szavazattal nem birnak, egyénenként posta utján a közgyülés tárgysorozatának közlése mellett legalább 8 nappal megetőzőleg meghivandók.

A közgyülési meghivó az érdekelt községek elöljáróságának — az önálló szavazattal biró tagok név és érdekeltségi jegyzékével — tudomás végett szintén megküldendő.

A közgyülésekre a társulat mellé rendelt ministeri megbizott is meghívandó.

12. §.

A közgyülésen a szavazatjog az érdekeltség aránya szerint gyakoroltatik olyképen, hogy minden .... katasteri hold egy szavazatra jogosít.

Azok a társulati tagok, kiknek ártéri birtoka ....kat. holdnál kevesebb, megfelelő csoportokba — lehetőleg községenként — összeállhatnak s megbizottjuk, illetve megbizottjaik által annyi szavazatot gyakorolnak, ahány szavazategység esik összesített ártéri birtokukra.

Az esetben, ha önálló szavazattal nem biró társulati tagok önként nem csoportosulnának, az őket együttesen megillető szavazati jogot a községi elöljáróság, illetve annak képviselője gyakorolja.

A .... katasteri holdat meg nem ütő töredékek a szavazati jog megállapításánál nem vétetnek tekintetbe.

A társulat összes szavazatainak felénél több szavazatot egy érdekelt sem gyakorolhat.

13. §.

A szavazatra jogosultak száma és az általuk gyakorolható szavazatok mennyisége a választmány által évről-évre megállapitandó és jóváhagyás végett az évi első közgyülésnek bemutatandó.

14. §.

Úgy az önálló szavazattal biró, mint a csoportosult ártérbirtokosok megbizottjai részére kiállított meghatalmazások tanu által előttemezendők és e megbizó levelek a társulati elnökhöz a közgyülés megnyitása előtt benyujtandók. Ezen idő után beadott meghatalmazások a közgyülésen nem vétetnek figyelembe. *Sem a meghatalmazottak, sem pedig a községi elöljáróknak helyettesei maguk helyett* mást ki nem küldhetnek, illetve ilyen további helyettesités a közgyülésen el nem fogadtatik. A közgyülési tárgyalást megelőző a megjelent tagok, illetőleg meghatalmazottjaik igazolása.

15. §.

A közgyülés rendszerinti elnöke a társulati elnök, illetve alelnök. Ha a közgyülésen való megjelenésben mindkettő akadályozva volna, a megjelentek a közgyülés vezetésére maguk közül választanak elnököt.

16. §.

Érvényes határozat csak a közgyülési meghivóba felvett tárgyak felett hozható. Kivételnek e tekintetben oly indítványra nézve van helye, mely újabb közgyülés összehívása végett tétetik. Önálló indítványok csak akkor tárgyalhatók, ha az elnöknek 15 nappal a közgyülés napja előtt bejelentettek és így a tárgysorozatba felvétethettek. Az elkésve beadott indítványok a legközelebbi közgyülés tárgysorozatába veendők.

17. §.

A közgyülés határozatképes, ha a jelenlevők által az összes szavazatok egy harmadrésze képviselve van.

Ha a közgyülésen a tagok ily szavazatmennyiséggel képviselve nem lennének, 14 napon belül újabb közgyülés hivandó egybe, a mely tekintet nélkül a megjelent társulati tagok által képviselt szavazatok mennyiségére, az első közgyülés tárgysorozatába felvett ügyekben érvényesen határoz.

18. §.

A közgyülés határozatait rendszerint, a megjelentek viszonylagos szavazattöbbségével alkotja. Szavazategyenlőség esetén az elnök — érdekeltségi szavazatán felül gyakorlandó — személyi szavazatával dönt.

Az alapszabályok megállapítására és módosítására, valamint a kölcsönök felvételére vonatkozó határozatokhoz az összes tagok szavazatának általános többsége, a társulat feloszlását kimondó

határozathoz pedig az összes tagok szavazatának kétharmad többsége szükséges.

Ily szavazatmennyiség hiányában a 17. §. rendelkezései szerint újból egybehivandó közgyűlésen megjelentek — szavazataik mennyiségére való tekintet nélkül — az alapszabályok megállapítása és módosítása, valamint a kölcsönfelvétel iránt érvényesen határoznak.

A társulat feloszlásának kimondásához azonban mindenkor az összes szavazatok két harmad többsége szükséges.

19. §.

Az ügyek tárgyalási sorrendjét az elnök állapítja meg, ő ügyel fel a tanácskozás zavartalan menetére. Ő hívja fel jelentkezésük sorrendje szerint a tárgyhoz szólni kivánókat.

20. §.

Az elnök a határozatot kérdés feltevésével a megállapítható többség szerint mondja ki, vagy ha szükségét látja, szavazást rendel el. Négy közgyülési tag kivánságára a szavazást elrendelni köteles.

21. §.

A közgyűlésről jegyzőkönyv vezetendő, melyben a megjelentek névsora az általuk képviselt ártérholdak és szavazatok számának feltüntetésével felveendő.

A jegyzőkönyvet az elnök és a jegyző aláirja s a közgyűlés által megbizott két tag hitelesíti.

22. §.

A közgyűlésekről szóló jegyzőkönyvnek az önálló szavazattal biró társulati tagoknak, illetőleg megbizottjaiknak és a csoportosult társulati tagok meghatalmazottjainak, továbbá az érdekelt községek elöljáróságának, a társulat tisztviselőinek, az illetékes vízépitészeti kerületi felügyelőnek, a társulat mellé rendelt ministeri megbizottnak és .... vármegye alispánjának megküldendők, ezenkivül egy példány a közgyűlés napjától számított 15 nap alatt a ministeri megbizott útján a földmívelésügyi m. kir. ministerhez is felterjesztendő.

23. §.

A közgyűlés határozatai, amennyiben felebbezéssel nem támadtattak meg, az alispánhoz történt bemutatástól számított 15 nap alatt emelkednek jogerőre.

IV. A választmány.

24. §.

A társulat választmánya áll a társulati elnökből, alelnökből és .... választmányi tagból, kiket a közgyűlés a társulati tagok, illetve megbizottaik sorából választ. A választmányi tagság személyhez kötött jog.

Azonban, ha valaki megszünt társulati tag, illetve ilyennek megbizottja lenni, választmányi tagsága azonnal megszünik.

A társulat tisztviselői választmányi tagok nem lehetnek, azonban a választmányi üléseken jelen lenni tartoznak.

25. §.

A választmánynak rendszerinti elnöke a társulati elnök, illetve ennek akadályoztatása esetén az alelnök. Ha az ülésen való megjelenésben mindkettő akadályozva volna, a megjelentek maguk közül választanak elnököt.

26. §.

Érvényes határozathozatalhoz az elnökön kívül 4 tagnak jelenléte szükséges.

Ha a választmányi tagok ily számban meg nem jelennének, 8 napon belül új választmányi ülés hivandó egybe, melyen az elnököt is beleszámítva, 3 tag érvényes határozatot hozhat.

26. §.

A választmányi tagok a választmányi üléseken csak személyesen — és pedig tekintet nélkül arra, hogy a közgyűlésen hány szavazattal birnak — fejenként gyakorolják szavazati jogukat.

Szavazatok egyenlősége esetén az elnök — ki csak ily esetekben szavaz — dönt.

Személyi ügyekben 2 tag kivánságára a választmány titkos szavazás útján határoz.

28. §.

Választmányi ülések rendesen minden évben kétszer tartatnak. Rendkívüli választmányi ülést a társulat elnöke bármikor egybehivhat, két választmányi tagnak az ok és cél kijelölése mellett irásban előterjesztett kérelmére azonban 8 nap alatt egybehívni köteles.

29. §.

A választmányi ülésekre a választmányi tagok legalább 8 nappal előzőleg meghivandók.

A választmányi ülésekre a társulat mellé rendelt ministeri megbizott is meghivandó.

30. §.

A választmány:

a) a társulati igazgatás élén áll és mint ilyennek a társulat tisztviselői alárendelvék,

b) végrehajtja a ministeri rendeleteket, a közgyülés határozatait és mindazon ügyekben, melyek a közgyülésnek fentartva nincsenek, saját hatáskörében intézkedik,

c) megválasztja a társulat tisztviselőit és a társulati vízmestert,

d) ellenőrzi a társulati tisztviselők és egyéb alkalmazottak működését és a társulati pénztár kezelését; megvizsgálja a társulat könyveit és iratait, valamint a kiadási és bevételi naplókat, melyek minden választmányi ülésen bemutatandók,

e) a számvizsgáló-bizottság által megvizsgált évi számadásokat és leltárt, véleményes jelentése kiséretében a közgyülés elé terjeszti és gondoskodik, hogy a számadások a közgyülést megelőzőleg a társulati tagokkal átnézhető alakban közöltessenek,

f) átvizsgálja az igazgató által beterjesztett évi költségelőirányzatot és az általa megállapított költségvetésnek a társulati tagokkal való közlése iránt gondoskodik,

g) átvizsgálja az igazgató által beterjesztett munkaelőirányzatokat, terveket és azoknak költségelőirányzatát és ezek iránt a közgyülésnek javaslatot tesz.

h) intézkedik a közgyülés által megrendelt munkálatok végrehajtása iránt,

i) előkészítteti és tárgyalja a közgyülés elé terjesztendő ügyeket s általában javaslatot tesz mindazon ügyekben, melyek a közgyülésnek fentartvák,

k) intézkedik a közgyülés által engedélyezett kivetéseknek foganatosílása iránt,

l) szerződéseket köt a közgyülés által megállapított költségvetésen belül,

m) intézkedik a végrehajtott munkálatok felülvizsgálása iránt,

n) engedélyezi az esetleg szükségessé váló, a költségvetésbe fel nem vett, de annak keretében az egyensúly megzavarása nélkül megtakarítás vagy átutalás útján fedezhető kiadásokat,

o) teljesíti általában mindazt, mit a törvények a ministeri rendeletek vagy a közgyülés határozatai reá ruháznak.

31. §.

A választmány kötelezettségének pontos teljesítéseért annak tagjai felelősek.

32. §.

Minden választmányi ülésről jegyzőkönyv vezetendő s ebben a megjelentek névsora felveendő.

A jegyzőkönyvet az elnök és jegyző aláirja és két választmányi tag hitelesíti.

A választmányi ülésekről szóló jegyzőkönyvek 2 drb. másolatban a társulat mellé rendelt ministeri megbizottnak megküldendők.

V. Elnök, alelnök.

33. §.

Elnök és alelnök csak társulati tag, vagy ilyennek meghatalmazottja lehet.

34. §.

Az elnök:

a) képviseli a társulatot hatóságok és magánfelek irányában és szükség esetén ügyvédet vall,

b) egybehivja a közgyűléseket és választmányi üléseket, kijelöli azok tárgyait és azokon elnököl,

c) rendelkezik a társulat tisztviselőivel,

d) felügyel a társulat igazgatására, a munkálatok végrehajtására, a társulat pénztárának kezelésére és a számadások rendes vitelére, mi végből a társulati munkálatok, művek, irattár és pénztár állapota iránt személyes meggyőződést szerez, a netalán észlelt hiányok tekintetében saját hatáskörében intézkedik és mindezekről a választmánynak és a közgyűlésnek jelentést tesz,

e) utalványozza a költségvetésben előirányzott, illetve a választmány által engedélyezett (30. §. *n*) pont) összeg erejéig a társulati pénztárt illető bevételeket és kiadásokat,

f) sürgősség esetén költségvetésileg elő nem irányzott kiadásokra.............................kor. erejéig utalványozási joggal bir, tartozik azonban ezt a legközelebbi választmányi ülésen bejelenteni,

g) az igazgató javaslata alapján felfogadja és elbocsátja a csatorna-őröket.

Az elnököt, akadályoztatása esetén, vagy annak felhivására az alelnök helyettesíti, annak jogaiba lép és teljesiti kötelességeit.

VI. A társulat tisztviselői.

36. §.

A társulat tisztviselői:

a) a társulati igazgató,

b) a társulati pénztárnok.

A társulat tisztviselői a társulati választmány által viszonylagos szavazattöbbséggel választatnak.

36. §.

Az igazgató a társulati igazgatást vezeti.

Utasításait a választmánytól, illetőleg *annak együtt nem léte* esetén az elnöktől veszi.

Az igazgató:

a) vezeti a társulat összes administrativ és gazdasági ügyeit,

b) felügyel a társulat mindennemű műveire, építményeire, nemkülönben ültetvényeire, általában a társulat összes vagyonára,

c) a műszaki terveket, munkaprogrammot és az évi költségvetés előkészitteti, illetve elkésziti és a válaszmányt elé terjeszti,

d) végzi az építkezési és fentartási munkálatok körüli teendőket,

e) végzi a társulat összes levelezéseit, kezeli az irattárt, vezeti a szükséges nyilvántartási könyveket és a felszerelési leltárt s teljesiti a pénztár-ellenőrző tisztet,

f) teljesiti a számfejtési feladatokat, elkésziti a kivetéseket és a kivetett költség- és kölcsön-járulékoknak az egyes ártéri birtokokra eső részleteiről az illető árterek tulajdonosait egyénenként értesiti,

g) a csatorna-őrök felfogadása és elbocsátása iránt az elnökhöz javaslatot tesz, azokra, valamint a vízmesterre felügyel és velök rendelkezik,

h) a társulati ügyek állapota felől az elnökhöz havonként, a választmányhoz félévenként jelentést tesz,

i) a társulati területek terményeit kezeli, értékesíti és azokról számol,

k) vezeti az ártéri telekkönyvet, melyben az ártéri területek tulajdonosai és a birtokváltozások pontosan nyilvántartandók,

l) teljesíti mindazt, mire a közgyülés, választmány, vagy elnök részéről megbizást nyer.

37. §.

A pénztárnok kezeli a társulat összes pénzértékeit és pénzeit, vezeti a társulati számadásokat és az összes könyvelést; teljesiti az elnök utalványára a bevételeket és kiadásokat, azokról naplót, fő- és segédkönyveket vezet és számadással tartozik.

A pénztár állásáról havonként kimutatást küld az elnöknek és ugyanakkor jelentést a küszöbön álló fizetési határidőkről és a megfelelő pénzszükségletről. Elkészíti a hátralékban maradt költség-járulékok kimutatását.

Számadásait az év végével lezárja és azokhoz tartozó okmányokkal együtt a választmányhoz beterjeszti.

A pénztárnok a pénzkezelésért vagyoni felelősséggel tartozik és biztosítékul .... korona összeget tartozik letenni.

IX. Számvizsgáló-bizottság.

38. §.

A társulati számvizsgáló bizottság áll három tagból, kiket a közgyülés választ három évre a választmány tagjaihoz nem tartozó érdekeltek sorából.

Feladata a hozzá áttett évi számadásokat és leltárt számtanilag, jogilag és okmányilag, nemkülönben a társulat leltári tárgyait, szereit és felszerelvényeit megvizsgálni és az eredményről a közgyüléshez jelentést tenni.

39. §.

A társulat — amennyiben pénzügyei megengedik — egy állandó vízmestert és csatorna-őröket tart.

A vízmestert a választmány választja, a csatornaőröket az igazgató javaslatára az elnök fogadja fel és bocsátja el.

38455. — "Pátria" részv.-társ. nyomása, Budapest, IX, Üllői-ut 25.

